

The European Agricultural Fund for Rural Development:
Europe investing in rural areas

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

CCI	2014PL06RDNP001
Rodzaj programu	Program rozwoju obszarów wiejskich
Kraj	Polska
Region	PL - National
Okres programowania	2014 - 2022
Instytucja zarządzająca	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Wersja	11.1
Status wersji	Przyjęte przez KE
Data ostatniej modyfikacji	03/09/2021 - 10:11:09 CEST

Spis treści

1. TYTUŁ PROGRAMU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH	10
1.1. Zmiana	10
1.1.1. Rodzaj zmiany rozp.1305/2013	10
1.1.2. Zmiana informacji podanych w umowie partnerstwa.....	10
1.1.3. Zmiana związana z art. 4 ust. 2 akapit trzeci rozp. 808/2014 (niepodlegająca limitom określonym w tym artykule):	10
1.1.4. Konsultacje z komitetem monitorującym (art. 49 ust. 3 rozp. 1303/2013)	10
1.1.5. Opis zmiany – art. 4 ust. 1 rozp. 808/2014	10
2. PAŃSTWO CZŁONKOWSKIE LUB REGION ADMINISTRACYJNY	72
2.1. Obszar geograficzny objęty programem	72
2.2. Klasyfikacja regionu	73
3. EWALUACJA EX-ANTE	75
3.1. Opis procesu, ze wskazaniem harmonogramu głównych wydarzeń i sprawozdań śródkresowych dotyczących kluczowych etapów rozwijania programu rozwoju obszarów wiejskich	75
3.2. Tabela o ustalonej strukturze, zawierająca zalecenia wynikające z ewaluacji ex ante oraz wskazanie, jak zostały one zrealizowane	77
3.2.1. Alokacja finansowa.....	77
3.2.2. Analiza SWOT /Identyfikacja potrzeb.....	78
3.2.3. Ocena potrzeb	79
3.2.4. Opis ogólny	79
3.2.5. Plan ewaluacji	79
3.2.6. Rola jednostek naukowych w transferze wiedzy	80
3.2.7. Specyficzne wskaźniki monitorowania.....	80
3.2.8. Ukierunkowanie wsparcia.....	81
3.2.9. Ukierunkowanie wsparcia, alokacja finansowa	82
3.2.10. Wskaźniki monitorowania	82
3.2.11. Wybór priorytetów	83
3.2.12. Włączenie do PS niektórych instrumentów	83
3.3. Sprawozdanie z ewaluacji ex-ante	84
4. SWOT I IDENTYFIKACJA POTRZEB.....	85
4.1. SWOT	85
4.1.1. Szeroko zakrojony ogólny opis obecnej sytuacji obszaru objętego programem, w oparciu o wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki kontekstowe oraz jakościowe aktualne informacje	85
4.1.2. Mocne strony zidentyfikowane w obszarze objętym programem	107
4.1.3. Słabe strony zidentyfikowane w obszarze objętym programem.....	108

4.1.4. Szanse zidentyfikowane w obszarze objętym programem	111
4.1.5. Zagrożenia zidentyfikowane w obszarze objętym programem.....	113
4.1.6. Wspólne wskaźniki kontekstowe	116
4.1.7. Wskaźniki kontekstowe specyficzne dla programu	126
4.2. Ocena potrzeb	127
4.2.1. 01. Zwiększenie liczby konkurencyjnych gospodarstw rolnych	133
4.2.2. 02. Reorientacja małych gospodarstw w kierunku rolniczym lub pozarolniczym	133
4.2.3. 03. Zapewnienie trwałości rolnictwa w obliczu zmian klimatu i naturalnych ograniczeń oraz ochrona i poprawa stanu wód gruntowych	134
4.2.4. 04. Poprawa zbytu produktów rolnych i wzmocnienie pozycji rolników w łańcuchu żywnościowym.....	135
4.2.5. 05. Poprawa jakości produktów rolnych i żywnościowych.....	136
4.2.6. 06. Odtwarzanie i zachowanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach NATURA 2000 i obszarach o utrudnieniach naturalnych.....	137
4.2.7. 07. Promowanie zrównoważonych metod gospodarowania: rolnictwo zrównoważone i rolnictwo ekologiczne	138
4.2.8. 08. Zachowanie zasobów genetycznych roślin uprawnych oraz zwierząt gospodarskich.....	139
4.2.9. 09. Tworzenie możliwości zatrudnienia poza rolnictwem bez zmiany miejsca zamieszkania	139
4.2.10. 10. Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej na obszarach wiejskich	140
4.2.11. 11. Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich i wykorzystanie potencjałów endogenicznych na rzecz rozwoju lokalnego.....	141
4.2.12. 12. Wzrost innowacyjności, unowocześnienie sektora rolno-spożywczego oraz podniesienie poziomu wiedzy producentów rolnych	141
5. OPIS STRATEGII	143
5.1. Uzasadnienie wybranych potrzeb, które zostaną uwzględnione w programie rozwoju obszarów wiejskich, oraz wyboru celów, priorytetów, celów szczegółowych i ustalenia celów końcowych w oparciu o dowody pochodzące z analizy SWOT oraz oceny potrzeb. W stosownych przypadkach uzasadnienie dla podprogramów tematycznych ujętych w programie. W uzasadnieniu należy w szczególności wykazać wymagania, o których mowa w art. 8 ust. 1 lit. c) ppkt (i) i (iv) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013.....	143
5.2. Połączenie i uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich dla każdego celu szczegółowego, w tym uzasadnienie alokacji finansowych na działania i adekwatności zasobów finansowych do ustalonych celów, o których mowa w art. 8 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) i (iii) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013. Połączenie działań zawartych w logice interwencji będzie opierać się na dowodach pochodzących z analizy SWOT oraz na uzasadnieniu i hierarchii ważności potrzeb, o których mowa w pkt 5.1	148
5.2.1. P1: ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich	148
5.2.2. P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami	150
5.2.3. P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie ...	152

5.2.4. P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem ..	154
5.2.5. P5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu	158
5.2.6. P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.....	161
5.3. Opis sposobu uwzględnienia celów przekrojowych, w tym szczegółowych wymagań w art. 8 ust. 1 lit. c) ppkt (v) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	163
5.4. Tabela podsumowująca logikę interwencji, wskazująca priorytety oraz cele szczegółowe wybrane na potrzeby programu rozwoju obszarów wiejskich, cele ujęte ilościowo oraz połączenia działań, które zostaną wykorzystane do ich osiągnięcia, w tym planowane wydatki (tabela generowana automatycznie na podstawie informacji przekazanych w sekcjach 5.2 i 11).	165
5.5. Opis charakteru doradczego w celu zapewnienia odpowiedniego doradztwa i wsparcia w zakresie wymogów prawnych i działań związanych z innowacjami, aby wykazać działania podjęte zgodnie z wymogami art. 8 ust. 1 lit. c) ppkt (vi) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	168
6. OCENA WARUNKÓW WSTĘPNYCH.....	172
6.1. Informacje dodatkowe.....	172
6.2. Warunki wstępne	173
6.2.1. Wykaz działań, które należy podjąć w celu spełnienia ogólnych warunków wstępnych.....	200
6.2.2. Wykaz działań, które należy podjąć w celu spełnienia warunków wstępnych związanych z priorytetami.....	201
7. OPIS RAM WYKONANIA	202
7.1. Wskaźniki	202
7.1.1. P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami	206
7.1.2. P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie ..	206
7.1.3. P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem ..	207
7.1.4. P5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu	207
7.1.5. P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.....	208
7.2. Alternatywne wskaźniki.....	210
7.2.1. P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem ..	210
7.3. Rezerwa.....	212
8. OPIS WYBRANYCH DZIAŁAŃ.....	213
8.1. Opis ogólnych warunków mających zastosowanie do więcej niż jednego działania, w tym, w stosownych przypadkach, definicja obszarów wiejskich, poziomy bazowe, zasada wzajemnej zgodności, planowane wykorzystanie instrumentów finansowych, planowane wykorzystanie	

zaliczek oraz wspólne przepisy dotyczące inwestycji, w tym przepisy art. 45 i 46 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	213
8.2. Opis poszczególnych działań	218
8.2.1. M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	218
8.2.2. M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)	228
8.2.3. M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)	242
8.2.4. M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	250
8.2.5. M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)	291
8.2.6. M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	303
8.2.7. M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	332
8.2.8. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	352
8.2.9. M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)	378
8.2.10. M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)	384
8.2.11. M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)	709
8.2.12. M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)	726
8.2.13. M14 – Dobrostan zwierząt (art. 33)	740
8.2.14. M16 - Współpraca (art. 35)	767
8.2.15. M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)	775
8.2.16. M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	783
8.2.17. M21 - Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19 (art. 39b)	812
9. PLAN EWALUACJI	818
9.1. Cele i założenia	818
9.2. Zarządzanie i koordynacja	818
9.3. Tematy i działania w ramach ewaluacji	820
9.4. Dane i informacje	822
9.5. Ramy czasowe	824
9.6. Komunikacja	825
9.7. Zasoby	826
10. PLAN FINANSOWY	828
10.1. Roczne wkłady EFRROW (w EUR)	828
10.2. Jednolita wielkość wkładu EFRROW dla wszystkich działań w podziale wg rodzaju regionu, o której mowa w art. 59 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	831
10.3. Podział na poszczególne działania lub rodzaj operacji wraz z określonym udziałem wkładu EFRROW (w EUR całkowity okres 2014-2022)	832
10.3.1. M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	832

10.3.2. M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)	834
10.3.3. M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16).....	836
10.3.4. M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17).....	838
10.3.5. M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18).....	841
10.3.6. M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19).....	843
10.3.7. M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	845
10.3.8. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	847
10.3.9. M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27).....	849
10.3.10. M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28).....	851
10.3.11. M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29).....	853
10.3.12. M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)	855
10.3.13. M14 – Dobrostan zwierząt (art. 33).....	857
10.3.14. M16 - Współpraca (art. 35).....	859
10.3.15. M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36).....	861
10.3.16. M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013).....	863
10.3.17. M20 - Pomoc techniczna z inicjatywy państw członkowskich (art. 51-54)	865
10.3.18. M21 - Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19 (art. 39b)	867
10.3.19. M113 – Wcześniejsza emerytura	869
10.3.20. M131 – Zgodność z normami opartymi na prawodawstwie wspólnotowym	870
10.3.21. M341 – Nabywanie umiejętności, aktywizacja i wdrożenie.....	871
10.4. Orientacyjny podział według działania w odniesieniu do każdego podprogramu.....	872
11. PLAN WSKAŹNIKÓW	873
11.1. Plan wskaźników	873
11.1.1. P1: ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich	873
11.1.2. P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami	876
11.1.3. P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie ...	879
11.1.4. P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem	883
11.1.5. P5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu	888
11.1.6. P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.....	893

11.2. Przegląd planowanych produktów i planowanych wydatków wg działania i celu szczegółowego (generowany automatycznie).....	898
11.3. Skutki uboczne: identyfikacja potencjalnego wkładu środków/podśrodków rozwoju obszarów wiejskich zaprogramowanych w ramach danego celu szczegółowego do innych celów szczegółowych	903
11.4. Tabela ilustrująca w jaki sposób środki/programy ochrony środowiska są zaprogramowane, aby osiągnąć przynajmniej jeden cel środowiskowy/klimatyczny	907
11.4.1. Grunty rolne	907
11.4.2. Obszary leśne	911
11.5. Cel i produkt specyficzne dla programu	912
12. DODATKOWE FINANSOWANIE KRAJOWE	913
12.1. M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	914
12.2. M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)	914
12.3. M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16).....	914
12.4. M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17).....	914
12.5. M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18).....	914
12.6. M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19).....	915
12.7. M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	915
12.8. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	915
12.9. M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27).....	915
12.10. M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28).....	915
12.11. M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29).....	915
12.12. M113 – Wcześniejsza emerytura	916
12.13. M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)	916
12.14. M131 – Zgodność z normami opartymi na prawodawstwie wspólnotowym	916
12.15. M14 – Dobrostan zwierząt (art. 33).....	916
12.16. M16 - Współpraca (art. 35).....	916
12.17. M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36).....	916
12.18. M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013).....	917
12.19. M20 - Pomoc techniczna z inicjatywy państw członkowskich (art. 51-54)	917
12.20. M21 - Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19 (art. 39b)	917
12.21. M341 – Nabywanie umiejętności, aktywizacja i wdrożenie.....	917
13. ELEMENTY NIEZBĘDNE DLA OCENY POMOCY PAŃSTWA	918
13.1. M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	919
13.2. M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)	919

13.3. M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17).....	919
13.4. M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19).....	920
13.5. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	920
13.6. M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013).....	921
14. INFORMACJE DOTYCZĄCE KOMPLEMENTARNOŚCI.....	922
14.1. Ocena i sposób osiągnięcia komplementarności i spójności z:.....	922
14.1.1. Innymi instrumentami Unii, w szczególności w ramach EFSI i pierwszego filaru, w tym zazieleniania, oraz innymi instrumentami wspólnej polityki rolnej	922
14.1.2. Jeżeli państwo członkowskie zdecydowało się przedłożyć krajowy program oraz zbiór programów regionalnych, o których mowa w art. 6 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, informacje dotyczące komplementarności między nimi.....	927
14.2. W stosownych przypadkach, informacje dotyczące komplementarności z innymi instrumentami finansowymi Unii, w tym LIFE	927
15. WARUNKI DOTYCZĄCE WDRAŻANIA PROGRAMU.....	930
15.1. Wyznaczenie przez państwo członkowskie wszystkich instytucji, o których mowa w art. 65 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, oraz krótki opis struktury zarządzania i kontroli wymaganej na podstawie art. 55 ust. 3 ppkt (i) rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 oraz rozwiązań, o których mowa w art. 74 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013.....	930
15.1.1. Instytucje.....	930
15.1.2. Skrócony opis struktury zarządzania i kontroli w ramach programu oraz ustaleń w zakresie niezależnego badania skarg.....	930
15.2. Przewidywany skład komitetu monitorującego	932
15.3. Przepisy zapewniające upowszechnienie programu, w tym za pośrednictwem krajowej sieci obszarów wiejskich, z umieszczeniem odniesienia do strategii informacyjnej i reklamowej, o której mowa w art. 13 rozporządzenia wykonawczego (UE) nr 808/2014.....	933
15.4. opis mechanizmów służących zapewnieniu spójności ze strategiami lokalnego rozwoju wdrażanymi w ramach programu LEADER, planowane działania w ramach współpracy, o której mowa w art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, działania dotyczące podstawowych usług i odnowy wsi na obszarach wiejskich, o których mowa w art. 20 tego rozporządzenia, i inne EFSI.....	935
15.5. Opis działań mających na celu zmniejszenie obciążeń administracyjnych dla beneficjentów, o których mowa w art. 27 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013	935
15.6. Opis wykorzystania pomocy technicznej, w tym działań w zakresie przygotowania, zarządzania, monitorowania, ewaluacji, informacji i kontroli w odniesieniu do programu i jego realizacji, jak również działań dotyczących poprzednich lub kolejnych okresów programowania, o których mowa w art. 59 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013	937
16. WYKAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ, KTÓRE NALEŻY PODJĄĆ W CELU ZAANGAŻOWANIA PARTNERÓW.....	942
16.1. I etap konsultacji publicznych.....	942
16.1.1. Temat odpowiednich konsultacji	942
16.1.2. Podsumowanie wyników	942
16.2. II etap konsultacji publicznych	942

16.2.1. Temat odpowiednich konsultacji	942
16.2.2. Podsumowanie wyników	942
16.3. III etap konsultacji publicznych.....	943
16.3.1. Temat odpowiednich konsultacji	943
16.3.2. Podsumowanie wyników	943
16.4. (Opcjonalne) wyjaśnienia lub dodatkowe informacje uzupełniające wykaz przedsięwzięć	944
17. KRAJOWA SIEĆ OBSZARÓW WIEJSKICH (KSOW)	947
17.1. Procedura i harmonogram utworzenia krajowej sieci obszarów wiejskich (zwanej dalej KSOW).....	947
17.2. Planowana struktura organizacyjna sieci, tj. sposób zaangażowania organizacji i administracji uczestniczących w rozwoju obszarów wiejskich, w tym partnerów, o których mowa w art. 54 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, oraz sposób ułatwiania tworzenia sieci kontaktów.....	947
17.3. Krótki opis głównych kategorii działań, które mają być podjęte przez KSOW zgodnie z celami programu	950
17.4. Dostępne środki na utworzenie i funkcjonowanie KSOW	950
18. OCENA EX-ANTE MOŻLIWOŚCI WERYFIKACJI I KONTROLI DZIAŁAŃ ORAZ RYZYKA WYSTĄPIENIA BŁĘDU	952
18.1. Oświadczenie instytucji zarządzającej i agencji płatniczej dotyczące weryfikowalności i możliwości kontroli środków finansowanych w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich	952
18.2. Oświadczenie podmiotu funkcjonalnie niezależnego od instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie programu potwierdzające adekwatność i dokładność obliczeń kosztów standardowych, kosztów dodatkowych i utraconych dochodów	952
19. UZGODNIENIA PRZEJŚCIOWE	970
19.1. Opis warunków przejściowych dot. poszczególnych działań.....	970
19.2. Orientacyjna tabela przeniesień	971
20. PODPROGRAMY TEMATYCZNE.....	973
Dokumenty	974

1. TYTUŁ PROGRAMU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

1.1. Zmiana

1.1.1. Rodzaj zmiany rozp.1305/2013

a. Decyzja art. 11 lit. a) ppkt (i) (art. 4 ust. 2 akapit pierwszy rozp. 808/2014)

1.1.2. Zmiana informacji podanych w umowie partnerstwa

1.1.3. Zmiana związana z art. 4 ust. 2 akapit trzeci rozp. 808/2014 (niepodlegająca limitom określonym w tym artykule):

- b. Zmiana ram prawnych UE

1.1.4. Konsultacje z komitetem monitorującym (art. 49 ust. 3 rozp. 1303/2013)

1.1.4.1. Data

04-03-2021

1.1.4.2. Opinia komitetu monitorującego

Komitet Monitorujący PROW 2014-2020 pozytywnie zaopiniował zaproponowane zmiany w dniach :17 lutego 2021 r. oraz 4 marca 2021 r.

1.1.5. Opis zmiany – art. 4 ust. 1 rozp. 808/2014

1.1.5.1. 191 - Zmiany w działaniu M01 "Transfer wiedzy i działalność informacyjna" w poddziałaniu 1.1. "Wsparcie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności".

1.1.5.1.1. Przyczyny lub problemy z wdrażaniem, które uzasadniają zmianę

W związku z wprowadzeniem okresu przejściowego i możliwości wdrażania działań PROW 2014–2020

przez okres kolejnych dwóch lat, proponuje się uwzględnienie w ramach poddziałania 1.1 *Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności* nowych form przekazywania wiedzy dla rolników, tj. coachingu.

Dotychczas oferowane działania szkoleniowe w tym poddziałaniu mogły być realizowane wyłącznie w formie szkoleń, kursów czy warsztatów, ukierunkowanych na rozwój wiedzy i umiejętności zawodowych producentów rolnych. Jednak potencjalny katalog możliwych form transferu wiedzy, zwiększających potencjał zawodowy osób działających w sektorze rolnym i spożywczym, jest dużo szerszy. Jedną z tych efektywnych form jest coaching. Ta forma transferu wiedzy została również wymieniona, jako możliwa do zastosowania w działaniu, w Karcie działań opracowanej przez KE jako swego rodzaju wytyczna, przedstawiająca interpretację przepisów rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do przedmiotowego działania.

Coaching to sprawdzona forma służąca bezpośredniemu, ciągłemu przekazywaniu wiedzy, ukierunkowana na zaspokajanie indywidualnych potrzeb odbiorców, którzy mogą również uczyć się od siebie nawzajem w wymiarze praktycznym. Forma ta pozwoli na lepsze dopasowanie tematyki realizowanych operacji do wymagań i oczekiwań odbiorców.

Pytania i dylematy producentów rolnych na temat: jak najlepiej poradzić sobie z otaczającą rzeczywistością i jak jej sprostać, by prowadzona działalność w gospodarstwie przynosiła jak najlepsze, zamierzone efekty, są powszechne. Nie zawsze możliwe jest znalezienie wszystkich odpowiedzi na szkoleniach, kierowanych zwykle do licznej grupy odbiorców. Zastosowanie formy coachingu wydaje się w takich przypadkach najlepszą formą. Osoba coacha może służyć na bieżąco pomocą i wsparciem dla prowadzących gospodarstwa rolników w osiągnięciu zamierzonych celów, poprzez pracę z małą grupą rolników, mierzących się z podobnymi problemami.

1.1.5.1.2. Oczekiwane skutki zmiany

Lepsze, efektywniejsze dopasowanie form przekazywania wiedzy do specyficznych potrzeb odbiorców, zamierzających podnosić swoje umiejętności i rozszerzać wiedzę.

1.1.5.1.3. Wpływ zmiany na wskaźniki

Nie dotyczy.

1.1.5.1.4. Powiązania między zmianą a umową partnerstwa

Nie dotyczy.

1.1.5.2. 192 - Zmiany w działaniu M02 „Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw”, w poddziałaniu 2.1 „Świadczenie kompleksowej porady dla rolnika”

1.1.5.2.1. Przyczyny lub problemy z wdrażaniem, które uzasadniają zmianę

W związku z wprowadzeniem okresu przejściowego i możliwości wdrażania działań PROW 2014–2020 przez okres kolejnych dwóch lat, w ramach poddziałania 2.1 *Wsparcie korzystania z usług doradczych* proponuje się rezygnację z ograniczenia polegającego na tym, że rolnik może dwukrotnie skorzystać z kompleksowego programu doradczego w okresie realizacji PROW 2014–2020.

Pojawiły się nowe zakresy tematyczne (np. wynikające ze strategii „od pola do stołu”, strategii na rzecz bioróżnorodności), w ramach których rolnicy powinni otrzymać wsparcie doradcze. Dlatego też, wskazane jest umożliwienie skorzystania z nowych usług doradczych również tym rolnikom, którzy już skorzystali z programów doradczych w ramach tego poddziałania.

1.1.5.2.2. Oczekiwane skutki zmiany

Zmiana umożliwi skorzystanie ze wsparcia doradczego w nowych zakresach tematycznych również tym rolnikom, którzy już dwukrotnie skorzystali z usług doradczych w okresie obowiązywania PROW 2014-2020.

1.1.5.2.3. Wpływ zmiany na wskaźniki

Nie dotyczy.

1.1.5.2.4. Powiązania między zmianą a umową partnerstwa

Nie dotyczy.

1.1.5.3. 193 - Zmiany w działaniu M02 „Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw”, w poddziałaniu 2.3. „Wsparcie na szkolenia doradców”

1.1.5.3.1. Przyczyny lub problemy z wdrażaniem, które uzasadniają zmianę

W związku z wprowadzeniem okresu przejściowego i możliwości wdrażania działań PROW 2014–2020 przez okres kolejnych dwóch lat, proponuje się uwzględnienie w ramach poddziałania 2.3 *Wsparcie dla szkolenia doradców* nowych form przekazywania wiedzy, tj. coachingu i praktyk dla doradców.

Dotychczas, wsparcie w ramach ww. poddziałania udzielane jest na szkolenia, w tym studia podyplomowe dla doradców. Jednakże, z uwagi na następującą rotację kadry doradczej, wskazane jest zapewnienie nowym doradcom wsparcia w postaci doświadczonego doradcy, pełniącego funkcję coacha, który wprowadzi ich w metody i narzędzia pracy doradczej. Coach pomoże początkującemu doradcy wykorzystać jego zasoby, tj. wiedzę i umiejętności, oraz odpowiednio zmotywuje i swoją wiedzą będzie go wspierał w realizacji zadań. Coaching pomaga przekraczać bariery, rozszerzać strefę komfortu, poznać lepiej samego siebie, podnieść poczucie własnej wartości, czyli wspiera te obszary, w których nowy pracownik zazwyczaj nie czuje się komfortowo.

Ze względu na specyfikę coachingu, w opisie doprecyzowano, że w przypadku tej formy wsparcia kadra dydaktyczna powinna posiadać wykształcenie wyższe i co najmniej 10-letnie doświadczenie w świadczeniu usług doradczych.

Natomiast zapewnienie praktyk dla doradców rolniczych pozwoli na zwiększenie poziomu ich wiedzy i umiejętności praktycznych, gdyż dotychczasowe formy przekazywania wiedzy w ramach tego poddziałania skupiały się w większym zakresie na przekazywaniu wiedzy teoretycznej. Praktyki pozwolą doradcom na rozwinięcie umiejętności praktycznych, niezbędnych do prawidłowego i efektywnego wykonywania zadań zawodowych.

Wszystkie zaproponowane do realizowania w ramach tego poddziałania formy przekazywania wiedzy (szkolenia, praktyki, coaching oraz studia podyplomowe) określono jako działania szkoleniowe.

W związku z tym, zastosowano tę ogólną nazwę dla wszystkich tych form przekazywania wiedzy, w celu ujednolicenia nazewnictwa, a także uniknięcia konieczności kilkukrotnego wymieniania ich wszystkich w opisie poddziałania.

Dodatkowo, aby poszerzyć krąg potencjalnych beneficjentów poddziałania 2.3 zrezygnowano z konieczności posiadania przez nich doświadczenia w organizacji szkoleń dla doradców, zastępując go wymogiem bardziej ogólnym - posiadania doświadczenia w organizacji „działań z zakresu transferu wiedzy”.

Proponuje się także rozszerzenie zakresu tematycznego szkoleń dla doradców o zagadnienia w zakresie metodyki doradzania i umiejętności miękkich.

Dotychczas, zakres tematyczny obejmował szkolenia, w tym studia podyplomowe z zagadnień objętych usługami doradczymi dla rolników, które realizowane są w ramach poddziałania 2.1 *Wsparcie korzystania z usług doradczych*. Jednakże konieczne jest również wzmocnienie umiejętności miękkich doradców oraz poszerzanie ich wiedzy w zakresie metodyki doradzania. Praca doradcy polega na ciągłym kontakcie z klientem i doradzaniu mu, co wymaga posiadania umiejętności społecznych, które decydują o sposobach zachowania, łatwości komunikacji czy jakości organizacji pracy. Dlatego też, koniecznym jest aby doradcy mieli możliwość doskonalenia swoich kompetencji w proponowanych zakresach, szczególnie w

kontekście roli doradztwa w WPR po 2020 r.

1.1.5.3.2. Oczekiwane skutki zmiany

Rozszerzenie katalogu form kształcenia możliwych do realizacji w ramach poddziałania 2.3 *Wsparcie dla szkolenia doradców*. Wprowadzenie coachingu oraz praktyk dla doradców, a także dodanie do zakresu tematycznego szkoleń z zakresu metodyki doradzania i umiejętności miękkich w ramach niniejszego poddziałania, przyczyni się do lepszego przygotowania doradców do realizacji ich zadań.

1.1.5.3.3. Wpływ zmiany na wskaźniki

Nie dotyczy.

1.1.5.3.4. Powiązania między zmianą a umową partnerstwa

Nie dotyczy.

1.1.5.4. 194 - Zmiany w działaniu M04 „Inwestycje w środki trwałe”, w poddziałaniu 4.2 „Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój” w typie operacji „Przetwórstwo i marketing produktów rolnych”

1.1.5.4.1. Przyczyny lub problemy z wdrażaniem, które uzasadniają zmianę

1. Wprowadzenie wsparcia dla przetwórców prowadzących działalność jako duże przedsiębiorstwo w zakresie wytwarzania pasz bazujących na surowcach niemodyfikowanych genetycznie

Proponowane wprowadzenie wsparcia dla przetwórców prowadzących działalność jako duże przedsiębiorstwo w zakresie wytwarzania pasz bazujących na surowcach niemodyfikowanych genetycznie (dalej: pasze bez-GMO) wynika z licznych postulatów zgłaszanych w tym zakresie przez przedstawicieli branży oraz z potrzeby transformacji tego rynku w kierunku zapewnienia wewnętrznej samowystarczalności produkcji pasz. Kwestia ta jest również kluczowa z punktu widzenia realizacji rządowego programu jakim jest „Plan dla Wsi”.

Na świecie dominuje uprawa soi modyfikowanej genetycznie (GMO). Polska rocznie importuje ok. 2,5 mln ton śruty sojowej, co stanowi blisko 70% białka używanego do produkcji pasz. Brak rodzimych źródeł białka stanowi wyzwanie nie tylko dla Polski ale również dla całej Unii Europejskiej. Odnosząc się do

rozwoju rynku białka roślinnego w UE, Komisja Europejska wskazuje na potrzebę stymulowania regionalnych

i krajowych działań, które przy wykorzystaniu instrumentów WPR, powinny wspierać produkcję białka roślinnego. KE podkreśla też znaczenie alternatywnych do soi, własnych źródeł białka w różnych typach pasz, w tym bez GMO, czego odzwierciedleniem są założenia dla Strategii „Od pola do stołu”, szczególnie w zakresie zrównoważonych metod zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego oraz zmniejszenia uzależnienia od importu krytycznych białkowych materiałów paszowych, których głównymi producentami na świecie są Argentyna, Brazylia i USA.

Polska od blisko 10 lat realizuje działania zmierzające do rozwoju upraw roślin białkowych obejmujące: stosowanie wsparcia związanego z produkcją do roślin wysokobiałkowych, realizację programów hodowlanych dedykowanych soi i roślinom strączkowym oraz realizację wieloletniego programu badawczego. Doprowadziły one do stopniowej poprawy sytuacji, ale nie są wystarczające, aby w większym stopniu ograniczyć uzależnienie od importu białka.

Należy wskazać, iż w roku 2010 powierzchnia upraw roślin strączkowych w Polsce wynosiła około 100 tys. ha, a krajowe surowce pokrywały około 20% zapotrzebowania na białko paszowe. W 2019 roku powierzchnia upraw wzrosła do 300 tys. ha, zbiory nasion wyniosły ok. 600 tys. t, co łącznie ze śrutą rzepakową teoretycznie pokrywa 45 - 50% rocznego zapotrzebowania na białko paszowe, jednakże faktycznie do przetwórstwa paszowego trafia nie więcej niż 20-25%.

W 2006 roku w ramach ustawy o paszach wprowadzono w Polsce zakaz stosowania komponentów genetycznie zmodyfikowanych w paszach, jednakże do tej pory nadal obowiązuje (kilkakrotnie wydłużane) moratorium na stosowanie tego przepisu.

Podkreślenia wymaga, iż na krajowym rynku pasz ponad 50% produkcji pochodzi od dużych przedsiębiorstw. Tym samym to duże firmy paszowe w znacznym stopniu decydują o sposobie zagospodarowania surowca białkowego wyprodukowanego w Polsce. Powyższe oznacza, że bez udziału dużych firm nie jest możliwa transformacja krajowego rynku roślin białkowych i uzyskanie pełnego wykorzystania krajowego surowca białkowego zamiast pochodzącego spoza UE. Aktualnie wiodący producenci pasz nie są zainteresowani zakupem surowców krajowych, wskazując, że barierą jest brak dużych, jednolitych partii nasion oraz konieczność dostosowania obecnie używanych technologii produkcji pasz do komponentów innych niż powszechnie dostępna na światowych rynkach soja. Bariere stanowi również brak zorganizowanego rynku roślin strączkowych. Jak wynika z informacji uzyskanych od przedstawicieli branży, brak zaufania do krajowego surowca białkowego, oparty zasadniczo na argumentach finansowych i technologicznych powoduje, że duże firmy przemysłu paszowego (tj. 5 dominujących firm o zatrudnieniu powyżej 250 osób), które zaopatrują w pasze od 50% do 70% rynku krajowego, nie chcą uruchamiać w Polsce nowych linii produkcyjnych.

Z tego powodu konieczne są działania, które pozwolą rozwinąć i lepiej zorganizować rynek roślin białkowych. Niezbędnym wydaje się także stymulowanie dużych producentów pasz do podejmowania inwestycji w kierunku pasz bez GMO, które powiązane będzie z koniecznością zawierania kontraktów na dostawy z lokalnymi producentami roślin białkowych. Konieczność podjęcia takich działań wynika także z potencjalnych możliwości wejścia w życie zakazu stosowania importowanych spoza UE komponentów sojowych, którego wdrożenie może spowodować perturbacje na rynku krajowej produkcji drobiarskiej.

2. Wprowadzenie maksymalnego limitu wsparcia w wysokości 10 lub 15 mln zł na beneficjenta – w zakresie operacji dotyczących wytwarzania pasz bazujących na surowcach modyfikowanych genetycznie

Wprowadzenie zaproponowanej zmiany spowoduje także, że w przypadku producentów pasz bazujących na surowcach niemodyfikowanych genetycznie (bez-GMO) prowadzących działalność jako duże przedsiębiorstwo (zatrudniające ponad 250 osób), maksymalny limit wsparcia w wysokości 10 mln lub 15 mln zł na beneficjenta obejmie zarówno duże firmy aplikujące o wsparcie, jak i firmy z nimi powiązane oraz firmy partnerskie.

Ograniczenie to ma na celu zapobieganie ryzyku wielokrotnego korzystania z tego samego limitu przez beneficjenta i powiązane z nim tzw. spółki córki – na zasadach określonych w Zaleceniach Komisji Europejskiej 2003/361/WE z dnia 6 maja 2003 r. dotyczących definicji mikro, małych i średnich przedsiębiorstw – w zakresie badania powiązań pomiędzy podmiotami gospodarczymi. Pozwoli to jednocześnie na ograniczenie ryzyka tworzenia tzw. sztucznych warunków w celu uzyskania nienależnych płatności, co potencjalnie miałyby miejsce w sytuacji mnożenia podmiotów gospodarczych w celu uzyskania kilku dotacji przez podmioty powiązane ze sobą osobowo lub kapitałowo.

Podkreślić przy tym należy, że podmioty z sektora produkcji pasz bez-GMO, w tym również duże przedsiębiorstwa, z tytułu prowadzenia działalności w tym zakresie będą korzystać z wprowadzonych uprzednio bardzo znaczącej preferencji dla tej branży w postaci dodatkowych punktów rankingowych w ramach kryteriów wyboru.

Mając powyższe na uwadze należy wskazać, iż wprowadzenie powyższych ograniczeń jest konieczne, aby pozostałe podmioty realizujące inne, niezwiązane z produkcją pasz rodzaje operacji, również mogły skorzystać z dostępnej alokacji przy ewentualnych ograniczeniach w zakresie budżetu dla poddziałania 4.2.

3. Podniesienie wysokości wsparcia dla rolników prowadzących działalność w zakresie rolniczego handlu detalicznego (RHD) ze 100 tys. zł do 200 tys. zł na beneficjenta w okresie programowania

Planowane podniesienie wysokości wsparcia dla rolników prowadzących działalność w zakresie rolniczego handlu detalicznego (RHD) ze 100 tys. złotych do 200 tys. złotych na 1 beneficjenta w okresie programowania WPR jest wynikiem licznych postulatów zgłaszanych w tym zakresie przez przedstawicieli sektora rolnego. Zwiększenie kwoty pomocy umożliwi realizację szerszego zakresu rzeczowo-finansowego inwestycji oraz pozwoli na pokrycie rosnących kosztów usług i materiałów budowlanych. Zmiana ta zachęci nowych beneficjentów do podjęcia inwestycji w aktualnie utrudnionych warunkach spowodowanych epidemią COVID-19, a podmiotom, które uprzednio uzyskały wsparcie i planują realizację nowych inwestycji, umożliwi realizację kolejnych operacji modernizacyjnych, których koszt przekracza dotychczasową maksymalną wysokość pomocy.

Zwiększenie zakresu pomocy inwestycyjnej w ramach RHD realizuje założenia rządowej strategii „Plan dla Wsi” w zakresie rozszerzania możliwości sprzedaży w ramach rolniczego handlu detalicznego.

Podwyższenie wysokości wsparcia powinno znacząco wpłynąć na wzrost zainteresowania tym rodzajem działalności. Ma to również szczególne znaczenie w obliczu dotychczasowych danych świadczących o wciąż umiarkowanym zainteresowaniu rolników inwestycjami w zakresie przetwarzania produktów rolnych w ramach rolniczego handlu detalicznego, ich zbywania i marketingu.

4. Wprowadzenie możliwości zakupu specjalistycznych środków transportu dla rozpoczynających działalność w zakresie RHD lub w zakresie przetwórstwa produktów rolnych

Proponowane wprowadzenie możliwości zakupu w ramach poddziałania specjalistycznych środków transportu będzie dotyczyć dwóch typów podmiotów:

- rozpoczynających i prowadzących działalność w zakresie rolniczego handlu detalicznego (RHD) oraz
- rozpoczynających działalność gospodarczą w zakresie przetwórstwa produktów rolnych.

Biorąc pod uwagę wyniki poprzednich naborów wniosków w omawianym zakresie należy stwierdzić, iż dotychczasowy brak możliwości dofinansowania środków transportu stanowił istotną barierę dla rozwoju działalności rolniczej w zakresie rolniczego handlu detalicznego (RHD) i zakładania działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych. Brak dofinansowania środków transportu ograniczał możliwości zbytu własnej produkcji i podrażał koszty dystrybucji.

Dlatego w związku z licznymi postulatami zgłaszanymi przez podmioty prowadzące działalność w zakresie rolniczego handlu detalicznego (RHD) oraz zamierzające założyć działalność gospodarczą w zakresie przetwórstwa produktów rolnych, wprowadzona została możliwość uzyskania przez te podmioty wsparcia w zakresie specjalistycznych środków transportu, np. izoterma, chłodnia, foodtruck, cysterna, silos, itp. Posiadanie własnego środka transportu ułatwi nowym firmom, rozpoczynającym działalność, zapewnienie odpowiednich standardów sanitarnych i weterynaryjnych. Dzięki zwiększeniu kwoty wsparcia w ramach RHD do 200 tys. zł, również ta grupa rolników/przetwórców będzie miała możliwość dofinansowania inwestycji w środki transportu. Możliwość wykorzystania własnego środka transportu jest kluczowa dla rolników RHD i rolników rozpoczynających działalność gospodarczą w zakresie przetwórstwa produktów rolnych, ponieważ podmioty te prowadzą działalność przetwórczą na mniejszą skalę i mają ograniczone możliwości odnośnie dystrybucji i działań marketingowych. Własny środek transportu pozwoli tym podmiotom (rolnikom RHD i rozpoczynającym działalność gospodarczą w zakresie przetwórstwa) na prowadzenie efektywniejszej dystrybucji i marketingu swoich produktów.

5. Wprowadzenie możliwości wsparcia dla podmiotów prowadzących działalność w zakresie przetwórstwa i marketingu roślin zielarskich

Proponuje się także wprowadzenie możliwości wsparcia dla podmiotów prowadzących działalność w zakresie przetwórstwa i marketingu roślin zielarskich. W krajach Unii Europejskiej zioła uprawia się na powierzchni 70 tys. ha. Głównymi producentami są: Francja, Hiszpania, Polska, Niemcy, Austria i Węgry. W Polsce w uprawie znajduje się obecnie ok. 70 gatunków ziół, w tym około 50 gatunków na skalę komercyjną. Ze stanu naturalnego zbiera się około 100 gatunków roślin leczniczych. Około 30% skupowanych w Polsce surowców zielarskich jest przeznaczone na rynek krajowy do dalszego przetwórstwa, głównie na leki roślinne, wyroby spożywcze i kosmetyki. Pozostała część jest eksportowana, głównie do krajów Unii Europejskiej.

Wielkość produkcji ziół w Polsce jest bardzo zmienna. Najwyższy skup ziół w minionym półwieczu w wysokości 28,4 tys. ton odnotowano w roku 1986, potem systematycznie się zmniejszał. Na przełomie lat 2014/2015 nastąpił gwałtowny spadek produkcji, z ok. 18 tys. ton w 2014 r. do ok. 9 tys. ton w 2015 r. W ostatnich latach zbiory utrzymują się na poziomie 8,5-9 tys. ton.

Szacuje się, iż plantacje zielarskie zajmują w naszym kraju powierzchnię około 14,5-15,0 tys. hektarów. Zioła uprawia około 7 tysięcy gospodarstw rolnych, przede wszystkim o średnim (województwo wielkopolskie i mazowieckie) oraz mniejszym potencjale produkcji (w województwie kujawsko-pomorskim, podlaskim, lubelskim i świętokrzyskim). Uprawa tych roślin, prowadzona zazwyczaj na mniejszych powierzchniach, może być szansą na rozwój zwłaszcza dla niewielkich gospodarstw zielarskich lub małych gospodarstw typowo rolniczych, gdzie zioła mogą stanowić dochodowy element dywersyfikujący mniej opłacalną produkcję np. zbóż. Powiązanie zakładów przetwórczych z małymi gospodarstwami poprzez realizację długoterminowych umów na dostawy, co stanowi jedno z kryteriów

dostępu do pomocy w ramach poddziałania 4.2, spowoduje znaczące polepszenie ich sytuacji ekonomicznej.

Surowce zielarskie podlegają szczególnie wysokim standardom produkcji i wymaganiom jakościowym, ze względu na ich wykorzystanie w lecznictwie i sektorze spożywczym. W uprawach często stosowane są zasady dobrej praktyki rolniczej oraz przeprowadzane audyty polowe. W ich uprawie dopuszczony jest do stosowania bardzo ograniczony katalog środków ochrony, tj. insektycydów, fungicydów i herbicydów. Z tego powodu uprawa, przetwórstwo i wprowadzanie do obrotu ziół wpisują się w polityki prośrodowiskowe oraz w zakresie zrównoważonej produkcji w ramach strategii UE takich jak: „Zielony Ład” oraz „Od Pola do Stołu”.

Przetwarzanie i wprowadzanie do obrotu ziół w małych gospodarstwach może być wspierane w ramach naborów dotyczących rolniczego handlu detalicznego (RHD). Surowiec zielarski bezpośrednio po zbiorze wymaga przeprowadzenia szybkiego i odpowiednio przygotowanego od strony technologicznej oczyszczenia, suszenia i mieszania, a także przechowywania i przygotowania do sprzedaży, które nie będą powodować utraty substancji aktywnych.

Wsparcie przetwórstwa ziół w sektorze mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), wytwarzającym przede wszystkim półprodukty do dalszego wykorzystania w przemyśle spożywczym i farmaceutycznym, wpłynie na wzmocnienie powiązania zakładów przetwórczych z rolnikami, w tym również z małymi gospodarstwami, poprzez realizację długoterminowych umów na dostawy, ponieważ obowiązek podpisywania takich umów stanowi jedno z kryteriów dostępu do pomocy w ramach poddziałania 4.2. Przetwórstwem i wprowadzaniem do obrotu ziół w tym zakresie zajmuje się stosunkowo niewielka grupa małych i średnich przedsiębiorstw, które dostarczają półprodukty do większych zakładów wytwarzających leki bez recepty, suplementy diety, kosmetyki i wyroby medyczne. Dlatego, dla dalszego rozwoju przedsiębiorstw o mniejszej skali działania niezbędne są inwestycje zwiększające ich potencjał oraz jakość wytwarzanej produkcji, przede wszystkim w zakresie nowoczesnych technik suszenia, mieszania i mikronizacji (rozdrabniania) ziół.

1.1.5.4.2. Oczekiwane skutki zmiany

Ad. 1. Efektem wprowadzonych zmian będzie rozwój rynku roślin białkowych w kierunku pełniejszego wykorzystania krajowej podaży roślin białkowych oraz stymulowania rozwoju segmentu produkcji pasz bazujących na surowcach niemodyfikowanych genetycznie (bez-GMO). Wprowadzone zmiany powinny zachęcić dużych producentów pasz, zaopatrujących w pasze od 50% do 70% rynku krajowego, do podejmowania inwestycji w kierunku wytwarzania pasz bez-GMO, co z kolei przyczyni się do stabilizacji tego rynku poprzez podpisywanie z rolnikami długookresowych umów na dostawy surowca. Zgodnie z deklaracjami dużych producentów pasz w Polsce, realizacją tego typu inwestycji zainteresowanych jest około 10 dużych firm paszowych. Należy również zaznaczyć, iż proponowane zmiany (patrz. zmiana 8.2.4.3.4.11 *Kwoty i stawki wsparcia*) w zakresie ograniczenia maksymalnej wysokości pomocy na beneficjenta i podmioty powiązane z nim kapitałowo i osobowo, będą skutecznie ograniczały ryzyko możliwości wielokrotnego korzystania z limitu pomocy przez duże firmy.

Ad. 2. Oczekiwany efekt proponowanej zmiany jest także zapobieganie ryzyku wystąpienia zjawiska tworzenia sztucznych warunków w celu uzyskania nienależnych płatności, w zakresie wielokrotnego aplikowania o wsparcie w maksymalnej wysokości 10 mln zł lub 15 mln zł, przez podmioty powiązane z

dużym przedsiębiorstwem oraz samo przedsiębiorstwo, które dysponuje potencjałem ekonomicznym do realizacji wielu inwestycji.

Przy ograniczeniach budżetu dostępnego dla poddziałania 4.2, ograniczenie ryzyka wielokrotnego korzystania z tego samego limitu przez beneficjenta i powiązane z nim podmioty gospodarcze powinno pozytywnie wpłynąć na możliwość zabezpieczenia środków w ramach tego poddziałania, i ich dostępność także dla podmiotów realizujących inne typy operacji poza produkcją pasz bez GMO.

Ad. 3. W związku z możliwościami realizacji szerszego zakresu inwestycji należy spodziewać się większego zainteresowania uczestnictwem w tym poddziałaniu, a tym samym wzrostu zainteresowania działalnością w zakresie przetwarzania i zbywania przetworzonych produktów rolnych w ramach rolniczego handlu detalicznego.

Ad. 4. Efektem wprowadzonych zmian będzie też większe zainteresowanie inwestycjami w zakresie zakupu specjalistycznych środków transportu, takich jak: izoterma, chłodnia, foodtruck, cysterna, silos, itp., które teraz, po równoczesnym zwiększeniu kwoty wsparcia, znajdują się w zasięgu finansowym beneficjentów poddziałania. Wprowadzona zmiana ułatwi marketing podmiotom RHD i rozpoczynającym działalność gospodarczą w zakresie przetwórstwa poprzez zwiększenie ich zasięgu działania lub poszerzenie zakresu świadczonych przez nich usług, a tym samym ułatwi tym podmiotom działalność w zakresie logistyki i zbytu wytworzonych produktów.

Ad. 5. W związku z możliwościami realizacji szerszego zakresu inwestycji należy spodziewać się większego zainteresowania inwestycjami w przetwórstwo i wprowadzanie do obrotu, w tym również w ramach rolniczego handlu detalicznego (możliwość sfinansowania specjalistycznych suszarni). Proponowana zmiana powinna także ułatwić wprowadzanie do przetwórstwa nowych gatunków ziół (np. wzmacniających odporność, coraz częściej poszukiwanych przez odbiorców, szczególnie w dobie pandemii COVID-19). Innym efektem zmiany jest możliwość szerszego udziału w dochodach poprzez powiązania kontraktacyjne z zakładami przetwórczymi, niewielkich gospodarstw zielarskich, położonych na terenach górskich i wschodniej Polski, dla których sprzedaż ziół może stanowić dochodowy element dywersyfikujący mniej opłacalną produkcję rolniczą. W zakresie mikro, małych średnich przedsiębiorstw inwestycje modernizacyjne pozwolą na dalszy rozwój i zwiększenie ich potencjału produkcyjnego, a przede wszystkim poprawę jakości wyrobów zielarskich niezbędnych do wytwarzania produktów farmaceutycznych i spożywczych.

1.1.5.4.3. Wpływ zmiany na wskaźniki

Nie dotyczy.

1.1.5.4.4. Powiązania między zmianą a umową partnerstwa

Nie dotyczy.

1.1.5.5. 195 - Dodanie w działaniu M04 „Inwestycje w środki trwałe”, w poddziałaniu 4.3 „Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa” nowego typu operacji „Zarządzanie zasobami wodnymi”

1.1.5.5.1. Przyczyny lub problemy z wdrażaniem, które uzasadniają zmianę

Polska należy do krajów o najniższych zasobach wodnych w Europie. Rolnictwo jest oparte na zasobach wodnych i ich dostępność jest czynnikiem limitującym produktywność gleby. Proponowana zmiana ma na celu dodanie nowego zakresu wsparcia związanego z zarządzaniem zasobami wodnymi. Pomoc w ramach przedmiotowego zakresu ma na celu wsparcie inwestycji związanych z modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa w zakresie poprawy produktywności gruntów rolnych oraz poprawą dostaw i oszczędzania wody.

W ramach zarządzania zasobami wodnymi finansowane będą prace związane z budową lub przebudową urządzeń wodnych i hydrotechnicznych na ciekach, w szczególności ograniczających odpływ wody, z uwzględnieniem jej retencjonowania. Planowane zadania będą obejmowały inwestycje na ciekach wodnych zlokalizowanych na gruntach rolnych lub leśnych służące poprawie bilansu wody oraz zwiększeniu jej dostępności dla rolnictwa i leśnictwa.

Planowane wsparcie ma przyczynić się do zwiększenia retencji na obszarach wiejskich, co pozwoli przeciwdziałać negatywnym skutkom suszy. Zwiększenie retencji wód m.in. w ich korytach rzecznych i czasowe podpiętrzenie wód z wykorzystaniem np. jazów lub zastawek pozwoli na przekierowanie tych wód do systemów rowów melioracyjnych połączonych z tymi ciekami, co w rezultacie doprowadzi do zwiększenia poziomu wód gruntowych na okolicznych terenach. Takie działania wpłyną na poprawę stosunków wodnych w glebie: zabezpieczą dostępność wód w okresie niedoborów opadów oraz zapewnią spływ wód do rzek w okresie nadmiaru wody. Podkreślić należy, że realizowane operacje mają na celu zapobieganie skutkom suszy lub nadmiernych opadów lub powodzi natomiast nie będą dotyczyły nawodnień rozumianych jako budowa infrastruktury służącej rolnikowi do podlewania upraw i nie będzie miał zastosowania art. 46 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005.

Proponuje się, aby beneficjentem w tym działaniu było Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie (PGW WP), które od 1 stycznia 2018 roku jest głównym podmiotem odpowiedzialnym za gospodarowanie zasobami wodnymi w kraju, czyli krajową gospodarkę wodną. PGW WP odpowiada za kompleksowe i zlewniowe zarządzanie wodami i są ustawowo zobowiązanymi do utrzymywania wszystkich rzek, w tym wód publicznych istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, służących polepszeniu zdolności produkcyjnej gleby i ułatwieniu jej uprawy. Z uwagi na specyfikę beneficjenta wybór operacji przewidzianych do realizacji będzie następował na poziomie centralnym z udziałem ekspertów przy zastosowaniu kryteriów efektywności środowiskowej w szczególności w zakresie oddziaływania realizowanej operacji na grunty rolne.

1.1.5.5.2. Oczekiwane skutki zmiany

• poprawa bilansu wodnego na obszarach rolnych oraz zwiększenie dostępności wody dla rolnictwa,• poprawa racjonalności gospodarowania wodą poprzez ograniczenie jej odpływu oraz zwiększenie retencji,• zwiększenie odporności rolnictwa na suszę.

1.1.5.5.3. Wpływ zmiany na wskaźniki

• całkowite wydatki publiczne (€) - wpływ na wskaźnik w wysokości planowanej alokacji środków (215 307 245 euro);• całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne) - wpływ na wskaźnik w wysokości planowanej alokacji środków (215 307 245 euro);• liczba wspieranych działań/operacji - planowane jest wsparcie 205 projektów.

1.1.5.5.4. Powiązania między zmianą a umową partnerstwa

Nie dotyczy.

1.1.5.6. 196 - Zmiany w działaniu M05 „Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzenie odpowiednich środków zapobiegawczych” w poddziałaniu 5.1

1.1.5.6.1. Przyczyny lub problemy z wdrażaniem, które uzasadniają zmianę

<i>1. Wprowadzenie robót w zakresie urządzeń melioracji wodnych do grupy zadań, na które można otrzymać pomoc</i>

Zmiana polega na wprowadzeniu robót w zakresie urządzeń melioracji wodnych do grupy zadań, na które można otrzymać pomoc. Operacje będą realizowane przez spółki wodne i związki spółek wodnych na obszarach zmeliorowanych, w celu zminimalizowania negatywnych skutków suszy lub zalania, podtopienia lub nadmiernego uwilgocenia, spowodowanego przez powódź lub deszcz nawalny. Operacje nie będą dotyczyły nawodnień, rozumianych jako budowa infrastruktury służącej rolnikowi do podlewania upraw i nie będzie miał zastosowania art. 46 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny

na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005.

Na podstawie sprawozdania RRW-10 za 2016 r., odbudowy wymagają urządzenia melioracyjne na powierzchni 1 452 898 ha zmeliorowanych gruntów rolnych (23%), w tym 861 143 ha zmeliorowanych gruntów ornych (19%) oraz 591 755 ha użytków zielonych (33%). W związku ze zidentyfikowanymi potrzebami w zakresie modernizacji istniejących urządzeń melioracji wodnych, tj. rowów, zastawek, przepustów, których prawidłowe funkcjonowanie chroni tereny rolnicze przed negatywnymi skutkami niekorzystnych zjawisk klimatycznych, zaproponowano rozszerzenie zakresu wsparcia.

2. Wprowadzenie standardowych stawek jednostkowych jako formy pomocy na roboty w zakresie urządzeń melioracji wodnych

Zmiana polega na wprowadzeniu standardowych stawek jednostkowych jako formy pomocy na roboty w zakresie urządzeń melioracji wodnych. Przyjęcie tej formy pomocy ma usprawnić proces przyznawania pomocy.

3. Rozszerzenie katalogu kosztów kwalifikowalnych o koszty przebudowy lub remontu istniejących urządzeń melioracyjnych z funkcji odwadniających na nawadniająco-odwadniające (m. in. Rowy melioracyjne, zastawki, przepusty) w przypadku operacji realizowanych przez spółki wodne lub ich związki

Zmiana polega na rozszerzeniu katalogu kosztów kwalifikowalnych o koszty przebudowy lub remontu istniejących urządzeń melioracyjnych z funkcji odwadniających na nawadniająco-odwadniające (m. in. rowy melioracyjne, zastawki, przepusty) w przypadku operacji realizowanych przez spółki wodne lub ich związki. Biorąc pod uwagę, że operacje będą realizowane w okresie przejściowym, spółki wodne i ich związki mogą nie mieć wystarczająco czasu na przygotowanie dokumentacji, proponuje się ograniczyć działania do urządzeń już istniejących, które w celu prawidłowego funkcjonowania wymagają modernizacji.

Ponadto, wprowadza się możliwość odzyskiwania VAT przez ww. podmioty w ramach Programu (zgodnie z art. 69 ust. 3, lit. c rozporządzenia ramowego), jeżeli nie mogą one odzyskać VAT na mocy prawodawstwa krajowego. Proponowana zmiana jest odpowiedzią na postulaty spółek wodnych i ich związków, które wskazują, że barierą w ubieganiu się o pomoc na zakup sprzętu służącego do ochrony terenu przed skutkami powodzi lub deszczu nawalnego są wysokie koszty, które muszą ponosić i niski poziom środków budżetowych tych jednostek.

4. Wskazanie wysokości standardowych stawek jednostkowych za wykonanie poszczególnych zadań, dotyczących urządzeń melioracji wodnych

Zmiana polega na wskazaniu wysokości standardowych stawek jednostkowych za wykonanie poszczególnych zadań, dotyczących urządzeń melioracji wodnych, w celu pokazania przyszłym beneficjentom jaką pomoc mogą otrzymać.

Ponadto, biorąc pod uwagę, że stawki za wykonanie ogrodzenia były ustalone według danych w roku 2018 r. dokonano ich aktualizacji, na podstawie zmian poziomu cen poszczególnych robót budowlanych związanych z wykonaniem ogrodzenia oraz określono nowe ceny za poszczególne jego elementy (powtarzalnego przesła, bramy i furtki) z uwagi na zmianę cen rynkowych.

Aktualizacja cen jednostkowych budowy ogrodzenia została przeprowadzona w oparciu o powszechnie obowiązujący standard wykonywania kosztorysów, tj. Polski Standard Kosztorysowania Robót

Budowlanych opracowany w SEKOCENBUD BCO 4/2020 (IV kwartał 2020 r.) w katalogu 9832 A o tytule „Ogrodzenie z siatki”.

5. Wskazanie metody obliczania wysokości standardowych stawek jednostkowych, w przypadku robót w zakresie urządzeń melioracji wodnych realizowanych przez spółki wodne i ich związki

Zmiana polega na wskazaniu metody obliczania wysokości standardowych stawek jednostkowych, w przypadku robót w zakresie urządzeń melioracji wodnych realizowanych przez spółki wodne i ich związki.

1.1.5.6.2. Oczekiwane skutki zmiany

Rolnictwo w coraz większym stopniu doświadcza skutków występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych w postaci powodzi i podtopień oraz susz. Są to zjawiska, których częstość będzie narastać w miarę ocieplania się klimatu. Dlatego też minimalizacja skutków występowania tych zjawisk w coraz większym stopniu będzie uzależniona od urządzeń melioracji wodnych oraz ich stanu technicznego. W urządzenia melioracyjne wyposażonych jest ponad 30% gruntów rolnych, tj. około 18% powierzchni kraju. Stanowią zatem istotny element zrównoważonego rozwoju rolnictwa jak i podstawę gospodarki wodnej. Sprawne funkcjonowanie tych urządzeń jest uzależnione od ich prawidłowego utrzymywania.

W celu przeciwdziałania tym negatywnym zjawiskom, planowane jest udzielenie wsparcia spółkom wodnym i ich związkom na realizację operacji przebudowy lub remontu istniejących urządzeń melioracyjnych. W ramach działania finansowane będą prace związane z budową, przebudową urządzeń melioracyjnych, aby spełniały funkcję nawadniająco-odwadniająco chroniąc tym samym grunty rolne przed powodzią i suszą, z uwzględnieniem zwiększenia retencjonowania wody.

Oczekiwane efekty:

- zwiększenie odporności rolnictwa na suszę i zapobieganie zjawisku powodzi na terenach rolnych.
- poprawa racjonalności gospodarowania wodą poprzez odpowiednią regulację stosunków wodnych na terenach rolnych i ograniczenie odpływu wody,
- zwiększenie retencji wód.

1.1.5.6.3. Wpływ zmiany na wskaźniki

- Całkowite wydatki publiczne - wpływ na wskaźnik w wysokości planowanej alokacji środków (wzrost o 42 475 248 euro);
- Liczba beneficjentów wsparcia na środki zapobiegawcze (5.1) - gospodarstwa rolne - wskaźnik wyliczany na podstawie średniej wartości operacji z już przeprowadzonych naborów wniosków w ramach tego poddziałania (po aktualizacji wartość docelowa wskaźnika wzrośnie do poziomu ok. 9).

tys).

1.1.5.6.4. Powiązania między zmianą a umową partnerstwa

Nie dotyczy.

1.1.5.7. 197 - Zmiany w działaniu M06 „Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej”, w poddziałaniu 6.2. „Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich” w typie operacji „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej”

1.1.5.7.1. Przyczyny lub problemy z wdrażaniem, które uzasadniają zmianę

1. Usunięcie warunku przyznania pomocy w postaci konieczności przyznania płatności do gruntów rolnych wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, w którym pracuje wnioskodawca za rok poprzedzający złożenie wniosku o przyznanie pomocy

Zgodnie z art. 19 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005, wsparcia udziela się rolnikom lub członkom gospodarstwa rolnego, którzy różnicują działalność w kierunku działalności pozarolniczej, mikroprzedsiębiorstwom i małym przedsiębiorstwom oraz osobom fizycznym na obszarach wiejskich. Operacje typu „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej” realizują cel szczegółowy 6A – ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy. Wspierane jest podejmowanie działalności pozarolniczej przez rolników, małżonków rolników, domowników i beneficjentów instrumentu wsparcia „Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa”, dzięki czemu mogą oni uzyskiwać dochody spoza rolnictwa. Celem jest przede wszystkim różnicowanie dochodów uzyskiwanych przez rolników i osoby pracujące w gospodarstwach rolnych.

W naborach przeprowadzonych od początku wdrażania omawianego poddziałania 6.2, w 2017 r., złożono 11925 wniosków (bez uwzględnienia procedowanych obecnie 9746 wniosków, które wpłynęły w ramach naboru przeprowadzonego w terminie 29.10.2020 r. – 31.12.2020 r.), na podstawie których wydano 7268 decyzji o przyznaniu przedmiotowego wsparcia na kwotę 1 16990 000 zł, a 4627 operacji z różnych powodów nie zakwalifikowało się do wsparcia (dane wg stanu na dzień 8.02.2021 r.).

Zgodnie z ustawą o ubezpieczeniu społecznym rolników z dnia 20 grudnia 1990 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 266) ubezpieczeniu społecznemu rolników podlega obowiązkowo rolnik, zamieszkujący i prowadzący na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osobiście i na własny rachunek działalność rolniczą w pozostającym w jego posiadaniu gospodarstwie rolnym o powierzchni powyżej 1 ha przeliczeniowego użytków rolnych lub dział specjalny produkcji rolnej, w tym również w ramach grupy producentów rolnych, a także małżonek rolnika oraz domownik stale pracujący w tym gospodarstwie, jeżeli rolnik ten, jego małżonek, domownik, nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu, nie ma ustalonego prawa do emerytury lub

renty, albo nie ma ustalonego prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Rolnik prowadzący działalność rolniczą w gospodarstwie o powierzchni równej 1 ha przeliczeniowemu lub poniżej 1 ha przeliczeniowego (a także jego małżonek i domownik) oraz osoba, która - będąc rolnikiem - przeznaczyła grunty prowadzonego przez siebie gospodarstwa do zalesienia na zasadach określonych w odrębnych przepisach, jeśli nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu, ani nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty albo nie ma ustalonego prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych, może być również objęty ww. ubezpieczeniem w pełnym zakresie.

Do użytków rolnych zalicza się: grunty orne, sady, łąki trwałe, pastwiska trwałe, grunty rolne zabudowane, grunty pod stawami, grunty pod rowami, grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych.

Natomiast zgodnie z art. 7 ustawy o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego z dnia 5 lutego 2015 r. (Dz. U. z 2020 r. poz. 1341, z późn. zm.) płatności bezpośrednie są przyznawane rolnikowi, jeżeli m.in. łączna powierzchnia gruntów objętych obszarem zatwierdzonym będących w posiadaniu tego rolnika jest nie mniejsza niż 1 ha. Co do zasady, płatności bezpośrednie nie przysługują m.in. do gruntów rolnych zabudowanych, czy gruntów pod stawami jak również (poza pewnymi wyjątkami) do gruntów pod rowami. Z informacji przekazywanych przez instytucję wykonującą zadania związane z przyznawaniem pomocy wynika, iż zdarzają się przypadki wnioskodawców, którzy spełniają warunek ubezpieczenia na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników w pełnym zakresie jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik, natomiast do gospodarstw rolnych, w których pracują z różnych powodów nie zostały przyznane płatności obszarowe, wobec czego następuje odmowa przyznania pomocy. Celem proponowanej zmiany jest umożliwienie objęcia wsparciem na rozwój działalności pozarolniczej również takich osób.

2. Umożliwienie ubiegania się o wsparcie wykluczonym obecnie beneficjentom działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” objętego PROW 2007-2013

Odnosząc się do kolejnej propozycji zmiany, polegającej na umożliwieniu ubiegania się o wsparcie wykluczonym obecnie beneficjentom działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” objętego PROW 2007-2013, należy zauważyć, że ostatni nabór wniosków o przyznanie wsparcia w ramach działania 311 "Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej" PROW 2007-2013 odbył się w 2011 r., a jego głównym celem było tworzenie pozarolniczych źródeł dochodów oraz promocja zatrudnienia poza rolnictwem na obszarach wiejskich. W ramach tego działania 15 343 beneficjentów zrealizowało 15 684 operacje, z czego 70% (10 906 operacji) dotyczyło usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa, które charakteryzują się tym, iż wykonywane są sezonowo (tj. nie mają charakteru całorocznego - ze względu na swoją specyfikę determinowaną np. warunkami pogodowymi) działalność prowadzona jest przez kilka miesięcy w roku), a co za tym idzie nie gwarantują ich właścicielom uzyskiwania dochodów przez cały rok.

Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej na operacje typu „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej” w ramach poddziałania 6.2 „Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 z dnia 11 maja 2019 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 922) wprowadzono, m.in. zmianę umożliwiającą ubieganie się o przedmiotową pomoc rolnikom i ich domownikom prowadzącym jednocześnie działalność pozarolniczą o małej skali, na operacje związane z uruchomieniem nieprowadzonego wcześniej rodzaju działalności pozarolniczej. Wśród podmiotów prowadzących taką działalność są beneficjenci działania 311 PROW 2007 – 2013. A zatem, aby umożliwić im również

możliwość uruchamiania nowego rodzaju działalności pozarolniczej, co wiąże się z tworzeniem miejsc pracy na obszarach wiejskich, proponuje się zrezygnowanie z wykluczenia tej grupy podmiotów z możliwości skutecznego ubiegania się o pomoc. Mając na uwadze fakt, iż podobnie jak w rozwiniętych krajach UE, w Polsce nadal zmniejszać się będzie liczba osób bezpośrednio pracujących w sektorze rolniczym, wskazane jest stymulowanie działań, mających na celu zapobieganie wzmożonej migracji, szczególnie osób młodych i wysoko wykwalifikowanych i tym samym niwelowanie procesów wyludniania się wsi.

Stąd, poprawie warunków życia i zwiększeniu atrakcyjności inwestycyjnej obszarów wiejskich, powinno towarzyszyć szersze stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości w ramach poddziałania 6.2, a proponowane zmiany korzystnie wpłyną na wzrost zatrudnienia w działalnościach pozarolniczych na obszarach wiejskich.

1.1.5.7.2. Oczekiwane skutki zmiany

Efektom wprowadzonych zmian w ramach poddziałania 6.2 „Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, będzie zwiększenie grupy potencjalnych wnioskodawców, co w efekcie przełoży się na zwiększenie pozarolniczego zatrudnienia na obszarach wiejskich.

1.1.5.7.3. Wpływ zmiany na wskaźniki

Nie dotyczy.

1.1.5.7.4. Powiązania między zmianą a umową partnerstwa

Nie dotyczy.

1.1.5.8. 198 - Zmiany w działaniu M06 „Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej”, w poddziałaniu 6.4 „Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej”, w typie operacji Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych

1.1.5.8.1. Przyczyny lub problemy z wdrażaniem, które uzasadniają zmianę

W związku z tym, iż wdrażanie obecnego Programu jest przedłużone o dwa lata wymagana jest pewna modyfikacja w ramach niektórych instrumentów wsparcia w ramach Programu Rozwoju Obszarów

Wiejskich na lata 2014-2020.

W związku z powyższym w ramach działania M06 „Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej”, poddziałania 6.4 „Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej”, typ operacji Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych dokonuje się następujących zmian:

1. Poszerza się rodzaj typu operacji o świadczenie usług dla leśnictwa w celu umożliwienia uzyskania wsparcia na zakup nowych maszyn leśniczych. Propozycja ta wychodzi naprzeciw postulatowi Polskiej Leśnej Izby Gospodarczej skierowanemu do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi przy piśmie z dnia 2 listopada 2016 r. (pismo znak L.dz. 2016/11/10). W piśmie tym wskazuje się, że firmy świadczące usługi leśne dysponują w ogromnej mierze starymi, zużytymi maszynami. Zakup nowoczesnych urządzeń wpłynie na poprawę ochrony środowiska. Prywatne firmy leśne, tzw. Zakłady Usług Leśnych (ZUL), to przeważnie przedsiębiorstwa działające przede wszystkim na obszarach wiejskich. Wspieranie takich przedsiębiorstw jest istotnym elementem polityki rozwoju obszarów wiejskich, a wspieranie firm świadczących usługi leśne ma istotne znaczenie dla rozwoju form działalności pozarolniczej na wsi. W związku z pojawiającymi się nowymi potrzebami na obszarach wiejskich w zakresie świadczenia różnego rodzaju usług, jak również większej dostępności do nich, proponuje się zatem rozszerzyć typ operacji o usługi leśne dla mikro- i małych- przedsiębiorstw. Wpłynie to w znaczący sposób na zwiększenie dostępności do usług dla rolnictwa i leśnictwa na obszarach wiejskich. Mając na uwadze ukierunkowanie nowej perspektywy na lata 2021-2027, m.in. na zrównoważoną gospodarkę leśną, wprowadzenie takiej zmiany umożliwi realizację tego celu już w obecnym okresie programowania.

Usługi leśne w ramach poddziałania ukierunkowane będzie na podmioty, które już świadczą te usługi na obszarach wiejskich, a o wsparcie ubiegać się będą mogły te przedsiębiorstwa, które świadczą te usługi co najmniej 2 lata przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy.

2. Ze względu na zwiększoną potrzebę wsparcia gospodarstw rolnych w kierunku precyzyjnego rolnictwa, w ramach przedmiotowego poddziałania świadczenie usług dla rolnictwa poszerza się o świadczenie usług w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych (Rolnictwo 4.0) w następujących obszarach tematycznych: ograniczenie zużycia środków ochrony roślin, zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi, nowoczesne zarządzanie stadem zwierząt. Wraz z pojawieniem się inteligentnych czujników w maszynach i urządzeniach, wzrasta ilość danych dotyczących gospodarstw rolnych. Wzrasta zarówno ilość jak i zakres danych, a w przyszłości należy oczekiwać, że procesy zachodzące w gospodarstwach rolnych będą w coraz większym stopniu oparte na ich analizie. Szybki rozwój Internetu Rzeczy i Chmur Informatycznych napędza zjawisko tzw. Smart Farming (Rolnictwo 4.0). Rolnictwo precyzyjne uwzględnia jednak jedynie zmienność w terenie, natomiast rolnictwo inteligentne wykracza poza to, opierając zarządzanie zadaniami nie tylko na parametrach lokalizacji, ale także na dodatkowych danych. Dane te dotyczą szeregu czynników współistniejących oraz znajomości sytuacji rzeczywistej. Funkcje ustawień w czasie rzeczywistym są wymagane do wykonywania działań właściwych dla danej sytuacji, szczególnie w przypadku nagle zmienionych warunków pracy lub innych okoliczności (np. alarm pogodowy lub chorobowy). Funkcje te obejmują zazwyczaj inteligentną pomoc we wdrożeniu, utrzymaniu i korzystaniu z danej technologii. Smart Farming (Rolnictwo 4.0) jako informatyczno – fizyczny system zarządzania, obejmuje inteligentne urządzenia, podłączone do Internetu, które kontrolują funkcjonowanie gospodarstwa. Te inteligentne urządzenia współpracują z konwencjonalnymi narzędziami (np. miernikiem opadów, ciągnikiem, linią technologiczną) poprzez wszelkiego rodzaju czujniki, zdolne do wykonywania niezależnych działań - tzw. technologie Big Data. W obliczu błyskawicznie rosnącego zapotrzebowania na żywność, wdrożenie sztucznej inteligencji i Big Data w świat rolnictwa staje się koniecznością. Wsparcie na świadczenie usług w rolnictwie w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych - Smart Farming (Rolnictwo 4.0) pozwoli nie tylko zwiększyć efektywność upraw, ale wpłynie również na obniżenie

zanieczyszczenia plonów i środowiska.

W celu zwiększenia dostępu do usług dla rolnictwa w zakresie technologii cyfrowych, beneficjentami będą mogły być podmioty, również z branży IT, mające doświadczenie w tym zakresie i rozwijające swoją działalność usługową na obszarach wiejskich, jak również podejmujące taką działalność usługową po raz pierwszy. O wsparcie będą mogły ubiegać się mikro- i małe- przedsiębiorstwa, które będą realizowały przedmiotowe operacje na obszarach wiejskich. Mając na uwadze, iż operacje polegające na świadczeniu usług dla rolnictwa w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych mają na celu poprawę jakości zarządzania gospodarstwem rolnym, proponuje się preferencje dla tego zakresu operacji. W ramach tego zakresu świadczenia usług dla rolnictwa zastosowania nie będzie miał dwuletni wymóg prowadzenia działalności gospodarczej przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy w celu realizacji jak największej liczby operacji w ramach tego zakresu wsparcia.

Koszty kwalifikowalne w ramach świadczenia usług rolniczych w ramach wykorzystania technologii cyfrowych obejmować będą mogły m.in. koszty zakupu stacji bazowych służących do przesyłu danych, np. LoRaWan, sensorów, czujników do pomiaru wilgotności gleby, zasolenia gleby, temperatury, jakości powietrza, urządzeń sterujących, pedometrów i akcelerometrów, dronów do inspekcji infrastruktury (np. ogrodzeń, zadaszeń, wodopojów), stacji meteo. Ponadto, w ramach operacji będzie można zakupić sprzęt komputerowy typu: laptop, tablet, telefon, serwer, jednak przy ustalaniu wysokości pomocy koszty takiego sprzętu uwzględnia się w wysokości nie przekraczającej 20% pozostałych kosztów kwalifikowalnych. Koszt kwalifikowalny będą mogły stanowić również gotowe rozwiązania wspomagające wdrażane technologie cyfrowe w ramach operacji, z tym że przy ustalaniu wysokości pomocy koszty te uwzględnia się w wysokości nie przekraczającej 20% pozostałych kosztów kwalifikowalnych. Kosztem kwalifikowalnym będzie również wdrożenie aplikacji typu Open Source wspomagających technologie cyfrowe wdrażane w ramach operacji, i w tym przypadku przy ustalaniu wysokości pomocy koszty w tym zakresie uwzględnia się w wysokości nie przekraczającej 10% pozostałych kosztów kwalifikowalnych. Z kolei w ramach tego zakresu wsparcia nie będzie można finansować rozbudowy infrastruktury sieci 5G i sieci światłowodowej.

3. Proponuje się również poszerzyć zakres wsparcia w ramach usług dla rolnictwa o usługi w zakresie zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych. Usługi dotyczące zabezpieczenia i konserwacji urządzeń melioracji wodnych są wykonywane w celu polepszenia zdolności produkcyjnej gleby i ułatwieniu jej uprawy. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych należy do zainteresowanych właścicieli gruntów, a jeżeli urządzenia te są objęte działalnością spółki wodnej działającej na terenie gminy lub związku spółek wodnych, w którym jest zrzeszona spółka wodna działająca na terenie gminy – do tej spółki lub tego związku spółek wodnych.

Rolnicy powinni corocznie przeprowadzać prace konserwacyjne urządzeń melioracji wodnych, w szczególności rowów i rurociągów drenarskich, polegające na:

- wykaszaniu i wygrabianiu skarp rowów,
- odmulaniu dna koryt rowów,
- utrzymywaniu drożności wylotów rurociągów drenarskich,
- oczyszczaniu osadników studni drenarskich zlokalizowanych na trasie rurociągów melioracyjnych,

Biorąc pod uwagę, że obowiązek utrzymania urządzeń melioracji wodnych należy do rolników lub spółek wodnych, w skład których wchodzi również rolnicy, a prawidłowe funkcjonowanie urządzeń melioracji wodnych ma wpływ na zdolności produkcyjne gleby, usługi w zakresie zabezpieczenia i konserwacji tych

urządzeń należy zaliczyć do usług rolniczych.

W celu zwiększenia dostępności do tego typu ofert na obszarach wiejskich, poszerza się zakres wsparcia o podmioty, które jako mikro- lub małe- przedsiębiorstwa podejmą bądź rozwiną prowadzoną już działalność usługową w przedmiotowym zakresie. W związku z zapotrzebowaniem na tego typu usługi, w tym przez spółki wodne i ich związki, w skład których wchodzi rolnicy, operacje realizowane w ramach świadczenia takich usług będą premiowane w ramach przedmiotowego poddziałania. W celu umożliwienia aplikowania o pomoc większemu gronu potencjalnych beneficjentów i dzięki temu zwiększeniu oferowanych usług dla rolników nie będzie miał zastosowania wymóg spełnienia dwuletniego okresu prowadzenia działalności gospodarczej przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy.

4. Ponadto, w celu spełnienia norm środowiskowo-klimatycznych, co ma szczególne znaczenie w okresie stanu epidemii wywołanej Covid-19, poszerza się zakres świadczenia usług rolniczych, jak i zakres nowowprowadzanych usług leśnych, o usługi w zakresie dezynfekcji i mycia budynków inwentarskich, hal do produkcji rolniczej oraz urządzeń, maszyn i pojazdów rolniczych i leśnych. Przeprowadzanie dezynfekcji jest konieczne m.in w celu zminimalizowania zagrożeń chorobotwórczych zwierząt spowodowanych występowaniem bakterii, wirusów i grzybów. W wielu gospodarstwach nie docenia się wagi i znaczenia dezynfekcji często wykonując ją niestaranie, sporadycznie lub wcale. Skutkiem takiego postępowania jest spadek odporności zwierząt w gospodarstwie rolnym, obniżenie skuteczności szczepień profilaktycznych i stosowanych leków.

W rezultacie dochodzi do zwiększenia liczby upadków zwierząt, pogorszenia wyników produkcyjnych, co w konsekwencji skutkuje obniżeniem dochodowości gospodarstwa rolnego. Dezynfekcja ma na celu m. in zabezpieczenie przed zakażeniem zwierząt poprzez niszczenie w środowisku, w którym one przebywają, różnych form drobnoustrojów chorobotwórczych. Ponadto niezwykle istotne jest też przeprowadzanie dezynfekcji i czyszczenia wszelkiego rodzaju maszyn i urządzeń zarówno rolniczych i leśnych, która ma na celu usuwanie bakterii, wirusów i grzybów, zabezpieczając powierzchnię przed ich ponownym pojawieniem się. Z uwagi na to, jak wiele czynników wpływa na skuteczność przeprowadzenia dezynfekcji (właściwości chemiczne i fizyczne stosowanego środka dezynfekcyjnego, stężenie i czas działania preparatu, warunki wykonania dezynfekcji), poszerza się świadczenie usług rolniczych i leśnych o przedmiotowy zakres usług. O wsparcie będą mogli ubiegać się wobec tego wnioskodawcy mający status mikro- lub małych przedsiębiorstw, tak jak i w pozostałych zakresach usług rolniczych i leśnych, którzy na dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy prowadzą już działalność gospodarczą w tym zakresie bądź dopiero będą chcieli ją podjąć w ramach przedmiotowego wsparcia. Takie rozwiązanie z pewnością przyczyni się do zwiększonej liczby realizacji operacji w tym zakresie na obszarach wiejskich, a tym samym do zwiększonego zainteresowania korzystaniem z tego typu profesjonalnych usług.

5. Mając na uwadze potrzebę zintensyfikowania realizacji operacji w zakresie świadczenia usług w rolnictwie w ramach wykorzystania technologii cyfrowych oraz w ramach zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych proponuje się zwiększyć wysokość refundacji do 65% kosztów inwestycji kwalifikującej się do wsparcia.

1.1.5.8.2. Oczekiwane skutki zmiany

Przedmiotowe zmiany mają na celu umożliwienie ubiegania się o wsparcie szerszemu gronu potencjalnych beneficjentów jak i promowanie rozwoju przedsiębiorczości w zakresie świadczenia usług dla rolnictwa i

leśnictwa w ramach nowych zakresów wsparcia w celu zwiększenia konkurencyjności gospodarstw rolnych i leśnych na obszarach wiejskich.

1. Poszerzenie rodzaju typu operacji o usługi leśne przyczyni się do realizacji celu w zakresie zrównoważonej gospodarki leśnej oraz zwiększy dostępność do usług świadczonych w tym zakresie, w tym świadczonych na rzecz gospodarstw leśnych.

2. Wsparcie usług rolniczych i leśnych w zakresie mycia i dezynfekcji budynków inwentarskich, hal do produkcji rolniczej oraz urządzeń, maszyn i pojazdów rolniczych i leśnych zwiększy dostępność do profesjonalnych usług świadczonych w ramach tej działalności gospodarczej w obrębie gospodarstw rolnych i leśnych na obszarach wiejskich, co będzie miało również wpływ na realizację celów klimatycznych i środowiskowych.

3. Ponadto, dzięki operacjom realizowanym w ramach świadczenia usług w rolnictwie w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych, tzw. Smart Farming/Inteligentne Rolnictwo, możliwe będzie ukierunkowanie małych i średnich gospodarstw rolnych na tzw. precyzyjne rolnictwo, które za cel stawia sobie ochronę środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez zastosowanie innowacyjnych rozwiązań na obszarach wiejskich.

4. Z kolei wsparcie w zakresie świadczenia usług w zakresie zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych w obrębie gospodarstw rolnych umożliwi zwiększony dostęp rolnikom wchodzącym w skład spółek wodnych i ich związków, do tego typu ofert na obszarach wiejskich.

1.1.5.8.3. Wpływ zmiany na wskaźniki

Nie dotyczy.

1.1.5.8.4. Powiązania między zmianą a umową partnerstwa

Nie dotyczy.

1.1.5.9. 199 - Zmiany w działaniu M07 Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich, w poddziałaniu 7.2, w typie operacji "Gospodarka wodno-ściekowa"

1.1.5.9.1. Przyczyny lub problemy z wdrażaniem, które uzasadniają zmianę

Zgodnie z art. 1 ust. 2 lit. g rozporządzenia Rady (UE) 2020/2094 z dnia 14 grudnia 2020 r. ustanawiające Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy w celu wsparcia odbudowy w następstwie kryzysu

związanego z COVID-19 (Dz. U. L 433I z 22.12.2020, s. 23) wsparcie w ramach Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy w szczególności finansowaniu działań służących zaradzeniu skutkom kryzysu związanego z COVID-19 dla rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich. Inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej jak również w zakresie gromadzenia wód opadowych i roztopowych wpisują się w cele stawiane przed tym Instrumentem, tj. lepsze wykorzystanie zasobów wodnych i poprawę gospodarki wodnej, w tym w zakresie oszczędzania wody, o którym mowa w art. 58a ust. 4 lit d rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (pkt 1 zmiany).

1. Rozszerzenie katalogu inwestycji o inwestycje z zakresu dotyczącego gromadzenia wód opadowych i roztopowych

Proponowane zmiany mają na celu rozszerzenie katalogu inwestycji z zakresu dotyczącego gromadzenia wód opadowych i roztopowych. W Polsce w ostatniej dekadzie obserwuje się częstsze występowanie suszy oraz pojawiające się problemy związane z tym zjawiskiem. Scenariusze zmian klimatu oraz obserwacje wskazują na pogłębienie się skali tego zjawiska, skracanie okresów między okresami suszy w porównaniu do wielolecia oraz coraz dłuższego trwania okresów suszy w ciągu roku. Podkreślić należy, że Polska na tle innych państw europejskich jest jednym z krajów najuboższych pod względem zasobów wodnych. Jednym z typów działań służących ograniczaniu skutków suszy, przynoszących wymierny efekt, jest realizacja inwestycji w zakresie przeciwdziałania skutkom tego zjawiska, czyli przedsięwzięć obejmujących budowę, przebudowę lub zmianę sposobu użytkowania urządzeń wodnych. Jednocześnie w ramach racjonalnej gospodarki wodnej należy gromadzić wody opadowe w urządzeniach umożliwiających jej ponowne wykorzystanie. Zaznaczyć należy, iż zgromadzona woda w zbiornikach retencyjnych może być wykorzystywana, np. do czyszczenia urządzeń kanalizacyjnych czy mycia powierzchni ulic, placów i chodników, jak również do ochrony przeciwpożarowej. Podkreślić należy, że operacje te mają na celu zapobieganie skutkom suszy lub nadmiernych opadów lub powodzi natomiast nie będą dotyczyły nawodnień rozumianych jako budowa infrastruktury służącej rolnikowi do podlewania upraw i nie będzie miał zastosowania art. 46 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005.

2. Wyłączenie operacji z zakresu gromadzenia wód opadowych i roztopowych z warunku dotyczącego realizacji operacji w miejscowościach poza aglomeracjami zdefiniowanymi w Krajowym Programie Oczyszczanie Ścieków Komunalnych (KPOŚK)

Planowana zmiana stanowi, iż operacje z zakresu gromadzenia wód opadowych i roztopowych wyłączone będą z warunku dotyczącego realizacji operacji w miejscowościach poza aglomeracjami zdefiniowanymi w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK). Podkreślić należy bowiem, że KPOŚK stanowi wykaz aglomeracji, które muszą zostać wyposażone w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków w terminach określonych w tym programie. Oznacza to, że KPOŚK w żaden sposób nie odnosi się do inwestycji z zakresu gromadzenia wód opadowych i roztopowych. Zatem wydaje się niezasadne ograniczanie realizacji tego typu operacji wyłącznie poza KPOŚK. Jednocześnie wsparcie będzie kierowane wyłącznie na obszary wiejskie, tj. do gmin wiejskich, gmin miejsko-wiejskich z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców oraz gmin miejskich z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców.

Jednocześnie przewiduje się priorytetową realizację operacji z zakresu gromadzenia wód opadowych i roztopowych (zmiana nr 5). Ponadto zmiana zaproponowana w pkt. 5 ma charakter techniczny ponieważ Program wodno-środowiskowy kraju w momencie wejścia w życie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo

wodne (Dz. U. z 2021 r. poz. 624) został zastąpiony przez plany gospodarowania wodami w obszarze dorzecza, których elementem jest „zestaw działań z uwzględnieniem sposobów osiągania ustanawianych celów środowiskowych wraz z jego podsumowaniem”.

3. Zwiększenie maksymalnej kwoty pomocy oraz odniesienie jej do obszaru gminy

Zaproponowana zmiana w pkt. 6 w szczególności pozwoli na realizację większej liczby operacji. Wskazania wymaga, że według danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2019 r. stopień zwodociągowania obszarów wiejskich, liczony jako stosunek liczby przyłączy wodociągowych do liczby budynków mieszkalnych, wyrażony w % wynosi 83,55%, natomiast stopień skanalizowania wynosi 38,17%. Oznacza to, że potrzeby w tym zakresie są w dalszym ciągu niezwykle duże. Jednocześnie wprowadzenie dodatkowego zakresu operacji związanego z gromadzeniem wód opadowych i roztopowych wymusza zmianę podejścia w zakresie określenia maksymalnej kwoty pomocy z EFRROW. Podkreślić bowiem należy, że część beneficjentów wykorzystała już dotychczas określone limity kwot pomocy, co oznacza, że byłyby one wykluczone z planowanych nowych naborów. Jak wynika bowiem z danych monitoringowych pomoc w ramach przedmiotowego typu operacji została przyznana blisko 1 100 beneficjentom średnio na kwotę 1,5 mln zł ze środków EFRROW. W Polsce liczba gmin wiejskich, miejsko-wiejskich oraz miejskich wynosi 2477 należy jednak mieć na uwadze, iż liczba ta zawiera także gminy wyłączone z możliwości ubiegania się o przyznanie pomocy z uwagi włączenie miejscowości do 5 tys. mieszkańców do obszarów zlokalizowanych w aglomeracjach. Zatem zwiększenie maksymalnej kwoty pomocy oraz odniesienie jej do obszaru gminy pozwoli na wyłonienie oraz dofinansowanie najlepszych projektów bowiem wszyscy beneficjenci będą mogli ubiegać się o przyznanie pomocy. Jednocześnie w ramach przedmiotowej zmiany doprecyzowano, że w przypadku operacji finansowanych w ramach Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy zgodnie z art. 59 ust. 4 lit ea rozporządzenia 1305/2013 intensywność pomocy wynosi do 100% kosztów kwalifikowalnych.

Zwiększenie kwoty pomocy na operacje typu „Gospodarka wodno-ściekowa” determinuje zmianę definicji małej infrastruktury.

Zmianą o charakterze technicznym jest zmiana mająca na celu doprecyzowanie, iż przedmiotowa zasada nie ma zastosowania do operacji finansowanych w ramach Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy.

Ponadto ustalono linię demarkacyjną pomiędzy Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020), Polityką Spójności (PS) oraz Krajowym Programem Odbudowy (KPO) realizowanego w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności w sposób następujący:

- PROW 2014-2020 realizowany wyłącznie poza aglomeracjami w gminach wiejskich oraz miejsko-wiejskich i miejskich z wyłączeniem miejscowości powyżej 5 tys. mieszkańców,
- KPO realizowany poza aglomeracjami w gminach miejsko-wiejskich i miejskich z wyłączeniem miejscowości poniżej 5 tys. mieszkańców,
- PS realizowany wyłącznie na obszarach włączonych do aglomeracji.

1.1.5.9.2. Oczekiwane skutki zmiany

Proponowane zmiany przyczynią się do realizacji większej liczby operacji co z kolei przyczyni się

zarówno do poprawy warunków życia i rozwoju gospodarczego obszarów wiejskich jak i do ochrony środowiska (korzystanie z wody z wodociągów oraz ograniczenie zanieczyszczania wód). Jednocześnie proponowane zmiany mają na celu uwzględnienie łagodzenia zmian klimatu i adaptację do ich skutków.

1.1.5.9.3. Wpływ zmiany na wskaźniki

- Całkowite wydatki publiczne (€) - wpływ na wskaźnik w wysokości planowanej alokacji środków (376 352 619 euro);
- Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje w małą infrastrukturę, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii (7.2) - planowane jest wsparcie 350 operacji;
- Ludność korzystająca z ulepszonych usług / infrastruktury (7.1; 7.2; 7.4; 7.5.;7.6; 7.7) – wskaźnik wyliczany na podstawie aktualnych wartości wskaźnika dla wniosków złożonych w M07 w ramach celu szczegółowego 6B. Planuje się, że zrealizowane operacje wpłyną na 624 tys. osób.

1.1.5.9.4. Powiązania między zmianą a umową partnerstwa

Nie dotyczy.

1.1.5.10. 200 - Zmiany w działaniu M07 Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich, w poddziałaniu 7.2, w typie operacji "Budowa lub modernizacja dróg lokalnych"

1.1.5.10.1. Przyczyny lub problemy z wdrażaniem, które uzasadniają zmianę

Potrzeby związane z budową lub przebudową dróg gminnych oraz powiatowych w Polsce są niezwykle duże. Podkreślić należy, że według danych Głównego Urzędu Statystycznego ogólna długość dróg wynosi blisko 425 tys. km z czego prawie 90% stanowią drogi gminne i powiatowe. Wskaźnik zagęszczenia wynosi 136 km na 100 km². Jednocześnie wskazać należy, że wg stanu na koniec 2019 roku udział dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni gruntowej w ogólnej długości tych dróg wynosi średnio 32%, przy czym w niektórych województwach wskaźnik ten przekracza nawet 50% (woj. lubuskie i podlaskie). Jak wynika ze zrealizowanych już operacji średni całkowity koszt budowy 1 km drogi wynosi ok 900 tys. zł natomiast koszt przebudowy 1 km drogi wynosi 550 tys. zł, co oznacza, że w ramach dotychczasowego limitu możliwa jest budowa ok 5 km dróg lub przebudowa 9 km dróg. Zwiększenie kwoty pomocy pozwoli zatem na realizację bardziej kompleksowych operacji pozwalających na włączenie do sieci dróg jednostek osadniczych bardziej oddalonych.

Jednocześnie duże potrzeby w tym zakresie potwierdzają dane monitoringowe realizacji Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (wg. stanu na dzień 31 sierpnia 2020 r.), z których wynika iż w ramach przeprowadzonych naborów wniosków złożono 5 358 wniosków o przyznanie pomocy na łączną

kwotę 6 542 677 971 zł w tym 4 163 106 164 zł ze środków EFRROW, co stanowi blisko 280% dostępnego limitu środków.

Ponadto podniesienie kwoty pomocy ze środków EFRROW na beneficjenta w okresie realizacji Programu pozwoli na realizację większej liczby operacji lub budowę/przebudowę większej długości dróg co jest zgodne z potrzebami w tym zakresie.

Zwiększenie kwoty pomocy na operacje typu „Budowa lub modernizacja dróg lokalnych” determinuje zmianę definicji małej infrastruktury.

1.1.5.10.2. Oczekiwane skutki zmiany

Poprawa warunków życia i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

1.1.5.10.3. Wpływ zmiany na wskaźniki

- Całkowite wydatki publiczne (€) - wpływ na wskaźnik w wysokości planowanej alokacji środków (351 563 976 euro);
- Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje w małą infrastrukturę, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii (7.2) - wzrost docelowy wskaźnika do poziomu 6 903 operacji (bez środków EIO) biorąc pod uwagę dodatkowe środki i średnią wartość operacji na ten zakres;
- Ludność korzystająca z ulepszonych usług / infrastruktury (7.1; 7.2; 7.4; 7.5.;7.6; 7.7) – wzrost wskaźnika z uwzględnieniem aktualnej wartości wskaźnika do poziomu ok. 5,9 mln osób (bez środków EIO).

1.1.5.10.4. Powiązania między zmianą a umową partnerstwa

Nie dotyczy.

1.1.5.11. 201 - Zmiany w działaniu M8 „Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów”, w poddziałaniu 8.1 „Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych”

1.1.5.11.1. Przyczyny lub problemy z wdrażaniem, które uzasadniają zmianę

1. Rozszerzenie zakresu wsparcia poddziałania 8.1 Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych o tworzenie

zadrzewień śródpolnych.

W ramach poddziałania 8.1 *Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych* zaproponowano rozszerzenie wsparcia na tworzenie zadrzewień śródpolnych.

Zadrzewiania tworzone będą na gruntach ornych, ściśle według wymogów określonych w przepisach krajowych, głównie z gatunków liściastych (w tym biocenotycznych lub miododajnych). Zadrzewienia stanowić będą element krajobrazu istotny dla zachowania bioróżnorodności obszarów rolnych, ponieważ są miejscem bytowania wielu organizmów i bazą pokarmową m.in. dla ptaków i owadów zapylających, wspomagając tym samym utrzymanie równowagi ekologicznej w systemach rolniczych. Zadrzewienia śródpolne są też ważne dla produkcji rolnej poprzez m.in. zwiększanie retencji krajobrazowej, ograniczenie skutków suszy i zapobieganie erozji glebowej. Odgrywają też ważną rolę dla ochrony jakości wód.

Wsparcie na tworzenie zadrzewień śródpolnych obejmie koszty ich założenia i ochrony. Planowane jest wsparcie ich przyszłego utrzymania, poprzez rekompensowanie utrudnień powstałych w wyniku ich założenia dla produkcji rolnej, w ramach ekoschematów (przyszłe płatności I filara WPR związane z praktykami podejmowanymi na rzecz ochrony środowiska i klimatu).

2. Wprowadzenie zapisu na temat finansowania zobowiązań zalesieniowych PROW 2004-2006, PROW 2007-2013 oraz PROW 2014- 2020 zgodnie z zasadą N+ 3, również w ramach przydziału środków na lata 2021 i 2022.

Ponadto w rozdziale 8.2.8.7. *Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania*, określono wielkość wydatków wynikających z dotychczasowych zobowiązań zalesieniowych podjętych w poprzednich i obecnym okresie programowania (w ramach PROW 2004 – 2006, PROW 2007 – 2013 i PROW 2014 - 2020).

Doszczegółowienie w tym zakresie jest kwestią techniczną i stanowi wypełnienie warunku określonego w rozporządzeniu na okres przejściowy, tj. lata 2021-2022.

Kwota tych wydatków wyniesie 246 mln euro (środki UE i współfinansowanie krajowe).

1.1.5.11.2. Oczekiwane skutki zmiany

W wyniku proponowanej zmiany będzie możliwość wsparcia tworzenia zadrzewień śródpolnych, a tym samym zwiększenia ilości drzew i krzewów na obszarach wiejskich, które chronią zasoby wodne, przeciwdziałają erozji gleb oraz korzystnie wpływają na bioróżnorodność.

1.1.5.11.3. Wpływ zmiany na wskaźniki

Nie dotyczy.

1.1.5.11.4. Powiązania między zmianą a umową partnerstwa

Nie dotyczy.

1.1.5.12. 202 - Zmiany w działaniu M8 „Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów”, w poddziałaniu 8.5 „Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska”

1.1.5.12.1. Przyczyny lub problemy z wdrażaniem, które uzasadniają zmianę

Z analizy dostępnych danych w zakresie leśnictwa w Polsce wynika, że efektywność ekosystemowa lasów prywatnych w aspekcie wiązania węgla, ochrony wód, gleb i różnorodności biologicznej jest niska. Lasy prywatne zajmują powierzchnię ok. 1,7 mln ha co stanowi ok. 19% całkowitej powierzchni lasów w Polsce. W strukturze tych drzewostanów dominują gatunki iglaste, które stanowią około 70% ogólnej powierzchni, (w tym udział sosny wynosi ok. 60% wszystkich gatunków). Powierzchnia drzewostanów uszkodzonych w lasach prywatnych wynosi ok 40%.

Drzewostany monokulturowe w lasach prywatnych są zdecydowanie mniej odporne na chorobotwórcze czynniki biotyczne i abiotyczne. Charakteryzują się większą podatnością na zagrożenia pożarowe i łatwiej ulegają zniszczeniom w wyniku inwazji szkodników owadzi (np. kornika ostrozębnego). Wynika to m.in. z faktu, że właściciele lasów prywatnych nie dysponują często wystarczającymi środkami w celu właściwej i zrównoważonej pielęgnacji drzewostanów. Powierzchnia drzewostanów o stanie pielęgnacji dostatecznym i niewłaściwym wynosi ok. 50% w lasach prywatnych, podczas gdy w Lasach Państwowych udział ten wynosi ok. 19%.

Z uwagi na taki stan lasów prywatnych, istnieje uzasadniona potrzeba aby oprócz przebudowy drzewostanów uszkodzonych w wyniku procesu chorobowego, wpierać również zmianę jego struktury, poprzez dolesienia luk lub odnowienia w drzewostanach uszkodzonych, w szczególności w wyniku szkodników owadzi, ekstremalnych warunków pogodowych jak również szkód od zwierzyny. Przyniesie to wymierne korzyści ekologiczne, ponieważ drzewostany o zróżnicowanym składzie gatunkowym są bardziej odporne na czynniki zewnętrzne.

1.1.5.12.2. Oczekiwane skutki zmiany

W wyniku proponowanej zmiany będzie możliwość dofinansowania inwestycji w lasach wymagających

przebudowy składu gatunkowego z uwagi na zniszczenia powodowane w szczególności przez szkodniki, zwierzynę oraz ekstremalne warunki pogodowe, co niewątpliwie przyniesie korzyści ekologiczne lub związane ze zmianą klimatu.

1.1.5.12.3. Wpływ zmiany na wskaźniki

Nie dotyczy

1.1.5.12.4. Powiązania między zmianą a umową partnerstwa

Nie dotyczy

1.1.5.13. 203-205 - Zmiany w działaniu M10 „Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne”, w poddziałaniu 10.1 oraz w poddziałaniu 10.2

1.1.5.13.1. Przyczyny lub problemy z wdrażaniem, które uzasadniają zmianę

Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne promujące ponadstandardowe praktyki produkcji rolnej stanowi bardzo istotny element realizacji celów WPR związanych z ochroną środowiska. W okresie przejściowym działanie to wymaga dostosowań i wzmocnienia, obejmujących zwiększenie łącznych środków na realizację tego instrumentu wsparcia oraz:

1. Aktualizacja stawek płatności

Obecnie obowiązujące stawki płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych zostały oszacowane w 2014 r. na podstawie danych z lat 2010 – 2012. Nie odzwierciedlają one zatem właściwie obecnych uwarunkowań ekonomicznych kształtujących wysokość poniesionych kosztów i utraconych dochodów związanych z podjętymi zobowiązaniami rolno-środowiskowo-klimatycznymi. Dlatego też proponuje się aktualizację stawek płatności w oparciu o kalkulacje przeprowadzone zgodnie z pierwotnie zastosowaną metodyką przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - PIB. Wyliczone obecnie stawki płatności są wyższe od dotychczas stosowanych średnio o ok. 21%. Zapewnienie poziomu płatności adekwatnego do ponoszonych kosztów/strat jest niezbędne, aby rolnicy mogli i chcieli podejmować się działań na rzecz środowiska.

2. Zniesienie degresywności w Pakiecie 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000

Obecnie w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego stosowana jest degresywność płatności tj. system obniżania stawki płatności po przekroczeniu odpowiednich progów powierzchni gospodarstwa

objętej płatnością. Ze względu na szczególne znaczenie obszarów Natura 2000 dla zachowania bioróżnorodności proponuje się zniesienie stosowania mechanizmu regresywności płatności w ramach Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000, co zachęci posiadaczy dużych obszarowo terenów cennych przyrodniczo do ich ochrony.

3. Rozszerzenie ochrony ptaków na obszarach Natura 2000

Dotychczas w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 mógł być realizowany tylko na działkach rolnych położonych na wyznaczonych obszarach specjalnej ochrony ptaków (OSO). Gatunki ptaków objętych wsparciem mogą występować na obszarach Natura 2000 również poza obszarami OSO, proponuje się więc dopuszczenie realizacji wariantów ptasich na całym obszarze Natura 2000, co podyktowane jest potrzebą zapewnienia odpowiednich warunków bytowania zagrożonym gatunkom ptaków, których siedliska lęgowe są związane z trwałymi użytkami zielonymi, na większej niż dotychczas powierzchni.

Należy dodać, że rolnik może przystąpić do odpowiedniego wariantu Pakietu 4., o ile ekspertyza przyrodnicza wykaże, że na jego działce występuje siedlisko danego gatunku ptaka.

4. Uzupełnienie listy ras zachowawczych owiec i kóz

W ramach Pakietu 7. Zachowanie zasobów genetycznych zwierząt wspierana jest hodowla określonych w PROW ras zachowawczych zwierząt, dla których Instytut Zootechniki - Państwowy Instytut Badawczy prowadzi programy ochrony. Prowadzenie takich programów stanowi realizację Konwencji o różnorodności biologicznej (podpisaną w 1992 w Rio de Janeiro) i ma na celu zapobieżenie utracie potencjału genetycznego w obrębie poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich. Obecnie przygotowano nowe programy ochrony dla dwóch ras owiec (polska owca górska, białogłowa owca mięsna) i dwóch restytuowanych, reliktowych ras kóz (kazimierzowska i sandomierska), w związku z czym konieczne jest włączenie hodowli tych ras w zakres wsparcia w ramach Pakietu 7.

5. Dopuszczenie mulczowania międzyplonów w Pakiecie 1. Rolnictwo zrównoważone i Pakiecie 2. Ochrona gleb i wód

W odpowiedzi na postulaty organizacji rolniczych, po konsultacjach ze środowiskiem naukowym proponuje się uelastycznienie Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone i Pakietu 2. Ochrona gleb i wód, polegające na dopuszczeniu zabiegu mulczowania międzyplonów. Dotychczas zabronione były, w okresie jesienno-zimowym, wszelkie zabiegi agrotechniczne na polach obsianych międzyplonem. W ostatnich latach zmiany klimatu powodują wydłużenie okresu wegetacyjnego. W tych warunkach rośliny wysiane jako międzyplon osiągają jesienią dużą masę, co utrudnia uprawę rośliny następczej. Wykonane późną jesienią mulczowanie (ścięcie, rozdrobnienie i pozostawienie na polu masy roślinnej jako okrywy ochronnej, bez naruszania struktury gleby) zapewnia ochronę i wzbogacenie gleby. Dopuszczenie mulczowania międzyplonów nie zagraża więc realizacji celów środowiskowych Pakietu 1 i 2. Pozostawienie resztek międzyplonowych w formie mulczu ma uzasadnienie środowiskowe, gdyż ogranicza wymywanie biogenów, chroni glebę przed erozją i utratą wody, a jednocześnie nie prowadzi do utrudnień w produkcji w rolnej w kolejnym roku – dlatego też praktyka taka powinna być dopuszczona.

6. Wdrożenie nowego Pakietu 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk

Zagrożeniem dla bioróżnorodności i krajobrazu obszarów wiejskich jest zarówno intensyfikacja, jak i zaprzestawanie użytkowania trwałych użytków zielonych. Projektowany Pakiet 8. stanowić będzie

instrument wsparcia zrównoważonego gospodarowania na trwałych użytkach zielonych (TUZ) i pozwoli na pogodzenie celów ochrony przyrody z celami produkcyjnymi gospodarstw, które przystąpią do realizacji tego pakietu. Realizacja Pakietu 8. ograniczona będzie do terenów poza siecią Natura 2000; ma to na celu uniknięcie sytuacji udzielania wsparcia za realizację praktyk nie w pełni odpowiadających potrzebom ochrony bioróżnorodności obszarów najcenniejszych przyrodniczo znajdujących się na obszarach Natura 2000; dla tych obszarów są dostępne odpowiednie do specyfiki przyrodniczej warianty Pakietu 4.).

7. Wdrożenie nowego Pakietu 9. Retencjonowanie wody

Jednym z największych problemów środowiskowych w Polsce jest pogłębiający się w związku ze zmianami klimatu niedobór wody spowodowany zmniejszającym się poziomem i niekorzystnym rozkładem opadów w ciągu rok i niewystarczającą retencją glebową i krajobrazową. W związku z tym proponuje się uruchomienie wsparcia dla rolników, którzy wbrew własnym celom ekonomicznym, utrzymują wodę na swoich trwałych użytkach zielonych przyczyniając się do zmniejszenia jej szybkiego odpływu. Tego rodzaju usługi ekosystemowe wymagają promocji i wsparcia, któremu służyć ma proponowany Pakiet 9. Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego. Proponuje się, aby wdrożenie tego pakietu o charakterze płatności opartej na rezultatach (result – based) oprzeć na danych uzyskiwanych ze zdjęć satelitarnych; płatności byłyby przyznawane rolnikom deklarującym gotowość udostępnienia swoich TUZ na cele związane z retencjonowaniem wody do działek położonych na terenach, gdzie w okresie wegetacyjnym w danym roku faktycznie wystąpiły zalania – podtopienia. Proponowany model wdrażania jest spójny z postulatem uproszczeń i stosowania rozwiązań opartych na cyfryzacji. Pakiet 9. może być wdrażany w roku 2022 i spełnić rolę pilotażu ewentualnego przyszłego ekoschematu. Proponuje się ograniczyć wdrażanie tego wsparcia do gruntów objętych zobowiązaniami w ramach wybranych wariantów pakietów przyrodniczych (tj. Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 i Pakietu 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000) lub projektowanego obecnie Pakietu 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk. Jest to podyktowane potrzebą ukierunkowania tego rodzaju wsparcia na siedliska hydrogeniczne - szczególnie predestynowane do funkcji retencyjnej, których kondycja przyrodnicza jest uzależniona od obecności wody i tereny o ekstensywnym systemie produkcji, gdzie potrzeby produkcyjne są stosunkowo łatwe do pogodzenia z wykorzystaniem terenu na cele usług ekosystemowych.

1.1.5.13.2. Oczekiwane skutki zmiany

Ad. 1. Celem zwiększenia stawek płatności w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego jest ich dostosowanie do aktualnych uwarunkowań ekonomicznych, co ma zapewnić odpowiedni poziom rekompensaty za realizowane zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne.

Ad. 2. Proponowane zniesienie degresywności w Pakiecie 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 ma na celu silniejsze niż dotychczas ukierunkowanie wsparcia na szczególnie cenne przyrodnicze obszary Natura 2000.

Ad. 3. Proponowana zmiana dotycząca rozszerzenia zakresu terytorialnego możliwości ochrony ptaków poza obszary OSO w ramach wariantów 4.8., 4.9., 4.10. i 4.11., tj. dot. ochrony siedlisk lęgowych ptaków, pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 (obecnie warianty te mogą być wdrażane jedynie na obszarach specjalnej ochrony ptaków) spowoduje zwiększenie powierzchni

użytkowania gruntów (o ok. 4,2 tys. ha) w sposób sprzyjający bytowaniu zagrożonych gatunków ptaków, a tym samym zwiększy się efekt środowiskowy Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego.

Ad. 4. Natomiast wprowadzenie możliwości objęcia wsparciem dodatkowych ras owiec i kóz w ramach Pakietu 7. Zachowanie zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie ma istotne znaczenie dla zachowania różnorodności genetycznej zwierząt gospodarskich. Należy wskazać, że wsparcie to jest szczególnie istotne w hodowli małych przeżuwaczy, których utrzymywanie jest korzystne ze względów środowiskowych (zachowanie bioróżnorodności TUZ). Szacuje się, że wsparciem może być objęte ok. 1300 owiec oraz ok. 120 kóz.

Ad. 5. Umożliwienie mulczowania międzyplonów w ramach Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone i Pakietu 2. Ochrona gleb i wód będzie stanowiło uproszczenie dla beneficjentów realizujących ww. pakiety poprzez możliwość dostosowania sposobu produkcji do warunków pogodowych, przy zapewnieniu realizacji celów środowiskowych.

Ad. 6. Proponowana zmiana dotycząca uruchomienia od 2022 r. Pakietu 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk, umożliwi podejmowanie zobowiązań ukierunkowanych na zrównoważone (ekstensywne), użytkowanie trwałych użytków zielonych. Proponuje się aby projektowany pakiet był wdrażany na obszarach położonych poza obszarami Natura 2000. Względem tzw. pakietów przyrodniczych (tj. Pakiet 4. i 5.), ukierunkowanych na cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków, Pakiet 8. będzie łatwiejszy do realizacji i będzie stanowił dla rolników zachętę do prowadzenia zrównoważonej gospodarki na TUZ. W efekcie wprowadzenia tej zmiany oczekuje się zwiększenia powierzchni TUZ użytkowanych rolniczo w sposób sprzyjający zachowaniu ich bioróżnorodności, utrzymaniu łąkowo-pastwiskowych krajobrazów wiejskich, a także realizacji celów klimatycznych PROW 2014-2020.

Ad. 7. Oczekuje się, że uruchomienie od 2022 r. Pakietu 9. Retencjonowanie wody będzie stanowiło zachętę dla rolników do podejmowania takich działań, których skutkiem będzie utrzymanie okresowego zalania lub podtopienia użytkowanych przez nich trwałych użytków zielonych, co w efekcie powinno pozytywnie wpłynąć na kształtowanie warunków wodnych, ochronę zasobów węgla organicznego i ograniczanie emisji, a także na zachowania różnorodności biologicznej.

1.1.5.13.3. Wpływ zmiany na wskaźniki

Oszacowano, że zobowiązaniami w ramach Pakietu 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk zostanie objęta powierzchnia ok. 200 tys. ha, a zobowiązaniami w ramach Pakietu 9. Retencjonowanie wody powierzchnia ok. 360 tys. ha (uwaga: wielkość powierzchni objętej Pakietem 9. nie wpływa na wzrost łącznej powierzchni realizacji Działania ponieważ ten pakiet realizowany może być tylko na gruntach objętych innymi zobowiązaniami rolno-środowiskowo-klimatycznymi).

Szacuje się, że całkowita kwota pomocy udzielonej w ramach Pakietu 8. wyniesie ok. 58 mln euro, a w ramach Pakietu 9. wyniesie ok. 41,5 mln euro.

Wpływ na wskaźniki produktu:

- Całkowite wydatki publiczne (€) - wpływ na wskaźnik w wysokości planowanej alokacji środków (720

346 162 euro);

- Obszar (ha) objęty działaniami rolno-środowiskowo-klimatycznymi (10.1) – wzrost wartości związany z przeprowadzeniem kolejnych naborów wniosków i niektórymi zmianami proponowanymi na okres przejściowy (wzrost o 887 544 ha do poziomu 2 022 544 ha);

- Wydatki publiczne na zachowanie zasobów genetycznych (10.2) – wzrost wartości zgodnie z planowaną alokacją środków na ten zakres (wzrost o 19 762 982 euro do poziomu 133 251 114 euro).

1.1.5.13.4. Powiązania między zmianą a umową partnerstwa

Nie dotyczy.

1.1.5.14. 206 - Zmiany w działaniu M16 „Współpraca”, w poddziałaniu 16.1 „Wsparcie tworzenia i działania grup operacyjnych EPI na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa”, w typie operacji „Współpraca w ramach grup EPI”

1.1.5.14.1. Przyczyny lub problemy z wdrażaniem, które uzasadniają zmianę

1. Wzmocnienie pozycji rolnika w grupach operacyjnych poprzez modyfikację składu grupy zapewniającej obowiązkowy udział rolnika

Mając na uwadze szczególną specyfikę operacji z zakresu działania „Współpraca” i fakt, iż kluczową rolę w tym działaniu odgrywa rolnik, a działalność pozostałych partnerów grupy operacyjnej powinna koncentrować się na rozwiązywaniu jego konkretnych problemów związanych z produkcją roślinną i zwierzęcą, konieczne jest wzmocnienie pozycji rolnika w grupach operacyjnych oraz zwiększenie jego wpływu na rozwiązywanie problemów związanych z produkcją roślinną i zwierzęcą, poprzez zagwarantowanie jego udziału w każdej operacji. Biorąc pod uwagę powyższe, zaproponowano modyfikację składu grupy operacyjnej realizującej operację inną niż operacja dotycząca horyzontalnej i wertykalnej współpracy między podmiotami łańcucha dostaw na rzecz tworzenia i rozwoju krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz wsparcie działań promocyjnych w kontekście lokalnym, związanych z rozwojem krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych (lump sum), polegającą na zapewnieniu obowiązkowego udziału rolnika/grupy rolników w takiej grupie operacyjnej oraz dodatkowo podmiotu należącego do innej (wskazanej w PROW 2014-2020) kategorii. Jednocześnie należy wskazać, że także w przypadku operacji dotyczącej horyzontalnej i wertykalnej współpracy między podmiotami łańcucha dostaw na rzecz tworzenia i rozwoju krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz wsparcie działań promocyjnych w kontekście lokalnym, związanych z rozwojem krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych (lump sum), udział rolnika w grupie operacyjnej jest obowiązkowy (minimum 5 rolników).

2. Zapewnienie udziału przedsiębiorców, których działalność ma związek z celami EPI / operacją realizowaną przez EPI

Ponadto, w toku konsultacji założeń dotyczących działania Współpraca wskazywano, iż nie zawsze przedmiot działalności (kod PKD) przedsiębiorców będących partnerami grup operacyjnych wiąże się z tematyką danej operacji realizowanej przez taką grupę. Zatem konieczne stało się zapewnienie udziału przedsiębiorców, których działalność ma związek z celami EPI/operacją realizowaną przez EPI. Jednocześnie warunek ten nie powoduje, iż przedsiębiorca staje się obligatoryjnym członkiem grupy operacyjnej – udział przedsiębiorcy powinien być uzasadniony zakresem operacji.

3. Zwiększenie intensywności pomocy w zakresie kosztów inwestycyjnych

Dane dotyczące trzech naborów na działanie Współpraca pokazują malejący udział kosztów inwestycyjnych w kwocie przyznanej pomocy (I nabór - 7 na 11 umów o przyznaniu pomocy przekroczyło 50% udział kosztów inwestycyjnych, II nabór - 7 na 25 umów o przyznaniu pomocy, a w ramach III naboru na podstawie wniosków o przyznaniu pomocy wynika, że tylko w 19 z nich przekroczono ten udział na 154 złożone wnioski). Taka sytuacja spowodowana jest faktem, iż beneficjenci mają problem z pokryciem aż 50% procent kosztów inwestycji z własnych środków, co szczególnie może być odczuwalne w obecnej, trudnej sytuacji ekonomicznej potencjalnych beneficjentów działania, spowodowanej ogólnogospodarczym kryzysem będącym bezpośrednim skutkiem epidemii COVID-19. Zatem konieczne wydaje się pobudzenie inwestycji i zwiększenie poziomu intensywności w zakresie kosztów inwestycyjnych. Przepisy dotyczące rozporządzenia 1305/2013 pozwalają na podniesienie poziomu refundacji inwestycji realizowanych w ramach EPI do 70% kosztów kwalifikowalnych, a jednocześnie nie zwierają ograniczenia w zakresie kosztów badań, więc nie ma przeszkód do podniesienia poziomu refundacji do 100% o co wnioskowały wielokrotnie podmioty zaangażowane we wdrażanie działania (np. brokerzy innowacji z Centrum Doradztwa Rolniczego).

4. Usunięcie analizy kosztów i korzyści z kryteriów wyboru operacji i wprowadzenie innych kryteriów wyboru

Ponadto proponuje się usunięcie z kryteriów wyboru operacji (dla wszystkich zakresów operacji) analizy kosztów i korzyści, co nie oznacza, że taka analiza nie będzie wykonywana. Analiza kosztów i korzyści jest dokonywana i bazuje na kompleksowej weryfikacji racjonalności operacji oraz uzasadnieniu dla wskazanych przez wnioskodawcę kosztów i zakresu zadań. Jednocześnie nie sformułowano punktowanego kryterium wyboru operacji odnoszącego się do wspomnianego aspektu, bowiem takie rozwiązanie nie doprowadziłoby do zapewnienia należytej jakości wszystkich operacji realizowanych w ramach działania Współpraca. Tak ważny aspekt operacji jakim jest analiza kosztów i korzyści, nie może opierać się na ocenie za pomocą punktowanego kryterium, którego niespełnienie lub uzyskanie niskiej noty w ramach jego oceny mogłoby skutkować wyborem operacji niskiej jakości (w odniesieniu do tej analizy). Dodatkowo dla wzmocnienia jakości operacji realizowanych w działaniu Współpraca, jak i głębszego zorientowania na innowacje szczególnie w obszarze cyfryzacji zaproponowano wprowadzenie dodatkowych kryteriów wyboru dla operacji innych niż operacja dotycząca horyzontalnej i wertykalnej współpracy między podmiotami łańcucha dostaw na rzecz tworzenia i rozwoju krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz wsparcie działań promocyjnych w kontekście lokalnym, związanych z rozwojem krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych (lump sum).

5. Wprowadzenie możliwości przeprowadzania naborów tematycznych.

Dodatkowo w toku konsultacji założeń dotyczących działania Współpraca pojawiła się potrzeba organizacji naborów na konkretne tematy w ramach dostępnych zakresów wsparcia. Nabory tematyczne realizowane byłyby z puli środków wyodrębnionej na ten cel z budżetu dla działania Współpraca, Minister Rolnictwa i

Rozwoju Wsi określałyby tematy naborów, np. gleba, woda, block chain, greening, wykorzystanie roślin białkowych.

1.1.5.14.2. Oczekiwane skutki zmiany

Ad. 1. Zmiana spowoduje zwiększenie zainteresowania operacjami z zakresu działania Współpraca, przede wszystkim wśród rolników, bowiem zmiana doprowadzi do wzmocnienia pozycji rolnika w grupach operacyjnych oraz zwiększy jego wpływu na rozwiązywanie problemów związanych z produkcją roślinną i zwierzęcą, poprzez zagwarantowanie jego udziału w każdej operacji.

Ad. 2. Dodatkowo wprowadzone zmiany doprowadzą do większego zintegrowania działań w ramach operacji, poprzez wyeliminowanie przypadkowych podmiotów niemających związku z celami grupy operacyjnej ani operacjami, które realizuje.

Ad. 3. Dotychczas z uwagi na niskie poziomy dofinansowania inwestycji (50%), wnioskodawcy skupiali się na kosztach „miękkich”, w których zagwarantowane były wyższe intensywności wsparcia. Proponowane rozwiązania mają doprowadzić do pobudzenia inwestycji. Działanie Współpraca zyska na atrakcyjności wśród potencjalnych wnioskodawców. Zmiana przyczyni się także do rozwinięcia operacji badawczo-rozwojowych o charakterze pilotażowym, testowym. Finansowanie kosztów badań w całości (dotychczas 90%) oraz nacisk na B+R w ramach kryteriów wyboru operacji sprawi, iż wnioskodawcy chętniej podejmą ryzyko realizacji operacji eksperymentalnych.

Ad. 5. Z kolei organizacja naborów tematycznych spowoduje kompleksowe ujęcie problemów rolników w skali krajowej i stanowi odpowiedź zapotrzebowania na wsparcie w konkretnej kwestii na poziomie całego kraju. W ramach naborów tematycznych poszukiwane będą rozwiązania kwestii o płaszczywnym/horyzontalnym znaczeniu dla rolników, które nie spotkały się dotąd z zainteresowaniem wśród indywidualnych wnioskodawców, a powinny być rozpoznane w ocenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

1.1.5.14.3. Wpływ zmiany na wskaźniki

Nie dotyczy.

1.1.5.14.4. Powiązania między zmianą a umową partnerstwa

Nie dotyczy.

1.1.5.15. 207 - Dodanie nowego działania M17 – Zarządzanie ryzykiem

1.1.5.15.1. Przyczyny lub problemy z wdrażaniem, które uzasadniają zmianę

Salmonella stanowi zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi ponieważ zakażenia salmonellą są jednym z najczęściej występujących odzwierzęcych zakażeń pokarmowych. Wprowadzenie rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie zwalczania salmonelli i innych określonych odzwierzęcych czynników chorobotwórczych przenoszonych przez żywność miało na celu ograniczenie rozprzestrzeniania się przede wszystkim pałeczek *Salmonelli*. Art. 5 ww. rozporządzenia nakłada na wszystkie państwa członkowskie UE obowiązek wprowadzenia narodowych programów kontroli. Ww. rozporządzenie przewiduje programy kontroli pałeczek również dla świń rzeźnych i hodowlanych, a więc KE zakłada, że ten sektory produkcji zwierzęcej w przyszłości również może być objęty programami zwalczania Salmonellozy, a co za tym idzie zaistnieje konieczność objęcia tych producentów ubezpieczeniami od ryzyka wystąpienia pałeczek.

Badania podstawowe przeprowadzone w 2008 r. wykazały, że częstość występowania zakażeń w Polsce w stadach podstawowych świń wynosiła 6,9 %, a w stadach towarowych świń - 9,6 %. Z analiz przygotowanych przez ekspertów na potrzeby EFSA wynika, że zakażone bakteriami świny mogą odpowiadać za ponad 55 % infekcji. Wyniki badań mogą stanowić podstawę do opracowania i wdrożenia przez Inspekcję Weterynaryjną programów mających na celu ograniczenia częstości zakażenia stad świń tym czynnikiem chorobotwórczym.

Salmonelloza w Polsce jest chorobą podlegającą obowiązkowi zwalczania. Przepisy Unii Europejskiej obligują państwa członkowskie do podejmowania określonych działań w odniesieniu do określonych gatunków zwierząt oraz serotypów Salmonella.

W odróżnieniu od grypy ptaków i ASF zasady jej zwalczania określają krajowe programy zwalczania niektórych serotypów Salmonella przygotowane dla poszczególnych stad i gatunków (stada kury niośki, stada kur hodowlanych, stada brojlerów oraz stada indyków hodowlanych i stada indyków rzeźnych). Co do zasady, z uwagi na to, że choroba jest rozpowszechniona w populacji, zwalczanie Salmonellozy polega na ograniczeniu jej występowania w poszczególnych stadach do poziomu określonego w przepisach UE (zgodnie z rozp. 2160/2003 - przyjęcie celów w odniesieniu do ograniczenia rozpowszechniania określonych chorób odzwierzęcych w populacjach zwierząt). Osiągnięcie określonego poziomu zakażeń w populacji jest rozłożone w czasie - programy są wieloletnie. Likwidacja ognisk Salmonellozy u niosek na koszt budżetu państwa nie przyniosła spodziewanych efektów natomiast generowała ogromne koszty finansowe ponoszone przez budżet państwa. Rezygnacja z odszkodowań była jednym z elementów działań naprawczych, tj. założono, że hodowcy rolni dołożą większych starań, aby Salmonelloza nie była u nich stwierdzana (np. bioasekuracja, poprawa warunków środowiskowych). Nie można jednak wykluczyć, że mimo wysokiego poziomu bioasekuracji w gospodarstwie wystąpi Salmonelloza. W takim przypadku producent ponosi straty finansowe, których wysokość uzależniona jest od rodzaju i etapu produkcji, zwykle wysokie z uwagi na skalę produkcji. Zapewnienie producentom rolnym możliwości skorzystania z ubezpieczeń od Salmonellozy umożliwi im prowadzenie dalszej produkcji w gospodarstwie dzięki uzyskaniu środków finansowych na odtworzenie stada.

W przypadku Salmonellozy właściwa bioasekuracja i dbałość o higienę hodowli pozwala zdecydowanie lepiej radzić sobie z ryzykiem występowania chorób i w bardziej ukierunkowany sposób zarządzać ryzykiem, co w konsekwencji powinno prowadzić do eliminowania ich. Z uwagi na te uwarunkowania ryzyko to jest chętniej obejmowane przez ubezpieczycieli ochroną ubezpieczeniową.

W ciągu ostatnich dwóch lat obserwowany jest znaczący wzrost liczby powiadomień w unijnym systemie ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach (RASFF) dotyczących wykrycia pałeczek w mięsie drobiowym pochodzącym z Polski. W związku z „kryzysem salmonellozowym”. Komisja Europejska oczekuje konkretnych działań ze strony Polski tak, aby skutecznie rozwiązać problem. Jedną z propozycji w ramach całego pakietu jest objęcie producentów rolnych systemem powszechnych ubezpieczeń od ryzyka wystąpienia pałeczek w stadzie.

Wprowadzenie proponowanej zmiany polegającej na dodaniu nowego działania M 17 - Dopłaty do składek z tytułu ubezpieczenia od strat spowodowanych chorobami zwierząt (art. 37) pozwoli na ubezpieczenie producentów rolnych od strat spowodowanych Salmonellozami, a tym samym zniweluje ryzyko utraty dochodów z produkcji drobiu, świń i krów i zapewni jej dalsze, bezpieczne kontynuowanie.

Celem wprowadzenia nowego działania jest zachęcenie rolników zajmujących się produkcją mięsa drobiowego, wołowego i wieprzowego do ubezpieczenia swojej produkcji od strat spowodowanych wystąpieniem salmonelloz. Obecnie znaczna część producentów rolnych nie posiada ubezpieczenia od tej choroby, a wprowadzenie możliwości refundacji im 70 % składki przyczyni się do ich zainteresowania tym rodzajem ubezpieczeń.

1.1.5.15.2. Oczekiwane skutki zmiany

Wynikiem proponowanej zmiany, polegającej na refundacji do 70 % składek z tytułu zawarcia umów ubezpieczenia, będzie zwiększenie liczby podmiotów (producentów rolnych), które ubezpieczą produkcję, dzięki czemu zabezpieczą płynność finansową gospodarstwa, zniwelują ryzyko bankructwa, utrzymają miejsca pracy i źródła dochodów właścicieli i pracowników.

1.1.5.15.3. Wpływ zmiany na wskaźniki

Proponowana zmiana wpłynie na wartość wskaźników w ramach celu szczegółowego 3B - wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach.

- Całkowite wydatki publiczne w EUR, w ramach nowego - pilotażowego instrumentu dla jednej choroby zwierząt (salmonellozy) wsparcia wynoszą 108 470 000 EUR;

- Odsetek produkcji drobiu objętej ubezpieczeniem z dopłatami do składek ubezpieczenia – 10%. Planowane jest wsparcie ok. 6,7 tys. beneficjentów.

1.1.5.15.4. Powiązania między zmianą a umową partnerstwa

Nie dotyczy.

1.1.5.16. 208 - Zmiany w działaniu M19 - Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność), w poddziałaniach 19.1, 19.2. i 19.3

1.1.5.16.1. Przyczyny lub problemy z wdrażaniem, które uzasadniają zmianę

Mając na uwadze, że wdrażanie programu siedmioletniego jest przedłużone o kolejne 2 lata, konieczna jest pewna modyfikacja rozwiązań przewidzianych w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

1. Wprowadzenie możliwości wsparcia przygotowania oddolnych koncepcji rozwoju kraju w skali mikro (Smart Village - inteligentna wioska)

Podstawową proponowaną zmianą jest wprowadzenie do programu możliwości wsparcia przygotowania oddolnych koncepcji rozwoju w skali mikro (Smart Village – inteligentna wioska), zwanych dalej „koncepcjami SV”, na obszarach zamieszkałych przez nie więcej niż 20 tys. mieszkańców (lub kilku miejscowości, których łączna liczba mieszkańców nie przekracza 20 tys. mieszkańców), mających na celu wypracowanie efektywnych i niestandardowych rozwiązań miejscowych problemów dzięki innowacyjnemu podejściu, w tym przy użyciu technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych lub lepszemu wykorzystaniu wiedzy, z korzyścią dla lokalnej społeczności, m.in. na rzecz poprawy jakości życia, podniesienia jakości usług lokalnych lub bezpieczeństwa, poszanowania środowiska i klimatu oraz problemów dotyczących niedoinwestowania, starzejącego się społeczeństwa, wyludnienia, niewystarczającej ilości miejsc pracy czy przepaści cyfrowej.

Do instytucji zarządzającej docierają sygnały od lokalnych grup działania (LGD) o potrzebie wdrożenia tego narzędzia rozwoju obszarów wiejskich. W celu weryfikacji faktycznej gotowości lokalnych społeczności do wdrożenia tego rozwiązania proponuje się wdrożenie pilotażu, polegającego na umożliwieniu udzielenia wsparcia na przygotowanie koncepcji SV. W tym celu dokonano analizy kosztów przygotowania koncepcji SV, w wyniku której określona została wysokość stawki na przygotowanie koncepcji SV na poziomie 4 000 PLN. Kwota ta została określona na podstawie danych zebranych z samorządów województw dotyczących kosztów przygotowania planów odnowy miejscowości, realizowanych w ramach działania 313 „Odnowa i rozwój wsi” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, które zakresem pracy oraz poniesionych kosztów zbliżone są do zakresu oraz kosztów niezbędnych do stworzenia koncepcji SV. Otrzymana w ten sposób kwota została dodatkowo zrewidowana o wskaźnik inflacji.

Mając na uwadze stosunkowo niską kwotę potrzebnego wsparcia w tym zakresie oraz zadania LGD w zakresie aktywizacji lokalnych społeczności, przewiduje się wdrożenie tego wsparcia w formule projektów grantowych. Rozwiązanie takie w znaczący sposób uprości proces dokonywania wyboru grantobiorców przez LGD, gdyż nie będzie konieczne szacowanie wysokości wartości każdego zadania w ramach projektu grantowego w zakresie przygotowania koncepcji SV. Także rozliczanie realizacji zadania i przekazanie przez LGD grantów poszczególnym grantobiorcom, dzięki zastosowaniu standardowej stawki będzie znacząco uproszczone. W konsekwencji pomoc w tym zakresie udzielana będzie LGD w formie

standardowych stawek jednostkowych i będzie iloczynem standardowej kwoty dla jednego grantu i liczby grantów objętych projektem grantowym.

Takie rozwiązanie pozwoli także LGD zintensyfikować prace animacyjne społeczności w skali mikro, ugruntować rolę lokalnego lidera, który dedykuje środki strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) na cele tych najmniejszych społeczności, upodmiotowić LGD poprzez możliwość przeprowadzenia wyboru grantobiorców do przygotowania koncepcji SV oraz uchroni podmioty wdrażające (samorządy województw) przed nadmierną liczbą wniosków o przyznanie pomocy na bardzo niskie kwoty (których obsługa bywa droższa niż nominalna wartość pomocy nimi objętej). Dodatkowo projekty określone w przygotowanych koncepcjach SV, powstających w wyniku udzielonych grantów, stanowiąc będą doskonały punkt wyjścia do prac z lokalnymi społecznościami nad kształtem LSR na lata 2023-2027.

Poza możliwością uzyskania środków na przygotowanie koncepcji SV, dodatkową zachętą dla lokalnych społeczności do przygotowania tych koncepcji jest wprowadzenie zobowiązania dla LGD do premiowania w organizowanych naborach wniosków, tych operacji, które są objęte tymi koncepcjami (projekty, które składać się będą na realizację koncepcji SV). Ma to niebagatelne znaczenie, gdyż nie przewiduje się zapewnienia dodatkowych środków na realizację tych koncepcji, a jedynie pilotaż dotyczący ich przygotowania.

W celu wdrożenia tego rozwiązania proponuje się wprowadzenie pewnych odstępstw we wdrażaniu projektów grantowych, w celu dostosowania ich do specyfiki zakresu przygotowania koncepcji SV. Przewiduje się obniżenie wymagań dotyczących całkowitej wartości operacji realizowanej jako projekt grantowy w zakresie przygotowania koncepcji SV. Proponuje się obniżenie tej wartości z 50 000 PLN do 20 000 PLN, co stanowić będzie równowartość przygotowania 5 koncepcji SV. Ponadto, wprowadza się wymóg realizacji zadania polegającego na przygotowaniu koncepcji w partnerstwie z co najmniej jednym podmiotem z obszaru objętego tą koncepcją.

Mając na uwadze konieczność zapewnienia określonej jakości wspieranych koncepcji SV, przewidziano także zestaw dedykowanych kryteriów wyboru grantobiorców do realizacji zadań w ramach projektu grantowego w zakresie przygotowania koncepcji SV.

Wyniki pilotażu, tj. stopień zainteresowania lokalnych społeczności oraz LGD tym instrumentem, będą brane pod uwagę w procesie programowania wsparcia w tym zakresie w latach 2023-2027.

2. Zwiększenie maksymalnych kwot pomocy na operację (przy jednoczesnym niezmiennianiu limitu na projekty grantowe)

Zwiększenie maksymalnych kwot pomocy na operacje (przy jednoczesnym niezmiennianiu limitu na projekty grantowe) oraz limitów wsparcia na beneficjenta/grantobiorcę ma na celu umożliwienie realizacji przedsięwzięć zaplanowanych w ramach LSR mimo niecodziennego wzrostu cen produktów i usług, trudnej sytuacji ekonomicznej niemal wszystkich podmiotów objętych LSR, co powoduje częstokroć ich wycofanie z planów inwestycyjnych, a pośrednio zahamowanie rozwoju lokalnego. Zmiana ma też na celu umożliwienie realizacji nowego zakresu wsparcia w ramach LSR jakim jest przygotowanie koncepcji SV, a także zapewnienie zwiększonego finansowania pozostałych operacji w ramach LSR.

Dodatkowo, podniesienie limitu na operację własną LGD do 500 000 PLN, pozwoli LGD na realizację projektów większej skali niż dotychczas. Jest to pożądane m.in. w związku z wycofywaniem się (z powodu trudnej sytuacji ekonomicznej i kryzysu gospodarczego będącego następstwem epidemii SARS-CoV-2) potencjalnych wnioskodawców z realizacji projektów, które są kluczowe dla realizacji LSR. Dzięki

takiemu rozwiązaniu LGD będzie miała możliwość wypełnienia tej „luki” jaka powstaje w realizacji LSR. Dodatkowym zagrożeniem w tym zakresie może być wycofanie się potencjalnych beneficjentów z realizacji operacji o wymiarze społecznym i aktywizacyjnym ze względu na zagrożenie epidemiczne, w związku z tym konieczne są zachęty do kontynuacji tych działań.

3. Możliwość uruchomienia wsparcia przygotowawczego w odniesieniu do LSR wdrażanych w kolejnej perspektywie finansowej

Zmiana w części dotyczącej poddziałania „Wsparcie przygotowawcze” jest konieczna ze względu na wydłużenie okresu wdrażania Programu, przy jednoczesnym klasycznym siedmioletnim okresie trwania programów finansowanych z funduszy innych niż EFRROW, które mogą współfinansować Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS). Projektowane przepisy przejściowe przewidują możliwość uruchomienia wsparcia przygotowawczego w odniesieniu do LSR wdrażanych w kolejnej perspektywie oraz wybór tych LSR do finansowania już w ramach wydłużonego PROW 2014-2020. Mając na uwadze LSR wielofunduszowe oraz możliwość finansowania wsparcia przygotowawczego tych LSR z EFRROW należy dążyć do jak najszybszego uruchomienia wsparcia przygotowawczego. Zakłada się uruchomienie wsparcia przygotowawczego w pierwszej połowie roku 2022, natomiast wybór LSR na rok 2023. W przypadku RLKS wielofunduszowego, wstrzymanie się z wypłatą wsparcia przygotowawczego do czasu zatwierdzenia Planu Strategicznego na lata 2023 –2027, oznaczałoby zbyt duże opóźnienie we wdrażaniu tego Planu. Natomiast przyjęcie proponowanego rozwiązania pozwala przyspieszyć rozpoczęcie wdrażania strategii wielofunduszowych, z minimalnym opóźnieniem w zakresie wdrożenia komponentu rolnego względem pozostałych funduszy.

Adresatem wsparcia przygotowawczego na następny okres programowania są nie tylko istniejące LGD, lecz także inne stowarzyszenia, które swoją strukturę dostosowały do realizacji zadań lokalnych grup działania (działają również w oparciu o art. 4 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2019 r. poz. 1167)) tzn. ich skład przewiduje możliwość członkostwa osób prawnych, utworzenie dodatkowego organu stowarzyszenia odpowiedzialnego za podejmowanie decyzji w sprawie wyboru operacji do finansowania (rada) oraz sprawowanie nadzoru nad działalnością tego stowarzyszenia przez marszałka województwa. Z uwagi na dość długi proces rejestracji stowarzyszenia działającego na podstawie zarówno ustawy Prawo o stowarzyszeniach, jak i na podstawie ustawy o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności, przewiduje się akceptowanie na etapie składania wniosków o przyznanie pomocy, by wnioskodawcą było także stowarzyszenie, którego proces rejestracji z różnych powodów niezależnych od tego podmiotu nie zakończył się jeszcze. Proces ten musi być jednak zakończony pomyślnie przed przyznaniem pomocy.

Uchwała przewiduje rezygnację z warunku, iż „wszystkie gminy, na obszarze objętym wnioskiem o przyznanie pomocy ze środków PROW są członkami (partnerami) wnioskodawcy i nie są członkami (partnerami) innych wnioskodawców wsparcia przygotowawczego PROW”, a także warunku, iż obszar objęty działalnością wnioskodawcy „i nie jest objęty działalnością innych wnioskodawców wsparcia przygotowawczego PROW”. Podyktowane jest to potrzebą stworzenia konkurencyjnych warunków powstawania LSR, w tym LSR tworzonych przez nowe partnerstwa, niezwiązane dotychczasowymi stosunkami z lokalnymi władzami. W skład takich partnerstw w szczególności mogłyby wchodzić lokalne organizacje, w tym koła gospodyń wiejskich. Dotychczasowe wymagania, które trzeba było spełnić podczas ubiegania się o wsparcie przygotowawcze, ograniczały możliwość ubiegania się o to wsparcie przez nowo zawiązane partnerstwo, jeżeli nie miało poparcia przedstawicieli władz gmin, których obszar miałby być objęty LSR. Rezygnacja z powyższego warunku zyskuje dodatkowo na znaczeniu, ponieważ rozważa się na etapie konkursu na wybór LSR rezygnację z obowiązkowego członkostwa w LGD gminy, jako osoby

prawnej. Z kolei nowe brzmienie tego warunku, odnoszące się do pozostałych partnerów/członków LGD, ogranicza sztuczne tworzenie konkurencji LGD obecnie realizujących LSR, poprzez tworzenie nowych podmiotów z części jej członków. Ograniczenie dotyczące członkostwa partnerów LGD w więcej niż jednej LGD nie dotyczy jednak LGD realizujących LSR w ramach PROW 2014-2020. Dopuszcza się bowiem możliwość zmiany obszarów LSR obecnych LGD, w tym także „przechodzenie obszarów” pomiędzy istniejącymi LGD, a wówczas wymiana partnerów może być konieczna. Ponadto może się również zdarzyć, że obecnie już istnieją tacy członkowie, którzy są jednocześnie członkiem w więcej niż jednej LGD. Z kolei rezygnacja z warunku dotyczącego obszaru objętego działalnością wnioskodawcy wsparcia przygotowawczego w zderzeniu z obszarem działalności innych wnioskodawców wsparcia przygotowawczego pozwoli na podjęcie próby przygotowania LSRów na obszarach, które w części (a w skrajnych przypadkach nawet w całości) pokrywają się. Warunkiem rozliczenia wsparcia przygotowawczego będzie przygotowanie dokumentu, który spełniać będzie warunki dostępu do wyboru LSR, określone w ustawie o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności. Należy przy tym zaznaczyć, że w konkursie na wybór LSR ostatecznie wybrana będzie mogła być wyłącznie jedna LSR obejmująca dany obszar.

Ponadto dodano dodatkowy warunek przyznania pomocy: „obszar objęty jego działalnością, na którym realizowana ma być LSR jest spójny terytorialnie i nie stanowi przeszkody w spójności terytorialnej obszaru LSR wybranego i realizowanego w ramach PROW 2014-2020, jeżeli obszar ten jest objęty innym wnioskiem o przyznanie pomocy na wsparcie przygotowawcze”. Warunek ten ma na celu ograniczyć tworzenie zbyt dużej ilości podmiotów ubiegających się o wsparcie przygotowawcze, które mogą spowodować nieoczekiwane, skomplikowane zmiany obszarów realizacji poszczególnych LSR, które w konsekwencji mogłyby spowodować, że część obszarów obecnie objętych LSR nie zostałaby objęta nowymi LSR w ramach nowej perspektywy. W praktyce okazuje się, że w celu optymalnego wyznaczenia granic oddziaływania LSR nieocenioną rolę pełnią samorządy województw, które pośredniczą w wymianie informacji pomiędzy podmiotami planującymi realizację LSR, które kontaktując się między sobą będą w stanie nakreślić optymalny obszar oddziaływania LSR. W związku z tym, przed ogłoszeniem naboru wniosków o przyznanie pomocy w ramach wsparcia przygotowawczego, planuje się przeprowadzenie swojego rodzaju prekonsultacji, które miałyby na celu stworzenie platformy do wyrażenia przez podmioty planujące ubiegać się o to wsparcie, zainteresowania w tym zakresie, wraz z którym podmioty te przedstawiały obszar oddziaływania planowanego LSR. Samorząd województwa w ten sposób będzie mógł jeszcze przed rozpoczęciem naboru wniosków o przyznanie pomocy w ramach wsparcia przygotowawczego rozpoznać ewentualne luki obszarów oraz nakładające się na siebie LSR, a następnie zakomunikować tym podmiotom potencjalne problemy i zachęcić je do wzajemnego dialogu i rozwiązania napotkanych przeszkód jeszcze przed złożeniem wniosków o przyznanie pomocy.

Wzmocnienie zasad konkurencyjności na etapie tworzenia LSR powinno w sposób wymierny przełożyć się na jakość przedkładanych projektów. Troska o jakość produktów będących wynikiem wsparcia przygotowawczego skłania także do określenia dodatkowych warunków dostępu do tego wsparcia. W tym celu wprowadzono wymaganie, aby na etapie ubiegania się o przyznanie wsparcia przygotowawczego wnioskodawca we wstępnej koncepcji dokumentu wykazał potencjał i spójność obszaru objętego tą koncepcją, odniósł się do takich zagadnień jak: innowacyjność, cyfryzacja, środowisko i klimat, zmiany demograficzne (starzenie się społeczeństwa, wyludnianie), partnerstwo w realizacji LSR (wspólna realizacja przedsięwzięć/projektów). Nie ulega natomiast zmianie warunek dotyczący opisu obszaru (potencjału) i jego spójności, a także sporządzenia planu włączenia społeczności lokalnej w przygotowanie LSR, w tym różnorodność kanałów komunikowania się ze społecznością (różnorodność sposobów komunikacji), a także konieczność sporządzenia harmonogramu przebiegu tego procesu.

Nie ulegnie również zmianie warunek wypłaty ostatniej raty pomocy w ramach wsparcia przygotowawczego, który stanowi, że wraz z tym wnioskiem należy złożyć projekt LSR spełniający kryteria dostępu do wyboru LSR.

Zakres wsparcia przygotowawczego, które zostanie udzielone w ramach drugiego naboru na stworzenie nowych LSR, ulegnie zmianie z uwagi na inną sytuację wynikającą z nadchodzącego okresu przejściowego i wydłużenie realizacji PROW 2014-2020. W obecnej perspektywie realizacji PROW, LGD realizujące LSR będą miały wydłużony okres realizacji strategii, co pociąga za sobą przekazanie im dodatkowych środków na poddziałanie 19.2 oraz zwiększenie środków na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji, które pozwolą LGD w sposób płynny finansować koszty związane z wykonywaniem swoich zadań, w tym utrzymanie biura oraz pracowników w nim zatrudnionych.

W ramach wsparcia przygotowawczego nie ma więc konieczności dodatkowego finansowania kosztów związanych z utrzymaniem biura LGD, jak to miało miejsce w przypadku wsparcia przygotowawczego na początku okresu PROW 2014-2020, gdzie wsparcie ze środków działania 431 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja w ramach PROW 2004-2013 nie pozwalało na pokrycie kosztów funkcjonowania biura LGD, w tym utrzymania potencjału zasobów ludzkich w trakcie luki czasowej, jaka powstała pomiędzy zakończeniem wdrażania PROW 2007-2013, a rozpoczęciem wdrażania 2014-2020. W przypadku nowopowstałych stowarzyszeń, które nie realizują LSR w obecnej perspektywie, a dopiero będą prowadzić prace nad przygotowaniem strategii dla danego obszaru, na tym etapie nie ma potrzeby organizacji i prowadzenia biura służącego obsłudze beneficjentów wsparcia ze środków LSR, a co za tym idzie stowarzyszenia te nie będą miały potrzeby ponoszenia takich kosztów. Zatem także w tym przypadku nie ma potrzeby, aby wsparcie przygotowawcze obejmowało tego typu koszty. W ramach wsparcia przygotowawczego na stworzenie projektu LSR na nadchodzący nowy okres programowania uwzględniono koszty aktywizacji społeczności lokalnej, co pozwoli w sposób kompleksowy na przygotowanie nowych LSR z udziałem lokalnej społeczności. W związku z powyższym na podstawie przeprowadzonej analizy określona została jedna stawka pomocy w wysokości 74 tys. zł ustalona w oparciu o dane historyczne dotyczące kosztów aktywizacji, które zostały poniesione przez LGD w okresie realizacji PROW 2007-2013 z uwzględnieniem inflacji – tych samych danych, które posłużyły do wyznaczenia stawki pomocy w ramach pierwszego naboru do poddziałania 19.1 w PROW 2014-2020. Wartość kosztów określonych do poniesienia przez LGD na aktywizację społeczności w okresie 9-cio miesięcznego okresu tworzenia LSR w pierwszym naborze wniosków w ramach wsparcia przygotowawczego były wystarczające do stworzenia LSR. W związku z tym stawka w wysokości 74 tys. zł została wyznaczona w oparciu o koszty poniesione na aktywizację właśnie w okresie 9 miesięcy, z dodatkowym uwzględnieniem inflacji.

Mając powyższe na uwadze, wsparcie projektowane w ramach działania M19 - Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) służy m.in. **odbudowie po kryzysie w następstwie COVID**, które będzie synergiczne:

- ze „Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)” - w zakresie realizacji działań rozwojowych w sposób społecznie i terytorialnie zrównoważony wynikający z nowych uwarunkowań społeczno-gospodarczych,
- ze „Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030” (SZRWRiR 2030), której celem jest rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego,
- z inwestycjami projektowanymi w ramach krajowego **Planu Strategicznego WPR na lata 2023–**

2027.

Zakres proponowanych zmian jest również odpowiedzią na wybrane **zalecenia Rady UE dla państw członkowskich (*Country Specific Recommendations – CSRS*) z lat 2019–2020** oraz jest związany z transformacją klimatyczną i cyfrową. W przypadku zaleceń Rady UE dla Polski **na 2019 r.** przedmiotowe zmiany są odpowiedzią na następujące zagadnienia:

- zwiększenia uczestnictwa w rynku pracy,
- wspieranie wysokiej jakości edukacji i rozwijanie umiejętności,
- wzmocnienie innowacyjności gospodarki,
- inwestycje (innowacje, infrastruktura energetyczna i cyfrowa, czysta energia).

W przypadku zaleceń Rady UE dla Polski **na 2020 r.** przedmiotowe zmiany są odpowiedzią na następujące zagadnienia:

- podnoszenie umiejętności cyfrowych (przedsiębiorstwa, administracja),
- inwestycje wspierające odbudowę gospodarki (zielona i cyfrowa transformacja, infrastruktura cyfrowa, czyste i wydajne wytwarzanie i wykorzystanie energii, zrównoważony transport).

Z kolei w „**Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030**”, która jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki rolnej i rozwoju obszarów wiejskich państwa w perspektywie do 2030 r., przedmiotowe zmiany wpisują się przede wszystkim w następujące **cele szczegółowe**:

- poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska,
- rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa.

1.1.5.16.2. Oczekiwane skutki zmiany

Zmiana spowoduje:

1. wzrost zainteresowania udziałem w procesach oddolnych form zarządzania lokalnymi zasobami na zamieszkanym obszarze przez przygotowanie koncepcji SV;
2. usprawnienie wdrażania LSR mimo trudnych warunków ekonomicznych i epidemicznych;
3. szybkie rozpoczęcie przygotowań nowego okresu programowania, mimo wydłużenia okresu, w którym LGD koncentrują się na organizowaniu naborów wniosków i pełnej realizacji obecnie wdrażanych LSR (wydłużenie programu).

1.1.5.16.3. Wpływ zmiany na wskaźniki

Nie dotyczy.

1.1.5.16.4. Powiązania między zmianą a umową partnerstwa

Nie dotyczy.

1.1.5.17. 210 - Zmiany w podrozdziale 15.6

1.1.5.17.1. Przyczyny lub problemy z wdrażaniem, które uzasadniają zmianę

Rządowe Centrum Legislacji uczestniczy w procesie tworzenia przepisów prawa będącego podstawą wdrażania działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, jak również będzie zaangażowane w proces tworzenia przepisów prawa umożliwiającego wdrażanie instrumentów Planu Strategicznego WPR na lata 2023-2027. Biorąc pod uwagę zakres prac wykonywanych przez RCL umożliwiających realizację PROW i planowanych prac na rzecz realizacji Planu Strategicznego WPR, pojawiła się potrzeba zapewnienia finansowania tych prac ze środków pomocy technicznej PROW 2014-2020. Ze względu na zakres prac legislacyjnych realizowanych przez RCL w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, z dniem 1 stycznia 2021 r. został utworzony w Rządowym Centrum Legislacji Departament Prawa Rolnego i Środowiska. W związku z powyższym należy dokonać zmiany PROW 2014-2020 w zakresie rozszerzenia katalogu beneficjentów pomocy technicznej PROW 2014-2020 o Rządowe Centrum Legislacji. Wprowadzenie okresu przejściowego w latach 2021 i 2022 r. (co zgodnie z zasadą n+3 oznacza możliwość wydatkowania środków z PROW do 2025 r.), a co za tym idzie wprowadzenie zmian w Programie będących tego następstwem, oznacza konieczność rozpoczęcia prac legislacyjnych w celu ich uwzględnienia w prawie krajowym, w które będzie zaangażowany RCL. Przepisy rozporządzenia UE 1303/2013 umożliwiają finansowanie ze środków pomocy technicznej zadań kwalifikowalnych dotyczących kolejnego okresu programowania. Rządowe Centrum Legislacji będzie zatem realizowało również zadania związane z przygotowaniem przepisów prawa dotyczących nowego okresu programowania na lata 2023-2027. Do zadań Centrum należy:

1. opracowywanie stanowisk prawno-legislacyjnych do rządowych projektów aktów prawnych dotyczących PROW i WPR;
2. opracowywanie rządowych projektów aktów prawnych dotyczących PROW i WPR na zasadach i w trybie określonym w Regulaminie pracy Rady Ministrów;
3. zapewnienie koordynowania przebiegu uzgodnień rządowych projektów aktów prawnych dotyczących PROW i WPR;
4. przewodniczenie komisji prawniczej oraz ocenianie rządowych projektów aktów prawnych dotyczących PROW i WPR pod względem prawnym, legislacyjnym i redakcyjnym, w celu ustalenia ich brzmienia w wersji przeznaczonej do rozpatrzenia przez Radę Ministrów lub Stały Komitet Rady Ministrów albo przeznaczonych do podpisu przez Prezesa Rady Ministrów lub właściwego ministra;
5. sprawowanie kontroli ostatecznych tekstów rządowych projektów aktów prawnych dotyczących PROW i WPR przed podpisaniem ich przez Prezesa Rady Ministrów albo aktów prawnych dotyczących PROW i WPR skierowanych do ogłoszenia w dzienniku urzędowym;
6. współdziałanie z ministrem właściwym do spraw członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej w sprawach zgodności rządowych projektów aktów prawnych dotyczących PROW i

WPR z prawem Unii Europejskiej oraz harmonizacji prawa polskiego z wymogami prawa Unii Europejskiej;

7. zapewnienie koordynowania, w zakresie wykonywanych zadań oraz współdziałania z Radą Legislacyjną, działającą przy Prezesie Rady Ministrów, w sprawach opiniowania rządowych projektów aktów prawnych dotyczących PROW i WPR o szczególnie istotnych skutkach prawnych, społecznych lub gospodarczych, pod względem ich zgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej i spójności z systemem prawa;
8. sporządzanie ostatecznej redakcji rządowych projektów aktów prawnych dotyczących PROW i WPR przyjętych przez Radę Ministrów lub przeznaczonych do podpisu przez Prezesa Rady Ministrów i współdziałanie w tym zakresie z właściwymi w sprawie komórkami organizacyjnymi Kancelarii Prezesa Rady Ministrów;
9. prezentowanie stanowisk prawno-legislacyjnych dotyczących PROW i WPR dokumentów rozpatrywanych przez Stały Komitet Rady Ministrów, Komitet do Spraw Europejskich oraz inne komitety właściwe do rozpatrywania określonych kategorii spraw;
10. przygotowywanie stanowisk prawno-legislacyjnych dotyczących PROW i WPR dokumentów rozpatrywanych przez Radę Ministrów;
11. przygotowywanie wniosków dotyczących funkcjonowania aktów normatywnych dotyczących PROW i WPR (OSR ex post);
12. redagowanie aktów normatywnych i innych aktów prawnych dotyczących PROW i WPR przekazanych do ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej i Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Rządowe Centrum Legislacji będzie beneficjentem schematu I pomocy technicznej. Środki zostaną przeznaczone przede wszystkim na koszty wynagrodzeń i innych świadczeń pieniężnych dla pracowników zaangażowanych w co najmniej 50% swojego czasu pracy w miesiącu w wykonywanie ww. zadań, a także na związane z pracą tych osób koszty administracyjne.

1.1.5.17.2. Oczekiwane skutki zmiany

Zapewnienie stałej, profesjonalnej kontroli od strony prawnej procesu przygotowania legislacji dotyczącej PROW i Planu Strategicznego WPR, dającej gwarancję prawidłowego przygotowania przepisów wdrażających. Należycie i sprawnie przeprowadzony proces legislacyjny będzie skutkować dobrej jakości prawem i terminowym jego przygotowaniem, co powinno przełożyć się na sprawną realizację działań / interwencji PROW i Planu Strategicznego WPR.

1.1.5.17.3. Wpływ zmiany na wskaźniki

Nie dotyczy.

1.1.5.17.4. Powiązania między zmianą a umową partnerstwa

Nie dotyczy.

1.1.5.18. 212 - Zmiany Planu finansowego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

1.1.5.18.1. Przyczyny lub problemy z wdrażaniem, które uzasadniają zmianę

W związku z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2020/2220 *ustanawiającym niektóre przepisy przejściowe dotyczące wsparcia z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) w latach 2021 i 2022 oraz zmieniającym rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, (UE) nr 1306/2013 i (UE) nr 1307/2013 w odniesieniu do zasobów i stosowania w latach 2021 i 2022 oraz rozporządzenie (UE) nr 1308/2013 w odniesieniu do zasobów i rozdziału takiego wsparcia na lata 2021 i 2022* Polska otrzymała dodatkowe środki na lata 2021 oraz 2022 do wykorzystania na zasadach określonych w rozporządzeniu 1305/2013.

Konieczność wydania ww. rozporządzenia jest związana z przesunięciem terminu wdrażania Planów Strategicznych WPR z lat 2021-2027 na lata 2023-2027 oraz z utworzeniem Europejskiego Instrumentu Odbudowy i alokowaniem środków tego instrumentu dla państw członkowskich UE. Alokacje EFRROW określone w załącznikach do ww. rozporządzenia przejściowego, skorygowane o zrealizowane i planowane transfery środków do I filara WPR wynoszą dla Polski:

	2021	2022	Sum
Dodatkowe środki EFRROW łącznie:	1 577 316 878	1 655 198 915	
w tym:			
Środki okresu przejściowego	1 297 822 020	990 001 154	
Środki pochodzące z Europejskiego Instrumentu Odbudowy (EIO)	279 494 858	665 197 761	

Poniżej przedstawiono skompresowane uzasadnienie dla zwiększenia budżetów poszczególnych instrumentów wsparcia. W związku z wprowadzeniem okresu przejściowego i wydłużeniem okresu wdrażania PROW 2014-2020 o 2 lata (do 31.12.2025 r.) planuje się kontynuację wdrażania zdecydowanej większości obecnie istniejących oraz utworzenie dwóch nowych instrumentów wsparcia w ramach programu. Dłuższy okres wdrażania programu wymaga zwiększenia alokacji szeregu instrumentów wsparcia tak aby możliwe było przyznawanie i wypłata pomocy dla beneficjentów programu w kolejnych latach realizacji programu.

Działanie M02 „Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw”

W związku z przedłużeniem obowiązywania PROW 2014-2020 na kolejne dwa lata proponuje się zwiększenie puli środków finansowych na działanie M02 Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw o kwotę 77 mln euro. Ww. kwota zostanie przeznaczona na realizację dwóch poddziałań, przewidzianych w ramach przedmiotowego działania, tj. 2.1 „Wsparcie

korzystania z usług doradczych” oraz 2.3 „Wsparcie dla szkolenia doradców”.

Mając na uwadze wykorzystanie budżetu działania M02 i trwające przetargi na wybór wykonawców usług doradczych i szkoleń dla doradców oraz znaczącą rolę doradztwa w kontekście wyzwań Zielonego Ładu i nowego okresu programowania, niezbędne jest zapewnienie środków na usługi doradcze i szkolenia dla doradców w okresie przejściowym. W przypadku braku dodatkowych środków, brak będzie możliwości zapewnienia ciągłości świadczenia usług doradczych dla rolników. W ramach usług doradczych przewiduje się ogłoszenie jeszcze dwóch naborów, jednego w 2021 i drugiego w 2022 r., dla których powinny być zapewnione budżety na poziomie analogicznym do dotychczasowych naborów wniosków.

Strategia od pola do stołu oraz Strategia bioróżnorodności wyznaczają na najbliższe lata ambitne kierunki, cele i zadania, których realizacja będzie możliwa tylko pod warunkiem zapewnienia odpowiedniego wsparcia i informacji dla rolników, a co za tym idzie – wcześniejszego przygotowania doradców do realizacji nowych zadań. Ze względu na rosnącą rolę doradztwa w systemie AKIS, konieczne jest również przygotowanie nowych (młodych) doradców do realizacji zadań. W rezultacie niezbędne jest zapewnienie dodatkowych środków na szkolenia dla doradców.

Działanie M03 „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych”

Działanie M03 cieszy się dużym, stale rosnącym zainteresowaniem wnioskodawców, o czym świadczy liczba składanych wniosków i zawieranych umów w kolejnych naborach na poddziałanie 3.1 oraz 3.2. Zwiększona alokacja umożliwi przeprowadzenie kolejnych naborów wniosków planowanych w 2021 r. w ramach poddziałania 3.1 oraz 3.2. Ponadto w ramach poddziałania 3.1 ewentualne kolejne nabory będą umożliwiały ubieganie się o przystąpienie do systemu jakości Integrowana Produkcja Roślin (IP), który cieszył się szczególnie dużym zainteresowaniem w pierwszych naborach, kiedy umożliwiono ubieganie się o przystąpienie do tego systemu jakości.

Działanie M04 „Inwestycje w środki trwałe” (poddziałanie 4.2 „Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój”)

Potrzeba zwiększenia budżetu poddziałania 4.2 wynika z planowanych nowych naborów wniosków, w ramach których wsparciem będą mogły zostać objęte dodatkowo operacje z zakresu wytwarzania pasz bazujących na surowcach niemodyfikowanych genetycznie - realizowane przez duże przedsiębiorstwa - oraz operacje z zakresu przetwórstwa i marketingu roślin zielarskich. Ponadto planowane jest rozszerzenie katalogu kosztów kwalifikowalnych o specjalistyczne środki transportu, a także zwiększenie limitu wsparcia dla rolników prowadzących działalność w zakresie rolniczego handlu detalicznego (RHD) ze 100 tys. złotych do 200 tys. złotych.

Działanie M04 „Inwestycje w środki trwałe” (poddziałanie 4.3. „operacje typu „Scalanie gruntów”)

Gospodarstwa rolne w Polsce charakteryzują się dużym rozdrobnieniem oraz wadliwym rozłogiem gruntów (duża liczba małych działek w gospodarstwie rolnym znacznie oddalonych od siebie, jak również w stosunku do siedziby gospodarstwa). Jednocześnie działki te mają nieregularny kształt co utrudnia gospodarowanie na nich nowoczesnym sprzętem rolniczym. Potrzeby w zakresie scalania gruntów oszacowano w Polsce w odniesieniu do łącznej powierzchni na 7,1 mln ha, w tym w trybie pilnym na poziomie 1,4 mln ha). Największe potrzeby scaleniowe występują w południowej, południowo-wschodniej i centralnej części, z powodu małej powierzchni działek i znacznego ich rozproszenia. Gospodarstwa większe obszarowo o pow. 15 ha dotknięte są w coraz większym stopniu problemem niekorzystnego rozłogu gruntów gospodarstw, z uwagi na proces wzrostu powierzchni gospodarstw i ograniczony dostęp do

użytków rolnych. Scalenie gruntów jest klasycznym zabiegiem urzędniowo-rolnym, zmierzającym do poprawy wadliwej struktury przestrzennej gruntów gospodarstw rolnych. Scalenie gruntów polega na wydzieleniu nowych działek ewidencyjnych, o innym ukształtowaniu w stosunku do pierwotnych, w celu doprowadzenia do zmniejszenia ilości małych, rozproszonych działek składających się na gospodarstwo, do powiększenia ich średniej wielkości oraz zapewnienia każdej poscaleniowej działce dostępu do drogi o charakterze drogi publicznej. Zwiększenie alokacji na realizację scaleń gruntów ułatwi prowadzenie produkcji rolnej poprzez ograniczenie kosztów ponoszonych w gospodarstwie, jak również przyczyni się do podniesienia konkurencyjności polskiego rolnictwa.

Działanie M04 „Inwestycje w środki trwałe” (poddziałanie 4.1., operacje typu „Modernizacja gospodarstw rolnych”)

Uwzględniając realokację środków objęte zmianą PROW 2014-2020 obecnie procedowaną przez Komisję Europejską, budżet operacji typu „Modernizacja gospodarstw rolnych” zostanie w najbliższych miesiącach zakontraktowany na poziomie powyżej 95%. Celem przeprowadzenia w okresie przejściowym dodatkowych naborów wniosków o przyznanie pomocy, w tym przede wszystkim co najmniej jednego naboru w tzw. obszarze D (racjonalizacja technologii produkcji, wprowadzenie innowacji, zmiana profilu produkcji, zwiększenie skali produkcji, poprawa jakości produkcji lub zwiększenie wartości dodanej produktu) niezbędne jest zasilenie budżetu tego instrumentu.

Działanie M04 „Inwestycje w środki trwałe” (poddziałanie 4.1., operacje typu „Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych”)

Mając na względzie pozytywny wpływ na środowisko naturalne, kontynuowane będą w okresie przejściowym nabory wniosków w ramach operacji typu „Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych”. Bieżący poziom wykorzystania środków (kontraktacji) tego instrumentu wynosi ok. 51%. Aktualnie dostępne środki (ok. 42 mln euro) są niewystarczające do zabezpieczenia potrzeb finansowych w okresie przejściowym stąd propozycja zwiększenia alokacji przedmiotowego instrumentu.

Działanie M05 „Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych” (poddziałanie 5.1 „Inwestycje w działania zapobiegawcze, których celem jest ograniczanie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof”)

W związku z proponowanymi zmianami w poddziałaniu 5.1 „Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczenie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof”, polegającymi na wprowadzeniu dodatkowego zakresu wsparcia (umożliwienie przyznawania pomocy spółkom wodnym lub ich związkom na inwestycje w zakresie urządzeń melioracji wodnych służących zabezpieczeniu gospodarstwa rolnego przed skutkami suszy lub zalania) niezbędne jest zwiększenie alokacji ww. poddziałania. Ponadto, ze względu na występowanie kolejnych ognisk afrykańskiego pomoru świń na obszarze Polski kontynuowane będzie wsparcie, w ramach ww. poddziałania, na inwestycje służące bioasekuracji.

Działanie M06 „Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej” (poddziałanie 6.4., operacje typu „Rozwój przedsiębiorczości – rozwój usług rolniczych”)

Zwiększenie limitu środków na działanie M06, poddziałanie 6.4 „Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej”, dla operacji typu „Rozwój przedsiębiorczości – rozwój usług rolniczych” jest

konieczne ze względu na poszerzenie typu operacji o rozwój usług leśnych oraz dodanie nowych zakresów świadczenia usług na obszarach wiejskich w ramach poddziałania, a mianowicie:

- świadczenia usług rolniczych w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych (Rolnictwo 4.0),
- świadczenia usług rolniczych w zakresie zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych dla spółek wodnych oraz związków spółek wodnych,
- świadczenia usług rolniczych i leśnych w zakresie mycia i dezynfekcji budynków inwentarskich, hal produkcyjnych oraz urządzeń, maszyn i pojazdów rolniczych i leśnych.

W związku z powyższą zmianą w zakresie świadczenia ww. usług zwiększy się katalog potencjalnych wnioskodawców, którzy będą mogli ubiegać się o pomoc w ramach poddziałania, m.in. o podmioty z branży IT w ramach świadczenia usług rolniczych w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych (Rolnictwo 4.0). Ponadto, w związku z przedmiotową zmianą w ramach nowych zakresów świadczenia usług możliwe będzie ubieganie się o wsparcie tych podmiotów, które będą podejmowały działalność gospodarczą w ramach nowych zakresów świadczenia usług rolniczych i leśnych po raz pierwszy, co również zwiększy liczbę potencjalnych wnioskodawców.

Mając na uwadze przedmiotową zmianę, zwiększy się jednocześnie katalog kosztów kwalifikowalnych w ramach poddziałania w ramach nowych zakresów wsparcia oraz nowego typu operacji - usługi leśne, które będą mogli ponosić potencjalni beneficjenci poddziałania.

W związku z powyższym, istnieje uzasadniona potrzeba zwiększenia dotychczasowej alokacji środków finansowych w ramach poddziałania, aby umożliwić realizację operacji w ramach świadczenia dotychczasowych usług rolniczych, jak również w ramach świadczenia nowych usług leśnych oraz w ramach ww. zakresów świadczenia usług rolniczych i leśnych.

W wyniku zakończonego w lutym br. naboru wniosków dla operacji typu 6.4 „Rozwój przedsiębiorczości – rozwój usług rolniczych” w ramach PROW 2014-2020 zapotrzebowanie na środki przekracza dostępny limit środków o ponad 125 mln euro. Alokacja pozwoli więc na zapewnienie finansowania dla wniosków złożonych w naborze, którego termin zakończył się w lutym 2021 r. Jednocześnie w ramach prac przygotowawczych do wykorzystania środków okresu przejściowego oraz Europejskiego Instrumentu Odbudowy (EIO) w ramach PROW 2014-2020 założono kontynuację realizacji ww. typu operacji i przeprowadzenie kolejnego naboru wniosków finansowanego ze środków EIO.

Zwiększona alokacja umożliwi przeprowadzenie kolejnych naborów wniosków o przyznanie pomocy w ramach poddziałania zarówno na operacje, które będą realizowane w ramach dotychczasowych usług rolniczych, jak i w nowych zakresach świadczenia usług rolniczych i leśnych.

Mając na uwadze wysoki poziom zainteresowania ubieganiem się o pomoc w ramach poddziałania, zwiększenie budżetu środków pozwoli na skorzystanie ze wsparcia jak największej liczbie potencjalnych beneficjentów, a tym samym przyczyni się do większej dostępności do profesjonalnych usług rolniczych i leśnych na obszarach wiejskich.

Ponadto, zwiększenie puli środków finansowych na to działanie ma również na celu usprawnienie realizacji PROW 2014-2020, przyczyniając się tym samym do wzmocnienia polskiej przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.

W związku z wprowadzeniem okresu przejściowego i wydłużeniem okresu wdrażania programu o dwa lata (do 31.12.2025 r.) planuje się również kontynuację wdrażania operacji typu **6.1. „Premie dla młodych rolników”, 6.2. „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej” oraz 6.3. „Restrukturyzacja małych gospodarstw” w ramach działania M06 „Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej”**. Biorąc pod uwagę znaczny poziom wykorzystania aktualnych budżetów, niezbędne jest odpowiednie zwiększenie alokacji środków, które umożliwi przyznawanie pomocy w ramach ww. instrumentów wsparcia w kolejnych latach.

Działanie M07 „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich” (poddziałanie 7.2., operacje typu „Budowa lub modernizacja dróg lokalnych”)

Potrzeby związane z budową lub przebudową dróg gminnych oraz powiatowych w Polsce są niezwykle duże. Podkreślić należy, że według danych Głównego Urzędu Statystycznego ogólna długość dróg w Polsce wynosi blisko 425 tys. km z czego prawie 90% stanowią drogi gminne i powiatowe. Wskaźnik zagęszczenia wynosi 136 km na 100 km². Jednocześnie wskazać należy, że wg stanu na koniec 2019 roku udział dróg powiatowych i gminnych o nawierzchni gruntowej w ogólnej długości tych dróg wynosi blisko 32%, przy czym w niektórych województwach wskaźnik ten przekracza nawet 50% (woj. lubuskie i podlaskie). Zwiększenie alokacji na operacje typu „Budowa lub modernizacja dróg lokalnych” przyczyni się do zniwelowania barier rozwoju społeczno – ekonomicznego wielu miejscowości wiejskich w Polsce z uwagi na brak dobrej jakości dróg. Podkreślić należy iż w warunkach utrudnień komunikacyjnych zahamowany jest rozwój lokalnej przedsiębiorczości, ograniczone są możliwości podejmowania przez mieszkańców zatrudnienia poza miejscem zamieszkania jak również korzystania z usług publicznych.

Działanie M07 „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich” (poddziałanie 7.2., operacje typu „Gospodarka wodno-ściekowa”)

Stopień zwodociągowania obszarów wiejskich w Polsce, liczony jako stosunek liczby przyłączy wodociągowych do liczby budynków mieszkalnych, wyrażony w % wynosi 83,67%, natomiast stopień skanalizowania wynosi zaledwie 38,18%. Oznacza to, że potrzeby w tym zakresie są w dalszym ciągu niezwykle duże. Niedostateczne wyposażenie obszarów wiejskich w infrastrukturę wodno – ściekową hamuje rozwój przedsiębiorczości oraz wpływa negatywnie na poziom życia mieszkańców, w tym negatywnie wpływa na środowisko. Zwiększenie alokacji na operacje typu „Gospodarka wodno-ściekowa” wpłynie na rozwój gospodarczy obszarów wiejskich, poprawę warunków życia oraz ochronę środowiska

Działanie M08 „Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów”

W ramach działania M08 – Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów wdrażane zaprogramowano dwa poddziałania: 8.1 - Wsparcie na zalesianie i tworzenie terenów zalesionych oraz poddziałanie 8.5 – Wsparcie inwestycji zwiększających odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska.

Zalesienia są działaniem wieloletnim - w ramach PROW 2014 – 2020 finansowane są nadal zobowiązania z okresów 2004 – 2006 i 2007 – 2013. W okresie przejściowym wymagane jest zatem zapewnienie środków na kontynuację wypłaty premii pielęgnacyjnych i zalesieniowych dotychczasowym beneficjentom. Dodatkowo planowane są również nabory wniosków zarówno w ramach poddziałania 8.1 oraz w ramach poddziałania 8.5 przy jednoczesnym rozszerzeniu zakresu ich wsparcia.

W ramach poddziałania 8.1 planowane jest dodatkowo wsparcie na tworzenie zadrzewień śródpolnych na gruntach ornych, składających się głównie z gatunków liściastych (w tym biocenotycznych lub

miododajnych). Wsparcie to obejmie koszty założenia zadrzewień, co przyczyni się do zwiększenia ilości drzew i krzewów na obszarach wiejskich, które zwiększają retencję, ograniczają skutki suszy i zapobiegają erozji glebowej, a także wpływają na poprawę jakości wód i zwiększenie różnorodności biologicznej (ochronę zapylaczy).

W ramach poddziałania 8.5 planowane jest rozszerzenie zakresu wsparcia o przyznanie pomocy na przebudowę składu gatunkowego drzewostanu, poprzez odnowienia lub dolesienia w drzewostanach uszkodzonych, nie tylko w wyniku procesu chorobowego ale również: szkodników, zwierzyny lub huraganowych wiatrów. Potrzeby w tym zakresie są szczególnie duże w monokulturowych w lasach prywatnych, które są zdecydowanie mniej odporne na chorobotwórcze czynniki biotyczne i abiotyczne. Zmiana struktury tych drzewostanów poprzez odnowienia lub dolesienia przyniesie wymierne korzyści ekologiczne.

Mając na uwadze powyższe, łącznie na ww. poddziałania w okresie przejściowym potrzebne będzie zapewnienie dodatkowych środków w wysokości 76,2 mln euro środków publicznych.

Działanie M09 „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów”

Propozycja zwiększenia alokacji w ramach działania M09 opiera się na założeniach dotyczących planowanych naborów wniosków o przyznanie pomocy (wopp) w ramach tego działania i wyliczeń ARiMR nt. średnich wypłat dla beneficjentów i związanych z tym zapotrzebowaniem środków, zarówno na zobowiązania bieżące jak i planowane do podjęcia w ramach przyszłych naborów wopp.

Zgodnie z harmonogramem naborów wniosków, w ramach działania M09 zakończył się niedawno zaplanowany na jesień br. drugi nabór wopp z roku 2020 i obecnie trwa ocena złożonych wniosków, a dodatkowo zostały jeszcze do przeprowadzenia dwa nabory wniosków (wiosną i jesienią 2021 r.). Jednocześnie należy podkreślić, że projektowane na poziomie UE przepisy przejściowe między okresem programowania 2014–2020 a 2021–2027 nie zabraniają ogłaszania naborów wniosków także w okresie późniejszym, w związku z czym, planowane jest ogłoszenie w ramach przedmiotowego działania dwóch naborów wniosków o przyznanie pomocy także w 2022 r. Dodatkowo, projekt przepisów przejściowych zakłada możliwość finansowania zobowiązań podjętych w okresie 2014–2020 do końca 2025 r. w związku z tym, że okres kwalifikowalności wydatków PROW 2014-2020 zostanie przedłużony do 31.12.2025 r.

Kontynuacja wsparcia w ramach działania M09 w okresie przejściowym ma zapewnić trwałe wsparcie budowania wspólnych struktur rolników, aby nie było przerw w tym zakresie między kolejnymi okresami programowania. Istotne jest bowiem, aby w maksymalny możliwy sposób wykorzystywać dostępne środki wsparcia na ułatwianie prowadzenia działalności przez zorganizowane formy współpracy w postaci grup producentów rolnych i organizacji producentów, także w kontekście planowanych w przyszłości rozwiązań w ramach WPR.

Zgodnie z wyliczeniami ARiMR, przy założeniu średniej płatności dla jednego beneficjenta w wysokości 67 000 euro rocznie oraz możliwości finansowania zobowiązań podjętych w ramach PROW 2014–2020 do roku 2025, przy obecnym budżecie działania, wsparciem będą mogły zostać objęte 82 podmioty, w wyniku naborów wniosków w 2020 roku. W ramach zakończonych już naborów wniosków o przyznanie pomocy, w 2020 roku złożone zostały 94 wnioski o przyznanie pomocy, w związku z czym, już obecnie liczba złożonych wopp przekroczyła możliwości wypłaty wsparcia z dostępnych w tym działaniu środków.

W związku z powyższym, aby zapewnić możliwość objęcia wsparciem kolejnych beneficjentów konieczne

jest zwiększenie budżetu tego działania.

Na podstawie średniej liczby wopp składanych w dotychczasowych naborach założono, że łączna liczba wnioskodawców tego działania w naborach w 2021 i 2022 roku będzie oscylować na poziomie 200 podmiotów.

Przy założeniu zachowania obecnej średniej rocznej płatności dla beneficjenta, a także mając na uwadze możliwość wypłaty środków do 2025 roku, wysokość środków dodatkowo alokowanych do tego działania powinna wynieść minimum 47 mln euro.

Działanie M10 „Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne”

W związku z okresem przejściowym konieczne jest zapewnienie środków na kontynuację wdrażania „Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego” (DRŚK) tj. na płatności dla beneficjentów, którzy podjęli 5 – letnie zobowiązania w roku 2017 i w latach następnych. Należy też umożliwić rolnikom (w tym osobom już wcześniej uczestniczącym w DRŚK, którzy zakończą realizację zobowiązań w roku 2020 i 2021) podejmowanie nowych zobowiązań w ramach PROW, co zapewni ciągłość realizacji działań prośrodowiskowych.

Obecne propozycje modyfikacji DRŚK w ramach PROW obejmują podniesienie stawek płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych. Kalkulację tych stawek przeprowadzono w roku 2014 na podstawie danych z lat 2010-2012. Zmiany ekonomiczne, jakie zaszły w ostatnich latach powodują, że stawki płatności nie są wystarczające do pokrycia utraconych dochodów/ dodatkowych kosztów związanych z realizacją zobowiązań, a więc należy je zaktualizować. Obecnie przeprowadzone wyliczenia wskazują na potrzebę podniesienia wysokości stawek płatności średnio o ok. 21%; w konsekwencji konieczne jest też odpowiednie dostosowanie budżetu działania (szacunkowy budżet działania przy zastosowaniu zwiększonych stawek wyniesie ok. 828 mln EUR).

Kolejną proponowaną zmianą PROW jest rozszerzenie zakresu wsparcia w ramach DRŚK o dwa nowe pakiety: Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk oraz Pakietu 9. Retencjonowanie wody. Uzasadnienie tych zmian zawarto w dokumentach je opisujących. Konsekwencją wprowadzenia ww. instrumentów wsparcia jest potrzeba zagwarantowania odpowiednich środków na ich realizację. Szacuje się, że całkowita kwota pomocy udzielonej w ramach Pakietu 8. wyniesie ok. 168 mln zł (tj. ok. 38 mln Euro), a w ramach Pakietu 9. wyniesie ok. 94 mln zł (tj. ok. 21 mln Euro).

Przewiduje się też modyfikacje już istniejących pakietów DRŚK polegające na:

- wprowadzeniu możliwości objęcia wsparciem dodatkowych ras owiec i kóz w ramach Pakietu 7. Zachowanie zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie - co zwiększy zapotrzebowanie na środki w wysokości ok. 280 tys. EUR;
- zniesienie regresywności w Pakiecie 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - co zwiększy zapotrzebowanie na środki w wysokości ok. 12 mln EUR;
- rozszerzeniu zakresu terytorialnego możliwości ochrony ptaków poza obszary specjalnej ochrony (OSO) w ramach Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - co zwiększy zapotrzebowanie na środki w wysokości ok. 4 mln EUR.

Wszystkie wyżej przedstawione propozycje korekt DRŚK powodują konieczność uzupełnienia jego

budżetu.

Kwota, o jaką powinien zostać powiększony budżet DRŚK w związku z okresem przejściowym oraz proponowanymi zmianami i uzupełnieniami tego działania wynosi łącznie ok. 720 mln EUR.

Potrzeba zwiększenia budżetów działań **M13 „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami” (ONW)**, **M11 „Rolnictwo ekologiczne”** i **M14 „Dobrostan zwierząt”** wynika z konieczności kontynuacji tego wsparcia na dotychczasowych zasadach w kampanii 2022, jak również zabezpieczenia środków na nowy typ wsparcia w działaniu M14 „Dobrostan zwierząt” (tj. wsparcia dobrostanu owiec, który będzie uruchomiony od kampanii 2021). Obecne budżety ww. działań nie pozwalają na uruchomienie naborów w 2022 r. Dodatkowo w przypadku działania M11 „Rolnictwo ekologiczne” należy zapewnić środki niezbędne do sfinansowania zobowiązań kontynuacyjnych podjętych do 2022 r., które będą finansowane do kampanii 2024 włącznie. Ponadto w działaniu M11 „Rolnictwo ekologiczne” należy zapewnić środki na wydatki wynikające z rezygnacji stosowania degresywności począwszy od naboru w 2022 r.

Działanie M16 „Współpraca”

Działanie M16 „Współpraca” cieszy się dużym, stale rosnącym zainteresowaniem wnioskodawców, o czym świadczy liczba składanych wniosków i zawieranych umów w kolejnych naborach na to działanie. Dodatkowo, zapotrzebowanie na środki wynikające z wniosków o przyznanie pomocy złożonych w ramach obecnie procedowanego III naboru może całkowicie wyczerpać aktualnie dostępną alokację.

Biorąc pod uwagę powyższe oraz planowane nowe nabory wniosków, konieczne jest zwiększenie budżetu tego działania.

Działanie M19 „Wsparcie na rozwój lokalny kierowany przez społeczność w ramach LEADER”

Zwiększenie budżetu działania M19 pozwoli na dostosowanie Lokalnych Strategii Rozwoju do aktualnych warunków wdrażania i ich realizację w okresie przejściowym.

Dzięki dodatkowym środkom, w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” Lokalne Grupy Działania będą miały między innymi możliwość kontynuacji wsparcia na rzecz rozpoczynania działalności gospodarczej, a także uruchomienia nowego zakresu wsparcia dotyczącego oddolnych koncepcji rozwoju lokalnego w skali mikro inspirowanych Smart Villages. Zmiana pozwoli zbadać zainteresowanie lokalnych społeczności możliwością sfinansowania oddolnych koncepcji rozwoju o zakresie mikro, tj. obszarów o zasięgu jednej miejscowości lub nieco większych.

Ponadto w związku ze zwiększeniem budżetu LSR w ramach poddziałania 19.2, część dodatkowych środków zostanie przeznaczona również na poddziałanie 19.4 „Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji”, którego limit wyznaczany jest na podstawie środków przeznaczonych na wdrażanie poddziałania 19.2.

W związku ze zmianą PROW 2014-2020 planowane jest również uruchomienie nowego naboru w ramach poddziałania 19.1 „Wsparcie przygotowawcze” na tworzenie przez obecne LGD oraz nowopowstałe stowarzyszenia, nowej LSR na nadchodzący nowy okres programowania.

Pomoc techniczna

Dodatkowe środki, o które zostanie zwiększony budżet pomocy technicznej, będą wykorzystane na zadania związane z zarządzaniem i wdrażaniem działań / instrumentów PROW 2014-2020 finansowanych z budżetu okresu przejściowego oraz budżetu Europejskiego Instrumentu Odbudowy wspierającego instrumenty ukierunkowane na przeciwdziałanie skutkom kryzysu związanego z COVID-19. Środki zostaną rozdzielone pomiędzy wszystkich beneficjentów schematu I i II pomocy technicznej. W okresie przejściowym będą również kontynuowane prace nad Planem Strategicznego WPR i przygotowaniem jego wdrożenia, które również będą finansowane ze środków pomocy technicznej.

Nowe instrumenty wsparcia wprowadzane do PROW 2014-2020, dla których niezbędne jest utworzenie odpowiednich alokacji środków to działanie **M17 „Zarządzanie ryzykiem” oraz operacje typu „Zarządzanie zasobami wodnymi” w ramach działania M04 „Inwestycje w środki trwałe”.**

1.1.5.18.2. Oczekiwane skutki zmiany

Odpowiednie alokowanie środków udostępnionych Polsce na lata 2021-2022 w ramach PROW 2014-2020 umożliwi sprawne ich zakontraktowanie oraz wydatkowanie zgodnie z zasadą N+3.

Jednocześnie, dzięki odpowiedniemu przeznaczeniu ww. środków, możliwa będzie płynna kontynuacja realizacji celów EFRROW zawartych w PROW 2014-2020 w okresie przejściowym, do momentu uruchomienia Planu Strategicznego WPR na lata 2023-2027.

1.1.5.18.3. Wpływ zmiany na wskaźniki

Rozdział 7 Opis ram wykonania

Środki przeznaczone z Europejskiego Instrumentu Odbudowy (EIO) nie będą wpływać na wskaźniki ram wykonania. Środki finansowe z okresu przejściowego wpłyną na zmianę wskaźników w ramach P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami (wskaźnik finansowy – wzrost o 1,12 mld euro, wskaźnik dotyczący liczby gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie – wzrost o 23,4 tys.), P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie (wskaźnik finansowy – wzrost o 290 mln euro, wskaźnik dotyczący liczby gospodarstw rolnych uczestniczących w programach zarządzania ryzykiem – wzrost o ponad 15 tys.), P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem (wskaźnik finansowy – wzrost o ok. 1,15 mld euro, wskaźnik dotyczący gruntów rolnych objętych umowami o zarządzanie – wzrost o około 922 tys. ha), P5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu oraz w ramach (wskaźnik finansowy – wzrost o 76,2 mln euro, wskaźnik dotyczący gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do

pochłaniania CO₂ i ochrony pochłaniaczy CO₂ (ha) - wzrost o 300 ha), P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich (wskaźnik finansowy – wzrost o 856,6 mln euro, wskaźnik dotyczący liczby ludności na obszarze lokalnej grupy działania – wzrost o 4 mln osób, liczba operacji otrzymujących wsparcie w celu usprawnienia podstawowych usług i infrastruktury na obszarach wiejskich - wzrost o 3,4 tys. operacji).

Rozdział 11 Plan wskaźników

Proponowane zmiany finansowe wpłyną odpowiednio na zmianę wartości wskaźników w ramach poszczególnych celów szczegółowych.

Wskaźniki finansowe ulegną zmianie zgodnie ze zgłoszoną propozycją realokacyjną, zaś w przypadku pozostałych wskaźników produktu (niefinansowych) strona polska planuje uaktualnić wartości wskaźników wykorzystując między innymi dane z przeprowadzonych już naborów wniosków.

Opis zmiany szacowania wartości docelowych wskaźników:

W rozdziale 11 Programu (Plan wskaźników) wprowadzono zmianę wartości docelowej wskaźnika celu T6: Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów (cel szczegółowy 3A) / *Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów (cel szczegółowy 3A).*

Zmiana jest konsekwencją zmiany przyjętej przez Komisję metodologii wyliczenia wartości osiągniętej ww. wskaźnika. Wartości określone w rozdziale 11 Programu były szacowane jako łączna liczba gospodarstw / grup, które otrzymają wsparcie w całym okresie programowania. Obecnie system SFC wylicza wartość ww. wskaźnika jako najwyższą liczbę gospodarstw wspartych w jednym roku kalendarzowym, co znacząco obniża osiągnięty rezultat.

Analogicznie, zmieniono także wartości wskaźników produktu, będących podstawą do wyliczenia ww. wskaźnika celu:

- *Liczba gospodarstw otrzymujących wsparcie (poddziałanie 3.1),*
- *Liczba gospodarstw należących do grup producentów otrzymujących wsparcie (działanie M9).*

W rozdziale 7 Programu (Ramy wykonania), w Priorytecie 3 proponuje się rezygnację z uwzględniania wskaźnika dodatkowego *Liczba operacji zakończonych w ramach działań / poddziałań / typów operacji: Przetwórstwo i marketing produktów rolnych, Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych, Tworzenie grup i organizacji producentów, Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich - Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów (3A)* oraz zastąpienie go wskaźnikiem ustanowionym w Programie jako wskaźnik podstawowy - *Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup producentów (cel szczegółowy 3A).*

Łączna liczba wskaźników mierzonych w ramach Priorytetu 3 nie ulegnie zmianie.

W rozdziale 11 Programu (Plan wskaźników) wprowadzono zmianę wartości docelowej wskaźnika „liczba beneficjentów” wspieranych w ramach działania M14 *Dobrostan zwierząt (art. 33)*. Pierwotnie wykazana

wartość wskaźnika odnosiła się do liczby beneficjentów wspartych w kampanii 2020 i 2021 (wielokrotne naliczanie). Jednakże biorąc pod uwagę, że informacje nt. liczby beneficjentów wspieranych w ramach działania M14, w ramach sprawozdań rocznych z realizacji PROW 2014-2020, będą wprowadzane do tabeli B3 w systemie SFC, która odnosi się wyłącznie do roku sprawozdawczego, zasadnym jest dostosowanie tego wskaźnika do metodologii systemu SFC. Dlatego też zaktualizowana wartość wskaźnika odnosi się do maksymalnej liczby beneficjentów wspartych w ramach pojedynczej kampanii z lat 2020-2022.

W przypadku działania M13 *Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)* w rozdziale 7 (Ramy wykonania) i rozdziale 11 Programu (Plan wskaźników), z uwagi na uwarunkowania w tym działaniu, wartość docelowa wskaźnika powierzchniowego (dla działania oraz poszczególnych typów ONW) stanowi sumę przewidywanej powierzchni fizycznej z gospodarstw, które będą podlegały wsparciu w latach 2015-2022.

Planowane zmiany wskaźników produktu 2014–2020

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość aktualna wskaźnika	Wartość po zmianie strategicznej z środkami EIO
1A) Wsparcie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich			
M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)	Całkowite wydatki publiczne w € (od 2.1 do 2.3)	75 000 519,00	152 000 519,00
M16 - Współpraca (art. 35)	Całkowite wydatki publiczne w € (od 16.1 do 16.9)	92 998 186,00	123 644 108,00
2A) Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej			
M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)	Liczba beneficjentów, którym udzielono porad (2.1)	56 500,00	96 000,00
M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)	Całkowite wydatki publiczne w € (od 2.1 do 2.3)	75 000 519,00	152 000 519,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Liczba gospodarstw otrzymujących wsparcie na inwestycje w gospodarstwa rolne (4.1)	36 004,00	50 970,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite wydatki publiczne na inwestycje w infrastrukturę (4.3)	284 699 018,00	421 426 977,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	4 277 936 698,00	5 166 614 995,00

M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite wydatki publiczne w EUR (4.1)	1 971 618 840,00	2 347 594 009,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite wydatki publiczne w €	2 256 317 858,00	2 769 020 986,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Liczba beneficjentów (gospodarstw) otrzymujących pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw (6.3)	45 928,00	57 336,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	1 122 517 888	1 885 405 046
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite wydatki publiczne w €	890 520 245	1 334 827 253
M16 - Współpraca (art. 35)	Całkowite wydatki publiczne w € (od 16.1 do 16.9)	72 911 688,00	88 234 648,00
2B) Ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń			
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Liczba beneficjentów (gospodarstw) otrzymujących pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników (6.1)	24 500,00	32 900,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	717 978 630,00	969 171 231,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite wydatki publiczne w EUR (6.1)	717 978 630,00	969 171 231,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite wydatki publiczne w €	717 978 630,00	969 171 231,00
3A) Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe			
M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)	Liczba gospodarstw otrzymujących wsparcie (3.1)	18 743,00	8 006,00
M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (3.1 do 3.2)	33 003 300,00	44 004 400,00
M04 - Inwestycje w środki	Liczba operacji otrzymujących	1 739,00	1 870,00

trwale (art. 17)	wsparcie na inwestycje (np. w gospodarstwa rolne, w przetwarzanie i wprowadzanie do obrotu produktów rolnych) (4.1 i 4.2)		
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	1 846 104 038,00	1 976 661 950,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite wydatki publiczne w €	873 052 019,00	938 330 975,00
M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie (powołane grupy producentów)	967,00	1 394,00
M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)	Liczba gospodarstw należących do grup producentów otrzymujących wsparcie	19 327,00	9 005,00
M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)	Całkowite wydatki publiczne (€)	215 268 848,00	262 416 420,00
M14 – Dobrostan zwierząt (art. 33)	Liczba beneficjentów	70 000,00	50 000,00
M14 – Dobrostan zwierząt (art. 33)	Całkowite wydatki publiczne (€)	141 000 000,00	211 340 000,00
M16 - Współpraca (art. 35)	Całkowite wydatki publiczne w € (od 16.1 do 16.9)	20 086 498,00	35 409 460,00
3B) Wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach			
M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)	Liczba beneficjentów wsparcia na środki zapobiegawcze (5.1) - gospodarstwa rolne	180,00	8 962,00
M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)	Całkowite wydatki publiczne w EUR (5.1)	99 491 278,00	141 966 526,00
M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz	Całkowite wydatki publiczne w € (od 5.1 do 5.2)	122 970 926,00	165 446 174,00

wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)			
M17 - Zarządzanie ryzykiem	Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		6 674,00
M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)	Całkowite wydatki publiczne (€) (17.1)		108 470 000,00
M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)	Total public expenditure (€) (17.1) - out of which supporting minimum loss thresholds of below 30%		108 470 000,00
P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem			
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	438 552 000,00	747 859 245,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite wydatki publiczne w €	219 276 000,00	481 583 245,00
M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)	Obszar (ha) objęty działaniami rolno-środowiskowo-klimatycznymi (10.1)	1 135 000,00	2 022 544,00
M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)	Wydatki publiczne na zachowanie zasobów genetycznych (10.2)	113 488 132,00	133 251 114,00
M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)	Całkowite wydatki publiczne (€)	1 336 679 125,00	2 057 025 287,00
M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)	Obszar (ha) - konwersja na rolnictwo ekologiczne (11.1)	108 300,00	137 557,00
M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)	Obszar (ha) - utrzymanie rolnictwa ekologicznego (11.2)	265 500,00	270 705,00
M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)	Całkowite wydatki publiczne (€)	546 942 890,00	783 368 117,00
M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)	Obszar (ha) - obszary górskie (13.1)	158 181,00	177 940,00
M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)	Obszar (ha) - inne obszary o znaczących ograniczeniach naturalnych (13.2)	6 993 038,00	7 584 297,00
M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi	Obszar (ha) - obszary o szczególnych ograniczeniach (13.3)	1 259 265,00	1 236 587,00

ograniczeniami (art. 31)			
M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)			
	Całkowite wydatki publiczne (€)	2 307 293 170,00	2 562 428 425,00
5E) Promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie			
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Obszar (ha) przeznaczony do zalesienia (zakładanie – 8.1)	4 800,00	5 100,00
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.1)	172 989 060,00	249 189 060,00
6A) Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy			
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Liczba beneficjentów (gospodarstw) otrzymujących pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich (6.2 i 6.4)	9 466,00	17 203,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	379 359 101,00	704 677 347,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite wydatki publiczne w €	379 359 101,00	704 677 347,00
6B) Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich			
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje w małą infrastrukturę, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii (7.2)	3 471,00	7 253,00
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Ludność korzystająca z ulepszonych usług / infrastruktury (7.1; 7.2; 7.4; 7.5.;7.6; 7.7)	1 500 000,00	6 510 600,00
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Całkowite wydatki publiczne (€)	1 422 290 787,00	2 150 207 382,00
M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy	Liczba wybranych lokalnych grup działania	256,00	291,00

LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013) M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013) M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013) M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013) M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013) M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013) M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)					
Liczba ludności na obszarze lokalnej grupy działania	16 120 000,00	20 126 294,00			
Całkowite wydatki publiczne (EUR) – wsparcie przygotowawcze (19.1)	8 499 774,00	15 941 729,00			
Całkowite wydatki publiczne (EUR) – wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii RLKS (19.2)	646 284 099,00	789 854 109,00			
Całkowite wydatki publiczne (EUR) – przygotowanie i realizacja przedsięwzięć w zakresie współpracy lokalnej grupy działania (19.3)	14 999 601,00	17 370 392,00			
Całkowite wydatki publiczne (EUR) – wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji (19.4)	117 196 881,00	143 487 235,00			

1.1.5.18.4. Powiązania między zmianą a umową partnerstwa

Nie dotyczy.

1.1.5.19. 213 - Zmiany w działaniu Rolnictwo ekologiczne, w poddziałaniach 11.1. i 11.2 - zniesienie mechanizmu degresywności płatności

1.1.5.19.1. Przyczyny lub problemy z wdrażaniem, które uzasadniają zmianę

Uzasadnieniem dla rezygnacji ze stosowania mechanizmu degresywności płatności ekologicznych od 2022 r. jest potrzeba zwiększenia zainteresowania rolników przystępowaniem do realizacji zobowiązań ekologicznych w ramach działania M11 Rolnictwo ekologiczne i tym samym zwiększenie liczby rolników ekologicznych i powierzchni objętej produkcją ekologiczną.

Zwiększenie zainteresowania wśród rolników produkcją ekologiczną jest szczególnie istotne w kontekście konieczności realizacji założeń Europejskiego Zielonego Ładu (Green Deal), a zwłaszcza jednego z celów określonych w *Strategii na rzecz **Bioróżnorodności*** oraz *Strategii **Od Pola do Stołu (Farm to Fork)***, który zakłada, że do 2030 r. 25% użytków rolnych w UE będzie objętych produkcją ekologiczną.

Zniesienie degresywności płatności ekologicznych powinno przyczynić się do rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce.

1.1.5.19.2. Oczekiwane skutki zmiany

Oczekiwanym efektem rezygnacji ze stosowania mechanizmu degresywności płatności w ramach działania M11 Rolnictwo ekologiczne jest wzrost zainteresowania realizacją tego działania oraz ekologicznymi metodami produkcji. Proponowana zmiana powinna wpłynąć na wzrost liczby beneficjentów podejmujących zobowiązania ekologiczne oraz wzrost powierzchni objętych zobowiązaniami ekologicznymi, co przełoży się na poprawę efektów działania. Proponowana zmiana pozwoli na efektywniejszą realizację założeń Europejskiego Zielonego Ładu (Green Deal), a zwłaszcza jednego z celów określonych w *Strategii na rzecz **Bioróżnorodności*** oraz *Strategii **Od Pola do Stołu (Farm to Fork)***.

1.1.5.19.3. Wpływ zmiany na wskaźniki

Nie dotyczy.

1.1.5.19.4. Powiązania między zmianą a umową partnerstwa

Nie dotyczy.

2. PAŃSTWO CZŁONKOWSKIE LUB REGION ADMINISTRACYJNY

2.1. Obszar geograficzny objęty programem

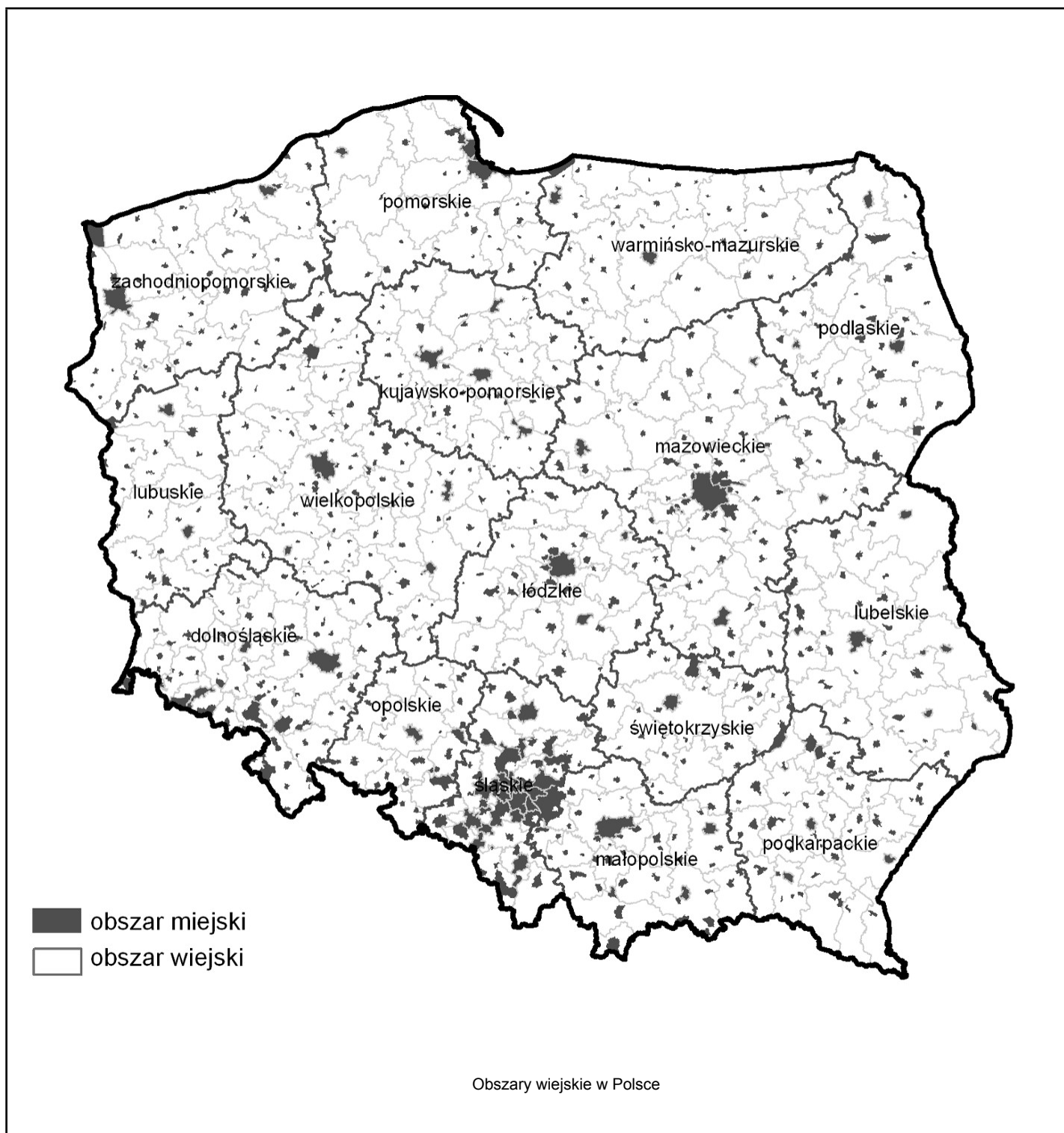
Obszar geograficzny

PL - National

Opis:

Polska zajmuje 312,7 tys. km², co stanowi ok. 7,1% ogólnej powierzchni krajów Unii Europejskiej (UE). Podzielona jest na 16 województw, 314 powiatów, 66 miast na prawach powiatów oraz 2 479 gmin. Jednostkami pomocniczymi w gminach są m.in. sołectwa, których jest ponad 40 tysięcy. Liczba ludności w Polsce wynosi 38,5 mln osób, w tym w miastach 23,4 mln, a na obszarach wiejskich 15,1 mln osób. Obszary wiejskie w Polsce stanowią 93,1%, które zamieszkuje 39,2% ludności ogółem.

Średnia gęstość zaludnienia wynosi 123,2 osoby/km², przy czym w miastach wskaźnik ten wynosi 1 084,7 osoby/km², a na obszarach wiejskich – 51,9 osoby/km². Polska wieś charakteryzuje się rozproszoną siecią osadniczą, która liczy ok. 52,5 tys. miejscowości wiejskich, w tym 43 tys. wsi.

2.2. Klasyfikacja regionu

Opis:

W Polsce od 2014 r. występują dwie kategorie regionów (poziom NUTS 2):

- woj. mazowieckie jako region, który po raz pierwszy przekroczył poziom 75% poziomu PKB na

mieszkańca w relacji do średniej unijnej (art. 59 ust. 3 lit. b.r rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005, zwanym dalej rozporządzeniem 1305/2013 lub rozporządzeniem EFRROW); ww. status województwa mazowieckiego wynika z Decyzji Komisji z dnia 4 sierpnia 2006 r. (2006/595/WE) oraz z Decyzji Wykonawczej Komisji z dnia 18 lutego 2014 r. (2014/99/EU).

- oraz pozostałych 15 województw jako regiony słabiej rozwinięte (poniżej 75% poziomu PKB na mieszkańca w relacji do średniej unijnej - art. 59 ust. 3 lit. a. rozporządzenia 1305/2013).

3. EWALUACJA EX-ANTE

3.1. Opis procesu, ze wskazaniem harmonogramu głównych wydarzeń i sprawozdań śródkresowych dotyczących kluczowych etapów rozwijania programu rozwoju obszarów wiejskich

Projekt Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, zwanego dalej Programem lub PROW 2014-2020, poddany został ewaluacji ex-ante zgodnie z zakresem wskazanym w art. 55 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1083/2006, zwanego dalej rozporządzeniem ramowym lub rozporządzeniem 1303/2013.

Umowa na realizację oceny ex-ante została podpisana 27 marca 2013 r. Ewaluator został zaangażowany w proces oceny od wczesnej fazy programowania PROW 2014-2020, co w praktyce oznacza, że przygotowanie Programu oraz realizacja oceny ex-ante przebiegały równolegle. Proces ewaluacji ex-ante miał charakter partycypacyjny. Ewaluator dokonywał analizy i oceny kolejnych wersji Programu. Propozycje ewaluatora, dotyczące modyfikacji projektowanych rozwiązań, rozważane były przez instytucję zarządzającą (zwaną dalej IZ) i w miarę możliwości uwzględniane w toku bieżącej pracy nad Programem.

W całym okresie realizacji oceny ewaluator:

1. Pozostawał w stałym, bieżącym kontakcie z IZ. Organizowane były spotkania robocze w celu dwustronnej wymiany informacji, wypracowania wspólnych rozwiązań lub wyjaśnienia kwestii niezrozumiałych. Odbyły się m.in. dwa spotkania, podczas których wypracowano podejście do analizy SWOT, w tym m.in.: relacje między silnymi i słabymi stronami, szansami i zagrożeniami; ułożenie elementów tabeli SWOT według ich ważności. Przedyskutowano spójność między działaniami i potrzebami programu a celami strategicznymi, celami przekrojowymi, priorytetami i celami szczegółowymi. Odbyło się również spotkanie dotyczące systemu wskaźników do Programu;
2. Dokonywał bieżącej oceny poszczególnych elementów przygotowywanego projektu programu oraz formułował opinie, zalecenia i rekomendacje. Ewaluator w trakcie całego okresu projektowania Programu przekazał pięć opinii do kolejnych wersji projektu Programu. Opinie te obejmowały przede wszystkim zalecenia w zakresie uzupełnienia lub modyfikacji przygotowywanego dokumentu;
3. Uczestniczył w organizowanych dyskusjach i spotkaniach dotyczących opracowania PROW 2014-2020. Ewaluatorzy aktywnie uczestniczyli m.in. we wszystkich spotkaniach, powołanego przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Zespołu - Grupy roboczej wspierającej pracę nad przygotowaniem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz funkcjonujących w ramach zespołu podgrup tematycznych;
4. Dwukrotnie prezentował wnioski i rekomendacje z przeprowadzonej oceny na posiedzeniach Zespołu - Grupy roboczej wspierającej pracę nad przygotowaniem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Ewaluator współpracował z wykonawcą Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko PROW 2014-

2020. Celem współpracy było uspołnienie wniosków i rekomendacji oraz uwzględnienie wyników SOOŚ w raporcie końcowym z ewaluacji ex-ante.

3.2. Tabela o ustalonej strukturze, zawierająca zalecenia wynikające z ewaluacji ex ante oraz wskazanie, jak zostały one zrealizowane.

Tytuł (lub numer referencyjny) zalecenia	Kategoria zalecenia	Data
Alokacja finansowa	Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych	14/08/2013
Analiza SWOT /Identyfikacja potrzeb	Analiza SWOT, ocena potrzeb	05/02/2014
Ocena potrzeb	Analiza SWOT, ocena potrzeb	05/02/2014
Opis ogólny	Analiza SWOT, ocena potrzeb	05/02/2014
Plan ewaluacji	Warunki dotyczące wdrażania programu	05/02/2014
Rola jednostek naukowych w transferze wiedzy	Warunki dotyczące wdrażania programu	05/02/2014
Specyficzne wskaźniki monitorowania	Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych	05/02/2014
Ukierunkowanie wsparcia	Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych	14/08/2013
Ukierunkowanie wsparcia, alokacja finansowa	Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych	05/02/2014
Wskaźniki monitorowania	Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych	26/04/2013
Wybór priorytetów	Konstrukcja logiki interwencji	26/04/2013
Włączenie do PS niektórych instrumentów	Konstrukcja logiki interwencji	26/04/2013

3.2.1. Alokacja finansowa

Kategoria zalecenia: Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych

Data: 14/08/2013

Temat:

Opis zalecenia

Program należy uzupełnić o kwestie budżetowe.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Brak budżetu w pierwszych wersjach programu wynikał z braku rozstrzygnięć budżetowych na poziomie UE. Ostateczny projekt Programu zawiera tabelę finansową oraz plan wskaźników.

3.2.2. Analiza SWOT /Identyfikacja potrzeb

Kategoria zalecenia: Analiza SWOT, ocena potrzeb

Data: 05/02/2014

Temat: Analiza SWOT /Identyfikacja potrzeb

Opis zalecenia

Analiza SWOT nie wskazuje jednoznacznie najważniejszych mocnych i słabych stron oraz zagrożeń i szans, w tym w szczególności dotyczących rolnictwa i pozarolniczego rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich. Jest to raczej analiza SWOT dotycząca aspektów środowiskowych i klimatycznych, z fragmentarycznym, zmarginalizowanym ujęciem: kwestii dochodowych, struktur agrarnych, konkurencyjności, koncentracji agrarnej i produkcyjnej, handlu, a przede wszystkim dotychczasowych przemian i rodzących się kolejnych wyzwań. Zalecamy wprowadzić zasadnicze zmiany mając na uwadze wiodącą rolę funkcji gospodarczych rolnictwa, agrobiznesu i obszarów wiejskich, a nie funkcji środowiskowych i klimatycznych. Ponadto w analizie SWOT wprowadzono zachowanie podziału na silne, słabe strony, szanse i zagrożenia, ale pominięto relacje między nimi i niejednokrotnie błędnie zaklasyfikowano poszczególne elementy. Z obecnego opisu nie wynika, że na podstawie analizy SWOT zostały zidentyfikowane potrzeby.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Zorganizowano dwa panele dyskusyjne z ewaluatorem na temat analizy SWOT, podczas których wspólnie wypracowano podejście do prezentacji wyników SWOT w dokumencie. Przedyskutowano podejście metodologiczne do analizy SWOT w tym m.in.: relacje między silnymi, słabymi stronami, szansami i zagrożeniami. Analiza SWOT została poprawiona, zgodnie z zaleceniami ewaluatora, pod kątem jej spójności, przejrzystości i adekwatności zidentyfikowanych na podstawie diagnozy charakterystyk. Uwzględniono również zalecenie odpowiedniego przedstawienia wyników analizy SWOT w obszarze

rozwoju gospodarczego obszarów wiejskich.

3.2.3. Ocena potrzeb

Kategoria zalecenia: Analiza SWOT, ocena potrzeb

Data: 05/02/2014

Temat: Ocena potrzeb

Opis zalecenia

Zidentyfikowane potrzeby wydają się logiczne i dobrze uzasadnione. Jednakże ich kształt merytoryczny nie we wszystkich elementach jest wynikiem przeprowadzonej analizy SWOT.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Uwaga została przedyskutowana i wypracowano wspólne stanowisko na spotkaniu roboczym ewaluatora z IZ. Poprawiono zapisy w taki sposób, aby potrzeby jasno wynikały z analizy SWOT.

3.2.4. Opis ogólny

Kategoria zalecenia: Analiza SWOT, ocena potrzeb

Data: 05/02/2014

Temat: Opis ogólny

Opis zalecenia

Opis ogólny wymaga poprawy w celu zwiększenia przejrzystości.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Uwagi zostały uwzględnione. Usunięto zbędne fragmenty, uaktualniono tam, gdzie to było możliwe, dane statystyczne, uzupełniono brakujące informacje, poprawiono przejrzystość tekstu.

3.2.5. Plan ewaluacji

Kategoria zalecenia: Warunki dotyczące wdrażania programu

Data: 05/02/2014

Temat: Plan ewaluacji

Opis zalecenia

Uzupełnienie Planu ewaluacji o harmonogram, opis systemu zbierania danych na potrzeby monitorowania i oceny.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Plan ewaluacji został uzupełniony o elementy wymienione przez ewaluatora.

3.2.6. Rola jednostek naukowych w transferze wiedzy

Kategoria zalecenia: Warunki dotyczące wdrażania programu

Data: 05/02/2014

Temat: Rola jednostek naukowo-badawczych i uczelni wyższych w transferze wiedzy

Opis zalecenia

W całym dokumencie PROW w kontekście transferu wiedzy koniecznym jest przypisanie odpowiedniej roli państwowym wyższym uczelniom. Z dokumentu wynika nieraz zbyt jednostronny nacisk na Ośrodki Doradztwa Rolniczego w transferze wiedzy, szczególnie w zakresie badań i rozwoju oraz innowacji. Ich ważna rola w procesie transferu innowacji winna być wsparta przez publiczne uniwersytety i instytuty naukowe.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Uwaga uwzględniona. W Programie uwzględnione zostały, w wybranych działaniach, uczelnie wyższe.

3.2.7. Specyficzne wskaźniki monitorowania

Kategoria zalecenia: Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych

Data: 05/02/2014

Temat: Specyficzne wskaźniki monitorowania

Opis zalecenia

Poza wskaźnikami wynikającymi z dokumentów KE należy uzupełnić PROW własnymi, krajowymi miernikami.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Uwagę uwzględniono. IZ wypracowała listę wskaźników produktu i rezultatu, specyficznych dla Programu, która została omówiona na spotkaniu z ewaluatorem oraz przekazana ewaluatorom do oceny pod względem poprawności metodologicznej i kompletności.

3.2.8. Ukierunkowanie wsparcia

Kategoria zalecenia: Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych

Data: 14/08/2013

Temat: Ukierunkowanie wsparcia

Opis zalecenia

Precyzując ukierunkowanie PROW stwierdzono, że będzie on zorientowany głównie na rolnictwo. Zgadzając się ze zdefiniowanymi potrzebami rozwojowymi rolnictwa nie można zaakceptować sformułowania, że rolnictwo jest szczególnie istotne z punktu widzenia rozwoju obszarów wiejskich. Świadczą o tym wskaźniki makroekonomiczne, jak np. blisko 4% udział w PKB, czy około 13,0% odsetek zatrudnionych w rolnictwie, jak i wyniki badań IRWiR PAN z ostatnich lat wskazujące, że na polskiej wsi już ponad 60% mieszkańców deklaruje brak jakichkolwiek związków z produkcją rolniczą, a co za tym idzie nie uzyskuje dochodów z prowadzenia produkcji rolniczej. Jednocześnie tylko około 15% rolników deklaruje, że rolnictwo jest ich głównym źródłem dochodów”. W tym świetle dla rozwoju obszarów wiejskich nie mniej istotne są kwestie związane z poza rolniczym rozwojem wsi.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Ze względu na ograniczony budżet konieczne jest ukierunkowanie programu na najważniejsze cele. Zgodnie z analizą SWOT i przyjętymi celami, program jest ukierunkowany głównie na poprawę konkurencyjności rolnictwa. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości realizowane będzie w ramach działania Leader. Ponadto środki finansowe na rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich zostały zapewnione, zgodnie z założeniami Umowy Partnerstwa, w odpowiednich programach finansowanych w ramach Funduszu Spójności.

3.2.9. Ukierunkowanie wsparcia, alokacja finansowa

Kategoria zalecenia: Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych

Data: 05/02/2014

Temat: Ukierunkowanie wsparcia, alokacja finansowa

Opis zalecenia

Marginalizacja w projekcie PROW instrumentarium związanego ze wspieraniem pozarolniczego rozwoju wsi i tworzeniem nowych miejsc pracy. W tym kontekście zarekomendowano wyłączenie z finansowania PROW płatności ONW na terenach nizinnych i przeznaczenie zaoszczędzonych kwot na tworzenie nowych, pozarolniczych miejsc pracy.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Analiza SWOT identyfikuje problem zatrudnienia pozarolniczego. Ze względu na ograniczony budżet konieczne jest ukierunkowanie programu na najważniejsze cele. Program jest ukierunkowany głównie na poprawę konkurencyjności rolnictwa. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości realizowane będzie w ramach Leader. Środki na rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich zostały zapewnione w odpowiednich programach PS. Płatności ONW rekompensują utrudnienia, na jakie narażona jest produkcja rolnicza ze względu na występowanie ograniczeń. Rekompensata ta pozwala rolnikom kontynuować użytkowanie ziemi rolnej i utrzymanie zrównoważonych systemów działalności rolniczej, co ma na celu zapobieżenie zaprzestawianiu działalności rolniczej i utracie różnorodności biologicznej. ONW typu nizinnych są jednym z typów obszarów, wyszczególnionych w rozporządzeniach UE. W celu zagwarantowania równego traktowania nie jest uzasadnione wykluczenie jednego z poddziałań (płatności dla obszarów nizinnych).

3.2.10. Wskaźniki monitorowania

Kategoria zalecenia: Ustanowienie wartości docelowych, podział alokacji finansowych

Data: 26/04/2013

Temat: Wskaźniki monitorowania

Opis zalecenia

W rozdziale VII PROW przedstawiono propozycje wskaźników monitorowania celów szczegółowych Programu. Rozdział zawiera wyłącznie propozycje mierników, ale bez opisu systemu monitorowania i ewaluacji. Na obecnym etapie prac nad Programem jest to zrozumiałe. Sugerujemy, aby w kolejnych wersjach Programu opis tegoż systemu zawierał m.in. odniesienie do wytycznych Komisji Europejskiej w sprawie monitorowania działań na rzecz rozwoju.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Uwaga została uwzględniona. Opis systemu monitorowania i oceny został zawarty, zgodnie z wytycznymi KE, w Planie Ewaluacji. Określono również wartości docelowe wskaźników monitorowania.

3.2.11. Wybór priorytetów

Kategoria zalecenia: Konstrukcja logiki interwencji

Data: 26/04/2013

Temat: Wybór priorytetów

Opis zalecenia

O ile założenie, iż PROW 2014-2020 przyczyni się do realizacji wszystkich sześciu priorytetów z Rozporządzenia nie budzi zastrzeżeń, o tyle przyjęcie tych sześciu priorytetów, jako własne jest niezrozumiałe. Postuluje się zmianę priorytetów, których realizacji ma służyć PROW 2014-2020. Priorytety powinny odpowiadać przede wszystkim celom przyjętym w strategicznych dokumentach krajowych.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

Uwagi nie uwzględniono. Zgodnie z art. 5 rozporządzenia EFRROW, każdy program musi być ukierunkowany na priorytety unijne, wymienione w tym rozporządzeniu.

3.2.12. Włączenie do PS niektórych instrumentów

Kategoria zalecenia: Konstrukcja logiki interwencji

Data: 26/04/2013

Temat:

Opis zalecenia

Katalog propozycji włączenia do polityki spójności instrumentów wsparcia obszarów wiejskich jest właściwy. Należy jednak pamiętać, że część propozycji wymienionych w dokumencie, nie będzie mogło być realizowane w ramach nowej polityki spójności w porównywalnym wymiarze jak w obecnym okresie programowania.

Sposób uwzględnienia zalecenia lub uzasadnienie, dlaczego nie zostało ono wzięte pod uwagę

W ramach ścisłej współpracy międzyresortowej zapewniono odpowiednie środki na finansowanie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich ze środków Polityki Spójności. Zadania realizowane na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w ramach PROW i PS ma charakter komplementarny.

3.3. Sprawozdanie z ewaluacji ex-ante

4. SWOT I IDENTYFIKACJA POTRZEB

4.1. SWOT

4.1.1. Szeroko zakrojony ogólny opis obecnej sytuacji obszaru objętego programem, w oparciu o wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki kontekstowe oraz jakościowe aktualne informacje

Spoleczno-ekonomiczna charakterystyka obszarów wiejskich

Na obszarach wiejskich w 2011 r. znajdowało się 4,4 mln spośród 13,6 mln ogółu gospodarstw domowych. Większość gospodarstw domowych związanych było z gospodarstwem rolnym. Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym na wsi wyniosła 3,40 (wobec 2,82 ogółem w kraju).[1] Struktura wiekowa ludności wiejskiej jest korzystniejsza niż w miastach. Dodatnie saldo migracji występuje głównie na obszarach sąsiadujących z miastami, podczas gdy obszary peryferyjne wyludniają się. Jako czynnik zmniejszający liczbę ludności wiejskiej w dużej mierze działały migracje zagraniczne.

Ocena kapitału ludzkiego w 2011 r. wskazuje na prawie o połowę większy odsetek ludności z wykształceniem wyższym, średnim zawodowym i ogólnokształcącym oraz policealnym w mieście niż na wsi. Pracujący i bezrobotni na wsi posiadali głównie wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz policealne i średnie zawodowe. Na niskim poziomie, choć lepiej niż przeciętnie w UE, kształtuje się wykształcenie kierujących gospodarstwami rolnymi.[2]

Mieszkańcy wsi wyróżniali się wysokim poziomem kapitału społecznego, który przejawiał się m.in. aktywnym udziałem we wspólnotowej inicjatywie Leader, która objęła swoim zasięgiem 90% kraju, a liczba działających LGD w czerwcu 2012 r. wyniosła 336.

Wskaźnik aktywności zawodowej na wsi w latach 2006-2011 uległ znaczącemu zachwianiu i dopiero w 2012 roku osiągnął poziom 56,1%, tj. wyższy niż w latach 2003-2005.

W miastach już w 2009 roku wskaźnik ten wyniósł 54,8%, tj. więcej niż tuż przed akcesją. Wskaźnik zatrudnienia na wsi i w miastach rósł do 2008 roku i w kolejnych latach kształtował się na zbliżonym poziomie. Jednak wśród osób użytkujących gospodarstwo rolne wskaźnik zatrudnienia zmniejszył się w znacznej mierze. Wśród ludności bezrolnej przeważał wzrost zatrudnienia, istotny spadek odnotowano w grupie młodzieży[3]. Od kilku lat obserwowane są korzystniejsze tendencje zmian wskaźników zatrudnienia ludności bezrolnej niż związanej z gospodarstwem rolnym. Na taki kształt statystyki obszarów wiejskich wpływa ukryte bezrobocie oraz wyższe zagrożenie ubóstwem. Osoby z niższym wykształceniem cechuje mniejsza mobilność i gorsze dopasowanie do zmian rynku przy równoczesnej gotowości do podjęcia wszelkiej nadarzającej się pracy, nierzadko na gorszych warunkach. Dlatego uwzględniając poszczególne poziomy wykształcenia, wskaźniki aktywności zawodowej i zatrudnienia były korzystniejsze wśród osób na wsi niż w miastach.

Aktywność zawodowa ludności w wieku 20-64 lat i wskaźnik zatrudnienia w Polsce kształtują się na jednym z niższych poziomów w UE.[4]

Stopę bezrobocia ogółem w Polsce w latach 2003-2012 charakteryzował trend spadkowy, niemniej od rozpoczęcia kryzysu gospodarczego w 2008 r. notuje się jej wzrost. Na wysokim poziomie kształtowało się

bezrobocie wśród osób w wieku do 25 lat. W 2012 r. stopa bezrobocia młodzieży na wsi wyniosła 25% a w miastach 25,4%, podczas gdy stopa bezrobocia ogółem wyniosła analogicznie po ok. 10%. Wśród bezrobotnych 40% stanowili mieszkańcy obszarów wiejskich, przy czym od 2003 roku obserwuje się trend wzrostowy tego zjawiska, od poziomu 35%. Tempo wzrostu liczby bezrobotnych na wsi było większe wśród ludności użytkującej gospodarstwa rolne niż wśród ludności bezrolnej. Większość bezrobotnych na wsi to osoby w bezrolnych gospodarstwach domowych – chociaż ich odsetek zmniejszył się.

Na obszarach przeważająco wiejskich[5] w latach 2003-2011 wypracowano ok. 28% PKB Polski. PKB per capita na tych obszarach w 2011 r. stanowił niespełna połowę PKB per capita dla obszarów przeważająco miejskich. Wartość dodana brutto na pracującego na wsi wyniosła 65% wartości w miastach. Na obszarach wiejskich rośnie liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON, niemniej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców jest ona niemal dwukrotnie mniejsza niż w miastach.[6]

Na obszarach wiejskich notuje się dochody niższe niż w miastach. W latach 2002-2012 średni miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych na wsi, z niewielkimi zmianami, kształtował się na poziomie 70% uzyskiwanych w miastach. Podobnie dochody uzyskiwane przez rolników stanowiły przeciętnie ok. 2/3 dochodów generowanych przez pracujących na własny rachunek. W efekcie, mieszkańcy wsi, w tym rolnicy, obok rencistów i osób utrzymujących się z niezarobkowych źródeł (np. w ramach opieki społecznej), są w największym stopniu dotknięci ubóstwem. W latach 2006-2012 odsetek osób zagrożonych ubóstwem skrajnym i mieszkających na wsi kształtował się na poziomie 2-3 krotnie wyższym niż w miastach, a odsetek wśród rolników był 3-5 krotnie wyższy niż wśród pracujących na własny rachunek.[7] W ujęciu regionalnym największy odsetek ludności zagrożonej ubóstwem był w województwach: warmińsko-mazurskim, podlaskim i świętokrzyskim.

Jedną z najpoważniejszych barier rozwoju obszarów wiejskich stanowi słabo rozwinięta infrastruktura techniczna. Wysoce niezadawalający stan lokalnej infrastruktury transportowej oraz komunikacji publicznej na tych terenach w istotny sposób ogranicza ich rozwój. Blisko 50% powierzchni dróg na wsi stanowią drogi nieutwardzone, a pozostałe wymagają modernizacji lub kapitalnych remontów[8]. Znaczna liczba gmin położona jest poza siecią kolejową lub obsługiwana jest przez szlaki o bardzo niskich parametrach technicznych przy równoczesnym braku dostatecznej integracji poszczególnych rodzajów transportu zbiorowego. Dostępność i jakość infrastruktury transportowej warunkuje możliwość dojazdu do pracy poza miejscem zamieszkania oraz rozwój przedsiębiorczości.

Poważnym problemem pozostaje niewydolność systemu energetycznego. Przystarzałe linie przesyłowe nie gwarantują stałych dostaw odbiorcom indywidualnym oraz utrudniają rozwój małych elektrowni (również OZE). Na wsi występuje też niski poziom upowszechnienia i dostępności cenowej innowacyjnych rozwiązań w zakresie energetyki, w tym w szczególności OZE[9]. Zgodnie z pakietem klimatyczno-energetycznym, w 2020 r. udział energii ze źródeł odnawialnych z finalnym zużyciu energii brutto powinien osiągnąć 15%, a udział paliw z OZE w krajowym rynku paliw transportowych 10%. W 2010 r. udział energii ze źródeł odnawialnych wynosił 10,8%. W 2011 r. energia ze źródeł odnawialnych pochodziła z biomasy stałej (85,5%), biopaliw (5,5%), energii wiatru (3,5%), energii wody (2,6%), biogazu (1,8%). Dywersyfikacja źródeł energii, poprzez wykorzystanie rozwiązań w zakresie jej wytwarzania z surowców produkowanych lub przetwarzanych w gospodarstwach (np. do produkcji biogazu), jest istotna dla zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego na poziomie lokalnym w szczególności ze względu na możliwość wykorzystania istniejącego substratu.

Także infrastruktura sanitarna nie zapewnia odpowiedniej jakości życia mieszkańcom tych terenów. Udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w 2012 r. wynosił 68,6% (w tym w miastach 91,7%, a na wsi

33,1%). W ramach PROW 2007 – 2013 wsparcie uzyskało ponad 3,5 tys. operacji dotyczących gospodarki wodno-ściekowej na wsi. Wybudowano m.in. ponad 9,5 tys. km sieci kanalizacyjnych, ponad 513 oczyszczalni ścieków i 35,5 tys. oczyszczalni przydomowych.

Pomimo postępu w zakresie budowy infrastruktury komunalnej i w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków, nadal niezbędne jest finansowanie rozbudowy infrastruktury komunalnej, w szczególności ze względu na istotne dysproporcje pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi.

Infrastruktura społeczna mająca na celu zaspokajanie potrzeb socjalnych, oświatowych, bezpieczeństwa oraz kulturowych na obszarach wiejskich wykazuje cechy niedoinwestowania i niedostosowania do istniejących potrzeb. Niedostateczny rozwój dotyczy szczególnie placówek służby zdrowia, placówek kulturalnych, turystycznych, jak również szkół.

Pomimo znacznego wzrostu pokrycia obszarów wiejskich siecią szerokopasmowego Internetu w latach 2008-2010 (wzrost o prawie 16 p.p.), dostęp do Internetu na wsi należy uznać za niewystarczający.

Bezpośrednie sąsiedztwo miast wpływa na ekspansję terenów zabudowanych na obszar użytków rolnych. Pomędzy obszarami wiejskimi i lokalnymi ośrodkami miejskimi istnieją silne powiązania przestrzenne, które w istotnym stopniu oddziałują na kierunki rozwoju lokalnego. Duża aktywność gospodarcza obszarów sąsiadujących z miastami oraz dynamiczny rozwój budownictwa na tych terenach przekłada się na relatywnie wyższe dochody własne gmin, w porównaniu z gminami położonymi peryferyjnie. Na obszarach wiejskich peryferyjnych można zaobserwować wysoki udział gruntów rolnych, na których zaprzestano prowadzenia działalności rolniczej, a także słabszy rozwój przedsiębiorczości.

Potencjał i wyniki w sektorze rolnym

W latach 2003-2012 użytki rolne stanowiły ok. 60%, zaś grunty leśne około 30% całkowitej powierzchni Polski. Grunty klas najlepszych I-III zajmowały około 25% użytków rolnych. Na zbliżonym poziomie kształtował się areal łąk i pastwisk, stanowiąc łącznie około 21% użytków rolnych.[10] Areal użytków rolnych w dobrej kulturze w latach 2007-2012[11] zmniejszył się o 6,1% do 14,5 mln ha i stanowił 96,5% użytków rolnych ogółem. W 2010 r. powierzchnię użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej posiadało 98,9% gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą.

W latach 2003-2012 liczbę osób pracujących w Polsce charakteryzował trend wzrostowy, pomimo zmniejszenia w roku 2009 (wobec roku poprzedniego). W 2012 r. spośród 15,6 mln ogółu pracujących, 38,9% pracowało na wsi, a w sektorze rolniczym 12,6%[12] (tj. prawie 2 mln osób).[13]

W 2010 roku wyłącznie w swoim gospodarstwie rolnym pracowało ponad 1,9 mln osób, tj. 84% spośród 2,3 mln ogółu pracujących w gospodarstwach rolnych prowadzących działalność rolniczą. Prawie 4% stanowili stali pracownicy najemni (łącznie w gospodarstwach indywidualnych i osób prawnych), stosunkowo licznie występujący w grupie gospodarstw 50 ha i więcej.[14] Pracujący w polskim rolnictwie stanowili ok. 20% ogółu pracujących w unijnym rolnictwie. W 14% gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą kierujący byli w wieku do 35 lat. Zarządzali oni 16% arealu użytków rolnych generując 17% produkcji rolnej (łącznie z produkcją z gospodarstw bez UR). Rolnicy w kraju w tej grupie wiekowej uzyskiwali lepsze wyniki produkcyjne niż w

pozostałych, zwłaszcza osób powyżej 65 r. życia.[15]

W latach 2002-2011 liczba gospodarstw rolnych ogółem[16] w Polsce zmniejszyła się o 23,2% do 2,25 mln. W 2002 r. działalność rolniczą prowadziło 2,2 mln, tj. 74% ogółu gospodarstw rolnych, w 2010 r. liczebność tej grupy zmniejszyła się do 1,9 mln, tj. do 83%.

Zasadniczym problemem polskiego rolnictwa jest rozdrobnienie gospodarstw oraz niekorzystny rozłóg użytkowanych gruntów ograniczający efektywność ponoszonych kosztów produkcji i pozycję konkurencyjną. W strukturze około 1,5 mln gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą w 2010 r. dominowały gospodarstwa o powierzchni do 5 ha (55%) i o standardowej produkcji do 4 tys. euro (51%).[17] Niski wkład małych gospodarstw rolnych w produkcję rolniczą nie wykluczał jednak pełnienia przez nie istotnych funkcji w wymiarze społecznym, ekonomicznym czy środowiskowym. Małe gospodarstwa o areale do 5 ha wyraźnie dominowały w województwach: małopolskim, podkarpackim, śląskim oraz świętokrzyskim, zaś największy odsetek gospodarstw o powierzchni powyżej 100 ha notowano w województwach: zachodniopomorskim, warmińsko-mazurskim i lubuskim. Zachodniopomorskie, warmińsko-mazurskie, pomorskie i opolskie również koncentrowało gospodarstwa o dużym potencjale użytków rolnych (50-100 ha).[18]

W ujęciu regionalnym w 2010 r. największy udział w produkcji towarowej ogółem, roślinnej i zwierzęcej miały województwa wielkopolskie i mazowieckie. W produkcji towarowej roślinnej znaczący udział posiadało również województwo lubelskie (11,2%). W większości województw, za wyjątkiem dolnośląskiego, lubelskiego i zachodniopomorskiego, w strukturze towarowej produkcji rolniczej przeważała produkcja zwierzęca. We wszystkich województwach w porównaniu z rokiem 2002 zanotowano wzrost wartości towarowej produkcji rolniczej na 1 ha użytków rolnych, najwyższy w województwie wielkopolskim.

Zmiany relacji cen produktów rolnych do środków do produkcji wyznaczających jej opłacalność, wobec dużej konkurencji na rynku, przyczyniły się m.in. do specjalizacji gospodarstw rolnych w kierunku produkcji o mniejszych nakładach pracy i kapitału. W 2010 r. 754 tys. gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą[19] specjalizowało się w uprawach polowych (zboża, okopowe, strączkowe, przemysłowe). Było to o prawie 9% więcej niż pięć lat wcześniej.

Wartość aktywów ogółem oraz kapitału własnego w gospodarstwach rolnych w Polsce, pomimo tendencji wzrostowej, osiągnęła jeden z najniższych poziomów w porównaniu do pozostałych krajów Unii Europejskiej. Na niskim poziomie kształtowały się inwestycje, a także przepływy pieniężne, obrazujące zdolność gospodarstwa rolnego do samofinansowania i tworzenia oszczędności w ramach działalności operacyjnej. O dużych potrzebach inwestycyjnych związanych z odnową środków technicznych wykorzystywanych w procesach produkcyjnych świadczy natomiast zużycie przeciętnie w rolnictwie na poziomie 76,7%.[20] Zużycie środków trwałych określone wyłącznie w gospodarstwach indywidualnych jest jeszcze wyższe i wynosi 77,5%. Słabsze niż w wielu krajach Unii Europejskiej jakościowe wyposażenie techniczne rekompensowane było wyższymi nakładami pracy, co przekładało się na niższe dochody i ograniczone możliwości ekspansji lub wręcz redukcję dużej części polskich gospodarstw rolnych.

Z uwagi na wskazane powyżej potrzeby, w Polsce już w okresie przedakcesyjnym dla sektora rolno-spożywczego udzielana była pomocy ze środków krajowych w formie dopłat do oprocentowania kredytów inwestycyjnych. Kredyty z dopłatami do oprocentowania udzielane były w ramach tzw. pomocy istniejącej, która na niezmiennych warunkach mogła być oferowana w ciągu trzech lat od akcesji do Unii Europejskiej. Nowe umowy kredytowe (od 1 maja 2007 r.) zawierane są na zmienionych warunkach,

wynikających z dostosowania do przepisów UE.

W latach 2007-2013 udzielono kredytów z dopłatami do oprocentowania ze środków budżetu państwa na łączną kwotę ok. 19 mld zł, a w 2013 r. na kwotę ok. 3 mld zł, w tym m.in. na: i) zakup gruntów oraz zakup, budowę, modernizację, adaptację i remont budynków gospodarczych, ii) zakup maszyn, urządzeń, ciągników kombajnów, iii) zakup kompletnych linii technologicznych, iv) szklarnie i tunele foliowe, v) zakup innych maszyn lub urządzeń.

W latach 2002-2012[21] wartość globalnej produkcji roślinnej w Polsce wzrosła o 89% do 55,7 mld zł, a wartość produkcji zwierzęcej wzrosła o 80% do 47,4 mld zł. Co istotne, wzrost wartości produkcji odnotowano również w ujęciu realnym. Udział towarowej produkcji rolniczej w produkcji globalnej zwiększył się z 62% do 73%. W strukturze wartości produkcji towarowej dominowała produkcja zwierzęca, choć jej udział w analizowanym okresie zmniejszył się o 6 p.p. do 55%. W produkcji zwierzęcej dominującym kierunkiem była produkcja żywca wieprzowego oraz mleka. Jednak łączne ich znaczenie uległo osłabieniu (o 12 p.p. do 56%), głównie z uwagi na zmniejszenie udziału produkcji żywca wieprzowego (o 13 p.p.), na rzecz wzrostu udziału produkcji żywca drobiowego (o 7 p.p. do 22%).

Produkcję sektora rolnego w Polsce cechował trend wzrostowy, ale jej udział w PKB ulegał zmniejszeniu. Pomimo wzrostu wartości dodanej brutto polskiego sektora rolnego (obejmującego rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo), jej wkład w krajową gospodarkę w 2012 r. ukształtował się na poziomie 3,5% wobec 4% dziesięć lat wcześniej.[22]

Zarówno produkcja roślinna, jak i zwierzęca pozostaje w Polsce silnie rozproszona - gospodarstwa o powierzchni 100 ha i więcej stanowią zaledwie 1% gospodarstw i wytwarzają 17% całkowitej produkcji rolnej.[23] W ostatnich latach obserwujemy jednak pogłębienie zróżnicowania regionalnego rolnictwa na skutek zachodzących procesów koncentracji i polaryzacji produkcji. Najbardziej intensywna produkcja roślinna prowadzona jest w województwach: kujawsko-pomorskim, opolskim, dolnośląskim, wielkopolskim, lubuskim i łódzkim. W produkcji trzody chlewnej przodują województwa wielkopolskie i kujawsko-pomorskie. Największą koncentrację trzody na 100 ha UR odnotowano w województwie wielkopolskim 225,3 szt. oraz w województwie kujawsko pomorskim 114,2 szt., przy średniej krajowej 75,3 szt./100 ha UR. Natomiast największe pogłowie bydła występuje w województwach mazowieckim i podlaskim. Największą koncentrację bydła na 100 ha UR odnotowano w typowo rolniczym województwie podlaskim 86,7 szt. oraz województwie mazowieckim 53,8 szt., przy średniej krajowej 38,3 szt/100 ha UR.[24]

Trzeba tu jednak zaznaczyć, że skala produkcji w polskich gospodarstwach z pogłowiem jest znacznie niższa niż średnio w UE oraz w krajach przodujących w produkcji zwierzęcej.

W przypadku gospodarstw trzodowych statystyczne gospodarstwo w Polsce w 2010 r. posiadało 39 szt., podczas gdy gospodarstwo unijne 53 szt., holenderskie 1743 szt., a niemieckie 459 szt. W przypadku gospodarstw z pogłowiem bydła w Polsce, średnia wynosiła 11 szt. w porównaniu z unijną 34 szt., średnią dla Niemiec 87 szt. i 121 szt. na gospodarstwo w Holandii.

Wartość produkcji wytworzonej w przeciętnym gospodarstwie rolnym w Polsce, znajdującym się w polu obserwacji FADN w latach 2004-2011 utrzymywała się prawie w całym okresie na dość zbliżonym poziomie, natomiast koszty produkcji systematycznie rosły. Wyższe koszty wynikały przede wszystkim z drożących czynników produkcji. W wyniku tego, dochód z gospodarstwa rolnego liczony bez dopłat systematycznie obniżał się. Gospodarstwa rolne w ramach FADN w Polsce były silnie zróżnicowane, a statystyczne gospodarstwo w Polsce należało do najmniejszych. Jego średnia wielkość ekonomiczna w

latach 2005-2009 wyniosła 10 ESU (ok. 12 tys. euro) i była trzykrotnie mniejsza niż przeciętnie w UE. Areał użytków rolnych oraz liczba utrzymywanych zwierząt w gospodarstwie kształtowała się na dwukrotnie niższym poziomie. Pod względem wartości produkcji na 1 ha użytków rolnych statystyczne towarowe gospodarstwo rolne w Polsce plasowało się w połowie klasyfikacji gospodarstw. Podczas gdy np. w Austrii, czy na Słowacji duży odsetek stanowiły dochody uzyskiwane poza produkcją roślinną i zwierzęcą (np. w ramach usług świadczonych dla rolnictwa, czy agroturystyki) – odpowiednio 21% i 16%, w Polsce było to jedynie 1%.

Ze względu na dużą liczbę gospodarstw rolnych, statystyczne gospodarstwo rolne w Polsce prowadzące działalność rolniczą w 2010 r. wygenerowało produkcję na poziomie 12,6 tys. euro, tj. 50% średniej dla Unii Europejskiej.[25] W przeliczeniu na 1 ha wyniosła ona 1,3 tys. euro, tj. 74%, a na 1 pracującego (AWU[26]) 10 tys. euro, tj. 32% przeciętnej wartości. Produkcja rolna jedynie w gospodarstwach o areale powyżej 100 ha kształtowała się na poziomie wyższym aniżeli przeciętnie w UE, była zbliżona do wartości średniej w przeliczeniu na 1 ha UAA, ale znacznie niższa niż przeciętnie w UE, w odniesieniu do 1 AWU.

Pomimo notowanego wzrostu efektywności pracującego w rolnictwie (wskaźnik realnych dochodów czynników produkcji w przeliczeniu na pracującego w rolnictwie w 2011 r. dwukrotnie wyższy niż w 2005 r.), była ona 2-3-krotnie mniejsza niż ogółem w Unii Europejskiej.

Rozdrobnieniu struktury agrarnej towarzyszył niski poziom integracji poziomej rolników, jak i integracji pionowej producentów rolnych z odbiorcami. Do takiego stanu rzeczy przyczyniła się likwidacja struktur spółdzielczych, która nastąpiła w okresie transformacji gospodarczej Polski. W 2012 r. funkcjonowało 1000 grup producentów rolnych, z czego ok. 80% powstało w latach 2007-2012. Ponadto w sektorze owocowo-warzywnym funkcjonowało 236 wstępnie uznanych grup producenckich oraz 58 uznanych organizacji producentów owoców i warzyw. Jednakże biorąc pod uwagę liczbę członków grup, jedynie ok. 2% polskich rolników było zrzeszonych, a wartość produktów sprzedanych w ramach GPR w 2011 r. stanowiła ok. 5% wartości towarowej produkcji rolniczej z 2010 r.

O podnoszeniu produktywności w rolnictwie w warunkach ograniczonych zasobów decydować będzie innowacyjność gospodarstw rolnych. Krajowe zaplecze naukowo-badawcze w dziedzinie nauk rolniczych dysponuje znaczącym potencjałem, ale nie jest on w pełni wykorzystywany. Mimo wzrostu nakładów na badania i rozwój w ostatnich latach, ich udział w PKB jest poniżej 1%, co plasuje Polskę wśród krajów o najniższych nakładach na działalność badawczo-rozwojową. Niewystarczające są powiązania między sektorem nauki a rolnictwem, w szczególności niski jest udział finansowania badań ze środków prywatnych. Krajową sieć ośrodków doradztwa rolniczego, z dużym kapitałem ludzkim, cechują niewystarczające więzi z jednostkami naukowymi.

Sektor spożywczy, handel i konsumpcja żywności

Pod względem liczby podmiotów produkujących artykuły spożywcze Polska w 2010 r. plasowała się na 5. miejscu w UE. Udział wartości produkcji artykułów spożywczych w produkcji przemysłu przetwórczego wyniósł w Polsce 16%. Jednak efektywność produkcji, mierzona np. wartością dodaną brutto na jednego zatrudnionego, była relatywnie niska i plasowała polski przemysł spożywczy dopiero na 17. miejscu.[27]

W 2012 r. zarejestrowanych było 34,3 tys. podmiotów przetwórstwa spożywczego i napojów, o 1,7% więcej niż siedem lat wcześniej.[28] Następuje proces koncentracji tej produkcji. Działalność gospodarczą w tym

zakresie prowadziło 6 tys. podmiotów z liczbą pracujących powyżej 9 osób (38% ogółu). Prawie 78% całkowitej wartości sprzedaży żywności i napojów pochodziło od 5% podmiotów o rocznej sprzedaży powyżej 40 mln zł, zatrudniających 55% ogółu zatrudnionych w tej gałęzi[29].

Na uwagę zasługuje szybko powiększający się sektor rolnictwa ekologicznego, który obejmuje ok. 30 tysięcy gospodarstw i ponad 650 tys. hektarów. Średnia wielkość gospodarstwa to ok. 25 ha. Pomimo wzrostu, nadal niska jest liczba ekologicznych przetwórci – niecałe 350 zakładów. Rynek żywności ekologicznej jest niewielki, - zbyt mała ilość produktów ekologicznych trafia na rynek - wykazuje jednak silne tendencje rozwojowe, nawet o 30% rocznie, ze względu na rosnący popyt na produkty ekologiczne[30]. W 2014 r. MRiRW opublikowało Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014-2020, w którym zaproponowano rozwiązania upowszechniające produkcję ekologiczną w Polsce.

Sytuacja w sektorze spożywczym w latach 2005-2011 była ściśle powiązana z wynikami handlu oraz poziomem krajowej konsumpcji. Na tle handlu ogółem[31] w Polsce, import i eksport żywności charakteryzował się większą dynamiką wzrostu oraz dodatnim saldem.

W analizowanym okresie eksport żywności podwoił się do 52 mld zł. Jednocześnie import wzrósł o 14 mld, do 41 mld zł. Dodatnie saldo zwiększyło się o 44%. W polskim imporcie dominowały produkty innych stref klimatycznych, niemniej w przypadku niektórych produktów z naszej strefy klimatycznej obserwowano wzmożony import. Dotyczyło to w szczególności rosnącego importu żywca wieprzowego, który obecnie w dużym stopniu ogranicza skalę krajowego chowu świń.

W Polsce w latach 2005-2012 realny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w statystycznym gospodarstwie domowym wzrósł o 35,5%, do 1 032 zł. Przełożyło się to na wzrost wielkości realnego, indywidualnego spożycia żywności i napojów bezalkoholowych o prawie 5%, ale udział asortymentu tych produktów w spożyciu indywidualnym w sektorze gospodarstw domowych ogółem zmniejszył się o 4 p.p. do 17%.[32] Zwiększa się zainteresowanie konsumentów produktami wysokojakościowymi, jednak poziom rozpoznawalności produktów uczestniczących we wspieranych systemach jakości żywności pozostaje niski, co ogranicza możliwość uzyskania wyższych dochodów przez producentów tych produktów[33] i wpływa na utrzymanie ich niskiego popytu i niskiej podaży. W systemach wspólnotowych (Rejestr Chronionych Nazw Pochodzenia i Chronionych Oznaczeń Geograficznych lub Rejestr Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności) zarejestrowano dotychczas 36 polskich produktów (zaledwie 3,2% liczby zarejestrowanych).

Innowacyjność polskiego przemysłu spożywczego jest dość niska, o czym świadczy m.in. niewielki udział nakładów na działalność innowacyjną w wartości dodanej sprzedaży przemysłu spożywczego (ok. 2%), dominacja wydatków na zakup środków trwałych w strukturze nakładów na działalność innowacyjną (ok. 65%), małe zainteresowanie generowaniem lub nabywaniem nowej wiedzy (udział wydatków na badanie i rozwój wynosi ok. 2-3%) oraz wprowadzanie nowych i zmodernizowanych wyrobów w produkcji sprzedanej przemysłu spożywczego na poziomie ok. 8%.

Środowisko naturalne i klimat

Ze względu na położenie geograficzne i brak barier dzielących kraj od reszty kontynentu, przyroda Polski łączy w sobie cechy przyrody całej Europy, a równoleżnikowy wzrost wysokości nad poziomem morza wpływa na zmianę kształtu krajobrazu i szaty roślinnej w linii północ-południe. Nachylenie w kierunku północno-zachodnim kształtuje kierunek spływu wód oraz możliwość ewentualnego transportu ich

zanieczyszczeń.

Z uwagi na uwarunkowania przyrodnicze i historyczne, sektor rolny w Polsce wykazuje silne zróżnicowanie terytorialne. Dotyczy to m. in struktury obszarowej gospodarstw, poziomu intensywności produkcji, lokalnej specjalizacji i koncentracji niektórych kierunków produkcji na wybranych obszarach. Sytuacja ta ma przełożenie na zróżnicowanie dwukierunkowych relacji pomiędzy rolnictwem a środowiskiem i klimatem w poszczególnych częściach Polski.

Różnorodność biologiczna

Polska charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem siedlisk i naturalnego krajobrazu, także kształtowanych przez działalność rolniczą. Szacuje się, iż w Polsce występuje ok. 70 tys. gatunków organizmów żywych, w tym ok. 3 tys. gatunków roślin naczyniowych oraz 33-47 tys. gatunków zwierząt. Decyduje o tym: tradycyjna gospodarka rolna, szczególnie w regionach o mozaikowatej strukturze rolnictwa, wysoki udział trwałych użytków zielonych, występowanie obszarów półnaturalnych w tym mokradłowych, których duża część położona jest na obszarach Natura 2000.

Zachowaniu bogactwa przyrodniczego Polski służy sieć Natura 2000, która została wyznaczona dla:

- 81 siedlisk przyrodniczych, w tym 18 siedlisk o priorytetowym znaczeniu dla Wspólnoty,
- 40 gatunków roślin, w tym 10 gatunków roślin o priorytetowym znaczeniu dla Wspólnoty,
- 80 gatunków zwierząt, w tym 12 gatunków zwierząt o priorytetowym znaczeniu dla Wspólnoty,
- 74 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy ptasiej i 83 gatunków ptaków wędrownych.

Obszary sieci Natura 2000 to 845 obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty i 145 obszarów specjalnej ochrony (obszarów ptasich), obejmują one ponad 6 mln ha, czyli ok. 20 % powierzchni kraju. Połowę powierzchni obszarów Natura 2000 stanowią lasy, a ok. 30 % - użytki rolne.

Prace nad ustanawianiem planów zadań ochronnych (PZO) dla obszarów Natura 2000 realizowane są przez Regionalne Dyrekcje Ochrony Środowiska. Docelowo PZO będą sporządzone dla wszystkich obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty i obszarów specjalnej ochrony ptaków z wyjątkiem obszarów morskich, dla których sporządza się plany ochrony - w liczbie 970. Do dnia 1 września 2014 ustanowiono 305 PZO.

Zgodnie z oceną ogólną stanu ochrony siedlisk przyrodniczych w skali kraju [34], stan ochrony 21% siedlisk przyrodniczych jest właściwy (FV), 55% siedlisk przyrodniczych jest niewłaściwy (U1), 20% siedlisk przyrodniczych jest zły (U2), 2% siedlisk przyrodniczych jest nieznany (XX), a dla 2% siedlisk przyrodniczych nie jest określony ze względu na brak danych.

W odniesieniu do gatunków roślin i zwierząt (poza ptakami) stan ochrony dla 13% określono jako FV, dla 46% określono jako U1, dla 21% określono jako U2, dla 20% określono jako XX. Podstawą oceny stanu ochrony populacji ptaków są dane o trendach liczebności populacji (lęgowych). Zgodnie z nimi należy przyjąć, iż spośród 134 gatunków ptaków lęgowych stanowiących przedmioty ochrony w obszarach Natura

2000, ujemny trend stwierdzono u 12% (16 gatunków), stabilny — u 4%, zaś wzrostowy — u 19%. W przypadku 23% (31 gatunków) istniejące dane nie dają podstaw do wskazania jednoznacznego trendu, natomiast dla 42% gatunków (56) obecnie brak jest jakichkolwiek danych.

Zmiany liczebności wskaźnikowych gatunków krajobrazu rolniczego podsumowane we wskaźniku Farmland Bird Index (FBI) wykazywały spadek o około 15% w latach 2000-2003, po którym nastąpił powolny powrót do poziomu wyjściowego (rok 2000, FBI = 1,00) w 2008 r. W trakcie ostatnich pięciu lat notuje się ponowny spadek wskaźnika, który w 2013 r. osiągnął poziom 0,82 wartości w roku bazowym (2000).

Poza dbałością o zachowanie różnorodności biologicznej przyrody dzikiej, ważne są działania na rzecz zachowania rodzimych ras zwierząt gospodarskich i odmian roślin uprawnych. W Polsce, ochroną zasobów genetycznych, objętych jest ok. 70 ras zwierząt gospodarskich i ryb oraz ok. 30 dawnych odmian drzew owocowych. Rozdrobnienie struktury agrarnej polskiego rolnictwa przyczyniło się również do zachowania wielu tradycyjnych odmian roślin uprawnych.

W Polsce obszary o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronione zajmowały w 2012 roku 32,5% powierzchni kraju, obejmując: 23 parki narodowe, 122 parki krajobrazowe, 1 395 rezerwatów przyrody, obszary chronionego krajobrazu oraz użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne i zespoły przyrodniczo krajobrazowe i pomniki przyrody. Na podstawie danych z CORINE land cover 2000, obecności obszarów Natura 2000, ważnych obszarów występowania ptaków (IBA) i podstawowych obszarów występowania motyli (PBA) oraz narodowych danych o różnorodności biologicznej określono prawdopodobieństwo występowania gruntów rolnych o wysokiej wartości przyrodniczej, dla obszaru Polski oszacowano je na poziomie – 23,8%. Najwyższą wartość oszacowano dla województwa podlaskiego – 35,8%, najniższą dla warmińsko-mazurskiego – 18,2%, dla mazowieckiego – 26,9%. W latach 2015-2020 planuje się dalsze prace nad doprecyzowaniem HNV (High Nature Value Farmland) w Polsce.

W Polsce występuje silna pozytywna korelacja przestrzenna między obszarami zaklasyfikowanymi jako ONW i obszarami o szczególnych walorach środowiskowych - ok. 80% obszarów Natura 2000, 72% trwałych użytków zielonych oraz 67% użytków rolnych zgłoszonych do Programu rolnośrodowiskowego znajduje się w granicach ONW.

O różnorodności biologicznej kraju decydują też lasy. Są one silnie zróżnicowane pod względem przyrodniczym. Lasy zajmują powierzchnię ok. 9,16 mln ha, czyli ponad 29 % powierzchni kraju. Od roku 1995 nastąpił wzrost powierzchni lasów o ponad 400 tys. ha. Prowadzone projekty zalesiania gleb najsłabszych pod względem przydatności rolniczej przyczyniają się do wzrostu powierzchni lasów, powstawania korytarzy ekologicznych, sprzyjają naturalnej sukcesji dzikiej roślinności i zwierząt oraz wpływają na regulację stosunków wilgotnościowych. Pod względem struktury własności dominują lasy publiczne stanowiące ok. 81% łącznej powierzchni; wzrasta udział lasów prywatnych, które w niektórych województwach stanowią ponad 40%.

Szczególną rolę w ochronie przyrody na terenach leśnych odgrywają Lasy Państwowe (LP). Na zarządzanym przez nie obszarze zlokalizowana jest większość wartościowych i bardzo atrakcyjnych krajobrazowo form i obiektów ochrony rodzimej przyrody. Lasy Państwowe podejmują również własne inicjatywy służące zachowaniu różnorodności biologicznej i odtwarzaniu zagrożonych gatunków flory i fauny i realizują projekty, korzystając m.in. z dofinansowań z funduszy unijnych.

Zagrożenie pożarowe lasów w Polsce jest zróżnicowane terytorialnie. Do I kategorii zagrożenia pożarowego lasu (zagrożenie duże) oraz II (zagrożenie średnie) w Polsce zakwalifikowanych jest odpowiednio 37%

powierzchni leśnej kraju (las wszystkich form własności o powierzchni ok. 3,4 mln ha) oraz 52 % (ok. 4,8 mln ha lasów). W Polsce istnieje system obserwacyjno-alarmowy oraz infrastruktura pożarowa chroniąca lasy; nakłady finansowe na ochronę przeciwpożarową lasów wynoszą ponad 80 mln zł rocznie.

Gleba

Jakość gleb w Polsce należy do jednej z najniższych w Europie, co wynika przede wszystkim z uziarnienia, niskiej zawartości próchnicy oraz zakwaszenia. Zawartość materii organicznej w glebach użytków rolnych Polski zawiera się przedziale od 0,5 do 10%, a średnia jej zawartość wynosi 2,2%. W skali kraju, 34 gminy wiejskie zakwalifikowano do obszarów problemowych rolnictwa (OPR), ze względu na bardzo niską zawartość materii organicznej. Udział gleb o zawartości materii organicznej poniżej 1,3% w tych gminach przekracza 50% użytków rolnych. W kolejnych 61 gminach nie włączonych do obszarów OPR bardzo niska zawartość próchnicy występuje na 30-50% powierzchni użytków rolnych. Użytki rolne położone na obszarze wspomnianych gmin stanowią około 3,6 całkowitej powierzchni użytków rolnych w Polsce.

Pod względem stanu zakwaszenia gleb, Polska wyróżnia się bardzo niekorzystnie na tle innych krajów europejskich - średnia wartość pH wynosi 5,48 przy medianie równej 5,38. Łącznie ok. 50% gleb charakteryzuje się bardzo dużym lub dużym zakwaszeniem, a gleby obojętne i zasadowe stanowią ok. 20%. Zdecydowana większość gleb o odczynie kwaśnym i bardzo kwaśnym występuje w północno-wschodniej i środkowej Polsce.

Erozja jest naturalną przyczyną degradacji gleb powszechną w całej Europie. W Polsce, z racji silnego urzeźbienia lub pokrywy glebowej podatnej na wymywanie, około 33% obszaru kraju, jest zagrożone erozją wodną w stopniu słabym, średnim i silnym, w tym 16,7% w stopniu średnim i silnym. W skali kraju 8,2% całkowitej powierzchni użytków rolnych położonych jest na obszarach (w obrębach geodezyjnych), na których udział erozji wodnej powierzchniowej na gruntach ornych w stopniu umiarkowanym, średnim, silnym i b. silnym przekracza 30%.

Erozja wietrzna występująca w Polsce, przy obecnym zróżnicowaniu krajobrazu obszarów wiejskich, nie stwarza dużego zagrożenia dla degradacji gleby. Wynika to między innymi z dużego udziału powierzchni lasów, zadrzewień śródpolnych i trwałych użytków zielonych w strukturze użytkowania, a także z małej powierzchni gospodarstw i rozdrobnionej szachownicy gruntów na znacznym obszarze Polski.

Wyniki badań wskazują, że stan czystości gleb użytków rolnych w Polsce jest bardzo dobry pod względem zawartości w nich zanieczyszczeń istotnych dla zdrowia człowieka i środowiska, do których zaliczamy metale ciężkie, niektóre związki organiczne. Podwyższoną zawartość ołowiu (kwalifikującą do II stopnia zanieczyszczenia) wykazuje 3 % gleb, cynku - 1,5%. Ponadto stwierdza się małe zanieczyszczenie gleb (I stopień zanieczyszczenia) kadmem - dla ok. 10% gleb i niklem - 3%.

Niska jakość gleb w powiązaniu z częstymi okresami niedoborów opadów, wpływa negatywnie na produktywność rolnictwa. W Polsce jakość gleb jest decydującym czynnikiem wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, dlatego aż 58,7% UR jest zaklasyfikowana do Obszarów o Niekorzystnych Warunkach (ONW).

Woda

Całkowite zasoby wód płynących w Polsce wynoszą średnio 61,9 mld m³/rok, co odpowiada odpływowi jednostkowemu 5,0 l/s/km², a więc są mniejsze niż średnio w krajach Europy, gdzie wartość ta wynosi 9,5 l/s/km². Suma opadów w roku średnim wynosi nieco powyżej 600 mm i waha się od 500 mm w pasie nizin do około 1100 mm w rejonach górskich i podgórskich. Objętość zmagazynowanych słodkich wód podziemnych w obszarze Polski szacuje się na około 6000 mld m³. Niemal połowa (49,4%) średniego odpływu rzecznego pochodzi z drenażu wód podziemnych. Druga połowa to szybki spływ powierzchniowy powodujący zagrożenia powodziowe. Wielkość zasobów wodnych w Polsce charakteryzuje się także dużą zmiennością przestrzenną (najmniejsze zasoby wodne w pasie środkowej Polski) i czasową (w okresach mokrych występują powodzie i lokalne podtopienia, a w suchych występują niedobory wody).

O możliwości wykorzystania zasobów wodnych, oprócz ich czasowej i przestrzennej zmienności, decyduje ich jakość. W Polsce obserwuje się systematyczne zmniejszanie ilości nieoczyszczonych ścieków komunalnych i przemysłowych odprowadzanych do wód. Podejmowane działania ochronne skutkują poprawą jakości wód i zmniejszaniem się wielkości ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych rzekami do Morza Bałtyckiego, tym samym przyczyniając się do zapobiegania eutrofizacji wód. Analizując wyniki Państwowego Monitoringu Wód z lat 1988-2013 obserwuje się statystycznie istotny spadek stężeń związków azotu i fosforu, oraz spadek ładunków N i P odprowadzanych Wisłą i Odrą do Bałtyku. Średnie stężenia azotu całkowitego w wodach Wisły wykazały tendencję spadkową od roku 2000, osiągając najniższą średnią wartość w roku 2013 na poziomie ok. 2 mg N dm⁻³; stężenia fosforu całkowitego wykazały spadek w wodach Wisły począwszy od roku 2000, osiągając najniższą wartość tj. 0.15 mg P dm⁻³ w roku 2013. Średnie stężenia azotu całkowitego w wodach Odry wykazały najwyższe wartości w latach 1980. ok. 4.7 mg N dm⁻³ i spadały do wartości ok. 3.0 mg N dm⁻³ w ostatnich latach badań, natomiast średnie stężenia fosforu całkowitego w Odrze wynosiły ok. 0.55 mg P dm⁻³ w latach 1990, po czym spadały do wartości 0.2 mg P dm⁻³ w roku 2013.

Ocena stanu i potencjału ekologicznego jednolitych części wód (jcw) powierzchniowych w latach 2010-2012 wskazuje, że w obszarze dorzecza Wisły wśród naturalnych jcw 22,7 % osiągnęła stan dobry lub bardzo dobry, natomiast wśród sztucznych i silnie zmienionych jcw stan co najmniej dobry osiągnęło 32,5 %. Odpowiednio w dorzeczu Odry wśród naturalnych jcw 37,7 % osiągnęło stan dobry lub bardzo dobry, natomiast wśród sztucznych i silnie zmienionych jcw stan co najmniej dobry osiągnęło 23,9 %. Z badań jakości wód podziemnych wynika, że ok. 80 % badanych punktów pomiarowych charakteryzuje dobry stan chemiczny wód podziemnych (klasa I, II, III), natomiast w ok. 20% punktów stwierdzono słaby stan chemiczny (klasa IV, V). Analiza jakości wód podziemnych pod kątem występowania azotanów wykazała, że w 81,8% stanowisk występują niskie wartości stężeń, 11,1 % stanowisk zanotowano średnie wartości stężeń, a 7,1 % stanowisk wysokie stężenia. Źródłem przekroczeń poziomu substancji biogennych mogą być zarówno zanieczyszczenia bytowe, jak i działalność rolnicza. Stąd też w Polsce w latach 2012-2016 ustanowiono 48 obszarów szczególnie zagrożonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego (tzw. OSN). Zajmują one 4,46% powierzchni kraju, co stanowi ok. 7,36% użytków rolnych. Obszary OSN wyznaczane są tam, gdzie wyraźnie stwierdza się zagrożenie dla jakości wód ze strony gospodarki rolnej i gdzie niezbędne jest podjęcie specjalnych działań, wykraczających poza przepisy prawa powszechnie obowiązującego, które dla mają na celu ograniczenie dopływu azotanów ze źródeł rolniczych. Do tych działań należy zaliczyć między innymi wyposażanie gospodarstw w urządzenia do gromadzenia nawozów naturalnych – na obszarach OSN wymagane jest zapewnienie możliwości przechowywania nawozów przez okres 6 miesięcy (poza OSN – 4 miesiące). Polskie gospodarstwa rolne w roku 2010[35] dysponowały urządzeniami do składowania płynnych nawozów naturalnych o pojemności ok. 152 mln m³ i płytami obornikowymi o powierzchni ponad 18,5 mln m² – znaczna część inwestycji w tym zakresie (w

prawie 70 tys. gospodarstw) realizowana była w ramach dotychczas wdrażanych programów rozwoju obszarów wiejskich. Ponadto w Polsce podejmowane są działania na rzecz poprawy gospodarki wodno-ściekowej na obszarach wiejskich w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń bytowych do wód.

W celu ochrony zasobów wodnych i ekosystemów od nich zależnych, zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną w Polsce w 2016 r. przyjęte zostały drugie plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Obecnie w Polsce dokonywana jest aktualizacja planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy wraz z zawartym w nich zestawem działań mających na celu utrzymanie dobrego stanu wód lub poprawę stanu wód. Prace realizowane będą do końca 2021 r. W ramach aktualizacji dokumentów planistycznych, na podstawie przeglądu analizy presji i jej oddziaływań na stan jednolitych części wód (w tym analizy presji rolniczej) oraz ryzyka niespełnienia celów środowiskowych, zidentyfikowane zostaną działania służące osiągnięciu ustalonych celów środowiskowych, w tym działania niezbędne do realizacji przez sektor rolniczy.

Zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2017 r. poz. 1566), w celu zmniejszenia zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobiegania dalszemu zanieczyszczeniu opracowuje się i wdraża na obszarze całego państwa program działań.

Powietrze

Na przestrzeni ostatnich 20 lat poziom emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa (zarówno metanu jak i podtlenku azotu) znacznie zmalał, na skutek przemian strukturalnych w tym sektorze. Zmiany w produkcji rolnej i związanej z tym emisji od połowy lat 1990 uzależnione były przede wszystkim od spadku pogłowia zwierząt gospodarskich, zapotrzebowania rynku krajowego na produkty rolne oraz sytuacji w handlu międzynarodowym, cen rolniczych środków produkcji (nawozów mineralnych, czy ciągników), jak również od cen produktów rolnych. Całkowita emisja metanu i podtlenku azotu w rolnictwie w 2011 r. była aż o 31,2% mniejsza niż w 1988 r.

Emisja gazów cieplarnianych (liczone w ekwiwalencie CO₂) z rolnictwa w całkowitej emisji w 2011 wyniosła 34 929, 80 Gg[36] CO₂ co stanowi około 9% emisji w Polsce. W okresie od 2004 do 2011 roku wielkości emisji z rolnictwa liczone w ekwiwalencie CO₂ wahały się od 33 275 Gg do 36 169 Gg, natomiast od 2006 roku obserwuje się trend spadkowy.

Głównymi źródłami emisji z rolnictwa w Polsce są: fermentacja jelitowa zwierząt gospodarskich (CH₄), odchody zwierzęce (CH₄ i N₂O) oraz gleby rolne (N₂O). Największy udział w całkowitej emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa w 2011 r. miała emisja N₂O z gleb rolnych. Emisje metanu z fermentacji jelitowej kształtują się na poziomie 26,6 %, podczas gdy średnia UE 28 wynosi około 31,4,% (EEA GHG data viewer, 2014).

Od 2004 r., czyli od czasu wstąpienia przez Polskę do Unii Europejskiej, kluczowe znaczenie w rozwoju polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich ma Wspólna Polityka Rolna, przyczyniająca się do podnoszenia produktywności rolnictwa poprzez wprowadzanie postępu technicznego i stabilizację rynku rolnego oraz wprowadzanie uregulowań środowiskowych. Także od tego roku obserwuje się stabilizację poziomów emisji w sektorze rolnym.

W perspektywie do 2020 roku, przewiduje się kontynuację podnoszenia produktywności i konkurencyjności polskiego sektora rolnego, jak również niewielki wzrost pogłowia bydła związany z procesami restrukturyzacji i efektem zniesienia kwot mlecznych. Może to spowodować nieznaczny wzrost emisji gazów cieplarnianych z rolnictwa.

Warto zaznaczyć, iż w odniesieniu do realizacji pakietu energetyczno-klimatycznego 2020, w ramach grupy sektorów non ETS, Polska ma możliwość zwiększenia emisji w sektorze non-ETS o 14% do roku 2020. Według oszacowań KOBIZE (dane za rok 2011) udział sektora rolnego w emisjach sektora non ETS w Polsce stanowi **17,8 %**.

Produkcja rolna przyczynia się także do emisji amoniaku, w Polsce aż w ponad 90 %, przy czym za 2/3 tej emisji odpowiadają odchody zwierząt gospodarskich, a ok. za 1/3 emisji – zużycie nawozów azotowych. W 2012 roku odnotowano spadek wielkości krajowej emisji amoniaku o ok. 3 % w porównaniu z rokiem poprzednim. W ramach programów realizowanych w ubiegłych latach wdrażane były działania ukierunkowane na poprawę gospodarowania odchodami zwierząt gospodarskich, które przyczyniają się do ograniczania tych emisji. Zakłada się, iż wdrażanie działań PROW 2014-2020 będzie przeciwdziałać wzrostom emisji z rolnictwa.

W zakresie pozostałych zanieczyszczeń powietrza, Polska należy do grupy państw UE, które spełniają krajowe pułapy emisji. W Polsce, wielkości emisji, jak wynika z raportowanych danych w odniesieniu do SO₂, NO_x, NH₃ oraz NMLZO, w latach 2010-2012, były niższe od limitu dla Polski wynikającego z Traktatu o Przystąpieniu RP do UE w zakresie dyrektywy 2001/81/WE w sprawie krajowych pułapów emisji dla niektórych zanieczyszczeń powietrza.

Klimat

Panujący w Polsce klimat umiarkowany charakteryzuje się m.in. dużą zmiennością charakterystyk meteorologicznych w cyklu rocznym i wieloletnim. Zmiany klimatu Ziemi obserwowane są również w Polsce. Rośnie średnia roczna temperatura powietrza. Przewiduje się, że do roku 2050 okres wegetacyjny roślin wydłuży się o 16 dni. Nastąpi przyspieszenie rozwoju roślin, np. dojrzałość pszenicy ozimej będzie wcześniejsza o 7 dni. Jednocześnie nastąpi pogorszenie bilansu wody. Wymaga to z jednej strony dostosowań w terminach i technologii upraw, z drugiej zaś prowadzi do zmiany struktury upraw. W dłuższej perspektywie czasu zmiany klimatu mogą powodować zmiany równowagi ekologicznej tj. przekształcenia niektórych siedlisk i zanik związanych z nimi gatunków roślin i zwierząt oraz napływ gatunków inwazyjnych.

Zachodzące zmiany klimatu potęgują zmienność warunków pogodowych, w efekcie od lat 70 XX wieku w Polsce obserwowane są duże wahania plonowania roślin. Nasilają się zjawiska o charakterze ekstremalnym, takie jak gwałtowne opady i powodzie, gradobicia, długotrwałe okresy upałów i susze, silne wiatry, przymrozki. Stwarza to zagrożenia dla produkcji rolniczej i nasila potrzebę upowszechnienia ubezpieczeń (obecnie ubezpieczonych jest ok. 30 % upraw). Zjawiskami powodującymi największe straty są powodzie, a następnie - wichury i trąby powietrzne.

Podatność rolnictwa na ekstremalne warunki pogodowe, w szczególności niedobory wody i zjawisko suszy glebowej, jest największa na obszarach ONW, gdzie dominują gleby piaszczyste o niskiej zawartości próchnicy i pojemności wodnej.

Odporność, a zarazem przeciwdziałaniu zmianom klimatu służy różnorodność przyrodnicza i krajobrazowa Polski. Obszary leśne pełnią ważne funkcje glebochronne i wodochronne – wpływają na ograniczenie erozji oraz korzystnie wpływają na bilans wodny. Podkreślenia wymaga rola lasów w sekwestracji węgla, a tym samym ograniczania zmian klimatu.

Na zdolności adaptacyjne duży wpływ ma pojemność wodna gleb uzależniona od jej struktury i zawartości substancji organicznej (próchnicy). Z tego względu na znaczeniu zyskuje promowanie zrównoważonej gospodarki rolnej opartej na praktykach agrotechnicznych, sprzyjających zwiększaniu (lub przynajmniej utrzymaniu) zawartości próchnicy, takich jak poprawne zmianowanie, przyorywanie obornika, słomy i międzyplonów.

Podobną rolę odgrywają trwałe użytki zielone, zajmujące w Polsce obszar ok. 3,9 mln ha. Tereny te odgrywają dużą rolę dla kształtowania bilansu wodnego, zapobiegają erozji, sprzyjają jakości gleby i retencjonowaniu w niej węgla, co przekłada się na udział tych obszarów w przeciwdziałaniu i ograniczaniu zmian klimatu.

Rozdrobnienie i tradycyjny charakter znacznej części polskiego rolnictwa, stanowią jego atut z punktu widzenia celów klimatycznych. Mozaikowaty krajobraz z miedzami, szpalerami drzew oraz kępami zadrzewień i śródpolnymi oczkami wodnymi sprzyja nie tylko bioróżnorodności, ale i przeciwdziałaniu i ograniczaniu skutków zmian klimatu.

Aspekty proklimatyczne polskiego sektora rolnego wzmocnione są poprzez: wprowadzenie obowiązkowych i dobrowolnych zobowiązań w zakresie sposobów prowadzenia produkcji rolnej oraz postęp techniczny, technologiczny i kompetycyjny w sektorze.

Podczas przygotowywania PROW 2014-2020 uwzględniono wnioski z dotychczasowych doświadczeń we wdrażaniu II filara WPR, które opisano w załączniku 3 do Programu.

[1] Gospodarstwa domowe w 2011 r. – wyniki spisu ludności i mieszkań 2011, GUS.

[2] Pracujący w gospodarstwach rolnych. PSR 2010, GUS.

[3] Aktywność ekonomiczna ludności Polski w latach 2010-2012, GUS 2014 i wydania z lat wcześniejszych.

[4] <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

[5] Obszary przeważająco wiejskie zdefiniowane na poziomie NUTS-3. Nie są to więc wszystkie obszary wiejskie.

[6] Gospodarstwo rolne prowadzące działalność rolniczą nie jest w Polsce prawnie ujmowane jako przedsiębiorstwo, pomimo iż spełnia warunki określone w kodeksie cywilnym.

[7] Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS, Sytuacja gospodarstw domowych w 2012 roku w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych, Budżety gospodarstw domowych w 2012 roku, GUS 2013 i wydania z lat wcześniejszych.

[8] Sytuacja ekonomiczna polskiego rolnictwa po akcesji do Unii Europejskiej (praca zespołowa pod kier. J.S. Zegara), IERiGŻ 2009.

[9] Odnawialne źródła energii.

[10] Stan geodezyjny i kierunki wykorzystania powierzchni kraju. Rocznik statystyczny rolnictwa 2012. GUS.

- [11] Użytkowanie gruntów (NTS-2, 2004-2012). Bank Danych Lokalnych GUS, stan z dnia 21.02.2014 r.
- [12] Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo.
- [13] Przeciętnie w roku. Aktywność ekonomiczna ludności Polski w latach 2010-2012. GUS 2014 i wydania z lat wcześniejszych. W 2003 r. liczba pracujących ogółem wyniosła 13,6 mln, w tym 38,7% pracowało na wsi, w sektorze rolniczym pracowało ogółem prawie 2,5 mln osób, tj. 18,3%, ogółu pracujących, 92% pracujących w sektorze rolniczym pracowało na wsi.
- [14] W połowie roku. Raport z wyników. Powszechny Spis Rolny 2010 GUS, str. 55-56.
- [15] Key farm variables: Area, livestock (LSU), labour force and standard output (SO) by agricultural size of farm (UAA) and age of manager [ef_kvage]. W 2010 r. Eurostat:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/agriculture/introduction> last update 07.12.12, extracted on: 17.12.12.
- [16] GUS. Łącznie gospodarstwa rolne posiadające i nie posiadające użytki rolne.
- [17] Struktura podobna jak w latach poprzednich. Eurostat.
- [18] Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych. Bank Danych Lokalnych GUS. Stan z dnia 21.02.2014 r.
- [19] Eurostat: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/agriculture/introduction>
- [20] Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2011, s. 122
- [21] Rocznik statystyczny 2013. GUS 2013 i wydania z lat wcześniejszych.
- [22] Udział WDB w PKB. Rocznik statystyczny 2013. GUS 2013 i wydania z lat wcześniejszych.
- [23] Wg Eurostat
- [24] GUS
- [25] Eurostat. Dane odnoszą się do 1,5 mln gospodarstw prowadzących działalność rolniczą (łącznie o areale powyżej 1 ha oraz bez użytków rolnych) – obok Rumunii i Włosech było to najwięcej w Unii Europejskiej.
W 2005 r. było to odpowiednio 6,5 tys. euro, tj. 33% średniej UE.
- [26] uwzględniono siłę roboczą zatrudnioną bezpośrednio przez gospodarstwo – w 2010 r. w Polsce wyniosła ona prawie 1,9 mln AWU.
- [27] Eurostat. Bez Grecji i Luksemburga.
- [28] REGON, GUS.
- [29] Rocznik statystyczny przemysłu 2013. GUS 2013 i wydania z lat wcześniejszych. W 2005 r. 64% wartości produkcji sprzedanej art. spożywczych i napojów pochodziło od 3% podmiotów o rocznej

sprzedaży powyżej

40 mln zł, przy 46% ogółu liczby zatrudnionych przy produkcji art. spożywczych i napojów.

[30] W Polsce szacowany na poniżej 100 mln euro wartości rocznej sprzedaży, w porównaniu do np. Austrii z 986 mln euro. *Plan działania dla żywności i rolnictwa ekologicznego na lata 2014-2020.*

[31] Wg nomenklatury SITC.

[32] Sytuacja gospodarstw domowych w 2012 roku w świetle badania budżetów gospodarstw domowych GUS 2013 i wydania z lat wcześniejszych oraz Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2013. GUS 2014

i wydania z lat wcześniejszych.

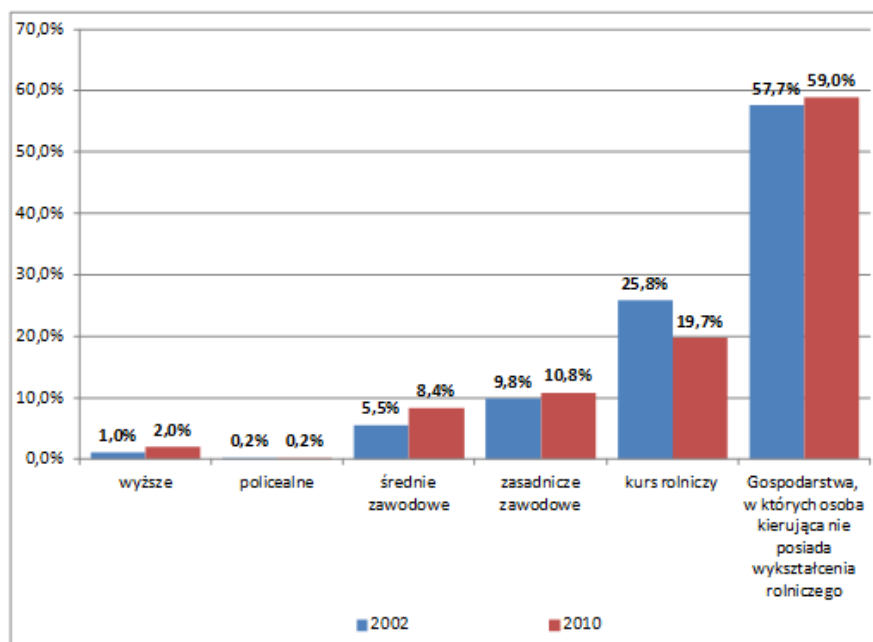
[33] Wyniki badań w Ocena Średniookresowa PROW 2007-2013

[34] Źródło: PAF.

[35] Powszechny spis rolny 2010

[36] Gg - gigagram

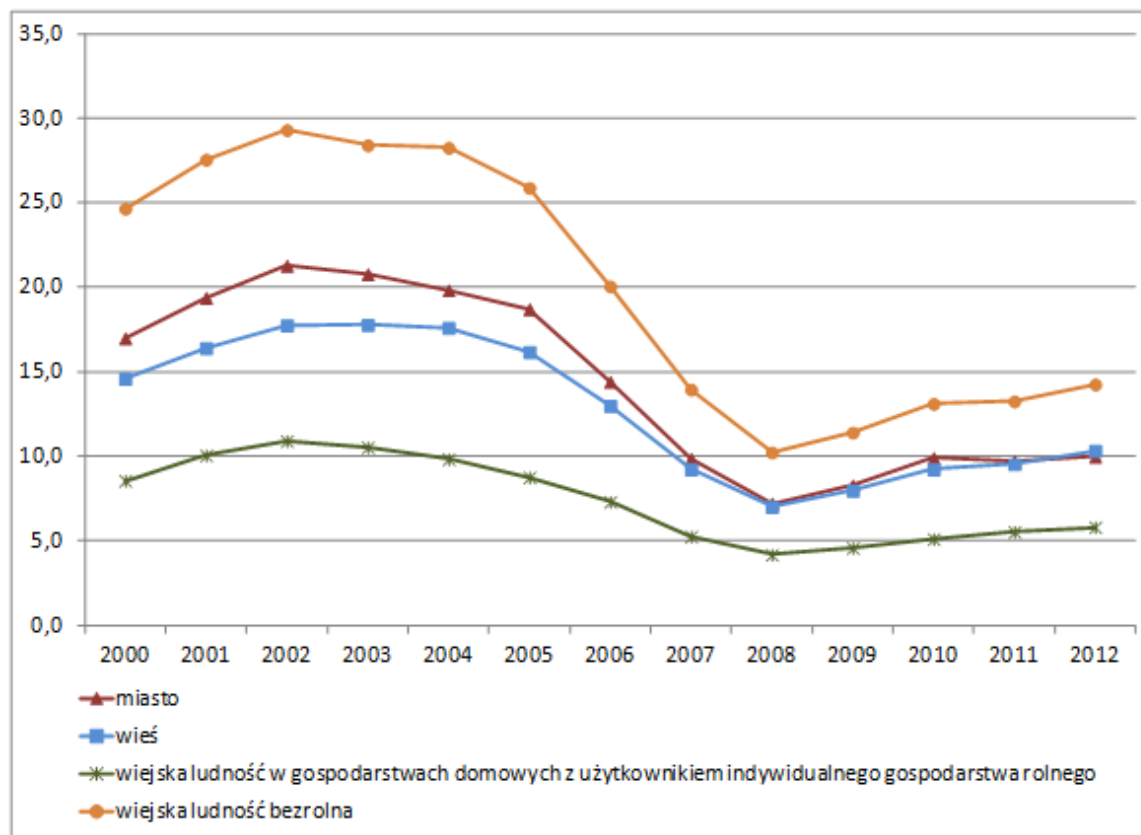
Rysunek 1. Gospodarstwa rolne według poziomu wykształcenia rolniczego osoby kierującej w roku 2002 i 2010.

Źródło: GUS

Rysunek 1. Gospodarstwa rolne według poziomu wykształcenia rolniczego osoby kierującej w roku 2002 i 2010.

Rysunek 2. Stopa bezrobocia* w miastach oraz na wsi w latach 2000-2012.

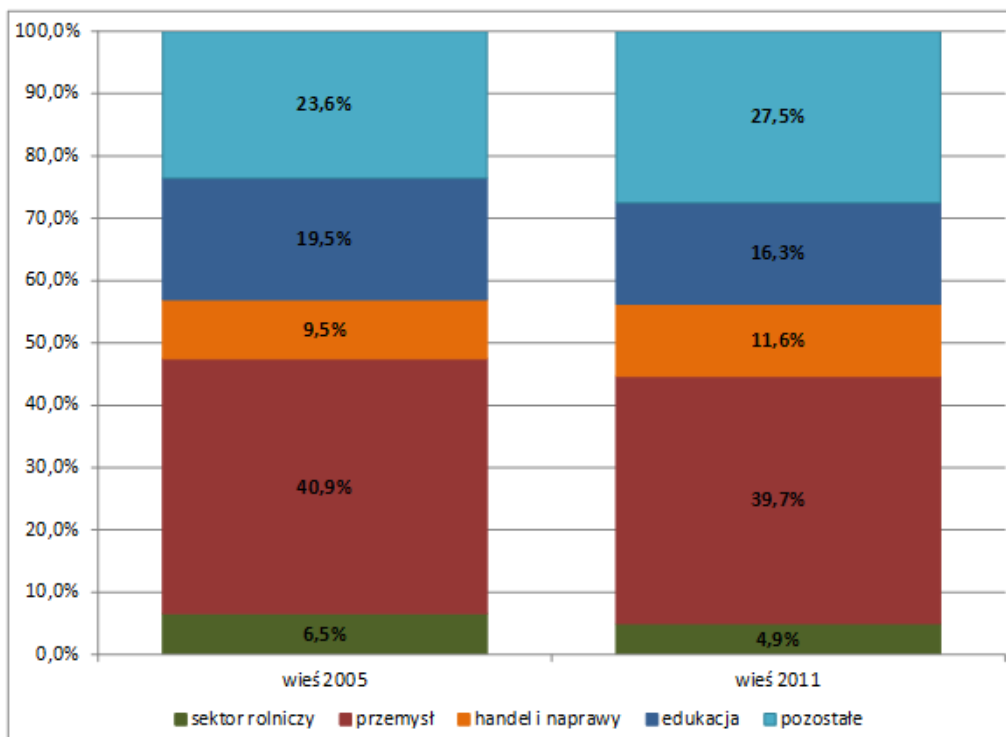

* jako średnia w roku.

Źródło: „Kwartalna informacja o rynku pracy” GUS. Wydania z lat 2003-2012.

Rysunek 2. Stopa bezrobocia w miastach oraz na wsi w latach 2000-2012.

Rysunek 3. Struktura pracujących w Polsce wg stanu z 31 grudnia w latach 2005 i 2011 według miejsca pracy*.

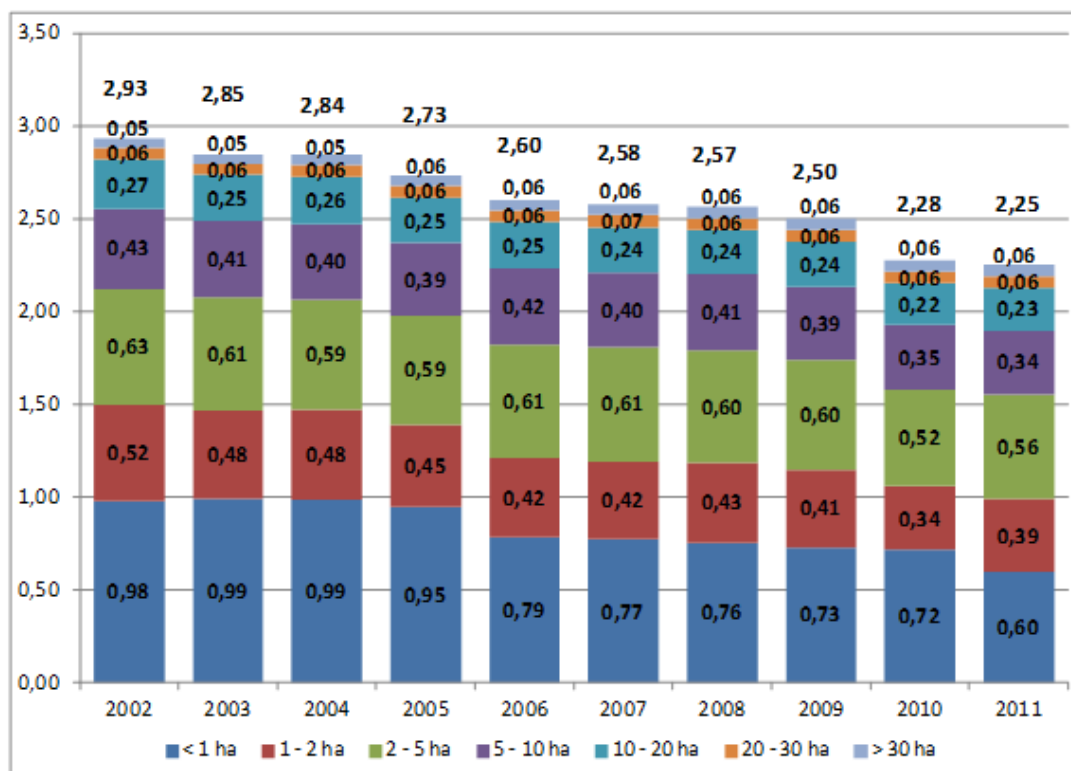

* bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

Źródło: GUS.

Rysunek 3. Struktura pracujących w Polsce wg stanu z 31 grudnia w latach 2005 i 2011 według miejsca pracy.

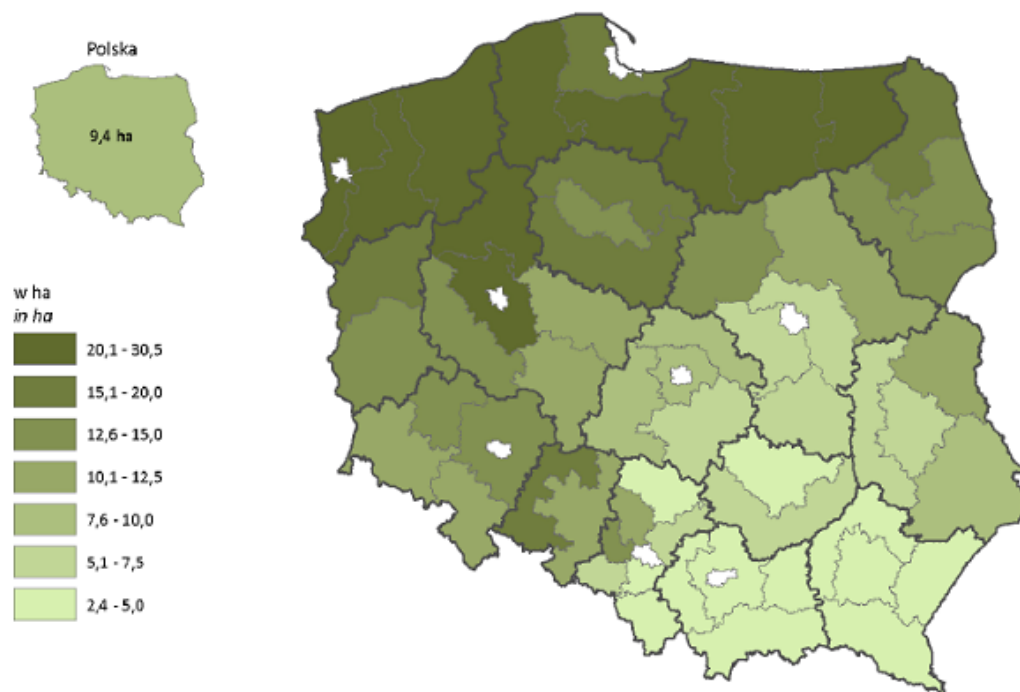
Rysunek 4. Liczba gospodarstw rolnych ogółem w Polsce w latach 2002-2011, w mln.

Źródło: GUS.

Rysunek 4. Liczba gospodarstw rolnych ogółem w Polsce w latach 2002-2011, w mln.

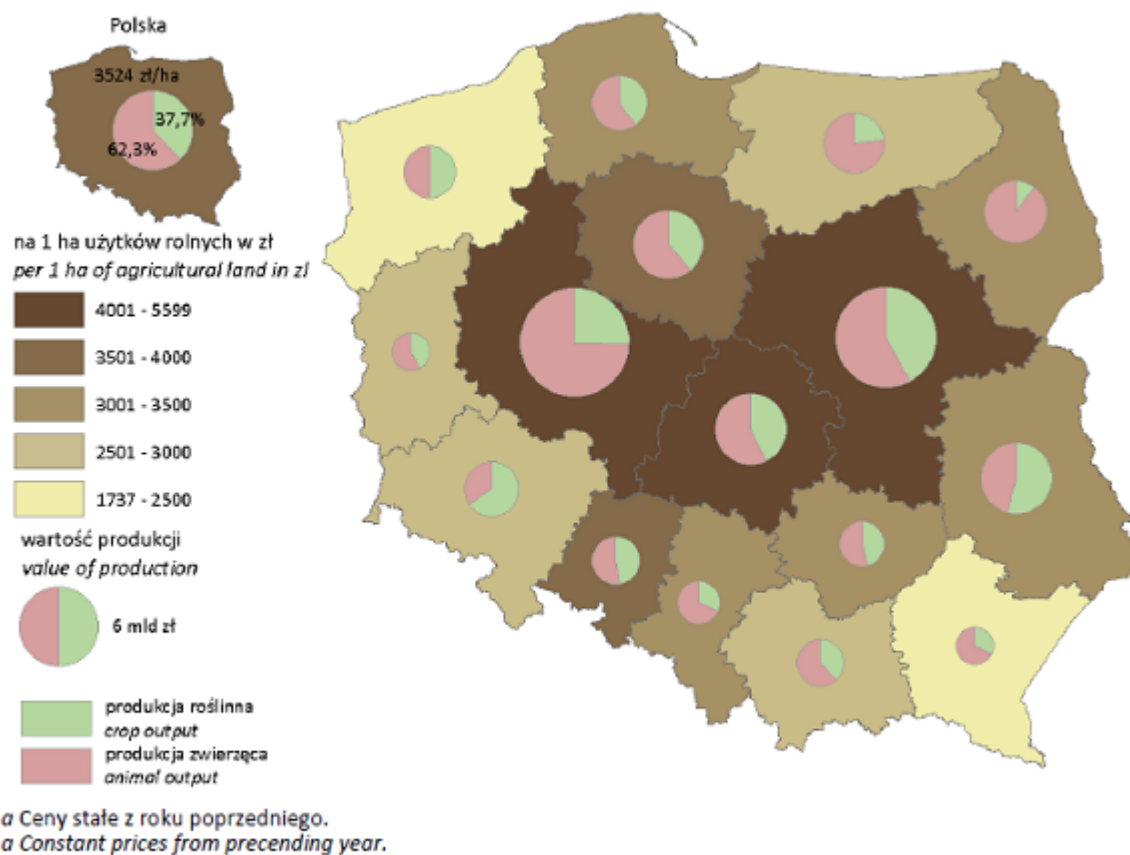
Rysunek 5. Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą na obszarach wiejskich według podregionów w 2010 r.

Źródło: Obszary wiejskie. Powszechny Spis Rolny 2010. GUS 2013.

Rysunek 5. Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą na obszarach wiejskich według podregionów w 2010

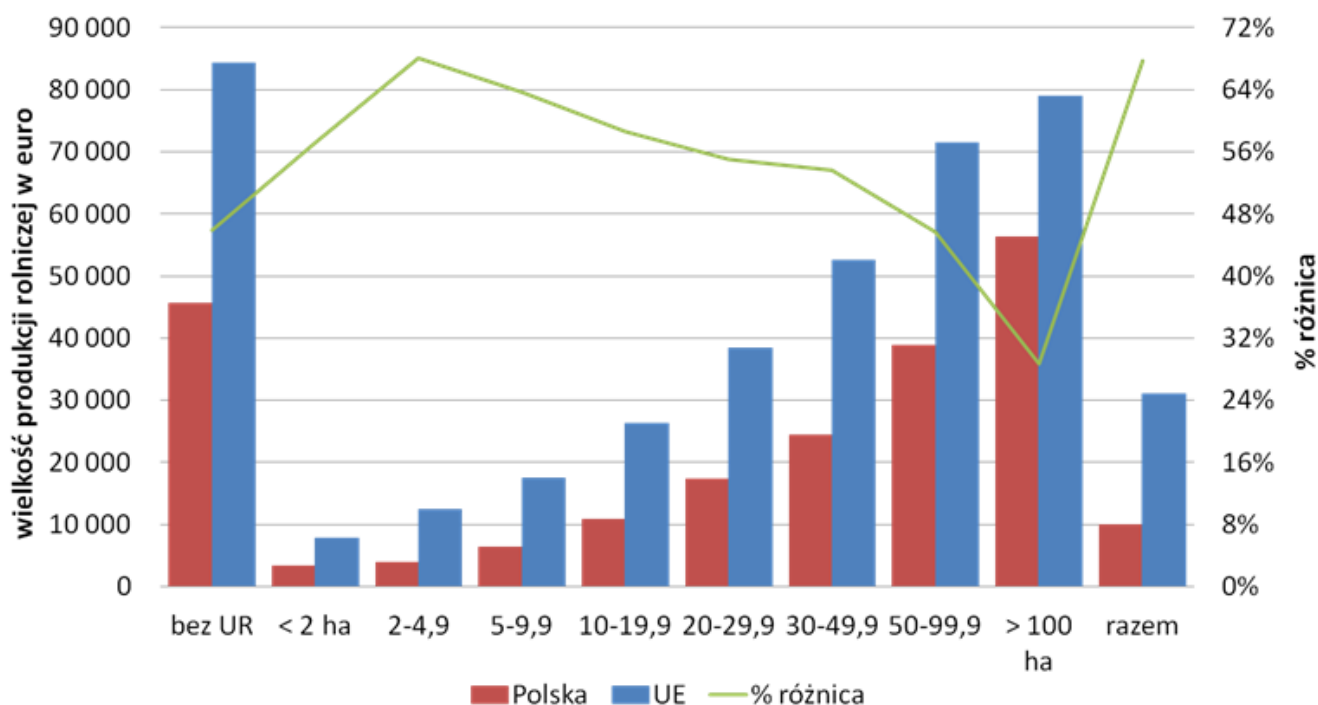
Rysunek 6. Towarowa produkcja rolnicza według województw w 2010 r.

Źródło: Obszary wiejskie. Powszechny Spis Rolny 2010, GUS 2013.

Rysunek 6. Towarowa produkcja rolnicza według województw w 2010 r.

Rysunek 7. Wielkość produkcji SO w euro na jednostkę pracy AWU w Polsce na tle UE w 2010 r. w gospodarstwach o różnym areale UR.

Rysunek 7. Wielkość produkcji SO w euro na jednostkę pracy AWU w Polsce na tle UE w 2010 r. w gospodarstwach o różnym areale UR.

Emisje gazów cieplarnianych z kategorii Rolnictwo w 2011 r. (1)

Rolnictwo (Gg ekw. CO2)	9 286,65	7 917,63	17 697,57	27,94
Rolnictwo (Gg ekw. CO2)				
■ Fermentacja jelitowa	9 286,65			
■ Odchody zwierzęce	7 917,63			
■ Gleby rolne	17 697,57			
■ Spalanie odpadów roślinnych	27,94			

Emisje gazów cieplarnianych z kategorii Rolnictwo w 2011 r. (1)

Emisje gazów cieplarnianych z kategorii Rolnictwo w 2011 r. (2)

Fermentacja jelitowa	26,6			
Odchody zwierzęce	8,0	14,6		
Gleby rolne			50,7	
Spalanie odpadów roślinnych	0,1			
Spalanie odpadów roślinnych				
■ % udział gazów w całkowitej emisji z kat. Rolnictwo CH4	0,1	0,0	8,0	26,6
■ % udział gazów w całkowitej emisji z kat. Rolnictwo N2O	0,0	50,7	14,6	0,0

Emisje gazów cieplarnianych z kategorii Rolnictwo w 2011 r. (2)

4.1.2. Mocne strony zidentyfikowane w obszarze objętym programem

Za kluczową mocną stroną polskiego rolnictwa, na tle pozostałych krajów UE, należy uznać stosunkowo duże zasoby gruntów rolnych. Polska należy do grupy pięciu krajów w Unii Europejskiej o największej ogólnej powierzchni użytków, w tym gruntów rolnych, a także w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Oznacza to m.in., że produkcja rolnicza może mieć charakter ekstensywny – o niższych kosztach ponoszonych w gospodarstwach rolnych a także niższych kosztach dla środowiska w porównaniu z intensywną produkcją rolniczą.

Jako kolejną silną stronę sektora rolniczego trzeba wskazać wielokierunkowość produkcji. Jest to istotny czynnik pozytywnie wpływający na jakość i różnorodność biologiczną środowiska naturalnego. Przyczynia się ponadto do zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego kraju m.in. poprzez zróżnicowanie oferty produktowej i większą odporność na zmiany klimatu.

Z punktu widzenia efektywności ekonomicznej pozytywnie należy ocenić specjalizację terytorialną produkcji rolniczej – blisko połowa krajowej roślinnej produkcji towarowej jest wytwarzana w woj. mazowieckim, wielkopolskim, łódzkim i lubelskim, a z kolei ok. połowa krajowej zwierzęcej produkcji towarowej w woj. wielkopolskim, mazowieckim, podlaskim i kujawsko-pomorskim. Dokonuje się proces specjalizacji produkcji na poziomie gospodarstw rolnych w regionach, np. w woj. wielkopolskim czy kujawsko-pomorskim w produkcji żywca wieprzowego, w woj. podlaskim w produkcji mleka, w woj. mazowieckim w produkcji mleka i owoców, w woj. dolnośląskim czy opolskim w produkcji zbóż. Taki stan rzeczy może sprzyjać budowaniu powiązań kooperacyjnych pomiędzy rolnikami i innymi partnerami biznesowymi, a także ułatwiać rozwój branżowej infrastruktury technicznej oraz transfer wiedzy.

O sprawności i wynikach produkcyjnych sektora żywnościowego w dużej mierze decydują duże podmioty. Dlatego za silną stronę sektora uznać należy obecność na polskim rynku dużych zakładów przetwórstwa rolno-żywnościowego. To one znacząco zdecydowały o obserwowanym wzroście wartości produkcji sprzedanej artykułów spożywczych i napojów (o ponad 30% w ujęciu realnym w latach 2005-2012).

Polska, w porównaniu do państw Europy Zachodniej, charakteryzuje się wciąż dużym potencjałem ekstensywnie prowadzonej produkcji rolnej i zaliczana jest do grupy państw europejskich o najlepiej zachowanej różnorodności biologicznej. Obszary wiejskie charakteryzują się zróżnicowaniem ekosystemów naturalnych i półnaturalnych zależnych od rolnictwa i leśnictwa. Rozdrobnienie i mozaikowość siedlisk oraz urozmaicenie stosunków wodnych sprzyja dużej różnorodności biologicznej w Polsce. Różnorodność gatunków fauny i flory jest unikalna i zróżnicowana przestrzennie, co wynika z lokalnych warunków środowiskowych i stopnia intensyfikacji rolnictwa. Dla utrzymania różnorodności biologicznej szczególną wartość biocenotyczną mają użytki zielone, które zajmują w strukturze użytków rolnych około 22% powierzchni. Pełnią one także m.in. funkcje wodo i glebochronne oraz retencyjne. Efektywność retencjonowania wody przez dany użytk zależy w dużym stopniu od zasobów materii organicznej w glebie. Największą rezerwą materii organicznej charakteryzują się trwałe użytki zielone pokryte wieloletnią roślinnością trawiastą, mokradła oraz torfowiska.

Istnieje zainteresowanie gospodarowaniem metodami ekologicznymi, integrowanymi i tradycyjnymi, które pozwalają wytwarzać żywność wysokiej jakości, a przy tym mają pozytywny wpływ na stan środowiska.

W Polsce zachowały się miejscowe formy roślin uprawnych oraz lokalne rasy zwierząt gospodarskich, m.in. dzięki rozdrobnionej gospodarce rolnej. Rodzime rasy zwierząt gospodarskich oraz miejscowe formy roślin uprawnych są szczególnie przydatne do gospodarowania w ekstensywnym systemie produkcji oraz stanowią

rezerwuar genowy do prac hodowlanych, w tym również pod kątem adaptacji do zmian klimatu.

Duże zasoby pracy i jej relatywnie niskie koszty, wysokie walory kulturowe, przyrodnicze i turystyczne obszarów wiejskich przy ich odpowiednim wykorzystaniu, stanowią potencjał dla rozwoju kraju i rozwoju lokalnego. Natomiast silne więzi społeczne w ramach społeczności lokalnych mogą zostać wykorzystane do rozwoju partnerskiej współpracy na rzecz wykorzystania istniejących potencjałów.

W Polsce funkcjonuje rozwinięty system doradztwa rolniczego obejmujący podmioty publiczne (podległe samorządom terytorialnym i zawodowym oraz rządowi) i prywatne. Kadra doradcza jest objęta doskonaleniem zawodowym i posiada potencjał do dalszego rozwoju. Istnieje więc baza instytucji ułatwiająca wypracowanie rozwiązań potrzebnych dla rozwoju wsi i rolnictwa i ich transfer do praktyki oraz upowszechnienie aktualnej wiedzy niezbędnej w prowadzeniu działalności w szczególności rolniczej.

Istnieje także bogate zaplecze szkolnictwa wyższego oraz instytucji naukowo-badawczych działających w obszarze rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich. Mogą one dostarczać oraz upowszechniać nowe rozwiązania i wiedzę.

Wśród odbiorców usług z zakresu szeroko pojętego transferu wiedzy, a szczególnie ludzi młodych, widoczna jest determinacja w dążeniu do podnoszenia umiejętności i poziomu wykształcenia.

4.1.3. Słabe strony zidentyfikowane w obszarze objętym programem

Pomimo znacznych zasobów ziemi, jakimi dysponuje polskie rolnictwo, za dużą słabość sektora należy uznać niekorzystną strukturę agrarną. Wśród 1,5 mln gospodarstw rolnych w Polsce, prowadzących działalność rolniczą w 2010 r., podobnie jak w latach poprzednich, dominowały gospodarstwa o powierzchni do 5 ha, z kolei gospodarstw o areale powyżej 100 ha użytków rolnych było zaledwie 1%. W ujęciu ekonomicznym ponad połowę stanowiły gospodarstwa o wielkości produkcji do 4 tys. euro, a gospodarstwa o wielkości powyżej 15 tys. euro stanowiły 17%. Oznacza to skupienie znacznej części potencjału produkcyjnego w gospodarstwach prowadzących produkcję na małą skalę. Gospodarstwa te w większości charakteryzują się niską specjalizacją oraz ograniczonym udziałem w rynku. Niekorzystne implikacje rozdrobnienia gospodarstw potęguje wadliwy rozłóg wielu z nich. Przy średniej gospodarstwa, która wynosiła w 2010 r. niespełna 8 ha, prawie jedna czwarta gospodarstw użytkowała powierzchnię w ponad sześciu działkach. Niekorzystna struktura agrarna przekłada się na ograniczenia w stosowaniu odpowiednich technologii, co ma z kolei wpływ na niską produktywność czynników produkcji. Warto zauważyć, że w ostatnim dziesięcioleciu zmniejszenie liczby gospodarstw dokonywało się głównie za sprawą tych najmniejszych, do 2 ha.

Rozdrobnionej strukturze agrarnej towarzyszą nadwyżki siły roboczej w rolnictwie (w sekcji rolnictwo, leśnictwo i rybactwo 16% pracujących). Dodatkowo trend starzenia się populacji jest silniejszy w grupie zawodowej rolników niż w innych działach gospodarki na obszarach wiejskich. Większość gospodarstw dysponuje przestarzałym wyposażeniem technicznym, a kapitał własny na poziomie znacznie niższym niż przeciętna UE ogranicza możliwości modernizacji i rozwoju. Pochodną tego stanu rzeczy jest relatywnie niski poziom produkcji w odniesieniu do posiadanych zasobów czynników produkcji. Pomimo tego, że po wejściu do UE produktywność głównych czynników produkcji cechowała się powolną tendencją wzrostową, w dalszym ciągu Polska wyraźnie ustępuje pod tym względem pozostałym krajom z dużym

udziałem w produkcji rolnej UE. Poprawie nie ulega wydajność pracy w rolnictwie, która pozostaje jedną z najniższych w Unii i stanowi kolejną słabą stronę polskiego sektora rolnego.

Źródłem słabości polskiego rolnictwa, oprócz niekorzystnej struktury gospodarstw, jest także niewystarczający poziom organizacji rynków rolnych. Przejawia się on przede wszystkim jednym z najniższych w UE poziomem zorganizowania rolników oraz słabą integracją z sektorem przetwórczym. Pojedynczy producent dysponujący niewielką skalą produkcji, brakiem dostępu do wyposażenia technicznego i nowoczesnych technologii zazwyczaj nie jest w stanie skutecznie reagować na zmiany zachodzące w jego otoczeniu. W przypadku polskich producentów rolnych ze względu na duże rozdrobnienie gospodarstw problemy te są spotęgowane. Słaba organizacja producentów rolnych w Polsce pozostaje wciąż nierozwiązaną kwestią, która w dużej mierze decydować będzie o konkurencyjności tego sektora w dłuższej perspektywie czasu. Tym bardziej, że grupowe działania rolników mogą stanowić etap poprzedzający integrację pionową z przetwórstwem, pożądaną zwłaszcza ze względu na obniżanie ryzyka operacyjnego gospodarstw i stabilizację cen.

Na tle krajów UE będących ważnymi producentami żywności, w Polsce funkcjonuje niewiele systemów jakości żywności i są one mało rozpowszechnione. Wiąże się to z małą rozpoznawalnością produktów uczestniczących w systemach jakości żywności. W tej sytuacji trudno jest pokonać jedną z barier możliwości uzyskania wyższych dochodów przez producentów produktów wysokojakościowych, jaką jest zbudowanie zaufania konsumentów przez gwarancję najwyższej jakości. Ponadto słabym punktem organizacji łańcucha żywnościowego jest brak alternatywnych kanałów zbytu dla lokalnej żywności wyprodukowanej w małych gospodarstwach, co wynika m.in. z braku ram instytucjonalnych korzystnych dla rozwoju krótkich łańcuchów dostaw, w tym zwłaszcza sprzedaży bezpośredniej.

Dobrze rozwinięty sektor przetwórstwa spożywczego jest najważniejszym odbiorcą produkcji rolnej, a dalszy rozwój rolnictwa jest zależny od wzrostu potencjału tego sektora. W tym kontekście należy wskazać jako słabą stronę wciąż niewystarczające zasoby kapitału i know-how dla rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw funkcjonujących w sektorze przetwórstwa.

Z punktu widzenia zarządzania ryzykiem produkcyjnym i ekonomicznym w gospodarstwach rolnych słabością polskiego rolnictwa pozostaje mała powszechność ubezpieczeń. W Polsce działa system subsydiowanych ubezpieczeń rolniczych, zawartych jedynie na ok. 30% powierzchni upraw i dotyczących wąskiego zakresu ryzyk. Niskie dochody rolnicze i brak wiedzy na temat korzyści płynących z ubezpieczania się mają wpływ na powolny proces upowszechnienia ubezpieczeń, a niestosowanie rachunkowości na powszechną skalę, uniemożliwia wprowadzanie instrumentów wspierających dochody rolnicze. Rolnicy nie ubezpieczają się wystarczająco i nie podejmują odpowiednich działań zapobiegających powstawaniu strat lub zapewniających ich rekompensatę.

Zarówno intensyfikacja produkcji rolnej, jak i jej nadmierna ekstensyfikacja (włączając w to zupełne zaniechanie praktyk rolniczych), prowadzą do marginalizacji siedlisk. Szereg zbiorowisk roślinnych, w tym na terenach podmokłych, oraz ptaków krajobrazu rolniczego jest w Polsce zagrożonych w związku ze sposobem gospodarowania, np. z powodu osuszania siedlisk, zaprzestania użytkowania, jak również intensyfikacji, czyli m.in. nawożenia oraz nadmiernego wypasu powodującego niszczenie okrywy roślinnej. Wynika to również z niedostatecznej świadomości ekologicznej rolników m.in. w zakresie adaptacji do zmian klimatu, zwłaszcza w kontekście gospodarowania wodą i ochrony gleb. Ponadto, stan i kondycja niektórych siedlisk przyrodniczych i populacji roślin i zwierząt związanych z ekosystemami zależnymi od rolnictwa nie są wystarczająco zinwentaryzowane. W szczególności dotyczy to siedlisk poza wyznaczonymi obszarami objętymi różnymi formami ochrony przyrody. W ramach sieci obszarów Natura 2000 słabą

stroną jest niewystarczające zaawansowanie prac nad przygotowaniem planów zadań ochronnych (PZO) i planów ochrony (PO).

Jakość gleb w Polsce należy do jednej z najniższych w Europie, co wynika przede wszystkim z uziarnienia, niskiej zawartości próchnicy oraz zakwaszenia. Z tego względu, jak również z uwagi na wzrost powierzchni gospodarstw i pól uprawnych oraz intensyfikację produkcji, a także uproszczenie płodozmianu, następuje realne zagrożenie degradacji gleby na skutek erozji wodnej, wietrznej i spadku zawartości próchnicy.

Polska ze względu na swoją specyfikę położenia, posiada stosunkowo niewielkie zasoby wodne w porównaniu z innymi krajami europejskimi – ilość wody jest zależna wprost od wielkości opadów. Stan zasobów wodnych cechuje duża zmienność sezonowa i nierównomierność rozmieszczenia terytorialnego, co sprzyja występowaniu zarówno okresów nadmiaru wody (zalewanie, okresowe podtopienia), jak i jej niedoboru (susza rolnicza), w tym niekorzystnego zjawiska osuszania naturalnie zalewanych gruntów rolnych. Obserwowane są zjawiska eutrofizacji wód, w tym związane z działalnością rolniczą i gospodarką komunalną.

Słabe warunki glebowe oraz problemy z bilansem wody wpływają negatywnie na produktywność rolnictwa.

Pomimo szybkiego rozwoju rolnictwa ekologicznego na rynek trafia zbyt mało produktów ekologicznych, także przetworzonych.

Zasadniczym problemem rozwojowym obszarów wiejskich jest wysokie bezrobocie (w tym bezrobocie ukryte w rolnictwie). Niskie i niedopasowane do potrzeb rynku pracy kwalifikacje mieszkańców obszarów wiejskich ograniczają możliwość znalezienia zatrudnienia poza rolnictwem. Jednocześnie, przy występującym zróżnicowaniu terytorialnym, obserwuje się niewystarczający udział działalności pozarolniczej w strukturze zatrudnienia na obszarach wiejskich, małą umiejętność i skłonność do podejmowania działalności pozarolniczej. Osoby fizyczne oraz podmioty gospodarcze na obszarach wiejskich mają niski kapitał własny oraz ograniczony dostęp do kapitału zewnętrznego. Wysoki odsetek zatrudnienia w rolnictwie powiązany jest z małą powierzchnią gospodarstw rolnych, wysokim poziomem bezrobocia oraz niskim stopniem urbanizacji.

W Polsce ubóstwo w największym stopniu dotyczy osób utrzymujących się głównie z niezarobkowych źródeł, a w grupie gospodarstw domowych posiadających źródło zarobkowania osób w gospodarstwach domowych rolników i rencistów, a także osób w rodzinach wielodzietnych. Wyższe zagrożenie ubóstwem występuje na wsi niż w mieście. Znaczne różnice regionalne wskazują na najwyższy poziom zagrożenia ubóstwem obszarów wiejskich województw Polski Wschodniej, rolniczych o rozdrobnionej strukturze agrarnej albo popegeerowskich.

Słabo rozwinięta infrastruktura techniczna na wsi stanowi jedną z najpoważniejszych barier rozwoju obszarów wiejskich, wpływając zarówno na jakość życia mieszkańców, możliwości inwestowania na tych obszarach oraz dojazdów do pracy poza miejscem zamieszkania. Szczególne problemy to niska jakość dróg i trudności komunikacyjne, brak dostatecznego wyposażenia w zbiorową sieć kanalizacyjną, oczyszczalnie ścieków, zaopatrzenia w wodę, zły stan infrastruktury energetycznej oraz niedostateczne wyposażenie w Internet. Niedostateczny rozwój infrastruktury społecznej dotyczy szczególnie placówek służby zdrowia, placówek kulturalnych, obiektów turystycznych, jak również opieki nad dziećmi, przedszkoli i szkół.

Gminy wiejskie osiągają znacznie niższe dochody własne niż miasta, przy czym poziom dochodów gmin wiejskich jest znacznie zróżnicowany, co skutkuje znacznie mniejszymi i bardziej zróżnicowanymi

możliwościami realizacji inwestycji infrastrukturalnych.

Problemy związane z niskim poziomem infrastruktury, jak również mniejszą aktywnością na rynku pracy są zróżnicowane terytorialnie. W większym stopniu dotyczą mieszkańców obszarów wiejskich położonych w znacznej odległości od miast.

W Polsce zbyt słabo rozwinięte są mechanizmy transferu wiedzy i współpracy pomiędzy sektorem naukowo-badawczym a doradztwem i rolnictwem. Słabo zorganizowany sektor rolny w zbyt niskim stopniu komunikuje swoje potrzeby, a wyniki badań naukowych często nie znajdują zastosowania w praktyce.

W efekcie, zarówno proponowana oferta szkoleniowa jak i wybór innowacyjnych rozwiązań są często nieadekwatne w stosunku do potrzeb odpowiednich grup odbiorców. Również kompetencje zawodowe kadr doradczych są niewystarczające w stosunku do potrzeb sektora i zapewnienia transferu innowacji.

Pomimo istotnej poprawy struktury wykształcenia w ostatnich latach, poziom wykształcenia ludności wiejskiej, w tym rolników, jest nadal niższy niż mieszkańców miast. Poziom wykształcenia rolników jest zróżnicowany, jednakże 59% z nich nie posiada wykształcenia rolniczego i jedynie 4% ma wykształcenie wyższe (w miastach wskaźnik ten wynosi 21%). Kompetencje rolników są więc często niewystarczające dla dokonania przekształceń w funkcjonowaniu prowadzonych przez nich gospodarstw rolnych jak i ewentualnego wyjścia poza sektor rolny.

Również świadomość potrzeb w zakresie innowacyjności i doskonalenia wiedzy jest niewystarczająca, zaś poziom kompetencji cyfrowych mieszkańców wsi, w tym rolników, jest niższy niż w mieście.

Słabości w obszarze transferu wiedzy przekładają się w efekcie na niską innowacyjność sektora. Również w przemyśle spożywczym zarówno udział nakładów przeznaczanych na działalność innowacyjną jak i udział wydatków na badania i rozwój jest niski.

4.1.4. Szanse zidentyfikowane w obszarze objętym programem

Z punktu widzenia polskiego sektora rolno-żywnościowego szans na rozwój upatrywać należy przede wszystkim w występującym trendzie globalnego wzrostu zapotrzebowania na produkty rolne oraz we wzroście siły nabywczej krajowych konsumentów. Pozwoli to na wykorzystanie już posiadanych mocy produkcyjnych i ich dalszy rozwój. Dotychczasowa ekspansja polskich produktów rolno-żywnościowych na rynki zagraniczne dowodzi z jednej strony coraz większego zainteresowania polskimi produktami żywnościowymi, a z drugiej strony coraz większej sprawności polskich producentów i pośredników w zdobywaniu zagranicznych kontrahentów.

Wzrostowy trend popytu na produkty wysokiej jakości, wytwarzane z zachowaniem wymogów środowiskowo-klimatycznych lub dobrostanu zwierząt tworzy możliwość dalszego podnoszenia konkurencyjności a zarazem podnoszenia dochodowości producentów rolnych. Do wykorzystania tej szansy przyczyniają się nowe technologie poprawiające produktywność i jakość produktów rolnych oraz pozytywnie wpływające na stan środowiska. Kierunek zmian preferencji konsumentów pozwala również wnioskować, że szansą rozwojową dla polskich producentów, zwłaszcza tych o niewielkiej skali działania, będą produkty niszowe lub sprzedaż bezpośrednia niskoprzetworzonych produktów spożywczych, wytwarzanych w gospodarstwach rolnych. Jednocześnie wsparcie rolników prowadzących produkcję z

zachowaniem podwyższonych standardów środowiskowych i dobrostanu zwierząt stanowi szansę dla upowszechnienia takich praktyk i odpowiedź na oczekiwania społeczne, potrzeby związane z etycznym i środowiskowym wymiarem działalności rolniczej.

Duża różnorodność biologiczna oraz zróżnicowanie krajobrazu obszarów wiejskich, jak również umiarkowanie dobra kondycja siedlisk przyrodniczych występujących na obszarach wiejskich, stwarzają możliwość zachowania lub odtworzenia ich walorów przyrodniczych i krajobrazowych rozumianych jako dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe. Bardzo duża mozaikowość siedlisk i związana z tym liczba ekotonów, stwarzają dogodne warunki dla bytowania wielu gatunków, których nisze ekologiczne obejmują zróżnicowane środowiska. Szansą na wzrost korzystnego efektu środowiskowego rolnictwa są również zalesienia gruntów rolnych (marginalnych) i innych niż rolne, które w sposób bezpośredni przyczyniają się do sekwestracji dwutlenku węgla. Ponadto, wpływają one korzystnie na ekologiczną stabilność obszarów leśnych oraz zapobiegają erozji, spełniając funkcje wodo- i glebochronne. Zachowaniu i wzrostowi różnorodności biologicznej sprzyja objęcie ochroną w ramach sieci Natura 2000 ok. 20 % powierzchni kraju.

Szansą na zmniejszenie presji, jaką wywiera produkcja rolna na środowisko jest wzrost świadomości ekologicznej i wiedzy rolników, a w konsekwencji dokonywanie przez nich takich zmian sposobów gospodarowania, które sprzyjają zachowaniu różnorodności biologicznej, chronią zasoby glebowe i wodne oraz przeciwdziałają zmianom klimatu.

Rolnictwo ekologiczne jest szansą na rozwój gospodarstw dla wielu rolników, w tym tych posiadających niewielkie gospodarstwa, oparte głównie o własne zasoby siły roboczej. Wytwarzanie produktów ekologicznych przyczynia się do zwiększenia na rynku podaży produktów o wysokiej jakości, coraz częściej poszukiwanych przez konsumentów. Ekologiczne metody produkcji pełnią podwójną funkcję społeczną, z jednej strony dostarczają towarów na specyficzny rynek kształtowany przez popyt na produkty ekologiczne, a z drugiej strony są działaniem w interesie publicznym, ponieważ przyczyniają się do ochrony środowiska, dobrostanu zwierząt i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich oraz stwarzają miejsca pracy.

W sektorze rolno-spożywczym istnieje pewien potencjał zmniejszania emisji gazów cieplarnianych m.in. w drodze promowania inwestycji ograniczających zużycie energii, zwiększających produkcję i wykorzystanie OZE oraz ułatwiających właściwą gospodarkę odchodami zwierzęcymi w wyniku inwestycji w gospodarstwach rolnych i przetwórstwie (w tym, czy też przez racjonalne stosowanie nawozów). Utrzymywanie powierzchni łąk i pastwisk i ich ekstensywne użytkowanie przyczyniają się do ochrony gleb i wód, a także utrzymania właściwego poziomu próchnicy i tym samym zasobów węgla w glebach.

Zalesianie marginalnych gruntów rolnych przyczynia się do powiększenia istniejących kompleksów leśnych, a także do zwiększenia retencji wodnej, ograniczania procesów erozyjnych oraz poprawy mikroklimatu. Istotne jest wprowadzanie także małopowierzchniowych zalesień, zgodnie z dokumentami planistycznymi gminy, szczególnie na terenach górskich.

Szansą dla poprawy stanu ochrony środowiska i klimatu są rosnące oczekiwania społeczne i zmiany w ukierunkowaniu WPR sprzyjające wdrażaniu odpowiednich praktyk i inwestycji oraz działań o charakterze edukacyjnym i informacyjnym.

Szansą rozwoju obszarów wiejskich jest wzrost zainteresowania tymi obszarami jako miejscem zamieszkania i odpoczynku. Poprawie warunków życia i zwiększeniu atrakcyjności inwestycyjnej obszarów wiejskich (głównie poprzez rozwój infrastruktury technicznej, społecznej – w tym turystycznej), powinno towarzyszyć stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości oraz rozwój usług i szkoleń pozarolniczych. Rozwój

infrastruktury transportowej i komunikacyjnej z jednej strony oraz podnoszenie kwalifikacji w zakresie pozarolniczym i rozwój elastycznych form pracy z drugiej, umożliwiają znalezienie pracy bez zmiany miejsca zamieszkania.

Do rozwoju gospodarczego obszarów wiejskich przyczyniają się również działania na rzecz wykorzystania i promowania potencjału endogenicznego, w tym kulturowego i przyrodniczego tych obszarów.

Wykorzystaniu potencjałów endogenicznych oraz aktywizacji społeczności lokalnych w szczególnie sposób służy realizacja zintegrowanych lokalnych strategii rozwoju.

Szansą jest rozwój mniejszych ośrodków miejskich, ponieważ generują pozarolnicze miejsca pracy, skracają czas dojazdu do pracy ludności ze wsi i ograniczają wyludnianie obszarów wiejskich oddalonych od dużego miasta.

Przewidywany przez FAO 70% globalny wzrost zapotrzebowania na żywność (prognoza do 2050) obejmuje zboża, pasze, produkty mięsne i mleczne. Predykcja jest sprzyjająca dla dynamicznego rozwoju sektora B+R w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym, ze względu na konieczność poprawy technologii i organizacji produkcji w sektorze. Równoległy rozwój technik informacyjnych i metod komunikacji pozytywnie może wpłynąć na transfer wiedzy. Szansy należy upatrywać w rozwoju nowych form kształcenia ustawicznego i szerszym wykorzystaniu praktyk zawodowych. Istotną szansą jest coraz większy dostęp do informacji rynkowej przez rolników i mieszkańców obszarów wiejskich.

4.1.5. Zagrożenia zidentyfikowane w obszarze objętym programem

Słaba koniunktura lub dekonunktura gospodarcza w kraju oraz u głównych partnerów handlowych Polski, może stać się zagrożeniem z uwagi na ograniczenie impulsów dla dalszego budowania konkurencyjności sektora. Stała gotowość do adaptacji i rozwoju jest konieczna z uwagi na konkurencję ze strony importowanej żywności. Z kolei czynnikiem utrudniającym budowanie pozycji konkurencyjnej są wysokie koszty i związane z tym ryzyka wdrażania nowych technologii.

W wyniku liberalizacji rynków w ostatnich dekadach wystąpiły dynamiczne zmiany w łańcuchach żywnościowych. Rosnąca konkurencja zagranicznego sektora rolno-spożywczego zwiększa ryzyko utraty stabilnej bazy surowcowej w niektórych sektorach rynku, w Polsce taka sytuacja ma ostatnio miejsce np. w chowie świń.

Rosnące zróżnicowanie regionalne rolnictwa na skutek zachodzących procesów koncentracji i polaryzacji produkcji może w przyszłości stanowić zagrożenie ze względu na negatywne oddziaływanie produkcji rolnej na środowisko.

Obserwowane trendy dotyczą również konsolidacji przemysłu przetwórczego oraz rosnącego znaczenia sieci supermarketów w handlu produktami żywnościowymi. Intensywne procesy koncentracji wśród odbiorców sprawiają, że producenci rolni muszą zapewniać duże, stabilne dostawy jednorodnych jakościowo produktów. Sprostanie takim wymogom w przypadku większości drobnych gospodarstw rolnych nie jest możliwe i stanowi istotne zagrożenie dla dalszego ich funkcjonowania. Jednocześnie istniejące bariery prawne i fiskalne, które ograniczają rozwój handlu i małego przetwórstwa, nie pozwalają równoważyć postępujących procesów koncentracji i hamują rozwój alternatywnych kanałów sprzedaży dla

małych producentów.

Wzrost ryzyka prowadzenia działalności produkcyjnej w rolnictwie wiąże się z nasilonymi w ostatnim czasie negatywnymi skutkami zmian klimatu i zagrożeniem chorobami roślin i zwierząt. W powiązaniu ze zidentyfikowaną w Polsce niedostateczną powszechnością ubezpieczeń w rolnictwie, może to prowadzić do pogorszenia sytuacji dochodowej rolników.

Koncentracja przestrzenna w regionach i w dużych, intensywnych gospodarstwach zwiększa presję na środowisko i przy braku zachowania odpowiednich reżimów technologicznych, może doprowadzić to do wzrostu emisji zanieczyszczeń powietrza, gleb i wód.

Podobnie jak w innych krajach Europy, również w Polsce występują zagrożenia różnorodności biologicznej typowe dla procesów cywilizacyjnych. Należą do nich m.in. zmiany sposobów użytkowania ziemi; zarówno intensyfikacja rolnictwa (w tym wprowadzanie monokultur, niekorzystne następstwo roślin, likwidacja mozaiki upraw, przekształcenia trwałych użytków zielonych, zwiększanie nawożenia), jak i wypadanie z użytkowania rolniczego gruntów o niskiej przydatności rolniczej, prowadzące do zaniku seminaturalnych siedlisk związanych z użytkowaniem rolniczym. O skali tych zagrożeń świadczy duży, 58,7% udział powierzchni UR uznanych jako obszary o gorszych warunkach gospodarowania, w oparciu o wskaźniki opisujące jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Zagrożenie przetrwania lokalnych ras zwierząt gospodarskich i odmian roślin uprawnych jest wynikiem wielu procesów, obserwowanych w rolnictwie i hodowli, z których najważniejszym jest dążenie do intensyfikacji produkcji, w tym chowu zwierząt o najwyższej produktywności. To może doprowadzić do wyparcia dawnych odmian roślin uprawnych oraz tradycyjnych ras zwierząt doskonale przystosowanych do lokalnych, często bardzo trudnych warunków środowiska.

Intensyfikacja produkcji, w tym uproszczenie płodozmianu oraz zaniechanie produkcji zwierzęcej, w małych gospodarstwach prowadzi do zubożenia zawartości substancji organicznej w glebie, powoduje wzrost populacji agrofagów oraz zachwaszczenie.

Spadek zawartości substancji organicznej jest bardzo niekorzystny dla środowiska, ze względu na uwalnianie dużej ilości składników mineralnych, szczególnie azotu, co może prowadzić do lokalnego zanieczyszczenia wód i emisji gazów cieplarnianych. Nieodpowiednie użycie nawozów, w tym niedostosowanie dawki azotu do aktualnego zapotrzebowania roślin, zwiększa emisję tlenków azotu do atmosfery.

Zagrożenie może stanowić eutrofizacja wód zarówno ze źródeł rolniczych jak i nierolniczych.

Na obszarach zagrożonych erozją wodną i wietrzną, brak utrzymywania roślinności na gruntach ornych w okresach między dwoma plonami głównymi może wpływać na zanieczyszczanie wód poprzez zwiększenie spływu powierzchniowego i wymywanie składników mineralnych. Może także przyczynić się do zmniejszenia retencji wody w glebie, co w konsekwencji może prowadzić do zaniechania działalności rolniczej na tego typu obszarach oraz wiążącymi się z tym konsekwencjami społecznymi, gospodarczymi i środowiskowymi.

Przebieg warunków pogodowych i zarysowane tendencje wskazują na wzrost temperatury powietrza, zmianę rozkładu czasowego opadów atmosferycznych, a także wzrost ryzyka różnych anomalii pogodowych, którym towarzyszą katastrofy naturalne takie jak: silne wiatry, powodzie, podtopienia, susze,

masowe występowanie szkodliwych owadów, grzybów patogenicznych.

W zakresie produkcji zwierzęcej zmiany klimatu, a tym samym zwiększenie zmienności plonowania upraw i pastwisk, mogą wywołać braki pasz w gospodarstwach i wzrost cen. Wzrost liczby dni bardzo upalnych będzie zwiększał ryzyko wystąpienia stresu cieplnego u zwierząt, co może spowodować zmniejszenie produktywności stad. Zmiana warunków termicznych w okresie wegetacyjnym jak i w warunkach zimy może doprowadzić do zwiększenia częstości występowania, dotychczas mniej znaczących, jednostek chorobotwórczych, wpływających na zdrowie zwierząt gospodarskich.

Zmiany klimatu będą zwiększać ryzyko produkcyjne i dochodowe w rolnictwie.

Postępujące narastanie i kumulacja problemów na niektórych obszarach stwarza realne zagrożenie wzrostu poziomu ubóstwa i pogłębiania się różnic rozwojowych pomiędzy województwami jak i w ramach województw pomiędzy miastem a wsią. Może się to przyczynić do trwałych migracji osób aktywnych zawodowo z obszarów wiejskich w poszukiwaniu lepszych źródeł zatrudnienia (szczególnie kobiet, osób młodych i wysoko wykwalifikowanych), a w niektórych regionach, szczególnie tych bardziej zależnych od rolnictwa, może doprowadzić do depopulacji obszarów wiejskich.

Gminy wiejskie osiągają znacznie niższe dochody własne niż miasta, przy czym poziom dochodów gmin wiejskich jest znacznie zróżnicowany, co skutkuje znacznie mniejszymi i bardziej zróżnicowanymi możliwościami realizacji inwestycji infrastrukturalnych. Zagrożeniem jest postępujące różnicowanie dochodów budżetowych samorządów lokalnych. Na skutek kryzysu finansowego zagrożeniem jest spadek liczby miejsc pracy, przedsiębiorczości oraz dochodów mieszkańców obszarów wiejskich, co ograniczy dochody samorządów lokalnych oraz popyt na usługi.

Zagrożeniem dla transferu wiedzy i innowacji jest niedostosowanie oferty sektora naukowo – badawczego i edukacyjnego do potrzeb odbiorców. Bariery mogą wynikać również z utrzymania zbyt niskich nakładów na finansowanie badań, nieodpowiedniego poziomu wiedzy i innowacyjności oraz braku aktywności odbiorców, niesprawności mechanizmów współpracy wewnątrz i pomiędzy sektorem nauki, edukacji, doradztwa oraz sfery rolnictwa. W otoczeniu rolnictwa istotnymi zagrożeniami są niewystarczające kompetencje zawodowe doradców, zbyt niskie nakłady na finansowanie badań, zmniejszenie nakładów na innowacje w gospodarstwach rolnych i przemyśle spożywczym.

4.1.6. Wspólne wskaźniki kontekstowe

I Sytuacja społeczno-gospodarcza i sytuacja obszarów wiejskich					
1 Liczba ludności					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	mieszkańców	38 538 447	2012		
obszary wiejskie	% całości	35,9	2012 p		
obszary przejściowe	% całości	35,9	2012 p		
obszary miejskie	% całości	28,1	2012 p		
2 Struktura wieku					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem w wieku <15 lat	% całkowitej ludności	15,1	2012 p		
ogółem w wieku od 15 do 64 lat	% całkowitej ludności	71,1	2012 p		
ogółem w wieku > 64 lat	% całkowitej ludności	13,8	2012 p		
w obszarach wiejskich, w wieku < 15 lat	% całkowitej ludności	15,8	2012 p		
w obszarach wiejskich, w wieku od 15 do 64 lat	% całkowitej ludności	70,7	2012 p		
w obszarach wiejskich, w wieku > 64 lat	% całkowitej ludności	13,5	2012 p		
3 Terytorium					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	km2	312 679	2012		
obszary wiejskie	% całkowitej powierzchni obszaru	51,2	2012		
obszary przejściowe	% całkowitej powierzchni obszaru	39,5	2012		
obszary miejskie	% całkowitej powierzchni obszaru	9,3	2012		
4 Gęstość zaludnienia					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	mieszkańców / km ²	123,2	2011		
obszary wiejskie	mieszkańców / km ²	86,6	2011		
5 Stopa zatrudnienia					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem (w wieku od 15 do 64 lat)	%	59,7	2012		
mężczyźni (w wieku od 15 do 64 lat)	%	66,3	2012		
kobiety (w wieku od 15 do 64 lat)	%	53,1	2012		
* obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia) (w wieku	%	58,5	2012		

od 15 do 64 lat)					
ogółem (w wieku od 20 do 64 lat)	%	64,7	2012		
mężczyźni (w wieku od 20 do 64 lat)	%	72	2012		
kobiety (w wieku od 20 do 64 lat)	%	57,5	2012		
6 Stopa samozatrudnienia					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem (w wieku od 15 do 64 lat)	%	18,4	2012		
7 Stopa bezrobocia					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem (w wieku od 15 do 74 lat)	%	10,1	2012		
ludzie młodzi (w wieku od 15 do 24 lat)	%	26,5	2012		
* obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia) (w wieku od 15 do 74 lat)	%	10,7	2012		
ludzie młodzi (w wieku od 15 do 24 lat)	%	27,3	2012		
8 PKB na mieszkańca					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	Wskaźnik SSN (UE-27 = 100)	66	2012		
* obszary wiejskie	Wskaźnik SSN (UE-27 = 100)	45,2	2010		
9 Wskaźnik ubóstwa					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	% całkowitej ludności	27,2	2011		
* obszary wiejskie (o małej gęstości zaludnienia)	% całkowitej ludności	32,7	2011		
10 Struktura gospodarki (WDB)					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	mln EUR	337 757,5	2012		
pierwszy	% całości	4	2012		
drugi	% całości	32,2	2012		
trzeci	% całości	63,8	2012		
obszary wiejskie	% całości	26	2010		
obszary przejściowe	% całości	32,3	2010		
obszary miejskie	% całości	41,6	2010		
11 Struktura zatrudnienia					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	1000 osób	15 484,3	2012		
pierwszy	% całości	12,6	2012		

drugi	% całości	30,2	2012		
trzeci	% całości	57,3	2012		
obszary wiejskie	% całości	33,5	2010		
obszary przejściowe	% całości	33,4	2010		
obszary miejskie	% całości	33,1	2010		
12 Wydajność pracy w podziale na sektory gospodarki					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	EUR/osobę	21 812,9	2012		
pierwszy	EUR/osobę	6 951,3	2012		
drugi	EUR/osobę	23 289,6	2012		
trzeci	EUR/osobę	24 299,7	2012		
obszary wiejskie	EUR/osobę	15 292,9	2010		
obszary przejściowe	EUR/osobę	19 051,4	2010		
obszary miejskie	EUR/osobę	24 723,7	2010		

II Analiza rolnictwa / analiza sektorowa					
13 Zatrudnienie w poszczególnych obszarach działalności gospodarczej					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	1000 osób	15 590,7	2012		
rolnictwo	1000 osób	1 878,4	2012		
rolnictwo	% całości	12	2012		
leśnictwo	1000 osób	73,8	2012		
leśnictwo	% całości	0,5	2012		
przemysł spożywczy	1000 osób	467,6	2012		
przemysł spożywczy	% całości	3	2012		
turystyka	1000 osób	346,4	2012		
turystyka	% całości	2,2	2012		
14 Wydajność pracy w rolnictwie					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	EUR/roczną jednostkę pracy	4 054,3	2010 - 2012		
15 Wydajność pracy w leśnictwie					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	EUR/roczną jednostkę pracy	NA			
16 Wydajność pracy w przemyśle spożywczym					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	EUR/osobę	18 265,2	2010		
17 Gospodarstwa rolne					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	liczba	1 506 620	2010		
obszar gospodarstwa <2 ha	liczba	363 180	2010		
obszar gospodarstwa 2 - 4,9 ha	liczba	468 200	2010		
obszar gospodarstwa 5 - 9,9 ha	liczba	334 950	2010		
obszar gospodarstwa 10 - 19,9 ha	liczba	218 510	2010		
obszar gospodarstwa 20-29,9 ha	liczba	59 970	2010		
obszar gospodarstwa 30 - 49,9 ha	liczba	35 310	2010		
obszar gospodarstwa 50 - 99,9 ha	liczba	16 840	2010		
obszar gospodarstwa >100 ha	liczba	9 650	2010		
wielkość ekonomiczna gospodarstwa <2 000	liczba	485 400	2010		

jednostek standardowej produkcji (SO)					
wielkość ekonomiczna gospodarstwa 2 000 - 3 999 SO	liczba	290 340	2010		
wielkość ekonomiczna gospodarstwa 4 000 - 7 999 SO	liczba	274 240	2010		
wielkość ekonomiczna gospodarstwa 8 000 - 14 999 SO	liczba	195 020	2010		
wielkość ekonomiczna gospodarstwa 15 000 - 24 999 SO	liczba	112 890	2010		
wielkość ekonomiczna gospodarstwa 25 000 - 49 999 SO	liczba	94 620	2010		
wielkość ekonomiczna gospodarstwa 50 000 - 99 999 SO	liczba	35 710	2010		
wielkość ekonomiczna gospodarstwa 100 000 - 249 999 SO	liczba	12 830	2010		
wielkość ekonomiczna gospodarstwa 250 000 - 499 999 SO	liczba	3 390	2010		
wielkość ekonomiczna gospodarstwa > 500 000 SO	liczba	2 180	2010		
średnia powierzchnia	ha WUR/gospodarstwo	9,6	2010		
średnia wielkość ekonomiczna	EUR standardowej produkcji / gospodarstwo	12 602,43	2010		
średnia wielkość w jednostkach roboczych (liczba osób)	osób / gospodarstwo	2,5	2010		
średnia wielkość w jednostkach roboczych (roczne jednostki pracy)	roczne jednostki pracy na gospodarstwo	1,3	2010		
18 Użytki rolne					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych ogółem	ha	14 447 290	2010		
grunty orne	% całkowitej powierzchni WUR	74,7	2010		
trwałe użytki zielone i łąki	% całkowitej powierzchni WUR	22,4	2010		
uprawy trwałe	% całkowitej powierzchni WUR	2,7	2010		
19 Użytki rolne w ramach rolnictwa ekologicznego					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
certyfikowane	ha wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych (WUR)	236 750	2010		
w okresie przestawiania	ha wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych (WUR)	134 850	2010		

udział w wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych (zarówno certyfikowanych, jak i w okresie przestawiania)	% całkowitej powierzchni WUR	2,6	2010		
20 Grunty nawadniane					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	ha	45 530	2010		
udział w wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych	% całkowitej powierzchni WUR	0,3	2010		
21 Duże jednostki przeliczeniowe inwentarza					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	DJP	10 377 220	2010		
22 Siła robocza w gospodarstwie					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
legalnie zatrudniona siła robocza w rolnictwie, ogółem	osób	3 802 590	2010		
legalnie zatrudniona siła robocza w rolnictwie, ogółem	roczne jednostki pracy	1 869 420	2010		
23 Struktura wieku gospodarujących					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
Łączna liczba gospodarujących	liczba	1 506 620	2010		
odsetek osób w wieku < 35 lat	% całkowitej liczby gospodarujących	14,7	2010		
stosunek osób w wieku < 35 lat / osób w wieku >= 55 lat	Liczba młodych gospodarujących na 100 starszych gospodarujących	51,6	2010		
24 Poziom wykształcenia rolniczego gospodarujących					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
odsetek ogólnej liczby gospodarujących, którzy posiadają podstawowe i pełne wykształcenie rolnicze	% całości	45,9	2010		
odsetek gospodarujących w wieku < 35 lat posiadających podstawowe i pełne wykształcenie rolnicze	% całości	32,4	2010		
25 Dochód czynników produkcji rolniczej					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	EUR/roczną jednostkę pracy	3 837,6	2012		
ogółem (wskaźnik)	Wskaźnik 2005 = 100	157,8	2012		

26 Dochód przedsiębiorcy rolnego					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
Poziom życia rolników	EUR/roczną jednostkę pracy	3 449	2012		
Poziom życia rolników przedstawiony jako odsetek jakości życia osób zatrudnionych w innych sektorach gospodarki	%	57,2	2011		
27 Łączna produktywność czynników produkcji					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem (wskaźnik)	Wskaźnik 2005 = 100	109,4	2009 - 2011		
28 Nakłady brutto na środki trwałe w rolnictwie					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
Nakłady brutto na środki trwałe	mln EUR	952,15	2011		
Odsetek nakładów brutto na środki trwałe w rolnictwie	% wartości dodanej brutto w rolnictwie	8	2011		
29 Lasy lub inne grunty zalesione ogółem (FOWL) (000)					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	1000 ha	9 319	2010		
odsetek łącznej powierzchni	% całkowitej powierzchni lądowej	29,8	2010		
30 Infrastruktura turystyczna					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
miejsca noclegowe w obiektach zbiorowego zakwaterowania	Liczba miejsc noclegowych	606 246	2011		
obszary wiejskie	% całości	29	2011		
obszary przejściowe	% całości	52,1	2011		
obszary miejskie	% całości	18,9	2011		

III Środowisko / klimat					
31 Pokrycie terenu					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
odsetek gruntów rolnych	% całkowitej powierzchni obszaru	62,9	2006		
odsetek naturalnych obszarów trawiastych	% całkowitej powierzchni obszaru	0,1	2006		
odsetek obszarów leśnych	% całkowitej powierzchni obszaru	30,1	2006		
odsetek obszarów przejściowych między lasem a zaroślami	% całkowitej powierzchni obszaru	1	2006		
odsetek terenów naturalnych	% całkowitej powierzchni obszaru	0,4	2006		
odsetek terenów sztucznych	% całkowitej powierzchni obszaru	4	2006		
odsetek innych obszarów	% całkowitej powierzchni obszaru	1,5	2006		
32 Obszary z ograniczeniami naturalnymi					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	% całkowitej powierzchni WUR	58,7	2019		
obszary górskie	% całkowitej powierzchni WUR	1,7	2019		
pozostałe	% całkowitej powierzchni WUR	47	2019		
szczególne	% całkowitej powierzchni WUR	10	2019		
33 Intensywność rolnictwa					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
niska intensywność	% całkowitej powierzchni WUR	37,7	2007		
średnia intensywność	% całkowitej powierzchni WUR	44,6	2007		
wysoka intensywność	% całkowitej powierzchni WUR	17,8	2007		
pastwiska	% całkowitej powierzchni WUR	10,5	2010		
34 Obszary Natura 2000					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
odsetek terytorium	% terytorium	19,5	2011		
odsetek wykorzystywanej powierzchni użytków rolnych (z uwzględnieniem naturalnych obszarów trawiastych)	% WUR	11,6	2011		

odsetek całkowitej powierzchni obszarów leśnych	% powierzchni obszarów leśnych	35,2	2011		
35 Wskaźnik ptaków krajobrazu rolniczego					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem (wskaźnik)	Wskaźnik 2000 = 100	99,3	2008		
36 Statusy ochrony siedlisk rolnych (obszary trawiaste)					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
właściwy	% szacowanych siedlisk	10,5	2001 - 2006		
niewłaściwy - niewystarczający	% szacowanych siedlisk	47,3	2001 - 2006		
niewłaściwy - zły	% szacowanych siedlisk	42,1	2001 - 2006		
nieznany	% szacowanych siedlisk	0	2001 - 2006		
37 Rolnictwo o wysokiej wartości naturalnej					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	% całkowitej powierzchni WUR	NA			
38 Las chroniony					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
klasa 1.1	% powierzchni lasów lub innych gruntów zalesionych	0,6	2011		
klasa 1.2	% powierzchni lasów lub innych gruntów zalesionych	0	2011		
klasa 1.3	% powierzchni lasów lub innych gruntów zalesionych	2,6	2011		
klasa 2	% powierzchni lasów lub innych gruntów zalesionych	20,9	2011		
39 Pobór wody na potrzeby rolnictwa					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
ogółem	1000 m³	12 854,9	2010		
40 Jakość wody					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
Potencjalne nadmierne zużycie azotu na użytkach rolnych	kg N/ha/rok	59	2006 - 2009		
Potencjalne nadmierne zużycie azotu na użytkach rolnych	kg P/ha/rok	6,3	2006 - 2009		
Azotany w wodzie słodkiej - wody powierzchniowe: Stan dobry	% miejsc monitorowanych	64,5	2010		
Azotany w wodzie słodkiej - wody powierzchniowe: Stan umiarkowany	% miejsc monitorowanych	33,6	2010		
Azotany w wodzie słodkiej - wody	% miejsc	1,9	2010		

powierzchniowe: Stan słaby	monitorowanych				
Azotany w wodzie słodkiej - wody gruntowe: Stan dobry	% miejsc monitorowanych	81,8	2010		
Azotany w wodzie słodkiej - wody gruntowe: Stan umiarkowany	% miejsc monitorowanych	11,1	2010		
Azotany w wodzie słodkiej - wody gruntowe: Stan słaby	% miejsc monitorowanych	7,1	2010		
41 Zawartość materii organicznej w glebie na terenie gruntów ornych					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
Całkowita szacunkowa zawartość węgla organicznego	megaton	210,7	2009		
Średnia zawartość węgla organicznego	g kg-1	11	2009		
42 Erozja gleby powodowana przez wodę					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
poziom wymywania gleby w wyniku erozji wodnej	ton/ha/rok	1,2	2006		
Użytki rolne, których zjawisko dotyczy	1000 ha	223,7	2006 - 2007		
Użytki rolne, których zjawisko dotyczy	% powierzchni obszarów rolnych	1,1	2006 - 2007		
43 Wytwarzanie energii odnawialnej z rolnictwa i leśnictwa					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
z rolnictwa	kt ekwiwalentu ropy	435,3	2010		
z leśnictwa	kt ekwiwalentu ropy	5 866	2010		
44 Wykorzystanie energii w rolnictwie, leśnictwie i przemyśle spożywczym					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
w rolnictwie i leśnictwie	kt ekwiwalentu ropy	3 644	2011		
zużycie na ha (w rolnictwie i leśnictwie)	kg ekwiwalentu ropy naftowej / ha WUR	151,2	2011		
przemysł spożywczy	kt ekwiwalentu ropy	1 775	2011		
45 Emisje gazów cieplarnianych w rolnictwie					
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość	Rok	Wartość zaktualizowana	Rok zaktualizowany
z rolnictwa ogółem (CH4 i N2O oraz emisje/usuwanie z gleby)	1000 t ekwiwalentu CO2	38 310	2010		
odsetek łącznej emisji gazów cieplarnianych	% całkowitych emisji netto	10,7	2010		

4.1.7. Wskaźniki kontekstowe specyficzne dla programu

Sektor	Kod	Nazwa wskaźnika	Wartość	Jednostka	Rok

4.2. Ocena potrzeb

Tytuł (lub oznaczenie) potrzeby	P1			P2		P3		P4			P5					P6			Cele przekrojowe		
	1A	1B	1C	2A	2B	3A	3B	4A	4B	4C	5A	5B	5C	5D	5E	6A	6B	6C	Środowisko	Łagodzenie zmian y klimat u i przystosowanie się do niej	Innowacje
01. Zwiększenie liczby konkurencyjnych gospodarstw rolnych	X	X	X	X	X														X	X	X
02. Reorientacja małych gospodarstw w kierunku rolniczym lub pozarolniczym	X	X	X	X		X										X			X	X	X
03. Zapewnienie	X		X				X	X	X	X					X				X	X	X

trwałości rolnictwa w obliczu zmian klimatu i naturalnych ograniczeń oraz ochrona i poprawa stanu wód gruntowych																					
04. Poprawa zbytu produktów rolnych i wzmożenie pozycji rolników w łańcuchu żywnościowym	X		X	X		X														X	X
05. Poprawa jakości produktów rolnych	X	X	X	X		X													X	X	X

h i żywno ściow ych																						
06. Odtwa rzanie i zacho wanie różnor odnoś ci biolog icznej, w tym na obszar ach NAT URA 2000 i obszar ach o utrudn ieniach natura lnych								X	X	X					X				X	X	X	
07. Promo wanie zrówn oważo nych metod gospo darow ania: rolnict wo zrówn oważo ne i rolnict wo ekolo giczne								X	X	X									X	X	X	

08. Zachowanie zasobów genetycznych roślin uprawnych oraz zwierząt gospodarskich	X		X					X											X	X	X
09. Tworzenie możliwości zatrudnienia poza rolnictwem bez zmiany miejsca zamieszkania																X	X				X
10. Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej na obszarach wiejskich																	X		X	X	

ich																					
11. Akty wizacji a miesz kańców w obszar ów wiejsk ich i wykor zystanie potenc jałów endog icznych na rzecz rozwo ju lokaln ego																	X		X	X	X
12. Wzros t innow acyjno ści, unow ocześ nienie sektor a rolno -spoży wcze g oraz podni esieni e pozio mu wiedz y produ centów	X	X	X	X		X	X	X	X	X									X	X	X

rolnyc h																					

4.2.1. 01. Zwiększenie liczby konkurencyjnych gospodarstw rolnych

Priorytety / cele szczegółowe

- 1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich
- 1B) Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszanego zarządzania środowiskiem i lepszych wyników
- 1C) Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa
- 2A) Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej
- 2B) Ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

Istnieje potrzeba dalszej restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, których potencjał produkcyjny pozwala na podjęcie wyzwań konkurencyjnych na europejskim rynku. Analiza SWOT wskazuje również na konieczność uwzględnienia specyfiki poszczególnych rynków rolnych w adresowaniu potrzeb modernizacyjnych. Wskazano: i) rynek mleka, przed którym stoi zagrożenie utraty konkurencyjności po zakończeniu kwotowania produkcji; ii) rynek trzody stojący wobec wyzwań strukturalnych, których przezwyciężenie wymaga wsparcia procesu dalszej koncentracji produkcji i integracji poziomej; iii) rynek wołowiny ważny dla gospodarstw małych i odchodzących od produkcji mleka. Niezbędne jest także działanie na rzecz scalania gruntów oraz powiększenia areału gospodarstw dzięki uwolnieniu zasobów ziemi użytkowanych przez małe gospodarstwa.

Dla zachowania i wzrostu konkurencyjności polskiego sektora rolnego ważne jest zachowanie korzystnej struktury wieku w populacji ludności rolniczej. Młodzi rolnicy ze względu na lepsze wykształcenie i większą skłonność do wprowadzania nowych rozwiązań i innowacji w znacznym stopniu mogą decydować o rozwoju sektora rolnego. Tymczasem trend starzenia się populacji jest silniejszy w grupie zawodowej rolników niż w innych działach gospodarki na obszarach wiejskich.

4.2.2. 02. Reorientacja małych gospodarstw w kierunku rolniczym lub pozarolniczym

Priorytety / cele szczegółowe

- 1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich
- 1B) Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonego zarządzania środowiskiem i lepszych wyników
- 1C) Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa
- 2A) Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej
- 3A) Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe
- 6A) Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

W Polsce, w warunkach rozdrobnionej struktury agrarnej, potrzebna jest poprawa dochodowości małych gospodarstw. Małe gospodarstwa rolne, o niskim obecnie potencjale produkcyjnym mogą przekształcić się lub rozwinąć swoją produkcję rolniczą aby osiągnąć żywotność ekonomiczną, albo też dokonać dywersyfikacji w kierunku pozarolniczym, co wymaga przeprowadzenia odpowiednich inwestycji. Rozwój działalności małych gospodarstw uwarunkowany jest też dostępem do wiedzy oraz odpowiednich rozwiązań w zakresie współpracy i wprowadzania produktów do obrotu.

4.2.3. 03. Zapewnienie trwałości rolnictwa w obliczu zmian klimatu i naturalnych ograniczeń oraz ochrona i poprawa stanu wód gruntowych

Priorytety / cele szczegółowe

- 1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich
- 1C) Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa
- 3B) Wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach
- 4A) Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów

- 4B) Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów
- 4C) Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą
- 5E) Promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

Ze względu na funkcje gospodarcze, społeczne i środowiskowe rolnictwa konieczne jest zapewnienie jego trwałości ekonomicznej. W związku z niekorzystnymi warunkami naturalnymi, część gospodarstw wymaga wsparcia niwelującego efekty istniejących ograniczeń lub umożliwiającego dokonanie odpowiednich dostosowań. Jednocześnie, zmienność warunków pogodowych wynikająca ze zmian klimatu zwiększa ryzyko w produkcji rolnej, co powoduje konieczność wsparcia odbudowy zniszczonego potencjału produkcyjnego (w przypadku zjawisk o charakterze klęsk żywiołowych lub katastrof), jak również dostosowania samych gospodarstw do zaistniałych warunków klimatycznych. Dostosowania do zmian klimatu wymagają zwiększenia wiedzy rolników w zakresie tego zjawiska i możliwości dostosowań, w tym także poprzez korzystanie z ubezpieczeń.

Ze względu na dbałość o jakość wód konieczne jest podjęcie działań na rzecz ograniczenia negatywnego wpływu rolnictwa i wiejskiej gospodarki komunalnej na ich stan oraz wsparcie inwestycji podejmowanych w tym zakresie.

Ponadto, niska jakość produkcyjna większości gleb w Polsce, w powiązaniu z intensyfikacją rolnictwa oraz zmianami klimatu, sprzyja procesom erozyjnym, zmniejszaniu zawartości próchnicy glebowej i wypłukiwaniu składników mineralnych do wód gruntowych. Zwiększanie/ochrona pojemności wodnej gleb poprzez dbałość o jej strukturę i wzrost zawartości substancji organicznej zwiększa odporność upraw w okresach suszy i zmniejsza tempo odpływu nadmiaru wód do rzek. Stan gleb będzie też współdecydował o produktywności całego sektora i jego wkładzie w zaspokajanie rosnących potrzeb żywnościowych w sposób zrównoważony.

Na znacznej części obszaru kraju niezbędne są więc działania przeciwdziałające procesom erozji i degradacji gleb oraz poprawiające ich stan, co jest istotne z punktu widzenia: (i) ochrony wód gruntowych przed zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego i w konsekwencji także oddziaływania na eutrofizację Bałtyku, (ii) ochrony różnorodności biologicznej związanej z glebą, (iii) adaptacji do zmian klimatu (poprzez zwiększenie pojemności wodnej gleb), (iv) sekwestracji dwutlenku węgla w rolnictwie, jak i (v) długoterminowej produktywności i konkurencyjności całego sektora.

4.2.4. 04. Poprawa zbytu produktów rolnych i wzmocnienie pozycji rolników w łańcuchu żywnościowym

Priorytety / cele szczegółowe

- 1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich
- 1C) Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa
- 2A) Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej
- 3A) Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe

Cele przekrojowe

- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

W Polsce zarówno proces integracji poziomej jak i pionowej w sektorze żywnościowym jest słabo zaawansowany. Struktura gospodarstw rolnych jest silnie rozdrobniona, a rozwój grup producentów mało zaawansowany – za ich pośrednictwem sprzedawane jest zaledwie 5% towarowej produkcji rolnej.

Odpowiedzią na postępującą koncentrację struktur handlu i przetwórstwa produktów rolnych, i zarazem alternatywą dla procesu koncentracji ziemi, jest integracja pozioma w sektorze rolnictwa. Dzięki niej rolnicy mogą uzyskać lepszy dostęp do rynku i korzystniejsze ceny produktów. Podobnie jak powiązania poziome, niezwykle ważne dla stabilizacji popytu na produkty rolne i poziomu ich cen są powiązania pionowe rolników z przetwórstwem. Dla zapewnienia zbytu na wytwarzane surowce, niezbędny jest rozwój sektora przetwórstwa rolno-spożywczego. Inną drogą wzmocnienia pozycji rolników jest wejście w wyższe fazy łańcucha żywnościowego, w tym przetwórstwo i sprzedaż bezpośrednią produktów. Istnieje potrzeba wzrostu liczby innowacyjnych rozwiązań oraz transferu wiedzy nt. łańcucha żywnościowego wśród uczestników rynku.

4.2.5. 05. Poprawa jakości produktów rolnych i żywnościowych

Priorytety / cele szczegółowe

- 1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich
- 1B) Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonego zarządzania środowiskiem i lepszych wyników
- 1C) Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa
- 2A) Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania

na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej

- 3A) Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

Polskie rolnictwo (podobnie jak rolnictwo europejskie) traci przewagi cenowo-kosztowe. Utrzymanie konkurencyjności produktów na rynku UE i światowym wymaga w związku z tym położenia większego nacisku na wysoką jakość. Proces poprawy jakości dotyczy zarówno zmian w produkcji rolnej, przetwórstwie, jak i dalszego rozwinięcia rynku „produktów wysokojakościowych”, w tym produktów zwierzęcych wytworzonych w gospodarstwach stosujących podwyższone standardy dobrostanu zwierząt. Poziom rozpoznawalności produktów wytwarzanych w systemach jakości żywności jest niski, co obecnie ogranicza możliwość uzyskania wyższych dochodów przez producentów tych produktów. W rezultacie utrzymuje się zarówno niski popyt jak i niska podaż tych produktów.

W zagadnienie podnoszenia jakości produktów rolnych wpisuje się również zwiększanie wartości dodanej. Istotne jest, aby w zwiększaniu wartości dodanej uczestniczyli rolnicy, podnosząc w ten sposób swój udział w cenie finalnej produktów. Inwestowanie w marketing produktów, rozumiany tutaj jako poprawa jakości i zwiększanie wartości dodanej, w przypadku polskich rolników jest ograniczone, głównie ze względu na niskie wyposażenie gospodarstw w kapitał finansowy.

4.2.6. 06. Odtwarzanie i zachowanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach NATURA 2000 i obszarach o utrudnieniach naturalnych

Priorytety / cele szczegółowe

- 4A) Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów
- 4B) Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów
- 4C) Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą
- 5E) Promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

Niezbędna jest ochrona potencjału środowiskowego obszarów wiejskich przejawiającego się zróżnicowaniem ekosystemów naturalnych i półnaturalnych zależnych od rolnictwa, które tworzą w polskim krajobrazie strukturę mozaikową. Analiza SWOT wskazuje, że kondycja niektórych siedlisk przyrodniczych oraz populacji roślin i zwierząt związanych z ekosystemami zależnymi od rolnictwa i leśnictwa wymaga szczególnej ochrony lub restytucji (a więc stosowania odpowiednich praktyk w produkcji rolniczej), zarówno na obszarach Natura 2000 jak i poza nimi. Niezbędne jest także utrzymanie rolniczego użytkowania gruntów na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, które poprzez ekstensywną strukturę użytkowania ziemi przyczyniają się do zachowania walorów krajobrazowych i sprzyjają różnorodności biologicznej obszarów wiejskich. Ponadto, w celu ułatwienia migracji zwierząt i ochrony różnorodności biologicznej (ale także zwiększenia retencji wodnej, poprawy mikroklimatu i ograniczenia procesów erozyjnych) istotny jest wkład istniejących i możliwych do utworzenia elementów krajobrazu rolniczego w tworzenie korytarzy i enklaw ekologicznych (np. poprzez racjonalne zalesianie marginalnych gleb, zachowanie elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody).

4.2.7. 07. Promowanie zrównoważonych metod gospodarowania: rolnictwo zrównoważone i rolnictwo ekologiczne

Priorytety / cele szczegółowe

- 4A) Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów
- 4B) Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów
- 4C) Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

Oprócz działań terytorialnie ukierunkowanych bezpośrednio na ochronę gleb i siedlisk/różnorodności biologicznej istnieje także potrzeba ograniczania negatywnego wpływu intensyfikującego się rolnictwa na środowisko poprzez upowszechnianie kompleksowych, zrównoważonych metod gospodarowania, które

zapobiegają ubytkowi zawartości substancji organicznej w glebie i przeciwdziałają wymywaniu składników mineralnych i ich przedostawaniu się do wód gruntowych. Istotne jest przy tym równoczesne przeciwdziałanie pełnemu zaprzestaniu gospodarowania rolniczego na obszarach z niekorzystnymi warunkami naturalnymi.

Z kolei promowanie w najbliższych latach korzystnych dla środowiska, ekologicznych metod gospodarowania, może przyczynić się do rozwoju rynku produktów ekologicznych, który znajduje się wciąż w początkowej fazie rozwoju. W długiej perspektywie pozwoli to na skuteczniejsze i trwałe ekonomicznie przekładanie się rosnącego popytu na żywność ekologiczną, na korzystne dla środowiska praktyki rolnicze.

4.2.8. 08. Zachowanie zasobów genetycznych roślin uprawnych oraz zwierząt gospodarskich

Priorytety / cele szczegółowe

- 1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich
- 1C) Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa
- 4A) Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

Zachowanie zasobów genetycznych roślin uprawnych oraz rodzimych ras zwierząt gospodarskich jest niezbędne dla utrzymania tego ważnego elementu różnorodności biologicznej obszarów wiejskich, a także z punktu widzenia przyszłych prac hodowlanych. Potrzeba ta wynika z postępującej intensyfikacji polskiego rolnictwa i związanej z tym presji na wprowadzanie nowoczesnych, wysokowydajnych, jednolitych genetycznie odmian roślin oraz na zmianę systemów chowu wypierających tradycyjne rasy zwierząt gospodarskich. Lokalne rasy są przystosowane do miejscowych, często bardzo trudnych warunków środowiskowych, mogą być utrzymywane w warunkach produkcji ekstensywnej i ze względu na swoje predyspozycje mogą sprzyjać ochronie pewnych siedlisk. Pula genowa zagrożonych erozją genetyczną gatunków i odmian roślin oraz rodzimych ras zwierząt gospodarskich może mieć wkład w przyszłe prace hodowlane, m.in. pod kątem adaptacji do zmian klimatu.

4.2.9. 09. Tworzenie możliwości zatrudnienia poza rolnictwem bez zmiany miejsca zamieszkania

Priorytety / cele szczegółowe

- 6A) Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy
- 6B) Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich

Cele przekrojowe

- Innowacje

Opis

Wysoki poziom bezrobocia (w tym ukrytego), niski udział działalności pozarolniczej w strukturze zatrudnienia na obszarach wiejskich, niższy niż w miastach poziom dochodów mieszkańców wsi oraz wyższy niż w miastach odsetek osób zagrożonych ubóstwem wskazują na potrzebę wsparcia działań ułatwiających mieszkańcom znalezienie pracy poza rolnictwem bez zmiany miejsca zamieszkania. Niezbędne jest zatem wsparcie rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy na obszarach wiejskich, ułatwienie dojazdu do pracy w miastach oraz umożliwienie pracy na odległość. Mając na uwadze poziom kwalifikacji mieszkańców obszarów wiejskich, znalezienie zatrudnienia uwarunkowane jest dostosowaniem ich umiejętności do potrzeb rynku pracy.

4.2.10. 10. Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej na obszarach wiejskich

Priorytety / cele szczegółowe

- 6B) Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej

Opis

Poziom rozwoju infrastruktury technicznej warunkuje możliwość rozwoju gospodarczego (w tym rozwoju produkcji rolniczej), atrakcyjność inwestycyjną, warunki życia mieszkańców, dostępność do usług publicznych i miejsc pracy w ośrodkach lokalnych. Do najważniejszych problemów należy niski poziom rozwoju sieci wodno-kanalizacyjnej, zły stan infrastruktury transportowej oraz niewydolność infrastruktury energetycznej na obszarach wiejskich. Na poziomie lokalnym sposobem na łagodzenie tego problemu może być dywersyfikacja źródeł energii m.in. wykorzystująca surowce i odpady pochodzące z rolnictwa (OZE). Potrzeby w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej są zróżnicowane regionalnie, w większym stopniu dotyczą obszarów wiejskich oddalonych od miast.

Możliwością dla rozwoju obszarów wiejskich, w szczególności oddalonych od miast, jest rozwój Internetu szerokopasmowego i jego szersze wykorzystanie w prowadzeniu działalności gospodarczej czy pracy na odległość.

Ze względu na różnice w dostępności i jakości usług publicznych pomiędzy miastem a wsią, niezbędne jest

podjęcie działań na rzecz zwiększenia dostępności do wysokiej jakości usług publicznych, w szczególności w zakresie edukacji, zdrowia, usług kulturalnych oraz społecznych.

4.2.11. 11. Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich i wykorzystanie potencjałów endogenicznych na rzecz rozwoju lokalnego

Priorytety / cele szczegółowe

- 6B) Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

Istnieje potrzeba odpowiedniego wykorzystania potencjałów kulturowych, środowiskowych i turystycznych obszarów wiejskich, przy zaangażowaniu lokalnej społeczności dla przyspieszenia lokalnego rozwoju gospodarczego, a przede wszystkim zwiększenia udziału dochodów mieszkańców z działalności pozarolniczej. Silne więzi społeczne w ramach lokalnych społeczności oraz ich aktywizacja powinny zostać wykorzystane do planowania i podejmowania wspólnych działań i rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców.

Na obszarach o potencjale do rozwoju funkcji turystycznych niezbędne jest wspieranie odnowy wsi dla zapewnienia efektywnego wykorzystania istniejących możliwości rozwoju. Ze względu na wysoki poziom zagrożenia ubóstwem mieszkańców obszarów wiejskich, istnieje potrzeba podejmowania na poziomie lokalnym działań pobudzających postawy kreatywne i umożliwiających zarówno udział we wspólnych przedsięwzięciach jak i samodzielną realizację projektów.

4.2.12. 12. Wzrost innowacyjności, unowocześnienie sektora rolno-spożywczego oraz podniesienie poziomu wiedzy producentów rolnych

Priorytety / cele szczegółowe

- 1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich
- 1B) Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonego zarządzania środowiskiem i lepszych wyników
- 1C) Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa
- 2A) Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i

modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej

- 3A) Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe
- 3B) Wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach
- 4A) Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnie ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów
- 4B) Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów
- 4C) Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą

Cele przekrojowe

- Środowisko
- Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej
- Innowacje

Opis

Innowacyjność jest ważnym czynnikiem poprawy produktywności, wzrostu i konkurencyjności sektora rolnego oraz doskonalenia jakości produktów, a przez to sposobem na poprawę dochodów rolników. Jednocześnie, rozwiązania innowacyjne mogą sprzyjać dostosowaniu działalności rolniczej do potrzeb środowiska.

Ze względu na niski poziom innowacyjności sektora rolno-spożywczego, istnieje potrzeba zwiększenia nakładów na działalność badawczo-rozwojową (w tym dotyczących rozwiązań przyjaznych dla środowiska i klimatu), liczby wdrożonych rozwiązań innowacyjnych oraz transfer nowoczesnych i już znanych rozwiązań.

Dla zwiększenia innowacyjności konieczne jest stworzenie warunków sprzyjających jej rozwojowi. Podniesienie świadomości (w tym ekologicznej) i kwalifikacji rolników oraz większa dostępność informacji o istniejących rozwiązaniach pociąga za sobą wzrost popytu.

Poprawa współpracy pomiędzy sektorem wiedzy a odbiorcami prowadzić będzie do zwiększenia liczby wdrażanych nowych rozwiązań. Niezbędne jest również podniesienie kompetencji doradców, którzy odgrywają istotną rolę w rozprzestrzenianiu innowacji.

Efektywność wdrażania Programu jest uzależniona od poziomu wiedzy producentów rolnych w obszarach zidentyfikowanych w ramach poszczególnych potrzeb.

5. OPIS STRATEGII

5.1. Uzasadnienie wybranych potrzeb, które zostaną uwzględnione w programie rozwoju obszarów wiejskich, oraz wyboru celów, priorytetów, celów szczegółowych i ustalenia celów końcowych w oparciu o dowody pochodzące z analizy SWOT oraz oceny potrzeb. W stosownych przypadkach uzasadnienie dla podprogramów tematycznych ujętych w programie. W uzasadnieniu należy w szczególności wykazać wymagania, o których mowa w art. 8 ust. 1 lit. c) ppkt (i) i (iv) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Powiązanie PROW z realizowanymi w Polsce strategiami przedstawiono w załączniku 4.

Program będzie realizował wszystkie zdefiniowane wcześniej potrzeby jednak nie w pełnym zakresie. Potrzeby zostały zdiagnozowane na podstawie analizy SWOT wykonanej wokół priorytetów unijnych w zakresie rozwoju obszarów wiejskich i wszystkie mogą być realizowane poprzez instrumentarium dostępne w Programie. Niektóre aspekty potrzeb dotyczące rozwoju obszarów wiejskich zostaną zaadresowane w ramach nowego systemu płatności bezpośrednich, polityki spójności, oraz polityki krajowej.

Zidentyfikowane na podstawie analizy SWOT potrzeby będą realizowane poprzez działania wpisujące się w priorytety rozwoju obszarów wiejskich określone w rozporządzeniu EFRROW.

Zwiększenie liczby konkurencyjnych gospodarstw rolnych

Sektor rolny jest ważny dla gospodarki krajowej ze względu na zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego, wielkość zatrudnienia. Analiza sytuacji polskiego rolnictwa prowadzi do konkluzji, że w PROW 2014-2020 potrzebna jest kontynuacja przemian prowadzących do modernizacji i przekształceń strukturalnych tego sektora. Najistotniejszą kwestią dla sektora rolnego, realizowaną w Programie będzie poprawa jego konkurencyjności. Potrzeba będzie realizowana poprzez wsparcie inwestycyjne takich gospodarstw rolnych, które na skutek interwencji uzyskają trwałą rentowność. Interwencja zostanie nakierowana przede wszystkim na rynki rolne wymagające zmian strukturalnych (rynek mleka, trzody chlewnej oraz wołowiny) oraz na młodych rolników, którzy przejawiają największą skłonność do wprowadzania nowych rozwiązań i innowacji i przez co przyczynią się do rozwoju sektora. Ponadto na konkurencyjność sektora rolnego wpłynie ułatwienie transferu ziemi z gospodarstw małych do gospodarstw o odpowiednim potencjale rozwojowym oraz kontynuacja realizacji projektów w zakresie scalania gruntów.

Potrzeba wpisuje się w priorytety 4.1, 4.3. oraz 5.2 SZRWRiR

Reorientacja małych gospodarstw w kierunku rolniczym lub pozarolniczym

Struktura gospodarstw rolnych jest rozdrobniona co przekłada się na dużą liczbę małych gospodarstw rolnych o niskim potencjale produkcyjnym. Rozwój tych gospodarstw zostanie wsparty zarówno w kierunku rozwinięcia produkcji rolniczej jak i w kierunku pozarolniczym. Restrukturyzacja ma doprowadzić do znacznego wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstw bądź do rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej.

Potrzeba wpisuje się w priorytet 4.1 oraz priorytet 1.3 SZRWRiR

Zapewnienie trwałości rolnictwa w obliczu zmian klimatu i naturalnych ograniczeń oraz ochrona i poprawa stanu wód gruntowych.

Działalność rolnicza narażona jest na szereg zagrożeń wynikających zarówno z ograniczeń naturalnych występujących na dużej części obszarów wiejskich jak i zmian klimatu. Zapewnienie trwałości rolnictwa wymaga wielokierunkowych działań. Niezbędne jest utrzymanie zrównoważonego sposobu gospodarowania na obszarach o niekorzystnych warunkach naturalnych. Niska jakość przestrzeni produkcyjnej nie tylko ogranicza dobór i plony roślin uprawnych, ale ma szereg niekorzystnych następstw w wymiarze gospodarczym i środowiskowym, prowadzi bowiem potencjalnie do odłogowania gruntów i degradacji krajobrazu

Uwzględniając aspekty ochrony środowiska i występujące zmiany klimatu, niezbędne jest podejmowanie działań ograniczających wpływ rolnictwa (mitygacja) oraz dostosowanie gospodarstw rolnych do zachodzących zmian (adaptacja) jak i zapewnienie wsparcia w przypadku zagrożeń naturalnych. Równolegle powinien być wspierany i upowszechniany system ubezpieczeń rolnych. Obecnie prowadzony jest już system Monitoringu Suszy Rolniczej. Natomiast rozwój systemów zarządzania zagrożeniami będzie wspierany ze środków PS. Prowadzone są również prace badawcze związane z problematyką zmian klimatu w kontekście rolnictwa.

Działalność rolnicza prowadzona w nieodpowiedni sposób może przyczyniać się do degradacji gleb w wyniku np. utraty substancji organicznej oraz wymywania składników pokarmowych (azot, fosfor) do wód gruntowych. Dbłość o zachowanie i poprawę stanu czystości wód wymaga również ograniczenia presji ze strony działalności rolniczej i wiejskiej gospodarki komunalnej poprzez realizację inwestycji ukierunkowanych na ograniczenie zanieczyszczeń wód powierzchniowych i gruntowych. Ponadto, w celu zachowania zasobów wodnych, a także zwiększenia odporności sektora rolnego na zmiany klimatyczne istotne jest wdrażanie działań sprzyjających retencjonowaniu wody. Odpowiedzią na potrzeby w zakresie ochrony wód są jednocześnie rozwiązania przyjęte w I filarze WPR (zakres wymogów podstawowych i zazielenienie).

Potrzeba wpisuje się w priorytet 5.3, priorytet 4.3, oraz priorytet 5.4. SZRWRiR, SPA oraz RDW i opracowane na jej podstawie: zaktualizowany program wodno – środowiskowy kraju i plany gospodarowania wodami w dorzeczach.

Poprawa zbytu produktów rolnych i wzmocnienie pozycji rolników w łańcuchu żywnościowym.

Poprawa funkcjonowania łańcucha żywnościowego wymaga wielokierunkowych działań. Wspierana będzie integracja pozioma rolników czyli działania zespołowe producentów pozwalające na osiągnięcie korzyści skali, oraz integracja pionowa prowadząca do wchodzenia producentów rolnych w kolejne fazy łańcucha żywnościowego takie jak przetwórstwo na małą skalę czy sprzedaż bezpośrednio do konsumenta, co umożliwi rolnikom przejmowanie marży przetwórczej oraz detalicznej. Poprawa zbytu produktów rolnych i żywności oraz skracanie łańcucha dostaw będą realizowane również poprzez budowę i modernizację targowisk.

Największym odbiorcą produkcji rolnej, od którego zależy wielkość i stabilizacja zbytu, jest przetwórstwo rolno-żywnościowe. W związku z tym prowadzone będą działania wspierające rozwój sektora przetwórstwa, który w dużej mierze warunkuje możliwości rozwojowe rolnictwa.

Potrzeba wpisuje się w priorytet 4.3 oraz priorytet 3.2 SZRWRiR.

Poprawa jakości produktów rolnych i żywnościowych

Obserwowany jest trend wspólny dla rolnictwa polskiego i europejskiego – utraty przewag cenowo-kosztowych na tle rynku globalnego. Aby utrzymać w przyszłości konkurencyjność produktów, konieczne jest położenie nacisku na ich wysoką jakość. Zdefiniowano potrzebę, która dotyczy zarówno sektora rolnego jak i sektora przetwórstwa. Podnoszenie jakości, poprawa marketingu produktów, rozwój „produktów wysokojakościowych” będzie prowadzić do zwiększenia wartości dodanej produkcji.

Potrzeba wpisuje się w priorytet 3.2 SZRWRiR

Odtwarzanie i zachowanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach NATURA 2000 i obszarach o utrudnieniach naturalnych.

Niewłaściwa działalność rolnicza lub jej zaniechanie może wiązać się z niekorzystnym oddziaływaniem na różnorodność biologiczną obszarów wiejskich np. poprzez: zaniechanie lub zmianę sposobu użytkowania łąk i pastwisk, fragmentację siedlisk, zmianę warunków wodnych, nadmierną intensyfikację rolnictwa. Niezbędne jest zatem promowanie ekstensywnej użytkowania łąk i pastwisk, a także ochrona lub restytucja siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin oraz zwierząt związanych z ekosystemami zależnymi od rolnictwa i leśnictwa. Ponadto, aby zachować właściwy stan różnorodności biologicznej należy promować działania sprzyjające utrzymaniu odpowiednich warunków wodnych przez wspieranie działań mających celu retencjonowanie wody.

Potrzeba wpisuje się w szczególności w priorytet 3.1 oraz priorytet 5.1 SZRWRiR oraz KPZL, PAF.

Promowanie zrównoważonych metod gospodarowania: rolnictwo zrównoważone i rolnictwo ekologiczne.

W rolnictwie istotne jest promowanie metod gospodarowania, które poprzez optymalne stosowanie nawozów, tj. w ilości niezbędnej roślinom oraz zapobieganie ubytkowi zawartości substancji organicznej w glebie przeciwdziałają wymywaniu składników mineralnych oraz przedostawaniu się nawozów do wód gruntowych. Konieczne jest w szczególności przeciwdziałanie negatywnym skutkom intensyfikującego się rolnictwa, które może niekorzystnie oddziaływać na środowisko.

Rosnący popyt na produkty ekologiczne daje możliwość wzrostu tej korzystnej dla środowiska i pracochłonnej produkcji, przyczyniając się pośrednio także tworzy nowe miejsca pracy.

Potrzeba wpisuje się w priorytet 3.2, priorytet 5.1 oraz priorytet 5.3 SZRWRiR, PŻE, SPA oraz RDW i opracowane na jej podstawie: zaktualizowany program wodno – środowiskowy kraju i plany gospodarowania wodami w dorzeczach.

Zachowanie zasobów genetycznych roślin uprawnych oraz zwierząt gospodarskich.

Jednym z przejawów intensyfikacji polskiego rolnictwa jest presja na wprowadzanie nowoczesnych, wysokowydajnych, jednolitych genetycznie odmian roślin. W związku z tym, istnieje potencjalne zagrożenie utraty wykorzystywanych rolniczo gatunków tradycyjnie uprawianych w Polsce. Ponadto, zachodzące obecnie zmiany systemu uprawy i chowu zwierząt oraz tendencja do przechodzenia z ekstensywnego na intensywny sposób gospodarowania mogą doprowadzić do zupełnego wyparcia tradycyjnych ras zwierząt gospodarskich.

Potrzeba wpisać się w priorytet 3.1 i, priorytet 5.1. SZRWRiR

Tworzenie możliwości zatrudnienia poza rolnictwem bez zmiany miejsca zamieszkania.

Zasadniczym problemem rozwojowym obszarów wiejskich jest wysokie bezrobocie (w tym bezrobocie ukryte w rolnictwie). Niskie i niedopasowane do potrzeb rynku pracy kwalifikacje mieszkańców obszarów wiejskich ograniczają możliwość znalezienia zatrudnienia poza rolnictwem. Jednocześnie, przy występującym zróżnicowaniu terytorialnym, obserwuje się niewystarczający udział działalności pozarolniczej w strukturze zatrudnienia na obszarach wiejskich, małą umiejętność i skłonność do podejmowania działalności pozarolniczej.

Dla zwiększenia mobilności zawodowej niezbędne jest wspieranie mieszkańców wsi nie tylko w zakresie rolnictwa, ale także w procesie nabywania nowych umiejętności i podejmowania działalności pozarolniczej. We wsparcie reorientacji zawodowej rolników i mieszkańców obszarów wiejskich oraz tworzenie pozarolniczych miejsc pracy zaangażowane zostaną również środki Europejskiego Funduszu Społecznego.

Potrzeba wpisać się w priorytet 1.2 oraz priorytet 1.3 SZRWRiR.

Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej na obszarach wiejskich.

Słabo rozwinięta infrastruktura techniczna na wsi stanowi jedną z najpoważniejszych barier rozwoju obszarów wiejskich, wpływając zarówno na jakość życia mieszkańców, jak i możliwości inwestowania na tych obszarach oraz dojazdów do pracy poza miejscem zamieszkania. Poprawa warunków życia i zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej obszarów wiejskich (głównie poprzez rozwój infrastruktury technicznej, społecznej – w tym turystycznej), którym towarzyszyć będzie stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości oraz rozwój usług i szkoleń pozarolniczych, mają przyczynić się do zwiększenia możliwości znalezienia zatrudnienia na obszarach wiejskich. Rozwój infrastruktury transportowej i komunikacyjnej oraz elastyczne formy pracy umożliwią znalezienie pracy bez zmiany miejsca zamieszkania. W celu wyrównywania różnic rozwojowych niezbędne jest wsparcie rozwoju infrastruktury technicznej (w tym Internetu szerokopasmowego), infrastruktury społecznej, poprawa dostępu do usług publicznych, upowszechnienie wykorzystania TIK na obszarach wiejskich ze środków polityki spójności.

Ze środków PS, na obszarach wiejskich przewiduje się również wsparcie zwiększenia poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych: wiatru, biomasy i biogazu, a także energii słońca, geotermii oraz wody. Natomiast na poziomie gospodarstwa rolnego, niewydolność infrastruktury energetycznej może być łagodzona poprzez inwestycje podnoszące konkurencyjność gospodarstw i uwzględniające wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

Dla ułatwienia dostępu do usług oraz poprawy dojazdu do pracy na obszarach wiejskich, uzupełniając do wsparcia PS, wspierana będzie budowa lub modernizacja dróg lokalnych łączących jednostki osadnicze z istniejącą siecią drogową. Ze względu na braki w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na obszarach wiejskich, wsparciem zostaną objęte operacje w miejscowościach zlokalizowanych poza aglomeracjami zdefiniowanymi w KPOŚK.

W ramach ochrony promocji i rozwoju dziedzictwa kulturowego, na obszarach wiejskich polityka spójności wspiera ochronę zabytków. W ramach Programu wspierane będą przedsięwzięcia związane z poprawą stanu

dziedzictwa kulturowego, kształtowania przestrzeni publicznej oraz budową lub odnową obiektów pełniących funkcje kulturalne.

Potrzeba wpisuje się w priorytety SZRWRiR celu szczegółowego 2, SPA oraz RDW i opracowane na jej podstawie: zaktualizowany program wodno – środowiskowy kraju i plany gospodarowania wodami w dorzeczach.

Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich i wykorzystanie potencjałów endogenicznych na rzecz rozwoju lokalnego.

Duże zasoby pracy i jej relatywnie niskie koszty, wysokie walory kulturowe, przyrodnicze i turystyczne obszarów wiejskich przy ich odpowiednim wykorzystaniu, stanowią potencjał dla rozwoju kraju i rozwoju lokalnego. Natomiast silne więzi społeczne w ramach społeczności lokalnych mogą zostać wykorzystane do rozwoju partnerskiej współpracy na rzecz wykorzystania istniejących potencjałów.

Wyższe zagrożenie ubóstwem występuje na wsi niż w mieście. W ramach polityki spójności, wspierane będzie włączenie społeczności zamieszkujących obszary problemowe i poprawa dostępności usług publicznych.

Wykorzystaniu potencjałów endogenicznych oraz aktywizacji społeczności lokalnych w szczególny sposób służyć będzie realizacja zintegrowanych lokalnych strategii rozwoju. Lokalne strategie rozwoju przyczynią się do rozwiązywania lokalnych problemów w sposób skoordynowany, ukierunkowany na kompleksowe wsparcie społeczności lokalnych. Będą one korzystać z istniejącego potencjału i tradycji współpracy mieszkańców i organizacji wiejskich. Powinny również uwzględniać zróżnicowania przestrzenne i specyficzne uwarunkowania lokalne (społeczne, demograficzne, rynku pracy, środowiskowe, gospodarcze), przy wykorzystaniu innowacyjnego i wielosektorowego podejścia.

Potrzeba wpisuje się w priorytety celu szczegółowego 1 SZRWRiR: w priorytet 1.3 oraz priorytet 1.4.

Wzrost innowacyjności, unowocześnienie sektora rolno-spożywczego oraz podniesienie poziomu wiedzy producentów rolnych.

Sektor rolny znacznie odstaje od innych sektorów gospodarki w obszarze innowacyjności, co znajduje odzwierciedlenie w takich wskaźnikach jak: produktywność pracy i ziemi, udział nakładów na środki trwałe, średnia wieku i poziom wykształcenia rolników oraz dostęp do Internetu na obszarach wiejskich. Niska jest także innowacyjność polskiego przemysłu spożywczego, o czym świadczy m.in. niewielki udział nakładów na działalność innowacyjną w wartości dodanej sprzedaży, dominacja wydatków na zakup środków trwałych w strukturze nakładów na działalność innowacyjną, małe zainteresowanie nabywaniem nowej wiedzy oraz wprowadzaniem na rynek nowych wyrobów.

Niewystarczające są także powiązania między sektorem nauki a rolnictwem. Słabo zorganizowany sektor rolny nie komunikuje swoich potrzeb, a wyniki badań naukowych wyższych uczelni z kierunków rolniczych często nie znajdują zastosowania w praktyce.

Potrzeba wpisuje się w priorytet 3.4, Priorytet 4.1, Priorytet 4.2, Priorytet 5.3 SZRWRiR, Strategię Innowacyjności i Efektywności Gospodarki Kierunki 2.3 i 3.1, PAF i SPA.

5.2. Połączenie i uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich dla każdego celu szczegółowego, w tym uzasadnienie alokacji finansowych na działania i adekwatności zasobów finansowych do ustalonych celów, o których mowa w art. 8 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) i (iii) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013. Połączenie działań zawartych w logice interwencji będzie opierać się na dowodach pochodzących z analizy SWOT oraz na uzasadnieniu i hierarchii ważności potrzeb, o których mowa w pkt 5.1

5.2.1. P1: ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich

5.2.1.1. 1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich

5.2.1.1.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)
- M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)
- M16 - Współpraca (art. 35)

5.2.1.1.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Pomoc w ramach PROW 2014-2020 ukierunkowana będzie na zagadnienia związane z sektorem rolnym w aspekcie jego funkcji gospodarczych i środowiskowych.

W tym kontekście zasadnicze znaczenie dla rozwoju sfery rolnictwa ma wzmocnienie mechanizmów transferu wiedzy i innowacji m.in. poprzez doradztwo. System doradztwa rolniczego stanowić będzie ogniwo pośrednie pomiędzy ośrodkami naukowymi a sferą rolnictwa. Poprzez indywidualne doradztwo uwzględniające konkretne potrzeby rolników dostarczana będzie praktyczna i aktualna wiedza sprzyjająca wzrostowi innowacyjności gospodarstw. Podjęte też będą działania na rzecz rozwijania wiedzy i umiejętności służb doradczych.

Podjęte będą również działania szkoleniowe dla rolników i właścicieli lasów. Będą one dostosowane do potrzeb odbiorców i realizowane poprzez aktywne formy sprzyjające nabywaniu konkretnych praktycznych umiejętności. Zakłada się wykorzystanie projektów demonstracyjnych w celu upowszechniania nowych rozwiązań.

Wypracowaniu i upowszechnianiu rozwiązań innowacyjnych sprzyjać będzie wsparcie realizowane w ramach działania „Współpraca”.

5.2.1.2. 1B) *Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonego zarządzania środowiskiem i lepszych wyników*

5.2.1.2.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M16 - Współpraca (art. 35)

5.2.1.2.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

W sektorze rolno-spożywczym, zwłaszcza rolnym i w leśnictwie, dominuje model wdrażania innowacji polegający na tym, że inicjatorami wypracowania innowacji są przede wszystkim jednostki naukowo-badawcze. Jednakże ich oferta często nie jest odpowiedzią na zapotrzebowanie rolników, dostosowaną do zróżnicowania gospodarstw rolnych oraz ich warunków produkcji i potencjału ekonomicznego, czy też przedsiębiorców rolno-spożywczych. Z drugiej strony, wśród rolników, przedsiębiorców operujących w obszarze okołorolniczym i w przetwórstwie rolno-spożywczym istnieje duży potencjał pomysłów na innowacyjne rozwiązania zarówno w dziedzinie produktów jak też technik, technologii, organizacji procesów lub marketingu, które nie mają szans na realizację ze względu na liczne ograniczenia. Ograniczenia dotyczą wiedzy specjalistycznej i kapitału niezbędnego do opracowania i wdrożenia nowego rozwiązania.

Wspieranie funkcjonowania partnerstw zrzeszających rolników (w tym grupy producentów rolnych, spółdzielnie rolnicze), jednostki naukowe, przedsiębiorców, właścicieli lasów, organizacje pozarządowe, podmioty doradcze, które w ramach grup operacyjnych na rzecz innowacji (EPI) będą wspólnie opracowywać nowe rozwiązania do zastosowania w praktyce przyczyni się do zwiększenia interaktywnej współpracy pomiędzy podmiotami funkcjonującymi w sektorze rolno-spożywczym, a tym samym do wzmacniania powiązań pomiędzy badaniami naukowymi, kreowaniem działań proinnowacyjnych, a praktycznym zapotrzebowaniem występującym w sektorze, prowadząc do jego rozwoju. Spodziewanym efektem długookresowym jest utrwalenie rozwoju takich powiązań.

5.2.1.3. 1C) *Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa*

5.2.1.3.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)

5.2.1.3.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Wsparcie będzie udzielane w celu zapewnienia ludności związanej z rolnictwem możliwości poprawy poziomu wiedzy oraz wszechstronnego doskonalenia zawodowego, obejmującego kwestie organizacji produkcji rolniczej i leśnej, wykorzystywania innowacyjnych rozwiązań w zakresie rolnictwa i leśnictwa oraz w zakresie szeroko pojętego środowiska.

Wiedza i zdobyte informacje przyczynić się mogą do zwiększenia konkurencyjności gospodarstw rolnych i

leśnych oraz poprawy efektywności gospodarowania zasobami i efektywności środowiskowej.

Na działania priorytetu 1 zarezerwowano środki publiczne w łącznej wysokości 333,6 mln euro, w tym 212,3 mln euro z EFRROW.

Działanie Transfer wiedzy i działalność informacyjna z łącznym budżetem ok. 58 mln euro, realizuje cele szczegółowe: 2a (kwota środków publicznych 34,8 mln euro), 3a (kwota środków publicznych 8,7 mln euro), 3b (kwota środków publicznych 2,9 mln euro) oraz priorytet 4 (kwota środków publicznych 11,6 mln euro). Szacuje się, że łączna liczba uczestników szkoleń, realizowanych w ramach tego działania, wyniesie ok. 262 tys osób.

Na działanie Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw, zaprogramowane pod celem szczegółowym 2a, lecz uwzględniające w swoim zakresie także kwestie środowiskowe i klimatyczne zarezerwowano budżet w wysokości 152 mln euro (w tym 96,7 mln euro z EFRROW). Działanie to będzie stanowiło uzupełnienie usług doradczych dostępnych w ramach istniejącego systemu doradztwa, w szczególności świadczonych rolnikom bezpłatnie przez doradztwo publiczne, finansowane ze środków krajowych.

Działanie Współpraca, z budżetem 123,6 mln euro (w tym 78,7 mln euro z EFRROW), w całości nastawione jest na innowacyjne projekty, adresowane do nowopowstających grup operacyjnych EPI. Jako instrument nowy w warunkach polskich działanie ma charakter pilotażowy; szacuje się, że utworzonych zostanie ok. 144 grup.

5.2.2. P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami

5.2.2.1. 2A) Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także różnicowania produkcji rolnej

5.2.2.1.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)
- M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)
- M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)
- M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)
- M16 - Współpraca (art. 35)
- M21 - Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19 (art. 39b)

5.2.2.1.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Realizacja celu 2A ma priorytetowe znaczenie z punktu widzenia analizy potrzeb oraz założeń realizowanej SZRWRiR. W celu zapewnienia konkurencyjności rolnictwa niezbędna jest modernizacja gospodarstw. Pomoc kierowana będzie do gospodarstw średnich oraz małych w celu wzmocnienia ich potencjału produkcyjnego i dostosowania ich działalności do aktualnych wyzwań rynkowych. Rozwojowi rolnictwa (zwłaszcza ze względu na istniejące rozdrobnienie agrarne) służyć będzie ponadto: możliwość dostępu do usług związanych z rolnictwem i leśnictwem, świadczone na rzecz rolników jako docelowych adresatów, zwiększenie możliwości powiększania gospodarstw wynikające z wprowadzenia instrumentu premii dla właścicieli małych gospodarstw rezygnujących z działalności rolniczej i scalanie gruntów. W trwałym podnoszeniu konkurencyjności gospodarstw kluczowe znaczenie będzie miało: kreowanie i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań (także dzięki współpracy podmiotów) oraz wsparcie szeroko rozumianego transferu wiedzy (szkolenia, doradztwo) i wzmacniania potencjału jednostek odpowiedzialnych za transfer wiedzy.

Ze względu na priorytetowy charakter wsparcia konkurencyjności gospodarstw rolnych, budżet przeznaczony na ten cel wynosi ok. 4,6 mld euro (w tym ok. 177 mln euro z środków EIO).

Z pomocy w ramach Modernizacji... będzie mogło skorzystać ok. 51 tys. gospodarstw.

Kolejnych 57 tys. gospodarstw, zdefiniowanych jako małe gospodarstwa, uzyska pomoc premią na realizację operacji, dzięki którym możliwy będzie rozwój ich działalności rolniczej.

Kwota ok. 374 mln euro zostanie przeznaczona na inwestycje z zakresu rozwoju usług związanych z rolnictwem i leśnictwem, gdzie zaplanowano realizację 3,9 tys. operacji. Dodatkowo na ten instrument wsparcia przeznaczono 177 mln euro z środków EIO. Pozwoli to na realizację ok. 2 tys. dodatkowych operacji.

Instrument premii dla osób odchodzących z rolnictwa pozwoli na transfer ok. 2,5 tys. ha ziemi użytkowanej obecnie w najmniejszych gospodarstwach do gospodarstw o wielkości zbliżonej do wielkości średnich w kraju.

Na realizację operacji dotyczących scalania gruntów przeznaczono 421,4 mln euro, co pozwoli na dokonanie scaleń gruntów o łącznej powierzchni ok. 220 tys. ha. Wsparcie przyczyni się do poprawy rozłogu gruntów, a w konsekwencji - możliwości rozwojowych gospodarstw rolnych.

Ponadto, kwota 273 mln euro (w tym niespełna 174 mln euro środków EFRROW) przeznaczona zostanie na tymczasowe wsparcie dla ok. 180 000 rolników najbardziej poszkodowanych w związku z kryzysem związanym z pandemią COVID-19.

5.2.2.2. 2B) Ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń

5.2.2.2.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)

5.2.2.2.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Młodzi rolnicy ze względu na posiadane atrybuty w postaci m.in. większej otwartości na zmiany czy szybszego uczenia się, są szczególnie predestynowani do podejmowania innowacyjnych działań przyczyniających się do wzrostu produktywności w rolnictwie. Dlatego za kluczowy czynnik wpływający na modernizację i podnoszenie konkurencyjności gospodarstw uznaje się wymianę pokoleniową. Przyspieszeniu tej wymiany oraz zachęceniu młodych do podjęcia pracy w sektorze produkcji rolnej służyć ma planowane wsparcie premiowe.

Wsparcie dla młodych rolników, na które przewidziano łącznie ok. 969 mln euro, w tym ok. 617 mln euro z EFRROW, trafi do blisko 33 tys. beneficjentów.

5.2.3. P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie

5.2.3.1. 3A) *Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe*

5.2.3.1.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)
- M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)
- M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)
- M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
- M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)
- M14 – Dobrostan zwierząt (art. 33)
- M16 - Współpraca (art. 35)

5.2.3.1.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

W warunkach rozdrobnienia gospodarstw istotne jest usprawnienie organizacji łańcucha żywnościowego. Udział małych i średnich producentów rolnych w nowoczesnych kanałach marketingowych jest utrudniony ze względu na niewielką skalę produkcji lub brak możliwości dostosowania się do wymogów jakościowych

odbiorców. Aby niwelować te bariery, należy wspierać zrzeszanie się rolników w grupach producentów oraz ich udział w systemach jakości. Dla sprawnego funkcjonowania łańcucha żywnościowego niezbędne jest też wzmacnianie sektora przetwórstwa i budowanie trwałych powiązań integracyjnych pomiędzy rolnikami a przetwórstwem, co zapewni m.in. pewność zbytu i stabilność cen produktów rolnych. Wsparciem objęte będą również innowacyjne projekty w zakresie współpracy w uczestników łańcucha żywnościowego. Aby umożliwić drobnym producentom zbyć żywności, a konsumentom dostęp do produktów lokalnych zaprojektowano działanie służące rozwojowi lokalnych targowisk. Ze względu na konieczność uświadamiania rolnikom potrzeby działań integracyjnych oraz konieczność profesjonalizacji podejmowanych przez rolników zadań z zakresu jakości i sprzedaży produktów niezbędne jest wdrożenie działań doradczo-szkoleniowych w tym zakresie.

Na realizację celu szczegółowego 3a zaplanowano łącznie 1,56 mld euro (w tym z środków EIO – ponad 70,3 mln euro).

Najwyższą kwotę - 938 mln euro (środki publiczne) przeznacza się na wsparcie rozwoju przetwórstwa i marketingu produktów rolnych, co pozwoli na realizację ok. 1,9 tys. projektów w zakładach przetwórczych i gospodarstwach rolnych, których właściciele rozpoczną działalność w zakresie przetwarzania produktów rolnych. Po analizie wsparcia przetwórstwa produktów rolnych, podniesiono wysokości wsparcia do 10 mln zł (pozwoli to na realizację celów przekrojowych), co spowodowało zmianę wskaźników w zakresie liczby projektów.

Dzięki działaniu Tworzenie grup producentów pomoc udzielona będzie blisko 1,4 tys. podmiotom, które skupiać będą ok. 9 tys. rolników rocznie; w ramach PROW 2007-2013 wsparciem zostało objętych ponad 1,3 tys. grup. Ok. 8 tys. gospodarstw rocznie będzie mogło uzyskać wsparcie w związku z podjęciem produkcji w ramach krajowych lub unijnych systemów jakości.

W związku z rosnącymi oczekiwaniami społecznymi w zakresie warunków utrzymania zwierząt promowane będzie prowadzenie produkcji zwierzęcej w podwyższonych warunkach dobrostanowych. W ostatnich latach rośnie wrażliwość i oczekiwania społeczne dotyczące warunków, w jakich utrzymywane są zwierzęta gospodarskie. Warunki te mogą być ulepszone dzięki wsparciu rolników decydujących się na zastosowanie w produkcji zwierzęcej standardów podwyższonych ponad obowiązujące prawnie minimum. Dlatego też należy realizować działanie M 14, w ramach którego części krajowej populacji świń, bydła i owiec udostępnione będą zwiększone powierzchnie w budynkach inwentarskich lub dostęp do przestrzeni zewnętrznej, co stanowi kluczowy czynnik poprawy dobrostanu tych zwierząt.

Pomoc udzielona będzie 50 tys. beneficjentom, na poprawę dobrostanu świń, krów i owiec w wysokości ponad 211,3 mln euro, w tym ponad 70,3 mln euro z budżetu środków EIO.

5.2.3.2. 3B) Wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach

5.2.3.2.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)
- M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i

katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)

- M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)

5.2.3.2.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Zapobieganie i zarządzanie ryzykiem w gospodarstwach jest istotną kwestią w Polsce, zwłaszcza ze względu na rosnące zagrożenia wynikające ze zmian klimatu. Interwencją zostaną objęte gospodarstwa dotknięte klęskami żywiołowymi, niekorzystnymi zjawiskami klimatycznymi i katastrofami. Ponadto, podejmowane będą działania umożliwiające zabezpieczenie gospodarstw przed skutkami niekorzystnych zjawisk pogodowych w przyszłości.

Ubezpieczeniami rolniczymi objęta jest niewielka część powierzchni upraw i pomimo, iż ta powierzchnia z roku na rok rośnie, to ubezpieczenia wymagają szerokiego upowszechnienia wśród rolników. W tym celu realizowane będą działania nakierowane na rozwój wiedzy rolników w zakresie możliwości i korzyści płynących z ubezpieczeń w gospodarstwach.

Planowane jest również wsparcie finansowe działań prewencyjnych hodowców zwierząt w zarządzanie ryzykiem, w prowadzonej przez nich działalności poprzez wykupienie polis ubezpieczeniowych.

Na realizację celu szczegółowego 3b zaplanowano łącznie 276,8 mln euro, w tym ok. 176 mln euro z EFRROW.

Zaprogramowane w ramach tego celu działanie Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych, z budżetem ponad 165 mln euro (86% budżetu przeznaczono na inwestycje zapobiegające, a 14% na inwestycje odtworzeniowe), pozwoli na wsparcie ok. 12 tys. beneficjentów. Budżet na inwestycje zapobiegające został ustalony z uwzględnieniem liczebności grupy potencjalnych beneficjentów tego instrumentu wsparcia, tj. spółek wodnych, członkami których w większości są rolnicy. Założono, iż wsparcie otrzyma ok. 40% spośród funkcjonujących w Polsce ponad 2 tys. spółek wodnych.

Cel 3B będzie realizowany również przez poddziałanie 17.1 Ubezpieczenie upraw, zwierząt i roślin - operacje typu Dopłaty do składek z tytułu ubezpieczenia od strat spowodowanych chorobami zwierząt. Na realizację tego instrumentu wsparcia zaplanowano 108,5 mln euro (w tym ponad 69 mln euro z EFRROW), co pozwoli na uzyskanie wsparcia dla ok. 6,7 tys. beneficjentów.

5.2.4. P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem

5.2.4.1. 4A) Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów

5.2.4.1.1. Działania dotyczące gruntów rolnych

- M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)

- M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)
- M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)
- M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)
- M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)

5.2.4.1.2. Działania dotyczące obszarów leśnych

- M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)

5.2.4.1.3. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Zachowaniu bioróżnorodności służy promocja praktyk rolniczych zapewniających zachowanie cennych siedlisk oraz gatunków zwierząt i roślin w warunkach presji związanej m. in. ze zmianami klimatu. „Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne”, z budżetem ogółem 2 057 mln euro, pozwoli na wsparcie w 2022 r. ok. 2 032,8 tys. ha użytków rolnych. Wsparciu zachowania bioróżnorodności w szczególności służyć będzie dedykowany obszarom Natura 2000 pakiet 4, przewidujący stosowanie odpowiedniej liczby i terminów wykonywania pokosów lub intensywności wypasu na cennych siedliskach przyrodniczych lub siedliskach zagrożonych gatunków ptaków, znajdujących się na tych obszarach. Szacuje się, że na pakiet ten wydatkowane zostaną środki finansowe w wysokości ok. 567,7 mln euro, a szacunkowa powierzchnia objęta wsparciem w 2022 r. wyniesie ok. 293,8 tys. ha. Wspieraniu siedlisk przyrodniczych na obszarach poza Naturą 2000 służyć będzie pakiet 5.

Ponadto realizacja od 2022 r. pakietu 9 Retencjonowanie wody Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego, polegającego na utrzymaniu okresowego zalania lub podtopienia trwałych użytków zielonych, w tym stanowiących cenne siedliska przyrodnicze zależne od utrzymania odpowiednich stosunków wodnych, przyczyni się do poprawy ich stanu i zachowania różnorodności biologicznej.

Dodatkowo, w celu ułatwienia realizacji przez rolników zadań ochronnych przewidzianych dla poszczególnych obszarów Natura 2000, wprowadza się możliwość wsparcia odpowiednich inwestycji w gospodarstwach; na ten cel przewidziana jest kwota 128,9 mln euro.

Do zachowania różnorodności biologicznej bezpośrednio przyczyniać się będzie również poddziałanie Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska z budżetem wynoszącym 5 mln euro, w ramach którego wspierane będą operacje zwiększające różnorodność biologiczną poprzez dywersyfikację struktury leśnej oraz składu gatunkowego istniejących drzewostanów w wieku 11-60 lat.

Do zachowania różnorodności biologicznej pośrednio przyczyni się również działanie Rolnictwo ekologiczne oraz poddziałanie Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych z budżetem odpowiednio: ok. 783,4 mln euro i 249,2 mln euro. Cel szczegółowy 4a będzie realizowany również przez działanie Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, na które przewidziano ok. 2 562,4 mln euro, w tym 274,0 mln euro z budżetu środków EIO, a szacowana powierzchnia objęta wsparciem będzie wynosiła ok. 8 998,8 tys. ha. Budżet działania ONW jest wynikiem obecnej delimitacji obszarów ONW, zajmujących 58,7% użytków rolnych w Polsce, które będą obowiązywały do czasu wejścia w życie nowej delimitacji, zgodnie z art. 31 ust. 5 rozporządzenia

1305/2013. Założono, że wejście w życie nowej delimitacji obszarów ONW typ nizinny nie zmieni łącznej rocznej kwoty wsparcia.

5.2.4.2. 4B) Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów

5.2.4.2.1. Działania dotyczące gruntów rolnych

- M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)
- M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)
- M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)
- M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)
- M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)

5.2.4.2.2. Działania dotyczące obszarów leśnych

- M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)

5.2.4.2.3. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

PROW wpisuje się w założenia Ramowej Dyrektywy Wodnej i uwzględnia potrzebę poprawy jakości wód.

Wsparcie stosowania odpowiednich praktyk agrotechnicznych (m.in. międzyplony, racjonalne nawożenie w oparciu o plan nawozowy), realizowane będzie w ramach Pakietu 2. Ochrona gleb i wód i Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego. Dodatkowo wymóg ekstensyfikacji w Pakietach 4 i 5 wpłynie na racjonalne gospodarowanie składnikami mineralnymi oraz ograniczenie ich strat. Ponadto, w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu wód istotne jest wspieranie jej retencjonowania wody, czemu służy pakiet 9. Ogólny budżet Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego wyniesie 2 057 mln euro, co pozwoli na wsparcie w 2022 r. powierzchni ok. 2 022 tys. ha w ramach pakietów bezpośrednio lub pośrednio oddziałujących na poprawę jakości i zasobów wody.

Cel 4 B będzie realizowany również przez poddziałanie Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa - operacje typu Zarządzanie zasobami wodnymi. Planowane wsparcie ma przyczynić się do zwiększenia retencji na obszarach wiejskich, co pozwoli przeciwdziałać negatywnym skutkom suszy. Na realizację tego instrumentu wsparcia przeznaczono ponad 215 mln euro (z czego 137 mln euro z EFRROW). Planuje się realizację 205 operacji.

Do realizacji powyższego celu pośrednio przyczynią się również działania: Rolnictwo ekologiczne, Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami oraz poddziałanie Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych.

Do ochrony wód przyczyni się także dofinansowanie inwestycji służących dostosowaniu gospodarstw

rolnych do wymogów w zakresie gospodarowania nawozami naturalnymi (budżet tego instrumentu wsparcia wynosi ok. 90,3 mln euro). Dodatkowo w ramach tego instrumentu wsparcia przeznaczono 47 mln euro z środków EIO.

W celu zapobiegania zanieczyszczeniom wód biogenami, realizowane będą inwestycje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej w działaniu „Podstawowe usługi (...)”, zaprogramowanym pod celem szczegółowym 6b.

Na jakość wód pośrednio wpłyną się również działania: Rolnictwo ekologiczne, Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami oraz poddziałanie Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych.

5.2.4.3. 4C) Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą

5.2.4.3.1. Działania dotyczące gruntów rolnych

- M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)
- M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)
- M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)
- M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)
- M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)

5.2.4.3.2. Działania dotyczące obszarów leśnych

- M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)

5.2.4.3.3. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Do realizacji powyższego celu szczegółowego, z uwagi na zjawisko utraty substancji organicznej oraz nadmierne stosowanie nawozów i nasilające się zjawisko erozji gleb niezbędne jest podjęcie następujących działań: (i) wsparcie odpowiednich praktyk takich jak zrównoważone i ekologiczne metody gospodarowania, stosowanie międzyplonów, (ii) promowanie ekstensywnego sposobu użytkowania łąk i pastwisk. Powyższe działania będą realizowane poprzez następujące instrumenty: „Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne” (w szczególności poprzez Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone i Pakiet 2. Ochrona gleb i wód) oraz działanie „Rolnictwo Ekologiczne”.

Cel szczegółowy 4c będzie realizowany przez „Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne” (wszystkie pakiety z wyjątkiem Pakietu 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych, Pakietu 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie oraz Pakietu 7. Zachowanie

zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie). Ogólny budżet Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego wyniesie ok. 2 057 mln euro, a szacowana powierzchnia objęta wsparciem w 2022 r. ok. 2 022 tys. ha. Należy podkreślić, że ta sama powierzchnia, a co za tym idzie i środki finansowe realizują pozostałe cele szczegółowe (4a i 4b).

Cel szczegółowy 4c będzie realizowany również przez działanie „Rolnictwo ekologiczne”, co łączy się z zaangażowaniem środków na poziomie całości budżetu tego działania tj. ok. 783,4 mln euro a szacowana powierzchnia objęta wsparciem w 2022 r. będzie wynosiła ok. 408,3 tys. ha.

Cel szczegółowy 4c będzie realizowany również przez poddziałanie *Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska*. Inwestycje realizowane w ramach tego poddziałania tj. prowadzenie podsadzeń pod okapem drzewostanu oraz zakładanie remiz będą szczególnie pozytywnie oddziaływać na warunki glebowe poprzez jej osłonę przed szkodliwym wpływem wysychania lub zarastania roślinnością zielną lub krzewinkową przyczyniając się tym samym do realizacji niniejszego celu. Budżet tego poddziałania wyniesie 5 mln euro, a przewidywana powierzchnia wsparcia wyniesie ok. 29,1 tys. ha.

Do realizacji powyższego celu szczegółowego pośrednio przyczynią się również działania: Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami oraz poddziałanie Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych.

5.2.5. P5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu

5.2.5.1. 5A) *Poprawa efektywności korzystania z zasobów wodnych w rolnictwie*

5.2.5.1.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

5.2.5.1.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

5.2.5.2. 5B) *Poprawa efektywności wykorzystania energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym*

5.2.5.2.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

5.2.5.2.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

5.2.5.3. 5C) Ułatwianie dostaw i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, produktów ubocznych, odpadów i pozostałości oraz innych surowców nieżywnościowych dla celów biogospodarki

5.2.5.3.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

5.2.5.3.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

W ramach szeroko rozumianej gospodarki niskoemisyjnej, ze środków polityki spójności (PS) w zakresie energetyki będą realizowane projekty obejmujące wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych i rozwoju sieci dla OZE.

W PS w obszarze OZE przewidywana jest budowa jednostek wytwarzania energii wykorzystujących energię wiatru, biomasę i biogaz, a także energię słońca, geotermii oraz wody wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej. Z uwagi na niedostateczny poziom rozwoju sieci elektroenergetycznej w Polsce, w stosunku do nagłego wzrostu potrzeb przesyłu mocy, wynikających z planowanych inwestycji w zakresie OZE, wsparcie zostanie skierowane też na projekty dotyczące budowy oraz modernizacji sieci umożliwiających przyłączanie jednostek wytwarzania energii z OZE do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego.

Wsparcie polityki spójności w obszarze OZE będzie dostępne w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (POIiŚ) jak również w regionalnych programach operacyjnych. Planuje się, że energetyka prosumencka będzie wspierana w ramach RPO, natomiast w ramach POIiŚ będą wspierane projekty o większej mocy wytwórczej.

5.2.5.4. 5D) Redukcja emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa

5.2.5.4.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

5.2.5.4.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Wprawdzie działania Programu nie zostały przypisane bezpośrednio do realizacji celu szczegółowego 5D, jednakże działania przypisane do innych celów szczegółowych przyczyniają się pośrednio do redukcji emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa, w szczególności poprzez wsparcie inwestycji służących poprawie gospodarki nawozowej na obszarach OSN (działanie Inwestycje w środki trwałe) oraz działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne (pakiet Rolnictwo zrównoważone i pakiet Ochrona gleb i wód) i działanie Rolnictwo ekologiczne.

5.2.5.5. 5E) Promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie

5.2.5.5.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)

5.2.5.5.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

W ramach tego celu podejmowane będą działania dążące zarówno do ograniczania emisji gazów cieplarnianych w rolnictwie i leśnictwie jak również zwiększania pochłaniania dwutlenku węgla poprzez odpowiednie użytkowanie gruntów rolnych i leśnych. Naturalnym sposobem na osiągnięcie tego celu będzie zwiększanie powierzchni leśnej poprzez zalesienia w ramach poddziałania Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych. Na jego realizację przewidziano ok. 249,2 mln euro, co pozwoli na założenie upraw leśnych na powierzchni ok. 5,1 tys. ha. Z uwagi na wieloletni charakter poddziałania zalesieniowego, większa część tych środków będzie przeznaczona na utrzymanie i pielęgnację upraw leśnych założonych w ramach PROW 2004-2006 oraz PROW 2007-2013.

Cel 5E będzie realizowany pośrednio również przez poddziałanie 8.5 Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska, gdzie istotne znaczenie będą miały podsadzenia pod okapem drzewostanu, które pozwolą na wydajniejsze spełnianie przez las funkcji ochronnych, zwłaszcza w kontekście łagodzenia zmian klimatu tj. sekwestracji CO₂. Dla realizacji celu 5E istotne znaczenie będą miały również zabiegi pielęgnacyjne wykonywane w lasach 11-20 letnich (czyszczenia późne), które mają na celu promowanie drzew najlepiej przyrastających, korzystnie wpływających na spełnianie przez nie funkcji ekologicznych, w tym efektywniejsze wiązanie węgla. Dzięki tym zabiegom podnoszona będzie naturalna odporność drzewostanu, co jest szczególnie istotne z uwagi na potrzebę adaptacji do zmian klimatu.

Do realizacji powyższego celu pośrednio przyczynią się również działania: Rolnictwo ekologiczne oraz Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne.

Ponadto szereg działań realizujących jako cel główny inne priorytety wpisuje się pośrednio w realizację priorytetu 5.

Działania ukierunkowane na podnoszenie konkurencyjności (Modernizacja gospodarstw, Premie dla młodych rolników, Restrukturyzacja małych gospodarstw), gdy wynik ekonomiczny bazuje na: racjonalizacji wykorzystania zasobów (np. wody, energii), zastosowaniu nowych technologii produkcji, zmianach w organizacji produkcji i sprzedaży zmniejszających presję na środowisko i klimat, wyborze kierunku działalności z uwzględnieniem warunków środowiskowych i klimatycznych, przyczynią się również do realizacji priorytetu 5. Również operacje realizowane w ramach wsparcia przetwórstwa mogą potencjalnie uwzględniać zastosowanie nowych technologii o wymiarze proklimatycznym i prośrodowiskowym (zmniejszenie emisji, oszczędność wody, energii, wykorzystanie OZE itp.).

Część operacji z działania *Transfer wiedzy...* poświęcona będzie tematyce związanej z ochroną środowiska, uwzględniając jednocześnie pośrednio kwestie związane z klimatem. Tematyka zmian klimatu będzie elementem tych szkoleń, które dotyczyć będą celu 3b.

Wsparcie na realizację projektów inwestycyjnych dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł

wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej (CT4) będzie udzielane w PS.

5.2.6. P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich

5.2.6.1. 6A) Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy

5.2.6.1.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)

5.2.6.1.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Rolnictwo pozostaje najważniejszym pod względem generowania PKB oraz zatrudnienia sektorem na obszarach wiejskich. Rozdrobniona struktura wiąże się w Polsce z przerostem zatrudnienia, co powoduje konieczność zagospodarowania znaczących nadwyżek pracy. Słabo rozwinięty rynek pracy na obszarach wiejskich oznacza trudności z pozyskaniem pozarolniczego źródła dochodów. Planowane w Programie działanie polegać będzie na wsparciu podejmowania przez ludność rolniczą działalności pozarolniczej, przyczyniając się tym samym do redukcji ukrytego bezrobocia.

Budżet działania Rozwój gospodarstw rolnych i działalności gospodarczej, w części przeznaczonej na premie służące podejmowaniu przez rolników działalności pozarolniczej wynosi ok. 705 mln euro, w tym ok. 448 mln euro z EFRROW. Planuje się, że w ramach tego działania zostanie utworzonych ok. 25,7 tys. miejsc pracy.

5.2.6.2. 6B) Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich

5.2.6.2.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

- M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
- M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

5.2.6.2.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

Elementem wsparcia rozwoju lokalnego będzie realizacja działania Podstawowe usługi i odnowa na

obszarach wiejskich z budżetem ok. 1,8 mld euro pozwalającym na realizację ok. 7,6 tys. operacji. W zakresie działania uwzględniono zachowanie i ochronę dziedzictwa kulturowego, kształtowanie przestrzeni publicznej i projekty dotyczące obiektów pełniących funkcje kulturalne. Ponadto wsparcie rozwoju infrastruktury (drogi lokalne, gospodarka wodno-ściekowa) przyczyni się zarówno do poprawy warunków życia i rozwoju gospodarczego, jak i do ochrony środowiska (ograniczenie zanieczyszczeń wód). Dodatkowo ze środków EIO przeznaczono na gospodarkę wodno-ściekową ponad 376 mln euro, co pozwoli na realizację dodatkowych 350 operacji.

Zwiększeniu szans na zatrudnienie grup defaworyzowanych ma służyć również wsparcie sektora ekonomii społecznej ze środków EFS w zakresie animacji lokalnej i wsparcia tworzenia nowych oraz rozwoju istniejących podmiotów ekonomii społecznej. Natomiast działanie LEADER realizować będzie wypracowane lokalnie strategie rozwoju (LSR), dostosowane do sytuacji i potrzeb danego obszaru. Leader ukierunkowany został na cele związane z przeciwdziałaniem ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, w związku z czym istotne w ramach LSR jest wsparcie zakładania i rozwijania działalności gospodarczej, w tym przez podmioty ekonomii społecznej (jako uzupełnienie wsparcia z EFS), któremu towarzyszyć będą szkolenia i doradztwo dostosowane do potrzeb indywidualnych. Zakres LEADER może obejmować także przetwórstwo produktów rolno-spożywczych (na małą skalę) oraz tworzenie i funkcjonowanie sieci w zakresie krótkich łańcuchów żywnościowych, rynków lokalnych lub usług turystycznych, co pozwoli na wykorzystanie endogenicznego potencjału obszarów wiejskich.

Na realizację celu szczegółowego 6b zaplanowano łącznie ponad 3,1 mld euro (w tym 376 mln euro z środków EIO). Z tej kwoty ok. 997 mln euro stanowią środki przeznaczone na LEADER; planuje się, że do realizacji LSR zostanie wybranych ok. 290 LGD, które zasięgiem swego działania obejmą obszar zamieszkały przez ponad 20 mln osób.

5.2.6.3. 6C) Zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na obszarach wiejskich oraz podnoszenie poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości.

5.2.6.3.1. Wybór działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

5.2.6.3.2. Połączenie oraz uzasadnienie działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich

-

5.3. Opis sposobu uwzględnienia celów przekrojowych, w tym szczegółowych wymagań w art. 8 ust. 1 lit. c) ppkt (v) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Program stanowić będzie wkład w realizację celów przekrojowych w zakresie innowacyjności, środowiska oraz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej.

Cel przekrojowy klimat realizowany jest przez następujące działania/poddziałania:

- 1 Transfer wiedzy i działalność informacyjna,
- 2 Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw,
- 3 Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych,
- 4.1 Wsparcie na inwestycje w gospodarstwach rolnych,
- 4.2 Wsparcie na inwestycje w zakresie przetwórstwa i wprowadzania do obrotu lub rozwoju produktów rolnych,
- 4.3 Wsparcie na inwestycje w infrastrukturę związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem sektora rolnego i leśnego (Scalenia gruntów),
- 5 Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych,
- 6.1 Wsparcie dla młodych rolników na rozpoczęcie działalności,
- 6.2 Wsparcie na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich,
- 6.3 Wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw,
- 6.4 Wsparcie na inwestycje w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej,
- 7 Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich,
- 8.1 Wsparcie na zalesianie i tworzenie terenu zalesionego,
- 8.5 Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska,
- 9 Tworzenie grup producentów i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym,
- 10 Działanie rolno- środowiskowo- klimatyczne,
- 11 Rolnictwo ekologiczne,
- 13 Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami,
- 16 Współpraca,
- 19 Wsparcie na rozwój lokalny kierowany przez społeczność w ramach LEADER.

Cel przekrojowy środowisko realizowany jest przez następujące działania/poddziałania:

- 1 Transfer wiedzy i działalność informacyjna,
- 2 Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw,
- 3 Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych,
- 4.1 Wsparcie na inwestycje w gospodarstwach rolnych,
- 4.2 Wsparcie na inwestycje w zakresie przetwórstwa i wprowadzania do obrotu lub rozwoju produktów rolnych,
- 4.3 Wsparcie na inwestycje w infrastrukturę związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem sektora rolnego i leśnego (Scalenia gruntów),
- 6.1 Wsparcie dla młodych rolników na rozpoczęcie działalności,
- 6.2 Wsparcie na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich,
- 6.3 Wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw,
- 6.4 Wsparcie na inwestycje w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej,
- 7 Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich,

- 8.1 Wsparcie na zalesianie i tworzenie terenu zalesionego,
- 8.5 Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska,
- 9 Tworzenie grup producentów i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym,
- 10 Działanie rolno- środowiskowo- klimatyczne,
- 11 Rolnictwo ekologiczne,
- 13 Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami,
- 14 Dobrostan zwierząt,
- 16 Współpraca,
- 19 Wsparcie na rozwój lokalny kierowany przez społeczność w ramach LEADER.

Cel przekrojowy innowacje realizowany jest przez następujące działania/poddziałania:

- 1 Transfer wiedzy i działalność informacyjna,
- 2 Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw,
- 3 Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych,
- 4.1 Wsparcie na inwestycje w gospodarstwach rolnych,
- 4.2 Wsparcie na inwestycje w zakresie przetwórstwa i wprowadzania do obrotu lub rozwoju produktów rolnych,
- 4.3 Wsparcie na inwestycje w infrastrukturę związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem sektora rolnego i leśnego (Scalenia gruntów),
- 6.1 Wsparcie dla młodych rolników na rozpoczęcie działalności,
- 6.2 Wsparcie na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich,
- 6.3 Wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw,
- 6.4 Wsparcie na inwestycje w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej,
- 6.5 Płatności dla rolników kwalifikujących się do systemu drobnych producentów rolnych, którzy definitywnie przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi,
- 7 Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich,
- 9 Tworzenie grup producentów i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym,
- 10 Działanie rolno- środowiskowo- klimatyczne,
- 11 Rolnictwo ekologiczne,
- 14 Dobrostan zwierząt
- 16 Współpraca,
- 19 Wsparcie na rozwój lokalny kierowany przez społeczność w ramach LEADER.

Szczegółowy opis realizacji celów przekrojowych UE przez poszczególne działania/ poddziałania/ typy operacji PROW znajduje się w załączniku 6.

5.4. Tabela podsumowująca logikę interwencji, wskazująca priorytety oraz cele szczegółowe wybrane na potrzeby programu rozwoju obszarów wiejskich, cele ujęte ilościowo oraz połączenia działań, które zostaną wykorzystane do ich osiągnięcia, w tym planowane wydatki (tabela generowana automatycznie na podstawie informacji przekazanych w sekcjach 5.2 i 11).

Priorytet 1				
Cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.	Planowane wydatki	Połączenie działań
1A	T1: procent wydatków w ramach artykułów 14, 15 i 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do ogółu wydatków poniesionych w ramach PROW (cel szczegółowy 1A)	1,84%		M01, M02, M16
1B	T2: łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...) (cel szczegółowy 1B)	165,00		M16
1C	T3: łączna liczba uczestników szkolenia na podstawie art. 14 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (cel szczegółowy 1C)	261 811,00		M01
Priorytet 2				
Cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.	Planowane wydatki	Połączenie działań
2A	T4: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją (cel szczegółowy 2A)	3,38%	4 652 262 384,00	M01, M02, M04, M06, M16, M21
2B	T5: procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (cel szczegółowy 2B)	2,18%	969 171 231,00	M06
Priorytet 3				
Cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.	Planowane wydatki	Połączenie działań
3A	T6: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów (cel szczegółowy 3A)	1,13%	1 563 449 906,00	M01, M03, M04, M07, M09, M14, M16
3B	T7: procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania	1,04%	276 816 056,00	M01, M05, M17

	ryzykiem (cel szczegółowy 3B)			
	Liczba beneficjentów w ramach inwestycji zapobiegających zniszczeniu potencjału produkcji rolnej (-)	9 740,00		
Priorytet 4				
Cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.	Planowane wydatki	Połączenie działań
4A (agri)	T9: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazu (cel szczegółowy 4A)	14,07%	5 896 005 025,00	M01, M04, M10, M11, M13
4B (agri)	T10: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (cel szczegółowy 4B)	14,00%		
4C (agri)	T12: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)	16,82%		
4A (forestry)	T8: procent lasów/innych zalesionych obszarów w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną (cel szczegółowy 4A)	0,31%	5 000 000,00	M08
4B (forestry)				
4C (forestry)	T13: procent gruntów leśnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)	0,31%		
Priorytet 5				
Cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.	Planowane wydatki	Połączenie działań
5E	T19: procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla (cel szczegółowy 5E)	0,02%	249 189 060,00	M08
Priorytet 6				
Cel szczegółowy	Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.	Planowane wydatki	Połączenie działań
6A	T20: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (cel szczegółowy 6A)	25 654,00	704 677 347,00	M06
6B	T21: procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju (cel szczegółowy 6B)	72,65%	3 116 860 847,00	M07, M19
	T22: procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług/infrastruktury (cel	23,50%		

	szczegółowy 6B)			
	T23: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER) (cel szczegółowy 6B)	14 420,00		

5.5. Opis charakteru doradczego w celu zapewnienia odpowiedniego doradztwa i wsparcia w zakresie wymogów prawnych i działań związanych z innowacjami, aby wykazać działania podjęte zgodnie z wymogami art. 8 ust. 1 lit. c) ppkt (vi) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Doradztwo rolnicze w Polsce świadczą wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego (ODR-y), izby rolnicze, prywatne, akredytowane podmioty doradcze, prywatne podmioty doradcze nie posiadające akredytacji, branżowe związki producentów rolnych (niektóre posiadają akredytację), instytuty badawcze resortu rolnictwa i wyższe uczelnie. Doradztwo może też być świadczone przez służby surowcowe przemysłu rolno-spożywczego, służby marketingowe podmiotów wytwarzających i dystrybuujących środki do produkcji rolnej prowadzące doradztwo w zakresie doboru odpowiednich, do danej uprawy i warunków glebowo-klimatycznych, środków plonotwórczych. W przypadku przemysłu rolno-spożywczego oraz podmiotów wytwarzających i dystrybuujących środki do produkcji rolnej, korzystają one głównie z własnej kadry inżyniersko-technicznej.

Zadania ustawowe publicznych jednostek doradztwa rolniczego (16 ODR-ów i CDR) finansowane są w ramach dotacji celowej z budżetu państwa, udzielanej przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Instytucje te mogą także prowadzić działalność gospodarczą, a przychody przeznaczać na finansowanie swojej działalności statutowej. ODR-y mogą otrzymywać również dotacje podmiotowe z budżetów jednostek samorządu terytorialnego (JST) na wykonywanie zadań z zakresu doradztwa rolniczego.

Zatrudnienie w doradztwie rolniczym w Polsce (publicznym i prywatnym) na przestrzeni ostatnich 4 lat kształtuje się na podobnym poziomie ok. 5 000 osób, zaś na doradcę w 2013r. przypadało ok. 300 gospodarstw. Dane nie uwzględniają działalności osób, związanych z przemysłem, produkującym środki i artykuły do produkcji rolnej.

Duża liczba „punktów” doradczych gwarantuje dostęp do usług doradczych wszystkim zainteresowanym rolnikom, dając im możliwość wyboru zarówno podmiotu doradczego jak i doradcy. Na stronie internetowej MRiRW zamieszczone są adresy publicznych i akredytowanych podmiotów doradczych, natomiast na stronie internetowej Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie znajdują się wykazy certyfikowanych doradców.

Ośrodki doradztwa rolniczego funkcjonują na podstawie ustawy z 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (t.j. Dz. U. z 2013 r. , poz.474). Ośrodki doradztwa znajdują się w każdym z 16 województw. Zatrudniają łącznie około 4 100 osób. Struktura organizacyjna tych instytucji wynika z podziału administracyjnego kraju i obejmuje: centralę z działami, zatrudniającymi doradców-specjalistów; biura powiatowe i biura na poziomie gmin, zatrudniające doradców terenowych. Na jedną gminę przypada prawie dwóch doradców, zaś biorąc pod uwagę gospodarstwa powyżej 4 ESU, w 2009r. na 1 doradcę przypadało ok. 122 gospodarstwa.

Izby rolnicze działają na podstawie ustawy z 14.12.1995 r. (t.j. Dz.U. z 2002 nr 101, poz.927 z późn.zm) o izbach rolniczych. W każdym z 16 województw Izby rolnicze zatrudniają doradców, którzy ściśle współpracują z ośrodkami doradztwa rolniczego.

Prywatne podmioty doradcze działają na podstawie ustawy z 2.07.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz.672). Aby świadczyć usługi w ramach działania „Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013, firmy prywatne muszą uzyskać akredytację ministra rolnictwa i rozwoju wsi. Aktualnie akredytację w zakresie doradztwa rolniczego posiada 180 prywatnych podmiotów doradczych, które zatrudniają łącznie 363 doradców, natomiast w zakresie doradztwa leśnego akredytowano 269 podmioty (w tym 266 to

jednostki Lasów Państwowych, a 3 podmioty prywatne), zatrudniające łącznie 364 doradców.

Centrum Doradztwa Rolniczego (CDR), jest instytucją wspomagającą funkcjonowanie systemu doradztwa rolniczego i funkcjonuje, podobnie jak ODR-y, na podstawie ustawy z 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 474) i podlega bezpośrednio ministrowi rolnictwa i rozwoju wsi. Do zadań CDR należy w szczególności:

- doskonalenie zawodowe i certyfikacja doradców,
- prowadzenie list specjalistów – doradców, posiadających uprawnienia do doradzania w ramach PROW,
- opracowywanie materiałów i narzędzi pracy doradczej dla doradców, w tym opracowanie metodyki świadczenia usług doradczych w zakresie przepisów prawnych UE, dotyczących gospodarstwa rolnego oraz kontrola prywatnych, akredytowanych podmiotów doradczych.

Ponieważ do obowiązków CDR należy kontrola, to instytucja ta ma ustawowy zakaz świadczenia usług rolnikom w zakresie objętym kontrolą

Doradca, świadczący doradztwo na rzecz wnioskodawców lub beneficjentów programu, niezależnie od zatrudnienia (w prywatnym lub publicznym podmiocie), wpisany ma być na listę prowadzoną przez CDR. W CDR prowadzone są następujące listy doradców:

- rolniczych - posiadających uprawnienia do doradzania na temat przepisów prawnych UE, dotyczących gospodarstw rolnych, w tym cross-compliance,
- rolnośrodowiskowych - posiadających uprawnienia do sporządzania planów rolnośrodowiskowych/ekologicznych,
- ekspertów przyrodniczych - przygotowujących rolnikom dokumentację przyrodniczą w ramach programów rolnośrodowiskowych,
- doradców leśnych, posiadających uprawnienia do doradzania na podstawie certyfikatu, wydanego przez Lasy Państwowe.

Liczbę certyfikowanych doradców – specjalistów w ww. specjalnościach oraz szacowane potrzeby przygotowania kadry do świadczenia usług w związku z okresem programowania 2014-2020 przedstawia poniższa tabela, opracowana na podstawie danych i potrzeb oszacowanych przez Centrum Doradztwa Rolniczego.

W związku z nowymi zadaniami i wyzwaniem, stojącymi przed doradztwem rolniczym, takimi jak: przeciwdziałanie zmianom klimatycznym i upowszechnianie metod korzystnych dla klimatu i środowiska, ochrona różnorodności biologicznej, zarządzanie zasobami wodnymi, zintegrowane stosowanie pestycydów, zorientowanie na rynek, a także promowanie przedsiębiorczości, podjęte zostały działania w celu przygotowania systemu doradztwa rolniczego do efektywnej realizacji zadań. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi zleciło Centrum Doradztwa Rolniczego przeszkolenie doradców na temat integrowanej ochrony roślin. Obecnie jest już 712 wykwalifikowanych doradców z tego zakresu, ale wg szacunków CDR potrzeba jeszcze ok. 492, aby zapewnić doradztwo wszystkim rolnikom. W latach 2012-2013 w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatycznym zorganizowano szkolenia dla doradców, w roku 2014 planuje się szkolenia na temat ochrony różnorodności biologicznej, natomiast do świadczenia usług doradczych na temat odnawialnych źródeł energii CDR zorganizował w ww. okresie 115 szkoleń dla 4392 osób. W nowo utworzonym przez CDR, Centrum Szkolenia Praktycznego w Zakresie Małego Przetwórstwa, przeszkolono w latach 2012-2013 ponad 4000 osób na temat przetwórstwa na poziomie gospodarstwa i skracania

łańcucha żywnościowego.

W odniesieniu do PROW 2014 -2020 planuje się rozszerzyć obecna listę doradców przynajmniej o doradcę z zakresu integrowanej ochrony. Ponadto przepisy krajowe określają warunki wpisania na listę doradców prowadzoną przez CDR oraz wymagania dotyczące kwalifikacji zawodowych (w tym odpowiedniego wykształcenia). Doradca będzie musiał ukończony kurs specjalizacyjny, zdany egzamin, nie może być skazany prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne lub umyślne przestępstwo skarbowe. Proponowane przepisy zakładają także udział doradców, wpisanych na listę w obowiązkowych szkoleniach uzupełniających. Osoba, która nie zda egzaminu uzupełniającego lub zostanie skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne lub umyślne przestępstwo skarbowe, będzie skreślana z listy doradców.

Sieć na rzecz innowacji (SIR)

W celu zapewnienia efektywnego upowszechniania wiedzy i doświadczeń we wdrażaniu innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich utworzona jest sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR), w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW). W ramach sieci realizowane będą działania z zakresu aktywizacji potencjalnych partnerów współpracy na rzecz innowacji, podnoszące wiedzę i umiejętności w zakresie zarządzania projektami badawczo-wdrożeniowymi oraz upowszechniania wyników prac badawczo-wdrożeniowych.

W szczególności sieć będzie realizowała następujące zadania:

- identyfikowanie partnerów do współpracy w zakresie wdrażania projektów innowacyjnych,
- rozpowszechnianie informacji i wiedzy na temat sposobu współpracy w projektach naukowo-badawczych,
- opracowanie metodologii tworzenia i identyfikowania projektów współpracy i prowadzenie bazy projektów,
- współpraca z krajowymi jednostkami naukowo-badawczymi, instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz innowacji oraz Europejską Siecią na rzecz Innowacji, w tym w selekcji projektów zgłaszanych do Europejskiej nagrody za realizację najlepszych projektów innowacyjnych w rolnictwie i na obszarach wiejskich,
- prowadzenie działań animacyjnych i sieciujących wśród interesariuszy (rolników, przedsiębiorców, jednostek naukowo - badawczych i doradców), w tym moderowanie prac grup tematycznych dotyczących tematów o potencjale innowacyjnym powstających w ramach sieci,
- doradztwo i pomoc w tworzeniu i organizacji grup operacyjnych na rzecz innowacji,
- doradztwo i pomoc w tworzeniu projektów przez grupy operacyjne i partnerstwa na rzecz innowacji.

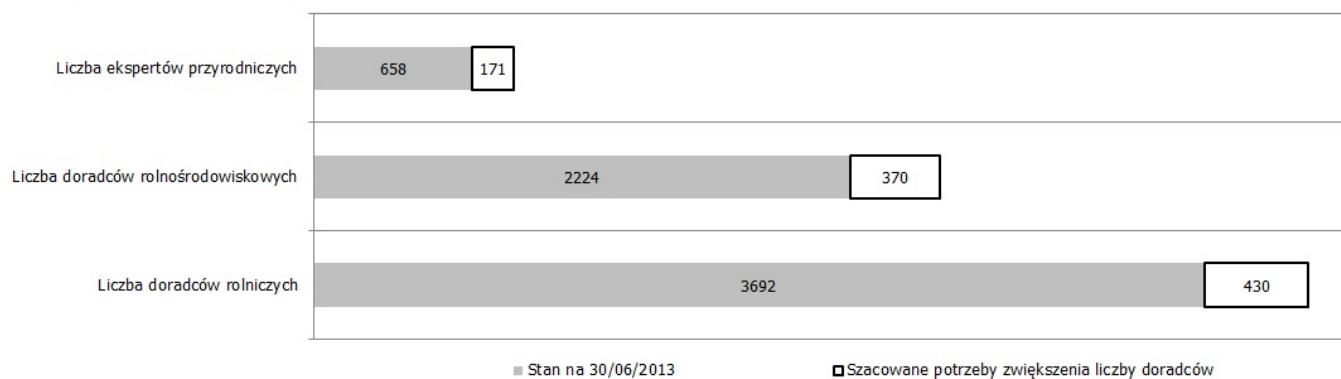
Zadania SIR wykonują wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego, a koordynację ich wykonania zapewnia Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie.

Liczba doradców, pracujących w ODR-ach i gospodarstwach wg ESU przypadających na 1 doradcę, wg ESU (dane z 2009 r. wg GUS i IRWIR):

- Liczba gospodarstw 0-2 ESU: 1 624 236
- Liczba gospodarstw >4 ESU: 466 906
- Liczba doradców na gminę: 1,8
- Liczba gospodarstw ogółem na 1 doradcę: 367,3
- Liczba gospodarstw 0-2 ESU na 1 doradcę: 78,8

- Liczba gospodarstw >4 ESU na 1 doradcę: 128,8.

Liczba certyfikowanych doradców – specjalistów

Liczba certyfikowanych doradców – specjalistów

6. OCENA WARUNKÓW WSTĘPNYCH

6.1. Informacje dodatkowe

7,

6.2. Warunki wstępne

Mający zastosowanie warunek wstępny na poziomie krajowym	Spełniono mający zastosowanie warunek wstępny: Tak / Nie / Częściowo	Ocena ich spełnienia	Priorytety / cele szczegółowe	Środki
P3.1) Zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem: istnienie krajowych lub regionalnych ocen ryzyka na potrzeby zarządzania klęskami i katastrofami, uwzględniających dostosowanie do zmian klimatu.	yes	Polska spełnia kryteria warunowości ex -ante odnoszące się do oceny ryzyka uwzględniającej wymienione w kryteriach elementy. Strona polska przekaze Komisji Europejskiej szczegółowe wyjaśnienia – dokument roboczy przygotowywany przez Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, opracowany na bazie niejawnego Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego, przyjętego uchwałą Rady Ministrów w dniu 12 lipca 2013 r.	3B	M05
P4.1) Warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska: na poziomie krajowym ustalone są normy dotyczące utrzymania gruntów w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska, o których to normach mowa w tytule VI rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1306/2013.	yes	Obowiązek utrzymywania gruntów rolnych w Dobrej Kulturze Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC) istnieje już obecnie na podstawie zapisów rozporządzenia Rady (WE) nr 73/2009 z dnia 19 stycznia 2009 r. ustanawiającego wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego dla rolników w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiającego określone systemy wsparcia dla rolników, zmieniającego rozporządzenia (WE) nr 1290/2005, (WE) nr 247/2006, (WE) nr 378/2007 oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 (Dz.Urz. UE. L 30 z 31.01.2009, str. 16). Zasady dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska są określone na podstawie ram ustanowionych w załączniku III do wymienionego rozporządzenia. Załącznik wyróżnia normy obowiązkowe oraz dobrowolne. Do przestrzegania norm GAEC zobowiązani są rolnicy ubiegających się o płatności bezpośrednie oraz płatności w ramach niektórych działań nieinwestycyjnych PROW 2007-2013, tj. płatności: z tytułu naturalnych utrudnień dla rolników na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW); rolnośrodowiskowych; na zalesianie gruntów rolnych.	P4	M10, M11, M13
P4.2) Wymogi minimalne w odniesieniu do nawozów i środków ochrony roślin: na poziomie krajowym określone są wymogi minimalne w odniesieniu do nawozów i środków ochrony roślin, o których to wymogach mowa w tytule III rozdział I art. 28 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013.	yes	Obowiązek utrzymywania gruntów rolnych w Dobrej Kulturze Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC) istnieje już obecnie na podstawie zapisów rozporządzenia Rady (WE) nr 73/2009 z dnia 19 stycznia 2009 r. ustanawiającego wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego dla rolników w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiającego określone systemy wsparcia dla rolników, zmieniającego rozporządzenia (WE) nr 1290/2005, (WE) nr 247/2006, (WE) nr 378/2007 oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 (Dz.Urz. UE. L 30 z 31.01.2009, str. 16). Zasady dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska są określone na podstawie ram ustanowionych w załączniku III do wymienionego rozporządzenia. Załącznik wyróżnia normy obowiązkowe oraz dobrowolne. Do przestrzegania norm GAEC zobowiązani są rolnicy ubiegających się o płatności bezpośrednie oraz płatności w ramach niektórych działań nieinwestycyjnych PROW 2007-2013, tj. płatności: z tytułu naturalnych utrudnień dla rolników na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW); rolnośrodowiskowych; na	P4	M11, M10

		zalesianie gruntów rolnych.		
P4.3) Inne odpowiednie normy krajowe: na potrzeby tytułu III rozdział I art. 28 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 określone są odpowiednie obowiązkowe normy krajowe.	yes	Obowiązek utrzymywania gruntów rolnych w Dobrej Kulturze Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC) istnieje już obecnie na podstawie zapisów rozporządzenia Rady (WE) nr 73/2009 z dnia 19 stycznia 2009 r. ustanawiającego wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego dla rolników w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiającego określone systemy wsparcia dla rolników, zmieniającego rozporządzenia (WE) nr 1290/2005, (WE) nr 247/2006, (WE) nr 378/2007 oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 (Dz.Urz. UE. L 30 z 31.01.2009, str. 16). Zasady dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska są określone na podstawie ram ustanowionych w załączniku III do wymienionego rozporządzenia. Załącznik wyróżnia normy obowiązkowe oraz dobrowolne. Do przestrzegania norm GAEC zobowiązani są rolnicy ubiegających się o płatności bezpośrednie oraz płatności w ramach niektórych działań nieinwestycyjnych PROW 2007-2013, tj. płatności: z tytułu naturalnych utrudnień dla rolników na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW); rolności środowiskowych; na zalesianie gruntów rolnych.	P4	M11, M10
G1) Przeciwdziałanie dyskryminacji: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów i polityki dotyczących niedyskryminacji w odniesieniu do EFSI.	partially	Funkcję krajowego organu ds. równości szans w Polsce pełni Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania. Przedstawiciel Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania jako członek Zespołu- Grupy roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem PROW 2014-2020, zaangażowany jest w proces konsultacji Programu. W Agencji działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020 przewidziano zaangażowanie podmiotów aktywnych w obszarze przeciwdziałania niedyskryminacji, w tym ze względu na niepełnosprawność, w proces tworzenia i realizacji programów operacyjnych współfinansowanych z EFSI. Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 10 grudnia 2013 r.	6B	M19
G2) Równouprawnienie płci: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów i polityki dotyczących równouprawnienia płci w odniesieniu do EFSI.	partially	Kryterium pierwsze Poziom krajowy Kwestie dotyczące równouprawnienia zawarte są w następujących dokumentach: – Cele operacyjne SRKL: Ułatwienie godzenia pracy z indywidualnymi potrzebami człowieka (na różnych etapach życia, w tym w zakresie łączenia aktywności zawodowej z opieką nad dziećmi oraz dorosłymi osobami zależnymi), rozwój form opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz Upowszechnianie dostępu do opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3, oraz Połączenie systemu opieki nad dziećmi 0-3 i przedszkolnego – Działania w ramach KPR: Aktywność dla wzrostu sprzyjającemu włączeniu społecznemu, Nowoczesny Rynek pracy, Działania na	6B, 6A	M19, M06, M07

		rzecz godzenia ról rodzinnych i zawodowych kobiet i mężczyzn w tym rozwój różnych form opieki nad dziećmi do lat 3 – SRK 2020, DSRK. Poziom funduszy unijnych Realizacją tego kryterium będzie Agenda działań na rzecz równości szans płci 2014-2020 przedstawiająca szczegółowe rozwiązania na rzecz podnoszenia świadomości równościowej wśród m.in. instytucji zaangażowanych we wdrażanie funduszy unijnych. Kryterium drugie Realizacją tego kryterium będzie Agenda działań na rzecz równości szans płci 2014-2020.		
G3) Niepełnosprawność: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych w odniesieniu do EFSI zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE.	partially	Kryterium pierwsze: W Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020 przewidziano działania na rzecz zaangażowania podmiotów aktywnych w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami oraz przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność w proces tworzenia i realizacji programów operacyjnych współfinansowanych z EFSI. Przedstawiciel Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania jako członek Zespołu- Grupy roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem PROW 2014-2020, zaangażowany jest w proces konsultacji Programu. Kryterium drugie: W celu spełnienia kryterium zostanie przedstawiony plan szkoleń dla instytucji zaangażowanych w system wdrażania funduszy europejskich. Kryterium trzecie: Za koordynację wykonywania Konwencji odpowiadać będzie minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego (obecnie Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej), działający jako punkt kontaktowy, o którym mowa w art. 33 ust. 1 Konwencji. Do jego obowiązków będzie należało także sporządzanie sprawozdań z wykonywania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, podobnie jak odbywa się to w przypadku innych konwencji dotyczących praw społecznych. Przepisy nakładające obowiązek zapewniania dostępności dla osób niepełnosprawnych, o której mowa w art. 9 Konwencji, odnoszące się do środowiska fizycznego oraz informacji, komunikacji i różnych innych usług, są zawarte w wielu ustawach (np. w ustawie – Prawo budowlane, ustawie – Prawo o ruchu drogowym, ustawie o transporcie kolejowym, ustawie – Prawo telekomunikacyjne, ustawie – Prawo pocztowe, ustawie – Prawo zamówień publicznych, ustawie – o języku migowym i innych środkach komunikowania się, ustawie – Kodeks wyborczy) i aktach wykonawczych do wielu ustaw. Prowadzone są działania na rzecz zapewniania dalszego postępu w tym zakresie, obejmujące m.in. rozpoznawanie potrzeb w obszarze niezbędnych zmian prawa i poprawy jego wdrażania, jak również kontynuowanie propagowania idei uniwersalnego projektowania. Od 2010 r., organizowane są przez Pełnomocnika Rządu ds. Osób	6A, 6B	M07, M06, M19

		Niepełnosprawnych ogólnopolskie konferencje nt. uniwersalnego projektowania oraz upowszechniane publikacje na temat stosowania tej koncepcji. W ramach PO WER w celu szczegółowym 4 Priorytetu Inwestycyjnego 9.4 realizowane będą działania mające na celu monitorowanie polityk publicznych pod kątem zgodności z postanowieniami Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. W odniesieniu do funduszy strukturalnych i inwestycyjnych kwestie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami uregulowane zostały w Agencji działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020.		
G4) Zamówienia publiczne: istnienie rozwiązań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych w odniesieniu do EFSI.	partially	Implementacja zapisów wskazanych powyżej dyrektyw do polskiej ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych. (Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759, z późn. zm.) W związku z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-465/11 Forposta i ABC Direct Contact oraz mając na uwadze decyzję Komisji Europejskiej o skierowaniu przeciwko Polsce sprawy do Trybunału Sprawiedliwości UE w trybie art. 258 i art. 260 TFUE podjętą w dniu 17 października 2013 r., zostały podjęte niezbędne działania legislacyjne w celu zmodyfikowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych dotyczących przesłanek wykluczenia wykonawców z postępowania o udzielenie zamówienia publicznego przewidzianych w art. 24 ust. 1 pkt. 1 i art. 24 ust. pkt. 1a ustawy Pzp stanowiących implementację art. 45 ust. 2 lit. d) dyrektywy 2004/18/WE. Prace nad rządowym projektem ustawy o zmianie ustawy Prawo zamówień publicznych eliminującej ww. niezgodność prowadzone przez Urząd Zamówień Publicznych zostały jednak wstrzymane w związku z tym, iż do prac legislacyjnych skierowano równolegle projekt poselski ustawy o zmianie ustawy – Prawo zamówień publicznych (druk sejmowy nr 1653). Poselski projekt zawiera między innymi propozycję zmian w zakresie modyfikacji treści art. 24 ust. 1 pkt. 1 i 1a ustawy Pzp dotyczącego przesłanek wykluczenia wykonawcy z uwagi na wyrządzenie szkody lub rozwiązanie, wypowiedzenie lub odstąpienie od umowy z przyczyn dotyczących wykonawcy. W dniu 27 sierpnia 2013 r. projekt poselski ustawy o zmianie ustawy - Prawo zamówień publicznych (druk sejmowy nr 1653) skierowano do pierwszego czytania w komisjach sejmowych (Sejmowa Komisja Gospodarki). W dniu 12 września 2013 r. odbyło się pierwsze czytanie w Sejmowej Komisji Gospodarki, która skierowała projekt ustawy do podkomisji nadzwyczajnej. Obecnie trwają prace nad przedmiotowym projektem w ramach podkomisji nadzwyczajnej Sejmowej Komisji Gospodarki. Pozostałe przepisy ustawy Prawo zamówień publicznych są zgodne z uregulowaniami wspólnotowymi.	6B, 2A	M02, M19, M06, M16, M01, M04
G5) Pomoc państwa: istnienie rozwiązań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa w odniesieniu do EFSI.	yes	Kryterium pierwsze: Organem odpowiedzialnym za skuteczne wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów w zakresie pomocy publicznej jest Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Kompetencje Prezesa UOKiK w zakresie pomocy publicznej reguluje Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (tekst jednolity - Dz. U. z 2007 r. Nr 59, poz. 404, z późn. zm.). Kryterium drugie: W odniesieniu do szkoleń pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej w UOKiK, należy zauważyć, iż	1A, 6B, 5E, 1C	M06, M02, M19, M01, M08

		w okresie ostatnich kilku lat, ze względu na brak odpowiednich środków budżetowych UOKiK, możliwość korzystania ze szkoleń zagranicznych w zakresie pomocy publicznej (które zasadniczo jako jedyne zapewniają odpowiedni stopień szczegółowości i fachowości przekazywanej wiedzy) była bardzo ograniczona. Jednakże, w rezultacie zmiany dokonanej w tym roku w Programie Operacyjnym Pomoc Techniczna 2007-2013, możliwe stało się objęcie jego środkami również pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej. UOKiK został uwzględniony w katalogu beneficjentów tego programu w działaniu 2.2 Infrastruktura informatyczna oraz w działaniu 3.1 Wsparcie instytucji zaangażowanych w realizację NSRO. W związku z tym, pojawiła się możliwość szerszego korzystania ze szkoleń. Aktualnie został przygotowany wniosek o dofinansowanie projektu szkoleniowego, obejmującego głównie szkolenia zagraniczne z zakresu pomocy publicznej, organizowane przez instytucje posiadające duże doświadczenie w tej tematyce i międzynarodową renomę (ERA, EIPA). Udział w szkoleniach pozwoli na uaktualnienie wiedzy pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej UOKiK na temat najnowszych regulacji, praktyki decyzyjnej Komisji Europejskiej i orzecznictwa sądów unijnych. W przyszłym roku planowana jest realizacja kolejnego projektu, który pozwoli na dalsze doskonalenie zawodowe pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej. Jeśli chodzi o rozpowszechnianie wiedzy, UOKiK dokonuje w oparciu o swoje kompetencje, doświadczenie i uzgodnienia z Komisją Europejską, niezbędnych interpretacji przepisów w zakresie pomocy publicznej na potrzeby administracji publicznej. Ponadto, na stronie internetowej stworzona została zakładka poświęcona w całości tematyce pomocy publicznej, w której znajdują się aktualizowane na bieżąco informacje o funkcjonujących w Polsce programach pomocowych i przypadkach pomocy indywidualnej, o decyzjach podejmowanych przez Komisję Europejską w sprawie polskich programów pomocowych i pomocy dla beneficjentów indywidualnych, a także szczegółowe wyjaśnienia dotyczące interpretacji przepisów w zakresie pomocy publicznej oraz informacje o obowiązujących procedurach. Istnieje również zakładka, która grupuje wszystkie polskie i unijne akty prawne regulujące udzielanie pomocy publicznej. UOKiK realizuje swoją politykę informacyjną również w oparciu o konferencje specjalistyczne poświęcone pomocy publicznej oraz przygotowuje projekty wydawnicze. UOKiK uczestniczy w projektowaniu i uzgadnianiu oraz opiniowaniu wytycznych i instrukcji skierowanych do osób zajmujących się implementacją funduszy strukturalnych, dotyczących postępowania w przypadku występowania pomocy publicznej w projektach realizowanych ze środków strukturalnych. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów nie planuje organizować we własnym zakresie szkoleń i przedsięwzięć służących rozpowszechnianiu informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie funduszy, jednakże wyraża gotowość czynnego uczestnictwa w przedsięwzięciach organizowanych przez inne instytucje, poprzez delegowanie swoich pracowników w roli prelegentów. Kryterium trzecie: W kontekście zabezpieczenia prawidłowej implementacji i stosowania przepisów o pomocy publicznej poprzez zapewnienie odpowiedniego potencjału administracyjnego, należy zauważyć, iż aktualnie w Departamencie Monitorowania Pomocy Publicznej w UOKiK zatrudnione są 33 osoby (32,5 etatu). Z uśrednionych wyliczeń wynika, iż 30% czasu pracy pracownicy Departamentu poświęcają na realizację zadań związanych z wykorzystywaniem środków z funduszy strukturalnych (dofinansowanie wynagrodzeń pracowników z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna stanowi odpowiednio 30%). Podany powyżej stan zatrudnienia w chwili obecnej jest wystarczający dla zapewnienia sprawnego i rzetelnego wykonywania zadań Departamentu. Jednakże w związku ze zwiększającą się liczbą zadań realizowanych przez Departament, w	

		przyszłości może zaistnieć potrzeba zwiększenia zatrudnienia.		
G6) Prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (OOS) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA) istnienie rozwiązań zapewniających skuteczne stosowanie unijnych przepisów w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie OOS i SEA.	partially	Kwestie EIA i SEA zostały uregulowane w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227, z późn. zm.) – (dalej: Ustawa oos) oraz, w zakresie EIA, rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. Nr 213 poz. 1397, z późn. zm.); zwanej dalej „rozporządzeniem oos”).	P4, 2A, 5E, 3A, 6A	M13, M08, M11, M16, M07, M06, M10, M04

Mający zastosowanie warunek wstępny na poziomie krajowym	Kryteria	Spełniono kryteria (tak/nie)	Odniesienie (jeśli kryteria są spełnione) [odniesienie do strategii, aktów prawnych lub innych stosownych dokumentów]	Ocena jego spełnienia
P3.1) Zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem: istnienie krajowych lub regionalnych ocen ryzyka na potrzeby zarządzania klęskami i katastrofami, uwzględniających dostosowanie do zmian klimatu.	P3.1.a) Gotowa jest krajowa lub regionalna ocena ryzyka zawierająca następujące elementy: opis procesu, metodologii, metod i danych niewrażliwych wykorzystywanych w ocenach ryzyka oraz opartych na ocenie ryzyka kryteriów określania inwestycji priorytetowych;	Yes	Strona polska przekaze Komisji Europejskiej szczegółowe wyjaśnienia – dokument roboczy przygotowywany przez Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, opracowany na bazie niejawnego Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego, przyjętego uchwałą Rady Ministrów w dniu 12 lipca 2013 r.	Sposób spełnienia warunku będzie przedmiotem dalszej dyskusji z KE. Wstępną propozycją strony polskiej będzie przygotowanie dodatkowego dokumentu opartego o raporty częściowe przygotowywane na potrzeby Raportu na temat zagrożeń bezpieczeństwa narodowego.
	P3.1.b) Gotowa jest krajowa lub regionalna ocena ryzyka zawierająca następujące elementy: opis scenariuszy zakładających jeden rodzaj ryzyka i scenariuszy zakładających wiele rodzajów ryzyka;	Yes	Strona polska przekaze Komisji Europejskiej szczegółowe wyjaśnienia – dokument roboczy przygotowywany przez Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, opracowany na bazie niejawnego Raportu o zagrożeniach bezpieczeństwa narodowego, przyjętego uchwałą Rady Ministrów w dniu 12 lipca 2013 r.	Sposób spełnienia warunku będzie przedmiotem dalszej dyskusji z KE. Wstępną propozycją strony polskiej będzie przygotowanie dodatkowego dokumentu opartego o raporty częściowe przygotowywane na potrzeby Raportu na temat zagrożeń bezpieczeństwa narodowego
	P3.1.c) Gotowa jest krajowa lub regionalna ocena ryzyka zawierająca następujące elementy: uwzględnienie, w stosownych przypadkach, krajowych strategii dostosowania do zmiany klimatu.	Yes	Kryterium zostało spełnione przez przyjęcie Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020, z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020) przez Radę Ministrów w dniu 29 października 2013 r. http://klimada.mos.gov.pl/dokumentspa-2020	Kryterium zostało spełnione przez przyjęcie Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020, z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020) przez Radę Ministrów w dniu 29 października 2013 r. http://klimada.mos.gov.pl/dokumentspa-2020
P4.1) Warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska: na poziomie krajowym ustalone są normy dotyczące utrzymania gruntów w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska, o których to normach mowa w tytule VI rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1306/2013.	P4.1.a) Normy dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska są określone w prawie krajowym i wyszczególnione w programach	Yes	Obowiązek utrzymywania gruntów rolnych w Dobrej Kulturze Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC) istnieje już obecnie na podstawie zapisów rozporządzenia Rady (WE) nr 73/2009 z dnia 19 stycznia 2009 r. ustanawiającego wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego dla rolników w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiającego określone systemy wsparcia dla rolników, zmieniającego rozporządzenia (WE) nr 1290/2005, (WE) nr 247/2006, (WE) nr	Do przestrzegania norm GAEC zobowiązani są rolnicy ubiegających się o płatności bezpośrednie oraz płatności w ramach niektórych działań nieinwestycyjnych PROW 2007–2013, tj. płatności: z tytułu naturalnych utrudnień dla rolników na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW); rolnośrodowiskowych; na zalesianie gruntów rolnych.

			378/2007 oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 (Dz.Urz. UE. L 30 z 31.01.2009, str. 16). Zasady dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska są określone na podstawie ram ustanowionych w załączniku III do wymienionego rozporządzenia. Załącznik wyróżnia normy obowiązkowe oraz dobrowolne. W Polsce obowiązują normy GAEC, które zostały wdrożone do prawodawstwa krajowego rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 marca 2010 r. w sprawie minimalnych norm (Dz. U. 39, poz. 211 z późn. zm). Z uwagi na fakt, iż rozporządzenie (UE) nr 1306/2013, w którym zaproponowano zmiany dotyczące m.in. norm Dobrej Kultury Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (DKR), będzie obowiązywało od 2015 r., do tego czasu, zgodnie z prawem UE, obowiązywać będą obecne normy DKR realizujące przepisy rozporządzenia Rady 73/2013. Zmiana przepisów krajowych dotycząca norm Dobrej Kultury Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi) wejdzie w życie od 2015 r.	
P4.2) Wymogi minimalne w odniesieniu do nawozów i środków ochrony roślin: na poziomie krajowym określone są wymogi minimalne w odniesieniu do nawozów i środków ochrony roślin, o których to wymogach mowa w tytule III rozdział I art. 28 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013.	P4.2.a) W programach określone są minimalne wymogi w odniesieniu do nawozów i środków ochrony roślin, o których to wymogach mowa w tytule III rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Yes	Obowiązek utrzymywania gruntów rolnych w Dobrej Kulturze Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC) istnieje już obecnie na podstawie zapisów rozporządzenia Rady (WE) nr 73/2009 z dnia 19 stycznia 2009 r. ustanawiającego wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego dla rolników w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiającego określone systemy wsparcia dla rolników, zmieniającego rozporządzenia (WE) nr 1290/2005, (WE) nr 247/2006, (WE) nr 378/2007 oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 (Dz.Urz. UE. L 30 z 31.01.2009, str. 16). Zasady dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska są określone na podstawie ram ustanowionych w załączniku III do wymienionego rozporządzenia. Załącznik wyróżnia normy obowiązkowe oraz dobrowolne. W Polsce obowiązują normy GAEC,	Do przestrzegania norm GAEC zobowiązani są rolnicy ubiegających się o płatności bezpośrednie oraz płatności w ramach niektórych działań nieinwestycyjnych PROW 2007-2013, tj. płatności: z tytułu naturalnych utrudnień dla rolników na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW); rolnośrodowiskowych; na zalesianie gruntów rolnych.

			które zostały wdrożone do prawodawstwa krajowego rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 marca 2010 r. w sprawie minimalnych norm (Dz. U. 39, poz. 211 z późn. zm). Z uwagi na fakt, iż rozporządzenie (UE) nr 1306/2013, w którym zaproponowano zmiany dotyczące m.in. norm Dobrej Kultury Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (DKR), będzie obowiązywało od 2015 r., do tego czasu, zgodnie z prawem UE, obowiązywać będą obecne normy DKR realizujące przepisy rozporządzenia Rady 73/2013. Zmiana przepisów krajowych dotycząca norm Dobrej Kultury Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi) wejdzie w życie od 2015 r.	
P4.3) Inne odpowiednie normy krajowe: na potrzeby tytułu III rozdział I art. 28 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 określone są odpowiednie obowiązkowe normy krajowe.	P4.3.a) W programach wyszczególnione są odpowiednie obowiązkowe normy krajowe	Yes	Obowiązek utrzymywania gruntów rolnych w Dobrej Kulturze Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (GAEC) istnieje już obecnie na podstawie zapisów rozporządzenia Rady (WE) nr 73/2009 z dnia 19 stycznia 2009 r. ustanawiającego wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego dla rolników w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiającego określone systemy wsparcia dla rolników, zmieniającego rozporządzenia (WE) nr 1290/2005, (WE) nr 247/2006, (WE) nr 378/2007 oraz uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 (Dz.Urz. UE. L 30 z 31.01.2009, str. 16). Zasady dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska są określone na podstawie ram ustanowionych w załączniku III do wymienionego rozporządzenia. Załącznik wyróżnia normy obowiązkowe oraz dobrowolne. W Polsce obowiązują normy GAEC, które zostały wdrożone do prawodawstwa krajowego rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 marca 2010 r. w sprawie minimalnych norm (Dz. U. 39, poz. 211 z późn. zm). Z uwagi na fakt, iż rozporządzenie (UE) nr 1306/2013, w którym zaproponowano zmiany dotyczące m.in. norm Dobrej Kultury Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (DKR), będzie obowiązywało od 2015 r., do tego czasu, zgodnie z prawem UE, obowiązywać będą obecne	Do przestrzegania norm GAEC zobowiązani są rolnicy ubiegających się o płatności bezpośrednie oraz płatności w ramach niektórych działań nieinwestycyjnych PROW 2007-2013, tj. płatności: z tytułu naturalnych utrudnień dla rolników na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW); rolnośrodowiskowych; na zalesianie gruntów rolnych.

			normy DKR realizujące przepisy rozporządzenia Rady 73/2013. Zmiana przepisów krajowych dotycząca norm Dobrej Kultury Rolnej zgodnej z ochroną środowiska (rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi) wejdzie w życie od 2015 r.	
G1) Przeciwdziałanie dyskryminacji: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów i polityki dotyczących niedyskryminacji w odniesieniu do EFSI.	G1.a) Rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich dotyczące zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za wspieranie równego traktowania wszystkich osób podczas przygotowywania i wdrażania programów, w tym zapewnienie doradztwa dotyczącego równości w zakresie działań związanych z EFSI.	Yes	Funkcję krajowego organu ds. równości szans w Polsce pełni Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania. Przedstawiciel Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania jako członek Zespołu- Grupy roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem PROW 2014-2020, zaangażowany jest w proces konsultacji Programu. <i>W Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020 przewidziano zaangażowanie podmiotów aktywnych w obszarze przeciwdziałania niedyskryminacji, w tym ze względu na niepełnosprawność, w proces tworzenia i realizacji programów operacyjnych współfinansowanych z EFSI.</i> Krajowy Program Działania na rzecz Równego Traktowania został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 10 grudnia 2013 r.	Funkcję krajowego organu ds. równości szans w Polsce pełni Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania. Przedstawiciel Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania jako członek Zespołu- Grupy roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem PROW 2014-2020, zaangażowany jest w proces konsultacji Programu. W Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020 przewidziano zaangażowanie podmiotów aktywnych w obszarze przeciwdziałania niedyskryminacji, w tym ze względu na niepełnosprawność, w proces tworzenia i realizacji programów operacyjnych współfinansowanych z EFSI. Krajowy Program Działania na rzecz Równego Traktowania został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 10 grudnia 2013 r.
	G1.b) Rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrolę nad tymi funduszami z dziedziny unijnych przepisów i polityki dotyczących niedyskryminacji.	No		Przygotowanie Agendy działań na rzecz równości szans poci w ramach funduszy unijnych 2014-2020 oraz Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020.
G2) Równouprawnienie płci: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów i polityki dotyczących równouprawnienia płci w odniesieniu do EFSI.	G2.a) Rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich dotyczące zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za równouprawnienie płci podczas przygotowywania i realizacji programów, w tym zapewnienie doradztwa dotyczącego równouprawnienia płci w zakresie działań związanych z EFSI.	Yes	Poziom krajowy Kwestie dotyczące równouprawnienia zawarte są w następujących dokumentach: – Cele operacyjne SRKL: <i>Ułatwienie godzenia pracy z indywidualnymi potrzebami człowieka (na różnych etapach życia, w tym w zakresie łączenia aktywności zawodowej z opieką nad dziećmi oraz dorosłymi osobami zależnymi), rozwój form opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz Upowszechnianie dostępu do opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3, oraz</i>	Poziom krajowy Kwestie dotyczące równouprawnienia zawarte są w następujących dokumentach: – Cele operacyjne SRKL: <i>Ułatwienie godzenia pracy z indywidualnymi potrzebami człowieka (na różnych etapach życia, w tym w zakresie łączenia aktywności zawodowej z opieką nad dziećmi oraz dorosłymi osobami zależnymi), rozwój form opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz Upowszechnianie dostępu do opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3, oraz Połączenie systemu opieki nad dziećmi 0-3 i przedszkolnego</i> – Działania w ramach KPR: Aktywność dla wzrostu sprzyjającemu włączeniu społecznemu, Nowoczesny Rynek pracy, Działania na rzecz godzenia ról rodzinnych i zawodowych kobiet i mężczyzn w tym rozwój różnych form

			<i>Połączenie systemu opieki nad dziećmi 0-3 i przedszkolnego</i> – Działania w ramach KPR: <i>Aktywność dla wzrostu sprzyjającemu włączeniu społecznemu, Nowoczesny Rynek pracy, Działania na rzecz godzenia ról rodzinnych i zawodowych kobiet i mężczyzn w tym rozwój różnych form opieki nad dziećmi do lat 3</i> – SRK 2020, DSRK. Poziom funduszy unijnych Realizacją tego kryterium będzie <i>Agenda działań na rzecz równości szans płci 2014-2020</i> przedstawiająca szczegółowe rozwiązania na rzecz podnoszenia świadomości równościowej wśród m.in. instytucji zaangażowanych we wdrażanie funduszy unijnych.	opieki nad dziećmi do lat 3 – SRK 2020, DSRK. Poziom funduszy unijnych Realizacją tego kryterium będzie <i>Agenda działań na rzecz równości szans płci 2014-2020</i> przedstawiająca szczegółowe rozwiązania na rzecz podnoszenia świadomości równościowej wśród m.in. instytucji zaangażowanych we wdrażanie funduszy unijnych.
	G2.b) Rozwiązania w zakresie szkolenia pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrolę nad tymi funduszami z dziedziny unijnych przepisów i polityki dotyczących równouprawnienia płci i uwzględniania aspektu płci.	No		Realizacją tego kryterium będzie <i>Agenda działań na rzecz równości szans płci 2014-2020</i> . Dokument ten w sposób systemowy przedstawia działania na rzecz tworzenia równościowego systemu instytucjonalnego (m.in. szkolenia z równości szans płci pracowników urzędów zaangażowanych we wdrażanie programów operacyjnych), budowania otoczenia instytucjonalnego realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn (m.in. przypisanie działań z zakresu równości szans płci do każdej z instytucji zaangażowanej w system wdrażania funduszy).
G3) Niepełnosprawność: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych w odniesieniu do EFSI zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE.	G3.a) Rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich dotyczące konsultacji i zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za ochronę praw osób niepełnosprawnych lub organizacji przedstawicielskich osób niepełnosprawnych i innych właściwych zainteresowanych stron podczas przygotowywania i wdrażania programów.	No		W Agencji działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020 przewidziano działania na rzecz zaangażowania podmiotów aktywnych w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami oraz przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność w proces tworzenia i realizacji programów operacyjnych współfinansowanych z EFSI. Przedstawiciel Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania jako członek Zespołu- Grupy roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem PROW 2014-2020, zaangażowany jest w proces konsultacji Programu.
	G3.b) Rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrolę nad tymi funduszami z dziedziny obowiązujących unijnych przepisów i polityki dotyczących niepełnosprawności, w tym dostępności i praktycznego stosowania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, zgodnie z przepisami unijnymi i prawem krajowym, w stosownych przypadkach.	Yes	W celu spełnienia kryterium zostanie przedstawiony plan szkoleń dla instytucji zaangażowanych w system wdrażania funduszy europejskich.	W celu spełnienia kryterium zostanie przedstawiony plan szkoleń dla instytucji zaangażowanych w system wdrażania funduszy europejskich.
	G3.c) Rozwiązania dotyczące monitorowania wdrożenia przepisów art. 9 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych w związku z	Yes	Za koordynację wykonywania Konwencji odpowiadać będzie minister właściwy do	Za koordynację wykonywania Konwencji odpowiadać będzie minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego

	EFSI przy przygotowaniu i wdrażaniu programów.	spraw zabezpieczenia społecznego (obecnie Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej), działający jako punkt kontaktowy, o którym mowa w art. 33 ust. 1 Konwencji. Do jego obowiązków będzie należało także sporządzanie sprawozdań z wykonywania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, podobnie jak odbywa się to w przypadku innych konwencji dotyczących praw społecznych. Przepisy nakładające obowiązek zapewniania dostępności dla osób niepełnosprawnych, o której mowa w art. 9 Konwencji, odnoszące się do środowiska fizycznego oraz informacji, komunikacji i różnych innych usług, są zawarte w wielu ustawach (np. w ustawie – Prawo budowlane, ustawie – Prawo o ruchu drogowym, ustawie o transporcie kolejowym, ustawie – Prawo telekomunikacyjne, ustawie – Prawo pocztowe, ustawie – Prawo zamówień publicznych, ustawie – o języku migowym i innych środkach komunikowania się, ustawie – Kodeks wyborczy) i aktach wykonawczych do wielu ustaw. Prowadzone są działania na rzecz zapewniania dalszego postępu w tym zakresie, obejmujące m.in. rozpoznawanie potrzeb w obszarze niezbędnych zmian prawa i poprawy jego wdrażania, jak również kontynuowanie propagowania idei uniwersalnego projektowania. Od 2010 r., organizowane są przez Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych ogólnopolskie konferencje nt. uniwersalnego projektowania oraz upowszechnianie publikacje na temat stosowania tej koncepcji. W ramach PO WER w celu szczegółowym 4 Priorytetu Inwestycyjnego 9.4 realizowane będą działania mające na celu monitorowanie polityk publicznych pod kątem zgodności z postanowieniami Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. W odniesieniu do funduszy strukturalnych i inwestycyjnych kwestie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami uregulowane zostały w <i>Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach</i>	(obecnie Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej), działający jako punkt kontaktowy, o którym mowa w art. 33 ust. 1 Konwencji. Do jego obowiązków będzie należało także sporządzanie sprawozdań z wykonywania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, podobnie jak odbywa się to w przypadku innych konwencji dotyczących praw społecznych. Przepisy nakładające obowiązek zapewniania dostępności dla osób niepełnosprawnych, o której mowa w art. 9 Konwencji, odnoszące się do środowiska fizycznego oraz informacji, komunikacji i różnych innych usług, są zawarte w wielu ustawach (np. w ustawie – Prawo budowlane, ustawie – Prawo o ruchu drogowym, ustawie o transporcie kolejowym, ustawie – Prawo telekomunikacyjne, ustawie – Prawo pocztowe, ustawie – Prawo zamówień publicznych, ustawie – o języku migowym i innych środkach komunikowania się, ustawie – Kodeks wyborczy) i aktach wykonawczych do wielu ustaw. Prowadzone są działania na rzecz zapewniania dalszego postępu w tym zakresie, obejmujące m.in. rozpoznawanie potrzeb w obszarze niezbędnych zmian prawa i poprawy jego wdrażania, jak również kontynuowanie propagowania idei uniwersalnego projektowania. Od 2010 r., organizowane są przez Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych ogólnopolskie konferencje nt. uniwersalnego projektowania oraz upowszechnianie publikacje na temat stosowania tej koncepcji. W ramach PO WER w celu szczegółowym 4 Priorytetu Inwestycyjnego 9.4 realizowane będą działania mające na celu monitorowanie polityk publicznych pod kątem zgodności z postanowieniami Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. W odniesieniu do funduszy strukturalnych i inwestycyjnych kwestie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami uregulowane zostały w Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020.

			<i>funduszy unijnych 2014-2020.</i>	
G4) Zamówienia publiczne: istnienie rozwiązań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych w odniesieniu do EFSI.	G4.a) Rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych poprzez stosowne mechanizmy.	No		Implementacja zapisów wskazanych powyżej dyrektyw do polskiej ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych. (Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759, z późn. zm.) W związku z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-465/11 Forposta i ABC Direct Contact oraz mając na uwadze decyzję Komisji Europejskiej o skierowaniu przeciwko Polsce sprawy do Trybunału Sprawiedliwości UE w trybie art. 258 i art. 260 TFUE podjętą w dniu 17 października 2013 r., zostały podjęte niezbędne działania legislacyjne w celu zmodyfikowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych dotyczących przesłanek wykluczenia wykonawców z postępowania o udzielenie zamówienia publicznego przewidzianych w art. 24 ust. 1 pkt. 1 i art. 24 ust. pkt. 1a ustawy Pzp stanowiących implementację art. 45 ust. 2 lit. d) dyrektywy 2004/18/WE. Informacje na temat naruszeń przepisów prawa zamówień publicznych, także w zamówieniach współfinansowanych ze środków unijnych, są rozpowszechniane przez Urząd Zamówień Publicznych w ramach wydawanych corocznie publikacji „Kontrola udzielania zamówień publicznych prowadzona przez Prezesa UZP”. Przedmiotowe publikacje prezentują wyniki kontroli prowadzonej przez Urząd Zamówień Publicznych (w tym przez Departament Kontroli Zamówień Współfinansowanych ze środków UE) oraz zawierają przykłady naruszeń zidentyfikowanych w ramach kontroli wraz z komentarzami omawiającymi właściwe przepisy ustawy Prawo zamówień publicznych, innych krajowych aktów prawnych, unijnych aktów prawnych i wyroków TSUE w zakresie zamówień publicznych oraz wyników i zaleceń związanych z audytami Komisji Europejskiej przeprowadzonymi w Polsce, których niezastosowanie lub błędna interpretacja skutkuje nieprawidłowościami w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego lub nieważnością umowy o zamówienie publiczne. Publikacje są dostępne na stronie internetowej Urzędu Zamówień Publicznych: http://www.uzp.gov.pl/cmsws/page/?D:1303. Przykłady naruszeń ustawy Prawo zamówień publicznych zidentyfikowane w ramach kontroli prowadzonej przez Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych są także upubliczniane przy okazji ogólnopolskich konferencji: „VI Konferencja Naukowa. Kontrola zamówień publicznych. 17-18 czerwca 2013 r., Wrocław” oraz „V Konferencja Naukowa. Zamówienia publiczne jako instrument sprawnego wykorzystania środków unijnych. 17-18 września 2012 r., Sopot”. Wyniki audytów Komisji Europejskiej oraz Europejskiego Trybunału Obrachunkowego i wynikające z nich zalecenia są uwzględniane także w opiniach prawnych na temat stosowania ustawy Prawo zamówień publicznych wydawanych przez Departament Prawny Urzędu Zamówień Publicznych. Zostały także wzięte pod uwagę w opracowanych przez UZP Wytocznych dotyczących interpretacji przesłanek pozwalających na przeprowadzenie postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w trybie negocjacji z ogłoszeniem, dialogu konkurencyjnego, negocjacji bez ogłoszenia, zamówienia z wolnej ręki i zapytania o cenę.

			Celem zapewnienia mechanizmów gwarantujących przejrzystość postępowań o udzielenie zamówienia w ramach Urzędu Zamówień Publicznych Departament Unii Europejskiej i Współpracy Międzynarodowej oraz Departament Prawny są odpowiedzialne za prawidłowe wdrażanie unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych do polskiego porządku prawnego oraz czuwają nad prawidłowym stosowaniem prawa zamówień publicznych przez instytucje zamawiające poprzez wydawanie opinii prawnych dotyczących interpretacji przepisów ustawy i aktów wykonawczych do ustawy. W 2012 r. Urząd Zamówień Publicznych wydał 1246 opinii prawnych na zapytania ze strony instytucji zamawiających oraz innych podmiotów uczestniczących w rynku zamówień publicznych, natomiast do połowy listopada bieżącego roku zostało wydanych ponad 450 opinii prawnych. Za kontrolę prowadzonych postępowań o udzielenie zamówień publicznych odpowiedzialne są dwa departamenty w ramach Urzędu Zamówień Publicznych: Departament Kontroli Doraźnej oraz Departament Kontroli Zamówień Współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Departament Kontroli Doraźnej realizuje zadania wynikające z uprawnień kontrolnych Prezesa Urzędu w zakresie zamówień nie finansowanych ze środków UE. Natomiast Departament Kontroli Zamówień Współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej realizuje zadania wynikające z uprawnień kontrolnych Prezesa Urzędu w zakresie zamówień współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Prezes Urzędu Zamówień Publicznych prowadzi kontrolę uprzednią zamówień współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej oraz kontrolę doraźną. Kontrola uprzednia zamówień lub umów ramowych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej jest przeprowadzana przed zawarciem umowy w przypadku zamówień na roboty budowlane, których wartość wyrażona w złotych jest równa lub przekracza równowartość kwoty 20 000 000 euro oraz w przypadku zamówień na dostawy lub usługi, których wartość wyrażona w złotych jest równa lub przekracza równowartość kwoty 10 000 000 euro. Kontrola doraźna jest prowadzona w przypadku uzasadnionego przypuszczenia, że w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego doszło do naruszenia przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych, które mogło mieć wpływ na jego wynik. Kontrola ta może być wszczęta z urzędu lub na wniosek, także na wniosek instytucji zarządzającej, o której mowa w przepisach o Narodowym Planie Rozwoju oraz w przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju lub w przepisach o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, jeżeli z uzasadnienia wniosku instytucji wynika, że zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że w postępowaniu o udzielenie zamówienia doszło do naruszenia przepisów ustawy, które mogło mieć wpływ na jego wynik. Ponadto zgodnie z Ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju w realizacji zadań związanych z monitorowaniem prawidłowego stosowania procedur zamówień publicznych w ramach realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych zaangażowane są inne instytucje odpowiedzialne za system zarządzania i kontroli w ramach programów współfinansowanych z funduszy europejskich takie jak: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, władze regionalne, regionalne izby obrachunkowe, izby skarbowe. Odnosząc się do wytycznych na temat udzielania zamówień	Celem zapewnienia mechanizmów gwarantujących przejrzystość postępowań o udzielenie zamówienia w ramach Urzędu Zamówień Publicznych Departament Unii Europejskiej i Współpracy Międzynarodowej oraz Departament Prawny są odpowiedzialne za prawidłowe wdrażanie unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych do polskiego porządku prawnego oraz czuwają nad prawidłowym stosowaniem prawa zamówień publicznych przez instytucje zamawiające poprzez wydawanie opinii prawnych dotyczących interpretacji przepisów ustawy i aktów wykonawczych do ustawy. W 2012 r. Urząd Zamówień Publicznych wydał 1246 opinii prawnych na zapytania ze strony instytucji zamawiających oraz innych podmiotów uczestniczących w rynku zamówień publicznych, natomiast do połowy listopada bieżącego roku zostało wydanych ponad 450 opinii prawnych. Za kontrolę prowadzonych postępowań o udzielenie zamówień publicznych odpowiedzialne są dwa departamenty w ramach Urzędu Zamówień Publicznych: Departament Kontroli Doraźnej oraz Departament Kontroli Zamówień Współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Departament Kontroli Doraźnej realizuje zadania wynikające z uprawnień kontrolnych Prezesa Urzędu w zakresie zamówień nie finansowanych ze środków UE. Natomiast Departament Kontroli Zamówień Współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej realizuje zadania wynikające z uprawnień kontrolnych Prezesa Urzędu w zakresie zamówień współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Prezes Urzędu Zamówień Publicznych prowadzi kontrolę uprzednią zamówień współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej oraz kontrolę doraźną. Kontrola uprzednia zamówień lub umów ramowych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej jest przeprowadzana przed zawarciem umowy w przypadku zamówień na roboty budowlane, których wartość wyrażona w złotych jest równa lub przekracza równowartość kwoty 20 000 000 euro oraz w przypadku zamówień na dostawy lub usługi, których wartość wyrażona w złotych jest równa lub przekracza równowartość kwoty 10 000 000 euro. Kontrola doraźna jest prowadzona w przypadku uzasadnionego przypuszczenia, że w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego doszło do naruszenia przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych, które mogło mieć wpływ na jego wynik. Kontrola ta może być wszczęta z urzędu lub na wniosek, także na wniosek instytucji zarządzającej, o której mowa w przepisach o Narodowym Planie Rozwoju oraz w przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju lub w przepisach o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, jeżeli z uzasadnienia wniosku instytucji wynika, że zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że w postępowaniu o udzielenie zamówienia doszło do naruszenia przepisów ustawy, które mogło mieć wpływ na jego wynik. Ponadto zgodnie z Ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju w realizacji zadań związanych z monitorowaniem prawidłowego stosowania procedur zamówień publicznych w ramach realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych zaangażowane są inne instytucje odpowiedzialne za system zarządzania i kontroli w ramach programów współfinansowanych z funduszy europejskich takie jak: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, władze regionalne, regionalne izby obrachunkowe, izby skarbowe. Odnosząc się do wytycznych na temat udzielania zamówień

G4.b) Rozwiązania zapewniające przejrzystość postępowań o udzielanie zamówienia.

Yes

		oraz w przypadku zamówień na dostawę lub usługi, których wartość wyrażona w złotych jest równa lub przekracza równowartość kwoty 10 000 000 euro. Kontrola doraźna jest prowadzona w przypadku uzasadnionego przypuszczenia, że w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego doszło do naruszenia przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych, które mogło mieć wpływ na jego wynik. Kontrola ta może być wszczęta z urzędu lub na wniosek, także na wniosek instytucji zarządzającej, o której mowa w przepisach o Narodowym Planie Rozwoju oraz w przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju lub w przepisach o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, jeżeli z uzasadnienia wniosku instytucji wynika, że zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że w postępowaniu o udzielenie zamówienia doszło do naruszenia przepisów ustawy, które mogło mieć wpływ na jego wynik. Ponadto zgodnie z Ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju w realizację zadań związanych z monitorowaniem prawidłowego stosowania procedur zamówień publicznych w ramach realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych zaangażowane są inne instytucje odpowiedzialne za system zarządzania i kontroli w ramach programów współfinansowanych z funduszy europejskich takie jak: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, władze regionalne, regionalne izby obrachunkowe, izby skarbowe. Odnosząc się do wytycznych na temat udzielania zamówień publicznych o wartości nieprzekraczającej wartości progów unijnych, należy wskazać, iż w polskim systemie zamówień publicznych nie ma potrzeby wydawania specjalnych wytycznych dotyczących zamówień podprogowych, gdyż udzielanie zamówień o wartości nieprzekraczającej progów unijnych zostało uregulowane w ustawie Prawo zamówień publicznych.	publicznych o wartości nieprzekraczającej wartości progów unijnych, należy wskazać, iż w polskim systemie zamówień publicznych nie ma potrzeby wydawania specjalnych wytycznych dotyczących zamówień podprogowych, gdyż udzielanie zamówień o wartości nieprzekraczającej progów unijnych zostało uregulowane w ustawie Prawo zamówień publicznych. Obowiązująca w Polsce ustawa Prawo zamówień publicznych obejmuje zamówienia zarówno powyżej jak i poniżej progów unijnych, przy czym w przypadku zamówień o wartości nieprzekraczającej wartości progów unijnych ustawa przewiduje bardziej elastyczne regulacje dotyczące przykładowo krótszych terminów składanie ofert i wniosków o udział w postępowaniu, możliwości braku wymagania wadium, itp. Ustawę Prawo zamówień publicznych stosuje się do udzielania zamówień publicznych, których wartości jest równa lub wyższa od wartości progu krajowego, który wynosi 14 tysięcy euro. Wartość progu krajowego zakłada niskie prawdopodobieństwo zainteresowania transgranicznego tego typu zamówieniami, ale nie zwalnia polskich zamawiających z obowiązku przestrzegania przepisów dotyczących finansów publicznych. W związku z powyższym zasady udzielania zamówień o wartości poniżej 14 tysięcy euro są określane w wewnętrznych regulaminach udzielania zamówień publicznych poszczególnych instytucji zamawiających.

			Obowiązująca w Polsce ustawa Prawo zamówień publicznych obejmuje zamówienia zarówno powyżej jak i poniżej progów unijnych, przy czym w przypadku zamówień o wartości nieprzekraczającej wartości progów unijnych ustawa przewiduje bardziej elastyczne regulacje dotyczące przykładowo krótszych terminów składanie ofert i wniosków o udział w postępowaniu, możliwości braku wymagania wadium, itp. Ustawę Prawo zamówień publicznych stosuje się do udzielania zamówień publicznych, których wartości jest równa lub wyższa od wartości progu krajowego, który wynosi 14 tysięcy euro. Wartość progu krajowego zakłada niskie prawdopodobieństwo zainteresowania transgranicznego tego typu zamówieniami, ale nie zwalnia polskich zamawiających z obowiązku przestrzegania przepisów dotyczących finansów publicznych. W związku z powyższym zasady udzielania zamówień o wartości poniżej 14 tysięcy euro są określane w wewnętrznych regulaminach udzielania zamówień publicznych poszczególnych instytucji zamawiających.	
G4.c) Rozwiązania w zakresie szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie EFSI.	Yes	Corocznie w ramach Urzędu Zamówień Publicznych opracowywany jest Plan działań wydawniczo-szkoleniowych, który w swoim zakresie obejmuje także działania szkoleniowo-informacyjne skierowane do instytucji zamawiających oraz przedstawicieli innych instytucji w tym także kontrolnych, zaangażowanych w realizację projektów współfinansowanych ze środków unijnych. Oprócz działalności informacyjno-szkoleniowej UZP skierowanej do instytucji zajmującej się wdrażaniem funduszy, w ramach samych instytucji realizowane są szkolenia pracowników w obszarze zamówień publicznych. Ten zakres szkoleń stanowi jeden z głównych obszarów realizowanych w ramach polityk szkoleniowych poszczególnych instytucji. W kolejnym okresie programowania szkolenia w obszarze zamówień publicznych skierowane do pracowników zajmujących się wdrażaniem funduszy będą kontynuowane. Odpowiedzialne za to będą poszczególne IZ Polityki Spójności oraz MRiRW.	Corocznie w ramach Urzędu Zamówień Publicznych opracowywany jest Plan działań wydawniczo-szkoleniowych, który w swoim zakresie obejmuje także działania szkoleniowo-informacyjne skierowane do instytucji zamawiających oraz przedstawicieli innych instytucji w tym także kontrolnych, zaangażowanych w realizację projektów współfinansowanych ze środków unijnych. Oprócz działalności informacyjno-szkoleniowej UZP skierowanej do instytucji zajmującej się wdrażaniem funduszy, w ramach samych instytucji realizowane są szkolenia pracowników w obszarze zamówień publicznych. Ten zakres szkoleń stanowi jeden z głównych obszarów realizowanych w ramach polityk szkoleniowych poszczególnych instytucji. W kolejnym okresie programowania szkolenia w obszarze zamówień publicznych skierowane do pracowników zajmujących się wdrażaniem funduszy będą kontynuowane. Odpowiedzialne za to będą poszczególne IZ Polityki Spójności oraz MRiRW.	

			pracowników zajmujących się wdrażaniem funduszy będą kontynuowane. Odpowiedzialne za to będą poszczególne IZ Polityki Spójności oraz MRiRW.	
G4.d) Rozwiązania zapewniające zdolności administracyjne w celu wdrożenia i stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych.	Yes	W ramach Urzędu Zamówień Publicznych prowadzone są różnego typu działania szkoleniowo-promocyjno-informacyjne takie jak np. szkolenia, konferencje, opinie prawne czy publikacje, których zadaniem jest poszerzanie wiedzy na temat unijnych uregulowań w zakresie zamówień publicznych oraz wzmacnianie prawidłowego stosowania ich w praktyce wśród przedstawicieli administracji publicznej odpowiedzialnych za przygotowanie i prowadzenie postępowań o udzielenie zamówień publicznych. W Urzędzie Zamówień Publicznych interpretacją stosowania przepisów unijnych w zakresie zamówień publicznych zajmuje się Departament Unii Europejskiej i Współpracy Międzynarodowej, w którym jest zatrudnionych 9 pracowników merytorycznych. Zasady wynikające z unijnego prawa zamówień publicznych są także uwzględniane w opiniach prawnych wydawanych przez Wydział Opinii, Spraw Administracyjnych i Sądowych Departamentu Prawnego Urzędu Zamówień Publicznych, który to Wydział liczy 8 pracowników merytorycznych. Działalność prowadzona przez Urząd Zamówień Publicznych skupia się przede wszystkim na wydawaniu interpretacji prawnych dotyczących prawidłowego stosowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych i prowadzeniu działalności szkoleniowo-wydawniczej w tym zakresie. Urząd Zamówień Publicznych nie prowadzi działalności o charakterze doradczym i nie świadczy porad dla uczestników procesu udzielania zamówień publicznych dotyczących konkretnych przypadków. Jako przykłady działalności szkoleniowej należy wskazać na corocznie organizowane przez Urząd cykliczne warsztaty dla instytucji zamawiających, których celem jest upowszechnienie	W ramach Urzędu Zamówień Publicznych prowadzone są różnego typu działania szkoleniowo-promocyjno-informacyjne takie jak np. szkolenia, konferencje, opinie prawne czy publikacje, których zadaniem jest poszerzanie wiedzy na temat unijnych uregulowań w zakresie zamówień publicznych oraz wzmacnianie prawidłowego stosowania ich w praktyce wśród przedstawicieli administracji publicznej odpowiedzialnych za przygotowanie i prowadzenie postępowań o udzielenie zamówień publicznych. W Urzędzie Zamówień Publicznych interpretacją stosowania przepisów unijnych w zakresie zamówień publicznych zajmuje się Departament Unii Europejskiej i Współpracy Międzynarodowej, w którym jest zatrudnionych 9 pracowników merytorycznych. Zasady wynikające z unijnego prawa zamówień publicznych są także uwzględniane w opiniach prawnych wydawanych przez Wydział Opinii, Spraw Administracyjnych i Sądowych Departamentu Prawnego Urzędu Zamówień Publicznych, który to Wydział liczy 8 pracowników merytorycznych. Działalność prowadzona przez Urząd Zamówień Publicznych skupia się przede wszystkim na wydawaniu interpretacji prawnych dotyczących prawidłowego stosowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych i prowadzeniu działalności szkoleniowo-wydawniczej w tym zakresie. Urząd Zamówień Publicznych nie prowadzi działalności o charakterze doradczym i nie świadczy porad dla uczestników procesu udzielania zamówień publicznych dotyczących konkretnych przypadków. Jako przykłady działalności szkoleniowej należy wskazać na corocznie organizowane przez Urząd cykliczne warsztaty dla instytucji zamawiających, których celem jest upowszechnienie wiedzy dotyczącej procedur udzielania zamówień publicznych, szkolenia i konferencje na temat zrównoważonych zamówień publicznych, coroczne konferencje naukowe oraz seminaria tematyczne takie jak np. zorganizowane w 2011 r. seminarium „Nieprawidłowości związane z procedurą udzielania zamówień publicznych wynikające z doświadczeń kontrolnych Prezesa UZP”. W swojej działalności informacyjnej UZP wydaje cyklicznie publikacje „Zamówienia publiczne w orzecznictwie. Zeszyty orzecznicze” opracowywane w oparciu o orzecznictwo Krajowej Izby Odwoławczej oraz sądów okręgowych. Kilka razy w roku wydawane są publikacje tematyczne dotyczące najważniejszych elementów w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego jak np. publikacje „Kryteria oceny ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego – przykłady i zastosowanie” czy „Aukcja elektroniczna. Praktyczny poradnik dla użytkowników Platformy Aukcji Elektronicznej UZP”. Publikacje przygotowywane są także przy okazji konferencji naukowych jak też w związku ze zmianami w unijnym oraz polskim prawie zamówień publicznych np. publikacja „Zamówienia publiczne w dziedzinach obronności i bezpieczeństwa”. Ponadto Urząd Zamówień Publicznych cyklicznie – raz w miesiącu – wydaje w formie elektronicznej informator zawierający materiały dotyczące funkcjonowania systemu	

		wiedzy dotyczącej procedur udzielania zamówień publicznych, szkolenia i konferencje na temat zrównoważonych zamówień publicznych, coroczne konferencje naukowe oraz seminaria tematyczne takie jak np. zorganizowane w 2011 r. seminarium „<i>Nieprawidłowości związane z procedurą udzielania zamówień publicznych wynikające z doświadczeń kontrolnych Prezesa UZP</i>”. W swojej działalności informacyjnej UZP wydaje cyklicznie publikacje „<i>Zamówienia publiczne w orzecznictwie. Zeszyty orzecznicze</i>” opracowywane w oparciu o orzecznictwo Krajowej Izby Odwoławczej oraz sądów okręgowych. Kilka razy w roku wydawane są publikacje tematyczne dotyczące najważniejszych elementów w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego jak np. publikacje „<i>Kryteria oceny ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego – przykłady i zastosowanie</i>” czy „<i>Aukcja elektroniczna. Praktyczny poradnik dla użytkowników Platformy Aukcji Elektronicznej UZP</i>”. Publikacje przygotowywane są także przy okazji konferencji naukowych jak też w związku ze zmianami w unijnym oraz polskim prawie zamówień publicznych np. publikacja „<i>Zamówienia publiczne w dziedzinach obronności i bezpieczeństwa</i>”. Ponadto Urząd Zamówień Publicznych cyklicznie – raz w miesiącu – wydaje w formie elektronicznej informator zawierający materiały dotyczące funkcjonowania systemu zamówień publicznych w Polsce oraz działalności Urzędu. Urząd Zamówień Publicznych od kilku lat prowadzi także działania mające na celu promocję i upowszechnianie wiedzy uczestników systemu zamówień publicznych, przede wszystkim w ramach realizacji kolejnych krajowych planów działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych. Obecnie rozpoczęło się wdrażanie „<i>Krajowego Planu Działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych</i>”.	zamówień publicznych w Polsce oraz działalności Urzędu. Urząd Zamówień Publicznych od kilku lat prowadzi także działania mające na celu promocję i upowszechnianie wiedzy uczestników systemu zamówień publicznych na temat zielonych, innowacyjnych i społecznych zamówień publicznych, przede wszystkim w ramach realizacji kolejnych krajowych planów działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych. Obecnie rozpoczęło się wdrażanie „<i>Krajowego Planu Działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych na lata 2013 – 2016</i>”, który stanowi trzeci z kolei opracowany przez Urząd Zamówień Publicznych dokument planistyczny przewidujący działania promocyjno - informacyjno - szkoleniowe na rzecz przedstawicieli instytucji zamawiających, służące popularyzacji uwzględniania aspektów środowiskowych, innowacyjnych i społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego. Wśród działań popularyzujących zielone i innowacyjne zamówienia publiczne, przewidzianych do realizacji w ramach „<i>Krajowego Planu Działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych na lata 2013 – 2016</i>” należy wskazać na: przeprowadzenie 4 edycji szkoleń oraz 4 corocznych ogólnopolskich konferencji popularyzujących aspekty zrównoważone w zamówieniach publicznych, utrzymanie i bieżąca aktualizacja zakładki „<i>Zielone Zamówienia Publiczne</i>” na stronie internetowej UZP, w tym popularyzacja informacji na temat nowych inicjatyw unijnych ułatwiających uwzględnianie aspektów środowiskowych w zamówieniach publicznych oraz regulacji prawnych rozszerzających zakres przedmiotowy zielonych zamówień publicznych, analiza rozwiązań prawnych dotyczących zielonych i innowacyjnych zamówień publicznych przewidzianych w nowych dyrektywach w sprawie zamówień publicznych pod kątem implementacji do prawa krajowego, przygotowanie podręcznika dotyczącego zmian prawnych wynikających z nowych dyrektyw unijnych w zakresie zielonych zamówień, popularyzacja publikacji wydanej przez Urząd Zamówień Publicznych w 2012 r. „<i>Zielone zamówienia publiczne. II Podręcznik</i>”, dystrybucja oraz ewentualny dodruk, badanie rynku zielonych zamówień publicznych w oparciu o metodologię UZP, opracowanie ankiety skierowanej do zamawiających na temat posiadanej wiedzy (w tym znajomości przepisów, dostępnych opinii prawnych oraz materiałów informacyjnych) oraz doświadczeń w praktycznej realizacji zrównoważonych zamówień publicznych, promowanie unijnych kryteriów środowiskowych (EU GPP criteria) opracowanych na zlecenie Komisji Europejskiej, zlecenie tłumaczenia na język polski kryteriów opracowanych dla nowych grup produktów w przypadku braku oficjalnego tłumaczenia, doprecyzowanie w ramach nieformalnych spotkań eksperckich unijnych kryteriów środowiskowych dla sektora budownictwa pod kątem wymaganych właściwości środowiskowych i użytkowych, specyficznych warunków klimatycznych, wymaganych przepisów technicznych i norm - popularyzacja i promocja zasad zrównoważonego budownictwa, popularyzacja poradnika ustalania czynników energetyczno-emisyjnych w zamówieniach publicznych na zakup pojazdów drogowych, informowanie na temat możliwości dofinansowania zmian w charakterystyce energetycznej budynków w ramach termomodernizacji budynków użyteczności publicznej oraz wybranych podmiotów sektora finansów publicznych w ramach programów priorytetowych systemu GIS, popularyzacja Systemu Weryfikacji Technologii Środowiskowych jako narzędzia wspierającego przygotowanie zamówień publicznych uwzględniających innowacyjne technologie i produkty o niższym oddziaływaniu na środowisko w odniesieniu do technologii konwencjonalnych, promocja zweryfikowanych w ramach ETV technologii środowiskowych, zwiększanie świadomości w zakresie technologii środowiskowych i eko-innowacji przez

		na lata 2013 – 2016”, który stanowi trzeci z kolei opracowany przez Urząd Zamówień Publicznych dokument planistyczny przewidujący działania promocyjno - informacyjno - szkoleniowe na rzecz przedstawicieli instytucji zamawiających, służące popularyzacji uwzględniania aspektów środowiskowych, innowacyjnych i społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego. Wśród działań popularyzujących zielone i innowacyjne zamówienia publiczne, przewidzianych do realizacji w ramach „Krajowego Planu Działań w zakresie zrównoważonych zamówień publicznych na lata 2013 – 2016” należy wskazać na: przeprowadzenie 4 edycji szkoleń oraz 4 corocznych ogólnopolskich konferencji popularyzujących aspekty zrównoważone w zamówieniach publicznych, utrzymanie i bieżąca aktualizacja zakładki „Zielone Zamówienia Publiczne” na stronie internetowej UZP, w tym popularyzacja informacji na temat nowych inicjatyw unijnych ułatwiających uwzględnianie aspektów środowiskowych w zamówieniach publicznych oraz regulacji prawnych rozszerzających zakres przedmiotowy zielonych zamówień publicznych, analiza rozwiązań prawnych dotyczących zielonych i innowacyjnych zamówień publicznych przewidzianych w nowych dyrektywach w sprawie zamówień publicznych pod kątem implementacji do prawa krajowego, przygotowanie podręcznika dotyczącego zmian prawnych wynikających z nowych dyrektyw unijnych w zakresie zielonych zamówień, popularyzacja publikacji wydanej przez Urząd Zamówień Publicznych w 2012 r. „Zielone zamówienia publiczne. II Podręcznik”- dystrybucja oraz ewentualny dodruk, badanie rynku zielonych zamówień publicznych w oparciu o metodologię UZP, opracowanie ankiety skierowanej do zamawiających na temat posiadanej wiedzy (w tym znajomości przepisów, dostępnych opinii prawnych oraz materiałów informacyjnych) oraz doświadczeń w praktycznej realizacji zrównoważonych zamówień publicznych, promowanie unijnych kryteriów środowiskowych (EU GPP criteria) opracowanych na zlecenie Komisji Europejskiej, zlecenie tłumaczenia na	działania Polskiej Platformy Technologicznej Ekoinnowacji, popularyzacja systemów zarządzania środowiskowego, w tym EMAS oraz ISO 14001 oraz możliwości wykorzystania wydanych certyfikatów do potwierdzenia kwalifikacji podmiotowej oraz spełniania warunków realizacji zamówienia (jeżeli zamawiający wskazują środki zarządzania środowiskiem, które wykonawca będzie stosował podczas wykonywania zamówienia na roboty budowlane lub usługi) w ramach zamówień publicznych, popularyzacja ogólnych i branżowych oznakowań ekologicznych typu I wg norm ISO oraz możliwości ich wykorzystania przy tworzeniu specyfikacji istotnych warunków zamówienia oraz jako dowód na potwierdzenie spełniania przez oferowane produkty wymogów określonych przez zamawiającego. Jednym z rozwiązań promujących zielone i innowacyjne zamówienia publiczne była także realizacja projektu Nowe podejście do zamówień publicznych. Projekt był współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 2.1 „Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki”, Poddziałanie 2.1.3. „Wsparcie systemowe na rzecz zwiększania zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw”. W ramach przedmiotowego projektu Urząd Zamówień Publicznych we współpracy z Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości w latach 2010 -2013 podejmował działania zmierzające do zmiany podejścia administracji publicznej i przedsiębiorców do procedury ubiegania się i prowadzenia postępowań o udzielenie zamówienia publicznego poprzez promocję włączania do zamówień publicznych elementów tzw. nowego podejścia do zamówień publicznych (innowacyjne zamówienia publiczne, elektroniczne zamówienia publiczne, wsparcie udziału Małych i Średnich Przedsiębiorstw w zamówieniach publicznych, uwzględnianie aspektów społecznych i środowiskowych w zamówieniach publicznych). Działania projektowe prowadzone przez Urząd Zamówień Publicznych koncentrowały się przede wszystkim na organizacji i prowadzeniu szkoleń dla instytucji zamawiających oraz aktywności informacyjno – promocyjnej. W latach 2010–2013 przeprowadzono 48 dwudniowych szkoleń (1013 przeszkolonych pracowników instytucji zamawiających), 4 spotkania informacyjne dla instytucji kontroli (270 przeszkolonych pracowników instytucji kontrolnych) oraz 3 konferencje informacyjno-promocyjne (ok. 450 uczestników konferencji). W ramach realizacji Projektu przygotowane zostały także publikacje na temat zagadnień tzw. nowego podejścia do zamówień publicznych, wśród których do kwestii innowacyjnych i środowiskowych odnoszą się przede wszystkim takie publikacje jak „Nowe podejście do zamówień publicznych - wybrane zagadnienia”, „Instrumenty nowego podejścia do zamówień publicznych – broszura informacyjna”, „Przewodnik po Nowym Podejściu do zamówień publicznych. Zagadnienia prawne oraz praktyka stosowania instrumentów nowego podejścia do zamówień publicznych”, „Innowacyjne i przedkomercyjne zamówienia publiczne”, „Pozacenowe kryteria oceny ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego”, „Zamówienia publiczne przyjazne innowacjom”. W perspektywie finansowej 2014-2020 Urząd Zamówień Publicznych planuje kontynuację oraz poszerzenie działań realizowanych w ramach projektu Nowe podejście do zamówień publicznych. Elementem wspierającym innowacyjne zamówienia publiczne są także działania mające na celu promocję przedkomercyjnych zamówień publicznych przewidziane w przygotowanym przez Ministerstwo Gospodarki „Programie Rozwoju Przedsiębiorstw do 2020 r.”.

			język polski kryteriów opracowanych dla nowych grup produktów w przypadku braku oficjalnego tłumaczenia, doprecyzowanie w ramach nieformalnych spotkań eksperckich unijnych kryteriów środowiskowych dla sektora budownictwa pod kątem wymaganych właściwości środowiskowych i użytkowych, specyficznych warunków klimatycznych, wymaganych przepisów technicznych i norm - popularyzacja i promocja zasad zrównoważonego budownictwa, popularyzacja poradnika ustalania czynników energetyczno-emisyjnych w zamówieniach publicznych na zakup pojazdów drogowych, informowanie na temat możliwości dofinansowania zmian w charakterystyce energetycznej budynków w ramach termomodernizacji budynków użyteczności publicznej oraz wybranych podmiotów sektora finansów publicznych w ramach programów priorytetowych systemu GIS, popularyzacja Systemu Weryfikacji Technologii Środowiskowych jako narzędzia wspierającego przygotowanie zamówień publicznych uwzględniających innowacyjne technologie i produkty o niższym oddziaływaniu na środowisko w odniesieniu do technologii konwencjonalnych, promocja zweryfikowanych w ramach ETV technologii środowiskowych, zwiększanie świadomości w zakresie technologii środowiskowych i ekoinnowacji przez działania Polskiej Platformy Technologicznej Ekoinnowacji, popularyzacja systemów zarządzania środowiskowego, w tym EMAS oraz ISO 14001 oraz możliwości wykorzystania wydanych certyfikatów do potwierdzenia kwalifikacji podmiotowej oraz spełniania warunków realizacji zamówienia (jeżeli zamawiający wskazują środki zarządzania środowiskiem, które wykonawca będzie stosował podczas wykonywania zamówienia na roboty budowlane lub usługi) w ramach zamówień publicznych, popularyzacja ogólnych i branżowych oznakowań ekologicznych typu I wg norm ISO oraz możliwości ich wykorzystania przy tworzeniu specyfikacji istotnych warunków zamówienia oraz jako dowód na potwierdzenie spełniania przez oferowane produkty wymogów określonych przez	

		zamawiającego. Jednym z rozwiązań promujących zielone i innowacyjne zamówienia publiczne była także realizacja projektu <i>Nowe podejście do zamówień publicznych</i>. Projekt był współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 2.1 „Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki”, Poddziałanie 2.1.3. „Wsparcie systemowe na rzecz zwiększania zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw”. W ramach przedmiotowego projektu Urząd Zamówień Publicznych we współpracy z Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości w latach 2010 -2013 podejmował działania zmierzające do zmiany podejścia administracji publicznej i przedsiębiorców do procedury ubiegania się i prowadzenia postępowań o udzielenie zamówienia publicznego poprzez promocję włączania do zamówień publicznych elementów tzw. nowego podejścia do zamówień publicznych (innowacyjne zamówienia publiczne, elektroniczne zamówienia publiczne, wsparcie udziału Małych i Średnich Przedsiębiorstw w zamówieniach publicznych, uwzględnianie aspektów społecznych i środowiskowych w zamówieniach publicznych). Działania projektowe prowadzone przez Urząd Zamówień Publicznych koncentrowały się przede wszystkim na organizacji i prowadzeniu szkoleń dla instytucji zamawiających oraz aktywności informacyjno – promocyjnej. W latach 2010–2013 przeprowadzono 48 dwudniowych szkoleń (1013 przeszkolonych pracowników instytucji zamawiających), 4 spotkania informacyjne dla instytucji kontroli (270 przeszkolonych pracowników instytucji kontrolnych) oraz 3 konferencje informacyjno-promocyjne (ok. 450 uczestników konferencji). W ramach realizacji Projektu przygotowane zostały także publikacje na temat zagadnień tzw. nowego podejścia do zamówień publicznych, wśród których do kwestii innowacyjnych i środowiskowych odnoszą się przede wszystkim takie publikacje jak <i>„Nowe podejście do zamówień publicznych - wybrane</i>	

			zagadnienia”, „Instrumenty nowego podejścia do zamówień publicznych – broszura informacyjna”, „Przewodnik po Nowym Podejściu do zamówień publicznych. Zagadnienia prawne oraz praktyka stosowania instrumentów nowego podejścia do zamówień publicznych”, „Innowacyjne i przedkomercyjne zamówienia publiczne”, „Pozacenowe kryteria oceny ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego”, „Zamówienia publiczne przyjazne innowacjom”. W perspektywie finansowej 2014-2020 Urząd Zamówień Publicznych planuje kontynuację oraz poszerzenie działań realizowanych w ramach projektu <i>Nowe podejście do zamówień publicznych</i>. Elementem wspierającym innowacyjne zamówienia publiczne są także działania mające na celu promocję przedkomercyjnych zamówień publicznych przewidziane w przygotowanym przez Ministerstwo Gospodarki „Programie Rozwoju Przedsiębiorstw do 2020 r.”.	
G5) Pomoc państwa: istnienie rozwiązań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa w odniesieniu do EFSI.	G5.a) Rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa.	Yes	Organem odpowiedzialnym za skuteczne wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów w zakresie pomocy publicznej jest Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Kompetencje Prezesa UOKiK w zakresie pomocy publicznej reguluje <i>Ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej</i> (tekst jednolity - Dz. U. z 2007 r. Nr 59, poz. 404, z późn. zm.).	Zgodnie z tą ustawą, Prezes UOKiK opiniuje projekty programów pomocowych i pomocy indywidualnej (dalej: projekty pomocy), w tym projekty finansowane w ramach środków strukturalnych, notyfikuje je Komisji Europejskiej, reprezentuje rząd polski w postępowaniu przed Komisją i sądami europejskimi oraz monitoruje pomoc publiczną udzielaną przedsiębiorcom. Ponadto, Prezes UOKiK współpracuje przy tworzeniu i zmianie projektów pomocy, w tym przewidujących wydatkowanie środków z funduszy strukturalnych, już na etapie uzgodnień międzyresortowych, a także z podmiotami udzielającymi pomocy oraz beneficjentami pomocy, w celu zapewnienia zgodności projektów pomocy z unijnymi przepisami o pomocy publicznej lub wyjaśnienia wątpliwości dotyczących stosowania przepisów o pomocy publicznej. W zakresie monitorowania wsparcia udzielanego polskim przedsiębiorcom, czyli gromadzenia, przetwarzania oraz przekazywana informacji związanych z pomocą publiczną, wszystkie podmioty udzielające pomocy zostały zobowiązane do przekazywania Prezesowi UOKiK sprawozdań o udzielonej pomocy lub informacji o nieudzieleniu pomocy (tzw. sprawozdanie zerowe). Informacje te są gromadzone w specjalnej elektronicznej bazie danych tzw. SHRIMP (System Harmonogramowania, Raportowania i Monitorowania Pomocy). Na podstawie zebranych danych, Prezes UOKiK

				co roku opracowuje i przedstawia Radzie Ministrów raport o pomocy publicznej udzielonej w roku poprzednim, jak również przygotowuje raport dla Komisji Europejskiej i przekazuje go za pośrednictwem systemu SARI. Za wykonywanie ww. obowiązków Prezesa Urzędu odpowiada Departament Monitorowania Pomocy Publicznej.
G5.b) Rozwiązania w zakresie szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie EFSI.	Yes	W odniesieniu do szkoleń pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej w UOKiK, należy zauważyć, iż w okresie ostatnich kilku lat, ze względu na brak odpowiednich środków budżetowych UOKiK, możliwość korzystania ze szkoleń zagranicznych w zakresie pomocy publicznej (które zasadniczo jako jedyne zapewniają odpowiedni stopień szczegółowości i fachowości przekazywanej wiedzy) była bardzo ograniczona. Jednakże, w rezultacie zmiany dokonanej w tym roku w Programie Operacyjnym Pomoc Techniczna 2007-2013, możliwe stało się objęcie jego środkami również pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej. UOKiK został uwzględniony w katalogu beneficjentów tego programu w działaniu 2.2 Infrastruktura informatyczna oraz w działaniu 3.1 Wsparcie instytucji zaangażowanych w realizację NSRO. W związku z tym, pojawiła się możliwość szerszego korzystania ze szkoleń. Aktualnie został przygotowany wniosek o dofinansowanie projektu szkoleniowego, obejmującego głównie szkolenia zagraniczne z zakresu pomocy publicznej, organizowane przez instytucje posiadające duże doświadczenie w tej tematyce i międzynarodową renomę (ERA, EIPA). Udział w szkoleniach pozwoli na uaktualnienie wiedzy pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej UOKiK na temat najnowszych regulacji, praktyki decyzyjnej Komisji Europejskiej i orzecznictwa sądów unijnych. W przyszłym roku planowana jest realizacja kolejnego projektu, który pozwoli na dalsze doskonalenie zawodowe pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej. Jeśli chodzi o rozpowszechnianie wiedzy, UOKiK dokonuje w oparciu o swoje kompetencje, doświadczenie i uzgodnienia z Komisją Europejską,	W odniesieniu do szkoleń pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej w UOKiK, należy zauważyć, iż w okresie ostatnich kilku lat, ze względu na brak odpowiednich środków budżetowych UOKiK, możliwość korzystania ze szkoleń zagranicznych w zakresie pomocy publicznej (które zasadniczo jako jedyne zapewniają odpowiedni stopień szczegółowości i fachowości przekazywanej wiedzy) była bardzo ograniczona. Jednakże, w rezultacie zmiany dokonanej w tym roku w Programie Operacyjnym Pomoc Techniczna 2007-2013, możliwe stało się objęcie jego środkami również pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej. UOKiK został uwzględniony w katalogu beneficjentów tego programu w działaniu 2.2 Infrastruktura informatyczna oraz w działaniu 3.1 Wsparcie instytucji zaangażowanych w realizację NSRO. W związku z tym, pojawiła się możliwość szerszego korzystania ze szkoleń. Aktualnie został przygotowany wniosek o dofinansowanie projektu szkoleniowego, obejmującego głównie szkolenia zagraniczne z zakresu pomocy publicznej, organizowane przez instytucje posiadające duże doświadczenie w tej tematyce i międzynarodową renomę (ERA, EIPA). Udział w szkoleniach pozwoli na uaktualnienie wiedzy pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej UOKiK na temat najnowszych regulacji, praktyki decyzyjnej Komisji Europejskiej i orzecznictwa sądów unijnych. W przyszłym roku planowana jest realizacja kolejnego projektu, który pozwoli na dalsze doskonalenie zawodowe pracowników Departamentu Monitorowania Pomocy Publicznej. Jeśli chodzi o rozpowszechnianie wiedzy, UOKiK dokonuje w oparciu o swoje kompetencje, doświadczenie i uzgodnienia z Komisją Europejską, niezbędnych interpretacji przepisów w zakresie pomocy publicznej na potrzeby administracji publicznej. Ponadto, na stronie internetowej stworzona została zakładka poświęcona w całości tematyce pomocy publicznej, w której znajdują się aktualizowane na bieżąco informacje o funkcjonujących w Polsce programach pomocowych i przypadkach pomocy indywidualnej, o decyzjach podejmowanych przez Komisję Europejską w sprawie polskich programów pomocowych i pomocy dla beneficjentów indywidualnych, a także szczegółowe wyjaśnienia dotyczące interpretacji przepisów w zakresie pomocy publicznej oraz informacje o obowiązujących procedurach. Istnieje również zakładka, która grupuje wszystkie polskie i unijne akty prawne regulujące udzielanie pomocy publicznej. UOKiK realizuje swoją politykę informacyjną również w oparciu o konferencje specjalistyczne poświęcone pomocy publicznej oraz przygotowuje projekty wydawnicze. UOKiK uczestniczy w projektowaniu i uzgadnianiu oraz opiniowaniu wytycznych i instrukcji skierowanych do osób zajmujących się implementacją funduszy strukturalnych, dotyczących postępowania w przypadku występowania pomocy publicznej w projektach realizowanych ze środków strukturalnych. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów nie planuje organizować we własnym zakresie szkoleń i przedsięwzięć służących rozpowszechnianiu informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie funduszy, jednakże wyraża gotowość czynnego uczestnictwa	

			niezbędnych interpretacji przepisów w zakresie pomocy publicznej na potrzeby administracji publicznej. Ponadto, na stronie internetowej stworzona została zakładka poświęcona w całości tematyce pomocy publicznej, w której znajdują się aktualizowane na bieżąco informacje o funkcjonujących w Polsce programach pomocowych i przypadkach pomocy indywidualnej, o decyzjach podejmowanych przez Komisję Europejską w sprawie polskich programów pomocowych i pomocy dla beneficjentów indywidualnych, a także szczegółowe wyjaśnienia dotyczące interpretacji przepisów w zakresie pomocy publicznej oraz informacje o obowiązujących procedurach. Istnieje również zakładka, która grupuje wszystkie polskie i unijne akty prawne regulujące udzielanie pomocy publicznej. UOKiK realizuje swoją politykę informacyjną również w oparciu o konferencje specjalistyczne poświęcone pomocy publicznej oraz przygotowuje projekty wydawnicze. UOKiK uczestniczy w projektowaniu i uzgadnianiu oraz opiniowaniu wytycznych i instrukcji skierowanych do osób zajmujących się implementacją funduszy strukturalnych, dotyczących postępowania w przypadku występowania pomocy publicznej w projektach realizowanych ze środków strukturalnych. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów nie planuje organizować we własnym zakresie szkoleń i przedsięwzięć służących rozpowszechnianiu informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie funduszy, jednakże wyraża gotowość czynnego uczestnictwa w przedsięwzięciach organizowanych przez inne instytucje, poprzez delegowanie swoich pracowników w roli prelegentów.	w przedsięwzięciach organizowanych przez inne instytucje, poprzez delegowanie swoich pracowników w roli prelegentów.
	G5.c) Rozwiązania zapewniające zdolności administracyjne niezbędne do wdrożenia i stosowania unijnych przepisów w zakresie pomocy państwa.	Yes	W kontekście zabezpieczenia prawidłowej implementacji i stosowania przepisów o pomocy publicznej poprzez zapewnienie odpowiedniego potencjału administracyjnego, należy zauważyć, iż aktualnie w Departamencie Monitorowania Pomocy Publicznej w UOKiK zatrudnione są 33 osoby (32,5 etatu). Z uśrednionych wyliczeń wynika, iż w UOKiK zatrudnione są 33 osoby (32,5 etatu). Z uśrednionych wyliczeń wynika,	W kontekście zabezpieczenia prawidłowej implementacji i stosowania przepisów o pomocy publicznej poprzez zapewnienie odpowiedniego potencjału administracyjnego, należy zauważyć, iż aktualnie w Departamencie Monitorowania Pomocy Publicznej w UOKiK zatrudnione są 33 osoby (32,5 etatu). Z uśrednionych wyliczeń wynika, iż 30% czasu pracy pracownicy Departamentu poświęcają na realizację zadań związanych z wykorzystywaniem środków z funduszy strukturalnych (dofinansowanie wynagrodzeń pracowników z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna stanowi odpowiednio 30%). Podany powyżej stan

			iz 30% czasu pracy pracownicy Departamentu poświęcają na realizację zadań związanych z wykorzystywaniem środków z funduszy strukturalnych (dofinansowanie wynagrodzeń pracowników z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna stanowi odpowiednio 30%). Podany powyżej stan zatrudnienia w chwili obecnej jest wystarczający dla zapewnienia sprawnego i rzetelnego wykonywania zadań Departamentu. Jednakże w związku ze zwiększającą się liczbą zadań realizowanych przez Departament, w przyszłości może zaistnieć potrzeba zwiększenia zatrudnienia.	zatrudnienia w chwili obecnej jest wystarczający dla zapewnienia sprawnego i rzetelnego wykonywania zadań Departamentu. Jednakże w związku ze zwiększającą się liczbą zadań realizowanych przez Departament, w przyszłości może zaistnieć potrzeba zwiększenia zatrudnienia.
G6) Prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (OOS) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA) istnienie rozwiązań zapewniających skuteczne stosowanie unijnych przepisów w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie OOS i SEA.	G6.a) Rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE (OOS) i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE (SEA).	No		Rozporządzenie nowelizujące rozporządzenie oos, tj. rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 25 czerwca 2013r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. poz. 817) w § 3 wprowadza przepis uzależniający wejście w życie przepisów rozporządzenia dotyczących wychwytywania, transportowania i magazynowania dwutlenku węgla, od wejścia w życie ustawy dotyczącej sekwestracji dwutlenku węgla. Prace zmierzające do implementacji zasadniczej części dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/31/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie geologicznego składowania dwutlenku węgla zostały zakończone – wraz z uchwaleniem ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Prawo geologiczne i górnicze oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1238). Ustawa weszła w życie z dniem 24 listopada 2013 r. Rozporządzenie jest dostępne na stronie http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130000817 Ustawa jest dostępna na stronie: http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20130001238. Informacja dotycząca prac utrzymaniowych na rzekach: Akty prawne transponujące dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko w sposób właściwy implementowały przepisy dotyczące regulacji wód. Natomiast niezgodność wynika z niewłaściwego stosowania przepisów oos w zakresie tzw. „prac utrzymaniowych”. Problemem była niejasna granica między regulacją a utrzymaniem wód. Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw (UC65) wychodzi naprzeciw temu problemowi i w sposób jasny określa granicę między regulacją wód i ich utrzymaniem, przy czym wprowadza dodatkowe mechanizmy prawne, które mają weryfikować wpływ prac utrzymaniowych na tereny cenne przyrodniczo. Projekt

				ustawy przewiduje także obowiązek sporządzania planów utrzymania wód, które będą poddawane strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. 31.10.2013 r. projekt ustawy został przekazany do rozpatrzenia przez Radę Ministrów. Ponadto 22.11.2013 r. w Brukseli odbyło się robocze spotkanie pomiędzy MŚ i KE dotyczące kwestii transpozycji dyrektyw UE w zakresie gospodarki wodnej, w tym w szczególności problematyki „prac utrzymaniowych”. Przedstawiciele KE przekazali swoje sugestie i spostrzeżenia w tym przedmiocie. Muszą one zostać skonsultowane z GDOŚ, która jest instytucją odpowiedzialną za część regulacji w nowelizacji Prawa wodnego, dotyczącej prac utrzymaniowych.
G6.b) Rozwiązania w zakresie szkoleń i rozpowszechniania informacji wśród pracowników zaangażowanych we wdrażanie dyrektyw dotyczących OOS i SEA.	Yes	Odnosnie do wymogów dotyczących szkoleń i zdolności instytucjonalnej w tym obszarze należy wskazać, że funkcjonowanie GDOŚ wypełnia te wymagania, dodatkowo warto podkreślić, że przeprowadzono liczne spotkania/warsztaty/ konferencje w ramach projektów finansowanych ze środków UE w ramach POPT 2007-2013 wspomagającego funkcjonowanie Sieci Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju. Program priorytetowy pn. „Wsparcie realizacji Polityki Ekologicznej Państwa przez Ministra Środowiska Część 4) Wspieranie systemu ocen oddziaływania na środowisko i obszarów Natura 2000”, projekt „Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju” i wsparcie w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna (POPT) to zamierzenia wieloletnie, które kontynuowane będą w kolejnych latach. W ramach okresu programowania 2007-2013 Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska (GDOŚ) i 16 regionalnych dyrekcji ochrony środowiska (RDOŚ) zostało objętych wsparciem merytorycznym i organizacyjnym finansowanym z EFRR w ramach POPT w celu wzmocnienia instytucjonalnego w zakresie zadań związanych z funkcjonowaniem obszarów Natura 2000 oraz ocenami oddziaływania na środowisko. GDOŚ/RDOŚ uzyskały też wsparcie w postaci sprzętu i dofinansowania działań Sieci Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju.	Odnosnie do wymogów dotyczących szkoleń i zdolności instytucjonalnej w tym obszarze należy wskazać, że funkcjonowanie GDOŚ wypełnia te wymagania, dodatkowo warto podkreślić, że przeprowadzono liczne spotkania/warsztaty/ konferencje w ramach projektów finansowanych ze środków UE w ramach POPT 2007-2013 wspomagającego funkcjonowanie Sieci Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju. Program priorytetowy pn. „Wsparcie realizacji Polityki Ekologicznej Państwa przez Ministra Środowiska Część 4) Wspieranie systemu ocen oddziaływania na środowisko i obszarów Natura 2000”, projekt „Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju” i wsparcie w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna (POPT) to zamierzenia wieloletnie, które kontynuowane będą w kolejnych latach. W ramach okresu programowania 2007-2013 Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska (GDOŚ) i 16 regionalnych dyrekcji ochrony środowiska (RDOŚ) zostało objętych wsparciem merytorycznym i organizacyjnym finansowanym z EFRR w ramach POPT w celu wzmocnienia instytucjonalnego w zakresie zadań związanych z funkcjonowaniem obszarów Natura 2000 oraz ocenami oddziaływania na środowisko. GDOŚ/RDOŚ uzyskały też wsparcie w postaci sprzętu i dofinansowania działań Sieci Partnerstwo: Środowisko dla Rozwoju.	
G6.c) Rozwiązania mające na celu zapewnienie odpowiednich zdolności administracyjnych.	Yes	Kryterium to jest spełnione przez przepisy Ustawy OOS, które są podstawą prawną funkcjonowania Generalnej Dyrekcji	Kryterium to jest spełnione przez przepisy Ustawy OOS, które są podstawą prawną funkcjonowania Generalnej	

			Ochrony Środowiska i regionalnych dyrekcji ochrony środowiska. W ramach okresu programowania 2007-2013 GDOŚ i 16 regionalnych dyrekcji ochrony środowiska zostało objętych wsparciem merytorycznym i organizacyjnym finansowanym z EFRR w ramach POPT w celu wzmocnienia instytucjonalnego w zakresie zadań związanych z funkcjonowaniem obszarów Natura 2000 oraz ocenami oddziaływania na środowisko.	Dyrekcji Ochrony Środowiska i regionalnych dyrekcji ochrony środowiska. W ramach okresu programowania 2007-2013 GDOŚ i 16 regionalnych dyrekcji ochrony środowiska zostało objętych wsparciem merytorycznym i organizacyjnym finansowanym z EFRR w ramach POPT w celu wzmocnienia instytucjonalnego w zakresie zadań związanych z funkcjonowaniem obszarów Natura 2000 oraz ocenami oddziaływania na środowisko.

6.2.1. Wykaz działań, które należy podjąć w celu spełnienia ogólnych warunków wstępnych

Mający zastosowanie warunek wstępny na poziomie krajowym	Niespełnione kryteria	Action to be taken	Deadline	Bodies responsible for fulfillment
G1) Przeciwdziałanie dyskryminacji: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów i polityki dotyczących niedyskryminacji w odniesieniu do EFSI.	G1.b) Rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrolę nad tymi funduszami z dziedziny unijnych przepisów i polityki dotyczących niedyskryminacji.	Przygotowanie <i>Agendy działań na rzecz równości szans płci w ramach funduszy unijnych 2014- 2020 oraz Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020.</i>	30-06-2014	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
G2) Równouprawnienie płci: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów i polityki dotyczących równouprawnienia płci w odniesieniu do EFSI.	G2.b) Rozwiązania w zakresie szkolenia pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrolę nad tymi funduszami z dziedziny unijnych przepisów i polityki dotyczących równouprawnienia płci i uwzględniania aspektu płci.	Przygotowanie <i>Agendy działań na rzecz równości szans płci w ramach funduszy unijnych 2014- 2020 oraz Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020.</i>	30-06-2014	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
G3) Niepełnosprawność: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych w odniesieniu do EFSI zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE.	G3.a) Rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich dotyczące konsultacji i zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za ochronę praw osób niepełnosprawnych lub organizacji przedstawicielskich osób niepełnosprawnych i innych właściwych zainteresowanych stron podczas przygotowywania i wdrażania programów.	Przygotowanie <i>Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020</i>	30-06-2014	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
G4) Zamówienia publiczne: istnienie rozwiązań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych w odniesieniu do EFSI.	G4.a) Rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych poprzez stosowne mechanizmy.	Przyjęcie ustawy o zmianie ustawy Prawo zamówień publicznych w zakresie modyfikacji art. 24 ust. 1 pkt. 1 i art. 24 ust. pkt. 1a ustawy Pzp.	31-12-2014	Urząd Zamówień Publicznych
G6) Prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (OOS) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA) istnienie rozwiązań zapewniających skuteczne stosowanie unijnych przepisów w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie OOS i SEA.	G6.a) Rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE (OOS) i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE (SEA).	Przyjęcie ustawy o zmianie ustawy– Prawo wodne, ustawy o ochronie przyrody oraz ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.	30-06-2014	Ministerstwo Środowiska

6.2.2. Wykaz działań, które należy podjąć w celu spełnienia warunków wstępnych związanych z priorytetami

Mający zastosowanie warunek wstępny na poziomie krajowym	Niespełnione kryteria	Action to be taken	Deadline	Bodies responsible for fulfillment

7. OPIS RAM WYKONANIA

7.1. Wskaźniki

Priorytet	Applicable	Wskaźnik i jednostka miary, w stosownych przypadkach	Cel na 2025 r. (a)	Uzupełnienia w celu dostosowania (b)	Korekta Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy (C)	Wartość bezwzględna celu (A-B-C)
P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami	X	Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (PROW) na inwestycje w restrukturyzację lub modernizację (cel szczegółowy 2A) + gospodarstwa korzystające z planów rozwoju działalności gospodarczej/inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (cel szczegółowy 2B)	83 870,00			83 870,00
	X	Całkowite wydatki publiczne P2 (w EUR)	5 621 433 615,00		176 990 000,00	5 444 443 615,00

P3: Wsparcie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie	X	Całkowite wydatki publiczne P3 (w EUR)	1 840 265 962,00		70 340 000,00	1 769 925 962,00
	X	Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup producentów (cel szczegółowy 3A)	17 011,00			17 011,00
	X	Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących w programach zarządzania ryzykiem (cel szczegółowy 3B)	15 636,00			15 636,00
P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem	X	Całkowite wydatki publiczne P4 (w EUR)	5 901 005 025,00		321 010 000,00	5 579 995 025,00
	X	Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do poprawy różnorodności biologicznej (ha) (cel szczegółowy 4A) + poprawy gospodarki wodnej (ha) (cel szczegółowy 4B) + poprawy gospodarowania glebą	2 430 806,00			2 430 806,00

		i/zapobieganiu erozji gleby (ha) (cel szczegółowy 4C)				
P5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu	X	Całkowite wydatki publiczne P5 (w EUR)	249 189 060,00			249 189 060,00
	X	Grunty rolne i leśne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania CO2 i ochrony pochłaniaczy CO2 (ha) (cel szczegółowy 5E) + Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych lub amoniaku (ha) (cel szczegółowy 5D) + Grunty nawadniane, na których wprowadza się bardziej efektywne systemy nawadniające (ha) (cel szczegółowy 5A)	5 100,00			5 100,00
		Liczba inwestycji w oszczędności energii i efektywność energetyczną (cel szczegółowy 5B) + inwestycji w zakresie				

		wytwarzania energii odnawialnej (cel szczegółowy 5C)				
P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich	X	Całkowite wydatki publiczne P6 (w EUR)	3 821 538 194,00		376 352 619,00	3 445 185 575,00
	X	Liczba operacji wspieranych w celu poprawy podstawowych usług i infrastruktury na obszarach wiejskich (cele szczegółowe 6B i 6C)	7 972,00		350,00	7 622,00
	X	Ludność objęta lokalną grupą działania (cel szczegółowy 6B)	20 126 294,00			20 126 294,00

7.1.1. P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami

7.1.1.1. Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (PROW) na inwestycje w restrukturyzację lub modernizację (cel szczegółowy 2A) + gospodarstwa korzystające z planów rozwoju działalności gospodarczej/inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (cel szczegółowy 2B)

Applicable: Tak

Cel na 2025 r. (a): 83 870,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Korekta Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy (C): 0,00

Wartość bezwzględna celu (A-B-C): 83 870,00

7.1.1.2. Całkowite wydatki publiczne P2 (w EUR)

Applicable: Tak

Cel na 2025 r. (a): 5 621 433 615,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Korekta Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy (C): 176 990 000,00

Wartość bezwzględna celu (A-B-C): 5 444 443 615,00

7.1.2. P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie

7.1.2.1. Całkowite wydatki publiczne P3 (w EUR)

Applicable: Tak

Cel na 2025 r. (a): 1 840 265 962,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Korekta Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy (C): 70 340 000,00

Wartość bezwzględna celu (A-B-C): 1 769 925 962,00

7.1.2.2. Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup producentów (cel szczegółowy 3A)

Applicable: Tak

Cel na 2025 r. (a): 17 011,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Korekta Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy (C): 0,00

Wartość bezwzględna celu (A-B-C): 17 011,00

7.1.2.3. Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących w programach zarządzania ryzykiem (cel szczegółowy 3B)

Applicable: Tak

Cel na 2025 r. (a): 15 636,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Korekta Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy (C): 0,00

Wartość bezwzględna celu (A-B-C): 15 636,00

7.1.3. P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem

7.1.3.1. Całkowite wydatki publiczne P4 (w EUR)

Applicable: Tak

Cel na 2025 r. (a): 5 901 005 025,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Korekta Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy (C): 321 010 000,00

Wartość bezwzględna celu (A-B-C): 5 579 995 025,00

7.1.3.2. Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do poprawy różnorodności biologicznej (ha) (cel szczegółowy 4A) + poprawy gospodarki wodnej (ha) (cel szczegółowy 4B) + poprawy gospodarowania glebą i/zapobieganiu erozji gleby (ha) (cel szczegółowy 4C)

Applicable: Tak

Cel na 2025 r. (a): 2 430 806,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Korekta Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy (C): 0,00

Wartość bezwzględna celu (A-B-C): 2 430 806,00

7.1.4. P5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu

7.1.4.1. Całkowite wydatki publiczne P5 (w EUR)

Applicable: Tak

Cel na 2025 r. (a): 249 189 060,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Korekta Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy (C): 0,00

Wartość bezwzględna celu (A-B-C): 249 189 060,00

7.1.4.2. Grunty rolne i leśne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania CO₂ i ochrony pochłaniaczy CO₂ (ha) (cel szczegółowy 5E) + Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie w celu

redukcji emisji gazów cieplarnianych lub amoniaku (ha) (cel szczegółowy 5D) + Grunty nawadniane, na których wprowadza się bardziej efektywne systemy nawadniające (ha) (cel szczegółowy 5A)

Applicable: Tak

Cel na 2025 r. (a): 5 100,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Korekta Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy (C): 0,00

Wartość bezwzględna celu (A-B-C): 5 100,00

7.1.4.3. Liczba inwestycji w oszczędności energii i efektywność energetyczną (cel szczegółowy 5B) + inwestycji w zakresie wytwarzania energii odnawialnej (cel szczegółowy 5C)

Applicable: Nie

Cel na 2025 r. (a): 0,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Korekta Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy (C): 0,00

Wartość bezwzględna celu (A-B-C): 0,00

7.1.5. P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich

7.1.5.1. Całkowite wydatki publiczne P6 (w EUR)

Applicable: Tak

Cel na 2025 r. (a): 3 821 538 194,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Korekta Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy (C): 376 352 619,00

Wartość bezwzględna celu (A-B-C): 3 445 185 575,00

7.1.5.2. Liczba operacji wspieranych w celu poprawy podstawowych usług i infrastruktury na obszarach wiejskich (cele szczegółowe 6B i 6C)

Applicable: Tak

Cel na 2025 r. (a): 7 972,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Korekta Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy (C): 350,00

Wartość bezwzględna celu (A-B-C): 7 622,00

7.1.5.3. Ludność objęta lokalną grupą działania (cel szczegółowy 6B)

Applicable: Tak

Cel na 2025 r. (a): 20 126 294,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Korekta Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy (C): 0,00

Wartość bezwzględna celu (A-B-C): 20 126 294,00

7.2. Alternatywne wskaźniki

Priorytet	Applicable	Wskaźnik i jednostka miary, w stosownych przypadkach	Cel na 2025 r. (a)	Uzupełnienia w celu dostosowania (b)	Korekta Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy (C)	Wartość bezwzględna celu (A-B-C)
P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem	X	Fizyczna powierzchnia użytków rolnych objętych umowami zapewniającymi zachowanie różnorodności biologicznej (4A) w ramach działania „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)”	8 998 824,00			8 998 824,00

7.2.1. P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem

7.2.1.1. Fizyczna powierzchnia użytków rolnych objętych umowami zapewniającymi zachowanie różnorodności biologicznej (4A) w ramach działania „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)”

Applicable: Tak

Cel na 2025 r. (a): 8 998 824,00

Uzupełnienia w celu dostosowania (b):

Korekta Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy (C):

Wartość bezwzględna celu (A-B-C): 8 998 824,00

7.3. Rezerwa

Priorytet	Rezerwa wykonania (EUR)
P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami	188 676 469,00
P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie	
P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem	165 298 526,00
P5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu	10 815 871,00
P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich	151 105 983,00
Ogółem	515 896 849,00

8. OPIS WYBRANYCH DZIAŁAŃ

8.1. Opis ogólnych warunków mających zastosowanie do więcej niż jednego działania, w tym, w stosownych przypadkach, definicja obszarów wiejskich, poziomy bazowe, zasada wzajemnej zgodności, planowane wykorzystanie instrumentów finansowych, planowane wykorzystanie zaliczek oraz wspólne przepisy dotyczące inwestycji, w tym przepisy art. 45 i 46 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Definicje:

Rolnik – oznacza osobę fizyczną lub osobę prawną lub jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której gospodarstwo rolne położone jest na terenie Polski i która prowadzi działalność rolniczą.

Rolnik aktywny zawodowo – rolnik w rozumieniu art. 9 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 ustanawiającego przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 637/2008 i rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009, zwanego dalej rozporządzeniem ws. płatności bezpośrednich, oraz przepisów krajowych.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego – jest to całkowita roczna standardowa produkcja gospodarstwa, wyrażona w euro. Wielkość ekonomiczna jest liczona zgodnie z metodologią UE zawartą w Rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1242/2008 z dnia 8 grudnia 2008 r. ustanawiającym wspólnotową typologię gospodarstw rolnych.

Grupa producentów rolnych – grupa producentów, wpisana do rejestru prowadzonego przez Dyrektora Oddziału Regionalnego ARiMR.

Organizacja producentów – podmiot utworzony zgodnie z artykułem 152 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenie Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007.

Związek grup producentów rolnych – podmiot wpisany do rejestru prowadzonego przez Prezesa ARiMR, na podstawie ustawy z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. Nr 88, poz. 983, z późn. zm.).

Zrzeszenie organizacji producentów – podmiot utworzony zgodnie z artykułem 156 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenie Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007.

Obszary wiejskie – tereny położone poza granicami administracyjnymi miast, czyli gminy wiejskie lub części wiejskie gmin miejsko-wiejskich.

Innowacje – zastosowanie lub wprowadzenie nowych lub ulepszonych produktów, procesów (technologii), metod organizacji lub marketingu poprzez praktyczne wykorzystanie.

Prosta inwestycja odtworzeniowa – inwestycja, która polega na zastąpieniu istniejącego budynku czy rzeczy ruchomej (maszyna, urządzenie, wyposażenie) lub ich części nowym odtworzonym budynkiem czy rzeczą

ruchomą, bez zwiększania zdolności produkcyjnych o co najmniej 25% lub bez gruntownej zmiany charakteru produkcji czy zastosowanej technologii. Ponadto, za inwestycje odtworzeniowe nie uznaje się całkowitego zniszczenia co najmniej 30-letniego budynku gospodarczego i zastąpienia go nowoczesnym budynkiem oraz gruntownego remontu budynku gospodarczego. Remont uznaje się za gruntowny, jeśli jego koszty wynoszą co najmniej 50% wartości nowego budynku.

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwo - w rozumieniu Zalecenia Komisji z dnia 6 maja 2003 r. dotyczącego definicji przedsiębiorstw mikro, małych i średnich (Dz. Urz. UE L124 z 20.05.2003, str. 36).

Instrument finansowy - instrument finansowy, o którym mowa w części drugiej w tytule IV rozporządzenia 1303/2013.

Inne warunki ogólne mające zastosowanie do więcej niż jednego działania:

Zaliczki – beneficjent będzie miał możliwość ubiegania się o zaliczkę w działaniach:

- Inwestycje w środki trwałe,
- Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych,
- Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (poddziałanie: Rozwój przedsiębiorczości),
- Współpraca,
- LEADER.

Mając na uwadze zalecenie/wytoczną KE, oraz fakt, że zaliczki, o których mowa w rozporządzeniu EFRROW, nie niwelują trudności spowodowanych koniecznością oczekiwania na wypłatę pomocy po rozliczeniu operacji (projektu), wdrożony zostanie dodatkowy system zaliczkowania na zasadach przewidzianych w przepisach krajowych.

Podatek od wartości dodanej (VAT), którego nie można odzyskać na mocy prawodawstwa krajowego VAT, może być kosztem kwalifikowalnym w ramach Programu (zgodnie z art. 69 ust. 3, lit. c rozporządzenia ramowego).

W Programie nie ma możliwości wsparcia zakupu używanych rzeczy, z wyjątkiem rzeczy objętych operacjami dot. zachowania dziedzictwa oraz finansowanych za pośrednictwem instrumentów finansowych.

Celem zapewnienia odpowiedniej dystrybucji środków Programu pomiędzy poszczególne regiony kraju, zastosowany będzie mechanizm tworzenia tzw. „kopert wojewódzkich” dla wybranych działań lub poddziałań. Kryteria podziału środków będą ustanowione w oparciu o system mierzalnych wskaźników charakteryzujących sytuację i skalę potrzeb poszczególnych regionów w zakresie odpowiednich instrumentów wsparcia (np. struktura agryna, środowisko).

Dla uwzględnienia zróżnicowania regionalnego przewiduje się także możliwość zróżnicowania w poszczególnych województwach niektórych kryteriów wyboru operacji w ramach wybranych działań lub poddziałań, stosownie do specyficznych potrzeb danego województwa.

Wszystkie operacje realizowane w ramach działań Programu będą zgodne z odpowiednimi, dotyczącymi ich przepisami obowiązującego prawa.

Jeżeli w programie operacyjnym organizacji producentów owoców i warzyw uwzględniono realizację:

- usług doradczych zbieżnych z usługami doradczymi świadczonymi w ramach poddziałania „Udzielanie pomocy rolnikom lub właścicielom lasów w korzystaniu z usług doradczych”,
- szkoleń o zakresie tematycznym zbieżnym z zakresem tematycznym szkoleń w ramach poddziałania „Szkolenia zawodowe i nabywanie umiejętności”
- operacji zbieżnych z zakresem poddziałania „Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości”,
- operacji inwestycyjnych o zakresie zbieżnym z zakresem poddziałania „Modernizacja gospodarstw rolnych” lub działania „Współpraca” lub poddziałania „Restrukturyzacja małych gospodarstw”,
- działań zbieżnych z zakresem pakietów działania „Rolnośrodowiskowo-klimatycznego” lub „Rolnictwo ekologiczne”,

to wówczas członkowie tej organizacji podlegają wyłączeniu ze wsparcia w ramach PROW 2014-2020; na tego typu operacje, a w przypadku poddziałania „Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych oraz „Przetwórstwo i marketing produktów rolnych”, wyłączeniu ze wsparcia podlega dana organizacja.

W zakresie stosowania instrumentów finansowych zakłada się przeprowadzenie analizy ex ante, o której mowa w art. 37 Rozporządzenia PE i Rady 1303/2013. Wyniki tej oceny będą podstawą decyzji odnośnie pilotażowego zastosowania tej formy wsparcia w ramach PROW.

Program i zasady jego wdrażania mogą zostać zmodyfikowane w związku z aktualizacją Planów gospodarowania wodami w na obszarach dorzeczy w Polsce, która nastąpi w grudniu 2015 r.

[1] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 ustanawiające przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 637/2008 i rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009, zwane dalej rozporządzeniem ws. płatności bezpośrednich.

Instrumenty finansowe

Mając na względzie utrudniony dostęp rolników oraz przedsiębiorstw przetwórczych do zewnętrznego źródła finansowania działalności, zdiagnozowany w ramach prowadzonej oceny ex-ante odnośnie możliwości zastosowania instrumentów finansowych (potwierdzenie występowania tzw. luki finansowej) oraz skutki epidemii COVID-19 wpływające na trudności z utrzymaniem płynności finansowej, w ramach programu udostępnione zostaną odpowiednie instrumenty finansowe, których zadaniem będzie ułatwienie dostępu do ww. zewnętrznych źródeł finansowania.

Oszacowana w ramach oceny ex ante tzw. luka finansowa (ok. 11,8 mld zł) jest wielokrotnie większa od planowanego wkładu środków PROW 2014-2020 w instrumenty finansowe.

Ze wstępnych wyników oceny ex-ante wynika, że instrumentem, który najlepiej odpowie na potrzeby ostatecznych odbiorców pomocy jest instrument gwarancji portfelowych. Natomiast biorąc pod uwagę analizę możliwości finansowania produkcji rolnej i obsługi zobowiązań gospodarstw rolnych w warunkach ograniczeń rynkowych związanych z epidemią COVID-19 najlepszym wsparciem będzie ułatwiony dostęp do kredytów obrotowych z gwarancją spłaty Funduszu Gwarancji Rolnych bez konieczności traktowania tego kredytu jako uzupełnienie do dotacji PROW lub kredytu inwestycyjnego Funduszu Gwarancji Rolnych oraz włączenie do tego kredytu obrotowego możliwości uzyskania dotacji na dopłatę do

oprocentowania odsetek przez okres 12 miesięcy.

Gwarancje są instrumentem zwrotnym o najwyższym współczynniku dźwigni finansowej rozumianej jako relacja wygenerowanego finansowania do zaangażowanych środków publicznych. Przewiduje się, że gwarancja nie będzie obejmować całości kredytu, a tylko jego część. Przejęcie przez fundusz gwarancyjny części ryzyka ponoszonego przez instytucje finansowe stworzy zachętę do angażowania się kapitału prywatnego w finansowanie działalności gospodarstw rolnych oraz MŚP w sektorze rolnym.

Wsparcie w formie instrumentów finansowych będzie stosowane w dwóch typach operacji, w ramach działania M04 „Inwestycje w środki trwałe”, tj. w operacjach typu Modernizacja gospodarstw rolnych w ramach poddziałania 4.1 - Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych oraz w poddziałaniu 4.2 - Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój.

Szacunkowa alokacja środków EFRROW przeznaczona na wsparcie za pośrednictwem instrumentu finansowego (50 mln euro – środki publiczne; w tym ok. 31,8 mln euro – środki EFRROW) zostanie wskazana w planie finansowym (rozdział 10 programu). Podział ww. kwoty na kategorie regionów tj. Mazowsze i pozostałe województwa łącznie ma charakter szacunkowy. W przypadku gdy w toku wdrażania instrumentu finansowego zapotrzebowanie na wsparcie ze strony potencjalnych ostatecznych odbiorców przekroczy dostępne w ramach instrumentu środki możliwe będzie dodatkowe zwiększenie alokacji PROW 2014-2020 w instrumencie finansowym zgodnie z wynikami oceny ex ante.

Struktura wdrażania, wybór podmiotu wdrażającego instrument finansowy oraz banków finansujących.

Wdrażanie instrumentów będzie się odbywało bezpośrednio poprzez powierzenie zadań podmiotowi wdrażającemu instrument finansowy (bez funduszu funduszy). Zgodnie z art. 38 ust. 4 lit. b, pkt iii rozporządzenia 1303/2013, rolę podmiotu wdrażającego instrument finansowy instytucja zarządzająca zamierza powierzyć przez udzielenie zamówienia.

Podmiot wdrażający instrument finansowy przeprowadzi procedurę selekcji w celu wyboru banków finansujących, które będą uczestniczyć w realizacji instrumentów finansowych, zgodnie z zasadami i regułami opisanymi w umowie o finansowaniu sporządzonej zgodnie z załącznikiem IV do rozporządzenia 1303/2013, zwanej dalej umową o finansowaniu.

Obowiązki zaangażowanych podmiotów.

Sposób przekazywania środków do instrumentu finansowego, relacje pomiędzy instytucją zarządzającą i agencją płatniczą a podmiotem wdrażającym instrument finansowy lub bankami finansującymi, a także warunki wdrażania instrumentu finansowego będą uregulowane w umowie o finansowaniu sporządzonej zgodnie z załącznikiem IV do rozporządzenia 1303/2013. Instrumenty finansowe będą wdrażane przez podmiot wdrażający w oparciu o wyodrębniony system księgowości, umożliwiający prowadzenie odrębnej rachunkowości kosztów zarządzania instrumentem.

Opis instrumentu finansowego gwarancji portfelowych.

Płatności transz dla instrumentu finansowego będą dokonywane zgodnie z umową o finansowaniu. Wydatki będą deklarowane Komisji Europejskiej jako wydatki kwalifikowalne w transzach adekwatnie do poziomów rozdysponowania środków instrumentu, zgodnie z art. 41 rozporządzenia 1303/2013.

Zgodnie z umową o finansowaniu banki finansujące utworzą portfele nowych kredytów dla kwalifikujących się ostatecznych odbiorców w ramach poddziałań 4.1 (operacje typu Modernizacja gospodarstw rolnych) i 4.2. Wsparciem dla ostatecznych odbiorców będą gwarancje obejmujące określoną część udzielonego kredytu.

Środki PROW 2014-2020 w ramach funduszu gwarancji portfelowych będą zabezpieczać portfel kredytów udzielanych przez banki finansujące do poziomów ustalonych w wyniku badania ex ante oceny ryzyka i wskazanych w umowie o finansowaniu.

Oszacowanie średniego wskaźnika strat, ustanowionego w ramach oceny ryzyka ex-ante, będzie mogło ulec skorygowaniu i aktualizacji, stosownie do uwarunkowań rynkowych.

Wsparcie udzielane ostatecznym odbiorcom będzie zgodne z obowiązującymi zasadami pomocy państwa.

Polityka kredytowa banków finansujących powinna uwzględniać powstanie i transfer korzyści na rzecz ostatecznych odbiorców w wybranych formach m.in. w zakresie zmniejszonego oprocentowania kredytów udzielanych przez banki finansujące lub w zakresie zabezpieczenia kredytów lub okresów karencji spłaty kredytów lub długości okresów kredytowania .

Dopuszczalna będzie możliwość łączenia gwarancji uzyskanej z instrumentu finansowego oraz wsparcia w formie grantu w ramach finansowania inwestycji, zgodnie z art. 37 ust. 8 i 9 rozporządzenia 1303/2013, z zachowaniem poziomów intensywności pomocy określonych w załączniku II rozporządzenia 1305/2013 oraz zasad pomocy państwa.

Dodatkowo będzie możliwe stosowanie dopłat do oprocentowania kredytów obrotowych z Funduszu Gwarancji Rolnych w wysokości 2% przez okres 12 miesięcy z gwarancją ich spłaty w okresie 39 miesięcy dla kredytów odnawialnych i 51 miesięcy dla kredytów nieodnawialnych. Wydatki na udzielanie gwarancji spłaty kredytów Funduszu Gwarancji Rolnych oraz kredytów obrotowych a także na dopłaty do oprocentowania kredytów obrotowych wyniosą 68,6 mln euro; przy czym dopłaty do oprocentowania kredytu są wypłacane na rzecz banku kredytującego -zgodnie z art. 42 ust.1 lit. a rozporządzenia 1303/2013.

Koszty zarządzania i opłaty w ramach instrumentu finansowego.

Wydatki na zarządzanie i opłaty zarządzających funduszami uznaje się za wydatki kwalifikowalne i są pokrywane z wkładu PROW2014-2020 na poziomie ustalonym w ramach maksymalnych limitów, o których mowa w art. 13 ust. 2 rozporządzenia delegowanego nr 480/2014 w sprawie stosowania rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 lub, jeżeli w wyniku procedury selekcji okazało się, że konieczne jest ustanowienie wyższego poziomu w odniesieniu do wydatków na zarządzanie i kwalifikujących się opłat, w oparciu o praktykę rynkową w porównywalnych przypadkach. Koszty administracyjne i maksymalne opłaty kwalifikowane obejmują wynagrodzenie zasadnicze i wynagrodzenie oparte na wynikach zgodnie z art. 13

rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 480/2014.

Środki na pokrycie kosztów zarządzania i opłat za zarządzanie będą wypłacane w trybie określonym w umowie o finansowaniu.

Sposób ponownego wykorzystania środków zwróconych do instrumentu finansowego przed upływem okresu kwalifikowalności wydatków, zostanie określony w umowie o finansowaniu, zgodnie z art. 44 rozporządzenia 1303/2013..

Sposób wykorzystania środków po zakończeniu okresu kwalifikowalności wydatków oraz sposób wyjścia z instrumentu finansowego zostanie określony w umowie o finansowaniu zgodnie z art. 45 rozporządzenia 1303/2013.

Instrument finansowy będzie podlegał monitorowaniu i sprawozdawczości zgodnie z art. 46 rozporządzenia 1303/2013 i zgodnie z art. 75 rozporządzenia 1305/2013, zaś szczegółowe uregulowania w tym zakresie zostaną zawarte w umowie o finansowaniu.

8.2. Opis poszczególnych działań

8.2.1. M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)

8.2.1.1. Podstawa prawna

Art. 14 rozporządzenia EFRROW

8.2.1.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Realizacja działania ma umożliwić zwiększanie bazy wiedzy i innowacyjności na obszarach wiejskich oraz wzmacnianie powiązań między rolnictwem i leśnictwem a badaniami i innowacją, a także promować uczenie się przez całe życie, w celu zwiększania potencjału ludzkiego w sektorach rolnym i leśnym.

Szkolenia i informacje udostępniane w ramach działania będą ukierunkowane na tematy użyteczne osobom pracującym w sektorze rolnictwa i leśnictwa dla ich rozwoju zawodowego i poprawy funkcjonowania ich gospodarstw. Zapewnią one zainteresowanym osobom dostęp do najbardziej aktualnej wiedzy w danym zakresie tematycznym, w tym do wyników badań oraz nowych i innowacyjnych rozwiązań, również z zakresu ochrony środowiska i zmian klimatu. W ramach działania organizowane mogą być projekty z zakresu korzystania z narzędzi użytecznych w rozwoju działalności zawodowej ostatecznych odbiorców.

Zakres działań transferu wiedzy i działalności informacyjnej będzie powiązany z poszczególnymi priorytetami PROW 2014-2020. Działania te mogą obejmować tematy horyzontalne oraz tematy dedykowane grupom odbiorców, przy czym możliwe będzie stosowanie preferencji w dostępie, w szczególności dla beneficjentów działań PROW 2014-2020. Przy określaniu tematów i zakresu operacji

szczególna waga będzie przykładana do zagadnień związanych z celami przekrojowymi PROW 2014-2020, m.in. dla podniesienia wśród odbiorców świadomości i wiedzy na temat prowadzenia gospodarstw w sposób zgodny z potrzebami środowiska oraz łagodzenia i przystosowywania się do zmian klimatu, w tym wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych (OZE). Identyfikacji potrzeb szkoleniowych będzie służył system oddolnego pozyskiwania informacji w tym zakresie, co pozwoli na lepsze dopasowanie tematyki realizowanych operacji do wymagań uczestników szkoleń i zapewni optymalne ukierunkowanie na specyficzne potrzeby odbiorców.

Wsparcie w ramach tego działania obejmuje następujące poddziałania: wsparcie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności (1.1) oraz wsparcie na demonstracje i działania informacyjne (1.2).

W ramach poddziałania wsparcie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności, pomoc będzie udzielana na szkolenia ukierunkowane na rozwój wiedzy i umiejętności zawodowych rolników i właścicieli lasów, w zakresie związanym z prowadzeniem działalności rolniczej oraz leśnictwem.

W ramach poddziałania wsparcie na demonstracje i działania informacyjne, pomoc udzielana będzie na demonstracje służące promowaniu oraz upowszechnianiu innowacji i dobrych praktyk w zakresie produkcji rolnej lub leśnej lub przetwórstwa rolno-spożywczego.

Wsparcie w ramach działania będzie wpływać na realizację wymienionych celów szczegółowych Programu:

- 2A Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw rolnych i ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw rolnych, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek oraz zróżnicowania produkcji rolnej;
- 3A Poprawa konkurencyjności głównych producentów w drodze lepszego ich zintegrowania z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe;
- 3B Wspieranie zarządzania ryzykiem w gospodarstwach rolnych;
- 4 Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa (4A, 4B, 4C).

Zgodnie z logiką interwencji Programu, poprzez realizację powyższych celów, działanie przyczyni się do osiągnięcia celów szczegółowych w ramach priorytetu 1, tj.:

- zwiększanie innowacyjności i bazy wiedzy na obszarach wiejskich (1A);
- promowanie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnym i leśnym (1C).

Działanie przyczyni się do osiągnięcia celów przekrojowych Programu w zakresie innowacyjności, środowiska oraz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej.

8.2.1.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.1.3.1. Wsparcie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności

Poddziałanie:

- 1.1 - Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności

8.2.1.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Działania szkoleniowe organizowane w ramach tego poddziałania służą rozwojowi umiejętności zawodowych rolników i właścicieli lasów i mogą obejmować w szczególności tematykę związaną z:

- zarządzaniem,
- technologią i organizacją produkcji w gospodarstwie, w tym produkcji ekologicznej,
- bezpieczeństwem pracy,
- marketingiem,
- rachunkowością,
- ubezpieczeniami w gospodarstwie,
- korzystaniem z instrumentów finansowych,
- ochroną środowiska i klimatem (w tym wykorzystanie OZE),
- wykorzystaniem TIK,
- spółdzielczością,
- tworzeniem i funkcjonowaniem grup producentów,
- skróceniem łańcucha żywnościowego.

Działania szkoleniowe prowadzone są w formie kursów, szkoleń, coachingu lub warsztatów.

8.2.1.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Wynagrodzenie zgodne z umową zawartą z beneficjentem wybranym w drodze przepisów o zamówieniach publicznych.

8.2.1.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Procedura wyboru beneficjentów jest regulowana prawem zamówień publicznych.

8.2.1.3.1.4. Beneficjenci

- jednostki naukowe i uczelnie;
- publiczne podmioty doradcze, tj. wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego, Centrum Doradztwa Rolniczego, izby rolnicze;
- JST lub organy administracji rządowej prowadzące szkoły rolnicze lub szkoły leśne, lub centra kształcenia ustawicznego, lub centra kształcenia praktycznego;
- inne podmioty prowadzące działalność szkoleniową;
- konsorcja tworzone przez wyżej wymienione podmioty.

8.2.1.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Nie określa się.

8.2.1.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- prowadzi działalność szkoleniową;
- posiada odpowiednie doświadczenie w organizacji działań transferu wiedzy dla rolników lub właścicieli lasów;
- dysponuje odpowiednią kadrą dydaktyczną;
- dysponuje odpowiednią bazą dydaktyczno-lokalową do prowadzenia działań transferu wiedzy.

8.2.1.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru ustalane będą każdorazowo przez komisję przetargową, zgodnie z przepisami o zamówieniach publicznych.

8.2.1.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Poziom pomocy finansowej nie może stanowić więcej niż wysokość wynagrodzenia zgodnego z umową zawartą z beneficjentem wybranym w drodze przepisów o zamówieniach publicznych.

8.2.1.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.1.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

-

8.2.1.3.1.9.2. Działania łagodzące

-

8.2.1.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

-

8.2.1.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

-

8.2.1.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie odpowiednich zdolności podmiotów świadczących usługi w zakresie transferu wiedzy do realizacji ich zadań w postaci kwalifikacji personelu i regularnych szkoleń.

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- posiada odpowiednie doświadczenie w organizacji działań transferu wiedzy dla rolników lub właścicieli lasów, gdzie warunek ten uważa się za spełniony, jeżeli wnioskodawca wykaże stosownymi dokumentami, że w ciągu ostatnich trzech lat przed upływem terminu składania ofert, a jeżeli okres prowadzenia działalności jest krótszy – w tym okresie, należycie przeprowadził minimum dwa działania w ciągu roku;
- dysponuje odpowiednią kadrą dydaktyczną, która posiada kwalifikacje do przeprowadzenia działań transferu wiedzy odpowiadające zakresowi określonemu w postępowaniu (m.in. odpowiednie wykształcenie i doświadczenie) i regularnie je podnosi (np. poprzez szkolenia, kursy, staże).

Określenie czasu trwania i treści programów i wizyt w zakresie wymiany rolnej i leśnej, o których mowa w art. 3 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 807/2014

-

8.2.1.3.2. Wsparcie na demonstracje i działania informacyjne

Poddziałanie:

- 1.2 - Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych

8.2.1.3.2.1. Opis rodzaju operacji

W ramach tego poddziałania realizowane są operacje służące upowszechnianiu innowacyjnych rozwiązań i dobrych praktyk poprzez umożliwienie ostatecznym odbiorcom praktycznego zapoznania się z rozwiązaniami, które zostały już przetestowane i są możliwe do stosowania w sektorach produkcji rolnej, leśnej lub w przetwórstwie rolno-spożywczym. Projekty mogą dotyczyć w szczególności technologii i organizacji produkcji, przetwarzania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie oraz rozwiązań związanych z ochroną środowiska i klimatem, w tym OZE.

Poddziałanie realizowane jest poprzez demonstracje, tj. praktyczne sesje szkoleniowe.

8.2.1.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Wynagrodzenie zgodne z umową zawartą z beneficjentem wybranym w drodze przepisów o zamówieniach publicznych.

8.2.1.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Procedura wyboru beneficjentów jest regulowana prawem zamówień publicznych.

8.2.1.3.2.4. Beneficjenci

- jednostki naukowe i uczelnie;
- publiczne podmioty doradcze, tj. wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego, Centrum Doradztwa Rolniczego, izby rolnicze;
- JST, lub organy administracji rządowej prowadzące szkoły rolnicze lub szkoły leśne, lub centra kształcenia ustawicznego, lub centra kształcenia praktycznego;
- inne podmioty prowadzące działalność szkoleniową;
- konsorcja tworzone przez wyżej wymienione podmioty.

8.2.1.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Nie określa się.

8.2.1.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- prowadzi działalność szkoleniową;
- posiada odpowiednie doświadczenie w organizacji działań transferu wiedzy dla rolników lub właścicieli lasów;
- dysponuje odpowiednią kadrą dydaktyczną;
- posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres trwania operacji;
- zapewni odpowiednią bazę dydaktyczno-lokalową do prowadzenia demonstracji.

8.2.1.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru ustalane będą każdorazowo przez komisję przetargową, zgodnie z przepisami o zamówieniach publicznych.

8.2.1.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Poziom pomocy finansowej nie może stanowić więcej niż wysokość wynagrodzenia zgodnego z umową zawartą z beneficjentem wybranym w drodze przepisów o zamówieniach publicznych.

8.2.1.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.1.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

-

8.2.1.3.2.9.2. Działania łagodzące

-

8.2.1.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

-

8.2.1.3.2.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

-

8.2.1.3.2.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie odpowiednich zdolności podmiotów świadczących usługi w zakresie transferu wiedzy do realizacji ich zadań w postaci kwalifikacji personelu i regularnych szkoleń.

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- posiada odpowiednie doświadczenie w organizacji działań transferu wiedzy dla rolników lub właścicieli lasów, gdzie warunek ten uważa się za spełniony, jeżeli wnioskodawca wykaże stosownymi dokumentami, że w ciągu ostatnich trzech lat przed upływem terminu składania ofert, a jeżeli okres prowadzenia działalności jest krótszy – w tym okresie, należycie przeprowadził minimum dwa działania w ciągu roku;
- dysponuje odpowiednią kadrą dydaktyczną, która posiada kwalifikacje do przeprowadzenia działań transferu wiedzy odpowiadające zakresowi określonemu w postępowaniu (m.in. odpowiednie wykształcenie i doświadczenie) i regularnie je podnosi (np. poprzez szkolenia, kursy, staże).

Określenie czasu trwania i treści programów i wizyt w zakresie wymiany rolnej i leśnej, o których mowa w art. 3 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 807/2014

-

8.2.1.4. *Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji*

8.2.1.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

-

8.2.1.4.2. Działania łagodzące

-

8.2.1.4.3. Ogólna ocena działania

-

8.2.1.5. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

-

8.2.1.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Określenie odpowiednich zdolności podmiotów świadczących usługi w zakresie transferu wiedzy do realizacji ich zadań w postaci kwalifikacji personelu i regularnych szkoleń.

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- posiada odpowiednie doświadczenie w organizacji działań transferu wiedzy dla rolników lub właścicieli lasów, gdzie warunek ten uważa się za spełniony, jeżeli wnioskodawca wykaże stosownymi dokumentami, że w ciągu ostatnich trzech lat przed upływem terminu składania ofert, a jeżeli okres prowadzenia działalności jest krótszy – w tym okresie, należycie przeprowadził minimum dwa działania w ciągu roku;
- dysponuje odpowiednią kadrą dydaktyczną, która posiada kwalifikacje do przeprowadzenia działań transferu wiedzy odpowiadające zakresowi określonego w postępowaniu (m.in. odpowiednie wykształcenie i doświadczenie) i regularnie je podnosi (np. poprzez szkolenia, kursy, staże).

Określenie czasu trwania i treści programów i wizyt w zakresie wymiany rolnej i leśnej, o których mowa w art. 3 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 807/2014

-

8.2.1.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Ostatecznymi odbiorcami pomocy (uczestnikami działań transferu wiedzy) są: rolnik, domownik rolnika, małżonek rolnika, osoba zatrudniona w rolnictwie, właściciel lasu, osoba fizyczna rozpoczynająca po raz pierwszy prowadzenie gospodarstwa jako młody rolnik w ramach działania „Premie dla młodych rolników” PROW 2014-2020.

Ostateczni odbiorcy pomocy nie ponoszą kosztów związanych z udziałem w tych działaniach.

Działania transferu wiedzy realizowane w ramach operacji nie zastępują zajęć edukacyjnych przewidzianych programem nauczania obowiązującego w szkołach ponadpodstawowych lub programem kształcenia dla poszczególnych kierunków na uczelniach.

Działan transferu wiedzy nie mogą prowadzić podmioty, które zajmują się produkcją, obrotem i dystrybucją maszyn, materiałów, środków i urządzeń dla rolnictwa, leśnictwa i przemysłu rolno-spożywczego, z wyjątkiem państwowej jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, działającej na podstawie przepisów o lasach oraz osoby prawnej, działającej na podstawie ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego.

8.2.2. M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)

8.2.2.1. Podstawa prawna

Art. 15 rozporządzenia EFRROW

8.2.2.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Realizacja działania ma umożliwić wzmocnienie mechanizmów transferu wiedzy i innowacji poprzez doradztwo, którego oferta będzie dostosowana do indywidualnych potrzeb rolników lub właścicieli lasów. Ponadto, realizując cele priorytetu pierwszego – promowanie uczenia się przez całe życie – wsparcie kierowane będzie także na doskonalenie zawodowe doradców w zakresie obszarów, w ramach których mogą być świadczone usługi doradcze, a także w zakresie metodyki doradzania i umiejętności miękkich.

W ramach tego działania zostały wyodrębnione dwa poddziałania: wsparcie dla korzystających z usług doradczych oraz wsparcie na szkolenia doradców.

Wsparcia dla korzystających z usług doradczych udziela się podmiotom świadczącym usługi doradcze na rzecz rolników lub właścicieli lasów. Beneficjent świadczy usługi doradcze dla ostatecznych odbiorców z terenu niewykraczającego poza granice województwa, przy czym możliwy jest preferencyjny dostęp do usług doradczych dla ostatecznych odbiorców, będących beneficjentami pozostałych działań PROW.

Przez usługę doradczą (poradę) dla rolnika rozumie się opracowanie i zrealizowanie 2-letniego kompleksowego programu doradczego dla rolnika lub grupy rolników, wykonanego przez doradcę lub grupę doradców/specjalistów, zatrudnionych albo wykonujących umowy cywilno-prawne na rzecz podmiotu doradczego, będącego beneficjentem działania.

Przez usługę doradczą (poradę) dla właściciela lasu rozumie się opracowanie i zrealizowanie kompleksowego programu doradczego dla właściciela lasu lub grupy właścicieli lasów, wykonanego przez doradcę lub grupę doradców/specjalistów, zatrudnionych albo wykonujących umowy cywilno-prawne na rzecz podmiotu doradczego, będącego beneficjentem działania.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi określi wzór ramowego programu doradczego. Opracowane przez beneficjenta programy doradcze dla gospodarstw ostatecznych odbiorców będą uwzględniały ich specyfikę, w szczególności poprzez wskazanie potrzeb i problemów oraz określenie sposobu wykorzystania potencjału gospodarstwa w celu poprawy jego wyników gospodarczych lub jego restrukturyzacji i modernizacji. Poprzez upowszechnianie nowych i nowatorskich rozwiązań, działanie będzie promować innowacyjność w sektorach rolnym i leśnym.

Ponadto, istotnym elementem realizacji działania będą kwestie środowiskowe i klimatyczne, w tym OZE, bowiem planowanie rozwoju gospodarstw pod kątem poprawy ich wyników ekonomicznych powinno uwzględniać wyzwania związane z ochroną środowiska i klimatu.

W celu zapewnienia ostatecznym odbiorcom usług doradczych o wysokiej jakości. Ze względu na priorytetowe, z punktu widzenia analizy potrzeb, znaczenie celu szczegółowego 2A, operacje realizowane w ramach tego działania będą ukierunkowane głównie na podnoszenie konkurencyjności gospodarstw rolnych i leśnych. Jednakże, ze względu na kompleksowy charakter usług doradczych, działanie to będzie wpisywało się również w realizację innych celów szczegółowych.

Wsparcie w ramach działania będzie wpływać na realizację celu szczegółowego Programu:

- 2A - poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw rolnych i ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw rolnych, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek oraz zróżnicowania produkcji rolnej.

Zgodnie z logiką interwencji Programu, poprzez realizację powyższego celu, działanie przyczynia się do osiągnięcia celu szczegółowego 1A, tj.

- zwiększanie innowacyjności i bazy wiedzy na obszarach wiejskich.

Realizacja działania może pośrednio przyczynić się również do realizacji celów szczegółowych Programu:

- 2B Ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń;
- 3A Poprawa konkurencyjności głównych producentów w drodze lepszego ich zintegrowania z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe;
- 3B Wspieranie zarządzania ryzykiem w gospodarstwach rolnych;
- 4 Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa (4A, 4B, 4C);
- 5 Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmiany klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym (5A, 5B, 5C, 5D, 5E).

8.2.2.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.2.3.1. Wsparcie na szkolenia doradców

Poddziałanie:

- 2.3 - Wsparcie dla szkolenia doradców

8.2.2.3.1.1. Opis rodzaju operacji

W poddziałaniu tym wsparcie będzie udzielane na działania szkoleniowe dla doradców, prowadzone w formie szkoleń, praktyk, coachingu i studiów podyplomowych, w ramach ich doskonalenia zawodowego w zakresie obszarów, w ramach których mogą być świadczone usługi doradcze dla rolników i właścicieli

lasów, a także w zakresie metodyki doradzania i umiejętności miękkich.

8.2.2.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Wynagrodzenie zgodne z umową zawartą z beneficjentem wybranym w drodze przepisów o zamówieniach publicznych.

8.2.2.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Procedura wyboru beneficjentów jest regulowana prawem zamówień publicznych.

8.2.2.3.1.4. Beneficjenci

- Centrum Doradztwa Rolniczego;
- instytuty badawcze;
- uczelnie;
- inne podmioty prowadzące działalność szkoleniową;
- konsorcja tworzone przez wyżej wymienione podmioty.

8.2.2.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Nie określa się.

8.2.2.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana, jeżeli:

- zakres działań szkoleniowych obejmuje co najmniej jeden z obszarów, o których mowa w opisie rodzaju operacji poddziałania „Wsparcie korzystania z usług doradczych”.

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- Prowadzi działalność szkoleniową;
- Dysponuje kadrą dydaktyczną, posiadającą odpowiednie kwalifikacje, w liczbie umożliwiającej przeprowadzenia szkoleń objętych operacją;
- Posiada odpowiednie doświadczenie w organizacji działań z zakresu transferu wiedzy;

Dysponuje odpowiednią bazą dydaktyczno-lokalową do prowadzenia działań szkoleniowych

8.2.2.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru ustalane będą każdorazowo przez komisję przetargową, zgodnie z przepisami o zamówieniach publicznych.

Kryteria wyboru będą uwzględniać w szczególności:

- cenę,
- kwalifikacje i doświadczenie kadry dydaktycznej.

8.2.2.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Poziom pomocy finansowej nie może stanowić więcej niż wysokość wynagrodzenia zgodnego z umową zawartą z beneficjentem wybranym w drodze przepisów o zamówieniach publicznych i nie może stanowić więcej niż równowartość 200 000 euro za trzy lata szkolenia doradców dla jednego podmiotu doradczego w okresie realizacji Programu.

8.2.2.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.2.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

-

8.2.2.3.1.9.2. Działania łagodzące

-

8.2.2.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

-

8.2.2.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Nie dotyczy.

8.2.2.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Ogólne zasady zapewnienia odpowiedniego poziomu zasobów w postaci regularnie szkolonego i wykwalifikowanego personelu oraz doświadczenia w doradztwie i wiarygodności w odniesieniu do dziedzin, których dotyczą usługi doradcze. Określenie elementów, których będą dotyczyły usługi doradcze

Przez odpowiednie kwalifikacje kadry dydaktycznej do działań szkoleniowych dla doradców, rozumie się posiadanie wykształcenia wyższego i co najmniej 3-letniego doświadczenia zawodowego odpowiadającego zakresowi tematycznemu prowadzonych działań szkoleniowych, z wyłączeniem coachingu, gdzie kadra dydaktyczna powinna posiadać wykształcenie wyższe i co najmniej 10-letnie doświadczenie w świadczeniu usług doradczych.

Doświadczenie Wnioskodawcy w organizacji działań szkoleniowych będzie określone w specyfikacji istotnych warunków zamówienia, odrębnie dla każdego z działań szkoleniowych. Przy czym, wsparcie może być przyznane temu Wnioskodawcy, który w ciągu ostatnich 3 lat przed upływem terminu składania ofert, a jeżeli okres prowadzenia działalności jest krótszy – w tym okresie, przeprowadził co najmniej 15 działań z zakresu transferu wiedzy albo zorganizował 1 studia podyplomowe, w zależności od zamówienia,

8.2.2.3.2. Świadczenie kompleksowej porady dla rolnika

Poddziałanie:

- 2.1 - Wsparcie korzystania z usług doradczych

8.2.2.3.2.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie będzie udzielane na świadczenie usług doradczych (porad) dla rolników lub grupy rolników.

Zakres porady musi obejmować co najmniej jeden z następujących elementów:

- zobowiązania wynikające z obowiązkowych wymogów dotyczących zarządzania lub norm dotyczących dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska;
- praktyki rolnicze korzystne dla klimatu i środowiska,
- działania służące modernizacji gospodarstwa rolnego, budowaniu konkurencyjności, integracji sektorowej, innowacji, zorientowaniu na rynek oraz promowaniu przedsiębiorczości;
- wymogi do celów wdrożenia art. 11 ust. 3 dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady;
- wymogi do celów wdrożenia art. 55 rozporządzenia (WE) nr 1107/2009, w szczególności zgodności z ogólnymi zasadami zintegrowanej ochrony przed szkodnikami, o której mowa w art. 14 dyrektywy 2009/128/WE ustanawiającej ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów;
- normy higieny pracy lub normy bezpieczeństwa związane z gospodarstwem rolnym;
- szczególne doradztwo dla rolników rozpoczynających działalność po raz pierwszy.

Porada dla rolników i grup rolników może obejmować także inne kwestie, w szczególności dotyczące:

- łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej, różnorodności biologicznej i ochrony wody;
- wyników ekonomicznych gospodarstwa rolnego w zakresie oddziaływania na środowisko, w tym aspektów dotyczących konkurencyjności (np. krótkie łańcuchy dostaw, rolnictwo ekologiczne, aspekty zdrowotne chowu zwierząt);
- innych zagadnień, wynikających z potrzeb gospodarstwa rolnego ostatecznego odbiorcy.

8.2.2.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Wynagrodzenie zgodne z umową zawartą z beneficjentem wybranym w drodze przepisów o zamówieniach publicznych.

8.2.2.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Usługi doradcze powinny być zgodne z odpowiednim prawodawstwem UE dotyczącym przedmiotu usługi.

Podczas świadczenia usług doradczych beneficjent przestrzega obowiązków poszanowania poufności, o których mowa w art. 13 ust. 2 rozporządzenia UE 1306/2013.

Procedura wyboru beneficjentów jest regulowana prawem zamówień publicznych.

8.2.2.3.2.4. Beneficjenci

- publiczne podmioty doradcze, tj. wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego i izby rolnicze;
- prywatne podmioty doradcze;
- konsorcja tworzone przez wyżej wymienione podmioty.

8.2.2.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Nie określa się.

8.2.2.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana jeśli :

- usługa doradcza będzie powiązana z co najmniej jednym unijnym priorytetem i z co najmniej jednym zagadnieniem, o których mowa w opisie rodzaju operacji.

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- prowadzi działalność doradczą;
- dysponuje odpowiednią liczbą doradców, umożliwiającą realizację usług doradczych objętych operacją, przy czym doradcy ci są wpisani na listę doradców prowadzoną przez dyrektora Centrum Doradztwa Rolniczego;
- posiada odpowiednie warunki techniczne, pozwalające na wykonywanie zadań związanych ze świadczeniem usług doradczych objętych operacją;
- posiada odpowiednie doświadczenie w świadczeniu usług doradczych,
- zapewni, że w tym samym czasie gospodarstwo nie będzie objęte więcej niż jednym programem doradczym.

8.2.2.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru ustalane będą każdorazowo przez komisję przetargową, zgodnie z przepisami o zamówieniach publicznych.

8.2.2.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Koszt opracowania i zrealizowania dwuletniego programu doradczego dla rolnika/ grupy rolników wynosi nie więcej niż równowartość 1 500 euro.

8.2.2.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.2.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

-

8.2.2.3.2.9.2. Działania łagodzące

-

8.2.2.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

-

8.2.2.3.2.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Nie dotyczy.

8.2.2.3.2.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Ogólne zasady zapewnienia odpowiedniego poziomu zasobów w postaci regularnie szkolonego i wykwalifikowanego personelu oraz doświadczenia w doradztwie i wiarygodności w odniesieniu do dziedzin, których dotyczą usługi doradcze. Określenie elementów, których będą dotyczyły usługi doradcze

Za wykwalifikowanego doradcę rolniczego uważa się osobę, która wpisana jest na odpowiednią listę doradców, prowadzoną przez dyrektora CDR.

Wsparcie może być przyznane temu wnioskodawcy, który:

- Posiada odpowiednie doświadczenie w świadczeniu usług doradczych dla ostatecznych odbiorców działania, gdzie warunek ten uznaje się za spełniony, jeżeli Wnioskodawca wykaże stosownymi

dokumentami (np. umowa z rolnikiem), że w ciągu ostatnich 3 lat przed upływem terminu składania ofert, a jeżeli okres prowadzenia działalności jest krótszy – w tym okresie, należycie udzielił rolnikom lub właścicielom lasów co najmniej 40 porad.

8.2.2.3.3. Świadczenie kompleksowej porady dla właściciela lasu

Poddziałanie:

- 2.1 - Wsparcie korzystania z usług doradczych

8.2.2.3.3.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie będzie udzielane na świadczenie usług doradczych (porad) dla właścicieli lasów lub grupy właścicieli lasów.

Zakres porady musi obejmować co najmniej odpowiednie obowiązki w ramach następujących obszarów:

- ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, wynikające z dyrektywy 92/43/EWG,
- ochrony dzikiego ptactwa, wynikające z dyrektywy 2009/147/WE,
- wynikające z dyrektywy 2000/60/WE Ramy działania Wspólnoty w dziedzinie polityki wodnej.

Usługa doradcza może obejmować także kwestie związane z wynikiem gospodarczym i wynikami w zakresie oddziaływania na środowisko gospodarstwa leśnego.

8.2.2.3.3.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Wynagrodzenie zgodne z umową zawartą z beneficjentem wybranym w drodze przepisów o zamówieniach publicznych.

8.2.2.3.3.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Usługi doradcze powinny być zgodne z odpowiednim prawodawstwem UE dotyczącym przedmiotu usługi.

Podczas świadczenia usług doradczych beneficjent przestrzega obowiązków poszanowania poufności, o których mowa w art. 13 ust. 2 rozporządzenia UE 1306/2013.

Procedura wyboru beneficjentów jest regulowana prawem zamówień publicznych.

8.2.2.3.3.4. Beneficjenci

- publiczne podmioty doradcze, tj. wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego, izby rolnicze;
- prywatne podmioty doradcze;
- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe;
- konsorcja tworzone przez wyżej wymienione podmioty.

8.2.2.3.3.5. Koszty kwalifikowalne

Nie określa się.

8.2.2.3.3.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana, jeżeli:

- usługa doradcza będzie powiązana z co najmniej jednym unijnym priorytetem i będzie obejmować co najmniej odpowiednie obowiązki w ramach obszarów, o których mowa w opisie rodzaju operacji.

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- prowadzi działalność doradczą;
- dysponuje odpowiednią liczbą doradców, umożliwiającą realizację usług doradczych objętych operacją, przy czym doradcy ci są wpisani na listę doradców prowadzoną przez dyrektora Centrum Doradztwa Rolniczego;
- posiada odpowiednie warunki techniczne, pozwalające na wykonywanie zadań związanych ze świadczeniem usług doradczych objętych operacją;
- posiada odpowiednie doświadczenie w świadczeniu usług doradczych,
- zapewni, że w tym samym czasie gospodarstwo nie będzie objęte więcej niż jednym programem doradczym.

8.2.2.3.3.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru ustalane będą każdorazowo przez komisję przetargową, zgodnie z przepisami o zamówieniach publicznych.

Kryteria wyboru będą uwzględniać w szczególności:

- cenę,
- liczbę odbiorców usług doradczych, przypadającą na jednego doradcę,
- kwalifikacje i doświadczenie doradców.

8.2.2.3.3.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Koszt opracowania i zrealizowania rocznego programu doradczego dla właściciela lasu/grupy właścicieli lasów wynosi nie więcej niż równowartość 500 euro.

Właściciel lasu/grupa właścicieli lasów może dwukrotnie skorzystać z kompleksowego programu doradczego w okresie realizacji PROW 2014-2020.

8.2.2.3.3.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.2.3.3.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

-

8.2.2.3.3.9.2. Działania łagodzące

-

8.2.2.3.3.9.3. Ogólna ocena działania

-

8.2.2.3.3.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Nie dotyczy.

8.2.2.3.3.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Ogólne zasady zapewnienia odpowiedniego poziomu zasobów w postaci regularnie szkolonego i wykwalifikowanego personelu oraz doświadczenia w doradztwie i wiarygodności w odniesieniu do dziedzin, których dotyczą usługi doradcze. Określenie elementów, których będą dotyczyć usługi doradcze

Za wykwalifikowanego doradcę leśnego uważa się osobę, która wpisana jest na odpowiednią listę doradców, prowadzoną przez dyrektora CDR.

Wsparcie może być przyznane temu wnioskodawcy, który:

- posiada odpowiednie doświadczenie w świadczeniu usług doradczych dla ostatecznych odbiorców działania, gdzie warunek ten uznaje się za spełniony, jeżeli Wnioskodawca wykaże stosownymi dokumentami (np. umowa z rolnikiem), że w ciągu ostatnich 3 lat przed upływem terminu składania ofert, a jeżeli okres prowadzenia działalności jest krótszy – w tym okresie, należycie udzielił rolnikom lub właścicielom lasów co najmniej 40 porad.

8.2.2.4. *Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji*

8.2.2.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

-

8.2.2.4.2. Działania łagodzące

-

8.2.2.4.3. Ogólna ocena działania

-

8.2.2.5. *Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku*

Nie dotyczy

8.2.2.6. *Informacje dotyczące konkretnego działania*

Ogólne zasady zapewnienia odpowiedniego poziomu zasobów w postaci regularnie szkolonego i wykwalifikowanego personelu oraz doświadczenia w doradztwie i wiarygodności w odniesieniu do dziedzin, których dotyczą usługi doradcze. Określenie elementów, których będą dotyczyć usługi doradcze

-

8.2.2.7. *Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania*

Porada dla grupy rolników lub grupy właścicieli lasów może być świadczona jedynie w należycie uzasadnionych przypadkach. O grupie rolników można mówić wówczas, gdy w jej skład wchodzi co najmniej 5 rolników. O grupie właścicieli lasów można mówić wówczas, gdy w jej skład wchodzi co najmniej 3 właścicieli lasu.

Ostatecznymi odbiorcami pomocy są: rolnik, właściciel lasu, doradca.

Ostateczni odbiorcy usług doradczych i szkoleń dla doradców nie ponoszą kosztów związanych ze świadczeniem usług lub udziałem w szkoleniach.

Beneficjentem nie może być podmiot, który prowadzi działalność, której celem jest produkcja, obrót lub dystrybucja środków, materiałów i urządzeń dla rolnictwa i leśnictwa, z wyjątkiem publicznych podmiotów doradczych oraz państwowej jednostki organizacyjnej, nieposiadającej osobowości prawnej, działającej na podstawie przepisów o lasach.

8.2.3. M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)

8.2.3.1. Podstawa prawna

Art. 16 rozporządzenia EFRROW

8.2.3.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

W Polsce rynek produktów o wysokiej, ponadstandardowej, potwierdzonej jakości produkcji rozwija się dopiero od kilku lat. Ze względu na rosnące oczekiwania konsumentów w kraju i zagranicą produkcja żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości, a więc w oparciu o określone i sprawdzane standardy gwarantujące unikalną jakość produktu, stanowi szansę dla rozwoju gospodarstw rolnych i wzmacniania współpracy w łańcuchu żywnościowym. W związku z tym, w celu usprawnienia łańcucha dostaw żywności niezbędna jest zmiana kierunku konkurencji polegająca na poprawie jakości towarów dostarczanych na rynek, która zakłada iż zamiast wytwarzania dużej ilości ujednoliconych produktów, lepsze wyniki ekonomiczne daje wprowadzanie do obrotu towarów objętych systemami jakości. W związku z tym, działanie to realizuje cel szczegółowy 3A „Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe

Działanie „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” wdrażane będzie poprzez dwa poddziałania:

1. „Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości”, które ma na celu zwiększenie uczestnictwa rolników w unijnych i krajowych systemach jakości,
2. „Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych” obejmujące wsparcie akcji w zakresie informacji i promocji produktów wysokojakościowych podejmowanych przez uczestników systemów jakości, tj. przez zespoły promocyjne składające się co najmniej z dwóch producentów.

Produkcja prowadzona w ramach systemów jakości wychodzi naprzeciw szeroko rozumianym potrzebom konsumentów, a także odwołuje się do dziedzictwa kulturowego, tradycji i specyfiki poszczególnych regionów oraz technologii respektujących ochronę środowiska, racjonalne wykorzystanie zasobów, dobrostan zwierząt i ochronę krajobrazu. W związku z tym, działanie to realizuje cele przekrojowe dotyczące ochrony środowiska i zmian klimatu.

Rozwój produkcji żywności wysokojakościowej i jej promocja powiązane są z wdrażaniem innowacji produktowych, technologicznych i organizacyjnych, działanie wpisuje się więc w cel przekrojowy dotyczący innowacji.

8.2.3.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.3.3.1. Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości

Poddziałanie:

- 3.1 – Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości

8.2.3.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Przystępowanie do uczestnictwa w systemie jakości wiąże się z ponoszeniem dodatkowych kosztów, wynikających z potrzeby wprowadzenia niezbędnych zmian w gospodarstwie oraz poddaniu go niezbędnym kontrolom, zgodnie z określonymi standardami systemu. Wsparcie ma charakter motywacyjny i ma na celu ułatwienie prowadzenia produkcji w nowych warunkach, wymaganych przez określony system jakości. Wsparcie ma na celu także umożliwienie pokrycia dodatkowych kosztów produkcji do momentu, kiedy będą one odzwierciedlone w wyższych cenach produktów na rynku.

8.2.3.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę refundacji, w okresie 5 lat od przystąpienia do systemu jakości.

8.2.3.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Przepisy stanowiące podstawę dla unijnych systemów jakości, w tym rolnictwa ekologicznego.
- Przepisy stanowiące podstawę dla krajowych systemów jakości.

8.2.3.3.1.4. Beneficjenci

Rolnik aktywny zawodowo.

8.2.3.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Obejmują koszty poniesione przy przystępowaniu do systemu jakości i roczną składkę za udział w tym systemie. Do kosztów kwalifikowalnych zaliczane są wydatki dotyczące kontroli zgodności z wymaganiami systemu.

8.2.3.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc przyznawana jest wnioskodawcy, który wytwarza produkty rolne lub środki spożywcze przeznaczone do spożycia przez ludzi w ramach systemu jakości, który nie otrzymywał tego rodzaju wsparcia dla tego samego **systemu jakości** w ramach działania „Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności” objętego PROW 2007-2013.

W celu uniknięcia podwójnego finansowania tych samych celów z dwóch różnych źródeł PROW 2014-2020, pomoc będzie przyznawana pod warunkiem, iż wnioskodawca nie uzyskuje wsparcia na dofinansowanie kosztów transakcyjnych ze środków działania „Rolnictwo ekologiczne”.

8.2.3.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru uwzględniają w szczególności wielkość powierzchni gruntów, na których wnioskodawca prowadzi wysokojakościową produkcję. Preferencje w przyznawaniu pomocy odnosić się będą do gospodarstw powyżej 5 ha i nie więcej niż 10 ha użytków rolnych, dla których koszty stałe, wynikające z udziału w systemach jakości, stanowią duże obciążenie finansowe

8.2.3.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Do równowartości 2 000 euro na gospodarstwo rocznie.

Kwoty możliwe do refundacji w ramach poszczególnych systemów jakości zostaną określone w przepisach krajowych.

8.2.3.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.3.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.3.3.1.9.2. Działania łagodzące

8.2.3.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.3.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.3.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie kwalifikowalnych systemów jakości, w tym systemów certyfikacji gospodarstw, w odniesieniu do produktów rolnych, bawełny lub środków spożywczych, uznanych na poziomie krajowym oraz potwierdzenie, że systemy te spełniają 4 szczegółowe kryteria zawarte w art. 16 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Określenie kwalifikowalnych dobrowolnych systemów certyfikacji produktów rolnych uznanych przez państwo członkowskie za zgodne z unijnymi wytycznymi dotyczącymi najlepszych praktyk

8.2.3.3.2. Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych

Poddziałanie:

- 3.2 - Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym

8.2.3.3.2.1. Opis rodzaju operacji

Rozpoznawalność produktów objętych systemami jakości wymaga nakładów na promocję i informację o tych produktach, dlatego też konieczne jest wsparcie pozwalające na dotarcie do ich odbiorców. W Polsce nadal obserwuje się niski poziom wiedzy na temat istnienia unijnych i krajowych systemów jakości, w ramach których wytwarzane są wysokojakościowe produkty. W rezultacie utrzymuje się niski popyt na te produkty. Działania informacyjne i promocyjne skierowane są do konsumentów, w szczególności w celu zapoznania ich z tymi produktami oraz zwrócenia uwagi na ich specyficzne cechy. Dotarcie do konsumenta ma na celu zwiększenie wiedzy w zakresie wysokojakościowej produkcji a tym samym wzrost popytu na te produkty. Powinno to z jednej strony zapewnić zbyt tych produktów, a z drugiej strony stanowić zachętę do zwiększania skali ich produkcji czy do jej rozpoczęcia. Zwiększony popyt na ten rodzaj produkcji może pozytywnie wpływać na aktywizację mieszkańców terenów wiejskich oraz na wzrost zatrudnienia na tych terenach.

8.2.3.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę refundacji kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.3.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Przepisy stanowiące podstawę dla unijnych systemów jakości, w tym rolnictwa ekologicznego.
- Przepisy stanowiące podstawę dla krajowych systemów jakości.

8.2.3.3.2.4. Beneficjenci

Podmiot utworzony przez co najmniej dwóch producentów, wytwarzających produkty rolne lub środki spożywcze w ramach systemów jakości, zwany dalej „zespołem promocyjnym”.

8.2.3.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty poniesione w celu przeprowadzenia działań promocyjnych.

Rodzaje kosztów określone zostaną w przepisach krajowych.

8.2.3.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana zespołowi promocyjnemu, którego członkowie uczestniczą w wytwarzaniu produktu rolnego lub środka spożywczego przeznaczonego do spożycia przez ludzi wytwarzanego w ramach systemów jakości, o których mowa w art. 16 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 1305/2013.

8.2.3.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Przewiduje się preferencje w zakresie wyboru operacji dla wnioskodawców, którzy nie otrzymywali tego rodzaju wsparcia w ramach działania „Działania informacyjne i promocyjne” objętego PROW 2007-2013.

Kryteria wyboru będą uwzględniać założoną przez wnioskodawców efektywność zaplanowanych działań promocyjnych.

8.2.3.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

70% kosztów kwalifikowalnych.

8.2.3.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.3.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.3.3.2.9.2. Działania łagodzące

8.2.3.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.3.3.2.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.3.3.2.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie kwalifikowalnych systemów jakości, w tym systemów certyfikacji gospodarstw, w odniesieniu do produktów rolnych, bawełny lub środków spożywczych, uznanych na poziomie krajowym oraz potwierdzenie, że systemy te spełniają 4 szczegółowe kryteria zawarte w art. 16 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Określenie kwalifikowalnych dobrowolnych systemów certyfikacji produktów rolnych uznanych przez państwo członkowskie za zgodne z unijnymi wytycznymi dotyczącymi najlepszych praktyk

8.2.3.4. *Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji*

8.2.3.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

Brak

8.2.3.4.2. Działania łagodzące

Brak

8.2.3.4.3. Ogólna ocena działania

Po dokonaniu analizy projektu dokumentu programowego PROW 2014-2020 nie stwierdzono zagrożeń.

8.2.3.5. *Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku*

Nie dotyczy

8.2.3.6. *Informacje dotyczące konkretnego działania*

Określenie kwalifikowalnych systemów jakości, w tym systemów certyfikacji gospodarstw, w odniesieniu do produktów rolnych, bawełny lub środków spożywczych, uznanych na poziomie krajowym oraz potwierdzenie, że systemy te spełniają 4 szczegółowe kryteria zawarte w art. 16 ust. 1 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Podstawy prawne dotyczące funkcjonowania krajowych systemów jakości żywności:

- Integrowana produkcja roślin (IP) w rozumieniu ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz. U. poz. 455);
- System Jakość Tradycja uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 czerwca 2007 r.;
- System jakości QMP uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 października 2008 r.;
- System jakości QAFP uznany za krajowy system jakości żywności w zakresie mięsa wieprzowego i drobiowego na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 grudnia 2009 r. oraz z dnia 13 stycznia 2011 r.;
- System jakości QAFP uznany za krajowy system jakości żywności w zakresie produkcji wędlin na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 stycznia 2012 r.;
- System jakości PQS uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 grudnia 2009 r.

W odniesieniu do krajowych systemów jakości, które wymagają notyfikacji zgodnie z Dyrektywą (UE) 2015/1535 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 września 2015 r. ustanawiającą procedurę udzielania informacji w dziedzinie przepisów technicznych oraz zasad dotyczących usług społeczeństwa informacyjnego (Dz. U. L 241, z dnia 17.09.2015 r., str. 1), nabór wniosków o przyznanie pomocy nie zostanie ogłoszony do momentu przeprowadzenia procedury notyfikacji.

Określenie kwalifikowalnych dobrowolnych systemów certyfikacji produktów rolnych uznanych przez państwo członkowskie za zgodne z unijnymi wytycznymi dotyczącymi najlepszych praktyk

Nie przewiduje się.

8.2.3.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Przez zespół promocyjny należy rozumieć podmiot, niezależnie od posiadania przez niego formy prawnej, integrujący uczestników systemu jakości, np.: Grupę Producentów, Organizację Producentów, Organizację międzybranżową, Organizację branżową, Konsorcjum, Stowarzyszenie, Kółko rolnicze, Rolnicze zrzeszenie branżowe, Spółdzielnię, Izbę gospodarczą.

8.2.4. M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)

8.2.4.1. Podstawa prawna

Art. 17 rozporządzenia EFRROW

Art. 25a ust. 11 rozporządzenia 1303/2013

Art. 60 ust. 1 rozporządzenia 1305/2013

8.2.4.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Działanie wspiera inwestycje materialne lub niematerialne: w gospodarstwach rolnych – ukierunkowane na poprawę ich konkurencyjności lub efekty środowiskowe, w sektorze przetwórstwa i wprowadzania do obrotu produktów rolnych oraz dotyczące infrastruktury związanej z rozwojem rolnictwa – scalania gruntów.

Działanie, poprzez poszczególne poddziałania i typy operacji, realizuje różne priorytety UE i cele szczegółowe oraz cele przekrojowe dotyczące środowiska, klimatu i innowacyjności, o których mowa w art. 5 rozporządzenia EFRROW.

Poddziałanie „Pomoc na inwestycje w gospodarstwach rolnych” obejmuje trzy typy operacji:

1) Modernizacja gospodarstw rolnych - ten typ operacji realizuje cel szczegółowy 2a „Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej”. Wszystkie realizowane operacje będą przyczyniały się do poprawy ogólnych wyników, tj. poprawy konkurencyjności i zwiększenia rentowności gospodarstwa rolnego, w tym w wyniku jego restrukturyzacji. Z działania mogą korzystać pojedyncze gospodarstwa rolne spełniające wyznaczone kryteria lub grupy gospodarstw realizujące wspólne operacje. Zgodnie z analizą SWOT, szczególny nacisk położony zostanie na rozwój produkcji zwierzęcej (prosiąt, mleka krowiego oraz bydła mięsnego). Ponadto będą realizowane operacje dotyczące pozostałych kierunków produkcji rolnej m. in. w zakresie wsparcie na rzecz racjonalizacji technologii produkcji, wprowadzania innowacji, zmiany profilu produkcji, zwiększania skali produkcji, poprawy jakości produkcji, zwiększania wartości dodanej produktu. Wspierane będą także operacje związane z racjonalnym gospodarowaniem dyspozycyjnymi zasobami wodnymi w celu ograniczenia negatywnych skutków suszy.

Część realizowanych operacji może prowadzić do osiągnięcia efektu ekonomicznego poprzez inwestycje związane z racjonalizacją wykorzystania zasobów (np. woda, energia, wykorzystanie OZE) lub uwzględniać różnorodne aspekty dostosowań do zmian klimatu i zmniejszenia obciążeń dla środowiska. Operacje w zakresie ograniczania negatywnych skutków suszy, realizowane będą jako techniczne wsparcie instalacji do nawodnień na poziomie gospodarstwa rolnego, i stanowić będą uzupełniające podejście do realizacji działań adaptacyjnych w obszarze gospodarki wodnej. Tym samym opisywany typ operacji wpisuje się pośrednio w priorytet 5 „Wspieranie efektywnego

gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym” oraz cele przekrojowe UE w zakresie środowiska i klimatu. Droga do osiągnięcia poprawy efektów ekonomicznych w gospodarstwach może być podjęcie nowych kierunków produkcji, wprowadzenie nowych technologii lub zmiany organizacji produkcji, w związku z czym planowane wsparcie wpisuje się w postulat zwiększenia innowacyjności.

2) Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000 – ten typ operacji realizują priorytet 4 „Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem”, cel szczegółowy 4a „Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem, a w szczególności odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów”. Pomoc inwestycyjna, przeznaczona na doposażenie gospodarstw w odpowiednie urządzenia i sprzęt, ułatwi gospodarstwom położonym na obszarach Natura 2000 prowadzenie działalności zgodnie z podwyższonymi standardami środowiskowymi. Ze względu na możliwość stosowania nowych rozwiązań technologicznych w zakresie ochrony środowiska, planowany typ operacji ma też wymiar proinnowacyjny oraz wpisuje się w cele przekrojowe w zakresie środowiska i klimatu.

3) Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych – wsparcie adresowane jest do gospodarstw położonych na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczanie azotanami pochodzenia rolniczego wpisuje się w priorytet 4, cel szczegółowy 4b „Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem, a w szczególności poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów”. Pomoc inwestycyjna ułatwi gospodarstwom przeprowadzenie inwestycji w zakresie dostosowań do nowowprowadzonych wymogów w zakresie składowania nawozów naturalnych. Ten typ operacji wpisuje się w cele przekrojowe UE w zakresie środowiska, klimatu i innowacyjności.

2. Poddziałanie Pomoc na inwestycje w przetwórstwo/ marketing i rozwój produktów rolnych (Przetwórstwo i marketing produktów rolnych) adresowane jest do mikro- małych i średnich przedsiębiorstw działających w sektorze przetwórstwa lub handlu hurtowego produktami rolnymi oraz rolników rozpoczynających działalność gospodarczą w ww. zakresie. Poddziałanie zaprogramowane zostało pod kątem realizacji celu szczegółowego 3a. W poddziałaniu „Przetwórstwo i marketing produktów rolnych” wspierane jest wyłącznie przetwarzanie produktów objętych Załącznikiem I do TFUE. Ma to związek z tym, że branże których dotyczy Załącznik I do TFUE mają największy wpływ na dochodowość polskiego rolnictwa i jego zintegrowanie w łańcuchu żywnościowym poprzez obowiązek realizacji przez zakłady przetwórcze długoterminowych umów na dostawę produktów rolnych. W celu zachęcania producentów rolnych do wchodzenia w dalsze fazy łańcucha żywnościowego wprowadzono również wsparcie dla rolników podejmujących działalność w zakresie przetwarzania produktów rolnych – dotychczas instrumenty tego typu dotyczyły pomocy dla większych jednostek organizacyjnych. Realizowane inwestycje miały także dodatkowy wymiar środowiskowy i klimatyczny (cele przekrojowe UE), gdyż wybrane przez beneficjentów rozwiązania mogą uwzględniać oszczędność wykorzystania zasobów (woda, energia), zmniejszenie obciążeń dla środowiska (gospodarka ściekowa, odpady), wykorzystanie OZE. W ramach poddziałania wprowadzane będą do praktyki gospodarczej nowe produkty, technologie, instrumenty marketingu lub organizacji i zarządzania, co stanowi o jego potencjale innowacyjnym.

W poddziałaniu „Przetwórstwo i marketing produktów rolnych” wspierane jest wyłącznie

przetwarzanie produktów objętych Załącznikiem I do TFUE. W poddziałaniu nie są natomiast wspierane branże wysoko rentowne, które znajdują się poza Załącznikiem.

Ma to związek z tym, że branże których dotyczy wspomniany Załącznik mają największy wpływ na dochodowość polskiego rolnictwa i jego zintegrowanie w łańcuchu żywnościowym poprzez obowiązek realizacji przez zakłady przetwórcze długoterminowych umów na dostawę produktów rolnych.

W związku z tym, w poddziałaniu wskazano takie sektory jak przetwórstwo mięsa, mleka, owoców i warzyw oraz zbóż, które są odbiorcą największego wolumenu produkcji rolnej w Polsce.

Pomoc w ramach omawianego poddziałania stanowi kontynuację wsparcia realizowanego w okresie 2007-2013 i dotyczy tych sektorów, w których tendencje rynkowe nie uległy zmianie i obserwuje się postępującą specjalizację w danym sektorze (np. produkcja oleju, pasz).

Wspierane są także branże niszowe takie jak np. len i konopie. Branże niszowe uzyskują wsparcie ze względu na potrzebę utrzymania zróżnicowanej produkcji rolnej oraz ich innowacyjny charakter.

Dodatkowo, jak wynika z „Planu działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014-2020”, istnieje potrzeba zwiększania udziału produktów ekologicznych w łańcuchu żywnościowym. Stąd, wsparcie obejmuje branże w których przetwarzane są produkty ekologiczne, a w ramach kryteriów wyboru preferowani są wnioskodawcy, którzy nabywają produkty rolne, pochodzące bezpośrednio z gospodarstw ekologicznych.

3. Poddziałanie Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa w zakresie infrastruktury związanej z rozwojem rolnictwa obejmuje wsparcie w ramach dwóch typów operacji:

- a. „Scalanie gruntów”, które wpisuje się w cel szczegółowy 2a „Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej”. Przeprowadzenie procesu scalenia ułatwia restrukturyzację i modernizację gospodarstw - ułatwia prowadzenie produkcji rolnej i ograniczenie kosztów ponoszonych w gospodarstwie, otwiera drogę do wprowadzenia nowoczesnych technologii. Pomaga w racjonalnym wykorzystaniu zasobów ziemi uprawnej poprzez dostosowanie rozłogu gruntów i istniejącej infrastruktury do potrzeb gospodarstw.
- b. „Zarządzanie zasobami wodnymi”, które wpisuje się w cel szczegółowy 4b „Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów”. Wsparcie ma na celu zwiększanie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy.

W ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój” oraz operacji typu „Modernizacja gospodarstw rolnych” w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych” poza opisanym powyżej wsparciem udzielanym w formie bezzwrotnej pomocy, wsparcie może być udzielane także w formie gwarancji w ramach instrumentów finansowych.

W ramach operacji typu „Modernizacja gospodarstw rolnych” do wsparcia w formie instrumentu finansowego kwalifikują się koszty prowadzonej działalności rolniczej, zarówno roślinnej jak i zwierzęcej. W przypadku produkcji zwierzęcej wsparcie dotyczy wyłącznie produkcji zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich. Nie obowiązują

wykluczenia z dostępu do wsparcia ze względu na wielkość fizyczną (ha) lub ekonomiczną gospodarstw.

W ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój” w przypadku wsparcia udzielanego za pośrednictwem instrumentu finansowego dopuszczalne jest także wspieranie przetwarzania oraz wytwarzania produktów nieobjętych załącznikiem I do TFUE, zgodnie z art. 17 ust. 1 lit. b rozporządzenia 1305/2013, pod warunkiem że inwestycja przyczynia się do realizacji jednego lub większej liczby priorytetów Unii w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, o których mowa w art. 5 ww. rozporządzenia 1305/2013.

W związku z pandemią COVID-19 skutkującą trudnościami z utrzymaniem płynności finansowej, zarówno w ramach poddziałania 4.1 operacji typu „Modernizacja gospodarstw rolnych” jak i w ramach poddziałania 4.2 „Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój” dopuszczalne jest czasowe wsparcie za pośrednictwem instrumentu finansowego obejmujące kapitał obrotowy jako samodzielną operację bez konieczności powiązania z inwestycją współfinansowaną środkami EFRROW. Udzielane w związku z COVID-19 kredyty obrotowe zabezpieczone gwarancją z instrumentu finansowego PROW 2014-2020 będą mogły być łączone z dopłatami do oprocentowania tych kredytów wypłacanymi ze środków instrumentu finansowego PROW 2014-2020. Nastąpi więc łączenie wsparcia w formie gwarancji ze wsparciem w formie dotacji zgodnie z art. 37 ust. 7 1303/2013, z zachowaniem poziomów intensywności pomocy określonych w art. 25a(11) rozporządzenia 1303/2013 oraz intensywności pomocy określonej w przepisach o pomocy publicznej, jeżeli będą miały zastosowanie. Ze względu na różne podstawy prawne nie jest wymagana kumulacja między finansowaniem kapitału obrotowego w ramach COVID-19 i finansowaniem udzielonym na normalnych warunkach (art. 17 i 45 EFRROW).

8.2.4.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.4.3.1. Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych

Poddziałanie:

- 4.1 - Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych

8.2.4.3.1.1. Opis rodzaju operacji

W Polsce zdecydowano o zmianie zasad realizacji wymogów dyrektywy azotanowej. W miejsce wyznaczania obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenie azotanami ze źródeł rolniczych (OSN), a następnie ustanawiania dla tych obszarów odrębnych programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych, zasięg wdrażania nowo opracowanego programu działań rozszerzono na obszar całego kraju.

W programie działań zostaną określone m.in. wymagania związane z racjonalnym gospodarowaniem nawozami naturalnymi wytworzonymi w gospodarstwie tj. właściwym ich przechowywaniem i stosowaniem, a także warunki przechowywania pasz soczystych. Podmioty prowadzące produkcję rolną, w ramach której są gromadzone lub stosowane nawozy naturalne, będą zobowiązane do dostosowania się do

tych wymagań w wyznaczonym terminie.

Planowane wsparcie inwestycyjne ma na celu ułatwienie gospodarstwom rolnym dostosowanie się do wymogów określonych w programie działań dotyczących przechowywania nawozów naturalnych oraz pasz soczystych, a także pozwoli na doposażenie gospodarstw w sprzęt do aplikowania nawozów naturalnych.

W ramach niniejszego typu operacji wsparcie udzielane jest także ze środków Europejskiego Instrumentu Odbudowy, przy zastosowaniu tych samych zasad i w celu realizacji tych samych celów.

8.2.4.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.4.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. poz. 1566) oraz wydany na podst. art. 106 tej ustawy program działań.

8.2.4.3.1.4. Beneficjenci

Rolnicy

8.2.4.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

- Koszty budowy, przebudowy lub zakupu:
 - zbiorników do przechowywania nawozów naturalnych płynnych,
 - płyt do gromadzenia nawozów naturalnych stałych,
 - zbiorników lub płyt do przechowywania pasz soczystych ,
- Koszty zakupu nowych maszyn i urządzeń do aplikowania nawozów naturalnych,
- Koszty ogólne.

8.2.4.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana na inwestycje w gospodarstwach, w których prowadzona jest działalność rolnicza w zakresie produkcji zwierzęcej.

Wykluczone ze wsparcia są gospodarstwa, dla których wymagane są pozwolenia zintegrowane tj. gospodarstwa prowadzące chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2000 stanowisk dla świń powyżej 30 kg lub 750 stanowisk dla macior.

Zakres inwestycji powinien być dostosowany do potrzeb gospodarstwa, w szczególności wymaga się, aby po realizacji operacji gospodarstwo było wyposażone w miejsca do przechowywania nawozów naturalnych o odpowiedniej pojemności (lub powierzchni), które umożliwią bezpieczne przechowywanie tych nawozów w okresie, kiedy ich stosowanie jest zabronione.

Wsparcie na realizację tego typu inwestycji może być udzielane jedynie w terminie określonym w programie działań na dostosowanie, a w przypadku młodych rolników także w okresie 24 miesięcy od daty przejęcia gospodarstwa.

8.2.4.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Ze względu na cel działania, jakim jest ograniczenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi z produkcji zwierzęcej, kryteria wyboru będą uwzględniać preferencje dla operacji:

- realizowanych w gospodarstwach utrzymujących określoną liczbę zwierząt (mierzoną liczbą dużych jednostek przeliczeniowych DJP),
- realizowanych przez podmioty, które nie skorzystały z dofinansowania w ramach „Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych”,
- obejmujących realizację inwestycji związanych z przechowywaniem nawozów naturalnych.

8.2.4.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

- 60% kosztów kwalifikowalnych operacji w przypadku młodych rolników,
- 50% kosztów kwalifikowalnych w przypadku pozostałych operacji.

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne nie może przekroczyć 100 tys. zł.

8.2.4.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.4.3.1.9.1. *Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań*

Nie określa się.

8.2.4.3.1.9.2. *Działania łagodzące*

Nie określa się.

8.2.4.3.1.9.3. *Ogólna ocena działania*

Nie określa się.

8.2.4.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Nie dotyczy

8.2.4.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja inwestycji nieprodukcyjnych

Definicja inwestycji zbiorowych

Nie dotyczy.

Definicja projektów zintegrowanych

Definicja i identyfikacja kwalifikujących się obszarów Natura 2000 i innych kwalifikujących się obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej

Opis ukierunkowania wsparcia dla gospodarstw zgodnie z analizą SWOT przeprowadzoną w odniesieniu do priorytetu, o którym mowa w art. 5 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Wykaz nowych wymogów nałożonych przez prawodawstwo Unii, w ramach przestrzegania których można otrzymać wsparcie na podstawie art. 17 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

W stosownych przypadkach, minimalne normy dotyczące efektywności energetycznej, o których mowa w art. 13 lit. c) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

W stosownych przypadkach, definicja progów, o których mowa w art. 13 lit. e) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

8.2.4.3.2. Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000

Poddziałanie:

- 4.1 - Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych

8.2.4.3.2.1. Opis rodzaju operacji

Gospodarstwa rolne położone na obszarach Natura 2000 napotykają na szereg wymogów związanych z obowiązkiem realizacji zadań ochronnych przewidzianych dla danego obszaru. Plany ochrony obszarów Natura 2000 odnoszą się zwłaszcza do gospodarowania na trwałych użytkach zielonych. Stąd w zakresie PROW 2014-2020 włączony zostaje instrument wsparcia inwestycji związanych z rolniczym wykorzystaniem łąk i pastwisk oraz produkcją zwierzęcą, prowadzonymi zgodnie z wymogami ochrony środowiska.

8.2.4.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.4.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2015 r., poz. 1651, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U z 2015 r., poz. 625, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (Dz.U. z 2016 r., poz. 17, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2015 r., poz. 547)

8.2.4.3.2.4. Beneficjenci

Rolnicy

8.2.4.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

- koszt zakupu sprzętu do produkcji i zbioru roślin na trwałych użytkach zielonych, w tym urządzeń do usuwania drzew i krzewów oraz selektywnego usuwania chwastów i roślin inwazyjnych,
- koszt wyposażania pastwisk,
- koszt budowy lub modernizacji budynków, budowli, urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych oraz zakupu wyposażenia, wykorzystywanych do produkcji zwierzęcej, w celu rozwoju chowu zwierząt trawożernych, zapewniających racjonalne wykorzystanie użytków zielonych w gospodarstwie,
- koszty ogólne.

8.2.4.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana na inwestycje dotyczące gospodarstwa położonego na obszarze Natura 2000.

W przypadku inwestycji związanych z rozwojem produkcji zwierzęcej:

- w gospodarstwie zachowana zostanie obsada zwierząt, wynikająca z planu zadań ochronnych lub planu ochrony lub, gdy te plany nie określają dopuszczalnej obsady zwierząt – maksymalnie 2 DJP/ha;
- pomoc dotyczy produkcji zwierząt trawożernych na bazie trwałych użytków zielonych należących do gospodarstwa.

8.2.4.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Preferowane będą gospodarstwa posiadające dużą powierzchnię trwałych użytków zielonych położonych na obszarze Natura 2000.

Preferowane będą operacje obejmujące inwestycje ściśle związane z wymogami, jakie wynikają dla gospodarstwa z planu zadań ochronnych lub planu ochrony obszaru Natura 2000.

Przewiduje się możliwość wprowadzenia kryteriów wyboru promujących gospodarstwa, które realizują zobowiązania w ramach działań: Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne lub Rolnictwo ekologiczne w ramach PROW 2014-2020.

8.2.4.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

- 60% kosztów kwalifikowalnych operacji w przypadku młodych rolników,

- 50% kosztów kwalifikowalnych w przypadku pozostałych operacji.

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne nie może przekroczyć:

- 500 tys. zł – jeśli operacja obejmuje budowę, modernizację budynków inwentarskich lub adaptację innych istniejących w gospodarstwie budynków na budynki inwentarskie,
- 200 tys. zł – na inwestycje niezwiązane z budową, modernizacją budynków inwentarskich lub adaptacją budynków na budynki inwentarskie.

Powyższe limity nie łączą się.

8.2.4.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.4.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

-

8.2.4.3.2.9.2. Działania łagodzące

-

8.2.4.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

-

8.2.4.3.2.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Nie dotyczy

8.2.4.3.2.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja inwestycji nieprodukcyjnych

Definicja inwestycji zbiorowych

Nie dotyczy.

Definicja projektów zintegrowanych

Definicja i identyfikacja kwalifikujących się obszarów Natura 2000 i innych kwalifikujących się obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej

Opis ukierunkowania wsparcia dla gospodarstw zgodnie z analizą SWOT przeprowadzoną w odniesieniu do priorytetu, o którym mowa w art. 5 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Wykaz nowych wymogów nałożonych przez prawodawstwo Unii, w ramach przestrzegania których można otrzymać wsparcie na podstawie art. 17 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

W stosownych przypadkach, minimalne normy dotyczące efektywności energetycznej, o których mowa w art. 13 lit. c) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

W stosownych przypadkach, definicja progów, o których mowa w art. 13 lit. e) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

8.2.4.3.3. Modernizacja gospodarstw rolnych

Poddziałanie:

- 4.1 - Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych

8.2.4.3.3.1. Opis rodzaju operacji

Celem instrumentu wsparcia jest zwiększenie rentowności i konkurencyjności gospodarstw w następujących obszarach:

- a. rozwój produkcji psian,
- b. rozwój produkcji mleka krowiego,
- c. rozwój produkcji bydła mięsnego,
- d. racjonalizacja technologii produkcji, wprowadzenie innowacji, zmiana profilu produkcji, zwiększenie skali produkcji, poprawa jakości produkcji lub zwiększeniem wartości dodanej produktu,
- e. nawodnienia w gospodarstwie rolnym.

Operacje mogą dotyczyć produkcji produktów rolnych, żywnościowych jak i nieżywnościowych, przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie oraz nawadniania.

Pomoc jest udzielana na materialne lub niematerialne inwestycje poprawiające ogólne wyniki (ogólną wydajność) gospodarstw rolnych prowadzących zarobkową działalność rolniczą.

Przez prowadzenie działalności w celach zarobkowych rozumie się prowadzenie działalności, której podstawowym celem jest osiągnięcie dochodu. Prowadzenie działalności w celach naukowo-badawczych nie stanowi prowadzenia działalności w celach zarobkowych.

W ramach tego instrumentu wsparcia mogą być realizowane wyłącznie takie rodzaje operacji, które będą przyczyniały się do poprawy ogólnych wyników gospodarstwa. Poprzez poprawę ogólnych wyników gospodarstwa rolnego rozumie się poprawę konkurencyjności i zwiększenie rentowności gospodarstwa rolnego, w tym w obszarach a-d, w wyniku jego restrukturyzacji.

Przez restrukturyzację rozumie się zmiany w gospodarstwie, które mają na celu poprawę jego konkurencyjności i zwiększenie jego rentowności oraz dokonywane z uwzględnieniem zmian w otoczeniu oraz wewnętrznych potrzeb danego gospodarstwa. Restrukturyzacja powinna być oparta o orientację rynkową.

W obszarach a-d restrukturyzacja musi doprowadzić do wzrostu wartości dodanej brutto (GVA) w gospodarstwie, w szczególności w wyniku racjonalizacji technologii produkcji lub wprowadzenia innowacji, zmiany profilu lub skali produkcji, poprawy jakości produkcji lub zwiększenia wartości dodanej produktu, co najmniej o 10% w odniesieniu do roku bazowego w okresie 5 lat od dnia przyznania pomocy. Wymóg ten nie dotyczy wsparcia udzielanego na inwestycje w nawodnienia oraz nie dotyczy wsparcia udzielanego ostatecznym odbiorcom za pośrednictwem instrumentu finansowego.

Poprawa ogólnych wyników gospodarstwa rolnego fakultatywnie może dotyczyć:

- poprawy efektywności korzystania z zasobów wodnych w gospodarstwie,

- poprawy efektywności wykorzystania energii w gospodarstwie,
- zwiększenia wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w gospodarstwie,
- redukcji emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa w gospodarstwie,

W ramach obszarów a-d realizowane będą inwestycje indywidualne oraz zbiorowe, przez które rozumie się operacje realizowane przez co najmniej dwóch rolników, dotyczące gospodarstw tych rolników, w nich realizowane i przyczyniające się do poprawy ogólnych wyników tych gospodarstw.

W obszarze e realizowane będą jedynie inwestycje indywidualne.

Uzasadnione ekonomicznie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii może stanowić element operacji.

Nabory wniosków o przyznanie pomocy będą ogłaszane w ramach poszczególnych obszarów. Każda z przyjętych do finansowania operacji będzie musiała przyczyniać się do realizacji celu szczegółowego 2A i ewentualnie dodatkowo do co najmniej jednego z następujących: celu szczegółowego 2B lub jednego z celów szczegółowych priorytetu 5, o których mowa w rozporządzeniu EFRROW, z wyłączeniem celu szczegółowego 5E. W przypadku operacji w ramach obszaru e obok celu 2A pośrednio realizowany jest cel 5A.

W przypadku wsparcia w formie instrumentu finansowego do wsparcia kwalifikują się koszty prowadzonej działalności rolniczej, zarówno roślinnej jak i zwierzęcej. W przypadku produkcji zwierzęcej wsparcie dotyczy wyłącznie produkcji zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich. Nie obowiązują wykluczenia z dostępu do wsparcia ze względu na wielkość fizyczną (ha) lub ekonomiczną gospodarstw.

W przypadku instrumentów finansowych nie mają zastosowania podrozdziały „Beneficjenci”, „Koszty kwalifikowalne”, „Warunki kwalifikowalności”, „Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru” oraz „Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)”, natomiast zastosowanie mają dodatkowo podrozdziały „Ogólne kategorie ostatecznych odbiorców”, „Ogólne kategorie kosztów kwalifikowalnych” i „Maksymalny poziom wsparcia”.

W związku z pandemią COVID-19 zostaje ułatwiony dostęp do kredytów obrotowych z gwarancją z instrumentu finansowego PROW 2014-2020 bez wymogu aby ten kredyt stanowił uzupełnienie do inwestycji współfinansowanej środkami PROW 2014-2020. Powyższe wsparcie polega na możliwości uzyskania dopłaty do oprocentowania kredytu obrotowego, przez okres 12 miesięcy. Ze względu na różne podstawy prawne nie jest wymagana kumulacja między finansowaniem kapitału obrotowego w ramach COVID-19 i finansowaniem udzielonym na normalnych warunkach (art. 17 i 45 EFRROW).

8.2.4.3.3.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje i instrumenty finansowe

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji. Wsparcie udzielane ostatecznym odbiorcom za pośrednictwem instrumentu finansowego będzie miało formę gwarancji oraz dopłat do oprocentowania gwarantowanych kredytów obrotowych.

8.2.4.3.3.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Przepisy, z których wynika, iż istnieje możliwość podwójnego finansowania operacji kwalifikującej się do wsparcia w ramach tego poddziałania (m.in. kredyty preferencyjne, ulga inwestycyjna).

Przepisy dotyczące definicji młodego rolnika z poddziałania „Premie dla młodych rolników”.

Przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne - w przypadku wsparcia udzielanego na inwestycje w obszarze e.

W przypadku łączenia wsparcia w formie dotacji przyznanej beneficjentowi programu oraz instrumentów, biorąc pod uwagę art. 37 ust. 8 i 9 rozporządzenia 1303/2013, przestrzegane będą poziomy intensywności pomocy określone w załączniku II rozporządzenia 1305/2013 oraz zasad pomocy państwa.

KOMUNIKAT KOMISJI- Tymczasowe ramy środków pomocy państwa w celu wsparcia gospodarki w kontekście trwającej epidemii COVID-19.

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY EUROPEJSKIEJ, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW- Działania w odpowiedzi na koronawirusa Wykorzystanie każdego dostępnego euro w celu ratowania życia i ochrony źródeł utrzymania.

Art. 25a ust. 11 rozporządzenia 1303/2013

Art. 60 ust. 1 rozporządzenia 1305/2013

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii.

8.2.4.3.3.4. Beneficjenci

Rolnik prowadzący działalność rolniczą w celach zarobkowych lub w obszarach a-d również grupa takich rolników.

W przypadku rolnika będącego jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, o pomoc może ubiegać się jedynie spółka osobowa.

Grupę rolników stanowi co najmniej dwóch rolników, którzy ubiegają się wspólnie o pomoc w ramach tego poddziałania w celu zrealizowania inwestycji zbiorowej.

8.2.4.3.3.5. Ogólne kategorie ostatecznych odbiorców

W przypadku wsparcia udzielanego za pośrednictwem instrumentu finansowego, zarówno w przypadku udzielanych gwarancji dla kredytów inwestycyjnych jak i obrotowych, jak również w przypadku dopłat do oprocentowania kredytów obrotowych, ostatecznym odbiorcą jest rolnik lub grupa rolników będący MŚP. Ostateczny odbiorca korzystający z kredytu obrotowego z dopłatą do oprocentowania udostępnionego jako wsparcie w związku z pandemią COVID-19 to podmiot, który poniósł szkody w związku z wystąpieniem

8.2.4.3.3.6. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne w obszarach a-d obejmują:

- koszty budowy lub modernizacji budynków lub budowli;
- koszty zakupu (w tym również instalacji) lub leasingu, zakończonego przeniesieniem prawa własności, nowych maszyn i wyposażenia do wartości rynkowej majątku;
- koszty zakupu (w tym również instalacji) lub budowy elementów infrastruktury technicznej;
- koszty ogólne związane z wydatkami, o których mowa w ww. punktach, takie jak koszty przygotowania dokumentacji technicznej operacji, sprawowania nadzoru inwestorskiego lub autorskiego, czy koszty związane z kierowaniem robotami budowlanymi, opłaty za konsultacje, opłaty za doradztwo na temat zrównoważenia środowiskowego i gospodarczego, w tym studia wykonalności;
- koszty zakładania sadów i plantacji krzewów owocowych owocujących efektywnie dłużej niż 5 lat;
- koszty zakupu lub rozwoju oprogramowania komputerowego i zakupu patentów, licencji, praw autorskich, znaków towarowych.

Koszty kwalifikowalne w obszarze e obejmują:

- koszty budowy ujęć wody, w tym studni, zbiorników;
- koszty zakupu (w tym również instalacji) nowych maszyn i urządzeń, w szczególności do poboru, mierzenia poboru, uzdatniania, rozprowadzania wody;
- koszty zakupu (w tym również instalacji) nowych systemów nawadniających;
- koszty ogólne związane z wydatkami, o których mowa w ww. punktach, takie jak koszty przygotowania dokumentacji technicznej operacji, sprawowania nadzoru inwestorskiego lub autorskiego, czy koszty związane z kierowaniem robotami budowlanymi, opłaty za konsultacje, opłaty za doradztwo na temat zrównoważenia środowiskowego i gospodarczego, w tym studia wykonalności;
- koszty zakupu lub rozwoju oprogramowania komputerowego i zakupu patentów, licencji, praw autorskich, znaków towarowych.

Inwestycje, których dotyczą ww. koszty, muszą być bezpośrednio związane z działalnością rolniczą, w tym również mogą dotyczyć nawadniania, lub przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie.

Nie ma możliwości wsparcia zakupu zwierząt.

Leasing zwrotny, dodatkowe koszty związane z umową leasingu, takie jak np. marża finansującego i ubezpieczenie oraz podatek VAT nie są kosztami kwalifikowalnymi.

Nie przewiduje się dofinansowania prostych inwestycji odtworzeniowych.

Koszty kwalifikowalne zostaną uszczegółowione na poziomie przepisów krajowych.

W przypadku beneficjentów, którzy w ramach PROW 2007-2013 zakupili: ciągniki, kombajny, opryskiwacze, rozrzutniki nawozów mineralnych, wozy asenizacyjne, ładowacze, przyczepy, ładowarki teleskopowe, wózki widłowe oraz inne maszyny, za niekwalifikowalny uznaje zakup rzeczy tego samego rodzaju, jak rzecz dofinansowana w ramach PROW 2007-2013 (np. kolejnego rozrzutnika).

8.2.4.3.3.7. Ogólne kategorie kosztów kwalifikowalnych

Do wsparcia udzielanego w formie instrumentów finansowych zgodnie z art. 17 ust. 1 lit. a oraz art. 45 ust. 5 i 7 rozporządzenia 1305/2013 oraz art. 4 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 480/2014 kwalifikują się inwestycje materialne i niematerialne oraz kapitał obrotowy. Maszyny używane, w momencie zakupu nie mogą być starsze niż 5 lat.

W związku z pandemią COVID-19 ogłoszoną od dnia 20 marca 2020r. zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii, na podstawie art. 25a. ust.11 rozporządzenia 1303/2013 kapitał obrotowy czasowo kwalifikuje się do wsparcia bez konieczności łączenia z inną formą pomocy współfinansowaną w ramach PROW 2014-2020. Wsparciu kapitału obrotowego w formie instrumentu finansowego mogą towarzyszyć dopłaty do oprocentowania gwarantowanych kredytów w celu utrzymania płynności finansowej w związku z pandemią COVID -19.

8.2.4.3.3.8. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana wyłącznie w przypadku, gdy realizacja inwestycji jest uzasadniona ekonomicznie, w tym pod względem kosztów, oraz nie jest możliwa bez udziału środków publicznych (unikanie efektu deadweight).

O pomoc może ubiegać się rolnik, który prowadzi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność rolniczą. Pomoc dotyczy gospodarstw prowadzących zarobkową działalność rolniczą w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej.

W przypadku produkcji zwierzęcej pomoc dotyczy wyłącznie produkcji w zakresie zwierząt gospodarskich w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich.

O pomoc może ubiegać się rolnik:

- posiadający gospodarstwo rolne w rozumieniu Kodeksu cywilnego, o powierzchni użytków rolnych co najmniej 1 ha, i
- kierujący tym gospodarstwem.

W obszarze a wielkość ekonomiczna gospodarstwa uprawnionego do otrzymania pomocy stanowi co najmniej równowartość 13 tys. euro i nie jest większa niż 250 tys. euro.

W obszarze b pomoc może być przyznana, jeżeli w gospodarstwie jest utrzymywane co najmniej 25 krów albo utrzymywane jest minimum 15 krów i w wyniku realizacji operacji do dnia złożenia wniosku o płatność ostateczną osiągnięty zostanie próg co najmniej 25 krów oraz wielkość ekonomiczna gospodarstwa uprawnionego do otrzymania pomocy nie jest większa niż 200 tys. euro.

Jeżeli o pomoc na inwestycję dotyczącą rozwoju produkcji mleka krowiego ubiega się młody rolnik, pomoc może być przyznana nawet jeżeli w gospodarstwie nie są utrzymywane krowy albo utrzymywanych jest mniej niż 15 krów. W takim przypadku wielkość ekonomiczna gospodarstwa uprawnionego do otrzymania pomocy stanowi co najmniej równowartość 13 tys. euro, a w wyniku realizacji operacji do dnia złożenia wniosku o płatność ostateczną zostanie osiągnięty próg co najmniej 25 krów.

W obszarach c-d wielkość ekonomiczna gospodarstwa uprawnionego do otrzymania pomocy stanowi co najmniej równowartość 13 tys. euro i nie jest większa niż 200 tys. euro.

W obszarach a-d wsparcia udziela się również na rzecz działów specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników, w brzmieniu na dzień wejścia w życie Programu.

W obszarach a-e rolnik posiadający gospodarstwo o powierzchni powyżej 300 ha nie może ubiegać się o pomoc w ramach tego instrumentu wsparcia.

W przypadku grupy rolników warunek posiadania gospodarstwa powinien być spełniony przez każdego z rolników tworzących grupę, jednakże dopuszcza się, aby gospodarstwo nie miało wymaganej minimalnej wielkości ekonomicznej, jeżeli:

- w wyniku realizacji operacji taką wielkość osiągnie,
- suma wielkości ekonomicznej gospodarstw rolników tworzących grupę wynosi minimum 15 tys. euro.

Żadne z gospodarstw rolników tworzących grupę nie może mieć większej, niż wskazane powyżej, maksymalnej wielkości ekonomicznej lub powierzchni.

Podział gospodarstwa lub produkcji, który będzie miał związek z dążeniem do obejścia ww. warunków, zostanie potraktowany jako stworzenie sztucznych warunków w celu uzyskania pomocy.

W przypadku beneficjenta, który posiada więcej niż jedno gospodarstwo, warunki kwalifikowalności takie jak: wielkość ekonomiczna, liczba krów oraz wymagana maksymalna powierzchnia są ustalone przez sumowanie wielkości ekonomicznej, krów i powierzchni gospodarstw.

Nie przewiduje się wsparcia gospodarstw w zakresie chowu drobiu, chyba że produkcja jest ekologiczna albo operacja będzie polegała na zmianie sposobu chowu z konwencjonalnego na ekologiczny.

W związku z realizacją operacji w obszarach a-d wartość dodana brutto w gospodarstwie ma wzrosnąć co najmniej o 10 % w odniesieniu do roku bazowego w okresie 5 lat od dnia przyznania pomocy.

W przypadku inwestycji, której celem będzie rozwój produkcji roślin, po zrealizowaniu operacji minimalna liczba łoch ma wynosić 50.

W ramach obszaru e wsparciu mogą podlegać inwestycje:

- które doprowadzą do powiększenia netto nawadnianego obszaru.

Wsparcie nie obejmuje inwestycji, która doprowadzi do powiększenia netto nawadnianego obszaru mającej wpływ na daną jednolitą część wód podziemnych lub powierzchniowych, jeśli stan jednolitej części wód w odniesieniu do ilości wody został określony jako mniej niż dobry w odpowiednim planie gospodarowania wodami w dorzeczu oraz inwestycja będzie miała znacząco negatywne oddziaływanie na środowisko.

- dotyczące ulepszenia istniejących instalacji nawadniających.

Warunkiem przyznania pomocy na inwestycje dotyczące ulepszenia istniejącej instalacji nawadniającej jest wykazanie, że potencjalnie przyniesie ona co najmniej 10% oszczędności wody zgodnie z parametrami technicznymi istniejącej instalacji.

W przypadku inwestycji dotyczącej ulepszania istniejących instalacji, mającej wpływ na jednolite części wód podziemnych lub powierzchniowych, których stan ze względu na ilość wody został w planie gospodarowania wodami w dorzeczu określony jako mniej niż dobry, inwestycja musi doprowadzić do zmniejszenia całkowitego zużycia wody w gospodarstwie sięgającego co najmniej 50% potencjalnej oszczędności wody możliwej na poziomie inwestycji.

Powyższe warunki nie mają zastosowania do inwestycji w istniejącą instalację, która wpływa jedynie na efektywność energetyczną lub do inwestycji w wykorzystywanie odzyskanej wody, która nie wpływa na jednolitą część wód podziemnych lub powierzchniowych.

- które doprowadzą do powiększenia netto nawadnianego terenu i są połączone z inwestycjami w istniejącą instalację nawadniającą.

W przypadku wsparcia dotyczącego połączenia nowej inwestycji z inwestycją w istniejącą instalację nawadniającą określa się minimalny próg, dotyczący potencjalnej oszczędności wody na poziomie co najmniej 10% - zgodnie z parametrami technicznymi istniejącej instalacji oraz nastąpi zmniejszenie zużycia wody na poziomie całej inwestycji o co najmniej 50% potencjalnej oszczędności wody możliwej dzięki tej inwestycji w istniejącą instalację nawadniającą.

W ramach wszystkich ww. inwestycji określonych w obszarze e, jest lub ma być zainstalowany system pomiaru wody, umożliwiający mierzenie zużycia wody na poziomie wspieranej inwestycji.

Wsparcie ww. inwestycji w nawadnianie jest udzielane, wyłącznie gdy inwestycja jest zgodna z warunkami określonymi w art. 46 rozporządzenia nr 1305/2013.

Pomoc w obszarach a-e może być przyznawana, jeżeli inwestycja spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej inwestycji, w szczególności w zakresie ochrony środowiska i prawa wodnego.

Zgodnie z art. 45 ust. 1 rozporządzenia EFRROW inwestycja musi być poprzedzona oceną spodziewanego oddziaływania na środowisko zgodnie z prawem mającym zastosowanie do tego rodzaju inwestycji, w przypadku gdy inwestycja może mieć negatywny wpływ na środowisko.

Nie udziela się wsparcia na inwestycje mające na celu dostosowanie do norm lub wymogów unijnych.

Beneficjent zobowiązuje się do prowadzenia w gospodarstwie uproszczonej rachunkowości od dnia

przyznania pomocy.

8.2.4.3.3.9. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

W przypadku wsparcia udzielanego w obszarach a-d przewiduje się, w szczególności, preferencje w przyznawaniu pomocy dla operacji:

- dotyczących budowy lub modernizacji budynków inwentarskich, lub magazynów paszowych,
- wpływających na zwiększenie uczestnictwa w rynku lub zróżnicowanie produkcji rolnej lub dotyczących produkcji ekologicznej,
- wpływających na cele przekrojowe, w tym:
 - poprawę efektywności korzystania z zasobów wodnych w gospodarstwie,
 - poprawę efektywności wykorzystania energii w gospodarstwie,
 - zwiększenie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w gospodarstwie,
 - redukcję emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa w gospodarstwie,
 - na obszarach zagrożonych wystąpieniem suszy (dotyczy operacji związanych z nawadnianiem).

Przewiduje się możliwość przeprowadzania naborów wojewódzkich, z kryteriami uzupełnionymi o kryteria zgodne z potrzebami zdefiniowanymi w danym województwie.

W przypadku wsparcia udzielanego w obszarze e przewiduje się preferencje w przyznawaniu pomocy na operacje:

- obejmujące inwestycje ulepszające istniejące instalacje nawadniające, w wyniku których będzie można uzyskać wyższą niż wymagana minimalna potencjalna oszczędność wody;
- obejmujące inwestycje, które doprowadzą do powiększenia netto nawadnianego obszaru i są połączone z inwestycjami w istniejącą instalację nawadniającą, w wyniku których będzie można uzyskać wyższą niż wymagana minimalna potencjalna oszczędność wody;
- realizowane na obszarach zagrożonych wystąpieniem suszy;
- w gospodarstwach realizujących korzystne z punktu widzenia ochrony zasobów wodnych zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne w ramach PROW 2014-2020.

8.2.4.3.3.10. Maksymalny poziom wsparcia

Na poziomie ostatecznego odbiorcy wysokość gwarancji nie może przekroczyć 80% pozostającego do spłaty kredytu. Parametry instrumentu finansowego oraz zasady jego dystrybucji, jak i polityka zarządzania ryzykiem będą określone w umowie o finansowaniu.

W przypadku łączenia gwarancji oraz wsparcia w formie dotacji przyznanej beneficjentowi programu w ramach poddziałania 4.1 w ramach finansowania inwestycji, zgodnie z art. 37 ust. 8 i 9 rozporządzenia 1303/2013, zachowane muszą zostać poziomy intensywności pomocy określone w załączniku II rozporządzenia 1305/2013 uwzględniające sumę ekwiwalentu dotacji brutto wsparcia z instrumentu finansowego i dotacji. W przypadku gdy ta sama inwestycja otrzymuje dodatkowe finansowanie obrotowe

zgodnie z art. 45 ust. 5 rozporządzenia 1305/2013, wyżej wymieniona intensywność pomocy jest przestrzegana zarówno na poziomie samej inwestycji (bez kapitału obrotowego), jak i na poziomie całego projektu (łącznie z finansowaniem kapitału obrotowego). Dotacje nie mogą być wykorzystywane na spłatę wsparcia otrzymanego z instrumentów finansowych. Instrumenty finansowe nie mogą być wykorzystywane w charakterze zaliczkowego finansowania dotacji.

Finansowanie kredytu obrotowego w związku z art. 25a. ust. 11 rozporządzenia 1303/2013 ogranicza się do kwoty 200 000 euro oraz innych mających zastosowanie pułapów pomocy państwa.

8.2.4.3.3.11. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

60% kosztów kwalifikowalnych operacji w przypadku młodych rolników i inwestycji zbiorowych albo,
• 50% kosztów kwalifikowalnych w przypadku pozostałych operacji
i nie mniej niż 30% kosztów kwalifikowalnych.

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne, w tym na realizację projektów zbiorowych, w ramach poddziałania, w okresie realizacji PROW 2014-2020, nie może przekroczyć:

- 900 000 zł – w przypadku operacji realizowanej w ramach obszaru a,
- 500 000 zł – w przypadku operacji realizowanej w ramach obszarów b-d,

przy czym na inwestycje niezwiązane bezpośrednio z budową, modernizacją budynków inwentarskich lub adaptacją innych istniejących w gospodarstwie budynków na budynki inwentarskie, lub budową lub modernizacją magazynów paszowych w gospodarstwach, w których prowadzona jest produkcja zwierzęca, nie może przekroczyć 200 tys. zł. Powyższe limity nie łączą się.

- 100 000 zł - w przypadku operacji realizowanej w ramach obszaru e.

Pomoc przyznaje się na operację o planowanej wysokości kosztów kwalifikowalnych powyżej 15 tys. zł, w przypadku operacji w obszarze e oraz powyżej 50 tys. zł, w pozostałych obszarach.

Jeżeli beneficjent obszaru a-d ubiega się o pomoc albo przyznano mu pomoc w ramach poddziałania „Restrukturyzacja małych gospodarstw” wyżej wymienione limity pomniejsza się o wysokość premii.

W obszarach a-d beneficjent może realizować operacje indywidualnie i zbiorowo z tym, że limit na drugą operację jest zawsze pomniejszony o kwotę pomocy udzielonej na pierwszą operację, niezależnie od tego, która operacja została zrealizowana jako pierwsza.

8.2.4.3.3.12. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.4.3.3.12.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

Trudności w potwierdzeniu wielkości ekonomicznej gospodarstwa w przypadku upraw polowych w związku z brakiem możliwości szczegółowej weryfikacji rodzaju i powierzchni deklarowanej uprawy ze

względem na kolejne uproszczenia w zasadach przyznawania dopłat obszarowych.

Trudności w przeprowadzeniu czynności kontrolnych dla wszystkich gospodarstw, dla których złożono wnioski o przyznanie pomocy, w szczególności w przypadku, gdy termin składania wniosków będzie uniemożliwiał, potwierdzenie struktury upraw w danym gospodarstwie w czasie wymaganym do obsłużenia wniosku.

Nie dotyczy obszaru e.

8.2.4.3.3.12.2. Działania łagodzące

Zapewnienie weryfikowalności wielkości ekonomicznej gospodarstwa poprzez:

- kontrole administracyjne w oparciu o dane zgromadzone w procesie składania wniosków oraz zawarte w dokumentacji aplikacyjnej innych mechanizmów pomocowych (płatności bezpośrednie od 2015 dla beneficjentów zobowiązanych do dywersyfikacji upraw, działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020, rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020 oraz program rolnośrodowiskowy PROW 2007-2013, dla których istnieje ciągłość zobowiązań), w których istnieje zobowiązanie co do deklaracji gatunków upraw;
- wizyty dotyczące operacji przeprowadzane wg ustalonych zasad/reguł;
- możliwość zlecania wizyt zewnętrznemu wykonawcy.

Nie dotyczy obszaru e.

8.2.4.3.3.12.3. Ogólna ocena działania

-

8.2.4.3.3.13. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Metodologia obliczania ekwiwalentu dotacji brutto wsparcia jest określona w umowie o finansowaniu.

8.2.4.3.3.14. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja inwestycji nieprodukcyjnych

-

Definicja inwestycji zbiorowych

Inwestycje zbiorowe - inwestycje realizowane przez co najmniej dwóch rolników zgodnie z warunkami

określonymi w części „Warunki kwalifikowalności” typu operacji „Modernizacja gospodarstw rolnych”.

Definicja projektów zintegrowanych

-

Definicja i identyfikacja kwalifikujących się obszarów Natura 2000 i innych kwalifikujących się obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej

-

Opis ukierunkowania wsparcia dla gospodarstw zgodnie z analizą SWOT przeprowadzoną w odniesieniu do priorytetu, o którym mowa w art. 5 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Jak wykazała analiza SWOT skala produkcji polskich gospodarstw, w których prowadzona jest produkcja zwierzęca, jest znacznie niższa niż średnia w UE.

Zasadniczym problemem polskiego rolnictwa jest rozdrobnienie gospodarstw. W strukturze około 1,5 mln gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą w 2010 r. dominowały gospodarstwa o powierzchni do 5 ha (55%) i o standardowej produkcji do 4 tys. euro (51%).

Celem „Modernizacji gospodarstw rolnych” jest zwiększenie rentowności i konkurencyjności gospodarstw rolnych, kierując wsparcie przede wszystkim na rozwój produkcji zwierzęcej (prosiąt, mleka krowiego oraz bydła mięsnego). Ponadto wsparcie obejmie operacje dotyczące pozostałych kierunków produkcji rolnej m. in. w zakresie racjonalizacji technologii produkcji, wprowadzania innowacji, zmiany profilu produkcji, zwiększania skali produkcji, poprawy jakości produkcji, zwiększania wartości dodanej produktu.

W związku z tak postawionymi celami, wsparcie skierowane jest do gospodarstw rolnych o wielkości ekonomicznej od 13 tys. euro i nie większej niż 200 tys. euro. Wyjątek stanowi wsparcie na rozwój produkcji prosiąt, gdzie wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego może wynieść do 250 tys. euro oraz wsparcie na rozwój produkcji mleka krowiego, gdzie oprócz wielkości ekonomicznej gospodarstwa uwzględniane jest również pogłowie krów, a także wsparcie w zakresie nawodnień.

Równocześnie, jak wykazała analiza SWOT, w Polsce obserwowane są duże wahania w plonowaniu roślin, uzależnione od zjawisk o charakterze ekstremalnym, m. in. takich jak długotrwałe okresy upałów i susze. Rolnictwo, jak żadna inna gałąź gospodarki, narażone jest na oddziaływanie klimatu i związanych z nim zjawisk atmosferycznych, ich zmian i anomalii. Ma to szczególny wpływ na stabilizację wyników ekonomicznych gospodarstw rolnych, które nie mogą skutecznie przeciwdziałać tego typu anomalii i utrzymać pozycję konkurencyjną na rynku. W związku z tym, w celu ograniczenia niekorzystnych skutków powodowanych przez coraz częściej przez okresowe niedobory wody, w ramach „Modernizacji gospodarstw rolnych” zaplanowano do realizacji wsparcie w zakresie nawodnień w gospodarstwie rolnym.

Jak wskazują analizy ekonomiczno-finansowe, dzięki zastosowaniu nawodnień, prócz korzyści wynikających z ograniczenia w plonowaniu roślin, rolnik będzie mógł osiągać korzyści dodatkowe, takie jak możliwość zawierania umów kontraktacyjnych, ustalenie stabilnej strategii upraw, zmniejszenie ryzyka

uprawy określonych gatunków, większe możliwości wprowadzania zróżnicowanych odmian roślin, możliwość zachowania właściwych terminów agrotechnicznych, a lepsze wykorzystanie składników pokarmowych z gleby będzie miało korzystny wpływ środowiskowy. Argumenty te pozwalają na wprowadzenie uproszczeń wdrożeniowych związanych z odejściem od obowiązku weryfikacji wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego uprawnionego do wsparcia oraz konieczności wykazania wzrostu wartości dodanej brutto w gospodarstwie, w określonym czasie, gdyż korzyści te wykazane zostały ex-ante.

Niezależnie od powyższego, rolnik posiadający gospodarstwo o powierzchni powyżej 300 ha nie może ubiegać się o pomoc w ramach „Modernizacji gospodarstw rolnych”.

Wykaz nowych wymogów nałożonych przez prawodawstwo Unii, w ramach przestrzegania których można otrzymać wsparcie na podstawie art. 17 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

-

W stosownych przypadkach, minimalne normy dotyczące efektywności energetycznej, o których mowa w art. 13 lit. c) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

W stosownych przypadkach, definicja progów, o których mowa w art. 13 lit. e) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

8.2.4.3.4. Przetwórstwo i marketing produktów rolnych

Poddziałanie:

- 4.2 - Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój

8.2.4.3.4.1. Opis rodzaju operacji

Pomoc jest udzielana na materialne lub niematerialne inwestycje dotyczące przetwarzania i wprowadzania do obrotu na poziomie handlu hurtowego produktów rolnych (tj. produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z wyłączeniem produktów rybnych), przy czym produkt będący wynikiem przetwarzania powinien być również produktem rolnym.

W przypadku gdy wsparcie udzielane jest w formie instrumentu finansowego, produktem podlegającym przetwarzaniu może być również produkt nieobjęty Załącznikiem I do TFUE, zgodnie z art. 17 ust. 1 lit. b rozporządzenia 1305/2013, tj. pod warunkiem że inwestycja przyczynia się do realizacji jednego lub większej liczby priorytetów Unii w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, o których mowa w art. 5 ww. rozporządzenia 1305/2013.

W przypadku instrumentów finansowych nie mają zastosowania podrozdziały „Beneficjenci”, „Koszty kwalifikowalne”, „Warunki kwalifikowalności”, „Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru” oraz „Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)”, natomiast zastosowanie mają dodatkowo podrozdziały „Ogólne kategorie ostatecznych odbiorców”, „Ogólne kategorie kosztów kwalifikowalnych” i „Maksymalny poziom wsparcia”.

W związku z pandemią COVID-19 zostaje ułatwiony dostęp do kredytów obrotowych z gwarancją z instrumentu finansowego PROW 2014-2020 bez wymogu aby ten kredyt stanowił uzupełnienie do inwestycji współfinansowanej środkami PROW 2014-2020. Powyższe wsparcie polega na możliwości uzyskania dopłaty do oprocentowania kredytu obrotowego, przez okres 12 miesięcy. Ze względu na różne podstawy prawne nie jest wymagana kumulacja między finansowaniem kapitału obrotowego w ramach COVID-19 i finansowaniem udzielonym na normalnych warunkach (art. 17 i 45 EFRROW).

8.2.4.3.4.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje i instrumenty finansowe

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji. Wsparcie udzielane ostatecznym odbiorcom za pośrednictwem instrumentu finansowego będzie miało formę gwarancji oraz dopłat do oprocentowania gwarantowanych kredytów obrotowych.

8.2.4.3.4.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Zalecenie Komisji z dnia 6 maja 2003 r. dotyczące definicji przedsiębiorstw mikro, małych i średnich (Dz. Urz. UE L 124 z 20.05.2003, str. 36).

KOMUNIKAT KOMISJI- Tymczasowe ramy środków pomocy państwa w celu wsparcia gospodarki w

kontekście trwającej epidemii COVID-19.

Art. 25a ust. 11 rozporządzenia 1303/2013

Art. 60 ust. 1 rozporządzenia 1305/2013

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii

8.2.4.3.4.4. Beneficjenci

1) Osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która:

- posiada zarejestrowaną działalność w zakresie przetwórstwa lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych,
- działa jako przedsiębiorca wykonujący działalność jako mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwo,

W przypadku operacji dotyczących wytwarzania pasz bazujących na surowcach niemodyfikowanych genetycznie, możliwe jest udzielenia wsparcia dla przedsiębiorcy prowadzącego działalność jako duże przedsiębiorstwo.

2) Rolnik, domownik lub małżonek rolnika podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie – dotyczy podmiotów składających wnioski w naborze tematycznym dotyczącym wsparcia rozpoczynania działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych.

3) Rolnik lub małżonek rolnika podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie – dotyczy podmiotów składających wnioski w naborze tematycznym dotyczącym wsparcia rozpoczynania lub prowadzenia działalności w zakresie przetwarzania i sprzedaży przetworzonych produktów rolnych w ramach rolniczego handlu detalicznego.

8.2.4.3.4.5. Ogólne kategorie ostatecznych odbiorców

W przypadku wsparcia udzielanego za pośrednictwem instrumentu finansowego ostatecznym odbiorcą jest przedsiębiorca wykonujący działalność jako mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwo, który posiada zarejestrowaną działalność w zakresie przetwórstwa lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych lub produktów nieobjętych Załącznikiem I do TFUE, pod warunkiem że inwestycja przyczynia się do realizacji jednego lub większej liczby priorytetów Unii w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, o których mowa w art. 5 rozporządzenia 1305/2013.

W przypadku wsparcia w formie kredytu obrotowego z dopłatą do oprecentowania ostatecznymi odbiorcami pomocy mogą być wyłącznie MŚP, którzy ponieśli szkody w wyniku epidemii COVID - 19.

8.2.4.3.4.6. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty budowy, modernizacji lub przebudowy budynków produkcyjnych lub magazynowych i budowli stanowiących infrastrukturę zakładów przetwórstwa, niezbędną do wdrożenia inwestycji w zakresie zakupu maszyn i urządzeń lub infrastruktury służącej ochronie środowiska,
- koszty zakupu (wraz z instalacją) lub leasingu zakończonego przeniesieniem prawa własności:
 - maszyn lub urządzeń do przetwarzania, magazynowania lub przygotowania produktów do sprzedaży,
 - aparatury pomiarowej, kontrolnej oraz sprzętu do sterowania procesem produkcji lub magazynowania,
 - urządzeń służących poprawie ochrony środowiska,
- koszty zakupu oprogramowania służącego zarządzaniu przedsiębiorstwem oraz sterowaniu procesem produkcji i magazynowania,
- koszty wdrożenia procedury certyfikowanych systemów zarządzania jakością,
- opłaty za patenty i licencje,
- koszty ogólne tj.: przygotowania dokumentacji technicznej projektu, przygotowania biznesplanu, nadzoru urbanistycznego, architektonicznego, budowlanego lub konserwatorskiego.
- koszty zakupu specjalistycznych środków transportu – w przypadku następujących beneficjentów: rolnik, domownik lub małżonek rolnika podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie – dotyczy podmiotów składających wnioski w naborze tematycznym dotyczącym wsparcia rozpoczynania działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych oraz rolnik lub małżonek rolnika podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie – dotyczy podmiotów składających wnioski w naborze tematycznym dotyczącym wsparcia rozpoczynania lub prowadzenia działalności w zakresie przetwarzania i sprzedaży przetworzonych produktów rolnych w ramach rolniczego handlu detalicznego.

Leasing zwrotny, dodatkowe koszty związane z umową leasingu, takie jak np. marża finansującego i ubezpieczenie oraz podatek VAT nie są kosztami kwalifikowalnymi.

8.2.4.3.4.7. Ogólne kategorie kosztów kwalifikowalnych

Do wsparcia udzielanego w formie instrumentów finansowych zgodnie z art. 17 ust. 1 lit. b oraz art. 45 ust. 5 i 7 rozporządzenia 1305/2013 oraz art. 4 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 480/2014 kwalifikują się inwestycje materialne i niematerialne oraz kapitał obrotowy.

W związku z pandemią COVID-19 ogłoszoną od dnia 20 marca 2020r. zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii, na podstawie art. 25a. ust.11 rozporządzenia 1303/2013 kapitał obrotowy czasowo kwalifikuje się do wsparcia bez konieczności łączenia z inną formą pomocy współfinansowaną w ramach PROW 2014-2020. Wsparciu kapitału obrotowego w formie instrumentu finansowego mogą towarzyszyć dopłaty do oprocentowania gwarantowanych kredytów w celu utrzymania płynności finansowej w związku z pandemią

8.2.4.3.4.8. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana, jeżeli spełnione są następujące warunki:

1) Wnioskodawca jest zdolny do realizacji i utrzymania planowanego przedsięwzięcia, co weryfikowane jest na podstawie analizy danych ekonomicznych dotychczasowej działalności gospodarczej (w przypadku wnioskodawców takich jak: rolnik, małżonek rolnika lub domownik - posiadanych zasobów rzeczowych i ludzkich) oraz projekcji finansowych zawartych w biznesplanie. Udzielenie pomocy możliwe jest wyłącznie w przypadku, gdy realizacja inwestycji nie jest możliwa bez udziału środków publicznych (unikanie tzw. efektu deadweight).

2) Wnioskodawca deklaruje, iż po zakończeniu realizacji operacji będzie zaopatrywał się w co najmniej 50% całkowitej ilości surowców niezbędnych do produkcji na podstawie umów długoterminowych (**co najmniej 1-roczych**), zawieranych bezpośrednio z:

- rolnikami
- grupami lub organizacjami producentów,
- związkami grup lub zrzeszeniami organizacji producentów lub
- podmiotami wstępnie przetwarzającymi produkty rolne.

Wskazane umowy powinny zawierać również mechanizm ustalania cen nabycia produktów rolnych.

Powyższego warunku nie stosuje się do podmiotów przetwarzających:

- produkty rolne wytworzone przez ich członków,
- miód, produkty runa leśnego lub dziczyznę,
- wyłącznie produkty rolne wytworzone w ramach prowadzonej przez nie działalności rolniczej.
- Inwestycja, której dotyczy operacja, musi spełniać wymagania określone przepisami prawa mające zastosowanie do tej inwestycji.
- Pomoc może być udzielona na realizację operacji w zakładach spełniających obowiązujące standardy higieniczno – sanitarne, ochrony środowiska i dobrostanu zwierząt.
- Inwestycje zakładające wzrost mocy produkcyjnych mogą być wspierane pod warunkiem udokumentowania bazy surowcowej oraz wykazania możliwości zbytu planowanej produkcji.
- W ramach działania wspierane są inwestycje w sektorach przetwórstwa: mleka, mięsa (z wyjątkiem uboju o dużej skali), owoców i warzyw (z wyjątkiem produkcji napojów winopodobnych i winopochodnych), zbóż (z wyjątkiem produkcji słodu), ziemniaków, jaj, miodu, lnu i konopi, **ziół**, roślin oleistych, wysokobiałkowych, przetwarzania produktów rolnych na cele energetyczne, a także usługowego zamrażania wraz z przechowywaniem produktów rolnych.

Pomocą finansową objęte są operacje dotyczące sprzedaży hurtowej produktów rolnych: owoców i warzyw, kwiatów i roślin, mleka i wyrobów mleczarskich, mięsa i wyrobów z mięsa, zboża,

rzepaku, szyszek chmielowych, **ziół** oraz materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych.

Szczegółowy wykaz rodzajów działalności według Polskiej Klasyfikacji Działalności objętej pomocą w niniejszym działaniu zostanie określony w przepisach krajowych.

- Operacje nie mogą dotyczyć sprzedaży detalicznej – warunek ten nie dotyczy podmiotów składających wnioski w naborze tematycznym dotyczącym wsparcia rozpoczynania działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych oraz rozpoczynania lub prowadzenia działalności w zakresie przetwarzania i sprzedaży przetworzonych produktów rolnych w ramach rolniczego handlu detalicznego.

8.2.4.3.4.9. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru będą uwzględniać operacje dotyczące w szczególności:

- grup lub organizacji producentów oraz związków grup lub zrzeszeń organizacji producentów,
- spółdzielni,
- młodych rolników, tj. rolników poniżej 40. roku życia, podlegających ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie – dotyczy podmiotów składających wnioski w naborze tematycznym, dotyczącym wsparcia rozpoczynania działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych,
- wnioskodawców zaopatrujących się w surowce do produkcji na podstawie długoterminowych umów, zawartych bezpośrednio z producentami rolnymi, na poziomie przekraczającym 50% całkowitej ilości nabywanych produktów rolnych,
- innowacyjności, ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu,
- wnioskodawców uczestniczących we wspólnotowych lub krajowych systemach jakości lub przetwarzających produkty rolne pochodzące bezpośrednio od producentów ekologicznych,
- realizacji inwestycji w gminach należących do powiatów o najwyższym poziomie bezrobocia w kraju,
- wybranych sektorów przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, w tym podmiotów prowadzących działalność w zakresie produkcji pasz bazujących na surowcach niemodyfikowanych genetycznie.

8.2.4.3.4.10. Maksymalny poziom wsparcia

Na poziomie ostatecznego odbiorcy wysokości gwarancji nie może przekroczyć 80% pozostającego do spłaty kredytu. Parametry instrumentu finansowego oraz zasady jego dystrybucji jak i polityka zarządzania ryzykiem będą określone w umowie o finansowanie.

W przypadku łączenia gwarancji uzyskanej z instrumentu finansowego oraz wsparcia w formie dotacji przyznanej beneficjentowi programu w ramach poddziałania 4.2 w ramach finansowania inwestycji, zgodnie z art. 37 ust. 8 i 9 rozporządzenia 1303/2013, zachowane muszą zostać poziomy intensywności pomocy określone w załączniku II rozporządzenia 1305/2013 uwzględniające sumę ekwiwalentu dotacji brutto wsparcia z instrumentu finansowego i dotacji. W przypadku gdy ta sama inwestycja otrzymuje

dodatkowe finansowanie obrotowe zgodnie z art. 45 ust. 5 rozporządzenia 1305/2013, wyżej wymieniona intensywność pomocy jest przestrzegana zarówno na poziomie samej inwestycji (bez kapitału obrotowego), jak i na poziomie całego projektu (łącznie z finansowaniem kapitału obrotowego). Dotacje nie mogą być wykorzystywane na spłatę wsparcia otrzymanego z instrumentów finansowych. Instrumenty finansowe nie mogą być wykorzystywane w charakterze zaliczkowego finansowania dotacji.

W przypadku wsparcia w formie instrumentu finansowego, uzyskanego na inwestycje dotyczące przetwarzania i wprowadzania do obrotu na poziomie handlu hurtowego produktów nieobjętych Załącznikiem I do TFUE zastosowanie mają odpowiednie przepisy w zakresie pomocy de minimis. Jeśli produktem podlegającym przetwarzaniu jest produkt objęty załącznikiem I do TFUE, zaś produktem będącym wynikiem procesu przetwarzania produkt nie objęty załącznikiem I do TFUE zastosowanie mają także poziomy intensywności pomocy określone w załączniku II rozporządzenia 1305/2013.

Finansowanie kredytu obrotowego w związku z art. 25a. ust. 11 rozporządzenia 1303/2013 ogranicza się do kwoty 200 000 euro oraz innych mających zastosowanie pułapów pomocy państwa.

8.2.4.3.4.11. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Poziom pomocy wynosi 50% kosztów inwestycji kwalifikującej się do wsparcia.

Maksymalna wysokość pomocy w ramach poddziałania, przyznana w okresie realizacji Programu jednemu beneficjentowi, wynosi 10 000 000 zł, a w przypadkach związków grup producentów rolnych lub zrzeszeń organizacji producentów, wynosi 15 000 000 zł. Minimalna wysokość pomocy, przyznana na realizację jednej operacji, wynosi 100 000 zł.

W zakresie operacji dotyczących wytwarzania pasz bazujących na surowcach niemodyfikowanych genetycznie realizowanych przez duże przedsiębiorstwa, maksymalna wysokość pomocy (o której mowa powyżej) dotyczy beneficjenta oraz podmiotów powiązanych z nim kapitałowo lub osobowo.

W przypadku operacji realizowanych przez rolników składających wnioski w naborze tematycznym dotyczącym wsparcia rozpoczynania działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych, maksymalna kwota pomocy wynosi 500 000 zł. W przypadku rolników, lub małżonków rolników, rozpoczynających lub prowadzących działalność w zakresie przetwarzania i sprzedaży przetworzonych produktów rolnych w ramach rolniczego handlu detalicznego, maksymalna kwota pomocy wynosi 200 000 zł. Natomiast wielkość pomocy przyznanej na realizację jednej operacji w tych przypadkach nie może być niższa niż 10 000 zł.

8.2.4.3.4.12. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.4.3.4.12.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

-

8.2.4.3.4.12.2. Działania łagodzące

-

8.2.4.3.4.12.3. Ogólna ocena działania

-

8.2.4.3.4.13. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Metodologia obliczania ekwiwalentu dotacji brutto wsparcia jest określona w umowie o finansowaniu.

8.2.4.3.4.14. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja inwestycji nieprodukcyjnych

-

Definicja inwestycji zbiorowych

-

Definicja projektów zintegrowanych

-

Definicja i identyfikacja kwalifikujących się obszarów Natura 2000 i innych kwalifikujących się obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej

-

Opis ukierunkowania wsparcia dla gospodarstw zgodnie z analizą SWOT przeprowadzoną w odniesieniu do priorytetu, o którym mowa w art. 5 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

-

Wykaz nowych wymogów nałożonych przez prawodawstwo Unii, w ramach przestrzegania których można otrzymać wsparcie na podstawie art. 17 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

-

W stosownych przypadkach, minimalne normy dotyczące efektywności energetycznej, o których mowa w art. 13 lit. c) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

W stosownych przypadkach, definicja progów, o których mowa w art. 13 lit. e) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

8.2.4.3.5. Scalanie gruntów

Poddziałanie:

- 4.3 – Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa

8.2.4.3.5.1. Opis rodzaju operacji

W warunkach polskich wiele gospodarstw użytkuje liczne, rozproszone działki rolne. Dla zachowania i wzrostu konkurencyjności polskiego sektora rolnego niezbędne są działania na rzecz poprawy struktury obszarowej gospodarstw poprzez udzielanie pomocy na scalenia gruntów rolnych i leśnych.

Scalenie gruntów polega na wydzieleniu nowych działek ewidencyjnych, o innym ukształtowaniu w stosunku do pierwotnych, w celu doprowadzenia do zmniejszenia ilości małych, rozproszonych działek składających się na gospodarstwo, oraz do powiększenia ich średniej wielkości. W ramach projektu scalenia przeprowadza się również prace w zakresie zagospodarowania poscaleniowego terenu, które obejmują w szczególności stworzenie funkcjonalnej sieci dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych oraz wykonanie zadań wpływających na regulację stosunków wodnych na obszarze objętym scaleniem.

8.2.4.3.5.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.4.3.5.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.4.3.5.4. Beneficjenci

Starosta

8.2.4.3.5.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty opracowania projektu scalenia (dokumentacji geodezyjno-prawnej);
- koszty zagospodarowania poscaleniowego związanego z organizacją rolniczej przestrzeni produkcyjnej;

- koszty ogólne związane z wydatkami, o których mowa powyżej.

8.2.4.3.5.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy na operacje:

- zgodne z ustawą z dnia 26 marca 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów (Dz. U. z 2003 r. Nr 178, poz. 1749, z późn. zm.) w szczególności poparte wystąpieniem do starosty ponad 50% właścicieli gospodarstw rolnych z projektowanego obszaru scalenia lub na wniosek właścicieli gruntów, których łączny obszar przekracza połowę powierzchni projektowanego obszaru scalenia,
- dla których opracowano założenia do projektu scalenia gruntów,
- zgodne z przepisami prawa mającymi zastosowanie do tego rodzaju inwestycji,
- dla której przeprowadzono badanie oddziaływania na środowisko (w przypadku każdej operacji – screening, a w przypadku gdy jest to wymagane przepisami prawa krajowego – ocenę oddziaływania na środowisko),
- w przypadku ich realizacji na obszarach NATURA 2000 oraz innych obszarach chronionych - zgodne z planami zadań ochronnych i planami ochrony przewidzianymi odrębnymi przepisami dla takich terenów, a w przypadku braku tych planów – zgodne z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013, poz. 627).

Pomocy nie przyznaje się na realizację scaleń infrastrukturalnych.

8.2.4.3.5.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Przewiduje się preferencję w przyznawaniu pomocy na operacje, które będą miały wpływ na poprawę stanu środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych.

8.2.4.3.5.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

100% kosztów kwalifikowalnych operacji.

Wysokość pomocy na opracowanie projektu scalenia nie może przekroczyć kwoty:

- równowartości 800 euro na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla województw: dolnośląskiego, lubelskiego, małopolskiego, podkarpackiego, śląskiego, świętokrzyskiego;
- równowartości 650 euro na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla pozostałych województw.

Wysokość pomocy na wykonanie zagospodarowania poscaleniowego nie może przekroczyć kwoty:

- równowartości 2 000 euro na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla województw: dolnośląskiego, lubelskiego, małopolskiego, podkarpackiego, śląskiego, świętokrzyskiego;
- równowartości 1 900 euro na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla pozostałych

województw.

8.2.4.3.5.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.4.3.5.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

-

8.2.4.3.5.9.2. Działania łagodzące

-

8.2.4.3.5.9.3. Ogólna ocena działania

-

8.2.4.3.5.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

W przypadku poddziałania „Scalanie gruntów” stawki, w podziale na województwa górskie i nizinne, zostały określone na podstawie analizy pt. „Szacunkowe koszty wykonania dokumentacji scaleniowej i zagospodarowania poscaleniowego w Polsce na przyszły okres programowania (2014-2020)”, wykonanej na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi przez niezależny podmiot tj. Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu.

8.2.4.3.5.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja inwestycji nieprodukcyjnych

-

Definicja inwestycji zbiorowych

-

Definicja projektów zintegrowanych

-

Definicja i identyfikacja kwalifikujących się obszarów Natura 2000 i innych kwalifikujących się obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej

-

Opis ukierunkowania wsparcia dla gospodarstw zgodnie z analizą SWOT przeprowadzoną w odniesieniu do priorytetu, o którym mowa w art. 5 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

-

Wykaz nowych wymogów nałożonych przez prawodawstwo Unii, w ramach przestrzegania których można otrzymać wsparcie na podstawie art. 17 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

-

W stosownych przypadkach, minimalne normy dotyczące efektywności energetycznej, o których mowa w art. 13 lit. c) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

-

W stosownych przypadkach, definicja progów, o których mowa w art. 13 lit. e) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

-

8.2.4.3.6. Zarządzanie zasobami wodnymi

Poddziałanie:

- 4.3 – Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa

8.2.4.3.6.1. Opis rodzaju operacji

Pomoc udzielana w ramach operacji ma na celu także wsparcie inwestycji związanych ze zwiększaniem możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w zlewniach rolniczych. Ponadto celem operacji jest zatrzymywanie lub spowalnianie spływu wód w obrębie zlewni rolniczych przy jednoczesnym zachowaniu różnorodności biologicznej i przywracaniu funkcji obszarom mokradłowym. Planowane zadania będą obejmowały inwestycje służące poprawie bilansu wodnego w zlewni rzecznej i zwiększeniu dostępności wody opadowej dla rolnictwa.

W ramach działania finansowane będą prace związane z budową lub przebudową urządzeń wodnych i hydrotechnicznych na ciekach wodnych.

8.2.4.3.6.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji

8.2.4.3.6.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

8.2.4.3.6.4. Beneficjenci

Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie.

8.2.4.3.6.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty robót budowlano-montażowych, w szczególności budowy lub przebudowy urządzeń wodnych lub urządzeń melioracji wodnych mających wpływ na zwiększenie retencji na gruntach rolnych, w tym również zakup i montaż urządzeń telemetrycznych służących do pomiaru stanów wody, zdalnie w czasie rzeczywistym (wykorzystanie rozwiązań z zakresu technologii cyfrowych – Rolnictwo 4.0)
- koszty zakupu gruntów (maksymalnie do 10% łącznych wydatków kwalifikowalnych na daną operację, zgodnie z art. 69 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1303/2013))

- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji .

8.2.4.3.6.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy na operacje:

- dla których określono obszar oddziaływania na grunty rolne,
- realizowane na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji w czasie jej realizacji oraz przez okres związania celem,
- zgodne z przepisami prawa mającymi zastosowanie do tego rodzaju inwestycji,
- dla których przeprowadzono badanie oddziaływania na środowisko - w przypadku gdy jest to wymagane przepisami prawa krajowego;

Beneficjent zobowiązuje się do prowadzenia monitoringu (w tym m.in. uwilgotnienia gleby).

8.2.4.3.6.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Przewiduje się preferencję w przyznawaniu pomocy na operacje zwiększające możliwości retencyjne lub przeciwdziałające powodzi i suszy w zlewniach rolniczych.

8.2.4.3.6.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

100% kosztów kwalifikowalnych operacji.

Maksymalna kwota udzielonej pomocy na operację nie może przekroczyć 10 mln zł:

8.2.4.3.6.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.4.3.6.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.4.3.6.9.2. Działania łagodzące

8.2.4.3.6.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.4.3.6.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.4.3.6.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja inwestycji nieprodukcyjnych

Definicja inwestycji zbiorowych

Definicja projektów zintegrowanych

Definicja i identyfikacja kwalifikujących się obszarów Natura 2000 i innych kwalifikujących się obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej

Opis ukierunkowania wsparcia dla gospodarstw zgodnie z analizą SWOT przeprowadzoną w odniesieniu do priorytetu, o którym mowa w art. 5 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Wykaz nowych wymogów nałożonych przez prawodawstwo Unii, w ramach przestrzegania których można otrzymać wsparcie na podstawie art. 17 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

W stosownych przypadkach, minimalne normy dotyczące efektywności energetycznej, o których mowa w art. 13 lit. c) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

W stosownych przypadkach, definicja progów, o których mowa w art. 13 lit. e) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

8.2.4.4. *Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji*

8.2.4.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

-

8.2.4.4.2. Działania łagodzące

-

8.2.4.4.3. Ogólna ocena działania

-

8.2.4.5. *Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku*

-

8.2.4.6. *Informacje dotyczące konkretnego działania*

Definicja inwestycji nieprodukcyjnych

nie dotyczy

Definicja inwestycji zbiorowych

-

Definicja projektów zintegrowanych

nie dotyczy

Definicja i identyfikacja kwalifikujących się obszarów Natura 2000 i innych kwalifikujących się obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej

nie dotyczy

Opis ukierunkowania wsparcia dla gospodarstw zgodnie z analizą SWOT przeprowadzoną w odniesieniu do priorytetu, o którym mowa w art. 5 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

nie dotyczy

Wykaz nowych wymogów nałożonych przez prawodawstwo Unii, w ramach przestrzegania których można otrzymać wsparcie na podstawie art. 17 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

nie dotyczy

W stosownych przypadkach, minimalne normy dotyczące efektywności energetycznej, o których mowa w art. 13 lit. c) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

Nie dotyczy

W stosownych przypadkach, definicja progów, o których mowa w art. 13 lit. e) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

W ramach działania „Inwestycje w środki trwałe” nie planuje się wspierania operacji, których celem będzie wytwarzanie bioenergii.

8.2.4.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Przez działalność rolniczą rozumie się działalność w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym również produkcji materiału siewnego, szkółkarskiego, hodowlanego lub reprodukcyjnego, produkcji warzywniczej, roślin ozdobnych, grzybów uprawnych, sadownictwa, hodowli i produkcji materiału zarodowego zwierząt, ptactwa i owadów użytkowych lub produkcji zwierzęcej typu przemysłowego fermowego, z wyłączeniem chowu i hodowli ryb.

Jeżeli operacja zostanie zrealizowana prawidłowo, w tym w zakresie zestawienia rzeczowego operacji, a warunek wzrostu GVA w gospodarstwie nie zostanie osiągnięty ze względu na czynniki zewnętrzne, których negatywnego wpływu na GVA gospodarstwa rolnik nie miał możliwości złagodzić, pomoc nie będzie podlegała zwrotowi.

8.2.5. M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)

8.2.5.1. Podstawa prawna

Art. 18 rozporządzenia EFRROW

8.2.5.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Rolnictwo należy do tych obszarów gospodarki, które są lub będą znacząco dotknięte negatywnymi skutkami zmiany klimatu. Większe ryzyko utraty plonów i pogorszenie ich jakości może spowodować zmniejszenie produkcji rolniczej, czego konsekwencją może być niestabilna sytuacja ekonomiczna w rolnictwie. Podobnie wystąpienie zdarzeń o charakterze biotycznym może prowadzić do poważnych zakłóceń w produkcji rolnej i powodować szkody gospodarcze. Konieczne jest zatem z jednej strony zabezpieczenie gospodarstw przed skutkami występowania ekstremalnych zjawisk oraz zdarzeń o charakterze biotycznym, z drugiej zaś strony wsparcie odbudowy zniszczonego, w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych lub katastrof, potencjału produkcyjnego.

Działanie „Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych” jest odpowiedzią na ww. potrzeby. Wsparcie obejmuje:

- a) inwestycje w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczanie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof (Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej);
- b) inwestycje w odtwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof (Inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej), obejmujące odbudowę zniszczonych przez klęski żywiołowe, niekorzystne zjawiska klimatyczne lub katastrofy gospodarstw rolnych i przywrócenie w nich produkcji rolniczej.

Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej pomogą chronić produkcję przed skutkami niekorzystnych zjawisk pogodowych albo ograniczą możliwość rozszerzenia się afrykańskiego pomoru świń, zaś inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej wpłyną na odbudowę istniejących przed zdarzeniem relacji i zależności pomiędzy wymienionymi elementami, a środowiskiem przyrodniczym. Inwestycje te wpłyną pośrednio na poprawę rentowności gospodarstw rolnych i ich konkurencyjność w sytuacji wystąpienia takich klęsk lub zjawisk. Działanie to realizuje więc cel szczegółowy 3B „wspieranie zapobieganiu ryzyku i zarządzanie ryzykiem w gospodarstwach” oraz cele przekrojowe dotyczące środowiska i klimatu.

8.2.5.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.5.3.1. Inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej

Poddziałanie:

- 5.2 - Inwestycje w odtwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof

8.2.5.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Pomoc jest udzielana na materialne lub niematerialne inwestycje odtwarzające potencjał produkcji roślinnej lub zwierzęcej, zniszczony w wyniku klęsk żywiołowych, w tym chorób zwierząt, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof. Pomoc jest przeznaczona na odtworzenie tych składników potencjału produkcyjnego gospodarstwa, które uległy uszkodzeniu lub zniszczeniu w wyniku wystąpienia wyżej wymienionych zdarzeń, z wyłączeniem budynków lub budowli wchodzących w skład gospodarstwa, do których rolnik jest obowiązany zawrzeć umowę ubezpieczenia obowiązkowego na podstawie obowiązujących przepisów prawa.

W przypadku wystąpienia klęsk związanych z chorobami zwierząt, możliwe jest przywrócenie potencjału produkcji w innym zakresie niż ten, którego dotyczyła klęska.

8.2.5.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.5.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.5.3.1.4. Beneficjenci

Rolnik

8.2.5.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty budowy, przebudowy, remontu lub modernizacji budynków lub budowli;
- koszty zakupu (wraz z instalacją) lub leasingu zakończonego przeniesieniem prawa własności nowych maszyn i urządzeń, do wartości rynkowej majątku;
- koszty zakupu (w tym również instalacji), budowy lub remontu elementów infrastruktury technicznej;
- koszty ogólne związane z wydatkami, o których mowa w ww. punktach, takie jak koszty przygotowania dokumentacji technicznej operacji, sprawowania nadzoru inwestorskiego lub autorskiego, czy koszty związane z kierowaniem robotami budowlanymi;
- koszty zakupu lub rozwoju oprogramowania komputerowego oraz zakupu patentów i licencji;
- koszty odtwarzania plantacji chmielu, sadów lub plantacji krzewów owocowych, gatunków owocujących efektywnie dłużej niż 5 lat;
- koszty zakupu zwierząt gospodarskich wchodzących w skład stada podstawowego w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich, w przypadku odtwarzania potencjału produkcji zwierzęcej;

Ww. rodzaje inwestycji muszą być bezpośrednio związane z działalnością rolniczą, w tym również mogą dotyczyć przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie.

Koszt odtworzenia uszkodzonego lub zniszczonego budynku wchodzącego w skład gospodarstwa rolnego, do którego rolnik jest obowiązany zawrzeć umowę ubezpieczenia na podstawie obowiązujących przepisów prawa, nie może być kosztem kwalifikowalnym.

Leasing zwrotny, dodatkowe koszty związane z umową leasingu, takie jak np. marża finansującego i ubezpieczenie oraz podatek VAT nie są kosztami kwalifikowalnymi.

8.2.5.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc jest udzielana wyłącznie w przypadku, gdy realizacja inwestycji jest uzasadniona ekonomicznie i nie jest możliwa bez udziału środków publicznych (unikanie efektu deadweight).

Pomoc przyznaje się, jeżeli:

- wnioskodawca posiada gospodarstwo rolne w rozumieniu Kodeksu cywilnego, o powierzchni użytków rolnych co najmniej 1 ha lub nieruchomość służącą do prowadzenia produkcji w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników, zwane dalej „gospodarstwem”;
- w gospodarstwie prowadzona jest działalność rolnicza w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym również produkcji materiału siewnego, szkółkarskiego, hodowlanego lub reprodukcyjnego, produkcja warzywnicza, roślin ozdobnych, grzybów uprawnych, sadownicza, hodowla i produkcja materiału zarodowego zwierząt, ptactwa i owadów użytkowych lub produkcja zwierzęca typu przemysłowego fermowego, z wyłączeniem chowu i hodowli ryb;

- w gospodarstwie w wyniku klęski żywiołowej lub działań podjętych zgodnie z dyrektywą 2000/29/WE w celu zwalczenia lub powstrzymania choroby roślin lub inwazji szkodników uległo zniszczeniu co najmniej 30% odpowiedniego potencjału rolnego.

W przypadku wystąpienia choroby zakaźnej w gospodarstwie, skutkującej nakazem likwidacji zwierząt lub w przypadku nakazu likwidacji zwierząt w gospodarstwie z obszaru zapowietrzonego lub zagrożonego, ustalenie skali zniszczenia potencjału rolnego następuje w odniesieniu do produkcji tych zwierząt. Operacja może polegać na odtworzeniu potencjału produkcji rolnej w innym zakresie (produkcji roślinnej lub zwierzęcej) niż produkcja tych zwierząt.

Nie udziela się wsparcia z tytułu straty dochodu wynikającej z klęski żywiołowej lub katastrofy.

8.2.5.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Brak.

8.2.5.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

80% kosztów kwalifikowalnych operacji.

Wielkość pomocy nie może przekroczyć wartości szkód spowodowanych w odpowiednim potencjale produkcyjnym w gospodarstwie, **a w przypadku wystąpienia choroby zakaźnej w gospodarstwie, skutkującej nakazem likwidacji zwierząt lub w przypadku nakazu likwidacji zwierząt w gospodarstwie z obszaru zapowietrzonego lub zagrożonego – oszacowanej wartości tych zwierząt.**

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach tego instrumentu wsparcia, w okresie realizacji PROW 2014-2020, nie może przekroczyć 300 000 zł.

Pomoc przyznaje się na operację o planowanej wysokości kosztów kwalifikowalnych powyżej 20 000 zł.

Jeżeli szkody powstały w sadach lub plantacjach krzewów owocowych, gatunków owocujących efektywnie dłużej niż 5 lat lub plantacjach chmielu, do których rolnik jest zobowiązany zawrzeć umowę ubezpieczenia obowiązkowego upraw, w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu upraw rolnych i zwierząt gospodarskich, wysokość pomocy zostanie pomniejszona w przypadku gdy powyższy obowiązek nie został spełniony.

Jeśli rolnikowi przysługuje odszkodowanie z tytułu polisy ubezpieczenia zniszczonych bądź uszkodzonych składników gospodarstwa lub odszkodowanie z innych środków publicznych z tytułu tej samej szkody, wysokość pomocy pomniejsza się odpowiednio o kwotę tego odszkodowania.

8.2.5.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.5.3.1.9.1. *Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań*

8.2.5.3.1.9.2. *Działania łagodzące*

8.2.5.3.1.9.3. *Ogólna ocena działania*

8.2.5.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.5.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

8.2.5.3.2. Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej

Poddziałanie:

- 5.1 - Inwestycje w działania zapobiegawcze, których celem jest ograniczanie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof

8.2.5.3.2.1. Opis rodzaju operacji

Pomoc jest udzielana na zaopatrzenie w sprzęt do utrzymywania urządzeń wodnych lub wykonanie robót w zakresie urządzeń melioracji wodnych służących zabezpieczeniu gospodarstw rolnych przed skutkami suszy lub zalaniem, podtopieniem lub nadmiernym uwilgoceniem spowodowanym przez powódź lub deszcz nawalny, albo na inwestycje ograniczające możliwość rozszerzenia się afrykańskiego pomoru świń.

8.2.5.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

Pomoc za wykonanie ogrodzenia lub robót w zakresie urządzeń melioracji wodnych jest przyznawana w formie standardowych stawek jednostkowych.

8.2.5.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.5.3.2.4. Beneficjenci

Spółka wodna, działająca na podstawie przepisów ustawy Prawo wodne, członkami której w większości są rolnicy albo do rolników należy większość zmeliorowanych gruntów rolnych objętych działalnością tej spółki, lub związki takich spółek, albo rolnik.

8.2.5.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

1) w przypadku spółek wodnych lub związków tych spółek:

- koszty zakupu lub leasingu zakończonego przeniesieniem prawa własności nowego sprzętu, służącego utrzymaniu urządzeń melioracji wodnych wykorzystywanych dla celów ochrony terenu

przed skutkami powodzi lub deszczu nawalnego, do wartości rynkowej majątku,

- koszty zakupu lub rozwoju oprogramowania komputerowego oraz zakupu patentów i licencji dotyczących sprzętu, o którym mowa powyżej;
- koszty przebudowy lub remontu istniejących urządzeń melioracyjnych z funkcji odwadniających na nawadniająco-odwadniające;

2) w przypadku rolników:

- koszty ogrodzeń, niecek do dezynfekcji, urządzeń do dezynfekcji lub innych inwestycji służących bioasekuracji.

Leasing zwrotny, dodatkowe koszty związane z umową leasingu, takie jak np. marża finansującego i ubezpieczenie oraz podatek VAT nie są kosztami kwalifikowalnymi, z wyjątkiem VAT, którego nie można odzyskać na mocy prawodawstwa krajowego, ponoszonego przez spółki wodne oraz związki spółek wodnych realizujące operacje polegające na zakupie sprzętu. W tym przypadku, VAT może być kosztem kwalifikowalnym w ramach Programu (zgodnie z art. 69 ust. 3, lit. c rozporządzenia ramowego).

Koszty kwalifikowalne zostaną uszczegółowione na poziomie przepisów krajowych.

8.2.5.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc jest udzielana wyłącznie w przypadku, gdy realizacja inwestycji jest uzasadniona ekonomicznie, w tym pod względem kosztów oraz nie jest możliwa bez udziału środków publicznych (unikanie efektu deadweight).

Pomoc przyznaje się spółce wodnej, która utworzona została do wykonywania, utrzymywania oraz eksploatacji urządzeń służących do:

- ochrony gospodarstw członków spółki wodnej przed powodzią;
- melioracji wodnych oraz prowadzenia racjonalnej gospodarki na terenach zmeliorowanych, będących w posiadaniu członków spółki wodnej;

Pomoc przyznaje się rolnikowi, prowadzącemu produkcję trzody chlewnej, na poziomie co najmniej 50 sztuk świń, lub, w przypadku świń ras zachowawczych, rolnikowi uczestniczącemu w Pakiecie 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie, Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego.

8.2.5.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru mogą w szczególności uwzględniać:

- preferencje dla wnioskodawców działających na terenach wielokrotnie poszkodowanych przez

powodzie lub deszcze nawalne występujące w Polsce,

- wielkość powierzchni zmeliorowanych użytków rolnych objętych działalnością spółki/ związku, albo
- wielkość stada, w przypadku rolników.

8.2.5.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

80% kosztów kwalifikowalnych operacji.

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi w ramach tego instrumentu wsparcia, w okresie realizacji PROW 2014-2020, nie może przekroczyć 1 000 000 zł, a w przypadku rolników – 100 000 zł.

Pomoc przyznaje się na operację o planowanej wysokości kosztów kwalifikowalnych powyżej 10 000 zł.

W przypadku ogrodzenia, standardowe stawki jednostkowe za wykonanie:

- 1) 1 metra bieżącego ogrodzenia – 230 zł;
- 2) bramy – 2100 zł;
- 3) furtki – 710 zł.

W przypadku robót w zakresie urządzeń melioracji wodnych:

L.p.	Kategorie robót w zakresie urządzeń melioracji wodnych	Zakres robót	Standardowa stawka jednostkowa
1.	Przebudowa lub remontu melioracyjnego	1a. Przebudowa lub remont rowu melioracyjnego, w tym: a) wykoszenie skarp i dna b) usunięcie zakrzaczeń i drzew c) odmulenie dna wraz z rozplantowaniem urobku d) skarpowanie e) oczyszczenie przepustów f) oczyszczenie wylotów drenarskich	1. Rów o szer. dna do 70 cm i głębokości do 1m 19 zł/mb
			2. Rów o szer. dna do 70 cm i głębokości powyżej 1m 27,5 zł/mb

			3. Rów o szer. dna powyżej 70 cm i głębokości do 1m	31,5 zł/mb
			4. Rów o szer. dna powyżej 70 cm i głębokości powyżej 1m	37,5 zł/mb
		1b. Przebudowa lub remont rowu melioracyjnego - prace umocnieniowe (dodatkowa stawka w przypadku wykonywania takich robót)	1. Darniowanie (skarpy, dno)	25 zł/m2
			2. Kiszka faszynowa	40 zł/mb
			3. Umocnienie betonowe	100 zł/mb
		1c. Budowa, przebudowa lub remont przepustu	1. Przepust o średnicy 40-60 cm	1100 zł/mb
			2. Przepust o średnicy 80-100 cm	2500 zł/mb
			3. Przepust o średnicy ponad 100 cm	3300 zł/mb
		2a. Stały próg piętrzący do 1m	1. Budowa progu	9000 zł/szt.
			2. Przebudowa lub remont progu	5000 zł/szt.
2.	Budowa, przebudowa lub remont progu, zastawki, przepustu z piętrzeniem	2b. Stały próg piętrzący do 1,5 m	1. Budowa progu	15000 zł/szt.
			2. Przebudowa lub remont progu	8000 zł/szt.
		2c. Zastawka o wys. piętrzenia do 1 m	1. Budowa zastawki	23 000 zł/szt.
			2. Przebudowa lub remont zastawki	10250 zł/szt.
		2d. Zastawka o wys. piętrzenia do 1,5 m	1. Budowa zastawki	30 000 zł/szt.
			2. Przebudowa lub remont zastawki	14 400 zł/szt.
		2e. Przepust z piętrzeniem	1. Budowa, przebudowa lub remont przepustu z piętrzeniem o średnicy 40-60 cm	1500 zł/mb
			2. Budowa, przebudowa, lub remont przepustu z piętrzeniem o średnicy 80-100 cm	3250 zł/mb
			3. Budowa, przebudowa lub remont przepustu z piętrzeniem o średnicy	4400 zł/mb

			ponad 100 cm	
3.	Prace na sieciach drenarskich	3a. Udrażnianie (oczyszczanie) rurociągów drenarskich	1. Średnica 50 - 100 mm	10,6 zł/mb
			2. Średnica 125 - 150 mm	13,4 zł/mb
			3. Średnica 175 - 200 mm	17.5 zł/mb
		3b. Przebudowa sieci drenarskiej 3c. Przełożenie rurociągów drenarskich	1. Średnica do 100 mm, głębokość do 1,1 m	22,0 zł/mb
			2. Średnica od 125 mm, głębokość do 1,1 m	28,8 zł/mb
			3. Średnica do 100 mm, głębokość ponad 1,1 m	28,8 zł/mb
			4. Średnica od 125 mm, głębokość ponad 1,1 m	35,0 zł/mb
		3d. Przebudowa lub remont studzienek drenarskich		3000 zł/szt.
		3e. Przebudowa lub remont wylotów drenarskich	1. Wylot pojedynczy, średnica 50 - 100 mm	230 zł/szt.
			2. Wylot pojedynczy średnica 125 - 150 mm	250 zł/szt.
			3. Wylot pojedynczy, średnica 175 - 200 mm	280 zł/szt.
			4. Wylot podwójny średnica 50 - 100 mm	400 zł/szt.
			5. Wylot podwójny średnica 125 - 150 mm	450 zł/szt.
			6. Wylot podwójny średnica 175 - 200 mm	500 zł/szt.
		3f. Przystosowanie studzienki drenarskiej do funkcji retencyjnej		1250 zł/szt
		3g. Przystosowanie wylotów drenarskich do funkcji retencyjnej		1250 zł/szt

Kwotę pomocy w przypadku standardowych stawek jednostkowych wypłacane są do wysokości 80% ustalonych stawek.

Wysokość standardowych stawek jednostkowych za wykonanie ogrodzenia będzie aktualizowana w oparciu o opracowania SEKOCENBUD.

8.2.5.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.5.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.5.3.2.9.2. Działania łagodzące

8.2.5.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.5.3.2.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Standardowe stawki jednostkowe za wykonanie ogrodzenia zostały opracowane przez Agencję Płatniczą w oparciu o powszechnie obowiązujący standard wykonania kosztorysów, tj. Polskich Standardów Kosztorysowania Robót Budowlanych opracowania Sekocenbud BCO 2020 (4 kwartał 2020 r.) pod katalogiem 9832 A o tytule „Ogrodzenie z siatki”.

Standardowe stawki jednostkowe ustalono na podstawie:

- a) danych technicznych ogrodzenia o przykładowych wymiarach, zgodnie z katalogiem 9832 A 253 opracowania SEKOCENBUD BCO 2020 ;
- b) przedmiaru robót budowlanych wykonanego w katalogu 9832 A;
- c) kosztorysu uproszczonego ogrodzenia, zgodnie z cenami jednostkowymi robót budowlanych wykonanych w katalogu 9832A.

Standardowe stawki jednostkowe za wykonanie robót w zakresie urządzeń melioracji wodnych zostały wyliczone na podstawie danych statystycznych, zweryfikowanych danych historycznych beneficjentów.

8.2.5.3.2.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

8.2.5.4. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.5.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

-

8.2.5.4.2. Działania łagodzące

-

8.2.5.4.3. Ogólna ocena działania

-

8.2.5.5. *Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku*

Nie dotyczy

8.2.5.6. *Informacje dotyczące konkretnego działania*

8.2.5.7. *Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania*

W zakresie poddziałania 5.2. wsparcie uzależnione jest od formalnego uznania przez właściwe organy publiczne, że klęska żywiołowa wystąpiła i klęska ta lub środki przyjęte, zgodnie z dyrektywą Rady 2000/29/WE w celu zwalczenia lub powstrzymania choroby roślin lub inwazji szkodników, spowodowały zniszczenie co najmniej 30% odpowiedniego potencjału rolnego.

8.2.6. M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)

8.2.6.1. Podstawa prawna

Art. 19 rozporządzenia EFRROW

8.2.6.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Działanie zostało zaprogramowane w różnych obszarach tematycznych, dzięki czemu, poprzez poszczególne typy operacji, będzie realizować różne priorytety UE i cele szczegółowe, jak również cele przekrojowe rozwoju obszarów wiejskich.

„Premie dla młodych rolników” realizują cel szczegółowy 2b ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń. Wsparcie będzie skierowane wyłącznie do osób młodych (nie więcej niż 40 lat), o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych, które po raz pierwszy rozpoczynają prowadzenie gospodarstwa rolnego jako kierujący.

Realizacja priorytetu 2, dotyczącego zwiększenia konkurencyjności gospodarstw rolnych, polega na skierowaniu wsparcia do gospodarstw o odpowiednim potencjale, wyrażonym odpowiednią wielkością ekonomiczną i fizyczną oraz zobowiązaniu beneficjenta, do przeprowadzenia działań przewidzianych w biznesplanie.

Założono że „Premie dla młodych rolników” przyczynią się do realizacji celu przekrojowego w zakresie innowacyjności dzięki skierowaniu wsparcia do młodych ludzi, którzy są bardziej skłonni do podejmowania ryzyka inwestycyjnego i wprowadzania innowacyjnych rozwiązań w gospodarstwie rolnym, związanych z organizacją produkcji, produktem oraz technologią produkcji. Preferencje dla udziału młodych rolników w zorganizowanych formach współpracy producentów rolnych sprzyjają również wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań. Oczekuje się, że realizowane projekty będą przyczyniać się do osiągnięcia celów przekrojowych w zakresie środowiska oraz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do tej zmiany. Wpływ na cele przekrojowe może być preferowany w ramach systemu wyboru operacji.

„Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej” realizują cel szczegółowy 6A - ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy. Wspierane jest podejmowanie działalności pozarolniczej przez rolników, małżonków rolników, domowników i beneficjentów „Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa”, dzięki czemu będą oni mogli uzyskiwać dochody spoza rolnictwa. „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej” sprzyjają realizacji operacji innowacyjnych, dzięki czemu przyczyniają się do realizacji celu przekrojowego polityki rozwoju obszarów wiejskich, tj. innowacyjności.

„Restrukturyzacja małych gospodarstw” skierowana jest do gospodarstw rolnych o wielkości ekonomicznej mniejszej niż 13 tys. euro. Rozwój tych gospodarstw, w kierunku rozwinięcia produkcji rolniczej, doprowadzi do poprawy ich wyników poprzez wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstw. Wpisuje się to w cel szczegółowy 2a „Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej”. Preferencje dla udziału rolników w

zorganizowanych formach współpracy producentów rolnych sprzyjają wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań. Można oczekiwać, że realizowane projekty będą przyczyniać się do osiągnięcia celów przekrojowych w zakresie środowiska oraz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej. Wpływ na cele przekrojowe może być preferowany w ramach systemu wyboru operacji.

Wsparcie dla rozwoju usług związanych z rolnictwem i leśnictwem wpisuje się w realizację celu szczegółowego 2A. Dzięki wsparciu rozwoju usług związanych z rolnictwem i leśnictwem ułatwiony będzie dostęp gospodarstw rolnych i leśnych, zwłaszcza małych, do nowych technologii – co w konsekwencji przełoży się na poprawę konkurencyjności tych gospodarstw. Realizacja tego typu inwestycji wpisuje się w cele przekrojowe UE – poprzez upowszechnienie nowych technologii sprzyja innowacyjności oraz dostosowaniom do zmian klimatu, ich ograniczaniu oraz ochronie środowiska.

Konkurowanie z liczącymi się na rynku producentami rolnymi wiąże się z koniecznością posiadania odpowiednio dużych zasobów ziemi, niezbędnych do prowadzenia produkcji rolnej, które zapewnią jej efektywność i korzyści skali. Możliwość skorzystania ze środków poddziałania „Płatności dla rolników kwalifikujących się do wsparcia w ramach systemu dla małych gospodarstw (Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa)”, a tym samym powiększenie areалу gospodarstwa daje szansę na jego rozwój i wzmacnia jego pozycję rynkową, przez co realizuje cel szczegółowy 2A.

8.2.6.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.6.3.1. Premie dla młodych rolników

Poddziałanie:

- 6.1 - Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników

8.2.6.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Pomoc przyznaje się w związku z rozpoczynaniem prowadzenia gospodarstwa rolnego. Wsparcie dotyczy rozwoju działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym, a także przygotowania do sprzedaży wytwarzanych w gospodarstwie produktów rolnych.

8.2.6.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę premii.

Pomoc wypłacana jest w dwóch ratach: pierwsza rata w wysokości 80% kwoty pomocy, druga rata w wysokości 20% kwoty pomocy.

Pierwsza rata zostanie wypłacona po spełnieniu przez beneficjenta, najpóźniej w terminie 9 miesięcy od

dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy, warunków z zastrzeżeniem dopełnienia których została wydana ww. decyzja.

Druga rata będzie wypłacana po realizacji biznesplanu.

8.2.6.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.6.3.1.4. Beneficjenci

Młody rolnik – osoba, która ma nie więcej niż 40 lat, posiada odpowiednie kwalifikacje zawodowe oraz po raz pierwszy rozpoczyna prowadzenie działalności w gospodarstwie rolnym jako jedyny kierujący gospodarstwem.

Osoba ubiegająca się o przyznanie pomocy powinna rozpocząć działalność w gospodarstwie rolnym przed dniem złożenia wniosku o przyznanie pomocy, lecz nie wcześniej niż w okresie 24 miesięcy przed jego złożeniem. Prowadzenie działalności w gospodarstwie rozpoczyna się co do zasady z dniem, gdy osoba ubiegająca się o przyznanie pomocy stała się właścicielem lub objęła w posiadanie gospodarstwo rolne o powierzchni co najmniej 1 ha użytków rolnych.

W uzasadnionych przypadkach, gdy wystąpią okoliczności świadczące o tym, że mimo stania się właścicielem lub objęcia w posiadanie gospodarstwa, osoba ta nie prowadzi działalności w gospodarstwie, czynności w szczególności takie jak określono poniżej, mogą wyznaczyć późniejszą datę rozpoczęcia działalności w gospodarstwie:

- zgłoszenie zwierząt gospodarskich do rejestru w celu prowadzenia działalności rolniczej,
- wystąpienie o płatności bezpośrednie,
- wystąpienie o pomoc finansową dla rolników w ramach programów UE lub pomocy krajowej,
- prowadzenie działu specjalnego produkcji rolnej.

Osoba ubiegająca się o przyznanie pomocy - przed dniem rozpoczęcia działalności w gospodarstwie nie dokonała żadnej z powyższych czynności.

Premia dla młodych rolników może być przyznana tylko raz, w okresie realizacji PROW 2014-2020, osobie i na gospodarstwo, tj. na grunty rolne, które wchodziły w skład gospodarstwa objętego pomocą, chyba że pomoc została przyznana, lecz nie została wypłacona z powodu rezygnacji lub niespełnienia warunków wynikających z decyzji o przyznaniu pomocy.

Premia nie może być przyznana osobie, której przyznano premię w ramach działania „Ułatwianie startu młodym rolnikom” PROW 2007-2013 ani na gospodarstwo, na które przyznano premię w ramach działania „Ułatwianie startu młodym rolnikom” PROW 2007-2013, chyba że pomoc została przyznana, lecz nie została wypłacona z powodu rezygnacji lub niespełnienia warunków wynikających z decyzji o przyznaniu

pomocy.

W przypadku małżonków premię może otrzymać tylko jedno z nich, niezależnie od tego, czy prowadzą wspólne gospodarstwo, czy odrębne gospodarstwa, przy czym małżonek młodego rolnika w szczególności:

- nie rozpoczął działalności w gospodarstwie wcześniej niż w okresie 24 miesięcy poprzedzających dzień złożenia wniosku o przyznanie pomocy przez młodego rolnika,
- przed dniem rozpoczęcia działalności w gospodarstwie nie dokonał czynności w zakresie zgłoszenia zwierząt gospodarskich do rejestru w celu prowadzenia działalności rolniczej, wystąpienia o płatności bezpośrednie, prowadzenia działu specjalnego produkcji rolnej lub wystąpienia o pomoc finansową dla rolników w ramach programów UE lub pomocy krajowej,
- nie otrzymał premii w ramach działania „Ułatwianie startu młodym rolnikom” PROW 2007-2013.

8.2.6.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Nie określa się.

8.2.6.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca posiada odpowiednie kwalifikacje zawodowe, wynikające z wykształcenia lub stażu pracy w rolnictwie.

Warunek dotyczący kwalifikacji zawodowych jest spełniony, jeżeli młody rolnik posiada kwalifikacje rolnicze, potwierdzone odpowiednim świadectwem lub dyplomem, lub odpowiedni staż pracy w rolnictwie, lub uzupełni kwalifikacje zawodowe (wykształcenie) w okresie 36 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy.

Wnioskodawca przedkłada biznesplan dotyczący rozwoju gospodarstwa w zakresie działalności rolniczej lub przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie.

Nie przewiduje się wspierania gospodarstw w zakresie:

- chowu drobiu (nie dotyczy produkcji ekologicznej),
- prowadzenia plantacji roślin wieloletnich na cele energetyczne,
- prowadzenia niektórych działów specjalnych produkcji rolnej, w szczególności: hodowli zwierząt laboratoryjnych, hodowli ryb akwariowych, hodowli psów rasowych, hodowli kotów rasowych.

Gospodarstwo wskazane w biznesplanie:

- ma powierzchnię użytków rolnych równą co najmniej średniej krajowej, a w przypadku gospodarstw położonych w województwie o średniej niższej niż krajowa – równą co najmniej średniej wojewódzkiej, oraz nie większą niż 300 ha;

- przynajmniej 70% minimalnej wielkości, o której mowa w punkcie powyżej (część podstawowa gospodarstwa), stanowi przedmiot własności beneficjenta, użytkowania wieczystego lub dzierżawy z zasobu własności rolnej Skarbu Państwa lub JST;
- ma wielkość ekonomiczną nie mniejszą niż 13 tys. euro i nie większą niż 150 tys. euro.

Nabycie lub wejście w posiadanie gospodarstwa, którego rozwoju dotyczy biznesplan, oraz spełnienie pozostałych warunków, z zastrzeżeniem dopełnienia których została wydana decyzja o przyznaniu pomocy, następuje najpóźniej w terminie 9 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy.

Beneficjent zobowiązuje się do realizacji biznesplanu. Realizacja biznesplanu następuje w terminie przewidzianym w biznesplanie, lecz nie później niż do dnia upływu 3 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy. W wyniku realizacji biznesplanu nastąpi wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa co najmniej o 10%.

Beneficjent zobowiązuje się do rozpoczęcia prowadzenia uproszczonej rachunkowości w gospodarstwie nie później niż w dniu rozpoczęcia realizacji biznesplanu i prowadzenia tej rachunkowości co najmniej do dnia upływu okresu związania celem.

Beneficjent ma stać się rolnikiem aktywnym zawodowo w rozumieniu przepisów UE o płatnościach bezpośrednich najpóźniej w terminie 18 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy.

Beneficjent zobowiązuje się do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników jako rolnik z mocy ustawy i w pełnym zakresie przez okres co najmniej 12 miesięcy od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.

Beneficjent zobowiązuje się do prowadzenia działalności w gospodarstwie rolnym jako kierujący co najmniej do dnia upływu okresu związania celem. Kierujący gospodarstwem rolnym prowadzi działalność w gospodarstwie rolnym osobiście (pracuje w tym gospodarstwie i podejmuje wszelkie decyzje dotyczące gospodarstwa), na własny rachunek i we własnym imieniu, ponosi koszty i czerpie korzyści w związku z jego prowadzeniem.

8.2.6.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru mogą w szczególności uwzględniać:

- wielkość gospodarstwa,
- kwalifikacje zawodowe młodego rolnika,
- rodzaj planowanej produkcji
- kompleksowość biznesplanu,
- przetwarzanie produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie,
- wpływ na realizację celów przekrojowych,
- różnicę wieku pomiędzy przekazującym gospodarstwo a młodym rolnikiem,
- udział w zorganizowanych formach współpracy producentów rolnych,
- przejmowanie gospodarstwa w całości lub tworzenie gospodarstwa z mniejszych gospodarstw.

8.2.6.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

150 000 zł

8.2.6.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.6.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

1. Trudności w potwierdzeniu wielkości ekonomicznej gospodarstwa w przypadku upraw polowych w związku z brakiem możliwości szczegółowej weryfikacji rodzaju i powierzchni deklarowanej uprawy ze względu na kolejne uproszczenia w zasadach przyznawania dopłat obszarowych.

Trudności w przeprowadzeniu czynności kontrolnych dla wszystkich gospodarstw, dla których złożono wnioski o przyznanie pomocy, w szczególności w przypadku, gdy termin składania wniosków będzie uniemożliwiał, potwierdzenie struktury upraw w danym gospodarstwie w czasie wymaganym do obsłużenia wniosku.

2. Trudności w zakresie kontroli pomyślnej realizacji biznesplanu.

8.2.6.3.1.9.2. Działania łagodzące

Ad 1)

Zapewnienie weryfikowalności wielkości ekonomicznej gospodarstwa poprzez:

- kontrole administracyjne w oparciu o dane zgromadzone w procesie składania wniosków oraz zawarte w dokumentacji aplikacyjnej innych mechanizmów pomocowych (płatności bezpośrednie od 2015 dla beneficjentów zobowiązanych do dywersyfikacji upraw, działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020, rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020 oraz program rolnośrodowiskowy PROW 2007-2013, dla których istnieje ciągłość zobowiązań), w których istnieje zobowiązanie co do deklaracji gatunków upraw;
- kontrole na miejscu przeprowadzane wg ustalonych zasad/reguł;
- możliwość zlecania kontroli na miejscu zewnętrznemu wykonawcy;

Ad 2)

Weryfikacja realizacji biznesplanu:

- poprzez kontrolę administracyjną ex-post z wykorzystaniem danych zawartych w systemach informatycznych agencji płatniczej w zakresie ubiegania się o dopłaty bezpośrednie w odniesieniu do wielkości gospodarstwa oraz z bazą IRZ w zakresie stanu posiadania zwierząt,
- w oparciu o dokumenty potwierdzające zrealizowanie założeń przedstawionych w biznesplanie oraz w trakcie kontroli u beneficjenta.

8.2.6.3.1.9.3. *Ogólna ocena działania*

Ad.1 Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

Ad.2 Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.6.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.6.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie małych gospodarstw, o których mowa w art. 19 ust. 1 lit. a) ppkt (iii) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Określenie górnych i dolnych progów, o których mowa w art. 19 ust. 4 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Szczegółowe warunki uzyskania wsparcia przez młodych rolników w przypadku, gdy nie rozpoczynają działalności jako jedyny kierujący danym gospodarstwem rolnym, zgodnie z art. 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

Informacje na temat stosowania okresu karencji, o którym mowa w art. 2 ust. 3 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

Streszczenie wymogów biznesplanu

Wykorzystanie możliwości połączenia różnych działań w ramach biznesplanu, dzięki czemu młody rolnik uzyskuje dostęp do tych działań

Dziedziny różnicowania objęte wsparciem

8.2.6.3.2. Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej

Poddziałanie:

- 6.2 – Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich

8.2.6.3.2.1. Opis rodzaju operacji

Pomoc przyznaje się w związku z rozpoczynaniem prowadzenia działalności pozarolniczej. Do tej pomocy mają zastosowanie przepisy rozporządzenia Komisji (UE) Nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 roku w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis.

Celem instrumentu wsparcia jest różnicowanie działalności na obszarach wiejskich

w następujących obszarach:

- obszar A - operacje związane z rozpoczynaniem pozarolniczej działalności gospodarczej w gospodarstwach, które prowadzą produkcję trzody chlewnej, na obszarach wyznaczonych w związku ze zwalczaniem choroby afrykańskiego pomoru świń (ASF),
- obszar B – pozostałe operacje związane z rozpoczynaniem pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.

Nabory wniosków o przyznanie pomocy będą ogłaszane w ramach powyższych obszarów.

8.2.6.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę premii.

Pomoc wypłacana jest w dwóch ratach: pierwsza rata w wysokości 80% kwoty pomocy, druga rata w wysokości 20% kwoty pomocy.

8.2.6.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.6.3.2.4. Beneficjenci

Osoby fizyczne

8.2.6.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Nie określa się.

8.2.6.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca jest beneficjentem „Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa” w przypadku obszaru B, albo spełnia następujące warunki, w przypadku obszaru A i B:

- wnioskodawca jest ubezpieczony na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników w pełnym zakresie jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik,
- gospodarstwo rolne, w którym pracuje wnioskodawca położone jest w miejscowości należącej do:
 - gminy wiejskiej, lub
 - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub
 - gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców;

Wnioskodawca przedłoży biznesplan dotyczący planowanej działalności pozarolniczej.

Biznesplan powinien zakładać, że:

- miejsce zamieszkania wnioskodawcy oraz główne miejsce wykonywania działalności znajduje się w miejscowości, należącej do:
 - gminy wiejskiej, lub
 - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub
 - gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców,
- jeżeli inwestycja jest związana z nieruchomością, to miejsce położenia tej nieruchomości znajduje się na obszarze zdefiniowanym powyżej,
- nastąpi utworzenie co najmniej jednego miejsca pracy w przeliczeniu średniorocznym (również samozatrudnienie).

Pomocy nie przyznaje się osobie, która jest beneficjentem jednego z poniższych instrumentów wsparcia:

- „Premie dla młodych rolników”, „Restrukturyzacja małych gospodarstw” objętych PROW 2014-2020.

Beneficjent zobowiązuje się do realizacji biznesplanu.

Beneficjent rejestruje działalność w odpowiednim rejestrze lub systemie.

Beneficjent zobowiązuje się do podlegania ubezpieczeniu społecznemu na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych do dnia upływu okresu związania celem.

Beneficjent nie będzie podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników do dnia upływu okresu związania celem.

W przypadku operacji w ramach obszaru A, rolnik, lub małżonek rolnika, lub domownik gospodarstwa

rolnego, zobowiąże się, że w gospodarstwie, w którym pracuje wnioskodawca, nastąpi zaprzestanie produkcji trzody chlewnej.

8.2.6.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru mogą w szczególności preferować operacje:

- o charakterze innowacyjnym;
- realizowane przez osoby będące beneficjentami poddziałania „Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa”,
- realizowane przez osoby zamieszkujące na terenie powiatów o najwyższym poziomie bezrobocia w województwie;
- zakładające utworzenie miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne (nie dotyczy samozatrudnienia);
- realizowane przez osoby, które mają odpowiednie kwalifikacje z zakresu prowadzenia działalności pozarolniczej przewidzianej w biznesplanie, a w przypadku operacji realizowanych w ramach obszaru A – preferowana będzie większa liczba świń w gospodarstwie.

8.2.6.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

150 000 zł – jeśli biznesplan przewiduje utworzenie co najmniej 1 miejsca pracy

200 000 zł – jeśli biznesplan przewiduje utworzenie co najmniej 2 miejsc pracy

250 000 zł – jeśli biznesplan przewiduje utworzenie co najmniej 3 miejsc pracy.

8.2.6.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.6.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

-

8.2.6.3.2.9.2. Działania łagodzące

-

8.2.6.3.2.9.3. *Ogólna ocena działania*

-

8.2.6.3.2.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.6.3.2.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie małych gospodarstw, o których mowa w art. 19 ust. 1 lit. a) ppkt (iii) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Określenie górnych i dolnych progów, o których mowa w art. 19 ust. 4 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Szczegółowe warunki uzyskania wsparcia przez młodych rolników w przypadku, gdy nie rozpoczynają działalności jako jedyny kierujący danym gospodarstwem rolnym, zgodnie z art. 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

Informacje na temat stosowania okresu karencji, o którym mowa w art. 2 ust. 3 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

Streszczenie wymogów biznesplanu

Wykorzystanie możliwości połączenia różnych działań w ramach biznesplanu, dzięki czemu młody rolnik uzyskuje dostęp do tych działań

Dziedziny różnicowania objęte wsparciem

8.2.6.3.3. Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa

Poddziałanie:

- 6.5 - Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo rolne innemu rolnikowi

8.2.6.3.3.1. Opis rodzaju operacji

Pomoc przyznawana jest tym rolnikom, którzy kwalifikują się do systemu dla małych gospodarstw ustanowionego w rozporządzeniu ws. płatności bezpośrednich i trwale przekazują swoje gospodarstwo rolne innemu rolnikowi.

8.2.6.3.3.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Płatność jednorazowa.

8.2.6.3.3.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich

8.2.6.3.3.4. Beneficjenci

Rolnik będący osobą fizyczną.

8.2.6.3.3.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.6.3.3.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana rolnikowi, który w chwili składania wniosku o przyznanie pomocy kwalifikował się od przynajmniej jednego roku do uczestniczenia w systemie dla małych gospodarstw, ustanowionym zgodnie z tytułem V rozporządzenia ws. płatności bezpośrednich, i który w drodze sprzedaży lub darowizny trwale przekaze swoje gospodarstwo rolne innemu rolnikowi.

Po przekazaniu gospodarstwa beneficjent nie będzie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Gospodarstwo przejmujące grunty od beneficjenta musi posiadać lub osiągnąć, po przejęciu gruntów od beneficjenta działania, co najmniej wielkość odpowiadającą:

- średniej wielkości gospodarstwa w Polsce

lub

- średniej wielkości gospodarstwa w danym województwie, jeśli średnia powierzchnia gospodarstw w danym województwie jest mniejsza niż średnia wielkość gospodarstwa w Polsce.

8.2.6.3.3.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru uwzględniać będą:

- wielkość przekazywanego gospodarstwa (preferencja dla gospodarstw większych)
- wielkość gospodarstwa przejmującego grunty (preferencja dla gospodarstw mniejszych)
- preferencję dla przekazywania gruntów młodym rolnikom.

8.2.6.3.3.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Roczna stawka pomocy odpowiada 120% rocznej płatności, do otrzymania której beneficjent kwalifikuje się w ramach systemu dla małych gospodarstw. Wsparcie wypłacane jest w formie jednorazowej płatności od daty przekazania gospodarstwa rolnego do dnia 31 grudnia 2020 roku.

8.2.6.3.3.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.6.3.3.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

Brak

8.2.6.3.3.9.2. Działania łagodzące

Brak

8.2.6.3.3.9.3. Ogólna ocena działania

Po dokonaniu analizy projektu dokumentu programowego PROW 2014-2020 nie stwierdzono zagrożeń.

8.2.6.3.3.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.6.3.3.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie małych gospodarstw, o których mowa w art. 19 ust. 1 lit. a) ppkt (iii) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Określenie górnych i dolnych progów, o których mowa w art. 19 ust. 4 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Szczegółowe warunki uzyskania wsparcia przez młodych rolników w przypadku, gdy nie rozpoczynają działalności jako jedyny kierujący danym gospodarstwem rolnym, zgodnie z art. 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

Informacje na temat stosowania okresu karencji, o którym mowa w art. 2 ust. 3 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

Streszczenie wymogów biznesplanu

Wykorzystanie możliwości połączenia różnych działań w ramach biznesplanu, dzięki czemu młody rolnik uzyskuje dostęp do tych działań

Dziedziny różnicowania objęte wsparciem

8.2.6.3.4. Restrukturyzacja małych gospodarstw

Poddziałanie:

- 6.3 - Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw

8.2.6.3.4.1. Opis rodzaju operacji

Pomoc jest przyznawana na restrukturyzację gospodarstwa w kierunku produkcji żywnościowych lub nieżywnościowych produktów rolnych, a także przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie. Przez restrukturyzację rozumie się zasadnicze zmiany w gospodarstwie, które mają na celu poprawę jego konkurencyjności i zwiększenie jego rentowności poprzez wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa, w szczególności w wyniku zmiany profilu prowadzonej produkcji rolnej.

Celem instrumentu wsparcia jest zwiększenie rentowności i konkurencyjności gospodarstw w następujących obszarach:

- obszar A – operacje realizowane w gospodarstwach prowadzących produkcję trzody chlewnej, na obszarach wyznaczonych w związku ze zwalczaniem afrykańskiego pomoru świń (ASF),
- obszar B – pozostałe operacje.

Nabory wniosków o przyznanie pomocy będą ogłaszane w ramach powyższych obszarów.

8.2.6.3.4.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę premii.

Pomoc wypłacana jest w dwóch ratach: pierwsza rata w wysokości 80% kwoty pomocy, druga rata w wysokości 20% kwoty pomocy.

8.2.6.3.4.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.6.3.4.4. Beneficjenci

Rolnik będący osobą fizyczną, prowadzący działalność rolniczą.

W przypadku obszaru A – rolnik, o którym mowa w akapicie pierwszym, prowadzący wyłącznie działalność rolniczą, w tym produkcję trzody chlewnej, na obszarach wyznaczonych w związku ze

zwalczaniem afrykańskiego pomoru świń, który zobowiąże się do zaprzestania produkcji trzody chlewnej.

Premia może być przyznana tylko raz w okresie realizacji PROW 2014-2020 osobie i na gospodarstwo, tj. na grunty rolne, które wchodziły w skład gospodarstwa objętego pomocą, chyba że pomoc została przyznana, lecz nie została wypłacona z powodu np. rezygnacji.

W przypadku małżonków premię może otrzymać tylko jedno z nich, niezależnie od tego, czy prowadzą wspólne gospodarstwo, czy odrębne gospodarstwa.

8.2.6.3.4.5. Koszty kwalifikowalne

Nie określa się.

8.2.6.3.4.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- prowadzi na terytorium RP działalność rolniczą w celach zarobkowych,
- jest posiadaczem samoistnym lub zależnym gospodarstwa rolnego w rozumieniu Kodeksu cywilnego, o powierzchni użytków rolnych co najmniej 1 ha lub nieruchomości służącej do prowadzenia produkcji w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników,
- posiada gospodarstwo rolne o wielkości ekonomicznej mniejszej niż 13 tys. euro; w przypadku operacji realizowanych w ramach obszaru A nie uwzględnia się produkcji trzody chlewnej,
- przedłoży biznesplan dotyczący restrukturyzacji gospodarstwa.

Biznesplan powinien przedstawiać koncepcję restrukturyzacji gospodarstwa, w wyniku której nastąpi wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa.

W przypadku operacji, realizowanych w ramach obszaru A, koncepcja restrukturyzacji gospodarstwa powinna zakładać zaprzestanie produkcji trzody chlewnej.

Założenia biznesplanu mogą dotyczyć przede wszystkim rozwoju produkcji produktów rolnych, żywnościowych jak i nieżywnościowych, a także przygotowania do sprzedaży produktów wytworzonych w gospodarstwie.

Pomocy nie przyznaje się:

- na inwestycje dotyczące plantacji roślin wieloletnich na cele energetyczne oraz niektórych działów specjalnych produkcji rolnej, w szczególności: hodowli zwierząt laboratoryjnych, hodowli ryb akwariowych, hodowli psów rasowych, hodowli kotów rasowych;

- osobie, która jest beneficjentem jednego z poniższych instrumentów wsparcia:

- „Ułatwianie startu młodym rolnikom”, „Modernizacja gospodarstw rolnych”, „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” objętych PROW 2007-2013,

- „Modernizacja gospodarstw rolnych”, „Premie dla młodych rolników”, „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej” objętych PROW 2014-2020.

Beneficjent zobowiązuje się do realizacji biznesplanu.

Beneficjent zobowiązuje się do rozpoczęcia prowadzenia uproszczonej rachunkowości w gospodarstwie najpóźniej w dniu rozpoczęcia realizacji biznesplanu i prowadzenia jej co najmniej do dnia upływu okresu związania celem.

W wyniku realizacji biznesplanu powinien nastąpić wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa do poziomu co najmniej 10 tys. euro. W każdym przypadku wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa musi wynieść co najmniej 20% wartości wyjściowej.

8.2.6.3.4.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria wyboru mogą w szczególności uwzględniać:

- rodzaj planowanej produkcji (np. produkcja ekologiczna),
- wielkość ekonomiczną gospodarstwa,
- wpływ na realizację celów przekrojowych,
- kompleksowość biznesplanu,
- przetwarzanie produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie,
- udział w zorganizowanych formach współpracy producentów rolnych,
- w przypadku operacji realizowanych w ramach obszaru A – preferowana będzie większa liczba świń w gospodarstwie,
- preferencje dla osób podlegających ubezpieczeniu społecznemu rolników.

8.2.6.3.4.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

60 000 zł.

8.2.6.3.4.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.6.3.4.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

1. Trudności w potwierdzeniu wielkości ekonomicznej gospodarstwa w przypadku upraw polowych w związku z brakiem możliwości szczegółowej weryfikacji rodzaju i powierzchni deklarowanej uprawy ze względu na kolejne uproszczenia w zasadach przyznawania dopłat obszarowych.

Trudności w przeprowadzeniu czynności kontrolnych dla wszystkich gospodarstw, dla których złożono wnioski o przyznanie pomocy, w szczególności w przypadku, gdy termin składania wniosków będzie uniemożliwiał, potwierdzenie struktury upraw w danym gospodarstwie w czasie wymaganym do obsłużenia wniosku.

2. Trudności w zakresie kontroli pomyślnej realizacji biznesplanu.

8.2.6.3.4.9.2. Działania łagodzące

Ad 1)

Zapewnienie weryfikowalności wielkości ekonomicznej gospodarstwa poprzez:

- kontrole administracyjne w oparciu o dane zgromadzone w procesie składania wniosków oraz zawarte w dokumentacji aplikacyjnej innych mechanizmów pomocowych (płatności bezpośrednie od 2015 dla beneficjentów zobowiązanych do dywersyfikacji upraw, programy rolnośrodowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020, rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020 oraz program rolnośrodowiskowy PROW 2007-2013, dla których istnieje ciągłość zobowiązań), w których istnieje zobowiązanie co do deklaracji gatunków upraw;
- kontrole na miejscu przeprowadzane wg ustalonych zasad/reguł;
- możliwość zlecania kontroli na miejscu zewnętrznemu wykonawcy;
- ogłaszanie naborów w terminach pozwalających na przeprowadzenie kontroli na miejscu w okresie wegetacji roślin, w celu potwierdzenia deklarowanej wielkości ekonomicznej gospodarstwa.

Ad 2)

Weryfikacja realizacji biznesplanu:

- poprzez kontrolę administracyjną ex-post z wykorzystaniem danych zawartych w systemach informatycznych agencji płatniczej w zakresie ubiegania się o dopłaty bezpośrednie w odniesieniu do wielkości gospodarstwa w zakresie ubiegania się o dopłaty bezpośrednie w odniesieniu do wielkości gospodarstwa oraz z bazą IRZ w zakresie stanu posiadania zwierząt,
- w oparciu o dokumenty potwierdzające zrealizowanie założeń przedstawionych w biznesplanie oraz w trakcie kontroli u beneficjenta.

8.2.6.3.4.9.3. Ogólna ocena działania

Ad.1 Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

Ad.2 Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.6.3.4.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.6.3.4.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie małych gospodarstw, o których mowa w art. 19 ust. 1 lit. a) ppkt (iii) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Określenie małych gospodarstw, o których mowa w art. 19 ust. 1 lit. a) ppkt (iii) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Małe gospodarstwo - gospodarstwo rolne w rozumieniu Kodeksu cywilnego, o powierzchni użytków rolnych co najmniej 1 ha lub nieruchomość służąca do prowadzenia produkcji w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników, o wielkości ekonomicznej mniejszej niż 13 tys. euro.

Określenie górnych i dolnych progów, o których mowa w art. 19 ust. 4 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Dolny próg wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego pozwalający ubiegać się o pomoc w ramach „Premii dla młodych rolników” wynosi 13 tys. euro.

Górny próg wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego dla „Restrukturyzacji małych gospodarstw” wynosi mniej niż 13 tys. euro.

Określenie górnych i dolnych progów, o których mowa w art. 19 ust. 4 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Szczegółowe warunki uzyskania wsparcia przez młodych rolników w przypadku, gdy nie rozpoczynają działalności jako jedyni kierujący danym gospodarstwem rolnym, zgodnie z art. 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

Informacje na temat stosowania okresu karencji, o którym mowa w art. 2 ust. 3 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

Streszczenie wymogów biznesplanu

Wykorzystanie możliwości połączenia różnych działań w ramach biznesplanu, dzięki czemu młody rolnik uzyskuje dostęp do tych działań

Dziedziny różnicowania objęte wsparciem

8.2.6.3.5. Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług związanych z rolnictwem i leśnictwem

Poddziałanie:

- 6.4 - Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej

8.2.6.3.5.1. Opis rodzaju operacji

W ramach działania wsparcie dotyczy inwestycji dotyczących działalności gospodarczej polegającej na świadczeniu usług związanych z rolnictwem i leśnictwem w celu poprawy warunków gospodarowania gospodarstw rolnych i leśnych.

W ramach świadczenia usług związanych z rolnictwem i leśnictwem inwestycje dotyczą działalności w zakresie:

- świadczenia usług związanych z rolnictwem wspomagających produkcję roślinną, lub wspomagających chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, lub następujących po zbiorach,
- świadczenia usług związanych z rolnictwem w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych (Rolnictwo 4.0),
- świadczenia usług związanych z rolnictwem w zakresie zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych,
- świadczenia usług związanych z rolnictwem i leśnictwem w zakresie mycia i dezynfekcji budynków inwentarskich, hal do produkcji rolniczej oraz urządzeń, maszyn i pojazdów rolniczych i leśnych,
- świadczenie usług związanych z leśnictwem w zakresie przygotowania gleby pod zalesienia i zalesień, pielęgnacji upraw leśnych, ochrony lasu, przycinania lub zrębkowania oraz pozyskiwania i zbioru biomasy leśnej na cele energetyczne.

W ramach niniejszego typu operacji wsparcie udzielane jest także ze środków Europejskiego Instrumentu Odbudowy, przy zastosowaniu tych samych zasad i w celu realizacji tych samych celów.

8.2.6.3.5.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.6.3.5.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Zalecenie Komisji z dnia 6 maja 2003 r. dotyczące definicji przedsiębiorstw mikro, małych i średnich.

W ramach działania stosowana będzie zasada de minimis, zgodnie z rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis.

8.2.6.3.5.4. Beneficjenci

Osoba fizyczna, osoba prawna, jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej prowadząca lub podejmująca działalność gospodarczą jako mikro- lub małe przedsiębiorstwo w ramach świadczenia usług związanych z rolnictwem i leśnictwem zgodnie z warunkami przyznania pomocy.

8.2.6.3.5.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne w ramach świadczenia usług związanych z rolnictwem i leśnictwem we wszystkich zakresach wsparcia, obejmują koszty zakupu (wraz z instalacją) lub leasingu zakończonego przeniesieniem prawa własności nowych maszyn, urządzeń lub sprzętu komputerowego, do wartości rynkowej majątku.

Ponadto:

- koszty kwalifikowalne w ramach świadczenia usług związanych z rolnictwem w zakresie zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych obejmują w szczególności: koszty zakupu nowych maszyn wielozadaniowych do regeneracyjnego kształtowania cieków wodnych i obszarów wodno-błotnych, maszyn do układania drenażu, maszyn do kopania stawów oraz zbiorników;
- koszty kwalifikowalne w ramach świadczenia usług związanych z rolnictwem i leśnictwem w zakresie mycia i dezynfekcji budynków inwentarskich, hal do produkcji rolniczej oraz urządzeń, maszyn i pojazdów rolniczych i leśnych obejmują w szczególności koszty zakupu nowego sprzętu służącego i umożliwiającego wykonywanie tego rodzaju usług;
- koszty kwalifikowalne w ramach świadczenia usług związanych z leśnictwem obejmują w szczególności koszty zakupu maszyn lub urządzeń lub sprzętów niezbędnych do przygotowania gleby pod zalesienia i zalesień, pielęgnacji upraw leśnych, ochrony lasu, przycinania lub zrębkowania oraz maszyn służących do pozyskiwania i zbioru biomasy leśnej na cele energetyczne w ramach usług leśnych.

Koszt zakupu ciągnika rolniczego i leśnego w zakresie świadczenia usług związanych z rolnictwem wspomagających produkcję roślinną, lub wspomagających chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, lub następujących po zbiorach; lub w zakresie usług związanych z rolnictwem w zakresie zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych; lub w zakresie świadczenia usług związanych z leśnictwem, może być kosztem kwalifikowalnym w części nie przekraczającej 50% pozostałych kosztów kwalifikowalnych.

Koszty kwalifikowalne w ramach świadczenia usług związanych z rolnictwem w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych (Rolnictwo 4.0) obejmują m.in. koszty:

- zakupu stacji bazowych służących do przesyłu danych, np. LoRaWan, sensorów, czujników do pomiaru wilgotności gleby, zasolenia gleby, temperatury, jakości powietrza, urządzeń sterujących, pedometrów i akcelerometrów, dronów do inspekcji infrastruktury (np. ogrodzeń, zadaszeń, wodopojów), stacji meteo;
- zakupu sprzętu komputerowego typu: laptop, tablet, telefon, serwer – przy ustalaniu wysokości pomocy uwzględnia się te koszty w wysokości nie przekraczającej 20% kosztów kwalifikowalnych;
- zakupu gotowych rozwiązań wspomagających technologie cyfrowe w ramach operacji, takich jak: aplikacje, chmury obliczeniowe, przestrzenie dyskowe (na licencji samodzielnej lub oprogramowania jako usługa-SaaS) – przy ustalaniu wysokości pomocy uwzględnia się te koszty w

wysokości nie przekraczającej 20% kosztów kwalifikowalnych;

- wdrożenia aplikacji typu Open Source wspomagających technologie cyfrowe w ramach operacji - przy ustalaniu wysokości pomocy uwzględnia się te koszty w wysokości nie przekraczającej 10% kosztów kwalifikowalnych.

Koszt kwalifikowalnym w ramach świadczenia usług związanych z rolnictwem w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych nie może być rozbudowa infrastruktury sieci 5G i sieci światłowodowej.

Leasing zwrotny, dodatkowe koszty związane z umową leasingu, takie jak np. marża finansującego i ubezpieczenie oraz podatek VAT nie są kosztami kwalifikowalnymi w ramach świadczenia usług związanych z rolnictwem i leśnictwem we wszystkich zakresach wsparcia.

8.2.6.3.5.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana, jeśli spełnione są następujące warunki:

1) wnioskodawca:

- prowadzi działalność gospodarczą w zakresie usług związanych z rolnictwem i leśnictwem przez co najmniej dwa lata przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy, albo
- prowadzi lub podejmuje działalność gospodarczą:
 - w ramach usług związanych z rolnictwem w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych (Rolnictwo 4.0), albo
 - w ramach zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych, albo
 - w ramach usług związanych z rolnictwem i leśnictwem w zakresie mycia i dezynfekcji budynków inwentarskich, hal do produkcji rolniczej oraz urządzeń, maszyn i pojazdów rolniczych lub leśnych;

2) wnioskodawca przedłoży biznesplan dotyczący rozwoju działalności gospodarczej, zakładający prowadzenie rentownej działalności w zakresie usług związanych z rolnictwem lub leśnictwem;

3) wnioskodawca deklaruje obowiązek dokumentowania świadczeń w gospodarstwach rolnych i leśnych usług związanych z rolnictwem lub leśnictwem, co związane jest z zabezpieczeniem przed ryzykiem tworzenia sztucznych warunków w celu uzyskania wsparcia, tj. zakupu maszyn związanych z rolnictwem lub leśnictwem, które przede wszystkim będą używane we własnym gospodarstwie rolnika, a nie w celu prowadzenia działalności gospodarczej zapewniającej dochód.

8.2.6.3.5.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Kryteria oceny będą ukierunkowywać wsparcie na operacje, które w najwyższym stopniu przyczyniać się będą do poprawy dostępności oferty nowoczesnych usług związanych z rolnictwem i leśnictwem na obszarach wiejskich, przyczyniać się będą do realizacji priorytetów horyzontalnych UE. Dzięki wsparciu zwiększy się konkurencyjność gospodarstw rolnych i leśnych. W związku z tym zastosowane zostaną preferencje dla operacji, które spełnią następujące kryteria:

1. Przyczynianie się do realizacji priorytetów Unii Europejskiej:
 - a. innowacyjności poprzez uruchomienie nowych usług lub zmianę technologii oferowanych usług, z wykorzystaniem, nowych maszyn i urządzeń, które dotychczas nie były stosowane u danego usługodawcy w przypadku operacji polegających na rozwijaniu działalności w zakresie świadczenia usług związanych z rolnictwem i leśnictwem;
 - b. przeciwdziałaniu zmianom klimatu poprzez wykonywanie usług za pomocą technologii, maszyn, urządzeń i sprzętu ograniczających niekorzystne oddziaływanie na środowisko naturalne, natomiast w organizacji wykonywania usług zastosowane będą rozwiązania służące oszczędności zasobów, energii, wody, w sposób niskoemisyjny.
2. Realizacja operacji w ramach świadczenia usług związanych z rolnictwem w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych (Rolnictwo 4.0) w następujących obszarach tematycznych:
 - ograniczenie zużycia środków ochrony roślin,
 - zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi,
 - nowoczesne zarządzanie stadem zwierząt.
3. Wnioskodawca wykaże doświadczenie lub uzasadni potencjał, lub kwalifikacje, lub prowadzi działalność odpowiednią do realizacji operacji w ramach świadczenia usług związanych z rolnictwem lub leśnictwem.
4. Realizacja operacji w ramach świadczenia usług związanych z rolnictwem w zakresie zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych.
5. Podmioty, które nie korzystały ze wsparcia w ramach PROW 2007-2013 w ramach działań: „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” lub „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” objętych PROW 2007-2013.
6. Realizacja inwestycji w powiatach o wysokim rozdrobnieniu agrarnym.

8.2.6.3.5.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Poziom pomocy wynosi do 50% kosztów inwestycji kwalifikującej się do wsparcia. Maksymalna wysokość pomocy przyznana w okresie realizacji Programu jednemu beneficjentowi wynosi 500 000 zł (zgodnie z założeniami biznesplanu). W przypadku operacji polegających na świadczeniu usług związanych z rolnictwem w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych (Rolnictwo 4.0) oraz świadczenia usług w ramach zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych poziom pomocy wynosi do 65% kosztów inwestycji kwalifikującej się do wsparcia.

8.2.6.3.5.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.6.3.5.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

-

8.2.6.3.5.9.2. *Działania łagodzące*

-

8.2.6.3.5.9.3. *Ogólna ocena działania*

-

8.2.6.3.5.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.6.3.5.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie małych gospodarstw, o których mowa w art. 19 ust. 1 lit. a) ppkt (iii) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Określenie górnych i dolnych progów, o których mowa w art. 19 ust. 4 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Szczegółowe warunki uzyskania wsparcia przez młodych rolników w przypadku, gdy nie rozpoczynają działalności jako jedyny kierujący danym gospodarstwem rolnym, zgodnie z art. 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

Informacje na temat stosowania okresu karencji, o którym mowa w art. 2 ust. 3 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

Streszczenie wymogów biznesplanu

Wykorzystanie możliwości połączenia różnych działań w ramach biznesplanu, dzięki czemu młody rolnik uzyskuje dostęp do tych działań

Dziedziny różnicowania objęte wsparciem

8.2.6.4. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.6.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

8.2.6.4.2. Działania łagodzące

8.2.6.4.3. Ogólna ocena działania

8.2.6.5. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Nie dotyczy

8.2.6.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Określenie małych gospodarstw, o których mowa w art. 19 ust. 1 lit. a) ppkt (iii) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Małe gospodarstwo - gospodarstwo rolne w rozumieniu Kodeksu cywilnego, o powierzchni użytków rolnych co najmniej 1 ha lub nieruchomość służąca do prowadzenia produkcji w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników, o wielkości ekonomicznej mniejszej niż 13 tys. euro.

Określenie górnych i dolnych progów, o których mowa w art. 19 ust. 4 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Dolny próg wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego pozwalający ubiegać się o pomoc w ramach „Premii dla młodych rolników” wynosi 13 tys. euro.

Górny próg wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego dla „Restrukturyzacji małych gospodarstw” wynosi mniej niż 13 tys. euro.

Szczegółowe warunki uzyskania wsparcia przez młodych rolników w przypadku, gdy nie rozpoczynają działalności jako jedyni kierujący danym gospodarstwem rolnym, zgodnie z art. 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

Nie dotyczy

Informacje na temat stosowania okresu karencji, o którym mowa w art. 2 ust. 3 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

Przewiduje się możliwość uzupełnienia kwalifikacji zawodowych (poprzez uzupełnienie wykształcenia) przez beneficjentów „Premii dla młodych rolników” w okresie 36 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy.

Streszczenie wymogów biznesplanu

Biznesplan ubiegającego się o premię dla młodego rolnika zawiera spójną koncepcję rozwoju gospodarstwa, w szczególności:

- opis wyjściowej sytuacji gospodarstwa, w tym informacje dotyczące zasobów gospodarstwa oraz struktury produkcji,
- cele pośrednie i końcowe dotyczące rozwoju gospodarstwa,
- opis planowanych inwestycji oraz szczegóły dotyczące zrównoważenia środowiskowego i efektywnej gospodarki zasobami,
- informacje nt. innych działań dotyczących rozwoju gospodarstwa (udział w szkoleniach, korzystanie z doradztwa, udział w zorganizowanych formach współpracy producentów rolnych),
- informacje nt. sposobu uzupełnienia wykształcenia (jeśli dotyczy).

Biznesplan ubiegającego się o pomoc na podjęcie działalności pozarolniczej zawiera w szczególności:

- opis wyjściowej sytuacji ekonomicznej wnioskodawcy,
- cele pośrednie i końcowe dotyczące rozwoju nowej działalności,
- opis planowanych działań związanych z podejmowaną działalnością pozarolniczą, tj.: inwestycje, w tym inwestycje o charakterze innowacyjnym (jeśli są planowane), udział w szkoleniach, korzystanie z usług doradczych lub inne przedsięwzięcia wymagane do rozwoju nowej działalności.

Biznesplan ubiegającego się o pomoc na restrukturyzację małych gospodarstw zawiera spójną koncepcję restrukturyzacji gospodarstwa w szczególności:

- opis wyjściowej sytuacji gospodarstwa, w tym informacje dotyczące zasobów gospodarstwa, struktury produkcji oraz wielkości ekonomicznej;
- opis planowanych inwestycji prowadzących do restrukturyzacji gospodarstwa, w tym, szczegóły

dotyczące zrównoważenia środowiskowego i efektywnej gospodarki zasobami,

- udział w szkoleniach, korzystanie z doradztwa, udział w zorganizowanych formach współpracy producentów rolnych;
- informacje nt. innych zamierzeń dotyczących rozwoju gospodarstwa.

Biznesplan ubiegającego się o pomoc w zakresie usług związanych z rolnictwem i leśnictwem zawiera w szczególności:

- cele oraz spójną koncepcję prowadzenia i rozwoju działalności w zakresie usług związanych z rolnictwem i leśnictwem,
- informacje na temat posiadanych środków trwałych,
- opis wyjściowej i prognozowanej sytuacji ekonomicznej i finansowej wnioskodawcy,
- opis i harmonogram planowanych inwestycji, w tym inwestycji o charakterze innowacyjnym (jeśli są planowane), udział w szkoleniach lub inne przedsięwzięcia wymagane do świadczenia usług związanych z rolnictwem w zakresie wykorzystania technologii cyfrowych (Rolnictwo 4.0) lub w zakresie zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych.

Wykorzystanie możliwości połączenia różnych działań w ramach biznesplanu, dzięki czemu młody rolnik uzyskuje dostęp do tych działań

-

Dziedziny różnicowania objęte wsparciem

W ramach „Premii na rozpoczęcie działalności pozarolniczej” pomocy udziela się z tytułu podjęcia działalności pozarolniczej, w szczególności, w zakresie:

- sprzedaży hurtowej i detalicznej produktów nierolnych,
- rzemiosła lub rękodzielnictwa,
- turystyki wiejskiej,
- przetwórstwa i sprzedaży produktów nierolnych,
- świadczenia usług społecznych ogólnego interesu, w tym opieki nad dziećmi, nad starszymi, opieki zdrowotnej, opieki nad osobami niepełnosprawnymi,
- działalności informatycznej, komputerowej i elektronicznej, sprzedaży internetowej,
- działalności architektonicznej i inżynierskiej, rachunkowości, usług księgowych i audytorskich, usług technicznych, działalności weterynaryjnej.

Wsparciem nie może być objęta działalność polegająca na świadczeniu usług związanych z rolnictwem i leśnictwem.

8.2.6.7. *Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania*

Przez działalność rolniczą rozumie się działalność w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym również produkcji materiału siewnego, szkółkarskiego, hodowlanego lub reprodukcyjnego, produkcji warzywniczej, roślin ozdobnych, grzybów uprawnych, sadownictwa, hodowli i produkcji materiału zarodowego zwierząt, ptactwa i owadów użytkowych lub produkcji zwierzęcej typu przemysłowego fermowego, z wyłączeniem chowu i hodowli ryb.

W ramach działania premia może być przyznana tylko raz w okresie realizacji PROW 2014-2020.

Czynności mające na celu obejście warunków przyznania pomocy, zostaną potraktowane jako stworzenie sztucznych warunków w celu uzyskania pomocy.

W przypadku „Premii dla młodych rolników”, „Premii na rozpoczęcie działalności pozarolniczej” oraz „Restrukturyzacji małych gospodarstw” beneficjent rozpoczyna realizację biznesplanu w terminie 9 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy.

Warunkiem wypłaty drugiej raty premii jest prawidłowa realizacja biznesplanu.

W przypadku niewywiązania się ze zobowiązań (w tym realizacji założeń biznesplanu), beneficjent zwraca otrzymaną premię w całości lub w części. Zwrot jest proporcjonalny do przedmiotu zobowiązania oraz stopnia jego niewypełnienia.

Zakres poddziałania „Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa”

Dla zapewnienia skuteczności wsparcia, rolnik przejmujący grunty należące do beneficjenta działania zobowiązany będzie do zachowania całkowitej powierzchni gospodarstwa w okresie 5 lat. W przypadku niedotrzymania tego warunku, na nabywcę gruntów nałożona zostanie sankcja w wysokości równowartości płatności bezpośrednich przysługujących do zbytych gruntów za okres, w którym zobowiązanie nie zostało dotrzymane.

8.2.7. M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)

8.2.7.1. Podstawa prawna

Art. 20 rozporządzenia EFRROW

8.2.7.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Działanie wspiera rozwój infrastruktury wiejskiej oraz odnowę wsi, przyczyniając się tym samym do poprawy warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej.

W zakres działania wchodzi trzy odrębne poddziałania, w ramach których realizowany jest szereg różnych typów operacji.

1. Poddziałanie: Inwestycje związane z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii, obejmuje dwa typy operacji.

- Gospodarka wodno - ściekowa.

Poziom skanalizowania obszarów wiejskich w Polsce jest nadal bardzo niski. Niedostateczne wyposażenie obszarów wiejskich w infrastrukturę wodno – ściekową hamuje rozwój przedsiębiorczości oraz wpływa negatywnie na poziom życia mieszkańców. Wsparcie gospodarki wodno – ściekowej wpłynie na rozwój gospodarczy obszarów wiejskich oraz poprawę warunków życia. Działanie przyczynia się do realizacji celu szczegółowego 6B – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich oraz poprzez redukcję ścieków wpisuje się w cele przekrojowe UE w zakresie środowiska i klimatu. Jednocześnie działanie to wpisuje się w cele stawiane przed Instrumentem Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy, tj. lepsze wykorzystanie zasobów wodnych i poprawę gospodarki wodnej, w tym w zakresie oszczędzania wody.

- Budowa lub modernizacja dróg lokalnych.

Barierą rozwoju społeczno – ekonomicznego wielu miejscowości wiejskich w Polsce jest brak dobrej jakości dróg. W warunkach utrudnień komunikacyjnych zahamowany jest rozwój lokalnej przedsiębiorczości, ograniczone są możliwości podejmowania przez mieszkańców zatrudnienia poza miejscem zamieszkania oraz korzystania z usług publicznych (edukacja, zdrowie, kultura). Działanie przyczyni się do realizacji celu szczegółowego 6B – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich.

2. Poddziałanie: Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej.

- Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego.

Na obszarach wiejskich znajdują się pojedyncze obiekty zabytkowe, zespoły pałacowo – ogrodowe, zespoły folwarczne, układy tradycyjnej zabudowy, które ulegają stopniowej degradacji, a w przypadku braku środków na ich renowację zostaną całkowicie utracone. Realizacja inwestycji z zakresu ochrony zabytków i budownictwa tradycyjnego przyczyni się do zachowania dziedzictwa kulturowego. Działanie przyczynia się do realizacji celu szczegółowego 6B – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich.

3. Poddziałanie: Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury obejmuje trzy typy operacji:

- Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne.

Mieszkańcy obszarów wiejskich, w porównaniu do mieszkańców miast, mają słaby dostęp do podstawowych usług kulturalnych. Infrastruktura kulturalna na obszarach wiejskich jest niedoinwestowana. Realizacja inwestycji w obiekty pełniące funkcje kulturalne zapewni odpowiednie warunki do organizowania i animowania uczestnictwa społeczności wiejskiej w wydarzeniach artystycznych, kulturalnych czy integracyjnych. Działanie przyczynia się do realizacji celu szczegółowego 6B – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich.

- Kształtowanie przestrzeni publicznej.

W wielu miejscowościach wiejskich rozwój przestrzenny nie następuje w oparciu o spójną koncepcję rozwoju przestrzennego, przez co miejscowości przestają być atrakcyjne dla mieszkańców, turystów i inwestorów. Inwestycje dotyczące kształtowania przestrzeni publicznej mają podnieść atrakcyjność obszarów wiejskich i promować rozwój przestrzenny w oparciu o zasady kształtowania polityki przestrzennej. Działanie przyczynia się do realizacji celu szczegółowego 6B – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich.

- Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów.

Budowa i modernizacja infrastruktury handlowej ma na celu stworzenie miejsc gdzie rolnicy będą mogli sprzedawać produkty wytworzone w gospodarstwie. Inwestycje w zakresie targowisk prowadzą do skrócenia łańcucha żywnościowego i zwiększenia udziału rolników w wartości dodanej. Budowa targowisk ułatwi dystrybucję produktów rolnych. Działanie przyczynia się do realizacji celu szczegółowego 3A – lepsze zintegrowanie głównych producentów z łańcuchem żywnościowym poprzez systemy jakości, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów i organizacje międzybranżowe.

Nabory wniosków w ramach działania „Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich” będą ogłaszane na podziałania i zakresy określone w podziałaniach, tak aby można było porównać operacje między sobą i wybrać najlepsze z puli wniosków złożonych w naborze.

Operacje realizowane w ramach działania są niekomercyjne ponieważ ich realizacja dotyczy zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty samorządowej.

8.2.7.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.7.3.1. Budowa lub modernizacja dróg lokalnych

Poddziałanie:

- 7.2 - Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii

8.2.7.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje budowę lub modernizację dróg lokalnych i związanych z nimi urządzeń.

8.2.7.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych operacji.

8.2.7.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Dostawy, roboty budowlane i usługi, związane z realizacją operacji są nabywane w trybie przepisów o zamówieniach publicznych.

8.2.7.3.1.4. Beneficjenci

- gmina, powiat lub ich związki

8.2.7.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty budowy, przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych;
- koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;
- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji

8.2.7.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana jeśli operacja:

- realizowana jest w miejscowości, należącej do:
 - gminy wiejskiej lub
 - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub
 - gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców;
- spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji w czasie jej realizacji oraz przez okres związania celem;
- ma na celu połączenie jednostki osadniczej z istniejącą siecią drogową.

8.2.7.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Przewiduje się preferencje dla operacji realizowanych na obszarach uboższych oraz charakteryzujących się wysokim wskaźnikiem bezrobocia jak również operacje powiązane z inwestycjami dotyczącymi tworzenia infrastruktury szerokopasmowej. O wyborze operacji ponadto zdecydują uwarunkowania wynikające ze specyfiki regionu.

8.2.7.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 5 000 000 zł na beneficjenta w okresie realizacji Programu.

Intensywność pomocy wynosi do 63,63 % kosztów kwalifikowalnych operacji.

Wartość całkowitego kosztu operacji nie może przekroczyć dwukrotności wysokości pomocy ze środków EFRROW.

8.2.7.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.7.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.7.3.1.9.2. Działania łagodzące

8.2.7.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.7.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.7.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja małej infrastruktury, w tym infrastruktury turystycznej na małą skalę, o których mowa w art. 20 ust. 1 lit. e) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

W stosownych przypadkach, szczególne odstępstwo umożliwiające wsparcie infrastruktury o większej skali w zakresie inwestycji w sieci szerokopasmowe i energię odnawialną

Informacje na temat stosowania okresu karencji, o którym mowa w art. 2 ust. 3 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

Minimalne normy dotyczące efektywności energetycznej, o których mowa w art. 13 lit. c) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

Określenie progów, o których mowa w art. 13 lit. e) [DA RD – C(2014)1460]

8.2.7.3.2. Gospodarka wodno-ściekowa

Poddziałanie:

- 7.2 - Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii

8.2.7.3.2.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje:

- Budowę, przebudowę, modernizację lub wyposażenie obiektów budowlanych służących do zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków oraz gromadzenie wód opadowych i roztopowych.
- Zakup i montaż urządzeń kanalizacyjnych oraz urządzeń wodociągowych.

W ramach niniejszego typu operacji wsparcie udzielane jest także ze środków Europejskiego Instrumentu Odbudowy, przy zastosowaniu tych samych zasad i w celu realizacji tych samych celów.

8.2.7.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.7.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Dostawy, roboty budowlane i usługi, związane z realizacją operacji są nabywane w trybie przepisów o zamówieniach publicznych.

8.2.7.3.2.4. Beneficjenci

- gmina,
- spółka, w której udziały mają wyłącznie JST,
- związek międzygminny.

8.2.7.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty budowy, przebudowy, modernizacji lub wyposażenia obiektów budowlanych, w szczególności: oczyszczalni ścieków, stacji uzdatniania wody, sieci wodociągowych, systemów kanalizacji sieciowej lub pojedynczych systemów oczyszczania ścieków oraz

podziemnych zbiorników retencyjnych wraz z kanalizacją deszczową;

- koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;
- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji.

8.2.7.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana jeśli operacja:

- realizowana jest w miejscowości, należącej do:
 - gminy wiejskiej lub
 - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub
 - gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców;
- realizowana jest w miejscowościach poza aglomeracjami zdefiniowanymi w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych z wyłączeniem operacji w zakresie gromadzenia wód opadowych i roztopowych;
- spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji w czasie jej realizacji oraz przez okres związania celem.

8.2.7.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Przewiduje się preferencje dla operacji realizowanych na obszarach uboższych oraz z zakresu gromadzenia wód opadowych i roztopowych. Ponadto premiowane będą obszary, na których istnieje potrzeba poprawy stanu wód zgodnie z planami gospodarowania wodami w dorzeczu. O wyborze operacji zdecydują również uwarunkowania wynikające ze specyfiki regionu. Dodatkowo premiowane będą operacje kompleksowe, których realizacja obejmie zarówno gospodarkę wodną, jak i ściekową.

8.2.7.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 5 000 000 zł na obszar gminy w okresie realizacji Programu.

Intensywność pomocy wynosi do 63,63 % kosztów kwalifikowalnych operacji, a w przypadku operacji finansowanych w ramach Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy do 100% kosztów kwalifikowalnych.

Wartość całkowitego kosztu operacji nie może przekroczyć dwukrotności wysokości pomocy ze środków EFRROW.

8.2.7.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.7.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.7.3.2.9.2. Działania łagodzące

8.2.7.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.7.3.2.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.7.3.2.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja małej infrastruktury, w tym infrastruktury turystycznej na małą skalę, o których mowa w art. 20 ust. 1 lit. e) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

W stosownych przypadkach, szczególne odstępstwo umożliwiające wsparcie infrastruktury o większej skali w zakresie inwestycji w sieci szerokopasmowe i energię odnawialną

Informacje na temat stosowania okresu karencji, o którym mowa w art. 2 ust. 3 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

Minimalne normy dotyczące efektywności energetycznej, o których mowa w art. 13 lit. c) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

Określenie progów, o których mowa w art. 13 lit. e) [DA RD – C(2014)1460]

8.2.7.3.3. Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej

Poddziałanie:

- 7.4 - Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury

8.2.7.3.3.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje:

- Budowę, modernizację lub wyposażanie budynków pełniących funkcje kulturalne, w tym świetlic i domów kultury.
- Ukształtowanie przestrzeni publicznej zgodnie z wymaganiami ładu przestrzennego.

8.2.7.3.3.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.7.3.3.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Dostawy, roboty budowlane i usługi, związane z realizacją operacji są nabywane w trybie przepisów o zamówieniach publicznych.

8.2.7.3.3.4. Beneficjenci

- gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest JST – w przypadku budowy, przebudowy, modernizacji lub wyposażenia obiektów pełniących funkcje kulturalne,
- gmina – w przypadku kształtowania przestrzeni publicznej.

8.2.7.3.3.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty budowy przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych;
- koszty związane z kształtowaniem przestrzeni;
- koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;
- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji.

8.2.7.3.3.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana jeśli operacja:

- realizowana jest w miejscowości należącej do:
 - gminy wiejskiej lub
 - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub
 - gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców.
- będzie ogólnodostępna, w tym dostępna dla osób niepełnosprawnych;
- spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji w czasie jej realizacji oraz przez okres związania celem;
- jest składana przez instytucję kultury, dla której organizatorem jest JST, i została zaakceptowana przez tę jednostkę.

8.2.7.3.3.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

O przyznaniu pomocy, w odniesieniu do typu operacji związanego z obiektami pełniącymi funkcje kulturalne, decyduje liczba uzyskanych punktów na podstawie kryteriów dotyczących:

- dochodu podatkowego gminy, w której jest planowana realizacja operacji (preferencje dla gmin o niższym dochodzie podatkowym),
- bezrobocia w powiecie, na obszarze którego jest położona gmina, w której jest planowana realizacja operacji (preferencje dla gmin o wysokim poziomie bezrobocia),
- specyfiki regionu.

W przypadku gdy operacje dotyczące obiektów pełniących funkcje kulturalne uzyskają taką samą liczbę punktów wybrana będzie operacja, której realizacja umożliwi przeprowadzenie większej liczby inicjatyw społecznych.

O przyznaniu pomocy, w odniesieniu do typu operacji związanego z kształtowaniem przestrzeni publicznej, decyduje liczba uzyskanych punktów na podstawie kryteriów dotyczących:

- wartości zabytkowej układu urbanistycznego,
- komplementarności z innymi inwestycjami na obszarze objętym operacją,
- lokalizacji inwestycji (preferencje dla operacji zlokalizowanych na obszarze o potencjale turystycznym),
- specyfiki regionu.

W przypadku operacji dotyczących kształtowania przestrzeni publicznej, które uzyskają taką samą liczbę punktów o kolejności przyznania pomocy decyduje niższa wartość podstawowego dochodu podatkowego

gminy przypadająca na jednego jej mieszkańca.

8.2.7.3.3.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 500 000 zł na miejscowość w okresie realizacji Programu, łącznie na inwestycje realizowane w ramach poddziałania: *Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej oraz poddziałania Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury* – na zakres dotyczący budowy, przebudowy, modernizacji lub wyposażenia obiektów pełniących funkcje kulturalne oraz kształtowania przestrzeni publicznej.

Intensywność pomocy wynosi do 63,63 % kosztów kwalifikowalnych operacji.

Wartość całkowitego kosztu operacji nie może przekroczyć dwukrotności wysokości pomocy ze środków EFRROW.

8.2.7.3.3.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.7.3.3.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.7.3.3.9.2. Działania łagodzące

8.2.7.3.3.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.7.3.3.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.7.3.3.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja małej infrastruktury, w tym infrastruktury turystycznej na małą skalę, o których mowa w art. 20 ust. 1 lit. e) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

W stosownych przypadkach, szczególne odstępstwo umożliwiające wsparcie infrastruktury o większej skali w zakresie inwestycji w sieci szerokopasmowe i energię odnawialną

Informacje na temat stosowania okresu karencji, o którym mowa w art. 2 ust. 3 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

Minimalne normy dotyczące efektywności energetycznej, o których mowa w art. 13 lit. c) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

Określenie progów, o których mowa w art. 13 lit. e) [DA RD – C(2014)1460]

8.2.7.3.4. Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów.

Poddziałanie:

- 7.4 - Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury

8.2.7.3.4.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje budowę lub modernizację targowisk lub obiektów budowlanych przeznaczonych na cele promocji lokalnych produktów.

8.2.7.3.4.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.7.3.4.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Dostawy, roboty budowlane i usługi, związane z realizacją operacji są nabywane w trybie przepisów o zamówieniach publicznych.

8.2.7.3.4.4. Beneficjenci

Gmina, powiat lub ich związki.

8.2.7.3.4.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty budowy przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych;
- koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;
- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji.

8.2.7.3.4.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana ze jeśli operacja:

- realizowana jest w miejscowości liczącej nie więcej niż 200 tys. mieszkańców;

- będzie ogólnodostępna;
- spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji w czasie jej realizacji oraz przez okres związania celem.

8.2.7.3.4.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Przewiduje się preferencje dla targowisk, w których udział powierzchni handlowej przeznaczonej dla rolników w stosunku do całkowitej powierzchni targowiska jest większy.

8.2.7.3.4.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 1 mln zł na beneficjenta w okresie realizacji Programu.

Intensywność pomocy wynosi do 63,63 % kosztów kwalifikowalnych operacji.

Wartość całkowitego kosztu operacji nie może przekroczyć dwukrotności wysokości pomocy ze środków EFRROW.

8.2.7.3.4.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.7.3.4.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.7.3.4.9.2. Działania łagodzące

8.2.7.3.4.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.7.3.4.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.7.3.4.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja małej infrastruktury, w tym infrastruktury turystycznej na małą skalę, o których mowa w art. 20 ust. 1 lit. e) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

W stosownych przypadkach, szczególne odstępstwo umożliwiające wsparcie infrastruktury o większej skali w zakresie inwestycji w sieci szerokopasmowe i energię odnawialną

Informacje na temat stosowania okresu karencji, o którym mowa w art. 2 ust. 3 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

Minimalne normy dotyczące efektywności energetycznej, o których mowa w art. 13 lit. c) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

Określenie progów, o których mowa w art. 13 lit. e) [DA RD – C(2014)1460]

8.2.7.3.5. Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego

Poddziałanie:

- 7.6 - Wsparcie na badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej

8.2.7.3.5.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje:

- Odnawianie lub poprawę stanu zabytkowych obiektów budowlanych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego,
- Zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie z przeznaczeniem na cele publiczne.

8.2.7.3.5.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

8.2.7.3.5.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Dostawy, roboty budowlane i usługi, związane z realizacją operacji są nabywane w trybie przepisów o zamówieniach publicznych.

8.2.7.3.5.4. Beneficjenci

- gmina,
- instytucja kultury, dla której organizatorem jest JST.

8.2.7.3.5.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty zakupu, przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych;
- koszty prac konserwatorskich lub restauratorskich;
- koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;

- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji.

8.2.7.3.5.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana jeżeli operacja:

- realizowana jest w miejscowości, należącej do:
 - gminy wiejskiej lub
 - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub
 - gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców;
- będzie ogólnodostępna, w tym dostępna dla osób niepełnosprawnych;
- spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji w czasie jej realizacji oraz przez okres związania celem;
- składana jest przez instytucję kultury, dla której organizatorem jest JST i została zaakceptowana przez tę jednostkę;
- dotyczy obiektu wpisanego do rejestru lub ewidencji zabytków.

8.2.7.3.5.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

O przyznaniu pomocy decyduje liczba uzyskanych punktów na podstawie kryteriów dotyczących:

- nadania nowej funkcji odnowionemu obiektowi,
- oceny wartości zabytku
- lokalizacji inwestycji (preferencje dla operacji zlokalizowanych na obszarze o potencjale turystycznym),
- specyfiki regionu.

W przypadku operacji, o tej samej liczbie punktów o kolejności przyznania pomocy decyduje niższa wartość podstawowego dochodu podatkowego gminy przypadająca na jednego jej mieszkańca.

8.2.7.3.5.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć 500 000 zł na miejscowość w okresie realizacji Programu, łącznie na inwestycje realizowane w ramach poddziałania: *Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej oraz poddziałania*

Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury – na zakres dotyczący budowy, przebudowy, modernizacji lub wyposażenia obiektów pełniących funkcje kulturalne oraz kształtowania przestrzeni publicznej.

Intensywność pomocy wynosi do 63,63 % kosztów kwalifikowalnych operacji.

Wartość całkowitego kosztu operacji nie może przekroczyć dwukrotności wysokości pomocy ze środków EFRROW.

8.2.7.3.5.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.7.3.5.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.7.3.5.9.2. Działania łagodzące

8.2.7.3.5.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.7.3.5.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.7.3.5.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja małej infrastruktury, w tym infrastruktury turystycznej na małą skalę, o których mowa w art. 20 ust. 1 lit. e) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

W stosownych przypadkach, szczególne odstępstwo umożliwiające wsparcie infrastruktury o większej skali w zakresie inwestycji w sieci szerokopasmowe i energię odnawialną

Informacje na temat stosowania okresu karencji, o którym mowa w art. 2 ust. 3 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

Minimalne normy dotyczące efektywności energetycznej, o których mowa w art. 13 lit. c) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

Określenie progów, o których mowa w art. 13 lit. e) [DA RD – C(2014)1460]

8.2.7.4. *Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji*

8.2.7.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

-

8.2.7.4.2. Działania łagodzące

-

8.2.7.4.3. Ogólna ocena działania

-

8.2.7.5. *Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku*

Nie dotyczy

8.2.7.6. *Informacje dotyczące konkretnego działania*

Definicja małej infrastruktury, w tym infrastruktury turystycznej na małą skalę, o których mowa w art. 20 ust. 1 lit. e) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Definicja małej infrastruktury, w tym infrastruktury turystycznej na małą skalę, o których mowa w art. 20 ust. 1 lit. e) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Mała infrastruktura w ramach Programu obejmuje:

- drogi lokalne, na które przyznawana jest pomoc do 5 000 000 zł,
- infrastrukturę wodno-ściekową, na którą przyznawana jest pomoc w wysokości do 5 000 000 zł,
- obiekty zabytkowe, kulturalne oraz związane z kształtowaniem przestrzeni publicznej, na realizację

których przyznawana jest pomoc do 500 000 zł,

- targowiska, na które przyznawana jest pomoc w wysokości do 1 000 000 zł.

W stosownych przypadkach, szczególne odstępstwo umożliwiające wsparcie infrastruktury o większej skali w zakresie inwestycji w sieci szerokopasmowe i energię odnawialną

-

Informacje na temat stosowania okresu karencji, o którym mowa w art. 2 ust. 3 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

-

Minimalne normy dotyczące efektywności energetycznej, o których mowa w art. 13 lit. c) rozporządzenia delegowanego (UE) nr 807/2014

-

Określenie progów, o których mowa w art. 13 lit. e) [DA RD – C(2014)1460]

-

8.2.7.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Oprócz pomocy finansowej wypłacanej przez agencję płatniczą, wydatkami publicznymi w rozumieniu art. 2 pkt 15 rozporządzenia nr 1303/2013, w zw. z art. 2 ust. 1 rozporządzenia nr 1305/2013 jest także wkład własny beneficjenta w realizowaną operację, z tym że ta część tego wkładu, która powoduje zaburzenie proporcji pomiędzy pomocą finansową wypłacaną przez agencję płatniczą a wkładem własnym beneficjenta równą 63,63% do 36,37% - nie stanowi kwalifikowalnych wydatków publicznych, w rozumieniu art. 59 ust. 2 rozporządzenia nr 1305/2013. W przypadku operacji finansowanych w ramach Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy kwalifikowalnymi wydatkami publicznymi jest jedynie pomoc wypłacana przez agencję płatniczą.

8.2.8. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)

8.2.8.1. Podstawa prawna

Art. 21 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013.

8.2.8.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Działanie to ma na celu zwiększanie obszarów leśnych poprzez **zalesianie i tworzenie terenów zalesionych** na gruntach rolnych oraz innych niż rolne, a także **realizację inwestycji podnoszących odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska**. Przyczynia się ono do sekwestracji dwutlenku węgla oraz utrzymania i wzmocnienia ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez łączenie rozdrobnionych kompleksów leśnych oraz wzbogacanie składu gatunkowego drzewostanów jednogatunkowych. Ma również korzystny wpływ na gleby m.in. zagrożone erozją.

Dzięki tworzeniu terenów zalesionych w formie zadrzewień śródpolnych, realizowanych będzie szereg funkcji środowiskowych, w tym przede wszystkim zwiększenie retencji wodnej, poprawa jakości wód oraz przeciwdziałanie erozji gleby. Jednocześnie zadrzewienia wpływać będą korzystnie na bioróżnorodność, w szczególności dzięki stosowaniu miododajnych gatunków drzew lub krzewów, co jest szczególnie istotne w ochronie zapylaczy.

Wsparcie w ramach tego działania obejmuje poddziałanie:

(8.1)[1] Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych - obejmujące koszty założenia (tzw. wsparcie na zalesienie lub wsparcie na tworzenie zadrzewień śródpolnych) oraz premię pielęgnacyjną i zalesieniową.

(8.5)[1] Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska.

Działanie 8: *Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów* wpisuje się w realizację założeń Nowej Strategii Leśnej UE, strategii krajowych i unijnych oraz Umowy Partnerstwa. Realizacja poddziałania 8.1 przyczyni się do zwiększenia lesistości kraju zgodnie z Krajowym Programem Zwiększania Lesistości. Jednocześnie tworzenie zadrzewień śródpolnych będzie zgodne z opublikowaną przez Komisję Europejską w dniu 20 maja 2020 r. Unijną strategią na rzecz bioróżnorodności 2030 - Przywracanie przyrody do naszego życia. Dokument zakłada zobowiązania do 2030 r. w zakresie ochrony i przywracania dobrego stanu przyrody w Unii Europejskiej, w tym m.in. obecność elementów krajobrazu charakteryzujących się bogatą różnorodnością biologiczną na gruntach rolnych, powstrzymanie i odwrócenie procesu spadku liczebności owadów zapylających oraz zasadzenie 3 mld drzew do 2030 r.

Jednocześnie dzięki wdrażaniu poddziałania 8.5 możliwe będzie realizowanie niektórych założeń „Polityki Leśnej Państwa”, „Programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz Planu działań na lata 2014-2020”, jak również „Strategicznego Planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030.”.

Cel unijny, jakim jest zapewnienie zrównoważonego zarządzania lasami, realizowany będzie poprzez

tworzenie nowych lasów w ramach poddziałania 8.1 ściśle według wymogów określonych w przepisach krajowych, jak również w planie zalesienia – dokumencie sporządzanym dla każdego obszaru przeznaczonego do zalesienia przez wyspecjalizowane jednostki Lasów Państwowych.

W przypadku zadrzewień śródpolnych cele środowiskowe zostaną osiągnięte dzięki wykonywaniu ich ściśle według kryteriów określonych w Programie i przepisach krajowych. Funkcje wodochronne zadrzewień będą realizowane poprzez propagowanie ich w formie stref buforowych przy ciekach i zbiornikach wodnych. Sadzone tam drzewa i krzewy, dzięki rozbudowanemu systemowi korzeniowemu stanowią będą skuteczną barierę ograniczającą przemieszczanie się zanieczyszczeń do wód.

Tworzenie zadrzewień w formie pasów na miedzach śródpolnych przyczyniać się będzie m.in. do ograniczenia prędkości wiatru, zmniejszenia parowania wody z gleby, natomiast w okresie zimowym umożliwi korzystniejszy rozkład pokrywy śnieżnej na polach, w konsekwencji powodując lokalne łagodzenie warunków pogodowych oraz zmniejszenie erozji wietrznej i wodnej gleb.

W przypadku poddziałania 8.5. wszystkie rodzaje inwestycji będą dostosowane do lokalnych warunków siedliskowych i krajobrazowych poprzez realizowanie ich przy uwzględnieniu zapisów z uproszczonych planów urządzenia lasu lub dokumentów równorzędnych np. decyzji starosty wydanych na podstawie inwentaryzacji stanu lasów. Dokumenty te stanowią podstawę do prowadzenia trwale zrównoważonej gospodarki leśnej w lasach prywatnych i są opracowane w oparciu o przepisy ustawy o lasach, z uwzględnieniem w szczególności celów związanych z: (1) zachowaniem lasów i korzystnego ich wpływu na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia i zdrowia człowieka oraz na równowagę przyrodniczą; (2) ochroną lasów, zwłaszcza lasów i ekosystemów leśnych stanowiących naturalne fragmenty rodzimej przyrody lub lasów szczególnie cennych ze względu na: zachowanie różnorodności przyrodniczej, zachowanie leśnych zasobów genetycznych, walory krajobrazowe, potrzeby nauki; (3) ochroną gleb i terenów szczególnie narażonych na zanieczyszczenie lub uszkodzenie oraz o specjalnym znaczeniu społecznym; (4) ochroną wód powierzchniowych i głębinowych, retencji zlewni, w szczególności na obszarach wododziałów i na obszarach zasilania zbiorników wód podziemnych; (5) produkcji, na zasadzie racjonalnej gospodarki, drewna oraz surowców i produktów ubocznego użytkowania lasu.

Ponadto mając na uwadze pkt 20 preambuły do rozporządzenia nr 1305/2013 wsparcie przyznawane w ramach działania 8 nie będzie zakłócać konkurencji i będzie neutralne w stosunku do rynku, gdyż wsparciem objęci będą wyłącznie właściciele gruntów i lasów prywatnych. W przypadku jednostek samorządu terytorialnego wsparcie przyznawane będzie jedynie w zakresie kosztów założenia.

W celu zapewnienia zgodności zalesiania i zadrzewienia wykonanego w ramach poddziałania 8.1 oraz operacji realizowanych w ramach poddziałania 8.5, z celami polityki środowiskowej, jak również mając na uwadze minimalne wymagania w zakresie ochrony środowiska, o których mowa w art. 6 Rozporządzenia Delegowanego Komisji (UE) nr 807/2014, zalesienia i zadrzewienia będą wykonywane zgodnie z przepisami o ochronie przyrody i ocenach oddziaływania na środowisko (w wymaganych przepisami przypadkach, po wcześniejszych konsultacjach planowanego zalesienia - z właściwymi organami w zakresie obszarowych form ochrony przyrody, natomiast w przypadku obszarów wyznaczonych jako Natura 2000 w ramach dyrektywy 2009/147/WE i dyrektywy 92/43/EWG - zgodnie z celami zarządzania tych obszarów).

[1] Kodyfikacja działań zgodna z Rozporządzeniem Wykonawczym Komisji (UE) nr 808/2014.

Cele szczegółowe i cele przekrojowe

Działanie 8 będzie realizować cele przekrojowe polityki rozwoju obszarów wiejskich w zakresie środowiska

oraz przeciwdziałania zmianom klimatu i przystosowania się do nich.

Poddziałanie 8.1 realizuje bezpośrednio:

Priorytet 5. Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym, ze szczególnym naciskiem na następujące obszary:

- promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie (5E).

Poddziałanie 8.1 pozwala pośrednio na realizację następujących celów szczegółowych w ramach Priorytetu 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem, w następujących obszarach:

- odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów (4A);
- poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów (4B);
- zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą (4C).

Poddziałanie 8.1 pozwoli pośrednio na realizację Priorytetu 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem poprzez wspieranie możliwości zakładania upraw leśnych na gruntach rolnych i odłogowanych w szczególności położonych w enklawach lub półenklawach kompleksów leśnych. Zalesienia i zadrzewienia z PROW realizować będą zatem cel szczegółowy 4A przyczyniając się do powiększenia istniejących kompleksów leśnych poprzez zalesienia i zadrzewienia gruntów łączących mniejsze kompleksy leśne w zwarte i ciągłe struktury krajobrazu, tzw. korytarze ekologiczne. W krajobrazie rolniczym rolę tę będą spełniać w szczególności zadrzewienia śródpolne tworzone w formie pasów na miedzach, które zapewniają miejsce życia/żerowania/zimowania wielu organizmów. Preferowane będą również zalesienia i zadrzewienia gruntów położonych na obszarach narażonych na erozję, co zapewni realizację celu 4B i 4C zwłaszcza, że poprzez zastosowanie krajowej definicji lasu, tym samym umożliwienie wsparcia na powierzchni od 0,1 ha, prowadzone będą również zalesienia i zadrzewienia na terenach górskich, gdzie występuje większe rozdrobnienie działek rolnych. Prowadzenie małopowierzchniowych zalesień i zadrzewień wydaje się zatem być dobrym rozwiązaniem dla tych obszarów i znajdzie pozytywne odzwierciedlenie w stanie środowiska przyrodniczego. Dzięki realizacji zalesień lub zadrzewień na gruntach zagrożonych erozją oraz o nachyleniu terenu powyżej 12 stopni działanie przyczyniać się będzie do zatrzymywania wody w profilu glebowym oraz warstwie wodonośnej, co będzie wpływać zarówno na jakość wód podziemnych - filtrując zanieczyszczenia i ograniczając ich rozprzestrzenianie, jak również łagodzenie wezbrań na obszarach o dużych spadkach terenu i pokrytych glebami mało przepuszczalnymi.

Tym samym zadanie zalesień i zadrzewień, oprócz sekwestracji CO₂, polegać będzie na ochronie i wzmacnianiu najcenniejszych obszarów przyrodniczych. Rozumie się przez to, zarówno tworzenie oraz wzmacnianie przez zalesienia i zadrzewienia powiązań („korytarzy”) między istniejącymi obszarami chronionymi, jak i rezygnację z zalesienia i zadrzewienia w celu zachowania w stanie niezmienionym siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory. Na terenach obszarów chronionych oraz sieci obszarów Natura 2000 decyzje o zalesieniu i zadrzewieniu będą zatem zgodne z celami ich ochrony. Jednocześnie z zalesień i zadrzewień wyłączone będą trwałe użytki zielone podobnie jak inne elementy krajobrazu (użytki ekologiczne, miejsca cenne z historycznego bądź archeologicznego punktu widzenia), które nie są

przewidziane do zalesienia w dokumentach dotyczących zagospodarowania przestrzennego gminy.

Poddziałanie 8.5 realizuje bezpośrednio:

Priorytet 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem, w następujących obszarach:

- odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów (4A);
- zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą (4C).

Poddziałanie 8.5 pozwala pośrednio na realizację następujących celów szczegółowych w ramach Priorytetu 5. Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym, ze szczególnym naciskiem na następujące obszary:

- promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie (5E).

Poddziałanie 8.5 bezpośrednio realizuje Priorytet 4., gdyż pozwala m.in. na lepsze dopasowanie składu gatunkowego drzewostanu do warunków siedliskowych, a co za tym idzie wydajniejsze spełnianie przez las funkcji ochronnych, zwłaszcza w kontekście łagodzenia zmian klimatu oraz wzrostu różnorodności biologicznej.

Do realizacji celu 4A bezpośrednio przyczyniać się będą inwestycje związane z urozmaicaniem składu gatunkowego drzewostanów poprzez wprowadzenie dolnej warstwy (II piętra oraz podszytu), złożonej z gatunków drzewiastych i krzewiastych. Dodatkowo, cel ten wzmocniony będzie dzięki możliwości zakładania remiz leśnych, czyli wprowadzeniu na zwartej powierzchni gatunków drzew i krzewów o dużym znaczeniu biocenotycznym.

Prowadzenie podsadzeń pod okapem drzewostanu oraz zakładanie remiz będzie pozytywnie oddziaływać również na warunki glebowe poprzez jej osłonę przed szkodliwym wpływem wysychania lub zarastania roślinnością zielną lub krzewinkową przyczyniając się tym samym do realizacji celu 4C.

Ponadto, podsadzenia te pozwolą na wydajniejsze spełnianie przez las funkcji ochronnych, zwłaszcza w kontekście łagodzenia zmian klimatu tj. sekwestracji CO₂, dzięki czemu pośrednio będą realizowały również Priorytet 5.

Dla realizacji celu 5E istotne znaczenie będą miały również zabiegi pielęgnacyjne wykonywane w lasach 11-20 letnich (czyszczenia późne), które mają na celu promowanie drzew najlepiej przyrastających, korzystnie wpływających na spełnianie przez nie funkcji ekologicznych, w tym efektywniejsze wiązanie węgla. Dzięki tym zabiegom podnoszona będzie naturalna odporność drzewostanu, co jest szczególnie istotne z uwagi na potrzebę adaptacji do zmian klimatu.

8.2.8.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.8.3.1. Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska

Poddziałanie:

- 8.5 – Wsparcie inwestycji zwiększających odporność ekosystemów leśnych i ich wartość środowiskową

8.2.8.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie w ramach poddziałania „Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska” obejmuje inwestycje przyczyniające się do przekształcenia niekorzystnej struktury drzewostanów na drzewostan zbliżony do naturalnego lub półnaturalnego składający się z gatunków rodzimych. W tym celu wspierane są inwestycje zwiększające różnorodność biologiczną poprzez dywersyfikację struktury leśnej oraz składu gatunkowego istniejących drzewostanów w wieku 11-60 lat.

Pomoc przyznawana może być na wprowadzanie podsadzeń w istniejących lasach, przy uwzględnieniu lokalnych warunków siedliskowych, środowiskowych i klimatycznych danego obszaru, w celu zwiększenia odporności drzewostanów na zmiany klimatyczne oraz wzrostu różnorodności biologicznej, a także zwiększenia retencji wody na danym obszarze.

Wspierane są nasadzenia w istniejących już lasach gatunkami dostosowanymi do lokalnych warunków siedliskowych.

Pomoc może być przyznawana na zakładanie remiz podnoszących stabilność ekologiczną lasu tj. wprowadzanie w monokulturze iglastej gatunków drzew i krzewów o dużym znaczeniu biocenotycznym, na zwartej powierzchni, dzięki czemu podnoszona jest stabilność ekologiczna lasu.

Inwestycje związane z cięciami pielęgnacyjnymi są kwalifikowalne, jeżeli głównym celem inwestycji jest zwiększenie wartości ekologicznej lasów, w tym celu kwalifikowalne są jedynie czyszczenia późne w lasach 11-20 letnich.

Pomocą objęte są także inwestycje związane z ochroną niektórych gatunków i obszarów przed szkodami powodowanymi przez dzikie zwierzęta.

Wszystkie rodzaje inwestycji wspierane w ramach poddziałania będą dostosowane do lokalnych warunków siedliskowych i krajobrazowych, poprzez realizowanie ich przy uwzględnieniu zapisów z uproszczonych planów urządzenia lasu lub dokumentów równorzędnych np. decyzji starosty wydanych na podstawie inwentaryzacji stanu lasów.

8.2.8.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc jest przyznawana w formie ryczału, który obejmuje:

- Przebudowę składu gatunkowego drzewostanu:
 - poprzez podsadzenia produkcyjne (wprowadzenie drugiego piętra drzewostanu),
 - poprzez dolesienia luk lub odnowienia w drzewostanach uszkodzonych w szczególności w wyniku chorób, szkodników, zwierzyny lub ekstremalnych warunków pogodowych;
 - iglastego, rosnącego na gruntach porolnych, z przebiegającym procesem chorobowym (sadzenie gatunków liściastych w lukach powstałych w wyniku procesu chorobowego wraz z zabezpieczeniem pniaków po wyciętych drzewach);
- Zróżnicowanie struktury drzewostanu poprzez wprowadzenie podszytu;
- Zakładanie remiz podnoszących stabilność ekologiczną lasu;
- Cięcia pielęgnacyjne zwiększające odporność ekosystemu leśnego – czyszczenia późne w lasach 11 - 20 letnich;
- Zabiegi ochronne przed zwierzyną w przypadku wprowadzenia drugiego piętra/podszytu/remizy oraz uzupełnienia luk.

8.2.8.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i (WE) nr 485/2008.

Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach.

Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o leśnym materiale rozmnożeniowym.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2016 r. poz. 2134).

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2017 r. poz. 1405, z późn. zm.).

8.2.8.3.1.4. Beneficjenci

Właściciele lasów lub ich stowarzyszenia, będący osobą fizyczną lub osobą prawną, z wyłączeniem jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej reprezentujących Skarb Państwa w zakresie zarządzania mieniem stanowiącym własność Skarbu Państwa.

8.2.8.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.8.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Warunkiem uzyskania pomocy będzie spełnienie następujących wymogów:

- minimalna powierzchnia gruntu objętego pomocą wynosi, co najmniej 0,1 ha;
- maksymalna powierzchnia gruntu objętego pomocą w PROW 2014-2020 na jednego beneficjenta nie będzie większa niż 40 ha;
- wiek lasu 11-60 lat.

8.2.8.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Premiowane będą inwestycje wpływające na jak najlepsze osiągnięcie celów w zakresie wzmacniania ekologicznej stabilności obszarów leśnych.

8.2.8.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawki zostały określone ryczałtowo na 1 ha lub na metr bieżący.

1. Kalkulacja stawek płatności w zakresie: (1) przebudowy składu gatunkowego drzewostanu, (2) zróżnicowania struktury drzewostanu poprzez wprowadzenie podszytu, (3) zakładania remiz podnoszących stabilność ekologiczną lasu o powierzchni ok. 10 arów, obejmuje: przygotowanie gleby pod podsadzenia, sadzenie, zakup sadzonek.

Dodatkowo kalkulacja stawek płatności w zakresie przebudowy składu gatunkowego drzewostanu iglastego, rosnącego na gruntach porolnych, z przebiegającym procesem chorobowym uwzględnia zabezpieczenie pniaków po wyciętych drzewach preparatem z grzybem konkurencyjnym wobec patogena - *Phlebiopsis gigantea*.

2. Kalkulacja stawek płatności w zakresie cięć pielęgnacyjnych (czyszczeń późnych) została określona dla drzewostanów w wieku od 11 do 20 lat.

3. Kalkulacja stawek płatności w zakresie zabiegów ochronnych przed zwierzyną została określona dla nowo wprowadzanych nasadzeń tj. w przypadku wprowadzenia drugiego piętra/podszytu/remiz oraz uzupełnienia luk. Stawka ta obejmuje zabiegi chemiczne (stosowanie repelentów) albo mechaniczne (grodzenie i osłonki przed spalowaniem).

Jednocześnie, stawki płatności w zakresie: (1) przebudowy składu gatunkowego drzewostanu, (2) zróżnicowania struktury drzewostanu poprzez wprowadzenie podszytu oraz (3) cięć pielęgnacyjnych zwiększających odporność ekosystemu leśnego – czyszczenia późne, zostały dodatkowo zróżnicowane

(zwiększono o 20 % koszty związane z przygotowaniem gleby oraz sadzeniem) w przypadku gruntów z nachyleniem powyżej 12 stopni biorąc pod uwagę, iż utrudnienia te mają istotny wpływ na zwiększenie nakładu czasu pracy.

Dodatkowo, kalkulując koszty w zakresie: (1) przebudowy składu gatunkowego drzewostanu, (2) cięć pielęgnacyjnych zwiększających odporność ekosystemu leśnego – czyszczenia późne oraz (3) zabiegów ochronnych przed zwierzyną, obliczono średni ważony koszt robocizny w oparciu o udział poszczególnych typów lasów w ogólnej powierzchni lasów prywatnych w Polsce. Przyjęto (na podstawie danych z Biura Urządzania Lasu i Gospodarki Leśnej (2017)), że udział siedlisk w ogólnej powierzchni lasów prywatnych rozkłada się następująco: siedliska borowe bez boru bagiennego – 58,3%, siedliska lasowe bez olesów oraz siedliska borowe górskie bez boru bagiennego – 27,5%, lasy górskie, bór bagienno i olesy – 14,2%.

Jednocześnie, w zakresie zróżnicowania struktury drzewostanu poprzez wprowadzenie podszytu oraz kosztów dotyczących zakładania remiz podnoszących stabilność ekologiczną lasu, kalkulacje wykonano dla grupy siedlisk borowych bez boru bagiennego.

Stawki płatności dla poddziałania 8.5

Przebudowa składu gatunkowego drzewostanu poprzez podsadzenia produkcyjne (wprowadzenie drugiego piętra drzewostanu):

A. na gruntach w warunkach korzystnych – 8 137 zł/ha

B. na gruntach o nachyleniu terenu powyżej 12° – 9 249 zł/ha

Przebudowa składu gatunkowego drzewostanu poprzez dolesienia luk lub odnowienia w drzewostanach uszkodzonych w szczególności w wyniku chorób, szkodników, zwierzyny lub ekstremalnych warunków pogodowych:

A. na gruntach w warunkach korzystnych – 12 538 zł/ha

B. na gruntach o nachyleniu terenu powyżej 12° – 14 213 zł/ha

Zróżnicowanie struktury drzewostanu poprzez wprowadzenie podszytu:

A. na gruntach w warunkach korzystnych – 4 610 zł/ha

B. na gruntach o nachyleniu terenu powyżej 12° – 5 210 zł/ha

Zakładanie remiz podnoszących stabilność ekologiczną lasu: 848 zł/10 arów

Cięcia pielęgnacyjne zwiększające odporność ekosystemu leśnego – czyszczenia późne w lasach 11-20 letnich:

A. na gruntach w warunkach korzystnych – 764 zł/ha

B. na gruntach o nachyleniu terenu powyżej 12° – 917 zł/ha

Zabiegi ochronne przed zwierzyną w przypadku wprowadzenia II piętra/podszytu/remiz oraz uzupełnienia luk:

A. zabezpieczenie sadzonek repelentami – 424 zł/ha

B. zabezpieczenie sadzonek osłonkami – 1 488 zł/ha

C. grodzenie remiz – 8,82 zł/mb

8.2.8.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.8.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

- Jest to nowe poddziałanie nierealizowane dotychczas w ramach PROW 2014-2020 dotyczące lasów 11-60 letnich;
- Poddziałanie dotyczy „inwestycji nieprodukcyjnych”, oznacza to, że nie są wspierane koszty związane z bieżącym utrzymaniem lasów ani działania skoncentrowane wyłącznie na interesie ekonomicznym.

8.2.8.3.1.9.2. Działania łagodzące

- Wykorzystanie doświadczeń z wdrażania poddziałania 8.1
- Wykorzystanie przy określeniu szczegółowych wymogów dotychczasowej współpracy z podmiotami zaangażowanymi we wdrażanie poddziałania 8.1.

8.2.8.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

Podjęcie działań łagodzących pozwoli na uniknięcie ryzyka w realizacji poddziałania.

8.2.8.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Koszty zostały ustalone ryczałtowo na hektar lub na metr bieżący, z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczych, ekonomicznych, przestrzennych i społecznych.

Kalkulacja wysokości wsparcia bazuje na rzeczywistych kosztach związanych z wprowadzaniem podsadzeń, pielęgnacją i ochroną lasów, znajdujących się w różnych regionach kraju, które zostały zebrane przez Instytut Badawczy Leśnictwa.

Kalkulację stawek płatności przeprowadzono w oparciu o m.in.:

- Kalkulację pracochłonności prac leśnych wykonaną w oparciu o „Katalog norm czasu dla prac leśnych wykonywanych w zagospodarowaniu lasu” stanowiący załącznik do Zarządzenia Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych nr 99/2003 z dnia 21 listopada 2003 r.;
- Potrzebę zróżnicowania pracochłonności prac w zależności od warunków siedliskowych i innych

utrudnień, mających wpływ na zwiększenie nakładu czasu pracy;

- Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze prywatnym w leśnictwie;
- Minimalną stawkę godzinową w 2018 r. i jej relacje do minimalnego wynagrodzenia w sektorze prywatnym w leśnictwie;
- Ceny sadzonek ustalone na podstawie przeglądu cen sprzedaży materiału sadzeniowego dla odbiorców detalicznych w wybranych 10 nadleśnictwach z różnych regionów kraju.

Z uwagi na racjonalność wydatkowanych środków, stawka płatności w zakresie wprowadzenia II piętra drzewostanu, podszytu oraz uzupełnianiu luk, (na którą składa się przygotowanie gleby, sadzenie, sadzonki), obejmuje 70% kosztów zakupu sadzonek. Jednocześnie, stawka dotycząca zabezpieczenia sadzonek osłonkami obejmuje 60 % oszacowanych kosztów.

Poziom częściowej rekompensaty oszacowanych kosztów ustalono biorąc pod uwagę zakładane cele Programu oraz ograniczenie budżetowe.

Jednocześnie, ze względu na tożsamość czynności stawki w zakresie zabiegów ochronnych przed zwierzyną, poprzez zastosowanie repelentów oraz grodzenia remiz, zostały ujednolicone ze stawkami określonymi w ramach poddziałania 8.1.

8.2.8.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie i uzasadnienie rozmiaru gospodarstw, powyżej którego wsparcie uzależnione jest od przedłożenia planu urządzenia lasu lub równoważnego instrumentu.

Pomoc na inwestycje realizowane w ramach poddziałania 8.5 udzielana jest do lasów prywatnych, dla których opracowany jest Uproszczony Plan Urządzania Lasu oraz dla lasów rozdrobnionych o powierzchni do 10 ha, dla których zadania z zakresu gospodarki leśnej określa decyzja starosty wydana na podstawie inwentaryzacji stanu lasów lub opracowane są dokumenty równorzędne.

Uprozczone plany urządzenia lasu (zgodnie z art. 19 ust. 2 ustawy o lasach) sporządza się dla lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa o obszarze co najmniej 10 ha, stanowiącego zwarty kompleks leśny. Plany te, zawierają skrócony opis lasu i gruntów przeznaczonych do zalesienia oraz podstawowe zadania dotyczące gospodarki leśnej. Plany te sporządzane są na zlecenie Starosty przez firmy specjalizujące się w tym zakresie (Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej) i zatwierdzane są dopiero po uzyskaniu opinii właściwego terytorialnie nadleśniczego. Ponadto Starosta nadzoruje wykonanie zatwierdzonych uproszczonych planów urządzenia lasów w lasach prywatnych.

Dla lasów rozdrobnionych o powierzchni do 10 ha, niestanowiących własności Skarbu Państwa, zadania z zakresu gospodarki leśnej określa decyzja starosty wydana na podstawie inwentaryzacji stanu lasów. Inwentaryzacja ta, dla lasów prywatnych przeprowadzana jest na zlecenie Starosty.

Szczegółowe warunki i tryb sporządzania uproszczonego planu urządzenia lasu oraz inwentaryzacji stanu lasu określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2012 r. w sprawie szczegółowych

warunków i trybu sporządzania planu urządzenia lasu, uproszczonego planu urządzenia lasu oraz inwentaryzacji stanu lasu (Dz. U. z 2012 r. poz. 1302).

W oparciu o przepisy ww. rozporządzenia, uproszczony plan urządzenia lasu i inwentaryzację stanu lasu sporządza się na okres 10 lat, a przy ich sporządzaniu uwzględnia się:

- wymogi hodowli, ochrony, urządzenia, ochrony przeciwpożarowej i użytkowania lasu;
- wymogi ochrony przyrody i krajobrazu oraz ochrony różnorodności biologicznej;
- potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa;
- zasady prowadzenia gospodarki leśnej w lasach ochronnych;
- planowany w aktach prawa miejscowego sposób zagospodarowania lasu i jego otoczenia;
- potrzeby racjonalnego kształtowania i ochrony zasobów wodnych.

Opis „równoważnego instrumentu”

-

[Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych] Określenie gatunków, obszarów i metod stosowanych w celu uniknięcia niewłaściwego zalesiania, o których mowa w art. 6 lit. a) rozporządzenia delegowanego nr 807/2014, w tym opis warunków środowiskowych i klimatycznych obszarów, na których przewidziane jest zalesienie, o których mowa w art. 6 lit. b) tego samego rozporządzenia

-

[Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych] Określenie minimalnych wymogów w dziedzinie ochrony środowiska, o których mowa w art. 6 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

-

[Zakładanie systemów rolno-leśnych] Określenie minimalnej i maksymalnej liczby drzew oraz gatunków leśnych, które mają być posadzone na hektar, oraz, po osiągnięciu dorosłości, utrzymane, o czym mowa w art. 23 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

-

[Tworzenie systemów rolno-leśnych] Wskazanie korzyści dla środowiska płynących ze wspieranych systemów

-

[Zapobieganie zniszczeniom lasów wskutek pożarów lasów, klęsk żywiołowych i katastrof oraz odtwarzanie lasów] W stosownych przypadkach, wykaz gatunków organizmów szkodliwych dla roślin, które to gatunki mogą spowodować klęskę

-

[Zapobieganie zniszczeniom lasów wskutek pożarów lasów, klęsk żywiołowych i katastrof oraz odtwarzanie lasów] Określenie obszarów leśnych sklasyfikowanych jako obszary wysokiego lub średniego ryzyka występowania pożarów lasów zgodnie z odpowiednim planem ochrony lasów

-

[Zapobieganie zniszczeniom lasów wskutek pożarów lasów, klęsk żywiołowych i katastrof oraz odtwarzanie lasów] W przypadku działań zapobiegawczych dotyczących występowania szkodników i chorób, opis wystąpienia stosownej klęski, poparty dowodami naukowymi, w tym, w stosownych przypadkach, zalecenia dotyczące zwalczania szkodników i chorób opracowane przez organizacje naukowe

-

[Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska] Określenie rodzajów kwalifikowalnych inwestycji oraz celów środowiskowych lub zwiększanie użyteczności publicznej, których osiągnięciu mają one służyć

Zróznicowanie składu gatunkowego drzewostanów jednogatunkowych (głównie monokultur iglastych), poprzez wprowadzenie gatunków liściastych pod okapem drzewostanu (II piętra, podszytu oraz uzupełnianiu luk), będzie wpływało istotnie na wzbogacenie różnorodności biologicznej. Dodatkowo, pozytywnie będzie oddziaływać na warunki glebowe, poprzez jej osłonę przed szkodliwymi czynnikami abiotycznymi.

Podsadzenie pod okapem drzewostanu, oraz dolesienia luk lub odnowienia w drzewostanach uszkodzonych, w szczególności w wyniku chorób, szkodników, zwierzyny lub ekstremalnych warunków pogodowych, będą odgrywać również rolę biocenotyczną, gdyż zwiększana będzie odporność drzewostanu na szkodliwe czynniki zewnętrzne, głównie biotyczne.

Nasadzenia realizowane będą z dominującym udziałem gatunków liściastych, co w istotny sposób przyczyni się do zmiany struktury lasów z uwagi na korzyści ekologiczne lub związane ze zmianą klimatu.

Celowi temu służyć będzie również zakładanie remiz leśnych - skupisk roślin (zwykle krzewów, drzewek owocowych) służących jako baza pokarmowa (żerowa) oraz ostoja ptactwa i zwierzyny leśnej, które

również mają duże znaczenie dla zwiększania różnorodności biologicznej poprzez stworzenie lub poprawę warunków egzystencji entomofagów należących do różnych grup systematycznych: od stawonogów (owadów, pajęczaków), przez płazy i gady, do ptaków i drobnych ssaków.

Skuteczność realizacji ww. celów, wzmocniona będzie poprzez ochronę wprowadzanych nasadzeń przed zniszczeniami od zwierzyny, dzięki czemu zwiększona zostanie odporność biologiczna lasu.

Jednocześnie, dzięki prowadzeniu zabiegów pielęgnacyjnych wykonywanych w lasach 11-20 letnich (czyszczenia późne), podnoszona będzie naturalna odporność drzewostanu poprzez: (1) usuwanie lub hamowanie wzrostu drzew wadliwych, inwazyjnych, chorych i opanowanych; (2) przerzedzanie nadmiernie zagęszczonych partii młodnika; (3) regulowanie składu gatunkowego oraz wytwarzanie i utrwalanie pożądanej formy zmieszania; (4) popieranie najbardziej wartościowych składników drzewostanu i naturalnej różnorodności biologicznej lasu, a w konsekwencji również polepszenie stanu sanitarnego i biologicznej odporności lasu.

8.2.8.3.2. Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych

Poddziałanie:

- 8.1 - wsparcie na zalesianie i tworzenie terenu zalesionego

8.2.8.3.2.1. Opis rodzaju operacji

1. Pomoc na zalesianie i tworzenie terenów zalesionych jest udzielana do gruntów, dla których opracowany jest **plan zalesienia** przez Nadleśniczego Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe zgodnie z art. 35 ustawy o lasach oraz w oparciu o przepisy ustawy o leśnym materiale rozmnożeniowym.

2. Pomoc na tworzenie zadrzewień śródpolnych jest udzielana na założenie zadrzewienia na gruntach ornych w formie szpalerów lub pasów drzew lub krzewów.

Pomoc przyznawana jest do powierzchni objętej nasadzeniami, wykonanymi zgodnie z przepisami określającymi szczegółowe warunki przyznania pomocy. W składzie gatunkowym nasadzeń mogą być wykorzystywane wyłącznie rodzime gatunki drzew lub krzewów (w tym gatunki biocenotyczne lub miododajne), wskazane w przepisach krajowych. Dzięki ściśle określonym wymogom w zakresie składu gatunkowego drzew lub krzewów (w tym gatunków biocenotycznych lub miododajnych) oraz wielkości i szerokości nasadzeń, zadrzewienia będą spełniać szereg funkcji środowiskowych.

Plan zalesienia oraz przepisy krajowe określają **wymogi zalesienia**, w tym w szczególności: skład gatunkowy zalesień oraz metodę sadzenia, jak również pochodzenie materiału sadzeniowego, przy uwzględnieniu lokalnych warunków siedliskowych, środowiskowych i klimatycznych danego obszaru. Wymogi zalesienia określone w tym planie wraz z przepisami określającymi szczegółowe warunki przyznania pomocy w ramach działania zalesieniowego realizować będą minimalne wymagania w zakresie ochrony środowiska, o których mowa w art. 6 Rozporządzenia Delegowanego Komisji (UE) nr 807/2014, jak również wymogi określone w załączniku do Rozporządzenia Wykonawczego Komisji (UE) nr 808/2013.

Wymogi określone w planie zalesienia dotyczą:

- (1) wykonania zalesienia na gruntach rolnych lub innych niż rolne albo ewentualnego dodatkowego sadzenia drzew (dolesienia) na terenach zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej (pokrytych samosiewem);
- (2) utrzymania, pielęgnowania i ochrony przed zwierzyną nowo założonych upraw leśnych oraz terenów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej (również tych, na których nie są wymagane dolesienia);
- (3) ewentualnej ochrony przeciwpożarowej zalesienia.

Ponadto, zalesienia wspierane w ramach poddziałania będą dostosowane do lokalnych warunków siedliskowych i krajobrazowych, zgodnie z wymogami określonymi w dokumentach dotyczących zagospodarowania przestrzennego gminy, w szczególności w oparciu o przepisy ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

8.2.8.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc jest przyznawana w formie ryczału:

- 1) jednorazowo za wykonanie zalesienia gruntów rolnych lub innych niż rolne oraz dolesienia na terenach pokrytych samosiewem (o ile zgodnie z planem zalesienia zalecane jest dodatkowe sadzenie drzew) lub wykonania zadrzewienia oraz ewentualną ochronę poprzez ogrodzenie bądź palikowanie; tzw. wsparcie na zalesienie lub wsparcie na tworzenie zadrzewień śródpolnych;
- 2) maksymalnie przez 5 lat na utrzymanie, pielęgnowanie i ewentualną ochronę przed zwierzyną poprzez stosowanie repelentów (o ile plan zalesienia nie przewiduje ogrodzenia albo palikowania) nowo założonych upraw leśnych, jak również terenów zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej (również tych, na których nie są wymagane dolesienia), tzw. **premia pielęgnacyjna**;
- 3) maksymalnie przez 12 lat na pokrycie utraconych dochodów z działalności rolniczej, tzw. **premia zalesieniowa**.

8.2.8.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) nr 807/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i wprowadzające przepisy przejściowe,

Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) nr 808/2014 z dnia 17 lipca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW),

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i (WE) nr 485/2008,

Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) nr 640/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli oraz warunków odmowy lub wycofania płatności oraz do kar administracyjnych mających zastosowanie do płatności bezpośrednich, wsparcia rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności,

Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) nr 809/2014 z dnia 17 lipca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli, środków rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności,

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 637/2008 i rozporządzenie

Rady (WE) nr 73/2009,

Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) nr 639/2014 z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie uzupełnienia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 ustanawiającego przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz zmiany załącznika X do tego rozporządzenia,

Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) nr 641/2014 z dnia 16 czerwca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 ustanawiającego przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej,

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1310/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające niektóre przepisy przejściowe w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 1305/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady w zakresie środków i ich rozdziału w odniesieniu do roku 2014, a także i zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009 oraz rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, (UE) nr 1306/2013 i (UE) nr 1308/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady w zakresie ich stosowania w roku 2014,

Rozporządzenie Komisji (UE) nr 702/2014 z dnia 25 czerwca 2014 r. uznające niektóre kategorie pomocy w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej,

Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2015 r. poz. 2100, z późn. zm.),

Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o leśnym materiale rozmnożeniowym (Dz. U. z 2015 r., poz. 1092, z późn. zm.),

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651, z późn. zm.),

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r. poz. 353, z późn. zm.).

8.2.8.3.2.4. Beneficjenci

- Rolnicy – właściciele gruntów rolnych oraz gruntów innych niż rolne, z wyłączeniem jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej reprezentujących Skarb Państwa w zakresie zarządzania mieniem.
- JST będące właścicielami gruntów rolnych oraz gruntów innych niż rolne – w zakresie kosztów założenia.

8.2.8.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy

8.2.8.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

1. **Pomoc na zalesianie** może być przyznana, jeżeli:

- minimalna powierzchnia gruntu objętego pomocą wynosi co najmniej 0,1 ha;
- pomocą objęte są grunty:
- stanowiące grunty orne lub sady
- inne niż rolne wykazane w ewidencji gruntów jako użytki rolne lub grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych, niewykorzystywane do produkcji rolniczej.

2. **Pomoc na tworzenie zadrzewień śródpolnych** może być przyznana do zadrzewień:

- na gruntach ornych,
- o powierzchni co najmniej 0,1 ha i nie więcej niż 0,5 ha,
- o szerokości nie większej niż 20 m,
- w których gatunki liściaste stanowią co najmniej 90%.

8.2.8.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Premiowane będą zalesienia i zadrzewienia wpływające na osiągnięcie celów w zakresie zapobiegania erozji oraz wzmocnienia ekologicznej stabilności obszarów leśnych.

W celu wypełnienia założeń Priorytetowych Ram Działań dla Sieci Natura 2000 (PAF) ustanowione będą również kryteria selekcji preferujące tworzenie korytarzy ekologicznych w ramach Sieci Natura 2000, o ile tego typu obszary będą przewidziane do zalesienia w Planach Zadań Ochronnych lub Planach Ochrony dla obszarów Natura 2000.

Ponadto, wszystkie zalesienia i zadrzewienia wpisywać się będą w założenia zawarte w Komunikacie Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Zielona infrastruktura — zwiększanie kapitału naturalnego Europy”.

8.2.8.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Maksymalna powierzchnia gruntu objętego pomocą w PROW 2014-2020 na jednego beneficjenta nie będzie większa niż 40 ha.

Stawki na zalesienie i zadrzewienia zostały określone ryczałtowo na 1 ha lub na metr bieżący. W przypadku premii pielęgnacyjnej i zalesieniowej są to stawki jednoroczne.

1. Stawka płatności w zakresie **wsparcia na zalesienie** odpowiada 100% wyszacowanych kosztów inwestycyjnych i została zróżnicowana w zależności od: (1) grupy sadzonych gatunków, tj. iglaste i

liściaste; (2) nachylenia terenu: powyżej 12 stopni i w warunkach korzystnych; (3) charakterystyki zalesionych gruntów (grunty erozyjne); (4) rodzaju materiału sadzeniowego (sadzonki z odkrytym materiałem sadzeniowym, sadzonki mikoryzowane).

W przypadku, jeżeli plan zalesienia przewiduje stosowanie zabiegów ochronnych przed zwierzyną, dodatkowo w ramach wsparcia na zalesienie refundowane będą koszty ogrodzenia lub palikowania.

2. Stawka płatności w zakresie **premii pielęgnacyjnej** została zróżnicowana w zależności od: (1) nachylenia terenu: powyżej 12 stopni i w warunkach korzystnych; (2) charakterystyki zalesionych gruntów (grunty erozyjne); (3) wykorzystania sukcesji naturalnej. Zastosowano pełną oszacowaną stawkę.

W przypadku, jeżeli plan zalesienia przewiduje stosowanie zabiegów ochronnych przed zwierzyną, dodatkowo w ramach premii pielęgnacyjnej refundowane będą koszty stosowania repelentów.

3. Stawka płatności w zakresie **premii zalesieniowej** została skalkulowana biorąc pod uwagę zalecenia KE co do unikania nadmiernej kompensacji z uwagi na fakt, iż dla gruntów zalesionych będą przysługiwały płatności bezpośrednio przez cały okres zobowiązania, zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1307/2013. Zastosowano pełną oszacowaną stawkę.

4. Stawka płatności w zakresie wsparcia na tworzenie zadrzewień śródpolnych odpowiada 100% wyszacowanych kosztów inwestycyjnych i została zróżnicowana w zależności od nachylenia terenu tj. powyżej 12 stopni i w warunkach korzystnych.

Dodatkowo refundowane będą koszty zabezpieczenia sadzonek przed zwierzyną.

Stawki płatności dla poddziałania 8.1:

Wsparcie na zalesienie:

A. Zalesianie w warunkach korzystnych: 10 921 zł/ha dla gatunków iglastych; 11 920 zł/ha dla gatunków liściastych.

B. Zalesianie na gruntach o nachyleniu powyżej 12°: 11 910 zł/ha dla gatunków iglastych; 12 707 zł/ha dla gatunków liściastych.

C. Zalesianie na gruntach erozyjnych: 8 354 zł/ha dla gatunków iglastych; 9 117 zł/ha dla gatunków liściastych.

D. Zalesianie na gruntach erozyjnych o nachyleniu powyżej 12°: 9 518 zł/ha dla gatunków iglastych; 10 164 zł/ha dla gatunków liściastych.

E. Zalesianie sadzonkami z zakrytym systemem korzeniowym i mikoryzowanymi w warunkach korzystnych: 11 556 zł/ha dla gatunków iglastych; 8 307 zł/ha dla gatunków liściastych.

F. Zalesianie sadzonkami z zakrytym systemem korzeniowym i mikoryzowanymi na gruntach o nachyleniu powyżej 12°: 12 308 zł/ha dla gatunków iglastych; 8 943 zł/ha dla gatunków liściastych.

G. Zabezpieczanie przed zwierzyną - grodzenie 2-metrową siatką metalową - 8,82 zł/mb.

H. Zabezpieczenie 3 palikami - 1 132 zł/ha.

Wsparcie na tworzenie zadrzewień śródpolnych:

- A. Zadrzewienie w warunkach korzystnych: 10 892 zł/ha.
- B. Zadrzewienie na gruntach o nachyleniu powyżej 12°: 13 664 zł/ha.
- C. Zabezpieczanie przed zwierzyną - grodzenie 2-metrową siatką metalową - 8,82 zł/mb.
- D. Zabezpieczenie 3 palikami - 1 132 zł/ha.
- E. Zabezpieczenie sadzonek osłonkami – 1 488 zł/ha.

Premia pielęgnacyjna:

- A. Na gruntach w warunkach korzystnych - 1 075 zł/ha.
- B. Na gruntach o nachyleniu powyżej 12° - 1 237 zł/ha.
- C. Na gruntach erozyjnych - 1 358 zł/ha.
- D. Na gruntach erozyjnych o nachyleniu powyżej 12° - 1 628 zł/ha.
- E. Na gruntach innych niż rolne z wykorzystaniem sukcesji naturalnej - 794 zł/ha.
- F. Na gruntach innych niż rolne o nachyleniu powyżej 12° z wykorzystaniem sukcesji naturalnej - 968 zł/ha.
- G. Zabezpieczenie repelentami - 424 zł/ha.

Premia zalesieniowa:

- A. Premia zalesieniowa - 1 215 zł/ha.

8.2.8.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji**8.2.8.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań**

1. Trudności weryfikacji w toku kontroli administracyjnej warunku dotyczącego ograniczenia, że do zalesienia będą mogły być przeznaczane grunty przewidziane do zalesienia w planach zagospodarowania przestrzennego.
2. Trudności weryfikacji wpływu zalesienia na osiągnięcie celów w zakresie zapobiegania erozji oraz wzmacniania ekologicznej stabilności obszarów leśnych.

8.2.8.3.2.9.2. Działania łagodzące

Doprecyzowanie wymogów na etapie wdrażania.

8.2.8.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

Doprecyzowanie wymogów na etapie wdrażania pozwoli na uniknięcie ryzyka w realizacji działania.

8.2.8.3.2.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Koszty zostały ustalone ryczałtowo na hektar z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczych, ekonomicznych, przestrzennych i społecznych.

Kalkulacja wysokości wsparcia bazuje na rzeczywistych kosztach związanych z zakładaniem, pielęgnacją i ochroną upraw leśnych w różnych regionach kraju oraz zadrzewień w warunkach korzystnych i na stokach powyżej 12 stopni. Ponieważ analiza czynników kształtujących koszty założenia zadrzewienia, uprawy leśnej, jej pielęgnacji i ochrony nasadzeń nie wykazała istotnego zróżnicowania regionalnego, bazowano na kosztach uśrednionych w skali kraju.

W kalkulacji stawek płatności korzystano z:

- informacji uzyskanych z nadleśnictw prowadzących szkółki kontenerowe, tj. produkujących materiał z zakrytym systemem korzeniowym; informacje o cenach sadzonek „z gruntu” uzyskano z nadleśnictw o największym udziale lasów niestanowiących własności Skarbu Państwa oraz nadleśnictw o potencjalnie największych powierzchniach do zalesiania tego rodzaju gruntów;
- danych dotyczących kosztów: robocizny, materiałów użytych do zalesień i pielęgnowania lasu, poniesionych w latach 2005-2012 przez wszystkie nadleśnictwa w kraju, uzyskanych z Systemu Informatycznego Lasów Państwowych;
- informacji uzyskanych od prywatnych firm leśnych świadczących usługi prywatnym właścicielom gruntów rolnych i lasów;
- katalogów norm czasu dla prac leśnych, wprowadzonych Zarządzeniem nr 99 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2003 r. OR-181-1/03 (materiał pomocniczy);
- „Zasad hodowli lasu”, stanowiących załącznik do Zarządzenia nr 53 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r., obowiązujących w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych od dnia 1 stycznia 2012 r.;
- „Instrukcji urządzenia lasu”, stanowiącej załącznik do Zarządzenia nr 55 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r., obowiązującej w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych od dnia 21 listopada 2011 r.

W kalkulacjach uwzględniono również wymogi prawodawstwa UE oraz wytyczne KE.

W zakresie **wsparcia na zalesianie** przy wyliczeniu wysokości stawek płatności brano pod uwagę koszty: przygotowania gruntu (w tym specjalnego przygotowania w przypadku gruntów erozyjnych oraz z nachyleniem powyżej 12°), zakupu sadzonek (uwzględniające poprawki w drugim roku po posadzeniu), dowozu i dołowania sadzonek, sadzenia oraz wykonania poprawek. Do wsparcia na zalesianie dodatkowo

może być przyznawane wsparcie na ochronę uprawy leśnej poprzez grodzenie uprawy lub palikowanie, gdzie wysokość stawki została skalkulowana na podstawie kosztów: materiałów użytych do zabezpieczenia uprawy leśnej przed zwierzyną, robocizny oraz transportu.

W zakresie **wsparcia na tworzenie zadrzewień śródpolnych** przy wyliczeniu wysokości stawek płatności brano pod uwagę koszty: ręcznego przygotowania gruntu pod nasadzenie drzew lub krzewów, zakupu sadzonek (wieloletki drzew lub krzewów liściastych), wykonania uzupełnień w drugim roku po posadzeniu, dowozu i dołowania sadzonek oraz sadzenia (w jamkę na talerzach). Do wsparcia na tworzenie zadrzewień śródpolnych dodatkowo może być przyznawane wsparcie na ochronę nasadzeń poprzez grodzenie, osłonki lub palikowanie, gdzie wysokość stawki została przyjęta analogiczna jak w przypadku zalesień i poddziałania 8.5.

W zakresie **premii pielęgnacyjnej** przy wyliczeniu wysokości stawek płatności brano pod uwagę koszty: wykaszania chwastów, cięć pielęgnacyjnych, przerzedzania przegęszczonych partii samosiewów (w przypadku zalesień z wykorzystaniem sukcesji naturalnej), czyszczeń wczesnych i późnych, ochrony przed szkodnikami i grzybami oraz ochrony przeciwpożarowej. Do premii pielęgnacyjnej dodatkowo może być przyznawana pomoc na ochronę uprawy leśnej poprzez użycie repelentów, gdzie wysokość stawki została skalkulowana na podstawie kosztów zakupu środków ochrony oraz kosztów związanych z robocizną.

W zakresie **premii zalesieniowej** przy wyliczeniu wysokości stawki, brano pod uwagę wartość utraconych dochodów związanych z trwałym wyłączeniem 1 ha gruntu z użytkowania rolnego. Kalkulację w tym zakresie poparto danymi z Głównego Urzędu Statystycznego dotyczącymi cen produktów rolnych, które decydują o sumarycznej wartości przychodów oraz kalkulacją kosztów bezpośrednich produkcji rolnej, opracowaną przez Ośrodki Doradztwa Rolniczego.

Przychody gospodarstwa rolnego z 1 ha powierzchni gruntów przeznaczonych do zalesień ustalono na podstawie średniej wysokości plonu wybranych upraw (Rocznik Statystyczny Rolnictwa z 2012 r.) oraz średniej ceny w skupie (Ceny produktów rolnych GUS 2011-2013) dla żyta, owsa, pszenżyta, kukurydzy na ziarno i ziemniaków oraz danych dostępnych na internetowych portalach rolniczych dotyczących cen ziarna kukurydzy na paszę.

Koszty gospodarstwa rolnego ustalono jako wartość kosztów bezpośrednich prowadzenia upraw wymienionych roślin na podstawie danych przedstawionych w kalkulacjach rolniczych, zamieszczanych na stronach Ośrodków Doradztwa Rolniczego (ODR) (za lata 2010-2013).

Ostateczną stawkę premii zalesieniowej ustalono biorąc pod uwagę ekspertyzę Instytutu Badawczego Leśnictwa oraz opracowania Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy w przedmiotowym zakresie. Oświadczenie potwierdzające adekwatność i dokładność obliczeń znajduje się w rozdziale 18.

8.2.8.3.2.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie i uzasadnienie rozmiaru gospodarstw, powyżej którego wsparcie uzależnione jest od przedłożenia planu urządzenia lasu lub równoważnego instrumentu.

Pomoc na zalesienie i tworzenie terenów zalesionych jest udzielana do gruntów, dla których opracowany jest **plan zalesienia** przez Nadleśniczego Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.

Opis „równoważnego instrumentu”

-

[Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych] Określenie gatunków, obszarów i metod stosowanych w celu uniknięcia niewłaściwego zalesiania, o których mowa w art. 6 lit. a) rozporządzenia delegowanego nr 807/2014, w tym opis warunków środowiskowych i klimatycznych obszarów, na których przewidziane jest zalesienie, o których mowa w art. 6 lit. b) tego samego rozporządzenia

Plan zalesienia oraz przepisy krajowe określają **wymogi zalesienia**, w tym w szczególności: skład gatunkowy zalesień oraz metodę sadzenia, jak również pochodzenie materiału sadzeniowego, przy uwzględnieniu lokalnych warunków siedliskowych, środowiskowych i klimatycznych danego obszaru.

Ponadto, zalesienia wspierane w ramach poddziałania będą dostosowane do lokalnych warunków siedliskowych i krajobrazowych zgodnie z wymogami określonymi w dokumentach dotyczących zagospodarowania przestrzennego gminy.

W przypadku zadrzewień nie będzie wymagany plan sporządzany przez nadleśniczego, gdyż wymogi co do składu gatunkowego zadrzewień zostaną określone w przepisach krajowych, z uwzględnieniem warunków określonych w art. 6 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014, m.in. w zakresie minimalnego udziału gatunków liściastych.

[Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych] Określenie minimalnych wymogów w dziedzinie ochrony środowiska, o których mowa w art. 6 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

Zalesienia lub zadrzewienia będą wykonywane zgodnie z przepisami o ochronie przyrody i ocenach oddziaływania na środowisko (w wymaganych przepisami przypadkach, po wcześniejszych konsultacjach planowanego zalesienia - z właściwymi organami w zakresie obszarowych form ochrony przyrody, natomiast w przypadku obszarów wyznaczonych jako Natura 2000 w ramach dyrektywy 2009/147/WE i dyrektywy 92/43/EWG - zgodnie z celami zarządzania tych obszarów).

[Zakładanie systemów rolno-leśnych] Określenie minimalnej i maksymalnej liczby drzew oraz gatunków leśnych, które mają być posadzone na hektar, oraz, po osiągnięciu dorosłości, utrzymane, o czym mowa w art. 23 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

-

[Tworzenie systemów rolno-leśnych] Wskazanie korzyści dla środowiska płynących ze wspieranych systemów

-

[Zapobieganie zniszczeniom lasów wskutek pożarów lasów, klęsk żywiołowych i katastrof oraz odtwarzanie lasów] W stosownych przypadkach, wykaz gatunków organizmów szkodliwych dla roślin, które to gatunki mogą spowodować klęskę

-

[Zapobieganie zniszczeniom lasów wskutek pożarów lasów, klęsk żywiołowych i katastrof oraz odtwarzanie lasów] Określenie obszarów leśnych sklasyfikowanych jako obszary wysokiego lub średniego ryzyka występowania pożarów lasów zgodnie z odpowiednim planem ochrony lasów

-

[Zapobieganie zniszczeniom lasów wskutek pożarów lasów, klęsk żywiołowych i katastrof oraz odtwarzanie lasów] W przypadku działań zapobiegawczych dotyczących występowania szkodników i chorób, opis wystąpienia stosownej klęski, poparty dowodami naukowymi, w tym, w stosownych przypadkach, zalecenia dotyczące zwalczania szkodników i chorób opracowane przez organizacje naukowe

-

[Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska] Określenie rodzajów kwalifikowalnych inwestycji oraz celów środowiskowych lub zwiększanie użyteczności publicznej, których osiągnięciu mają one służyć

-

8.2.8.4. *Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji*

8.2.8.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

8.2.8.4.2. Działania łagodzące

8.2.8.4.3. Ogólna ocena działania

8.2.8.5. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.8.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Określenie i uzasadnienie rozmiaru gospodarstw, powyżej którego wsparcie uzależnione jest od przedłożenia planu urządzenia lasu lub równoważnego instrumentu.

Opis „równoważnego instrumentu”

[Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych] Określenie gatunków, obszarów i metod stosowanych w celu uniknięcia niewłaściwego zalesiania, o których mowa w art. 6 lit. a) rozporządzenia delegowanego nr 807/2014, w tym opis warunków środowiskowych i klimatycznych obszarów, na których przewidziane jest zalesienie, o których mowa w art. 6 lit. b) tego samego rozporządzenia

[Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych] Określenie minimalnych wymogów w dziedzinie ochrony środowiska, o których mowa w art. 6 rozporządzenia delegowanego nr 807/2014

[Zakładanie systemów rolno-leśnych] Określenie minimalnej i maksymalnej liczby drzew oraz gatunków leśnych, które mają być posadzone na hektar, oraz, po osiągnięciu dorosłości, utrzymane, o czym mowa w art. 23 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

[Tworzenie systemów rolno-leśnych] Wskazanie korzyści dla środowiska płynących ze wspieranych systemów

[Zapobieganie zniszczeniom lasów wskutek pożarów lasów, klęsk żywiołowych i katastrof oraz odtwarzanie lasów] W stosownych przypadkach, wykaz gatunków organizmów szkodliwych dla roślin, które to gatunki mogą spowodować klęskę

[Zapobieganie zniszczeniom lasów wskutek pożarów lasów, klęsk żywiołowych i katastrof oraz odtwarzanie lasów] Określenie obszarów leśnych sklasyfikowanych jako obszary wysokiego lub średniego ryzyka występowania pożarów lasów zgodnie z odpowiednim planem ochrony lasów

[Zapobieganie zniszczeniom lasów wskutek pożarów lasów, klęsk żywiołowych i katastrof oraz odtwarzanie lasów] W przypadku działań zapobiegawczych dotyczących występowania szkodników i chorób, opis wystąpienia stosownej klęski, poparty dowodami naukowymi, w tym, w stosownych przypadkach, zalecenia dotyczące zwalczania szkodników i chorób opracowane przez organizacje naukowe

[Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska] Określenie rodzajów kwalifikowalnych inwestycji oraz celów środowiskowych lub zwiększanie użyteczności publicznej, których osiągnięciu mają one służyć

8.2.8.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

W ramach działania wspierane będą zalesienia i zadrzewienia oraz inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska, na minimalnej powierzchni 0,1 ha, która odpowiada minimalnej powierzchni zgodnie z definicją lasu określoną w art. 3 ustawy o lasach i która stanowi, iż las to grunt:

1) o zwartej powierzchni co najmniej 0,10 ha, pokryty roślinnością leśną (uprawami leśnymi) - drzewami i krzewami oraz runem leśnym - lub przejściowo jej pozbawiony:

- a) przeznaczony do produkcji leśnej lub
- b) stanowiący rezerwat przyrody lub wchodzący w skład parku narodowego albo
- c) wpisany do rejestru zabytków;

2) związany z gospodarką leśną, zajęty pod wykorzystywane dla potrzeb gospodarki leśnej: budynki i budowle, urządzenia melioracji wodnych, linie podziału przestrzennego lasu, drogi leśne, tereny pod liniami energetycznymi, szkółki leśne, miejsca składowania drewna, a także wykorzystywany na parkingi leśne i urządzenia turystyczne.

Poprzez tworzenie terenów zalesionych rozumie się tworzenie zadrzewień śródpolnych, za które uznawane będą obszary o powierzchni co najmniej 0,1 ha i maksimum 0,5 ha, składające się z drzew lub krzewów rosnących w formie szpalerów lub pasów drzew, o szerokości do 20 m, tzw. stref buforowych i miedz śródpolnych.

Do zalesienia, zadrzewień oraz wprowadzenia nasadzeń w ramach poddziałania 8.5 będą wykorzystywane gatunki nieinwazyjne.

Wydatki w wysokości ok. 246 mln euro z tytułu zobowiązań zalesieniowych podjętych w PROW 2004-2006, PROW 2007-2013 oraz PROW 2014-2020 wypłacane będą zgodnie z zasadą N+3 również w ramach

przydziału środków na lata 2021 i 2022.

8.2.9. M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)

8.2.9.1. Podstawa prawna

Art. 27 rozporządzenia EFRROW

8.2.9.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Tworzenie się grup i organizacji producentów stanowi odpowiedź na rosnące wymagania odbiorców surowców rolnych i ma szczególne znaczenie w Polsce jako kraju o silnym rozdrobnieniu agrarnym.

Z punktu widzenia producentów rolnych, udział w grupie producentów oznacza stabilizację zbytu produktów, zwiększenie opłacalności produkcji. W ramach grupy lub organizacji producentów możliwe jest: wspólne planowanie i organizowanie produkcji pod kątem zapewnienia odpowiedniej jej wielkości i jakości, wspólne przygotowanie produktów do sprzedaży, ich przechowywanie i transport, nawiązywanie kontaktów handlowych i negocjowanie warunków sprzedaży. Działanie grupowe wzmacnia pozycję producentów rolnych w łańcuchu żywnościowym, sprzyja zwiększaniu ich udziału w wartości dodanej. Współpraca z grupą producentów jest też korzystna dla odbiorcy surowca ze względu na możliwość zapewnienia sobie: regularności dostaw, dostosowania ich wielkości do potrzeb, odpowiedniej i wyrównanej jakości surowca.

Wsparcie tworzenia się grup i organizacji producentów wpisuje się w postulat integracji poziomej i pionowej oraz skracania łańcucha żywnościowego, stanowi więc element realizacji celu szczegółowego 3A „Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe”.

Dodatkowo grupy producentów poprzez wprowadzanie nowych rozwiązań w zakresie organizacji produkcji i marketingu, a także technologii produkcji mogą przyczyniać się do zwiększenia innowacyjności sektora rolnego. Ponadto, realizacja działania wpisuje się także w cele klimatyczne i środowiskowe; przewidziano preferencje w zakresie dostępu do wsparcia dla grup i organizacji, które utworzą się w kategorii rośliny w plonie głównym, całe lub rozdrobnione, uprawiane z przeznaczeniem na cele energetyczne lub do wykorzystania technicznego oraz w kategorii produkty rolnictwa ekologicznego. Utworzenie grupy producentów rolnych pozwala na prawidłowe zarządzanie kwestiami dostaw w kontekście ograniczania negatywnego wpływu na środowisko, w tym odpadów, na wspólne dokonywanie zakupów, umożliwia wspólnie, a tym samym bardziej efektywnie użytkowanie maszyn i urządzeń. W związku z tym, planowanie optymalnej produkcji w grupie przy dbałości o jej jakość a następnie sprzedaż produktów oraz organizowanie całego zaplecza produkcyjnego, bezpośrednio w sposób pozytywny wpływa na środowisko naturalne.

8.2.9.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.9.3.1. Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym.

Poddziałanie:

- 9.1 - Tworzenie grup i organizacji producentów w rolnictwie i leśnictwie

8.2.9.3.1.1. Opis rodzaju operacji

-

8.2.9.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Wsparcie stanowi procentowy ryczałt od wartości przychodów netto grupy lub organizacji producentów ze sprzedaży produktów lub grupy produktów, wytworzonych w gospodarstwach rolnych jej członków, w poszczególnych latach i sprzedanych odbiorcom niebędącym członkami grupy lub organizacji. Pomoc przyznawana jest w okresie pierwszych 5 lat funkcjonowania grupy/organizacji od dnia rejestracji/uznania.

8.2.9.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. Nr 88, poz. 983, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r., str. 671).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 50 oraz 1272).

8.2.9.3.1.4. Beneficjenci

- Nowe grupy producentów rolnych, które powstaną od dnia 1 stycznia 2014 r., działające jako przedsiębiorcy, składające się z osób fizycznych i które spełnią dodatkowe warunki kwalifikowalności.
- Nowe organizacje producentów, które powstaną od dnia 1 stycznia 2014 r., działające jako przedsiębiorcy, składające się z osób fizycznych lub prawnych i które spełnią dodatkowe warunki kwalifikowalności.

Powyżej wymienione podmioty powinny wykonywać swoją działalność jako mikro-, małe lub średnie przedsiębiorstwo.

8.2.9.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Nie określa się.

8.2.9.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który spełnia następujące warunki:

- grupa lub organizacja producentów została uznana na poziomie kraju na podstawie biznesplanu;
- łączy producentów jednego produktu lub grupy produktów, którzy nie byli członkami grupy producentów/wstępnie uznanej grupy producentów/organizacji, utworzonej ze względu na ten sam produkt lub grupę produktów, której przyznano pomoc na rozpoczęcie działalności ze środków Unii Europejskiej po dniu 1 maja 2004 r.;
- przedłoży biznesplan i zadeklaruje jego realizację w celu osiągnięcia jego założeń w trakcie trwania 5-letniego okresu wsparcia.

Wsparcia nie przewiduje się na tworzenie grup i organizacji producentów w kategorii produktu: drób żywy (bez względu na wiek), mięso lub jadalne podroby drobiowe: świeże, chłodzone, mrożone.

8.2.9.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Przewiduje się preferencje w przyznawaniu pomocy dla grup i organizacji producentów, spełniających następujące warunki:

1) zorganizowanych w formie spółdzielni,

2) zrzeszających producentów w następujących kategoriach:

- produkty wysokiej jakości objęte art. 16 rozporządzenia EFRROW, w szczególności rolnictwa ekologicznego;
- świnie żywe, prosięta, warchlaki, mięso wieprzowe: świeże, chłodzone, mrożone;
- bydło żywe: zwierzęta rzeźne lub hodowlane, mięso wołowe: świeże, chłodzone, mrożone;
- owce lub kozy żywe, zwierzęta rzeźne lub hodowlane, wełna owcza lub kozia strzyżona potna, mięso owcze lub kozie: świeże, chłodzone, mrożone, skóry owcze lub kozie surowe (suszone);
- miód naturalny lub jego produkty pszczele;
- rośliny w plonie głównym, całe lub rozdrobnione, uprawiane z przeznaczeniem na cele energetyczne lub do wykorzystania technicznego;
- szyszki chmielowe;

3)zrzeszających jak największą liczbę członków w danej kategorii.

4)zrzeszających producentów, w gospodarstwach których produkcja objęta została dobrowolnym ubezpieczeniem.

8.2.9.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Wsparcie wynosi:

- w pierwszym roku – 10%,
- w drugim roku – 9%,
- w trzecim roku – 8%,
- w czwartym roku – 7%,
- w piątym roku – 6%.

Maksymalnie równowartość 100 000 euro w każdym roku pięcioletniego okresu pomocy.

Wypłata ostatniej raty wsparcia nastąpi po potwierdzeniu prawidłowej realizacji biznesplanu.

Biznesplan zawiera w szczególności:

1)informacje podstawowe o grupie/organizacji, takie jak np. nazwa, adres, forma prawna, wskazanie członków i wielkości produkcji każdego z nich;

2)cele, spójną koncepcję oraz etapy rozwoju grupy/organizacji, w oparciu o cele dla których udzielane jest wsparcie tj.:

- dostosowania do wymogów rynkowych procesu produkcyjnego i produktów producentów, którzy są członkami takich grup lub organizacji,
- wspólnego wprowadzania towarów do obrotu, w tym przygotowania do sprzedaży, centralizacji sprzedaży i dostawy do odbiorców hurtowych,
- ustanowienia wspólnych zasad dotyczących informacji o produkcji, ze szczególnym uwzględnieniem zbiorów i dostępności, oraz
- innych zadań, które mogą być prowadzone przez grupy i organizacje producentów, takich jak rozwijanie umiejętności biznesowych i marketingowych oraz organizowanie i ułatwianie procesów wprowadzania innowacji,

3)opis wyjściowej i docelowej sytuacji grupy/organizacji, w tym m.in. informacje nt. zasobów poszczególnych gospodarstw będących w posiadaniu członków grupy/organizacji oraz struktury organizacyjnej i wielkości produkcji;

4)opis i harmonogram planowanych działań prowadzących do rozwoju grupy/organizacji, w tym inwestycji;

5)informacje nt. planowanych szkoleń i korzystania z doradztwa;

6)informacje nt. innych zamierzeń dotyczących rozwoju grupy/organizacji.

8.2.9.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.9.3.1.9.1. *Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań*

8.2.9.3.1.9.2. *Działania łagodzące*

8.2.9.3.1.9.3. *Ogólna ocena działania*

8.2.9.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.9.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Opis urzędowej procedury uznawania grup i organizacji

8.2.9.4. *Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji*

8.2.9.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

-

8.2.9.4.2. Działania łagodzące

-

8.2.9.4.3. Ogólna ocena działania

-

8.2.9.5. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Nie dotyczy

8.2.9.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Opis urzędowej procedury uznawania grup i organizacji

Proces uznawania grup producentów w sektorze rolnym reguluje ustawa z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw.

Producenci rolni, którzy chcą utworzyć grupę producentów rolnych, rejestrują się najpierw jako przedsiębiorcy w Krajowym Rejestrze Sądowym/Rejestrze Przedsiębiorców. Aby uzyskać status grupy producentów rolnych, osoby reprezentujące grupę składają do właściwego ze względu na siedzibę grupy dyrektora oddziału regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa wnioski o rejestrację grupy wraz z wymaganymi załącznikami. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, w drodze decyzji administracyjnej, stwierdza spełnienie przez grupę warunków określonych w ww. ustawie i dokonuje wpisu do rejestru grup producentów rolnych. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa prowadzi rejestr grup producentów rolnych i sprawuje nadzór nad działalnością grup, poprzez przeprowadzane kontrole w zakresie spełniania przez grupy warunków określonych w ww. ustawie. Organem odwoławczym od decyzji dyrektora oddziału regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa jest Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Proces uznawania organizacji w sektorze mleka i przetworów mlecznych reguluje ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych.

Producenci, którzy chcą utworzyć organizację w sektorze mleka, składają do właściwego ze względu na siedzibę organizacji dyrektora oddziału regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa wnioski o uznanie organizacji producentów w tym sektorze wraz z wymaganymi załącznikami. Dyrektor oddziału regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, w drodze decyzji administracyjnej, stwierdza spełnienie przez organizację warunków określonych w ww. ustawie i uznaje organizację oraz wpisuje ją do rejestru organizacji producentów.

8.2.9.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Pomoc na rozpoczęcie działalności ze środków Unii Europejskiej po dniu 1 maja 2004 r., o której mowa w pkt. 1 warunków kwalifikowalności należy rozumieć jako środki wsparcia otrzymane przez grupę/organizację producentów w celu utworzenia i przeznaczenie ich na działalność administracyjną lub inwestycyjną.

8.2.10. M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)

8.2.10.1. Podstawa prawna

Art. 28 rozporządzenia EFRROW

8.2.10.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Istotą działania jest promowanie praktyk przyczyniających się do zrównoważonego gospodarowania gruntami (w celu ochrony gleb, wód, klimatu), ochrony cennych siedlisk przyrodniczych i zagrożonych gatunków ptaków, różnorodności krajobrazu oraz ochrony zagrożonych zasobów genetycznych roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich, a także ochrony różnorodności krajobrazu.

Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020 jest w dużej części kontynuacją dotychczasowego podejścia. Nowe rozwiązania uwzględniają jednak aktualną ocenę SWOT i zawierają elementy silniej ukierunkowujące wsparcie na specyficzne, zróżnicowane terytorialnie potrzeby i presje środowiskowe. Wzięto także pod uwagę doświadczenia pozwalające poprawić efektywność i ograniczyć poziom błędów w stosunku do analogicznych pakietów PROW 2007-2013. Istotnie zmodyfikowano i rozszerzono zakres wymogów, podnosząc poziom ambicji, m.in. z uwagi na zwiększenie poziomu wymogów wynikających z „zazielenienia” płatności bezpośrednich. Wzięto pod uwagę znaczenie tego działania dla realizacji wszystkich trzech celów przekrojowych Programu, w tym celu klimatycznego.

Działanie zostało zaplanowane jako jeden z komponentów realizujących strategiczne unijne i krajowe cele środowiskowe, uwzględniając przy tym gospodarcze i społeczne znaczenie rolnictwa w kontekście rosnącego zapotrzebowania na surowce rolne oraz wciąż duże znaczenie działalności rolniczej dla zatrudnienia i rozwoju terytorialnego w Polsce. Działanie wpisuje się w unijne i krajowe strategiczne ramy prawne, określone przede wszystkim przez:

- Dyrektywę Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. U. L 206 z dnia 22.7.1992, z późn. zm.) (Dyrektywa siedliskowa) oraz Dyrektywę 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz. U. L 20 z 26.1.2010, z późn. zm.) (Dyrektywa Ptasia), realizujące unijny cel zahamowania utraty różnorodności biologicznej,
- Dyrektywę Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotyczącą ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (Dz. U. L 375 z 31.12.1991, z późn. zm.) (Dyrektywa azotanowa),
- Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/60/WE ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. U. L 327 z 22.12.2000, z późn. zm.) (Ramowa dyrektywa wodna),
- Pakiet energetyczno-klimatyczny UE opublikowany w Dz. Urz. UE z dnia 5 czerwca 2009, Protokół z Kioto do Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzony w Kioto dnia 11 grudnia 1997 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 203, poz. 1684) (Protokół z Kioto),
- Krajową Strategię Zrównoważonego Rozwoju Wsi Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012 - 2020,

- Priorytetowe Ramy Działania dla sieci Natura 2000 na Wieloletni Program Finansowania UE w latach 2014-2020 (PAF),
- Krajowy Strategiczny Planu Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 (SPA).

Uwzględnienie zróżnicowania polskiego rolnictwa

Rozwój polskiego rolnictwa charakteryzuje dwutorowość. Tradycyjnej, ekstensywnej gospodarce rolnej szczególnie ważnej dla zachowania obszarów cennych przyrodniczo towarzyszy tendencja do intensyfikacji produkcji, szczególnie na obszarach o korzystnej strukturze rolnictwa. Zostało to uwzględnione poprzez wyodrębnienie pakietów przyrodniczych ukierunkowanych na obszary Natura 2000 i poza nimi (Pakiety 4 i 5), pakietu ukierunkowanego na ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk (Pakiet 8.) oraz pakietów skierowanych głównie do gospodarstw o intensywnej produkcji (Pakiety 1 i 2). Zachowaniu tradycyjnych sadów odmian drzew owocowych oraz zasobów genetycznych roślin i zwierząt służą trzy odrębne Pakiety (odpowiednio 3, 6 i 7).

Wkład w cele klimatyczne Programu

W trakcie projektowania działania zidentyfikowano i uwzględniono w poszczególnych pakietach wymogi (praktyki) przeciwdziałające zmianom klimatu, jak i przyczyniające się do adaptacji sektora do tych zmian. Kluczowe, promowane w ramach działania praktyki mitygacyjne, to: zachowanie trwałych użytków zielonych (wszystkie pakiety), poprawa bilansu materii organicznej, w tym poprzez płodozmian (Pakiet 1), międzyplony jako okrywa glebowa na obszarach OSN, obszarach zagrożonych erozją oraz o niskiej zawartości próchnicy (Pakiet 2), optymalizacja nawożenia m.in. poprzez plan nawozowy (Pakiet 1), ekstensyfikacja produkcji, na obszarach Natura 2000 i poza nimi (Pakiet 4, 5 i 8), zachowanie starych sadów tradycyjnych (Pakiet 3), retencjonowanie wody (Pakiet 9). Do poprawy odporności sektora na zmiany klimatyczne przyczyniać się będą wszystkie spośród ww. praktyk przeciwdziałających utracie (lub prowadzące do zwiększenia) zawartości substancji organicznej i przeciwdziałające procesom erozyjnym gleb, a także zachowanie zasobów genetycznych roślin i zwierząt (Pakiet 6 i 7). Ograniczeniu ulegnie również zanieczyszczenie powietrza poprzez zmniejszenie uwalniania do atmosfery tlenków azotu związanych z nadmiernym i nieracjonalnym stosowaniem nawozów zawierających azot.

Wkład działania w przeciwdziałanie erozji gleb

Jeden z pakietów tego działania, Pakiet 2. Ochrona gleb i wód jest dedykowany obszarom szczególnie narażonym na procesy erozji wodnej gleb. Także inne pakiety tego działania, w szczególności Pakiet 1, oraz inne działania Programu, tj. Rolnictwo ekologiczne, Zalesianie i tworzenie trenów zalesionych oraz Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnie ograniczeniami będą miały podobne oddziaływanie, głównie poprzez promowanie prawidłowego zmianowania, dywersyfikacji upraw, międzyplonów, zachowania trwałych użytków zielonych (TUZ), elementów krajobrazu, zalesianie terenów podatnych na erozję oraz utrzymanie rolniczego gospodarowania gruntami zgodnie z zasadami dobrej kultury rolnej. Projektując to działanie uwzględniono także komplementarne oddziaływanie w tym zakresie instrumentów I filara WPR, w tym, w szczególności, normy GAEC 4 (Minimalna pokrywa glebowa) oraz GAEC 5 (Minimalne zagospodarowanie terenu odzwierciedlające warunki danego miejsca w celu ograniczenia erozji), a także wymogi w zakresie dywersyfikacji upraw i obszarów proekologicznych w ramach „zielonego” komponentu systemu wsparcia bezpośredniego.

Wkład w realizację celów Natura 2000

Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne, a w szczególności Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000, którego celem jest ochrona cennych siedlisk przyrodniczych i gatunków ptaków na obszarach Natura 2000 wpisuje się, poprzez ukierunkowanie wsparcia na konkretne cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków w realizację określonych w PAF głównych działań priorytetowych tj.: „Poprawa stanu siedlisk przyrodniczych poprzez prowadzenie ekstensywnego sposobu użytkowania (...)”, „Zaniechanie eksploatacji siedlisk ze względu na ich wymogi ochrony”, „Monitoring programu rolnośrodowiskowego na obszarach Natura 2000”. Ponadto, pakiet ten przyczyni się również do realizacji działań priorytetowych dla sieci Natura 2000 – siedliska i gatunki terenów rolniczych i leśnych, poprzez następujące działania PAF: „Odtwarzanie siedlisk przyrodniczych poprzez usuwanie nalotu drzew i krzewów z terenów nieleśnych”, „Odtwarzanie siedlisk przyrodniczych poprzez usuwanie gatunków ekspansywnych i obcych gatunków inwazyjnych”, „Zachowanie siedlisk łąkowych chronionych w ramach Dyrektywy siedliskowej na terenach obszarów OSO i OZW”, „Zachowanie siedlisk ptaków na terenach rolnych obszarów OSO i OZW” oraz do realizacji określonych w ramach PAF działań w zakresie działań priorytetowych dla sieci Natura 2000 – siedliska i gatunki terenów podmokłych, w tym torfowisk poprzez realizację: „Odtwarzanie siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków poprzez poprawę stosunków wodnych”, „Odtwarzanie siedlisk przyrodniczych poprzez usuwanie nalotu drzew i krzewów z terenów nieleśnych”, „Odtwarzanie siedlisk przyrodniczych poprzez koszenie trzciny”.

Zaprojektowane pakiety przyrodnicze w ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego są także ukierunkowane na ochronę cennych siedlisk zarówno na obszarach Natura 2000, jak i poza nimi. Wsparcie to w dużej części trafi na obszary o szczególnych walorach przyrodniczych, które w Polsce związane są z: (1) tradycyjną gospodarką rolną w regionach o mozaikowatej strukturze rolnictwa, (2) wysokim udziałem trwałych użytków zielonych, (3) występowaniem obszarów mokradłowych, których duża część położona jest na obszarach Natura 2000.

Należy podkreślić, że „horyzontalnym” wymogiem, tj. obowiązującym we wszystkich pakietach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego, sprzyjającym zachowaniu walorów przyrodniczych obszarów rolniczych, jest zachowanie powierzchni trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo, stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

Wkład w realizację Dyrektywy azotanowej i Ramowej dyrektywy wodnej

Realizacja działania, w szczególności Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone, jak i Pakietu 2. Ochrona gleb i wód (którego obszar wdrażania zostanie rozszerzony po wejściu w życie zaktualizowanych *Planów zarządzania wodami w dorzeczach*), jak również Pakietu 9. Retencjonowanie wody wniesie wkład w realizację celów Dyrektywy azotanowej i Ramowej dyrektywy wodnej z uwagi na pozytywny wpływ na jakość wód i gospodarkę wodną. Realizacja wymogów w ramach tych pakietów, a także wymóg ekstensyfikacji w Pakietach 4, 5 i 8, umożliwi racjonalne i efektywne gospodarowanie składnikami mineralnymi oraz ograniczenie ich strat, co w efekcie wpłynie na zmniejszenie presji zanieczyszczenia azotem i fosforem wód powierzchniowych (spływ) i podziemnych (wymywanie), co przyczyni się do realizacji celów określonych w Ramowej dyrektywie wodnej.

Uzasadnienie rezygnacji z wybranych pakietów działania Program rolnośrodowiskowy PROW 2007-2013

Pakiety w ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego stanowią w większości kontynuację

analogicznych pakietów wdrażanych w ramach działania Program rolnośrodowiskowy PROW 2007-2013. Korzystając jednakże z doświadczeń z wdrażania działania Program rolnośrodowiskowy uległy one pewnym modyfikacjom. Wzmocniono ukierunkowanie terytorialne, w tym uwzględniono szczególne potrzeby obszarów Natura 2000 (w tym obszarów specjalnej ochrony ptaków), parków narodowych, obszarów narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego (OSN), obszarów narażonych na występowanie czynników erozyjnych, obszarów o niskiej zawartości próchnicy w glebie. Zmodyfikowano wymogi dla poszczególnych pakietów działania, silniej ukierunkowując je na zidentyfikowane potrzeby i presje środowiskowe.

Pakiem wdrażanym w ramach PROW 2007-2013, z którego kontynuowania w PROW 2014-2020 zrezygnowano, m.in. ze względu na niewielkie zainteresowanie beneficjentów, jest Pakiet 9. Strefy buforowe, w ramach którego wspierane były strefy buforowe oraz miedze śródpolne. Miedze śródpolne są jednak jednym z elementów obszarów proekologicznych (EFA) w ramach zazielenienia. Są to miedze o szerokości od 1 m do 20 m, będące w dyspozycji rolnika, na których nie może być prowadzona produkcja rolna, a które położone są na gruncie ornym lub przylegają dłuższą krawędzią do gruntu ornego. Natomiast strefy buforowe wzdłuż cieków wodnych o szerokości odpowiednio: 5 m w przypadku stosowania obornika i 10 m w przypadku stosowania gnojowicy i 20 m od ujęć wody pitnej są obowiązkową normą w ramach Dobrej Kultury Rolnej (DKR 1).

Nie zaproponowano również pakietu ukierunkowanego na ochronę siedlisk lęgowych zagrożonych gatunków ptaków poza obszarami Natura 2000, co wynika z konieczności skoncentrowania dostępnych środków Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego przede wszystkim na obszary Natura 2000, ze względu na ich priorytetowe znaczenie. Niemniej jednak przestrzeganie zasad ochrony lęgów ptaków jest wymogiem objętym zasadą wzajemnej zgodności, której podlegają wszyscy rolnicy otrzymujący płatności bezpośrednie oraz pośrednio będzie realizowany poprzez wsparcie siedlisk przyrodniczych.

Utrzymanie kluczowej roli doradców rolnośrodowiskowych

W ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego zostały również wykorzystane pozytywne doświadczenia z funkcjonowania systemu doradztwa rolnośrodowiskowego. Jednym z wymogów w ramach wszystkich pakietów jest obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej oraz w przypadku pakietów przyrodniczych ekspertyzy przyrodniczej (z wyjątkiem ekstensywnego użytkowania na obszarach specjalnej ochrony ptaków - OSO). Wzorem lat ubiegłych plan ten będzie przygotowywany przy udziale doradcy rolnośrodowiskowego, a dokumentacja przyrodnicza przy udziale eksperta przyrodniczego, których zadaniem jest również informowanie beneficjentów oraz udzielanie porad mających na celu jak najlepsze i najefektywniejsze wdrożenie działania w indywidualnym gospodarstwie rolnym. Ich rola jest szczególnie ważna w procesie edukowania beneficjentów działania, który jest istotnym elementem przyczyniającym się do efektywnego wykorzystywania środków.

Wsparcie w ramach tego działania obejmuje następujące poddziałania:

(10.1)[1] Płatności w ramach zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych

(10.2) Wsparcie ochrony i zrównoważonego użytkowania oraz rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie.

W ramach poddziałania **(10.1) Płatności w ramach zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych** pomoc będzie udzielana na: (i) praktyki agrotechniczne promujące zrównoważony system gospodarowania, w tym racjonalne nawożenie oraz ochronę wód przed zanieczyszczeniami, odpowiednie użytkowanie gleb

w celu przeciwdziałania utracie substancji organicznej w glebie oraz (ii) działania służące ochronie różnorodności biologicznej obszarów wiejskich, w tym ochronę cennych siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000 oraz poza nimi, a także (iii) zachowanie tradycyjnych odmian i gatunków drzew owocowych.

W ramach poddziałania **(10.1) Płatności w ramach zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych** pomoc będzie udzielana na następujące typy operacji (pakiety):

1. Rolnictwo zrównoważone.
2. Ochrona gleb i wód.
3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych.
4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000.
5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 200
8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk
9. Retencjonowanie wody

W ramach poddziałania **(10.2) Wsparcie ochrony i zrównoważonego użytkowania oraz rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie** pomoc udzielana będzie na zachowanie lokalnych odmian roślin uprawnych oraz ochronę szczególnie cennych ras zwierząt gospodarskich, w przypadku których niska lub malejąca liczebność stwarza zagrożenie ich wyginięcia.

W ramach poddziałania **(10.2) Wsparcie ochrony i zrównoważonego użytkowania oraz rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie** pomoc udzielana będzie na następujące typy operacji (pakiety):

6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie.
7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie.

Zobowiązanie w ramach działania podejmowane jest na okres 5 lat.

Zobowiązanie podejmowane w okresie przejściowym, tj. od roku 2021, w zakresie Pakietu 2., Pakietu 3., Pakietu 6. lub Pakietu 7. podejmowane jest na okres 2 lat.

Zobowiązania w ramach Pakietu 8. i Pakietu 9. mogą być podejmowane od 2022 r. na okres 1 roku.

Cele szczegółowe i cele przekrojowe

Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne przyczynia się bezpośrednio do realizacji poniższych celów szczegółowych w ramach Priorytetu 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem, a w szczególności:

- odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów (4A);
- poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów (4B);

- zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą (4C).

Ponadto, Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne przyczynia się, obok wymienionych powyżej celów szczegółowych, również pośrednio do realizacji celów szczegółowych w ramach Priorytetu 5. Wsparcie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmiany klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym:

- redukcja emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa (5D);
- promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie (5E).

Działanie będzie realizować także cele przekrojowe polityki rozwoju obszarów wiejskich, którymi są: innowacyjność, środowisko oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu i przystosowanie się do nich.

[1] Kodyfikacja działań zgodna z aktem wykonawczym do rozporządzenia EFRROW.

8.2.10.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.10.3.1. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone

Poddziałanie:

- 10.1 - Płatności z tytułu zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych

8.2.10.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Cel: Promowanie zrównoważonego systemu gospodarowania, zapobieganie ubytkowi substancji organicznej w glebie.

Wsparcie w ramach tego pakietu promuje racjonalne wykorzystywanie zasobów przyrody, ograniczenie negatywnego wpływu rolnictwa na środowisko, przeciwdziałanie ubytkowi zawartości substancji organicznej w glebie.

Beneficjent zobowiązany jest do dwukrotnego przeprowadzenia analizy gleby, wykonania corocznie planu nawozowego, dywersyfikacji upraw (min. 4 w każdym roku), odpowiedniego płodozmianu, przynajmniej dwukrotnego zastosowania na każdej działce w okresie trwania zobowiązania jednej z trzech praktyk zwiększających zawartość substancji organicznej w glebie: międzyplonu, przyorania słomy lub przyorania obornika, jednak przynajmniej raz powinien to być międzyplon. Praktyki te stanowią podstawę planowania środowiskowego w prawidłowej gospodarce rolnej.

Ważnym celem pakietu jest racjonalne stosowanie nawozów, uwzględniające potrzeby poszczególnych roślin oraz zawartość P, K, Mg w glebie. Racjonalne stosowanie nawozów ogranicza emisję tlenków azotu

do atmosfery oraz zapobiega przedostawaniu się zawartych w nawozach składników, szczególnie azotu i fosforu, do wód powierzchniowych i podziemnych.

Badanie (analiza chemiczna) gleby umożliwi zastosowanie optymalnych ilości nawozów, co pozwoli na uniknięcie wprowadzenia zbyt dużej ich ilości do gleby oraz ograniczenie ich wymywania i przenikania do wód gruntowych. Wyniki analizy gleby posłużą do opracowania każdego roku trwania zobowiązania planu nawożenia, który wskaże ilości azotu, fosforu, potasu, magnezu, wapnia do zastosowania w nawozach na danej działce rolnej. Rozszerzenie analizy gleby o zawartość węgla organicznego pozwoli na lepsze monitorowanie i ewaluację efektów środowiskowych tego pakietu, w tym w zakresie celu klimatycznego.

Pakiet jest działaniem równoważnym do jednej z praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska, o których mowa w art. 43 rozporządzenia ws. płatności bezpośrednich, tj. dywersyfikacji upraw z uwagi na wprowadzenie wymogu zastosowania minimum 4 upraw w plonie głównym w ciągu roku w gospodarstwie, definiowanych w ten sam sposób jak w ramach ww. rozporządzenia ws. płatności bezpośrednich. Udział głównej uprawy, a także zbóż łącznie nie może przekraczać 65% powierzchni gruntów ornych i jednocześnie: (i) w przypadku zastosowania 4 upraw - udział każdej uprawy nie może być mniejszy niż 10% powierzchni gruntów ornych, (ii) w przypadku zastosowania więcej niż 4 - upraw udział każdej z trzech największych z tych upraw z osobna nie może być mniejszy niż 10% powierzchni gruntów ornych oraz udział pozostałych upraw łącznie nie może być mniejszy niż 10% powierzchni gruntów ornych.

Jednocześnie, beneficjent zobowiązany jest do odpowiedniego zmianowania, polegającego na zastosowaniu minimum 3 grup upraw w ciągu 5 lat zobowiązania na działce rolnej. Grupy upraw wykorzystywane do zmianowania obejmują rośliny o podobnych wymaganiach odnośnie stanowiska, tj. warunków glebowych oraz wymagań przedplonowych i agrotechniki. Na tej podstawie wyróżnia się m.in. takie grupy roślin jak: zboża, okopowe czy bobowate grubonasienne. Sorgo i kukurydza zostaną włączone do grupy upraw: zboża. Grupy te będą szczegółowo określone w przepisach krajowych.

Dodatkowo, w planie działalności rolnośrodowiskowej jest wykazane, iż planowane zmianowania oraz wymagane dodatkowe praktyki zapewniają pozytywny bilans materii organicznej.

Istotnym z punktu widzenia zachowania różnorodności biologicznej jest wymóg koszenia lub wypasania trwałych użytków zielonych. Realizacja powyższego wymogu przyczynia się do zahamowania sukcesji naturalnej tych gruntów, sprzyja zachowaniu bogactwa gatunkowego łąk i pastwisk oraz przeciwdziała wkraczaniu gatunków ekspansywnych.

Wymogi dotyczą wszystkich gruntów ornych w gospodarstwie.

Wymogi jakie muszą zostać spełnione w ramach Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone:

1. Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;
2. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody;
3. Zastosowanie minimum 4 upraw* w plonie głównym w ciągu roku w gospodarstwie, w tym udział głównej rośliny, oraz łącznie zbóż w strukturze zasiewów nie może przekraczać 65% powierzchni gruntów ornych i jednocześnie: (i) w przypadku zastosowania 4 upraw - udział każdej uprawy nie może być mniejszy niż 10% powierzchni gruntów ornych, (ii) w przypadku zastosowania więcej niż 4 upraw - udział każdej z trzech największych z tych upraw z osobna nie może być mniejszy niż 10% powierzchni gruntów ornych oraz udział pozostałych upraw łącznie nie może być mniejszy niż 10% powierzchni

gruntów ornych (*) uprawa – zdefiniowana w art. 44 ust. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013.

4. Dwukrotna chemiczna analiza gleby (pH, P, K, Mg i węgiel organiczny) – wykonana w pierwszym (lub poprzedzającym) i w piątym (lub poprzedzającym) roku realizacji pakietu;
5. Obowiązek corocznego opracowania i przestrzegania planu nawozowego, opartego na bilansie azotu oraz chemicznej analizie gleby, określającego dawki N, P, K, Mg i potrzeby wapnowania;
6. Zastosowanie m.in. w celu uzyskania dodatniego bilansu materii organicznej na działce rolnej:
 - w zmianowaniu minimum 3 grup upraw w ciągu 5 lat zobowiązania;
 - najpóźniej w 4 roku okresu zobowiązania, w dwóch różnych latach:
 - międzyplonu (wysiewanego w terminie do 1 października, przy jednoczesnym zakazie wznawiania zabiegów agrotechnicznych, z wyjątkiem mulczowania, przed 15 lutego) oraz
 - międzyplonu (j.w.) lub przyorania słomy lub przyorania obornika;
7. Koszenie lub wypas na trwałych użytkach zielonych;
8. Niestosowanie osadów ściekowych.

8.2.10.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Płatności w ramach pakietu są przyznawane corocznie, przez okres 5-letniego zobowiązania beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie zobowiązanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne w zakresie tego pakietu. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty.

Płatność przyznawana jest tylko do gruntów ornych.

8.2.10.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe,
- Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2015 r., poz. 625, z późn. zm.).

8.2.10.3.1.4. Beneficjenci

Rolnik, grupa rolników, grupa rolników i innych zarządców gruntów

8.2.10.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.10.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność w ramach tego pakietu przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 3 ha.

8.2.10.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.10.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawka płatności: 552 zł/ha

Płatność rolnośrodowiskowo-klimatyczna jest przyznawana do gruntów ornych w wysokości:

- 100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej - za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej - za powierzchnię powyżej 100 ha.

Stawka płatności jest ustalona w oparciu o bilans kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach Pakietu 1. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono koszty z tytułu wprowadzenia 4 uprawy, uprawy międzyplonu oraz koszty dwukrotnego badania gleby.

8.2.10.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.10.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.10.3.1.9.2. Działania łagodzące

8.2.10.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.10.3.1.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Zidentyfikowanie i zdefiniowanie istotnych elementów bazowych, w tym istotne obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013, odpowiednie kryteria i działania minimalne ustanowione zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) i (iii) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymagania dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie obowiązkowe wymagania ustanowione na mocy prawa krajowego

Minimalne wymagania w odniesieniu do nawozów muszą uwzględniać między innymi Kodeksy Dobrych Praktyk Rolniczych wprowadzone na mocy dyrektywy 91/676/EWG dla gospodarstw leżących poza obszarami szczególnie narażonymi na azotany, wymagania dotyczące zanieczyszczenia fosforem; minimalne wymagania w odniesieniu do środków ochrony roślin muszą uwzględniać między innymi ogólne zasady zintegrowanej ochrony przed szkodnikami wprowadzone dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE, wymóg posiadania pozwolenia dotyczącego stosowania produktów oraz wymóg dotyczący obowiązku przeszkolenia, wymóg dotyczący bezpiecznego przechowywania, wymóg kontroli sprzętu do stosowania produktów oraz zasad stosowania pestycydów w pobliżu wód i innych wrażliwych obszarów, ustanowiony przez prawodawstwo krajowe

Wykaz lokalnych ras zwierząt, których hodowla jest zagrożona, i roślinnych zasobów genetycznych zagrożonych erozją genetyczną

Opis metody oraz założeń i parametrów agronomicznych, w tym opis wymogów minimalnych określonych w art. 29 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania wykorzystanego jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających koszty dodatkowe, dochody utracone w wyniku podjętego zobowiązania, poziom kosztów transakcyjnych; w stosownych przypadkach metoda ta uwzględnia pomoc przydzieloną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności z tytułu praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska, w celu uniknięcia podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana przy innych jednostkach zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.10.3.2. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód

Poddziałanie:

- 10.1 - Płatności z tytułu zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych

8.2.10.3.2.1. Opis rodzaju operacji

Cel: Odpowiednie użytkowanie gleb, ochrona przed erozją wodną, przeciwdziałanie utracie substancji organicznej w glebie, ochrona wód przed zanieczyszczeniami.

Pakiet polega na promowaniu praktyk agrotechnicznych przeciwdziałających erozji glebowej wodnej, utracie substancji organicznej oraz zanieczyszczeniu wód składnikami wypłukiwanymi z gleb. Głównym źródłem zanieczyszczenia wód pochodzenia rolniczego są składniki pokarmowe (azot, fosfor) dostarczane w nawozach naturalnych i mineralnych, pozostałości chemicznych środków ochrony roślin oraz innych substancji toksycznych, w tym metali ciężkich oraz organiczne i nieorganiczne cząstki gleby.

Utrzymywanie roślinności w okresach między dwoma plonami głównymi ogranicza zanieczyszczanie wód oraz erozję. Wpływa to również na strukturalne zróżnicowanie różnorodności biologicznej w krajobrazie wiejskim. Wysiew międzyplonu składającego się z minimum 3 gatunków roślin, w skład których mogą wchodzić rośliny miododajne, przyczynia się do zwiększenia różnorodności gatunkowej i liczebności owadów zapylających w agroekosystemach, a także do tworzenia siedlisk występowania wielu innych gatunków bezkręgowców.

Beneficjent zobowiązany jest do stosowania przynajmniej jednej z następujących praktyk agrotechnicznych na danej powierzchni: międzyplon ozimy, międzyplon ścierniskowy lub pasy ochronne użytków zielonych zakładane na gruntach ornych położonych na obszarach erodowanych (o nachyleniu powyżej 20%) w poprzek stoku.

Ze względu na specyfikę pakietu, w kolejnych latach zobowiązania dopuszczalne jest zwiększanie lub zmniejszanie powierzchni objętej zobowiązaniem o nie więcej niż 15% w każdym roku, w odniesieniu do wielkości powierzchni objętej zobowiązaniem w pierwszym roku. Jednocześnie, powyższe praktyki mogą być stosowane na różnych działkach w kolejnych latach zobowiązania, z uwzględnieniem wspomnianego dopuszczalnego odchylenia (zwiększenia lub zmniejszenia) powierzchni zobowiązania.

Wsparcie realizowane będzie na wyznaczonych obszarach szczególnie zagrożonych erozją wodną (ok. 8,2%), obszarach problemowych o niskiej zawartości próchnicy (ok. 3,6%) oraz obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego (OSN) (7,4%). Po wejściu w życie nowej ustawy Prawo wodne – obszar wdrażania Pakietu 2. zostanie dostosowany do przepisów tej ustawy.

Obszary szczególnie zagrożone erozją i obszary problemowe o niskiej zawartości próchnicy zostały wyznaczone przez IUNG-PIB. Obszary szczególnie zagrożone erozją obejmują wyłącznie takie obręby geodezyjne, w których udział powierzchni z erozją wodną powierzchnią występującą w stopniu umiarkowanym, średnim, silnym i bardzo silnym na gruntach ornych przekracza 30%.

Obszary problemowe o niskiej i bardzo niskiej zawartości próchnicy obejmują gminy, gdzie grunty o zawartości próchnicy w glebie poniżej 1,3% stanowią odpowiednio minimum 30% użytków rolnych i powyżej 50% użytków rolnych.

Na obszarach szczególnie zagrożonych erozją, gdzie obowiązuje norma *Dobrej Kultury Rolnej* (DKR 4)

dotycząca zachowania minimalnej pokrywy glebowej na co najmniej 30% gruntów ornych w gospodarstwie, płatność w ramach tego pakietu przysługuje do powierzchni innej niż powierzchnia wskazana w celu spełnienia tej normy DKR, tym samym maksymalnie do 70% gruntów ornych w gospodarstwie.

Obszar wdrażania Pakietu 2. Ochrona gleb i wód zostanie rozszerzony po wejściu w życie zaktualizowanych *Planów zarządzania wodami w dorzeczach*.

Wymogi, jakie muszą zostać spełnione w ramach Pakietu 2. Ochrona gleb i wód:

1. Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;
2. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody;
3. Siew roślin międzyplonowych w terminie do 15 września;
4. Zakaz wznawiania zabiegów agrotechnicznych, z wyjątkiem mulczowania, przed 1 marca;
5. Stosowanie jako międzyplon wyłącznie mieszanki złożonej z minimum 3 gatunków roślin, przy czym gatunek rośliny dominującej w mieszance lub gatunki zbóż wykorzystane w mieszance nie mogą przekroczyć 70% jej składu;
6. Zakaz stosowania mieszanki składającej się wyłącznie z gatunków zbóż;
7. Zakaz nawożenia;
8. Zakaz stosowania pestycydów i herbicydów w międzyplonie;
9. Niestosowanie osadów ściekowych;
10. Przyoranie biomasy międzyplonu z wyłączeniem uprawy gleby w systemie bezorkowym;
11. Zakaz uprawy w plonie głównym mieszanki tych samych roślin (w przypadku międzyplonu ozimego również form jarych).

8.2.10.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Płatności w ramach pakietu są przyznawane corocznie przez okres 5-letniego zobowiązania, a w przypadku zobowiązań podejmowanych w okresie przejściowym, tj. od roku 2021 – przez okres 2-letniego zobowiązania, beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie zobowiązanie rolno-środowiskowo-klimatyczne w zakresie tego pakietu. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty.

Płatność jest przyznawana tylko do gruntów ornych.

8.2.10.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe,
- Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2015 r., poz. 625, z późn. zm.).

8.2.10.3.2.4. Beneficjenci

Rolnik, grupa rolników, grupa rolników i innych zarządców gruntów

8.2.10.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.10.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność w ramach tego pakietu przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.

8.2.10.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.10.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawka płatności: 883 zł/ha (dotyczy międzyplonów).

Stawka płatności: 644 zł/ha (dotyczy pasów ochronnych na stokach o nachyleniu powyżej 20%).

Płatność rolnośrodowiskowo-klimatyczna jest przyznawana w wysokości:

- 100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej - za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej - za powierzchnię powyżej 100 ha.

Stawka płatności jest ustalona w oparciu o bilans kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach Pakietu 2. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono koszty z tytułu niższej standardowej nadwyżki bezpośredniej z rośliny następczej oraz koszty zakupu nasion i zabiegów uprawowo-siewnych.

Natomiast po stronie korzyści uwzględniono oszczędności wynikające ze zmniejszenia dawki azotu pod roślinę następczą oraz wartość przyoranego poplonu jako nawozu organicznego poprawiającego cechy fizyczne gleby.

8.2.10.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.10.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.10.3.2.9.2. Działania łagodzące

8.2.10.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.10.3.2.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Zidentyfikowanie i zdefiniowanie istotnych elementów bazowych, w tym istotne obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013, odpowiednie kryteria i działania minimalne ustanowione zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) i (iii) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymagania dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie obowiązkowe wymagania ustanowione na mocy prawa krajowego

Minimalne wymagania w odniesieniu do nawozów muszą uwzględniać między innymi Kodeksy Dobrych Praktyk Rolniczych wprowadzone na mocy dyrektywy 91/676/EWG dla gospodarstw leżących poza obszarami szczególnie narażonymi na azotany, wymagania dotyczące zanieczyszczenia fosforem; minimalne wymagania w odniesieniu do środków ochrony roślin muszą uwzględniać między innymi ogólne zasady zintegrowanej ochrony przed szkodnikami wprowadzone dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE, wymóg posiadania pozwolenia dotyczącego stosowania produktów oraz wymóg dotyczący obowiązku przeszkolenia, wymóg dotyczący bezpiecznego przechowywania, wymóg kontroli sprzętu do stosowania produktów oraz zasad stosowania pestycydów w pobliżu wód i innych wrażliwych obszarów, ustanowiony przez prawodawstwo krajowe

Wykaz lokalnych ras zwierząt, których hodowla jest zagrożona, i roślinnych zasobów genetycznych zagrożonych erozją genetyczną

Opis metody oraz założeń i parametrów agronomicznych, w tym opis wymogów minimalnych określonych w art. 29 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania wykorzystanego jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających koszty dodatkowe, dochody utracone w wyniku podjętego zobowiązania, poziom kosztów transakcyjnych; w stosownych przypadkach metoda ta uwzględnia pomoc przydzieloną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności z tytułu praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska, w celu uniknięcia podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana przy innych jednostkach zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.10.3.3. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych

Poddziałanie:

- 10.1 - Płatności z tytułu zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych

8.2.10.3.3.1. Opis rodzaju operacji

Cel: Zachowanie powierzchni sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych, środowiska życia wielu organizmów, tradycyjnego sposobu uprawy i charakterystycznego elementu krajobrazu wiejskiego.

Pakiet skierowany jest do beneficjentów, którzy uczestniczą w ochronie dawnych odmian drzew owocowych, których upraw zaniechano i które są określone w przepisach krajowych.

Sady tradycyjne stanowią swoistego rodzaju refugium dla rzadko występujących, zagrożonych gatunków zwierząt, w tym ptaków i owadów zapylających oraz są miejscem ich żerowania, co przyczynia się do zachowania różnorodności biologicznej.

Wymogi, jakie muszą zostać spełnione w ramach Pakietu 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych:

1. Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;
2. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody;
3. Zachowanie sadu tradycyjnych odmian drzew owocowych obejmującego co najmniej 12 drzew, rozmnażanych na silnie rosnących podkładkach i prowadzonych jako wysokopienne drzewa, w wieku od 15 lat, reprezentujących nie mniej niż 4 odmiany lub gatunki, liczba tych drzew w przeliczeniu na 1 ha powierzchni sadu jest nie mniejsza niż 90[1]; sad nie jest prowadzony jako uprawa jednorzędowa;
4. Minimalna wysokość pnia powinna wynosić 1,20 m;
5. Zakaz stosowania herbicydów;
6. Obowiązek wykonywania podstawowych zabiegów pielęgnacyjnych w sadzie tj.:
 - cięcie formujące i sanitarne drzew oraz prześwietlające nadmiernie zagęszczone korony;
 - usuwanie odrostów i samosiewów;
 - bielenie pni drzew starszych i zabezpieczanie pni młodych drzew przed ogryzaniem przez gryzonie i zajękowształtne;
7. Koszenie i usuwanie trawy lub wypasanie.

[1] Przy spełnieniu powyższych warunków, istnieje możliwość uzupełnienia wypadów w sadzie w ramach deklarowanej powierzchni w miejscach, gdzie nie ma zapewnionej ciągłości nasadzenia, po uzyskaniu pierwszej płatności, do 40% obsady wszystkich drzew odmianami określonymi w rozporządzeniu.

Uzupełnienie wymaga zwiększenia liczby odmian/gatunków o co najmniej trzy odmiany/gatunki dla sadu, w

którym dosadzane jest trzy lub więcej drzew. W przypadku dosadzenia jednego lub dwóch drzew, wystarczy uzupełnienie sadu odpowiednio o jedną lub dwie odmiany/gatunki. Uzupełniania dokonuje się drzewami rozmnażanymi na silnie rosnących podkładkach i prowadzonymi jako wysokopienne drzewa.

8.2.10.3.3.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Płatności w ramach pakietu są przyznawane corocznie przez okres 5-letniego zobowiązania, a w przypadku zobowiązań podejmowanych w okresie przejściowym, tj. od roku 2021 – przez okres 2-letniego zobowiązania, beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie zobowiązanie rolno-środowiskowo-klimatyczne w zakresie tego pakietu. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty.

Płatność jest przyznawana tylko do sadów.

8.2.10.3.3.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe.

8.2.10.3.3.4. Beneficjenci

Rolnik, grupa rolników, grupa rolników i innych zarządców gruntów

8.2.10.3.3.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.10.3.3.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność w ramach tego pakietu przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.

8.2.10.3.3.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.10.3.3.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawka płatności: 2031 zł/ha. Płatność rolnośrodowiskowo-klimatyczna jest przyznawana w pełnej wysokości, niezależnie od powierzchni objętej wsparciem.

Stawka płatności jest ustalona na podstawie bilansu kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach Pakietu 3. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono koszty z tytułu straty wartości plonów, koszty przycinki drzew i bielenia pni.

8.2.10.3.3.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.10.3.3.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.10.3.3.9.2. Działania łagodzące

8.2.10.3.3.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.10.3.3.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Zidentyfikowanie i zdefiniowanie istotnych elementów bazowych, w tym istotne obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013, odpowiednie kryteria i działania minimalne ustanowione zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) i (iii) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymagania dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie obowiązkowe wymagania ustanowione na mocy prawa krajowego

Minimalne wymagania w odniesieniu do nawozów muszą uwzględniać między innymi Kodeksy Dobrych Praktyk Rolniczych wprowadzone na mocy dyrektywy 91/676/EWG dla gospodarstw leżących poza obszarami szczególnie narażonymi na azotany, wymagania dotyczące zanieczyszczenia fosforem; minimalne wymagania w odniesieniu do środków ochrony roślin muszą uwzględniać między innymi ogólne zasady zintegrowanej ochrony przed szkodnikami wprowadzone dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE, wymóg posiadania pozwolenia dotyczącego stosowania produktów oraz wymóg dotyczący obowiązku przeszkolenia, wymóg dotyczący bezpiecznego przechowywania, wymóg kontroli sprzętu do

stosowania produktów oraz zasad stosowania pestycydów w pobliżu wód i innych wrażliwych obszarów, ustanowiony przez prawodawstwo krajowe

Wykaz lokalnych ras zwierząt, których hodowla jest zagrożona, i roślinnych zasobów genetycznych zagrożonych erozją genetyczną

Opis metody oraz założeń i parametrów agronomicznych, w tym opis wymogów minimalnych określonych w art. 29 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania wykorzystanego jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających koszty dodatkowe, dochody utracone w wyniku podjętego zobowiązania, poziom kosztów transakcyjnych; w stosownych przypadkach metoda ta uwzględnia pomoc przydzieloną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności z tytułu praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska, w celu uniknięcia podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana przy innych jednostkach zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.10.3.4. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000

Poddziałanie:

- 10.1 - Płatności z tytułu zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych

8.2.10.3.4.1. Opis rodzaju operacji

Cel:

- poprawa warunków bytowania zagrożonych gatunków ptaków, których siedliska lęgowe są związane z trwałymi użytkami zielonymi występującymi na obszarach specjalnej ochrony ptaków (OSO), poprzez dostosowanie użytkowania do wymogów gatunków ptaków gniazdujących na łąkach i pastwiskach oraz ekstensyfikację gospodarowania na obszarach OSO, a od 2022 r. na całym obszarze Natura 2000,
- utrzymanie bądź przywrócenie właściwego stanu lub zapobieganie pogarszaniu się stanu cennych siedlisk przyrodniczych określonych według typów siedlisk klasyfikacji Dyrektywy siedliskowej, chronionych w ramach sieci Natura 2000 oraz innych cennych przyrodniczo siedlisk występujących na łąkach i pastwiskach, poprzez stosowanie tradycyjnych i ekstensywnych sposobów użytkowania poszczególnych siedlisk.

Pakiet ukierunkowany jest na ekstensyfikację gospodarowania, stosowanie odpowiednich ilości i terminów wykonywanych pokosów lub intensywności wypasu na cennych siedliskach przyrodniczych lub siedliskach zagrożonych gatunków ptaków, znajdujących się na obszarach Natura 2000, co wpływa pozytywnie na różnorodność biologiczną.

Wymogi, jakie muszą zostać spełnione w ramach Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000:

- Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;
- Obowiązek posiadania dokumentacji przyrodniczej wykonanej przez eksperta przyrodniczego (wyjątek: Ekstensywne użytkowanie na OSO);
- Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody;
- Na obszarze objętym Pakietem 4 zakazuje się:

a) przeorywania, wałowania, stosowania osadów ściekowych, stosowania podsiewu oraz mechanicznego niszczenia struktury glebowej;

b) włókowania w okresie:

- od 1 kwietnia do 1 września na obszarach nizinnych (do 300 m n.p.m.),
- od 15 kwietnia do 1 września na obszarach wyżynnych i górskich (powyżej 300 m n.p.m.);

c) stosowania środków ochrony roślin z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych gatunków inwazyjnych z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych);

d) tworzenia nowych, rozbudowy i odtwarzania istniejących systemów melioracyjnych, za wyjątkiem

konstrukcji urządzeń mających na celu dostosowanie poziomu wód wykorzystując istniejące systemy melioracyjne do wymogów siedliskowych gatunków/siedlisk będących przedmiotem ochrony w pakiecie jeżeli takie działania zostaną szczegółowo opisane przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej, a w przypadku operacji Ekstensywne użytkowanie na OSO – przez doradcę rolnośrodowiskowego;

e) składowania biomasy wśród kęp drzew i zarośli, w rowach, jarach i innych obniżeniach terenu (położonych na działkach zadeklarowanych we wniosku).

Pozostałe wymogi dotyczące:

- ochrony siedlisk lęgowych ptaków, tj.: derkacza, rycyka (kszyka, krwawodzioba, czajki), wodniczki, dubelta (kulika wielkiego) oraz ekstensywnego użytkowania na OSO;
- ochrony cennych siedlisk na obszarach Natura 2000, tj.: zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych, zalewowych łąk selernicowych i słonorośli, muraw, półnaturalnych łąk wilgotnych, półnaturalnych łąk świeżych oraz torfowisk;

zostały zawarte w załączniku nr 7, pkt 5-7.

8.2.10.3.4.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Płatności w ramach pakietu są przyznawane corocznie przez okres 5-letniego zobowiązania, beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie zobowiązanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne w zakresie tego pakietu. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty.

Płatność przyznawana jest do trwałych użytków zielonych na obszarach Natura 2000, w tym nie tylko użytków rolnych określonych w ramach płatności bezpośrednich.

8.2.10.3.4.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe,
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2015 r., poz. 1651, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2015 r., poz. 625, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (Dz.U. z 2016 r., poz. 17, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2015 r., poz. 547).

8.2.10.3.4.4. Beneficjenci

Rolnik, grupa rolników, grupa rolników i innych zarządców gruntów oraz inni zarządcy gruntów

8.2.10.3.4.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.10.3.4.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność w ramach tego pakietu przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.

8.2.10.3.4.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.10.3.4.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawka płatności uzależniona jest od:

- (i) ekstensywnego użytkowania na OSO: 881 zł/ha,
- (ii) występowania gatunków ptaków tj.: rycyka (a także kszczyka, krwawodzioba, czajki): 1027 zł/ha, wodniczki: 1389 zł/ha, dubelta (a także kulika wielkiego): 1279 zł/ha, derkacza: 739 zł/ha oraz
- (iii) typu siedliska: zmiennowilgotne łąki trzęślicowe: 1514 zł/ha, zalewowe łąki selernicowe i słonorośla: 1382 zł/ha, murawy: 1503 zł/ha, półnaturalne łąki wilgotne: 982 zł/ha, półnaturalne łąki świeże: 1114 zł/ha, torfowiska: 775 zł/ha (wymogi obowiązkowe) lub 1304 zł/ha (wymogi obowiązkowe i uzupełniające).

Płatność rolno-środowiskowo-klimatyczna jest przyznawana w pełnej wysokości, niezależnie od powierzchni objętej wsparciem.

Dla obszarów Natura 2000 położonych w granicach Parków Narodowych nie stosuje się progów regresywności.

Stawka płatności jest ustalona na podstawie bilansu kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach Pakietu 4. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji (w tym zmniejszenie wartości siana) oraz koszty związane z trudnością koszenia. W przypadku niektórych siedlisk przyrodniczych i siedlisk lęgowych ptaków stawka płatności została

pomniejszona o korzyści wynikające ze zmniejszonej wartości plonu spowodowanej opóźnieniem koszenia.

Koszty transakcyjne:

Koszt transakcyjnym związanym z przystąpieniem do realizacji tego pakietu (z wyjątkiem ekstensywnego użytkowania na OSO) jest koszt wykonania dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego, w której określone jest występowanie i stan cennych siedlisk przyrodniczych lub zagrożonych gatunków ptaków oraz uszczegółowione są wymogi użytkowania rolniczego, uwzględniające również występowanie gatunków inwazyjnych.

Koszty transakcyjne są uzależnione od powierzchni siedliska, na której będzie realizowany pakiet oraz od obecności lub braku planów zadań ochronnych/planów ochrony (PZO/PO) – w przypadku obecności PZO/PO, ekspertyza ma jedynie charakter uzupełniający i doprecyzowujący wymogi wynikające z PZO/PO.

W pierwszym lub kolejnych (w przypadku konieczności dokonania zmiany w istniejącej dokumentacji, związanej ze zwiększeniem powierzchni) latach okresu zobowiązania, płatność będzie powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych, zróżnicowaną w zależności od istnienia PZO/PO i nie większą niż 20% rocznej stawki płatności na dane siedlisko.

8.2.10.3.4.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.10.3.4.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.10.3.4.9.2. Działania łagodzące

8.2.10.3.4.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.10.3.4.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Zidentyfikowanie i zdefiniowanie istotnych elementów bazowych, w tym istotne obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013, odpowiednie kryteria i działania minimalne ustanowione zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) i (iii) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie obowiązkowe wymogi ustanowione na mocy prawa krajowego

Minimalne wymogi w odniesieniu do nawozów muszą uwzględniać między innymi Kodeksy Dobrych Praktyk Rolniczych wprowadzone na mocy dyrektywy 91/676/EWG dla gospodarstw leżących poza

obszarami szczególnie narażonymi na azotany, wymogi dotyczące zanieczyszczenia fosforem; minimalne wymogi w odniesieniu do środków ochrony roślin muszą uwzględniać między innymi ogólne zasady zintegrowanej ochrony przed szkodnikami wprowadzone dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE, wymóg posiadania pozwolenia dotyczącego stosowania produktów oraz wymóg dotyczący obowiązku przeszkolenia, wymóg dotyczący bezpiecznego przechowywania, wymóg kontroli sprzętu do stosowania produktów oraz zasad stosowania pestycydów w pobliżu wód i innych wrażliwych obszarów, ustanowiony przez prawodawstwo krajowe

Wykaz lokalnych ras zwierząt, których hodowla jest zagrożona, i roślinnych zasobów genetycznych zagrożonych erozją genetyczną

Opis metody oraz założeń i parametrów agronomicznych, w tym opis wymogów minimalnych określonych w art. 29 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania wykorzystanego jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających koszty dodatkowe, dochody utracone w wyniku podjętego zobowiązania, poziom kosztów transakcyjnych; w stosownych przypadkach metoda ta uwzględnia pomoc przydzieloną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności z tytułu praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska, w celu uniknięcia podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana przy innych jednostkach zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.10.3.5. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000

Poddziałanie:

- 10.1 - Płatności z tytułu zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych

8.2.10.3.5.1. Opis rodzaju operacji

Cel: spełnienie wymogów w ramach pakietu prowadzi do utrzymania bądź przywrócenia właściwego stanu lub zapobiegania pogarszaniu się stanu cennych siedlisk przyrodniczych, określonych według typów siedlisk klasyfikacji Dyrektywy siedliskowej oraz innych cennych przyrodniczo siedlisk występujących na łąkach i pastwiskach poza obszarami Natura 2000, poprzez stosowanie tradycyjnych i ekstensywnych sposobów użytkowania poszczególnych siedlisk.

Pakiet ukierunkowany jest na ekstensyfikację gospodarowania, stosowanie odpowiednich ilości i terminów wykonywanych pokosów lub intensywności wypasu na cennych siedliskach przyrodniczych, znajdujących się poza obszarami Natura 2000, co wpływa pozytywnie na różnorodność biologiczną.

Wymogi, jakie muszą zostać spełnione w ramach Pakietu 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000:

1. Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;
2. Obowiązek posiadania dokumentacji przyrodniczej wykonanej przez eksperta przyrodniczego;
3. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody;
4. Na obszarze objętym Pakietem 5. zakazuje się:
 - a) przeorywania, wałowania, stosowania osadów ściekowych, stosowania podsiewu oraz mechanicznego niszczenia struktury glebowej;
 - b) włókowania w okresie:
 - od 1 kwietnia do 1 września na obszarach nizinnych (do 300 m n.p.m.),
 - od 15 kwietnia do 1 września na obszarach wyżynnych i górskich (powyżej 300 m n.p.m.);
 - c) stosowania środków ochrony roślin z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych gatunków inwazyjnych z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych);
 - d) tworzenia nowych, rozbudowy i odtwarzania istniejących systemów melioracyjnych, za wyjątkiem konstrukcji urządzeń mających na celu dostosowanie poziomu wód wykorzystując istniejące systemy melioracyjne do wymogów siedliskowych gatunków/siedlisk będących przedmiotem ochrony w pakiecie jeżeli takie działania zostaną szczegółowo opisane przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej;
 - e) składowania biomasy wśród kęp drzew i zarośli, w rowach, jarach i innych obniżeniach terenu (położonych na działkach zadeklarowanych we wniosku).

Pozostałe wymogi dotyczące ochrony cennych siedlisk poza obszarami Natura 2000, tj.:
zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych, zalewowych łąk selernicowych i słonorośli, muraw, półnaturalnych

łąk wilgotnych, półnaturalnych łąk świeżych oraz torfowisk zostały zawarte w załączniku nr 7, pkt 7.

8.2.10.3.5.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Płatności w ramach pakietu są przyznawane corocznie przez okres 5-letniego zobowiązania, beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie zobowiązanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne w zakresie tego pakietu. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty.

Płatność przyznawana jest do trwałych użytków zielonych, w tym nie tylko użytków rolnych określonych w ramach płatności bezpośrednich.

8.2.10.3.5.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe,
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2015 r., poz. 1651, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2015 r., poz. 625, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (Dz.U. z 2016 r., poz. 17, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2015 r., poz. 547).

8.2.10.3.5.4. Beneficjenci

Rolnik, grupa rolników, grupa rolników i innych zarządców gruntów oraz inni zarządcy gruntów

8.2.10.3.5.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.10.3.5.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność w ramach tego pakietu przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.

8.2.10.3.5.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.10.3.5.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawka płatności uzależniona jest od typu siedliska: zmiennowilgotne łąki trzęślicowe: 1514 zł/ha, zalewowe łąki selernicowe i słonorośla: 1382 zł/ha, murawy: 1503 zł/ha, półnaturalne łąki wilgotne: 982 zł/ha, półnaturalne łąki świeże: 1114 zł/ha, torfowiska: 775 zł/ha (wymogi obowiązkowe) lub 1304 zł/ha (wymogi obowiązkowe i uzupełniające).

Płatność rolnośrodowiskowo-klimatyczna jest przyznawana w wysokości:

- 100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 100 ha.

Stawka płatności jest ustalona na podstawie bilansu kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach Pakietu 5. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono utracony dochód z tytułu ekstensyfikacji produkcji (w tym zmniejszenie wartości siana) oraz koszty związane z trudnością koszenia. W przypadku niektórych siedlisk przyrodniczych stawka płatności została pomniejszona o korzyści wynikające ze zmniejszonej wartości plonu spowodowanej opóźnieniem koszenia.

Koszty transakcyjne:

Kosztem transakcyjnym związanym z przystąpieniem do realizacji tego pakietu jest wykonanie dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego, w której określone jest występowanie i stan cennych siedlisk przyrodniczych oraz uszczegółowione są wymogi użytkowania rolniczego, uwzględniające również występowanie gatunków inwazyjnych.

Koszty transakcyjne są uzależnione od powierzchni siedliska, na której będzie realizowany pakiet.

W pierwszym lub kolejnych latach (w przypadku konieczności dokonania zmiany w istniejącej dokumentacji, związanej ze zwiększeniem powierzchni) okresu zobowiązania, płatność będzie powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych nie większą niż 20% rocznej stawki płatności na dane siedlisko.

8.2.10.3.5.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.10.3.5.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.10.3.5.9.2. Działania łagodzące

8.2.10.3.5.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.10.3.5.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Zidentyfikowanie i zdefiniowanie istotnych elementów bazowych, w tym istotne obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013, odpowiednie kryteria i działania minimalne ustanowione zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) i (iii) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymagania dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie obowiązkowe wymagania ustanowione na mocy prawa krajowego

Minimalne wymagania w odniesieniu do nawozów muszą uwzględniać między innymi Kodeksy Dobrych Praktyk Rolniczych wprowadzone na mocy dyrektywy 91/676/EWG dla gospodarstw leżących poza obszarami szczególnie narażonymi na azotany, wymagania dotyczące zanieczyszczenia fosforem; minimalne wymagania w odniesieniu do środków ochrony roślin muszą uwzględniać między innymi ogólne zasady zintegrowanej ochrony przed szkodnikami wprowadzone dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE, wymóg posiadania pozwolenia dotyczącego stosowania produktów oraz wymóg dotyczący obowiązku przeszkolenia, wymóg dotyczący bezpiecznego przechowywania, wymóg kontroli sprzętu do stosowania produktów oraz zasad stosowania pestycydów w pobliżu wód i innych wrażliwych obszarów, ustanowiony przez prawodawstwo krajowe

Wykaz lokalnych ras zwierząt, których hodowla jest zagrożona, i roślinnych zasobów genetycznych zagrożonych erozją genetyczną

Opis metody oraz założeń i parametrów agronomicznych, w tym opis wymogów minimalnych określonych w art. 29 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania wykorzystanego jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających koszty dodatkowe, dochody utracone w wyniku podjętego zobowiązania, poziom kosztów transakcyjnych; w stosownych przypadkach metoda ta uwzględnia pomoc przydzieloną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności z tytułu praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska, w celu uniknięcia podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana przy innych jednostkach zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.10.3.6. Pakiet 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Poddziałanie:

- 10.2 - Wsparcie dla ochrony oraz zrównoważonego użytkowania i rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie

8.2.10.3.6.1. Opis rodzaju operacji

Cel: zachowanie ginących i cennych odmian, gatunków, ekotypów roślin uprawnych, dywersyfikacja upraw na obszarach wiejskich, wytwarzanie nasion gatunków zagrożonych erozją genetyczną spełniających minimalne wymagania jakościowe, oraz produkcja materiału siewnego odmian regionalnych i amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze.

Pakiet skierowany jest do beneficjentów, którzy uczestniczą w ochronie zaniechanych w uprawach odmian gatunków roślin uprawnych, a także gatunków roślin uprawnych, obecnie zagrożonych erozją genetyczną. Pakiet daje możliwość utrzymywania istniejących zasobów genowych roślin uprawnych *in situ*, a jego efektem będzie: (i) zachowanie ginących i rzadkich gatunków, odmian, ekotypów, (ii) dywersyfikacja upraw na obszarach wiejskich, (iii) wzbogacenie oferty rolnika dla konsumentów, (iv) rozszerzenie dostępności materiału odmian regionalnych i/lub amatorskich wpisanych do Krajowego Rejestru siewnego oraz nasion gatunków roślin uprawnych zagrożonych erozją genetyczną oraz ich upowszechnianie. Efekty pakietu przyczynią się do utrzymania różnorodności biologicznej.

Realizacja pakietu polega na uprawie lub wytwarzaniu materiału siewnego/nasion:

- odmian regionalnych i/lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze oraz
- pozostałych gatunków i odmian roślin zagrożonych erozją genetyczną tj.: (i) pszenica płaskurka (*Tr. dicoccum*); (ii) pszenica samopsza (*Tr. monococcum*); (iii) żyto krzyca (*Secale cereale* var. *multicereale*); (iv) lnianka siewna (*Camelina sativa*); (v) nostrzyk biały (*Melilotus albus*); (vi) lędzwan siewny (*Lathyrus dativus*); (vii) soczewica (*Lens culinaris*); (viii) pasternak (*Pastinaca sativa*); (ix) przelot pospolity (*Anthyllis vulneraria*); (x) gryka (*Fagopyrum esculentum*); (xi) proso zwyczajne (*Panicum miliaceum* L.).

Ze względu na specyfikę pakietu, w kolejnych latach zobowiązania dopuszczalne jest zwiększanie lub zmniejszanie powierzchni objętej zobowiązaniem w odniesieniu do wielkości powierzchni objętej zobowiązaniem w pierwszym roku, przy zachowaniu limitu 5 ha dla danego gatunku rośliny/odmiany.

Jednocześnie, uprawa może być prowadzona na różnych gruntach w kolejnych latach zobowiązania.

Na podstawie ustawy o nasiennictwie z 9 listopada 2012 r. (Dz. U. poz. 1512 oraz z 2013 r. poz. 865), minister właściwy do spraw rolnictwa określił, w drodze rozporządzenia, jednostki odpowiedzialne za genetyczne zasoby roślin, biorąc pod uwagę ich doświadczenie i wiedzę w zakresie ochrony zasobów genetycznych w Rzeczypospolitej Polskiej oraz zapewnienie prawidłowej realizacji działań w zakresie obrotu materiałem siewnym odmian regionalnych i amatorskich, a także ochronę różnorodności genetycznej.

Zgodnie z powyższym jednostkami odpowiedzialnymi za genetyczne zasoby roślin są:

- Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin - Państwowy Instytut Badawczy w Radzikowie,

- Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach.

Powyższe instytuty potwierdziły, że gatunki/odmiany roślin wspierane w ramach Pakietu 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie są szczególnie zagrożone erozją genetyczną i wymagają zachowania i odtwarzania w gospodarstwach rolnych z powodu silnego zagrożenia wyginięciem.

Wymogi, jakie muszą zostać spełnione w ramach Pakietu 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie:

1. Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;
2. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody;
3. Obowiązek uprawy odmian regionalnych lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze z kwalifikowanego materiału siewnego w pierwszym i czwartym roku uprawy danej odmiany. W drugim, trzecim i piątym roku uprawy tej odmiany - obowiązek uprawy z materiału siewnego uzyskanego ze zbioru w poprzednim roku lub;
4. Obowiązek wytwarzania materiału siewnego zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze odmian regionalnych lub amatorskich zgodnie z przepisami o nasiennictwie, przy utrzymaniu czystości i tożsamości odmianowej, prowadzenie dokumentacji plantacji oraz wykonywanych zabiegów i uzyskanie świadectwa oceny laboratoryjnej lub;
5. Obowiązek wytwarzania nasion gatunków roślin zagrożonych erozją genetyczną, wskazanych w Programie, spełniających minimalne wymagania jakościowe (określone w przepisach krajowych) oraz posiadanie wyników badań laboratoryjnych w tym zakresie.

Wymogi, jakie muszą zostać spełnione w ramach Pakietu 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie, w przypadku zobowiązań podejmowanych w okresie przejściowym, tj. od roku 2021 na okres 2 lat:

1. Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;
2. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody;
3. Obowiązek uprawy odmian regionalnych lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze z kwalifikowanego materiału siewnego w pierwszym roku uprawy danej odmiany. W drugim roku uprawy tej odmiany - obowiązek uprawy z materiału siewnego uzyskanego ze zbioru w poprzednim roku lub;
4. Obowiązek wytwarzania materiału siewnego zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze odmian regionalnych lub amatorskich zgodnie z przepisami o nasiennictwie, przy utrzymaniu czystości i tożsamości odmianowej, prowadzenie dokumentacji plantacji oraz wykonywanych zabiegów i uzyskanie świadectwa oceny laboratoryjnej lub;
5. Obowiązek wytwarzania nasion gatunków roślin zagrożonych erozją genetyczną, wskazanych w Programie, spełniających minimalne wymagania jakościowe (określone w przepisach krajowych) oraz posiadanie wyników badań laboratoryjnych w tym zakresie.

8.2.10.3.6.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Płatności w ramach pakietu są przyznawane corocznie przez okres 5-letniego zobowiązania, a w przypadku zobowiązań podejmowanych w okresie przejściowym, tj. od roku 2021 przez okres 2-letniego zobowiązania, beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie zobowiązanie rolno-środowiskowo-klimatyczne w zakresie tego pakietu. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty.

Płatność jest przyznawana tylko do gruntów ornych.

8.2.10.3.6.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe,
- Ustawa z dnia 9 listopada 2012 r. o nasiennictwie (Dz.U. z 2012 r., poz. 1512, z późn. zm.).

8.2.10.3.6.4. Beneficjenci

Rolnik, grupa rolników, grupa rolników i innych zarządców gruntów

8.2.10.3.6.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.10.3.6.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność w ramach tego pakietu przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha.

8.2.10.3.6.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.10.3.6.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawka płatności: 901 zł/ha (w przypadku uprawy), 1232 zł/ha (w przypadku wytwarzania nasion/materiału siewnego).

Płatność rolnośrodowiskowo-klimatyczna jest przyznawana w wysokości:

- 100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 100 ha.

Płatność przysługuje do maksymalnej powierzchni 5 ha dla poszczególnych gatunków/odmian roślin uprawnych.

Stawka płatności jest ustalona na podstawie bilansu kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach Pakietu 6. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono koszty z tytułu: utraconej nadwyżki bezpośredniej w stosunku do standardowej uprawy, kosztu materiału siewnego typ kwalifikowany, koszty robocizny oraz prowadzenia dokumentacji, a w przypadku wytwarzania materiału siewnego dodatkowo po stronie korzyści uwzględniono większy przychód z tytułu produkcji materiału siewnego.

Koszty transakcyjne:

Płatność będzie powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych obejmujących koszty wykonania oceny wytworzonego materiału siewnego/nasion w laboratoriach urzędowych lub akredytowanych (dotyczy wytwarzania materiału siewnego/nasion). Koszty transakcyjne są uzależnione od liczby uprawianych gatunków roślin. Kwota ta będzie nie większą niż 20% rocznej stawki płatności.

Kwota na refundację kosztów transakcyjnych będzie wypłacana wraz z wypłatą płatności rolnośrodowiskowo-klimatycznej za każdy rok realizacji tego pakietu, w którym dokonana została ocena wytworzonego materiału siewnego/nasion.

8.2.10.3.6.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.10.3.6.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.10.3.6.9.2. Działania łagodzące

8.2.10.3.6.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.10.3.6.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Zidentyfikowanie i zdefiniowanie istotnych elementów bazowych, w tym istotne obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013, odpowiednie kryteria i działania minimalne ustanowione zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) i (iii) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymagania dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie obowiązkowe wymagania ustanowione na mocy prawa krajowego

Minimalne wymagania w odniesieniu do nawozów muszą uwzględniać między innymi Kodeksy Dobrych Praktyk Rolniczych wprowadzone na mocy dyrektywy 91/676/EWG dla gospodarstw leżących poza obszarami szczególnie narażonymi na azotany, wymagania dotyczące zanieczyszczenia fosforem; minimalne wymagania w odniesieniu do środków ochrony roślin muszą uwzględniać między innymi ogólne zasady zintegrowanej ochrony przed szkodnikami wprowadzone dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE, wymóg posiadania pozwolenia dotyczącego stosowania produktów oraz wymóg dotyczący obowiązku przeszkolenia, wymóg dotyczący bezpiecznego przechowywania, wymóg kontroli sprzętu do stosowania produktów oraz zasad stosowania pestycydów w pobliżu wód i innych wrażliwych obszarów, ustanowiony przez prawodawstwo krajowe

Wykaz lokalnych ras zwierząt, których hodowla jest zagrożona, i roślinnych zasobów genetycznych zagrożonych erozją genetyczną

Opis metody oraz założeń i parametrów agronomicznych, w tym opis wymogów minimalnych określonych w art. 29 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania wykorzystanego jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających koszty dodatkowe, dochody utracone w wyniku podjętego zobowiązania, poziom kosztów transakcyjnych; w stosownych przypadkach metoda ta uwzględnia pomoc przydzieloną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności z tytułu praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska, w celu uniknięcia podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana przy innych jednostkach zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.10.3.7. Pakiet 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie

Poddziałanie:

- 10.2 - Wsparcie dla ochrony oraz zrównoważonego użytkowania i rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie

8.2.10.3.7.1. Opis rodzaju operacji

Cel: zachowanie rodzimych ras zwierząt poprzez wspieranie i utrzymanie hodowli lokalnych ras odpowiednich gatunków zwierząt zagrożonych wyginięciem, objętych programem ochrony zasobów genetycznych.

Pakiet ma na celu ochronę szczególnie cennych ras wybranych gatunków zwierząt gospodarskich (bydła, koni, owiec, świń i kóz), w przypadku których niska lub malejąca liczebność zwierząt hodowlanych stwarza zagrożenie ich wyginięcia, co przyczyni się do zachowania różnorodności biologicznej.

Lokalne rasy i odmiany zwierząt są doskonale przystosowane do miejscowych, często bardzo trudnych warunków środowiskowych. Mogą one być utrzymywane w warunkach produkcji ekstensywnej i przy ubogich zasobach paszowych, dając produkty często o unikalnej jakości. Utrzymanie tych zwierząt umożliwia zagospodarowanie obszarów, które w innym przypadku nie byłyby w ogóle użytkowane. Mają one także duże znaczenie ze względu na rolę, jaką pełniły w historii rozwoju regionów, z których się wywodzą i są związane z tradycją oraz kulturą lokalnych społeczności.

W Polsce zwierzęta ras zagrożonych są obejmowane ochroną zasobów genetycznych na podstawie ustawy z dnia 29 czerwca 2007 r. (Dz. U. Nr 133, poz. 921, z późn. zm.) o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich. Ustawa ta charakteryzuje rasę zagrożoną jako „populację zwierząt gospodarskich danej rasy, której niska lub malejąca liczebność stwarza zagrożenie jej wyginięcia”.

Na podstawie art. 28 ust. 3 ww. ustawy zostało wydane rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 czerwca 2008 r. w sprawie podmiotu upoważnionego do realizacji działań w zakresie ochrony zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich (Dz. U. Nr 108, poz. 691). Zgodnie z przepisami tego rozporządzenia podmiotem upoważnionym do realizacji lub koordynacji działań w zakresie ochrony zasobów genetycznych, w zależności od poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich, jest Instytut Zootechniki - Państwowy Instytut Badawczy.

W oparciu o taką podstawę prawną Instytut Zootechniki – PIB:

- określa kryteria i progi liczebności, przy których dana rasa staje się zagrożona,
- tworzy program ochrony, którego realizacja ma zapewnić ochronę poszczególnych zagrożonych ras,
- nadzoruje realizację i koordynuje programy ochrony zasobów genetycznych.

Zwierzęta, które mogą wziąć udział w programie są wybierane spośród zwierząt objętych oceną wartości użytkowej i wpisanych do ksiąg hodowlanych danej rasy. W związku z tym w realizacji programu aktywny udział biorą związki hodowców prowadzące ocenę wartości użytkowej i księgi hodowlane danej rasy. Podstawą prawną dla związku do prowadzenia takiej działalności jest upoważnienie otrzymane od Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, wydawane na mocy przepisów ustawy o *organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich*. Upoważnienie takie jest wydawane związkom po

spełnieniu przez nie szeregu warunków potwierdzających wystarczające umiejętności i wiedzę w zakresie identyfikacji ras zagrożonych wyginięciem.

Związki hodowców:

- oceniają zgodność zwierząt z wzorcem rasy i wymaganiami programu,
- potwierdzają wpis zwierząt do księgi zwierząt hodowlanych,
- dokonują oceny wartości użytkowej zwierząt i publikują jej wyniki.

Hodowcy (właściciele zwierząt) dobrowolnie zgłaszają zwierzęta do programu. Jeżeli dane zwierzę zostaje zakwalifikowane do programu, to jego właściciel jest zobowiązany do przestrzegania wszystkich warunków programu np. używania jedynie rozplodników akceptowanych przez koordynatora programu oraz zgłaszania wszystkich zmian stanu zwierząt.

Aby uzyskać wsparcie w ramach Pakietu 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt rolnictwie, beneficjent musi zwrócić się do właściwego związku hodowców, aby uzyskać potwierdzenie wpisu zwierząt do ksiąg oraz do Instytutu Zootechniki - PIB w celu potwierdzenia uczestniczenia tych zwierząt w programie ochrony zasobów genetycznych.

Wymogi, jakie muszą zostać spełnione w ramach Pakietu 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie:

1. Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;
2. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

8.2.10.3.7.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Płatności w ramach pakietu są przyznawane corocznie przez okres 5-letniego zobowiązania, a w przypadku zobowiązań podejmowanych w okresie przejściowym, tj. od roku 2021 przez okres 2-letniego zobowiązania, beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie zobowiązanie rolno-środowiskowo-klimatyczne w zakresie tego pakietu. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty.

Płatność przyznawana jest do samicy następujących ras:

- i. bydło - polskie czerwone, biało-żółte, polskie czerwono-białe, polskie czarno-białe;
- ii. konie - koniki polskie, huculskie, małopolskie, śląskie, wielkopolskie, sokólskie, sztumskie;
- iii. owce – wrzosówka, świniarka, olkuska, polska owca górska odmiany barwnej, merynos odmiany barwnej, uhruska, wielkopolska, żelaźnińska, korideil, kamieniecka, pomorska, cakiel podhalański, merynos polski w starym typie, czarnogłówna, owca pogórza, a od roku 2022 również ras: polska owca górska i biało-żółta owca mięsna;
- iv. świny – puławska, złotnicka biała, złotnicka pstra;
- v. kozy - koza karpacka, a od roku 2022 r. koza kazimierzowska i koza sandomierska.

8.2.10.3.7.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe,
- Ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz.U. z 2007 r., Nr 133, poz. 921, z późn. zm.).

8.2.10.3.7.4. Beneficjenci

Rolnik, grupa rolników, grupa rolników i innych zarządców gruntów

8.2.10.3.7.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.10.3.7.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność w ramach tego pakietu przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha;
- realizuje program ochrony zasobów genetycznych wybranych gatunków zwierząt gospodarskich (bydła, koni, owiec, świń i kóz);
- posiada minimalną liczbę krów, kłaczy, owiec, loch, kóz określoną na poziomie przepisów krajowych/w programie ochrony zasobów genetycznych.

8.2.10.3.7.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.10.3.7.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Wysokość wsparcia w ramach pakietu, jest uzależniona od posiadanych przez beneficjenta cennych ras wybranych gatunków zwierząt gospodarskich uczestniczących w programach ochrony, wynosi dla: bydła - 2516 zł/szt., koni małopolskich, wielkopolskich i śląskich- 2284 zł/szt., konika polskiego i koni rasy huculskiej – 1825 zł/szt., koni zimnokrwistych w typie sztumskim i sokólskim - 2038 zł/szt., owiec - 412 zł/szt., świń - 1234 zł/szt., kóz - 811 zł/szt.

Płatność rolnośrodowiskowo-klimatyczna przysługuje do maksymalnej liczby zwierząt w jednym stadzie tj.: (i) krów: 100 sztuk; (ii) loch tej samej rasy: 70 loch stada podstawowego świń rasy puławskiej, 100 loch stada podstawowego świń rasy złotnickiej białej oraz 100 loch stada podstawowego świń rasy złotnickiej pstrej.

Stawka płatności jest ustalona w oparciu o bilans kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach Pakietu 7. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono koszty z tytułu: utraconej nadwyżki bezpośredniej, prowadzenie dokumentacji hodowlanej, koszty związane z rozrodem (w przypadku bydła i koni) oraz inne koszty w zależności od gatunku, a po stronie korzyści uwzględniono w przypadku koni przychód ze sprzedaży żrebaka oraz zjazd rekreacyjnych.

8.2.10.3.7.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.10.3.7.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.10.3.7.9.2. Działania łagodzące

8.2.10.3.7.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.10.3.7.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Zidentyfikowanie i zdefiniowanie istotnych elementów bazowych, w tym istotne obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013, odpowiednie kryteria i działania minimalne ustanowione zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) i (iii) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymagania dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie obowiązkowe wymagania ustanowione na mocy prawa krajowego

Minimalne wymagania w odniesieniu do nawozów muszą uwzględniać między innymi Kodeksy Dobrych Praktyk Rolniczych wprowadzone na mocy dyrektywy 91/676/EWG dla gospodarstw leżących poza obszarami szczególnie narażonymi na azotany, wymagania dotyczące zanieczyszczenia fosforem; minimalne wymagania w odniesieniu do środków ochrony roślin muszą uwzględniać między innymi ogólne zasady zintegrowanej ochrony przed szkodnikami wprowadzone dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE, wymóg posiadania pozwolenia dotyczącego stosowania produktów oraz wymóg dotyczący obowiązku przeszkolenia, wymóg dotyczący bezpiecznego przechowywania, wymóg kontroli sprzętu do stosowania produktów oraz zasad stosowania pestycydów w pobliżu wód i innych wrażliwych obszarów, ustanowiony przez prawodawstwo krajowe

Wykaz lokalnych ras zwierząt, których hodowla jest zagrożona, i roślinnych zasobów genetycznych zagrożonych erozją genetyczną

Opis metody oraz założeń i parametrów agronomicznych, w tym opis wymogów minimalnych określonych w art. 29 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania wykorzystanego jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających koszty dodatkowe, dochody utracone w wyniku podjętego zobowiązania, poziom kosztów transakcyjnych; w stosownych przypadkach metoda ta uwzględnia pomoc przydzieloną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności z tytułu praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska, w celu uniknięcia podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana przy innych jednostkach zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.10.3.8. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk

Poddziałanie:

- 10.1 - Płatności z tytułu zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych

8.2.10.3.8.1. Opis rodzaju operacji

Cel: promowanie ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk – trwałych użytków zielonych (TUZ), z uwzględnieniem: ograniczenia nawożenia, zmniejszenia ilości pokosów i opóźnienia ich terminów oraz ograniczenia intensywności wypasu, co sprzyja przede wszystkim zachowaniu bioróżnorodności i ochronie wód.

Zobowiązania w ramach pakietu mogą być realizowane na trwałych użytkach zielonych położonych poza obszarami Natura 2000.

Wymogi, jakie muszą zostać spełnione w ramach Pakietu 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk:

1. Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej;
2. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje przyrody;
3. Na obszarze objętym Pakietem 8. zakazuje się:
 - a) stosowania komunalnych osadów ściekowych,
 - b) przeorywania
 - c) włókowania i bronowania w okresie od dnia:
 - 1 kwietnia do dnia 1 września na obszarach nizinnych (poniżej 300 m n.p.m.),
 - 15 kwietnia do dnia 1 września na obszarach wyżynnych i górskich (powyżej 300 m n.p.m.),
 - d) stosowania środków ochrony roślin, z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych gatunków inwazyjnych z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych),
 - e) tworzenia nowych, rozbudowy i odtwarzania istniejących urządzeń melioracji wodnych, z wyjątkiem przypadków dotyczących dostosowania tych urządzeń do potrzeb związanych z utrzymaniem lub poprawą wartości przyrodniczej trwałego użytku zielonego, jeżeli takie działania zostaną dopuszczone przez doradcę rolnośrodowiskowego,
 - f) składowania biomasy wśród kęp drzew i zarośli, w rowach, jarach i innych obniżeniach terenu (położonych na działkach zadeklarowanych we wniosku o przyznanie płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej),
4. Dopuszczalne jest ograniczone nawożenie do 60 kg N/ha, rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne;

5. Wymogi obowiązkowe przy użytkowaniu kośnym:

- a) częstotliwość koszenia: dwa pokosy w roku,
- b) koszenie w terminie określonym przez doradcę rolnośrodowiskowego, przy czym termin ten rozpoczyna się nie wcześniej niż w dniu 1 czerwca i kończy się nie później niż w dniu 30 września,
- c) zebranie i usunięcie skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w pryzmy, w tym pryzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w pryzmy, w tym pryzmy balotowe, stogi lub brogi, powinna ona zostać usunięta z działki rolnej nie później niż do dnia 1 marca kolejnego roku,
- d) pozostawienie nieskoszonego fragmentu działki rolnej o powierzchni wynoszącej 5–10% powierzchni tej działki; w obydwu stosowanych pokosach należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone; dopuszcza się niepozostawianie fragmentów nieskoszonych w przypadku działek rolnych nieprzekraczających powierzchni 1 ha;

6. Wymogi obowiązkowe przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym:

- a) częstotliwość koszenia: jeden pokos w roku,
- b) koszenie w terminie określonym przez doradcę rolnośrodowiskowego, przy czym termin ten rozpoczyna się nie wcześniej niż w dniu 1 czerwca i kończy się nie później niż w dniu 30 września,
- c) zebranie i usunięcie skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w pryzmy, w tym pryzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w pryzmy, w tym pryzmy balotowe, stogi lub brogi, powinna ona zostać usunięta z działki rolnej nie później niż do dnia 1 marca kolejnego roku,
- d) pozostawienie nieskoszonego fragmentu działki rolnej o powierzchni wynoszącej 5–10% powierzchni tej działki; dopuszcza się niepozostawianie fragmentów nieskoszonych w przypadku działek rolnych nieprzekraczających powierzchni 1 ha,
- e) wypas w terminie określonym przez doradcę rolnośrodowiskowego, przy czym termin ten rozpoczyna się nie wcześniej niż w dniu 1 maja i kończy się nie później niż w dniu 15 października na obszarach do 300 m n.p.m. lub rozpoczyna się nie wcześniej niż w dniu 20 maja i kończy się nie później niż w dniu 1 października na obszarach powyżej 300 m n.p.m., przy obsadzie zwierząt wynoszącej od 0,3 DJP/ha do 1,5 DJP/ha gruntów objętych wsparciem w ramach pakietu;;

7. Wymogi obowiązkowe przy użytkowaniu pastwiskowym:

- a) wypas przy minimalnej obsadzie zwierząt wynoszącej od 0,5 DJP/ha do 2 DJP/ha gruntów objętych wsparciem w ramach pakietu,
- b) wypas w terminie określonym przez doradcę rolnośrodowiskowego, przy czym termin ten rozpoczyna się nie wcześniej niż w dniu 1 maja i kończy się nie później niż w dniu 15 października na obszarach do 300 m n.p.m. lub rozpoczyna się nie wcześniej niż w dniu 20 maja i kończy się nie później niż w dniu 1

października na obszarach powyżej 300 m n.p.m.,

c) w przypadku niedojadów: wykaszanie niedojadów raz w roku, w terminie określonym przez doradcę rolnośrodowiskowego, przy czym termin ten kończy się nie później niż w dniu 31 października, oraz zebranie i usunięcie skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi, powinna ona zostać usunięta z działki rolnej nie później niż do dnia 1 marca kolejnego roku.

8.2.10.3.8.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Płatności w ramach pakietu są przyznawane beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie 1-letnie zobowiązanie rolno-środowiskowo-klimatyczne w zakresie tego pakietu. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty.

Płatność przyznawana jest do trwałych użytków zielonych.

8.2.10.3.8.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,

Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,

Rozporządzenie przejściowe,

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 55, z późn. zm.),

Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1259, z późn. zm.),

Ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 972, z późn. zm.),

Ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1900).

8.2.10.3.8.4. Beneficjenci

Rolnik, grupa rolników, grupa rolników i innych zarządców gruntów.

8.2.10.3.8.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.10.3.8.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność w ramach tego pakietu przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha;
- w gospodarstwie są utrzymywane zwierzęta trawożerne.

8.2.10.3.8.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.10.3.8.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawka płatności: 838 zł/ha.

Płatność rolno-środowiskowo-klimatyczna jest przyznawana w wysokości:

- 100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 100 ha.

Stawka płatności jest ustalona na podstawie bilansu kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach Pakietu 8. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono utraconą nadwyżkę bezpośrednią ustaloną dla ekstensywnej produkcji roślinno-zwierzęcej oraz koszty związane ze zbiorem skoszonej biomasy, natomiast po stronie korzyści uwzględniono wartość zebranego siana.

8.2.10.3.8.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.10.3.8.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.10.3.8.9.2. Działania łagodzące

8.2.10.3.8.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.10.3.8.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Zidentyfikowanie i zdefiniowanie istotnych elementów bazowych, w tym istotne obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013, odpowiednie kryteria i działania minimalne ustanowione zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) i (iii) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymagania dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie obowiązkowe wymagania ustanowione na mocy prawa krajowego

Minimalne wymagania w odniesieniu do nawozów muszą uwzględniać między innymi Kodeksy Dobrych Praktyk Rolniczych wprowadzone na mocy dyrektywy 91/676/EWG dla gospodarstw leżących poza obszarami szczególnie narażonymi na azotany, wymagania dotyczące zanieczyszczenia fosforem; minimalne wymagania w odniesieniu do środków ochrony roślin muszą uwzględniać między innymi ogólne zasady zintegrowanej ochrony przed szkodnikami wprowadzone dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE, wymóg posiadania pozwolenia dotyczącego stosowania produktów oraz wymóg dotyczący obowiązku przeszkolenia, wymóg dotyczący bezpiecznego przechowywania, wymóg kontroli sprzętu do stosowania produktów oraz zasad stosowania pestycydów w pobliżu wód i innych wrażliwych obszarów, ustanowiony przez prawodawstwo krajowe

Wykaz lokalnych ras zwierząt, których hodowla jest zagrożona, i roślinnych zasobów genetycznych zagrożonych erozją genetyczną

Opis metody oraz założeń i parametrów agronomicznych, w tym opis wymogów minimalnych określonych w art. 29 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania wykorzystanego jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających koszty dodatkowe, dochody utracone w wyniku podjętego zobowiązania, poziom kosztów transakcyjnych; w stosownych przypadkach metoda ta uwzględnia pomoc przydzieloną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności z tytułu praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska, w celu uniknięcia podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana przy innych jednostkach zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.10.3.9. Pakiet 9. Retencjonowanie wody

Poddziałanie:

- 10.1 - Płatności z tytułu zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych

8.2.10.3.9.1. Opis rodzaju operacji

Cel: promowanie retencjonowania wody (retencji glebowej/ krajobrazowej), a w efekcie poprawa gospodarki wodnej oraz zachowanie siedlisk hydrogenicznych.

Pomoc w ramach pakietu ma stanowić rekompensatę strat spowodowanych utrzymywaniem wody na trwałych użytkach zielonych. Zalewanie lub podtopienia użytków rolnych w okresie wegetacyjnym powodują straty i utrudnienia w produkcji rolnej. Z punktu widzenia środowiska, ochrony klimatu i gospodarki wodnej retencjonowanie wody na terenach rolniczych stanowi cenną i wymagającą wsparcia usługę ekosystemową.

Pakiet może być realizowany jedynie na powierzchni, na której jednocześnie jest realizowane zobowiązanie w ramach wybranych wariantów Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000, wybranych wariantów Pakietu 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 lub Pakietu 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk.

Pakiet jest wdrażany jako działanie ukierunkowane na rezultat - płatność w ramach tego pakietu przysługuje do działek rolnych, na których w danym roku, przez co najmniej 12 dni w okresie między 1 maja a 30 września dni była utrzymywana była woda powodująca zalanie lub podtopienie. Wdrożenie Pakietu opierać się będzie na monitoringu satelitarnym.

8.2.10.3.9.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Płatności w ramach pakietu są przyznawane beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie 1-letnie zobowiązanie rolno-środowiskowo-klimatyczne w zakresie tego pakietu. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty.

Płatność przyznawana jest do trwałych użytków zielonych lub innych gruntów rolnych niebędących użytkami rolnymi.

8.2.10.3.9.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,

Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,

Rozporządzenie przejściowe,

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2015 r., poz. 1651, z późn. zm.),

Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 310, z późn. zm.).

8.2.10.3.9.4. Beneficjenci

Rolnik, grupa rolników, grupa rolników i innych zarządców gruntów oraz inni zarządcy gruntów.

8.2.10.3.9.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.10.3.9.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność w ramach tego pakietu przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych lub innych gruntów rolnych niebędących użytkami rolnymi nie mniejszej niż 1 ha.
- równocześnie realizuje zobowiązanie w ramach wybranych wariantów Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 (poza wariantem 4.3. Murawy), wybranych wariantów Pakietu 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (poza wariantem 5.3. Murawy) lub Pakietu 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk.

8.2.10.3.9.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.10.3.9.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawka płatności: 260 zł/ha.

Stawka płatności jest ustalona na podstawie bilansu kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego zobowiązanie w ramach Pakietu 9. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono utracony dochód związany ze zmniejszeniem wartości plonu. Po stronie korzyści uwzględniono ograniczenie kosztu zbioru.

8.2.10.3.9.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.10.3.9.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.10.3.9.9.2. Działania łagodzące

8.2.10.3.9.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.10.3.9.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Zidentyfikowanie i zdefiniowanie istotnych elementów bazowych, w tym istotne obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013, odpowiednie kryteria i działania minimalne ustanowione zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) i (iii) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymagania dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie obowiązkowe wymagania ustanowione na mocy prawa krajowego

Minimalne wymagania w odniesieniu do nawozów muszą uwzględniać między innymi Kodeksy Dobrych Praktyk Rolniczych wprowadzone na mocy dyrektywy 91/676/EWG dla gospodarstw leżących poza obszarami szczególnie narażonymi na azotany, wymagania dotyczące zanieczyszczenia fosforem; minimalne wymagania w odniesieniu do środków ochrony roślin muszą uwzględniać między innymi ogólne zasady zintegrowanej ochrony przed szkodnikami wprowadzone dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE, wymóg posiadania pozwolenia dotyczącego stosowania produktów oraz wymóg dotyczący obowiązku przeszkolenia, wymóg dotyczący bezpiecznego przechowywania, wymóg kontroli sprzętu do stosowania produktów oraz zasad stosowania pestycydów w pobliżu wód i innych wrażliwych obszarów, ustanowiony przez prawodawstwo krajowe

Wykaz lokalnych ras zwierząt, których hodowla jest zagrożona, i roślinnych zasobów genetycznych zagrożonych erozją genetyczną

Opis metody oraz założeń i parametrów agronomicznych, w tym opis wymogów minimalnych określonych w art. 29 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania wykorzystanego jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających koszty dodatkowe, dochody utracone w wyniku podjętego zobowiązania, poziom kosztów transakcyjnych; w stosownych przypadkach metoda ta uwzględnia pomoc przydzieloną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności z tytułu praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska, w celu uniknięcia podwójnego

finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana przy innych jednostkach zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.10.4. *Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji*

8.2.10.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

Trudności kontroli wymogów pakietów, w tym dotyczących: terminów, przedziałów tolerancji, grup upraw oraz gatunków inwazyjnych, lokalizacji i nazw wykonywanych działań.

8.2.10.4.2. Działania łagodzące

Doprecyzowanie wymogów na etapie wdrażania, w tym: (i) na poziomie przepisów krajowych: terminów, przedziałów tolerancji, zdefiniowanie grup upraw, (ii) na poziomie innych dokumentów związanych z wdrażaniem działania (np. planu działalności rolnośrodowiskowej), lokalizacji i nazw wykonywanych działań, wskazania gatunków inwazyjnych.

8.2.10.4.3. Ogólna ocena działania

Doprecyzowanie wymogów na etapie wdrażania pozwoli na uniknięcie ryzyka w realizacji działania. Po wprowadzeniu działań łagodzących nie będzie istniało ryzyko we wdrożeniu działania.

Szczegółowa informacja na temat metod weryfikacji i kontroli wymogów pakietów w ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego znajduje się w części dotyczącej zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych.

8.2.10.4.4. Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne

8.2.10.4.4.1. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 1

8.2.10.4.4.1.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

1. Kontrola wizualna po okazaniu dokumentu przez podmiot kontrolowany w trakcie kontroli na miejscu.
2. Weryfikacja sporządzenia planu działalności rolnośrodowiskowej dokonywana jest w trakcie kontroli

administracyjnej na podstawie informacji dołączonych do wniosku.

8.2.10.4.4.2. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 2

8.2.10.4.4.2.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zastosowanie minimum 4 upraw w plonie głównym w ciągu roku w gospodarstwie, w tym udział głównej rośliny, oraz łącznie zbóż w strukturze zasiewów nie może przekraczać 65% powierzchni gruntów ornych i jednocześnie: (i) w przypadku zastosowania 4 upraw - udział każdej uprawy nie może być mniejszy niż 10% powierzchni gruntów ornych, (ii) w przypadku zastosowania więcej niż 4 upraw - udział każdej z trzech największych z tych upraw z osobna nie może być mniejszy niż 10% powierzchni gruntów ornych oraz udział pozostałych upraw łącznie nie może być mniejszy niż 10% powierzchni gruntów ornych.

Weryfikacja wymogu zastosowania 4 upraw w plonie głównym na podstawie danych zawartych we wniosku w trakcie kontroli administracyjnej, jeżeli w przepisach krajowych zostanie ustanowiony obowiązek deklarowania w plonie głównym roślin.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej i zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.3. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 3

8.2.10.4.4.3.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Dwukrotna chemiczna analiza gleby (pH, P, K, Mg i węgiel organiczny) – wykonana w pierwszym (lub poprzedzającym) i w piątym (lub poprzedzającym) roku realizacji pakietu.

Weryfikacja obowiązku wykonania analizy gleby w trakcie kontroli administracyjnej, na podstawie dołączonej do wniosku kopii tej analizy.

8.2.10.4.4.4. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 4

8.2.10.4.4.4.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek corocznego opracowania i przestrzegania planu nawozowego, opartego na bilansie azotu oraz chemicznej analizie gleby, określającego dawki N, P, K, Mg i potrzeby wapnowania.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej i zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej oraz planie nawozowym.

8.2.10.4.4.5. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 5

8.2.10.4.4.5.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zastosowanie m.in. w celu uzyskania dodatkowego bilansu materii organicznej na działce rolnej:

- w zmianowaniu minimum 3 grup upraw w ciągu 5 lat zobowiązania;
- najpóźniej w 4 roku okresu zobowiązania, w dwóch różnych latach:
 - międzyplonu (wysiewanego w terminie do 1 października, przy jednoczesnym zakazie wznawiania zabiegów agrotechnicznych przed 15 lutego) oraz
 - międzyplonu (j.w.) lub przyorania słomy lub przyorania obornika

Weryfikacja wymogu zastosowania zmianowania minimum 3 grup upraw na podstawie danych zawartych we wniosku w trakcie kontroli administracyjnej, jeżeli w przepisach prawa krajowego zostaną zdefiniowane grupy upraw.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w 4 - 5 roku zobowiązania w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej i zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.6. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 6

8.2.10.4.4.6.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Koszenie lub wypas na trwałych użytkach zielonych.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu po realizacji koszenia w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej i zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.7. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 7

8.2.10.4.4.7.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Niestosowanie osadów ściekowych.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej i zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.8. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 8

8.2.10.4.4.8.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja wymogu zachowania trwałych użytków zielonych zadeklarowanych do płatności w trakcie kontroli administracyjnej.

8.2.10.4.4.9. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 1

8.2.10.4.4.9.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

1. Kontrola wizualna po okazaniu dokumentu przez podmiot kontrolowany w trakcie kontroli na miejscu.
2. Weryfikacja sporządzenia planu działalności rolnośrodowiskowej dokonywana jest w trakcie kontroli administracyjnej na podstawie informacji dołączonych do wniosku.

8.2.10.4.4.10. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 2

8.2.10.4.4.10.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Siew roślin międzyplonowych w terminie do 15 września.

Weryfikacja na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu po wysiewie roślin międzyplonowych oraz na podstawie zapisów rejestru działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.11. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 3

8.2.10.4.4.11.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz wznawiania zabiegów agrotechnicznych przed 1 marca.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.12. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 4

8.2.10.4.4.12.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Stosowanie jako międzyplon wyłącznie mieszanki złożonej z minimum 3 gatunków roślin, przy czym gatunek rośliny dominującej w mieszance lub gatunki zbóż wykorzystane w mieszance nie mogą przekroczyć 70% jej składu.

1. Weryfikacja wymogu (skład gatunkowy i udział poszczególnych upraw w mieszance) na podstawie

kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu i w oparciu o zapisy zawarte w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

2. Możliwa weryfikacja wymogu (skład gatunkowy i udział poszczególnych upraw w mieszance) na etapie kontroli na miejscu w oparciu o faktury (dowody zakupu nasion).

8.2.10.4.4.13. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 5

8.2.10.4.4.13.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz stosowania mieszanki składającej się wyłącznie z gatunków zbóż.

Weryfikacja wymogu (skład gatunkowy mieszanki) na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu i zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.14. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 6

8.2.10.4.4.14.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz stosowania pestycydów i herbicydów w międzyplonie.

Weryfikacja wymogu w trakcie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.15. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 7

8.2.10.4.4.15.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Niestosowanie osadów ściekowych.

W przypadku zastosowania osadów ściekowych możliwość weryfikacji w trakcie kontroli na miejscu, na podstawie kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.16. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 8

8.2.10.4.4.16.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Przyoranie biomasy międzyplonu z wyłączeniem uprawy gleby w systemie bezorkowym.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.17. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 9

8.2.10.4.4.17.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz uprawy w plonie głównym mieszanki tych samych roślin (w przypadku międzyplonu ozimego również form jarych).

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie deklaracji rolnika we wniosku, z uwzględnieniem wyników z kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.18. Pakiet 2.. Ochrona gleb i wód - Wymóg 10

8.2.10.4.4.18.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja wymogu zachowania trwałych użytków zielonych zadeklarowanych do płatności w trakcie kontroli administracyjnej.

8.2.10.4.4.19. Pakiet 2.. Ochrona gleb i wód - Wymóg 11

8.2.10.4.4.19.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.20. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 1

8.2.10.4.4.20.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

1. Kontrola wizualna po okazaniu dokumentu przez podmiot kontrolowany w trakcie kontroli na miejscu.
2. Weryfikacja sporządzenia planu działalności rolnośrodowiskowej dokonywana jest w trakcie kontroli administracyjnej na podstawie informacji dołączonych do wniosku.

8.2.10.4.4.21. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 2

8.2.10.4.4.21.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zachowanie sadu tradycyjnych odmian drzew owocowych obejmującego co najmniej 12 drzew, rozmnażanych na silnie rosnących podkładkach i prowadzonych jako wysokopienne drzewa, w wieku co najmniej 15 lat, reprezentujących nie mniej niż 4 odmiany lub gatunki, liczba tych drzew w przeliczeniu na 1 ha powierzchni sadu jest nie mniejsza niż 90; sad nie jest prowadzony jako uprawa jednorzędowa.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz zapisów zawartych w planie działalności rolnośrodowiskowej, w którym wymieniono odmiany/ gatunki drzew występujących w sadzie.

8.2.10.4.4.22. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 3

8.2.10.4.4.22.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Minimalna wysokość pnia powinna wynosić 1,20 m.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.23. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 4

8.2.10.4.4.23.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz stosowania herbicydów.

Weryfikacja wymogu w trakcie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.24. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 5

8.2.10.4.4.24.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek wykonywania podstawowych zabiegów pielęgnacyjnych w sadzie tj.:

- cięcie formujące i sanitarne drzew oraz prześwietlające nadmiernie zagęszczone korony;
- usuwanie odrostów i samosiewów;
- bielenie pni drzew starszych i zabezpieczanie pni młodych drzew przed ogryzaniem przez gryzonie i zajękowształtne
- koszenie i usuwanie trawy lub wypasanie.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej i plan działalności rolnośrodowiskowej, w którym wskazane są te zabiegi i termin ich wykonania.

8.2.10.4.4.25. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 6

8.2.10.4.4.25.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja wymogu zachowania trwałych użytków zielonych zadeklarowanych do płatności w trakcie kontroli administracyjnej.

8.2.10.4.4.26. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 000: prawod. kraj. dla wszystkich siedlisk

8.2.10.4.4.26.1. Metody weryfikacji zobowiązań

8.2.10.4.4.27. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 00: prawod. kraj. dla wymogów ptasich

8.2.10.4.4.27.1. Metody weryfikacji zobowiązań

8.2.10.4.4.28. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 0: prawod. kraj. dla wszystkich wymogów

8.2.10.4.4.28.1. Metody weryfikacji zobowiązań

8.2.10.4.4.29. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 1

8.2.10.4.4.29.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

1. Kontrola wizualna po okazaniu dokumentu przez podmiot kontrolowany w trakcie kontroli na miejscu.
2. Weryfikacja sporządzenia planu działalności rolnośrodowiskowej dokonywana jest w trakcie kontroli

administracyjnej na podstawie informacji dołączonych do wniosku.

8.2.10.4.4.30. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 2

8.2.10.4.4.30.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Obowiązek posiadania dokumentacji przyrodniczej wykonanej przez eksperta przyrodniczego (wyjątek: Ekstensywne użytkowanie na OSO).

Kontrola wizualna po okazaniu dokumentu przez podmiot kontrolowany w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.31. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 3

8.2.10.4.4.31.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Zakaz przeorywania, wałowania, stosowania osadów ściekowych, stosowania podsiewu oraz mechanicznego niszczenia struktury glebowej.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.32. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 4

8.2.10.4.4.32.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Zakaz włókowania w okresie:

- od 1 kwietnia do 1 września na obszarach nizinnych (do 300 m n.p.m.),
- od 15 kwietnia do 1 września na obszarach wyżynnych i górskich (powyżej 300 m n.p.m.).

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.33. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 5

8.2.10.4.4.33.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Zakaz stosowania środków ochrony roślin z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych gatunków inwazyjnych z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych).

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o zapisy planu działalności rolnośrodowiskowej (dokumentacji przyrodniczej) oraz o rejestrze działalności

rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.34. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 6

8.2.10.4.4.34.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Zakaz tworzenia nowych, rozbudowy i odtwarzania istniejących systemów melioracyjnych, za wyjątkiem konstrukcji urządzeń mających na celu dostosowanie poziomu wód wykorzystując istniejące systemy melioracyjne do wymogów siedliskowych gatunków / siedlisk będących przedmiotem ochrony w pakiecie, jeżeli takie działania zostaną szczegółowo opisane przez eksperta, a w przypadku operacji Ekstensywne użytkowanie na OSO – przez doradcę rolnośrodowiskowego.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o zapisy zawarte w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.35. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 7

8.2.10.4.4.35.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Zakaz składowania biomasy wśród kęp drzew i zarośli, w rowach, jarach i innych obniżeniach terenu (położonych na działkach zadeklarowanych we wniosku).

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.36. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 8

8.2.10.4.4.36.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja wymogu zachowania trwałych użytków zielonych zadeklarowanych do płatności w trakcie kontroli administracyjnej.

8.2.10.4.4.37. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.37.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.38. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.38.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.39. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.39.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz bronowania.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.40. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.40.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.41. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.41.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Jeden pokos w ciągu roku, w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu po realizacji koszenia oraz w oparciu o zapisy zawarte w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.42. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 6

8.2.10.4.4.42.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co rok całej działki, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej po realizacji koszenia w kontekście zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej oraz dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.43. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 7

8.2.10.4.4.43.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia oraz zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.44. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 8

8.2.10.4.4.44.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Dopuszczalny wypas po pokosie do 31 października przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.45. Pakiet 4.(2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych rycyka) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.45.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej

8.2.10.4.4.46. Pakiet 4.(2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych rycyka) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.46.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Zakaz bronowania.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej

8.2.10.4.4.47. Pakiet 4.(2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych rycyka) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.47.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1

kwietnia do terminu pierwszego pokosu lub do 15 czerwca w przypadku użytkowania pastwiskowego.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej (dokumentacji przyrodniczej).

8.2.10.4.4.48. Pakiet 4.(2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych rycyka) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.48.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Zakaz nawożenia w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i pastwiskowego.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.49. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.49.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Dwa pokosy w ciągu roku:

- pierwszy pokos w terminie 15 czerwca do 15 lipca,
- drugi pokos w terminie 15 sierpnia do 31 października

W uzasadnionych przypadkach użytkowanie jednokośne w odniesieniu do siedlisk o podłożu torfowym jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej - w terminie od 15 czerwca do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.50. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.50.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej

biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia oraz zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.51. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.51.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20 % powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej po realizacji koszenia w kontekście zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej oraz dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.52. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.52.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas po pokosie do 31 października, przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.53. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. kośne) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.53.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Dopuszcza się ograniczone nawożenie azotem (do 60 kg/ha/rok) z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.54. Pakiet 4.(2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.54.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Wypas przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w sezonie od 15 maja do 15 czerwca oraz przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem po 15 czerwca do 31 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.55. Pakiet 4.(2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.55.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyka, krwawodzioba, czajki.

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 sierpnia 15 listopada.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności

rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.56. Pakiet 4.(2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.56.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszuka, krwawodzioba, czajki.

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia oraz zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.57. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.57.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz nawożenia, zakaz wapnowania i zakaz bronowania.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej

8.2.10.4.4.58. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.58.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.59. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.59.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Koszenie:

- jeden pokos w roku lub

- koszenie całej powierzchni działki rolnej co 2 lata (wyłącznie w przypadku, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej)

w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.60. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.60.1. Metody weryfikacji zobowiązań

W przypadku corocznego koszenia pozostawienie fragmentów nieskoszonych: od 15 do 85% powierzchni działki rolnej (procent powierzchni nieskoszone określony przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej).

W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone.

Weryfikacja wymogu w trakcie kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego pozostawionej powierzchni nieskoszonej podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.61. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.61.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przemy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia oraz zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności

rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.62. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 6

8.2.10.4.4.62.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Dopuszczalny wypas przed pokosem lub po pokosie, w terminie od 15 maja do 31 lipca przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, a w terminie od 1 sierpnia do 31 października przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści i uzasadni taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w planie działalności rolniczej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolniczej.

8.2.10.4.4.63. Pakiet 4.(4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych dubelta, kulika wielkiego) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.63.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolniczej.

8.2.10.4.4.64. Pakiet 4.(4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych dubelta, kulika wielkiego) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.64.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolniczej.

8.2.10.4.4.65. Pakiet 4.(4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych dubelta, kulika wielkiego) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.65.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz nawożenia przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym i pastwiskowym.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w

rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.66. Pakiet 4.(4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych dubelta, kulika wielkiego) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.66.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu w przypadku użytkowania kośnego i kośno-pastwiskowego lub do 10 lipca w przypadku użytkowania pastwiskowego.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.67. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.67.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Koszenie:

- jeden lub dwa pokosy w roku (ilość pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej) - pierwszy pokos w terminie: od 10 lipca do 31 lipca,

drugi pokos w terminie: od 15 sierpnia do 31 października

lub

- w szczególnych przypadkach koszenie całej powierzchni działki rolnej co 2 lata (jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej) w ww. terminach.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.68. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.68.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub

ulożone w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia oraz zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.69. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.69.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

W przypadku corocznego koszenia pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej (lub w szczególnych przypadkach w odniesieniu do turzycowisk, zwłaszcza kępiastych, określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej, pozostawienie 50% powierzchni działki rolnej nieskoszonej). W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej po realizacji koszenia w kontekście zapisów w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.70. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.70.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas po pokosie do 31 października, przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych na podstawie

zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.71. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.71.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Dopuszcza się ograniczone nawożenie azotem (do 60 kg/ha/rok) z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.72. Pakiet 4.(4p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.72.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Wypas przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem w sezonie od 15 maja do 10 lipca oraz przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem po 10 lipca do 31 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.73. Pakiet 4.(4p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.73.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Obowiązek corocznego wykoszenia nieodojadów (raz w roku) w terminie od 15 sierpnia do 15

listopada.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.74. Pakiet 4.(4p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.74.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.75. Pakiet 4.(5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.75.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Ograniczone nawożenie azotem (do 60 kg/ha/rok) z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

Weryfikacja na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.76. Pakiet 4.(5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.76.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wymogi obowiązkowe dla wszystkich typów użytkowania: zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu lub do 15 czerwca w przypadku użytkowania pastwiskowego; zakaz bronowania.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych oraz w oparciu o zapisy rejestru działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.77. Pakiet 4.(5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.77.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Koszenie w terminie od dnia 15 czerwca do 30 września, nie więcej niż dwa pokosy w roku.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej. Liczba pokosów weryfikowana będzie na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.78. Pakiet 4.(5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.78.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.79. Pakiet 4.(5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.79.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. Fragment nieskoszony przy pierwszym i drugim pokosie jest ten sam w danym roku. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli doradca rolnośrodowiskowy dopuści taką możliwość.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego powierzchni nieskoszonej podczas kontroli na miejscu po realizacji ostatniego koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej w kontekście zapisów w

planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.80. Pakiet 4.(5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.80.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Dopuszczalny wypas zarówno po pierwszym jak i po drugim pokosie do 31 października, przy obsadzie zwierząt do 1,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej po realizacji koszenia.

8.2.10.4.4.81. Pakiet 4.(5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.81.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Wypas przy minimalnej obsadzie zwierząt wynoszącej 0,5 DJP/ha, a maksymalnej 1,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.82. Pakiet 4.(5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.82.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Wypas w sezonie pastwiskowym trwającym od 1 maja do 15 października na obszarach do 300 m n.p.m. lub od 20 maja do 1 października na obszarach powyżej 300 m n.p.m.;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich, jeżeli doradca rolnośrodowiskowy dopuści taką możliwość.

Weryfikacja terminu wypasu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności

rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.83. Pakiet 4.(5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.83.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek wykaszania niedojadów raz w roku, w terminie do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej po realizacji koszenia.

8.2.10.4.4.84. Pakiet 4.(5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.84.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.85. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.85.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.86. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.86.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o

rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.87. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.87.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz bronowania.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.88. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.88.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Częstość koszenia: jeden pokos co roku lub co dwa lata (określone przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej);

Termin koszenia – od 1 września do 31 października (w uzasadnionych przypadkach od 15 do 30 czerwca, np. w sytuacjach wkraczania roślin niepożądanych w tym zbiorowisku, określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej).

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu po realizacji koszenia oraz w oparciu o zapisy zawarte w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.89. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.89.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w pryzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.90. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 6

8.2.10.4.4.90.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej.

W dwóch kolejnych pokosach (wykonywanych w odstępie roku lub 2 lat) należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 0,5 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia, z uwzględnieniem zapisów zawartych w dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.91. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 7

8.2.10.4.4.91.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Dopuszczalny wypas po pokosie, jednak nie wcześniej niż od 1 września do 15 października przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.92. Pakiet 4.(s2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.92.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.93. Pakiet 4.(s2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.93.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.94. Pakiet 4.(s2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.94.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.95. Pakiet 4.(s2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.95.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek jednego lub dwóch pokosów w ciągu roku (liczba pokosów doprecyzowana w dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego);

Terminy koszenia - od 15 czerwca do 30 września.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.96. Pakiet 4.(s2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.96.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przymy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności

rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.97. Pakiet 4.(s2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.97.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia, z uwzględnieniem zapisów zawartych w dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.98. Pakiet 4.(s2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.98.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas po pokosie do 15 października, przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.99. Pakiet 4.(s2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.99.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w

sezonie od 1 maja do 15 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeśli jest ekspert przyrodniczy określi to w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.100. Pakiet 4.(s2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.100.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 lipca do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.101. Pakiet 4.(s2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.101.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.102. Pakiet 4.(s3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.102.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w

rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.103. Pakiet 4.(s3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.103.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.104. Pakiet 4.(s3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.104.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.105. Pakiet 4.(s3k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.105.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Koszenie:

- jeden pokos co roku lub

- jeden pokos co dwa lata (w szczególnych przypadkach określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej)

w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.106. Pakiet 4.(s3k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.106.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej

biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.107. Pakiet 4.(s3k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.107.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej.

W dwóch kolejnych pokosach (wykonywanych w odstępie roku lub 2 lat) należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 0,5 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w planie działalności rolnośrodowiskowej i rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych na podstawie zapisów dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.108. Pakiet 4.(s3k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.108.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Dopuszczalny wypas przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w terminie od 1 maja do 15 października (jeżeli ekspert przyrodniczy określi w dokumentacji przyrodniczej).

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów), w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i weryfikacji dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.109. Pakiet 4.(s3p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.109.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,3 do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem w terminie od 1 maja do 15 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.110. Pakiet 4.(s3p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.110.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązkowe wykaszanie niedojadów raz w roku lub raz na 2 lata w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.111. Pakiet 4.(s3p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.111.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.112. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.112.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Nawożenie do 60 kg N/ha/rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.113. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.113.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.114. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.114.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.115. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.115.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Koszenie - jeden lub dwa pokosy w roku (liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej) w terminie od 15 czerwca do 30 września.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.116. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.116.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert

przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego powierzchni nieskoszonej podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia na podstawie zapisów dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta i rejestru działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.117. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 6

8.2.10.4.4.117.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.118. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 7

8.2.10.4.4.118.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Dopuszczalny wypas po pokosie, jednak nie wcześniej niż od 15 lipca do 15 października, przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.119. Pakiet 4.(s5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.119.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Nawożenie dopuszczalne do 60 kg N/ha/rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły

rzeczne.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.120. Pakiet 4.(s5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.120.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.121. Pakiet 4.(s5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.121.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wapnowanie dopuszczalne po wykonaniu niezbędnych w tym zakresie analiz glebowych i uzgodnieniu z ekspertem przyrodniczym.

Weryfikacji na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej, dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta oraz okazaniu przez beneficjenta aktualnej analizy gleby

8.2.10.4.4.122. Pakiet 4.(s5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.122.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Jeden lub dwa pokosy w roku (liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej);

Koszenie w terminie od 15 czerwca do 30 września.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.123. Pakiet 4.(s5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (pólnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.123.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.124. Pakiet 4.(s5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (pólnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.124.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych - 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku zastosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić ten sam fragment działki rolnej nieskoszony. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.125. Pakiet 4.(s5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (pólnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.125.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, po pokosie w terminie do 15 października, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.126. Pakiet 4.(s5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (pólnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.126.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,0 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w sezonie od 1 maja do 15 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeśli jest ekspert przyrodniczy określi to w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.127. Pakiet 4.(s5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (pólnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.127.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 lipca do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.128. Pakiet 4.(s5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (pólnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.128.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.129. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.129.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz wydobywania torfu.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.130. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.130.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz zalesiania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.131. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.131.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.132. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.132.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.133. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.133.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz wykorzystywania sprzętu mechanicznego powodującego naruszenie wierzchniej warstwy gleby.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.134. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 6

8.2.10.4.4.134.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.135. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 7

8.2.10.4.4.135.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.136. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 8

8.2.10.4.4.136.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek usuwania odpadów pochodzenia antropogenicznego.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.137. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 9

8.2.10.4.4.137.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wycięcie wskazanych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej zarośli i podrostu drzew w pierwszym roku wdrażania wariantu w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku.

Możliwość weryfikacji na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej oraz dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.138. Pakiet 4.(s6wo.) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 10

8.2.10.4.4.138.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Koszenie powierzchni, na której występują odrośla drzew i krzewów lub wycinanie tych odrośli co roku lub raz na 2 lata (częstotliwość koszenia określona na poziomie dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego) w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta

8.2.10.4.4.139. Pakiet 4.(s6wo.) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 11

8.2.10.4.4.139.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacji wymogu na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.140. Pakiet 4.(s6wu) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi uzupełniające) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.140.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Koszenie runi od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku (raz, dwa lub trzy razy w ciągu 5 lat zobowiązania, jednak nie częściej niż co dwa lata, co określi ekspert przyrodniczy na poziomie dokumentacji przyrodniczej); dopuszcza się pozostawienie do 20% powierzchni nieskoszonej (co

określa ekspert przyrodniczy na poziomie dokumentacji przyrodniczej).

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.141. Pakiet 4.(s6wu) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi uzupełniające) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.141.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.142. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 1

8.2.10.4.4.142.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

1. Kontrola wizualna po okazaniu dokumentu przez podmiot kontrolowany w trakcie kontroli na miejscu.
2. Weryfikacja sporządzenia planu działalności rolnośrodowiskowej dokonywana jest w trakcie kontroli administracyjnej na podstawie informacji dołączonych do wniosku.

8.2.10.4.4.143. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 2

8.2.10.4.4.143.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek posiadania dokumentacji przyrodniczej wykonanej przez eksperta przyrodniczego

Kontrola wizualna po okazaniu dokumentu przez podmiot kontrolowany w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.144. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 3

8.2.10.4.4.144.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz przeorywania, wałowania, stosowania osadów ściekowych, stosowania podsiewu oraz mechanicznego niszczenia struktury glebowej.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.145. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 4

8.2.10.4.4.145.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz włókowania w okresie:

- od 1 kwietnia do 1 września na obszarach nizinnych (do 300 m n.p.m.),
- od 15 kwietnia do 1 września na obszarach wyżynnych i górskich (powyżej 300 m n.p.m.).

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.146. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 5

8.2.10.4.4.146.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz stosowania środków ochrony roślin z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych gatunków inwazyjnych z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych).

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o zapisy planu działalności rolnośrodowiskowej (dokumentacji przyrodniczej) oraz o rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.147. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 6

8.2.10.4.4.147.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz tworzenia nowych, rozbudowy i odtwarzania istniejących systemów melioracyjnych, z wyjątkiem konstrukcji urządzeń mających na celu dostosowanie poziomu wód wykorzystując istniejące systemy melioracyjne do wymogów siedliskowych gatunków / siedlisk będących przedmiotem ochrony w pakiecie, jeżeli takie działania zostaną szczegółowo opisane przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o

zapisy zawarte w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.148. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 7

8.2.10.4.4.148.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Zakaz składowania biomasy wśród kęp drzew i zarośli, w rowach, jarach i innych obniżeniach terenu (położonych na działkach zadeklarowanych we wniosku).

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.149. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 8

8.2.10.4.4.149.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja wymogu zachowania trwałych użytków zielonych zadeklarowanych do płatności w trakcie kontroli administracyjnej.

8.2.10.4.4.150. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.150.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.151. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.151.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o

rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.152. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.152.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz bronowania.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.153. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.153.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Częstość koszenia: jeden pokos co roku lub co dwa lata (określone przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej);

Termin koszenia – od 1 września do 31 października (w uzasadnionych przypadkach od 15 do 30 czerwca, np. w sytuacjach wkraczania roślin niepożądanych w tym zbiorowisku, określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej).

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu po realizacji koszenia oraz w oparciu o zapisy zawarte w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.154. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.154.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przemy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.155. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 6

8.2.10.4.4.155.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej.

W dwóch kolejnych pokosach (wykonywanych w odstępie roku lub 2 lat) należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 0,5 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia, z uwzględnieniem zapisów zawartych w dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.156. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 7

8.2.10.4.4.156.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Dopuszczalny wypas po pokosie, jednak nie wcześniej niż od 1 września do 15 października przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.157. Pakiet 5.(s2) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.157.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.158. Pakiet 5.(s2) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.158.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.159. Pakiet 5.(s2) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.159.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.160. Pakiet 5.(s2k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.160.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek jednego lub dwóch pokosów w ciągu roku (liczba pokosów doprecyzowana w dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego);

Terminy koszenia - od 15 czerwca do 30 września.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.161. Pakiet 5.(s2k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.161.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przymy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności

rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.162. Pakiet 5.(s2k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.162.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia, z uwzględnieniem zapisów zawartych w dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.163. Pakiet 5.(s2k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.163.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas po pokosie do 15 października, przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasu) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.164. Pakiet 5.(s2p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.164.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w

sezonie od 1 maja do 15 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeśli jest ekspert przyrodniczy określi to w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.165. Pakiet 5.(s2p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.165.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 lipca do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.166. Pakiet 5.(s2p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.166.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.167. Pakiet 5.(s3) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.167.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w

rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.168. Pakiet 5.(s3) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.168.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.169. Pakiet 5.(s3) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.169.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.170. Pakiet 5.(s3k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.170.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Koszenie:

- jeden pokos co roku lub

- jeden pokos co dwa lata (w szczególnych przypadkach określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej)

w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.171. Pakiet 5.(s3k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.171.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej

biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.172. Pakiet 5.(s3k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.172.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej.

W dwóch kolejnych pokosach (wykonywanych w odstępie roku lub 2 lat) należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 0,5 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w planie działalności rolnośrodowiskowej i rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych na podstawie zapisów dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.173. Pakiet 5.(s3k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.173.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Dopuszczalny wypas przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w terminie od 1 maja do 15 października (jeżeli ekspert przyrodniczy określi w dokumentacji przyrodniczej).

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów), w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i weryfikacji dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.174. Pakiet 5.(s3p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.174.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,3 do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem w terminie od 1 maja do 15 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.175. Pakiet 5.(s3p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.175.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązkowe wykaszanie niedojadów raz w roku lub raz na 2 lata w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.176. Pakiet 5.(s3p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.176.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.177. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.177.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Nawożenie do 60 kg N/ha/rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.178. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.178.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.179. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.179.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.180. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.180.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Koszenie - jeden lub dwa pokosy w roku (liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej) w terminie od 15 czerwca do 30 września.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.181. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.181.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert

przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego powierzchni nieskoszonej podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia na podstawie zapisów dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta i rejestru działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.182. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 6

8.2.10.4.4.182.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.183. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 7

8.2.10.4.4.183.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Dopuszczalny wypas po pokosie, jednak nie wcześniej niż od 15 lipca do 15 października, przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.184. Pakiet 5.(s5) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.184.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Nawożenie dopuszczalne do 60 kg N/ha/rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.185. Pakiet 5.(s5) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.185.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.186. Pakiet 5.(s5) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.186.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wapnowanie dopuszczalne po wykonaniu niezbędnych w tym zakresie analiz glebowych i uzgodnieniu z ekspertem przyrodniczym.

Weryfikacji na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej, dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta oraz okazaniu przez beneficjenta aktualnej analizy gleby.

8.2.10.4.4.187. Pakiet 5.(s5k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.187.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Jeden lub dwa pokosy w roku (liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej);

Koszenie w terminie od 15 czerwca do 30 września.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji

przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.188. Pakiet 5.(s5k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.188.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.189. Pakiet 5.(s5k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.189.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych - 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku zastosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić ten sam fragment działki rolnej nieskoszony. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych na załącznikach graficznych obszarów nieskoszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.190. Pakiet 5.(s5k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.190.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, po pokosie w terminie do 15 października, jeżeli ekspert

przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.191. Pakiet 5.(s5p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.191.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,0 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w sezonie od 1 maja do 15 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeśli jest ekspert przyrodniczy określi to w dokumentacji przyrodniczej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej (w planie wypasów) oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.192. Pakiet 5.(s5p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.192.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 lipca do 31 października.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.193. Pakiet 5.(s5p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.193.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.194. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.194.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz wydobywania torfu.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.195. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.195.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz zalesiania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.196. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 3

8.2.10.4.4.196.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz nawożenia.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.197. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 4

8.2.10.4.4.197.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz wapnowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.198. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 5

8.2.10.4.4.198.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz wykorzystywania sprzętu mechanicznego powodującego naruszenie wierzchniej warstwy gleby.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.199. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 6

8.2.10.4.4.199.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.200. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 7

8.2.10.4.4.200.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zakaz bronowania.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.201. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 8

8.2.10.4.4.201.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek usuwania odpadów pochodzenia antropogenicznego.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.202. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 9

8.2.10.4.4.202.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wycięcie wskazanych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej zarośli i podrostu drzew w pierwszym roku wdrażania wariantu w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku.

Możliwość weryfikacji na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej oraz dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.203. Pakiet 5.(s6wo.) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 10

8.2.10.4.4.203.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Koszenie powierzchni, na której występują odrośla drzew i krzewów lub wycinanie tych odrośli co roku lub raz na 2 lata (częstotliwość koszenia określona na poziomie dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego) w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

8.2.10.4.4.204. Pakiet 5.(s6wo.) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 11

8.2.10.4.4.204.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacji wymogu na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.205. Pakiet 5.(s6wu) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi uzupełniające) - Wymóg 1

8.2.10.4.4.205.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Koszenie runi od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku (raz, dwa lub trzy razy w ciągu 5 lat zobowiązania, jednak nie częściej niż co dwa lata, co określi ekspert przyrodniczy na poziomie dokumentacji przyrodniczej); dopuszcza się pozostawienie do 20% powierzchni nieskoszonej (co

określa ekspert przyrodniczy na poziomie dokumentacji przyrodniczej).

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej opracowanej przez eksperta.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskoszonych na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.4.4.206. Pakiet 5.(s6wu) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi uzupełniające) - Wymóg 2

8.2.10.4.4.206.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, stogi lub brogi.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się po realizacji koszenia i zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.207. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 1

8.2.10.4.4.207.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

1. Kontrola wizualna po okazaniu dokumentu przez podmiot kontrolowany w trakcie kontroli na miejscu.
2. Weryfikacja sporządzenia planu działalności rolnośrodowiskowej dokonywana jest w trakcie kontroli administracyjnej na podstawie informacji dołączonych do wniosku.

8.2.10.4.4.208. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 2

8.2.10.4.4.208.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek uprawy odmian regionalnych lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze z kwalifikowanego materiału siewnego w pierwszym i czwartym roku uprawy danej odmiany. W drugim, trzecim i piątym roku uprawy tej odmiany – obowiązek uprawy z materiału siewnego uzyskanego ze zbioru w poprzednim roku;

Obowiązek uprawy odmian regionalnych lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze z kwalifikowanego materiału siewnego w pierwszym roku uprawy danej odmiany. W drugim roku uprawy tej odmiany - obowiązek uprawy z materiału siewnego uzyskanego ze zbioru w poprzednim

roku (w przypadku zobowiązań podejmowanych w okresie przejściowym, tj. od roku 2021 na okres 2 lat).

1. Weryfikacja upraw zadeklarowanych we wniosku oraz dokumentów potwierdzających zakup kwalifikowanego materiału siewnego w trakcie kontroli administracyjnej.
2. Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i innych dokumentów okazanych przez rolnika (dokumenty potwierdzające zakup kwalifikowanego materiału siewnego).

8.2.10.4.4.209. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 3

8.2.10.4.4.209.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek wytwarzania materiału siewnego zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze odmian regionalnych i/lub amatorskich zgodnie z przepisami o nasiennictwie, przy utrzymaniu czystości i tożsamości odmianowej, prowadzenie dokumentacji plantacji oraz wykonywanych zabiegów i uzyskanie świadectwa oceny laboratoryjnej i/lub;

1. Weryfikacja upraw zadeklarowanych we wniosku oraz uzyskanie świadectwa oceny laboratoryjnej w trakcie kontroli administracyjnej.
2. Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i innych dokumentów okazanych przez rolnika (dokumenty potwierdzające prowadzenie produkcji nasiennej).

8.2.10.4.4.210. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 4

8.2.10.4.4.210.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Obowiązek wytwarzania nasion gatunków roślin zagrożonych erozją genetyczną, wskazanych w Programie, spełniających minimalne wymagania jakościowe (określone w przepisach krajowych) oraz posiadanie wyników badań laboratoryjnych w tym zakresie.

1. Weryfikacja upraw zadeklarowanych we wniosku oraz wyników badań laboratoryjnych poświadczających spełnienie minimalnych wymagań jakościowych (określonych w przepisach krajowych) w trakcie kontroli administracyjnej.
2. Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i innych dokumentów okazanych przez rolnika (dokumenty potwierdzające prowadzenie produkcji nasiennej).

8.2.10.4.4.211. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 5

8.2.10.4.4.211.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja wymogu zachowania trwałych użytków zielonych zadeklarowanych do płatności w trakcie kontroli administracyjnej.

8.2.10.4.4.212. Pakiet 7 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie - Wymóg 1

8.2.10.4.4.212.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

1. Kontrola wizualna po okazaniu dokumentu przez podmiot kontrolowany w trakcie kontroli na miejscu.
2. Weryfikacja sporządzenia planu działalności rolnośrodowiskowej dokonywana jest w trakcie kontroli administracyjnej na podstawie informacji dołączonych do wniosku.

8.2.10.4.4.213. Pakiet 7 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie - Wymóg 2

8.2.10.4.4.213.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja wymogu zachowania trwałych użytków zielonych zadeklarowanych do płatności w trakcie kontroli administracyjnej.

8.2.10.4.4.214. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 1

8.2.10.4.4.214.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej

1. Kontrola wizualna po okazaniu dokumentu przez podmiot kontrolowany w trakcie kontroli na miejscu.
2. Weryfikacja sporządzenia planu działalności rolnośrodowiskowej dokonywana jest w trakcie kontroli

administracyjnej na podstawie informacji składanych w trakcie postępowania o przyznanie płatności.

8.2.10.4.4.215. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 2

8.2.10.4.4.215.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje przyrody

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu w oparciu o zapisy zawarte w planie działalności rolnośrodowiskowej oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja wymogu zachowania trwałych użytków zielonych zadeklarowanych we wniosku w trakcie kontroli administracyjnej.

8.2.10.4.4.216. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 3

8.2.10.4.4.216.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Zakaz stosowania komunalnych osadów ściekowych

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.217. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 4

8.2.10.4.4.217.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Zakaz włókowania i bronowania w okresie od dnia:

- 1 kwietnia do dnia 1 września na obszarach nizinnych (poniżej 300 m n.p.m.),
- 15 kwietnia do dnia 1 września na obszarach wyżynnych i górskich (powyżej 300 m n.p.m.)

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.218. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 5

8.2.10.4.4.218.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Zakaz przeorywania

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych oraz w oparciu o rejestr działalności rolnośrodowiskowej w trakcie kontroli na miejscu

8.2.10.4.4.219. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 6

8.2.10.4.4.219.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Zakaz stosowania środków ochrony roślin, z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych gatunków inwazyjnych z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych)

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o zapisy planu działalności rolnośrodowiskowej oraz o rejestru działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.220. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 7

8.2.10.4.4.220.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Zakaz tworzenia nowych, rozbudowy i odtwarzania istniejących urządzeń melioracji wodnych, z wyjątkiem przypadków dotyczących dostosowania tych urządzeń do potrzeb związanych z utrzymaniem lub poprawą wartości przyrodniczej trwałego użytku zielonego, jeżeli takie działania zostaną dopuszczone przez doradcę rolnośrodowiskowego

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu oraz w oparciu o zapisy zawarte w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.221. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 8

8.2.10.4.4.221.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Zakaz składowania biomasy wśród kęp drzew i zarośli, w rowach, jarach i innych obniżeniach terenu (położonych na działkach zadeklarowanych we wniosku o przyznanie płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej)

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.222. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 9

8.2.10.4.4.222.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Dopuszczalne jest ograniczone nawożenie do 60 kg N/ha, rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.223. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 10

8.2.10.4.4.223.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Częstotliwość koszenia: dwa pokosy w roku (przy użytkowaniu kośnym)

Liczba pokosów weryfikowana będzie na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej w trakcie kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.224. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 11

8.2.10.4.4.224.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Koszenie w terminie określonym przez doradcę rolnośrodowiskowego, przy czym termin ten rozpoczyna się nie wcześniej niż w dniu 1 czerwca i kończy się nie później niż w dniu 30 września roku (przy użytkowaniu kośnym)

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu po realizacji koszenia oraz w oparciu o zapisy zawarte w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.225. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 12

8.2.10.4.4.225.1. *Metody weryfikacji zobowiązań*

Zebranie i usunięcie skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi, powinna ona zostać usunięta z działki rolnej nie później niż do dnia

1 marca kolejnego roku roku (przy użytkowaniu kośnym)

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia oraz zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.226. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 13

8.2.10.4.4.226.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Pozostawienie nieskosszonego fragmentu działki rolnej o powierzchni wynoszącej 5–10% powierzchni tej działki; w obydwu stosowanych pokosach należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskosszone; dopuszcza się niepozostawianie fragmentów nieskosszonych w przypadku działek rolnych nieprzekraczających powierzchni 1 ha roku (przy użytkowaniu kośnym)

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych w ramach wniosku o przyznanie płatności obszarów nieskosszonych.

8.2.10.4.4.227. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 14

8.2.10.4.4.227.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Częstotliwość koszenia: jeden pokos w roku (przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym)

Liczba pokosów weryfikowana będzie na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej podczas kontroli na miejscu.

8.2.10.4.4.228. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 15

8.2.10.4.4.228.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Koszenie w terminie określonym przez doradcę rolnośrodowiskowego, przy czym termin ten rozpoczyna się nie wcześniej niż w dniu 1 czerwca i kończy się nie później niż w dniu 30 września (przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym) (przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym)

Weryfikacja wymogu na podstawie kontroli działek rolnych w trakcie kontroli na miejscu po realizacji koszenia oraz w oparciu o zapisy zawarte w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.229. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 16

8.2.10.4.4.229.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Zebranie i usunięcie skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi, powinna ona zostać usunięta z działki rolnej nie później niż do dnia 1 marca kolejnego roku (przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym)

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych, odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia oraz zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.230. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 17

8.2.10.4.4.230.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Pozostawienie nieskosszonego fragmentu działki rolnej o powierzchni wynoszącej 5–10% powierzchni tej działki; dopuszcza się niepozostawianie fragmentów nieskosszonych w przypadku działek rolnych nieprzekraczających powierzchni 1 ha (przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym)

Weryfikacja wymogu w kontroli administracyjnej na podstawie wyrysowanych w ramach wniosku o przyznanie płatności obszarów nieskosszonych.

Weryfikacja udziału procentowego fragmentów nieskosszonych podczas kontroli na miejscu po realizacji koszenia z uwzględnieniem zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie działalności rolnośrodowiskowej oraz w kontroli administracyjnej poprzez wyliczenie procenta powierzchni nieskosszonej.

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej po realizacji koszenia w kontekście zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.231. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 18

8.2.10.4.4.231.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wypas w terminie określonym przez doradcę rolnośrodowiskowego, przy czym termin ten rozpoczyna się nie wcześniej niż w dniu 1 maja i kończy się nie później niż w dniu 15 października na obszarach do 300 m n.p.m. lub rozpoczyna się nie wcześniej niż w dniu 20 maja i kończy się nie później niż w dniu 1 października na obszarach powyżej 300 m n.p.m., przy obsadzie zwierząt wynoszącej od 0,3 DJP/ha do 1,5 DJP/ha gruntów objętych wsparciem w ramach pakietu (przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym)

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.232. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 19

8.2.10.4.4.232.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wypas przy minimalnej obsadzie zwierząt wynoszącej od 0,5 DJP/ha, a maksymalnej 2 DJP/ha gruntów objętych wsparciem w ramach pakietu (przy użytkowaniu pastwiskowym)

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.233. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 20

8.2.10.4.4.233.1. Metody weryfikacji zobowiązań

Wypas w terminie określonym przez doradcę rolnośrodowiskowego, przy czym termin ten rozpoczyna się nie wcześniej niż w dniu 1 maja i kończy się nie później niż w dniu 15 października na obszarach do 300 m n.p.m. lub rozpoczyna się nie wcześniej niż w dniu 20 maja i kończy się nie później niż w dniu 1 października na obszarach powyżej 300 m n.p.m. (przy użytkowaniu pastwiskowym)

Weryfikacja na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych oraz na podstawie zapisów w planie działalności rolnośrodowiskowej oraz w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.4.4.234. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 21

8.2.10.4.4.234.1. Metody weryfikacji zobowiązań

W przypadku niedojadów: wykaszanie niedojadów raz w roku, w terminie określonym przez doradcę rolnośrodowiskowego, przy czym termin ten kończy się nie później niż w dniu 31 października, oraz zebranie i usunięcie skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy);

w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi, powinna ona zostać usunięta z działki rolnej nie później niż do dnia 1 marca kolejnego roku (przy użytkowaniu pastwiskowym)

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu podczas kontroli działek rolnych po realizacji koszenia oraz na podstawie zapisów zawartych w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej i planie

działalności rolnośrodowiskowej.

Weryfikacja wymogu na etapie kontroli na miejscu tj. podczas kontroli działek rolnych odbywającej się w terminie po wykonaniu koszenia oraz zbiorze biomasy oraz na podstawie zapisów w rejestrze działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.5. Informacje dotyczące konkretnego działania

Zidentyfikowanie i zdefiniowanie istotnych elementów bazowych, w tym istotne obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013, odpowiednie kryteria i działania minimalne ustanowione zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) i (iii) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie obowiązkowe wymogi ustanowione na mocy prawa krajowego

Wsparcie udzielane będzie wyłącznie w odniesieniu do zobowiązań, które wykraczają poza:

- a. odpowiednie obowiązkowe normy i wymogi ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia horyzontalnego dla WPR,
- b. odpowiednie kryteria i minimalne działania ustalone zgodnie z art.4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) oraz (iii) rozporządzenia ws. płatności bezpośrednich,
- c. odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin,
- d. inne odpowiednie obowiązkowe wymogi ustanowione ustawodawstwem krajowym.

Ad a.

Odpowiednie obowiązkowe normy i wymogi ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia horyzontalnego dla WPR zapisano w części dotyczącej zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych.

Ad b.

Beneficjent powinien utrzymać użytki rolne w stanie, dzięki któremu nadają się one do wypasu lub uprawy bez konieczności podejmowania działań przygotowawczych wykraczających poza zwykle metody rolnicze i zwykły sprzęt rolniczy, w oparciu o kryteria określone w przepisach krajowych na podstawie ram ustanowionych przez Komisję Europejską, lub prowadzić działania minimalne, określone w przepisach krajowych, na użytkach rolnych utrzymujących się naturalnie w stanie nadającym się do wypasu lub uprawy. Powyższe zostało zdefiniowane w przepisach krajowych na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt iii rozp. nr 1307/2013 jako: Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego roślinności. Jednocześnie, w odniesieniu do pakietów 4., 5. i 8. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów. Informacje, o których mowa powyżej, w odniesieniu do poszczególnych odpowiednich wymogów Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego, zapisano w części dotyczącej zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych.

Ad c.

Minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów określone zostały w Kodeksie Dobrej Praktyki Rolniczej, który jest zbiorem zasad dobrej praktyki rolniczej wprowadzanych dobrowolnie w życie przez rolników (zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. a Dyrektywy 91/676/WE). Ww. zasady zostały określone również w przepisach krajowych na poziomie ustaw i rozporządzeń, które mają zastosowanie w całym kraju i obowiązują wszystkich rolników, tj. m.in. w następujących przepisach prawnych:

(i) Ustawie o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2015 r., poz. 625, z późn zm.); (ii) Ustawie prawo wodne (Dz.U. z 2012 r., poz. 145, z późn zm.); (iii) Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania.

Minimalne wymagania dotyczące stosowania środków ochrony roślin zostały określone w przepisach krajowych na poziomie ustaw i rozporządzeń oraz wynikają wprost z przepisów unijnych, w szczególności:

(i) Ustawy o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2015 r., poz. 547); (ii) Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie sposobu postępowania przy stosowaniu i przechowywaniu środków ochrony roślin; (iii) Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz. U. z dnia 26 kwietnia 2013 r., poz. 505); (iv) Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie warunków stosowania środków ochrony roślin; (v) Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wymagań dotyczących sprawności technicznej sprzętu przeznaczonego do stosowania środków ochrony roślin; (vi) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylającego dyrektywę Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG.

Informacje, o których mowa powyżej, w odniesieniu do poszczególnych odpowiednich wymogów Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego, zapisano w części dotyczącej zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych.

Ad d.

Poza powyższymi elementami, wymagania określone w prawodawstwie krajowym, które są odpowiednie do poszczególnych wymogów w ramach pakietów działania zapisano w części dotyczącej zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych.

Minimalne wymogi w odniesieniu do nawozów muszą uwzględniać między innymi Kodeksy Dobrych Praktyk Rolniczych wprowadzone na mocy dyrektywy 91/676/EWG dla gospodarstw leżących poza obszarami szczególnie narażonymi na azotany, wymogi dotyczące zanieczyszczenia fosforem; minimalne

wymogi w odniesieniu do środków ochrony roślin muszą uwzględniać między innymi ogólne zasady zintegrowanej ochrony przed szkodnikami wprowadzone dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE, wymóg posiadania pozwolenia dotyczącego stosowania produktów oraz wymóg dotyczący obowiązku przeszkolenia, wymóg dotyczący bezpiecznego przechowywania, wymóg kontroli sprzętu do stosowania produktów oraz zasad stosowania pestycydów w pobliżu wód i innych wrażliwych obszarów, ustanowiony przez prawodawstwo krajowe

Minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów określone zostały w Kodeksie Dobrej Praktyki Rolniczej, który jest zbiorem zasad dobrej praktyki rolniczej wprowadzanych dobrowolnie w życie przez rolników (zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. a Dyrektywy 91/676/WE). Ww. zasady zostały określone również w przepisach krajowych na poziomie ustaw i rozporządzeń, które mają zastosowanie w całym kraju i obowiązują wszystkich rolników, tj. m.in. w następujących przepisach prawnych:

(i) Ustawie o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2015r., poz. 625, z późn zm.); (ii) Ustawie prawo wodne (Dz.U. z 2012 r., poz. 145, z późn zm.); (iii) Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania.

Minimalne wymagania dotyczące stosowania środków ochrony roślin zostały określone w przepisach krajowych na poziomie ustaw i rozporządzeń oraz wynikają wprost z przepisów unijnych, w szczególności:

(i) Ustawy o środkach ochrony roślin (Dz.U. z 2015 r., poz. 547); (ii) Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie sposobu postępowania przy stosowaniu i przechowywaniu środków ochrony roślin; (iii) Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz. U. z dnia 26 kwietnia 2013 r., poz. 505); (iv) Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie warunków stosowania środków ochrony roślin; (v) Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wymagań dotyczących sprawności technicznej sprzętu przeznaczonego do stosowania środków ochrony roślin; (vi) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylającego dyrektywę Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG.

Informacje, o których mowa powyżej, w odniesieniu do poszczególnych odpowiednich wymogów Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego, zapisano w części dotyczącej zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych.

Wykaz lokalnych ras zwierząt, których hodowla jest zagrożona, i roślinnych zasobów genetycznych zagrożonych erozją genetyczną

I. Według danych Instytutu Zootechniki PIB, liczba samic lokalnych ras zwierząt gospodarskich objętych w 2013 r. ochroną zasobów genetycznych (dane wyjściowe) kształtowała się następująco: Bydło (ogółem) - 7520, w tym: (i) polskie czerwone – 2332, (ii) białogrzbiecie - 366, (iii) polskie czerwono-białe - 3020, (iv) polskie czarno-białe -1802. Konie (ogółem) – 5350, w tym: (i) koniki polskie – 971, (ii) huculskie -1161, (iii) małopolskie – 540, (iv) śląskie – 748, (v) wielkopolskie – 136, (vi) sokólskie – 960, (vii) sztumskie – 834. Owce (ogółem) – 49423, w tym: (i) wrzosówka – 7467, (ii) świniarka -1280, (iii) olkuska -952, (iv) polska owca górska odmiany barwnej -1282, (v) merynos odmiany barwnej - 344, (vi) uhruska – 5206, (vii) wielkopolska - 5871, (viii) żelaźnieńska -1103, (ix) korideil -1187, (x) kamieniecka - 3388, (xi) pomorska -

6511, (xii) cakiel podhalański – 5837, (xiii) merynos polski w starym typie – 5586, (xiv) czarnogłówka - 1400*, (xv) owca pogórza -750*, polska owca górska - 501**, białogłowa owca mięsna - 758**. Kozy (ogółem) – 173, w tym: (i) koza karpacka – 50*, (ii) koza kazimierzowska - 33**, (iii) koza sandomierska - 90**. Świnie (ogółem) - 2072, w tym: (i) puławska – 677, (ii) złotnicka biała – 694, (iii) złotnicka pstra - 701.

* w odniesieniu do ww. ras, które dotychczas nie były objęte ochroną zasobów genetycznych podano planowane liczebności na rok 2014.

** w odniesieniu do ww. ras, które dotychczas nie były objęte ochroną zasobów genetycznych podano planowane liczebności na rok 2020.

II. Gatunki roślin zagrożone erozją genetyczną tj.: (i) pszenica płaskurka (*Tr. dicoccum*); (ii) pszenica samopsza (*Tr. monococcum*); (iii) żyto krzyca (*Secale cereale* var. *multicereale*); (iv) lnianka siewna (*Camelina sativa*); (v) nostryk biały (*Melilotus albus*); (vi) lędzwan siewny (*Lathyrus dativus*); (vii) soczewica (*Lens culinaris*); (viii) pasternak (*Pastinaca sativa*); (ix) przelot pospolity (*Anthyllis vulneraria*); (x) gryka (*Fagopyrum esculentum*); (xi) proso zwyczajne (*Panicum miliaceum* L.).

Opis metody oraz założeń i parametrów agronomicznych, w tym opis wymogów minimalnych określonych w art. 29 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania wykorzystanego jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających koszty dodatkowe, dochody utracone w wyniku podjętego zobowiązania, poziom kosztów transakcyjnych; w stosownych przypadkach metoda ta uwzględnia pomoc przydzieloną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności z tytułu praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska, w celu uniknięcia podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana przy innych jednostkach zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

Kalkulacje stawek płatności dla „Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego” zostały wykonane przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w Warszawie (IERiGŻ-PIB). Oświadczenie potwierdzające adekwatność i dokładność obliczeń znajduje się w rozdziale 18.2. Dodatkowe dane, jak i wkład ekspercki wniosły do tych kalkulacji również inne krajowe instytucje naukowo-badawcze, w tym Instytuty: Technologiczno-Przyrodniczy w Falentach, Nawożenia, Uprawy i Gleboznawstwa w Puławach, Ogrodnictwa w Skierniewicach i Zootechniki w Balicach.

Płatność rolnośrodowiskowo-klimatyczna wypłacana jest corocznie w formie zryczałtowanej i stanowi rekompensatę utraconego dochodu i dodatkowych poniesionych kosztów. W kalkulacjach uwzględniono wymogi prawodawstwa UE oraz wytyczne KE.

Centralnym elementem obliczeń są wyniki polskiego FADN oraz publikacje GUS i IERiGŻ-PIB, które zawierają charakterystyki przychodów i zmiennych kosztów odnoszących się do gospodarstw rolnych w Polsce. Wykorzystano współczynniki standardowej nadwyżki bezpośredniej (ang. SGM - *standard gross margin*) w układzie regionalnym. Posłużono się także Rachunkami Ekonomicznymi dla Rolnictwa (RER). Wszystkie dane pochodziły z ostatnich trzech dostępnych lat (2010, 2011 i 2012), przy czym były one przeliczane na warunki kosztowo-cenowe 2012 r.

W obliczeniach poczyniono szereg założeń odnośnie wpływu poszczególnych wymagań Programu na

zmiany przychodów i kosztów opierając się o różne materiały źródłowe, w tym: ekspertyzy ww. krajowych instytutów naukowo-badawczych, dane ODR, IJHARS, OSCh-R, ale także konsultacje i szacunki eksperckie.

W przypadku pakietów ukierunkowanych na „typową” działalność rolniczą (Pakiet 1, 2, 3, 6, 7) do obliczeń wykorzystano szacunki (regionalne) SGM dla następujących, głównych typów produkcyjnych/rolniczych: *zbożowy, typowo roślinny oraz mieszany roślinno-zwierzęcy ze zwierzętami wypasowymi*, dodatkowo określając poziomy SGM charakteryzujące różne poziomy intensywności (organizacje produkcji): intensywne, średnie, ekstensywne. Szczegółowe informacje w tym zakresie zostały zawarte w załączniku nr 8, tabela 1. w kolumnie pn. „Główne typy rolnicze: zbożowy, typowo roślinny oraz mieszany roślinno-zwierzęcy ze zwierzętami wypasowymi”.

W przypadku pakietów ukierunkowanych na ochronę cennych siedlisk (Pakiet 4 i 5) wykorzystano podobne szacunki, jednak z uwzględnieniem typu rolniczego *z produkcją mieszaną roślinno-zwierzęcą ze zwierzętami trawożernymi*, ponieważ jest on najlepiej dostosowany/odpowiedni do warunków przyrodniczych na obszarach na jakich występują wspierane cenne siedliska. Szczegółowe informacje w tym zakresie zostały zawarte w załączniku nr 8, tabela 1. kolumnie pn. „Typ rolniczy z produkcją mieszaną roślinno-zwierzęcą ze zwierzętami trawożernymi”. W przypadku tych dwóch pakietów założono, iż konsekwencją wymogów działania jest utrata możliwości generowania nadwyżki (dochodu) typowego dla tego typu produkcyjnego na rzecz przychodów ze sprzedaży/spasania siana w powiązaniu z kosztami odpowiednich zabiegów koszenia łąki/pielęgnacji siedliska wynikających z wymogów działania. W przypadku tych dwóch pakietów zapewniono brak podwójnego finansowania ze względu na warunek kwalifikowalności TUZ do płatności bezpośrednich, polegający na przeprowadzeniu corocznie, w terminie do 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności. W tym celu pomniejszono utraconą nadwyżkę o efekt ekonomiczny (dodatkowy dochód) z tytułu pierwszego pokosu. Szczegółowe informacje w tym zakresie zostały zawarte w załączniku nr 8, tabela 2.

Różnice regionalne w oszacowanych stawkach wynikają przede wszystkim z różnic w efektywności ekonomicznej gospodarstw odzwierciedlonej w wynikach rachunkowości rolnej FADN. Są one konsekwencją różnic strukturalnych rolnictwa w analizowanych regionach, tj. zarówno różnic w wielkości gospodarstw, jak i różnic w strukturze produkcji (produkcji i typów rolniczych gospodarstw), a w mniejszym stopniu różnic w warunkach ekonomiczno-przyrodniczych. Wyliczenia te nie dają zatem wystarczających (jednoznacznych) podstaw do różnicowania regionalnego stawek. Ujednolicenie stawek w skali kraju jest także uzasadnione dużą liczbą pakietów działania, i tym samym silnym dopasowaniem każdego z nich do określonych warunków. Na ujednolicenie warunków i cech beneficjentów poszczególnych pakietów w skali kraju będzie mieć też wpływ degressywność stawek.

Dla niektórych pakietów podjęto decyzję o zastosowaniu stawki niższej niż wyliczony bilans utraconego dochodu i dodatkowych poniesionych kosztów. Kierowano się przy tym:

- (i) doświadczeniami PROW 2007-2013, w szczególności, liczbą aplikacji w latach 2010-2013, świadczącą o stopniu „atrakcyjności” stosowanych stawek;
- (ii) uwarunkowaniami rynkowymi, wpływającymi na trendy w kosztach alternatywnych realizacji wymogów poszczególnych pakietów;
- (iii) zakładanymi celami poszczególnych pakietów w PROW 2014-2020 w kontekście ograniczenia budżetowego, np. w przypadku Pakietu 1. i Pakietu 2, o stosunkowo wysokim zakładanym udziale w

budżecie działania i ukierunkowaniu na gospodarstwa intensywne, proponowane zmniejszenie stawek (w powiązaniu z degresywnością) pozwoli na zwiększenie liczby gospodarstw i powierzchni objętej tymi pakietami zwiększając tym samym efektywność wykorzystania środków (maksymalizacja efektu środowiskowego).

Zakłada się możliwość zmian wysokości stawek w stosunku do wartości wyliczonych w trakcie realizacji programu. W 2020 r. Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w Warszawie (IERiGŻ-PIB) dokonał weryfikacji stawek płatności dla poszczególnych pakietów i wariantów Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego. Wyliczenia te oparto na podstawach metodycznych i parametrach ekonomicznych i ekonomiczno-technicznych wykorzystanych na potrzeby wyliczeń w 2014 r. Wykonana rekalkulacja uwzględniła obecne uwarunkowania ekonomiczne i opiera się na charakterystyce gospodarki rolniczej, gospodarstw rolnych i parametrów ekonomicznych obejmujących lata 2013-2017.

Ponadto IERiGŻ-PIB dokonał kalkulacji stawek płatności dla Pakietu 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk oraz Pakietu 9. Retencjonowanie wody (pakiety te będą wdrażane od roku 2022 r.).

Kalkulacja stawki dla Pakietu 8. została wykonana analogiczną metodą do opisanej powyżej metody wyliczeń stawek płatności dla pakietów ukierunkowanych na ochronę cennych siedlisk (Pakiet 4 i 5).

W przypadku Pakietu 9., który został zaprojektowany jako pakiet ukierunkowany na rezultat (result-based approach), wyliczenia stawki płatności oparto na utracie wartości plonu spowodowanej okresowym zalaniem lub podtopieniem.

Pełne wyliczone stawki zastosowano w Pakiecie 1. Rolnictwo zrównoważone, Pakiecie 2. Ochrona gleb i wód w Wariantcie 2.2. Pasy ochronne na stokach o nachyleniu powyżej 20%, Pakiecie 3. Zachowanie sadów tradycyjnych drzew owocowych, Pakiecie 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000, Pakiecie 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000, w Pakiecie 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie w odniesieniu do ras bydła, świń i koni, Pakiecie 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk oraz Pakiecie 9. Retencjonowanie wody.

Obniżone stawki w stosunku do poziomów wyliczonych zastosowano w Pakiecie 2. Ochrona gleb i wód w Wariantcie 2.1. Międzyplony (65% stawki wyliczonej), Pakiecie 6. Zachowanie zasobów genetycznych roślin w rolnictwie (65% i 74% stawek wyliczonych) oraz w Pakiecie 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie w odniesieniu do wariantów dotyczących ras owiec (ok. 85% stawki wyliczonej) i ras kóz (ok. 90% stawki wyliczonej).

W Pakiecie 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie stawki dotyczące ras bydła, koni i świń przewyższają 200 euro/sztukę. Stawki te wynikają z obliczeń utraconych korzyści i dodatkowych kosztów i są niezbędne dla zapewnienia odpowiedniej, z punktu widzenia efektywności hodowli, wielkości populacji poszczególnych ras zwierząt, w tym dla ograniczenia ryzyka chowu wsobnego.

Uzasadnienie degresywności stawek płatności dla gospodarstw realizujących Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne

Ustalając ostateczny poziom wsparcia gospodarstw rolnych realizujących Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne uwzględniono występowanie ekonomii skali. Na zjawisko to wskazują opracowania sporządzone w IERiGŻ-PIB na podstawie wyników monitoringu polskiego FADN, a także inne analizy sporządzane od wielu lat także w ośrodkach naukowych w Polsce, zajmujących się ekonomią rolnictwa.

Stwierdzono jednoznacznie, że zarówno średnie kwoty utraconych możliwości (mierzone wysokością nadwyżki bezpośredniej), jak i dodatkowych kosztów, w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wykazują istotne zróżnicowanie i negatywną zależność od powierzchni użytków rolnych gospodarstw, w grupie gospodarstw potencjalnie kwalifikujących się do realizacji tego działania w ramach PROW 2014-2020.

Istnieje także negatywna korelacja między wysokością dodatkowych kosztów związanych z realizacją zabiegów agrotechnicznych, przeliczonych na jednostkę powierzchni, a ogólną powierzchnią w gospodarstwie na jakiej są one realizowane w związku z udziałem w tym działaniu. Degresywność kosztów, związaną m.in. z kosztami stałymi i transakcyjnymi oraz udziałem prac pomocniczo-przygotowawczo-zakończyeniowych w całkowitym czasie wykonywania poszczególnych zabiegów agrotechnicznych, ma miejsce w odniesieniu do kosztów: (i) amortyzacji nowo nabytych przez gospodarstwa maszyn, w tym o większej wydajności, (ii) wynajmu maszyn specjalistycznych, (iii) zakupu dodatkowych nasion, (iv) wykonywania dodatkowych zabiegów produkcyjnych, (v) analiz gleby na zawartość makroskładników, węgla organicznego itp., (vi) przygotowania planów nawozowych oraz (vii) efektów zwiększenia liczby upraw (dywersyfikacja i zmianowanie).

Powyższe zależności wskazują zatem na zasadność zastosowanie następującej degresywności stawek: dla powierzchni od 0,1 do 50 ha - 100%, dla powierzchni powyżej 50 do 100 ha - 75%, a dla powierzchni powyżej 100 ha - 60%.

8.2.10.5.1. Zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne

8.2.10.5.1.1. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 1

8.2.10.5.1.1.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.1.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.5.1.1.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.1.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.1.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.1.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Rolnicy stosujący zwykłe, przeciętne praktyki rolnicze nie posiadają planu działalności, czyli dokumentu, który pomaga rolnikom prowadzić gospodarkę, w sposób sprzyjający środowisku przyrodniczemu na wszystkich działkach rolnych.

8.2.10.5.1.2. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 2

8.2.10.5.1.2.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.2.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zastosowanie minimum 4 upraw w plonie głównym w ciągu roku w gospodarstwie, w tym udział głównej rośliny, oraz łącznie zbóż w strukturze zasiewów nie może przekraczać 65% powierzchni gruntów ornych i jednocześnie: (i) w przypadku zastosowania 4 upraw - udział każdej uprawy nie może być mniejszy niż 10% powierzchni gruntów ornych, (ii) w przypadku zastosowania więcej niż 4 upraw - udział każdej z trzech największych z tych upraw z osobna nie może być mniejszy niż 10% powierzchni gruntów ornych oraz udział pozostałych upraw łącznie nie może być mniejszy niż 10% powierzchni gruntów ornych.

8.2.10.5.1.2.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.2.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.2.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.2.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechnie udział zbóż w strukturze zasiewów wynosi ponad 70 %. Najczęściej uprawiane są 2 gatunki zbóż oraz dodatkowo inna roślina w zależności od potrzeb gospodarstwa (pastewna, rzepak, rzadziej strączkowa).

8.2.10.5.1.3. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 3

8.2.10.5.1.3.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.3.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Dwukrotna chemiczna analiza gleby (pH, P, K, Mg i węgiel organiczny) – wykonana w pierwszym (lub poprzedzającym) i w piątym (lub poprzedzającym) roku realizacji pakietu.

8.2.10.5.1.3.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.3.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.3.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.3.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Wykonywanie analiz glebowych nie jest powszechnie stosowaną praktyką. Wykonują ją jedynie wyspecjalizowane gospodarstwa sadownicze i prowadzące uprawy pod osłonami.

8.2.10.5.1.4. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 4

8.2.10.5.1.4.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.4.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek corocznego opracowania i przestrzegania planu nawozowego, opartego na bilansie azotu oraz chemicznej analizie gleby, określającego dawki N, P, K, Mg i potrzeby wapnowania.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

–zgodnie wymaganiami obowiązujących programów działań dla OSN, do opracowania planu nawożenia zobowiązani są rolnicy, którzy (i) prowadzą chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów

lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior (z wyjątkiem tych rolników, którzy zbywają w całości nawozy naturalne), (ii) rolnicy którzy nabyli nawóz naturalny od rolników, o których mowa w pkt (i), lub (iii) gospodaruje na powierzchni przekraczającej 100 ha użytków rolnych położonych na obszarze OSN (stanowiących własność prowadzące-go działalność rolniczą na OSN, dzierżawionych przez niego lub będących w jego użytkowaniu lub w użytko-waniu wieczystym). Bilans azotu wykonywany na potrzeby opracowania planu nawożenia sporządza się metodą „na powierzchni pola”. Po sporządzeniu bilansu składników, należy opracować plan nawożenia, w którym dokonuje się prawidłowego rozdziału składników nawozowych pod poszczególne rośliny płodozmianu, przy uwzględnieniu ich zapotrzebowania na azot oraz zasobność gleb w azot.

Plan nawożenia należy przechowywać przez okres obowiązywania Programu i rok po jego zakończeniu.

8.2.10.5.1.4.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin zostały zawarte w załączniku nr 9 pkt 1.

8.2.10.5.1.4.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.4.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.4.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechnie rolnicy nie gospodarują zgodnie z planem nawozowym opartym na bilansie azotu i aktualnej chemicznej analizie gleby dla całego gospodarstwa, tym bardziej w okresie 5-cio letnim (chyba że przepisy krajowe stanowią inaczej). Dawki nawozowe są zazwyczaj określone na podstawie tradycyjnego sposobu nawożenia.

8.2.10.5.1.5. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 5

8.2.10.5.1.5.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.5.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zastosowanie m.in. w celu uzyskania dodatniego bilansu materii organicznej na działce rolnej:

- w zmianowaniu minimum 3 grup upraw w ciągu 5 lat zobowiązania;
- najpóźniej w 4 roku okresu zobowiązania, w dwóch różnych latach:

- międzyplonu (wysiewanego w terminie do 1 października, przy jednoczesnym zakazie wznawiania zabiegów agrotechnicznych przed 15 lutego) oraz
- międzyplonu (j.w.) lub przyorania słomy lub przyorania obornika

GAEC 4 – Powierzchnię stanowiącą co najmniej 30 % gruntów ornych, położonych na obszarach zagrożonych erozją wodną, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, pozostawia się pod pokrywą glebową w terminie co najmniej od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego.

GAEC 6 - zakaz wypalania gruntów rolnych

8.2.10.5.1.5.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.5.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.5.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.5.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W zwykłych, przeciętnych gospodarstwach (są to gospodarstwa większe) rzadko jest uprawiane więcej niż 2 grupy upraw. Występują gospodarstwa, w których uprawia się tylko np. zboża, kukurydzę czy rzepak ozimy.

Rolnicy zwykle orzą międzyplony późną jesienią. Czasami występują przypadki pozostawiania do wiosny i są to głównie międzyplony ozime oparte o żyto (np. żyto z wyką ozimą).

Częstymi powszechnymi praktykami jest uzyskiwanie wysokich wydajności plonu - z użyciem wysokiego nawożenia mineralnego i chemicznej ochrony roślin, co nie wpływa na dodatni bilans materii organicznej w glebie.

Przyoranie słomy, w ostatnich latach, nie jest powszechnie stosowane, ze względu na intensywną sprzedaż słomy jako biomasy.

Przyoranie obornika stosowane jest jedynie w gospodarstwach, które posiadają zwierzęta.

8.2.10.5.1.6. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 6

8.2.10.5.1.6.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.6.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Koszenie lub wypas na trwałych użytkach zielonych.

8.2.10.5.1.6.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.6.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.6.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013*).

8.2.10.5.1.6.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Gospodarstwa realizujące pakiet 1. w obecnym okresie programowania są w większości ukierunkowane na prowadzenie produkcji roślinnej na gruntach ornych. Wchodzące w skład tych gospodarstw trwałe użytki zielone stanowią z reguły dużo mniejszy udział i nie generują istotnych przychodów w gospodarstwie, w związku z czym mogą być zaniedbane (np. zarastają).

8.2.10.5.1.7. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 7

8.2.10.5.1.7.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.7.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Niestosowanie osadów ściekowych.

SMR 1 (na obszarach OSN) – przestrzega się zalecanych dawek komunalnych osadów ściekowych określonych w dokumencie przekazany przez wytwórcę komunalnych osadów ściekowych.

8.2.10.5.1.7.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin zostały zawarte w załączniku nr 9 pkt 2.

8.2.10.5.1.7.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.7.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.7.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Stosowanie osadów ściekowych nie jest powszechną praktyką. Jednakże mogą one być stosowane w okolicach większych miast, gdzie jest oczyszczalnia ścieków.

8.2.10.5.1.8. Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone - Wymóg 8

8.2.10.5.1.8.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.8.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

W latach 2015 i 2016 r. w ramach zasady wzajemnej zgodności obowiązki dotyczące utrzymania trwałych użytków zielonych (obowiązek zapewnienia, aby na poziomie kraju udział TUZ w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju w stosunku do roku referencyjnego z 2005 r. nie zmniejszył się o więcej niż 10%).

GAEC 7 - zachowanie charakterystycznych cech krajobrazu (drzew będących pomnikami przyrody, rowów o szerokości do 2 m, oczek wodnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m²).

8.2.10.5.1.8.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.8.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 40 ust. 2)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: niszczenia, uszkodzania lub przekształcania obiektu lub obszaru

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 45. ust. 1 pkt 1)

W strefach ochrony ostoi, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z ochroną przyrody

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 2)

8.2.10.5.1.8.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.8.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Brak ograniczeń w stosunku do przekształcania trwałych użytków zielonych (TUZ) oznacza, że w praktyce mogą one być niszczone.

8.2.10.5.1.9. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 1

8.2.10.5.1.9.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.9.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.5.1.9.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.9.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.9.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.9.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Rolnicy stosujący zwykłe, przeciętne praktyki rolnicze nie posiadają planu działalności, czyli dokumentu, który pomaga rolnikom prowadzić gospodarkę, w sposób sprzyjający środowisku przyrodniczemu na wszystkich działkach rolnych.

8.2.10.5.1.10. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 2

8.2.10.5.1.10.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.10.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Siew roślin międzyplonowych w terminie do 15 września.

GAEC 4 – Powierzchnię stanowiącą co najmniej 30 % gruntów ornych, położonych na obszarach zagrożonych erozją wodną, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, pozostawia się pod pokrywą glebową w terminie co najmniej od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego.

8.2.10.5.1.10.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.10.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.10.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.10.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W przypadku rolników stosujących międzyplon powszechnie stosowaną praktyką jest wysiewanie międzyplonów pod koniec września.

8.2.10.5.1.11. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 3

8.2.10.5.1.11.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.11.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz wznawiania zabiegów agrotechnicznych przed 1 marca.

8.2.10.5.1.11.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.11.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.11.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.11.2. *Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze*

Rolnicy zwykle orzą międzyplony późną jesienią. Czasami występują przypadki pozostawiania do wiosny i są to głównie międzyplony ozime oparte o żyto (np. żyto z wyką ozimą).

8.2.10.5.1.12. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 4

8.2.10.5.1.12.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.12.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Stosowanie jako międzyplon wyłącznie mieszanki złożonej z minimum 3 gatunków roślin, przy czym gatunek rośliny dominującej w mieszance lub gatunki zbóż wykorzystane w mieszance nie mogą przekroczyć 70% jej składu.

8.2.10.5.1.12.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.12.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.12.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.12.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W podobnych gospodarstwach, w których uprawiane są międzyplony najczęściej ograniczają się do jednego gatunku - gorczycy białej, jako najtańszego, ze względu na cenę nasion, międzyplonu.

8.2.10.5.1.13. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 5

8.2.10.5.1.13.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.13.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz stosowania mieszanki składającej się wyłącznie z gatunków zbóż.

8.2.10.5.1.13.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.13.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.13.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.13.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zwykle stosowaną praktyką jest pozostawienie po żniwach osypanych zbóż lub dosiew albo wysiew tego samego gatunku, który był wcześniej uprawiany na tym samym polu.

8.2.10.5.1.14. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 6

8.2.10.5.1.14.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.14.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz stosowania pestycydów i herbicydów w międzyplonie.

SMR 10 – możliwość stosowania środków ochrony roślin pod warunkiem spełnienia określonych warunków.

1. Stosuje się tylko środki ochrony roślin dopuszczone do obrotu;
2. Środki ochrony roślin stosuje się wyłącznie zgodnie z etykietą stosowania oraz w taki sposób, aby nie dopuścić do zagrożenia zdrowia ludzi, zwierząt i środowiska.

8.2.10.5.1.14.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin zostały zawarte w załączniku nr 9 pkt 3.

8.2.10.5.1.14.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.14.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.14.2. *Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze*

Czasami rolnicy stosują pestycydy i herbicydy w celu maksymalizacji uzyskiwanego plonu.

8.2.10.5.1.15. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 7

8.2.10.5.1.15.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.15.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Niestosowanie osadów ściekowych.

SMR 1 (na obszarach OSN) – przestrzega się zalecanych dawek komunalnych osadów ściekowych określonych w dokumencie przekazanym przez wytwórcę komunalnych osadów ściekowych.

8.2.10.5.1.15.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin zostały zawarte w załączniku nr 9 pkt 4.

8.2.10.5.1.15.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.15.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.15.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Stosowanie osadów ściekowych nie jest powszechną praktyką. Jednakże mogą one być stosowane w okolicach większych miast, gdzie jest oczyszczalnia ścieków.

8.2.10.5.1.16. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 8

8.2.10.5.1.16.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.16.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Przyoranie biomasy międzyplonu z wyłączeniem uprawy gleby w systemie bezorkowym.

8.2.10.5.1.16.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.16.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.16.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.16.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Rolnicy zwykle orzą międzyplony późną jesienią.

8.2.10.5.1.17. Pakiet 2. Ochrona gleb i wód - Wymóg 9

8.2.10.5.1.17.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.17.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz uprawy w plonie głównym mieszanki tych samych roślin (w przypadku międzyplonu ozimego również form jarych).

8.2.10.5.1.17.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.17.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.17.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.17.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zwykle stosowaną praktyką jest pozostawienie po zniwach osypanych zbóż lub dosiew albo wysiew tego samego gatunku, który był wcześniej uprawiany na tym samym polu.

8.2.10.5.1.18. Pakiet 2.. Ochrona gleb i wód - Wymóg 10

8.2.10.5.1.18.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.18.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu

nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

W latach 2015 i 2016 r. w ramach zasady wzajemnej zgodności obowiązki dotyczące utrzymania trwałych użytków zielonych (obowiązek zapewnienia, aby na poziomie kraju udział TUZ w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju w stosunku do roku referencyjnego z 2005 r. nie zmniejszył się o więcej niż 10%).

GAEC 7 - zachowanie charakterystycznych cech krajobrazu (drzew będących pomnikami przyrody, rowów o szerokości do 2 m, oczek wodnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m²).

8.2.10.5.1.18.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.18.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 40 ust. 2)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 45. ust. 1 pkt 1)

W strefach ochrony ostoi, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z ochroną przyrody.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 2)

8.2.10.5.1.18.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.18.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Brak ograniczeń w stosunku do przekształcania trwałych użytków zielonych (TUZ) oznacza, że w praktyce mogą one być niszczone.

8.2.10.5.1.19. Pakiet 2.. Ochrona gleb i wód - Wymóg 11

8.2.10.5.1.19.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.19.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych;
- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania.

8.2.10.5.1.19.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.19.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.19.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.19.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Czasami łącznie z np. gnojowicą rolnik użyźnia glebę dodatkowo azotem w celu maksymalizacji uzyskiwanego międzyplonu.

8.2.10.5.1.20. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 1

8.2.10.5.1.20.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.20.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.5.1.20.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.20.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.20.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.20.2. *Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze*

Rolnicy stosujący zwykłe, przeciętne praktyki rolnicze nie posiadają planu działalności, czyli dokumentu, który pomaga rolnikom prowadzić gospodarkę, w sposób sprzyjający środowisku przyrodniczemu na wszystkich działkach rolnych.

8.2.10.5.1.21. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 2

8.2.10.5.1.21.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.21.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zachowanie sadu tradycyjnych odmian drzew owocowych obejmującego co najmniej 12 drzew, rozmnażanych na silnie rosnących podkładkach i prowadzonych jako wysokopienne drzewa, w wieku co najmniej 15 lat, reprezentujących nie mniej niż 4 odmiany lub gatunki, liczba tych drzew w przeliczeniu na 1 ha powierzchni sadu jest nie mniejsza niż 90; sad nie jest prowadzony jako uprawa jednorzędowa.

8.2.10.5.1.21.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.21.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.21.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.21.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Obecnie w sadach produkcyjnych zazwyczaj wykorzystywane są odmiany nowoczesne i popularne na rynku krajowym jak i rynkach światowych. Drzewa w sadach są obecnie rozmnażane na podkładkach słabo rosnących – karłowych i półkarłowych, co przyspiesza wchodzenie w owocowanie i zapewnia niewielki rozmiar drzew umożliwiając duże ich zagęszczenie na jednostce powierzchni.

Odnosnie uzupełnień sadu, sady uzupełnia się odmianami sadzonymi najczęściej na podkładkach karłowych lub półkarłowych i są to przeważnie odmiany nowoczesne.

W sadach współczesnych uprawiana jest mała liczba odmian, co ułatwia m.in. stosowanie rutynowych programów ochrony roślin, stosowanie zabiegów agrotechnicznych, przygotowanie dużych partii owoców do obrotu towarowego.

8.2.10.5.1.22. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 3

8.2.10.5.1.22.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.22.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Minimalna wysokość pnia powinna wynosić 1,20 m.

8.2.10.5.1.22.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.22.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.22.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.22.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Drzewa w sadach są obecnie rozmnażane na podkładkach słabo rosnących – karłowych i półkarłowych, co przyspiesza wchodzenie w owocowanie i zapewnia niewielki rozmiar drzew umożliwiając duże ich zagęszczenie na jednostce powierzchni i ułatwiając ich ekonomiczne użytkowanie.

8.2.10.5.1.23. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 4

8.2.10.5.1.23.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.23.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz stosowania herbicydów.

SMR 10 – możliwość stosowania środków ochrony roślin pod warunkiem spełnienia określonych warunków.

1. Stosuje się tylko środki ochrony roślin dopuszczone do obrotu;
2. Środki ochrony roślin stosuje się wyłącznie zgodnie z etykietą stosowania oraz w taki sposób, aby nie dopuścić do zagrożenia zdrowia ludzi, zwierząt i środowiska.

8.2.10.5.1.23.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin zostały zawarte w załączniku nr 9 pkt 5.

8.2.10.5.1.23.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.23.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.23.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W sadach współczesnych stosuje się herbicydy.

8.2.10.5.1.24. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 5

8.2.10.5.1.24.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.24.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek wykonywania podstawowych zabiegów pielęgnacyjnych w sadzie tj.:

- cięcie formujące i sanitarne drzew oraz prześwietlające nadmiernie zagęszczone korony;
- usuwanie odrostów i samosiewów;
- bielenie pni drzew starszych i zabezpieczanie pni młodych drzew przed ogryzaniem przez gryzonie i zajęcokształtne
- koszenie i usuwanie trawy lub wypasanie.

8.2.10.5.1.24.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.24.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.24.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.24.2. *Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze*

W sadach tradycyjnych czasami wykonywane są zabiegi pielęgnacyjne takie jak np.: usuwanie odrostów i samosiewów, bielenie pni.

Zazwyczaj w sadach tradycyjnych brak jest praktyki koszenia lub wypasania.

8.2.10.5.1.25. Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych - Wymóg 6

8.2.10.5.1.25.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.25.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu

nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

W latach 2015 i 2016 r. w ramach zasady wzajemnej zgodności obowiązki dotyczące utrzymania trwałych użytków zielonych (obowiązek zapewnienia, aby na poziomie kraju udział TUZ w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju w stosunku do roku referencyjnego z 2005 r. nie zmniejszył się o więcej niż 10%).

GAEC 7 - zachowanie charakterystycznych cech krajobrazu (drzew będących pomnikami przyrody, rowów o szerokości do 2 m, oczek wodnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m²).

8.2.10.5.1.25.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.25.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 40 ust. 2)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 45. ust. 1 pkt 1)

W strefach ochrony ostoi, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z ochroną przyrody.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 2)

8.2.10.5.1.25.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.25.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Brak ograniczeń w stosunku do przekształcania trwałych użytków zielonych (TUZ) oznacza, że w praktyce mogą one być niszczone.

8.2.10.5.1.26. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 000: prawod. kraj. dla wszystkich siedlisk

8.2.10.5.1.26.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.26.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

8.2.10.5.1.26.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.26.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

W odniesieniu do **wszystkich wymogów w przypadku ochrony cennych siedlisk zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych, zalewowych łąk selernicowych i słonorośli, muraw, półnaturalnych łąk wilgotnych, półnaturalnych łąk świeżych, torfowisk Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000**, odpowiednie są następujące przepisy prawodawstwa krajowego:

Ustalenie działań ochronnych wynikających z ustalonych celów działań ochronnych, w tym wskazanie:

a) działań ochronnych [...] dla obszaru znajdującego się na terenie gospodarstwa rolnego lub jego części z podziałem na działania:

- **obligatoryjne,**

- fakultatywne,

b) zakresu prac przewidzianych do realizacji,

c) terenu lub miejsca realizacji,

d) terminu oraz częstotliwości realizacji,

g) technicznych uwarunkowań realizacji działań

(Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (§3 ust. 1 pkt 6 lit a, b, c, d, g)

1. Zakres prac koniecznych dla sporządzania projektu planu ochrony dla obszaru obejmuje: [...]

- ustalenie **działań obligatoryjnych** i fakultatywnych dla obszaru znajdującego się na terenie gospodarstwa rolnego lub jego części.

(Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu

ochrony dla obszaru Natura 2000 (§ 3 ust 1 pkt 8 lit. g)

8.2.10.5.1.26.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.26.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

8.2.10.5.1.27. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 00: prawod. kraj. dla wymogów ptasich

8.2.10.5.1.27.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.27.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

8.2.10.5.1.27.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.27.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

Odpowiednie wymogi prawodawstwa krajowego w zakresie wszystkich wymogów w przypadku ochrony siedlisk lęgowych derkacza, rycyka (krzyka, krwawodzioba, czajki), wodniczki, dubelta (kulika wielkiego) Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 zostały zawarte w załączniku nr 10.

8.2.10.5.1.27.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.27.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

8.2.10.5.1.28. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 0: prawod. kraj. dla wszystkich wymogów

8.2.10.5.1.28.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.28.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

8.2.10.5.1.28.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.28.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

W odniesieniu do **wszystkich wymogów Pakietu 4**, odpowiednie są następujące przepisy prawodawstwa krajowego:

1. Zabrania się, z zastrzeżeniem art. 34*, podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności:

- 1) pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 lub
- 2) wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, lub
- 3) pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty, znajdujących się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1**, do czasu zatwierdzenia przez Komisję Europejską jako obszary mające znaczenie dla Wspólnoty i wyznaczenia ich jako specjalne obszary ochrony siedlisk

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 33 ust. 1 i 2)

** Art. 34. - 1. Jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym, i wobec braku rozwiązań alternatywnych, właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich - dyrektor właściwego urzędu morskiego, może zezwolić na realizację planu lub działań, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 lub obszary znajdujące się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1, zapewniając wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000.*

2. W przypadku gdy znaczące negatywne oddziaływanie dotyczy siedlisk i gatunków priorytetowych, zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, może zostać udzielone wyłącznie w celu:

- 1) ochrony zdrowia i życia ludzi;*

- 2) *zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego;*
- 3) *uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego;*
- 4) *wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej.*

**** Art. 27 ust. 3 pkt 1** - Minister właściwy do spraw środowiska, po uzyskaniu zgody Rady Ministrów, przekazuje Komisji Europejskiej listę proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty

8.2.10.5.1.28.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.28.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

8.2.10.5.1.29. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 1

8.2.10.5.1.29.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.29.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.5.1.29.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.29.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.29.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.29.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Rolnicy stosujący zwykłe, przeciętne praktyki rolnicze nie posiadają planu działalności, czyli dokumentu, który pomaga rolnikom prowadzić gospodarkę, w sposób sprzyjający środowisku przyrodniczemu na

wszystkich działkach rolnych.

8.2.10.5.1.30. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 2

8.2.10.5.1.30.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.30.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek posiadania dokumentacji przyrodniczej wykonanej przez eksperta przyrodniczego (wyjątek: Ekstensywne użytkowanie na OSO).

8.2.10.5.1.30.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.30.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

Dla dokumentacji przyrodniczej wykonanej na podstawie PZO lub PO dla obszaru Natura 2000 (w ramach Pakietu 4.)

Dla obszaru Natura 2000 sprawujący nadzór nad obszarem sporządza projekt planu zadań ochronnych na okres 10 lat; pierwszy projekt sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty lub od dnia wyznaczenia obszaru specjalnej ochrony ptaków.

Dla proponowanego obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty, znajdującego się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1 *, sprawujący nadzór może sporządzić projekt planu zadań ochronnych na okres 10 lat.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 28. ust.1 i 2)

** Art. 27 ust. 3 pkt 1 - Minister właściwy do spraw środowiska, po uzyskaniu zgody Rady Ministrów, przekazuje Komisji Europejskiej listę proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty*

8.2.10.5.1.30.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.30.2. *Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze*

Rolnicy stosujący zwykłe, przeciętne praktyki rolnicze nie posiadają dokumentacji przyrodniczej wykonanej przez uprawnionego eksperta przyrodniczego botanika lub ornitologa, stanowiącej szczegółową

charakterystykę siedliska przyrodniczego lub siedliska lęgowego ptaków, sporządzoną na podstawie inwentaryzacji terenowej.

8.2.10.5.1.31. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 3

8.2.10.5.1.31.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.31.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz przeorywania, wałowania, stosowania osadów ściekowych, stosowania podsiewu oraz mechanicznego niszczenia struktury glebowej.

SMR 1 (na obszarach OSN) – przestrzega się zalecanych dawek komunalnych osadów ściekowych określonych w dokumencie przekazanym przez wytwórcę komunalnych osadów ściekowych.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.31.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin zostały zawarte w załączniku nr 9 pkt 6.

8.2.10.5.1.31.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.31.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.31.2. *Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze*

Wymienione praktyki/zabiegi są stosowane na użytkach zielonych:

- w przypadku przeorywania - orka stosowana jest co trzy lata; zazwyczaj łączy się z obsiewem traw, gatunków roślin bobowatych, mieszanek;
- obsiewem częściej są obejmowane łąki wilgotne i świeże;
- mechaniczne niszczenie struktury gleby występuje na gruntach mineralnych i organicznych, na siedliskach wilgotnych w przypadku stosowania sprzętu zmechanizowanego;
- wałowanie jest zabiegiem stosowanym na łąkach wilgotnych i zmiennowilgotnych gdzie w podłożu

występują utwory organiczne; wałowanie jest stosowane w okresie wiosennym.

8.2.10.5.1.32. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 4

8.2.10.5.1.32.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.32.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz włókowania w okresie:

- od 1 kwietnia do 1 września na obszarach nizinnych (do 300 m n.p.m.),

- od 15 kwietnia do 1 września na obszarach wyżynnych i górskich (powyżej 300 m n.p.m.).

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.32.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.32.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.32.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.32.2. *Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze*

Włókowanie jest jednym z bardziej rekomendowanych zabiegów pielęgnacyjnych łąk i pastwisk, zalecany do stosowania głównie wiosną (w zależności od fazy rozwoju roślinności w danym roku, najczęściej - w kwietniu); w przypadku siedlisk silniej uwilgotnionych termin bywa opóźniony; zabieg stosowany szczególnie w sytuacjach, gdy teren jest nierówny (np. skutkiem bytowania kretów).

8.2.10.5.1.33. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 5

8.2.10.5.1.33.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.33.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz stosowania środków ochrony roślin z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych gatunków inwazyjnych z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych).

SMR 10 – możliwość stosowania środków ochrony roślin pod warunkiem spełnienia określonych warunków.

1. Stosuje się tylko środki ochrony roślin dopuszczone do obrotu;
2. Środki ochrony roślin stosuje się wyłącznie zgodnie z etykietą stosowania oraz w taki sposób, aby nie dopuścić do zagrożenia zdrowia ludzi, zwierząt i środowiska.
3. Środki ochrony roślin stosuje się sprzętem sprawnym technicznie, który użyty zgodnie z przeznaczeniem nie spowoduje zagrożenia dla zdrowia ludzi i zwierząt oraz środowiska;

8.2.10.5.1.33.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin zostały zawarte w załączniku nr 9 pkt 7.

8.2.10.5.1.33.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.33.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.33.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Stosowanie środków ochrony roślin występuje w szczególności w sytuacji intensyfikacji produkcji.

8.2.10.5.1.34. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 6

8.2.10.5.1.34.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.34.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz tworzenia nowych, rozbudowy i odtwarzania istniejących systemów melioracyjnych, za wyjątkiem konstrukcji urządzeń mających na celu dostosowanie poziomu wód wykorzystując istniejące systemy melioracyjne do wymogów siedliskowych gatunków / siedlisk będących przedmiotem ochrony w pakiecie, jeżeli takie działania zostaną szczegółowo opisane przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej, a w przypadku operacji Ekstensywne użytkowanie na OSO – przez doradcę rolnośrodowiskowego.

SMR 2 – w strefach ochrony ostoi i, miejsc rozrodu i regularnego przebywania określonych ptaków objętych ochroną, zakaz wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków, wznoszenia obiektów, instalacji i urządzeń.

8.2.10.5.1.34.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.34.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

W parkach narodowych oraz w rezerwatach przyrody zabrania się: budowy lub przebudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego albo rezerwatu przyrody;

W parkach narodowych oraz w rezerwatach przyrody zabrania się: zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 15 ust 1 pkt 1 i pkt 7)

W parkach krajobrazowych mogą być wprowadzone zakazy: dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 17 ust. 1 pkt 6)

Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy: likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy: dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 24 ust. 1, pkt 3, 6)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 45 ust. 1 pkt 4)

W strefach ochrony, o których mowa w ust. 3, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 3)

8.2.10.5.1.34.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.34.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Z wyjątkiem obszarów objętych formami ochrony przyrody - brak jest zakazu budowy i odtwarzania systemów melioracyjnych. W przypadku siedlisk łąk wilgotnych, a częściowo także zmiennowilgotnych i torfowisk występuje problem pogłębiania rowów melioracyjnych - umożliwienie osuszenia, a tym samym intensyfikowanie użytkowania.

8.2.10.5.1.35. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 7

8.2.10.5.1.35.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.35.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz składowania biomasy wśród kęp drzew i zarośli, w rowach, jarach i innych obniżeniach terenu (położonych na działkach zadeklarowanych we wniosku).

8.2.10.5.1.35.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.35.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.35.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.35.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Na obszarach, gdzie obserwuje się zanik chowu zwierząt, często spotykaną praktyką, jest pozostawianie skoszonej biomasy w lokalnych obniżeniach, wśród zadrzewień i zarośli.

8.2.10.5.1.36. Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 - Wymóg 8

8.2.10.5.1.36.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.36.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

W latach 2015 i 2016 r. w ramach zasady wzajemnej zgodności obowiązki dotyczące utrzymania trwałych użytków zielonych (obowiązek zapewnienia, aby na poziomie kraju udział TUZ w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju w stosunku do roku referencyjnego z 2005 r. nie zmniejszył się o więcej niż 10%).

GAEC 7 - zachowanie charakterystycznych cech krajobrazu (drzew będących pomnikami przyrody, rowów o szerokości do 2 m, oczek wodnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m²).

8.2.10.5.1.36.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.36.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 40 ust. 2)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: niszczenia, uszkodzania lub przekształcania obiektu lub obszaru.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 45. ust. 1 pkt 1)

W strefach ochrony ostoi, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z ochroną przyrody.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 2)

8.2.10.5.1.36.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.36.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Brak ograniczeń w stosunku do przekształcania trwałych użytków zielonych (TUZ) oznacza, że w praktyce mogą one być niszczone.

8.2.10.5.1.37. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.37.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.37.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.37.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje

się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.37.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.37.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.37.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Łąki związane z występowaniem siedlisk derkacza w zwykłej praktyce rolniczej są nawożone.

8.2.10.5.1.38. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.38.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.38.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.38.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.38.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.38.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.38.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Łąki związane z występowaniem siedlisk derkacza odpowiadające zarówno łąkom wilgotnym jak i świeżym

są wapnowane.

8.2.10.5.1.39. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.39.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.39.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.39.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.39.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.39.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.39.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W ramach zwykłej praktyki rolniczej bronowanie może występować zarówno na łąkach wilgotnych rozwijających się na płytkich odwodnionych torfowiskach, jak i na łąkach świeżych.

8.2.10.5.1.40. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.40.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.40.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na

trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.40.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.40.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.40.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.40.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W zwykłej praktyce rolniczej w terminie wymienionym w proponowanych wymogach na łąkach produkcyjnych stosowane są zabiegi agrotechniczne (np. włókowanie, wałowanie), które zagrażają łąkom derkacza.

8.2.10.5.1.41. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk łąkowych derkacza) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.41.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.41.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Jeden pokos w ciągu roku, w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.41.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.41.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.41.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.41.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Łąki związane z występowaniem siedlisk derkacza są obecnie zazwyczaj łąkami jednokośnymi lub są to obszary na których zaprzestaje się prowadzenia gospodarki rolnej. W sytuacji przywrócenia użytkowania termin pierwszego pokosu zaproponowany w wymogach jest bardzo wyraźnie opóźniony w stosunku do zwykłej praktyki rolniczej.

8.2.10.5.1.42. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 6

8.2.10.5.1.42.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.42.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co rok całej działki, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów

ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.42.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.42.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.42.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.42.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zwykle, w przypadku użytkowania działek wykaszany jest cały areal.

8.2.10.5.1.43. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 7

8.2.10.5.1.43.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.43.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.43.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.43.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.43.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.43.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.44. Pakiet 4.(1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych derkacza) - Wymóg 8

8.2.10.5.1.44.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.44.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Dopuszczalny wypas po pokosie do 31 października przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.44.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.44.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.44.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.44.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Istnieje dowolność prowadzenia wypasu przed lub po pokosie. W warunkach intensyfikacji produkcji wielkość obsady jest większa niż proponowana w wymogach.

8.2.10.5.1.45. Pakiet 4.(2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych rycyka) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.45.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.45.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszczyka, krwawodzioba, czajki.

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.45.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.45.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.45.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.45.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Łąki świeże występujące w mozaice z wilgotnymi oraz łąki wilgotne występujące na torfie o niskim pH związane z występowaniem siedlisk rycyka są wapnowane.

8.2.10.5.1.46. Pakiet 4.(2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych rycyka) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.46.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.46.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszczyka, krwawodzioba, czajki.

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.46.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.46.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.46.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.46.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W ramach zwykłej praktyki rolniczej bronowanie może występować na łąkach wilgotnych rozwijających się na płytkich odwodnionych torfowiskach. Zabieg również czasami stosowany w zwykłej praktyce rolniczej na siedliskach łąk świeżych.

8.2.10.5.1.47. Pakiet 4.(2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych rycyka) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.47.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.47.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyska, krwawodzioba, czajki.

Zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu lub do 15 czerwca w przypadku użytkowania pastwiskowego.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmiot ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.47.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.47.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.47.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądaney roślinności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013*)

8.2.10.5.1.47.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W zwykłej praktyce rolniczej – na łąkach produkcyjnych często stosowane są zabiegi agrotechniczne w okresie wiosennym (okres lęgowy), w terminie wymienionym w proponowanych wymogach (np. włókowanie, wałowanie).

8.2.10.5.1.48. Pakiet 4.(2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych rycyka) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.48.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.48.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyska, krwawodzioba, czajki.

Zakaz nawożenia w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i pastwiskowego.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych
- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.48.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych

(*Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3*)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.48.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.48.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.48.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechnie, działki objęte zwykłą praktyką rolniczą są nawożone.

8.2.10.5.1.49. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.49.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.49.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszczyka, krwawodzioba, czajki.

Dwa pokosy w ciągu roku:

- pierwszy pokos w terminie 15 czerwca do 15 lipca,
- drugi pokos w terminie 15 sierpnia do 31 października

W uzasadnionych przypadkach użytkowanie jednokośne w odniesieniu do siedlisk o podłożu torfowym jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej - w terminie od 15 czerwca do 31 października.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.49.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.49.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.49.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.49.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Łąki związane z występowaniem siedlisk rzyka są obecnie zazwyczaj łąkami jednokosnymi lub są to obszary, na których zaprzestaje się prowadzenia gospodarki rolnej. W sytuacji przywrócenia użytkowania termin pierwszego pokosu zaproponowany w wymogach jest późny w stosunku do zwykłej praktyki rolniczej.

8.2.10.5.1.50. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rzyka - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.50.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.50.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszycy, krwawodzioba, czajki.

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.50.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.50.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.50.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.50.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.51. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.51.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.51.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyska, krwawodzioba, czajki.

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20 % powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.51.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.51.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.51.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.51.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zwykle, w przypadku użytkowania działek wykaszany jest cały areal.

8.2.10.5.1.52. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.52.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.52.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszycy, krwawodzioba, czajki.

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas po pokosie do 31 października, przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.52.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.52.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.52.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.52.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Istnieje dowolność prowadzenia wypasu przed lub po pokosie. W warunkach intensyfikacji produkcji wielkość obsady jest większa niż proponowana w wymogach, wypas jest prowadzony również przy dwukrotnym pokosie.

8.2.10.5.1.53. Pakiet 4.(2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. kośne) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.53.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.53.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyska, krwawodzioba, czajki.

Dopuszcza się ograniczone nawożenie azotem (do 60 kg/ha/rok) z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.53.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.53.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.53.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.53.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Niektóre łąki związane z występowaniem siedlisk rycyka w zwykłej praktyce rolniczej są nawożone w dawkach wyższych niż w proponowanych wymogach.

8.2.10.5.1.54. Pakiet 4.(2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.54.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.54.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszycy, krwawodzioba, czajki.

Wypas przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w sezonie od 15 maja do 15 czerwca oraz przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem po 15 czerwca do 31 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.54.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.54.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.54.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.54.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Istnieje ryzyko zbyt dużej obsady wynikające z intensyfikacji produkcji.

W odniesieniu do terminów prowadzenia wypasu, w zwykłej praktyce rolniczej wypas jest prowadzony w dowolnym terminie.

W odniesieniu do obsady pastwiska, ograniczenie nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania.

8.2.10.5.1.55. Pakiet 4.(2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.55.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.55.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszyska, krwawodzioba, czajki.

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 sierpnia 15 listopada.

8.2.10.5.1.55.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.55.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.55.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.55.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W zwykłej praktyce rolniczej nie wykasza się niedojadów, co pogarsza stan siedliska.

8.2.10.5.1.56. Pakiet 4.(2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych rycyka - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.56.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.56.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kszczyka, krwawodzioba, czajki.

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.56.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.56.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.56.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.56.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, skoszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.57. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.57.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.57.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz nawożenia, zakaz wapnowania i zakaz bronowania.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych
- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.57.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.57.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.57.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.57.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W przypadku użytkowania łąk wilgotnych na torfach o niskim odczynie stosowane jest wapnowanie i nawożenie.

8.2.10.5.1.58. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.58.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.58.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.58.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.58.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.58.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.58.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W zwykłej praktyce rolniczej - część siedlisk lęgowych wodniczki to użytki zielone wymagające stosowania zabiegów w terminie wymienionym w proponowanych wymogach.

8.2.10.5.1.59. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.59.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.59.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Koszenie:

- jeden pokos w roku lub

- koszenie całej powierzchni działki rolnej co 2 lata (wyłącznie w przypadku, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej)

w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.59.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.59.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.59.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.59.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zabieg nie jest stosowany w proponowanych terminach w zwykłej praktyce rolniczej, z wyjątkiem

pozyskiwania trzciny.

8.2.10.5.1.60. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.60.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.60.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

**W przypadku corocznego koszenia pozostawienie fragmentów nieskoszonych: od 15 do 85% powierzchni działki rolnej (procent powierzchni nieskoszone określony przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej).
W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone.**

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.60.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.60.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.60.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądaney roślinności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.60.2. *Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze*

Zwykłe, w przypadku użytkowania działek wykaszany jest cały areal.

8.2.10.5.1.61. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.61.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.61.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.61.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.61.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.61.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.61.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W odniesieniu do obowiązku zebrania i usunięcia skoszonej biomasy - wymóg wykraczający poza zwykłą praktykę rolniczą na siedliskach lęgowych wodniczki (najczęściej torfowiska). Brak obowiązku wynikającego z proponowanego wymogu skutkuje pozostawianiem biomasy na działkach, w tym biomasy rozdrobnionej, co wpływa na pogarszanie jakości siedliska lęgowego.

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.62. Pakiet 4.(3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych wodniczki) - Wymóg 6

8.2.10.5.1.62.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.62.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Dopuszczalny wypas przed pokosem lub po pokosie, w terminie od 15 maja do 31 lipca przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, a w terminie od 1 sierpnia do 31 października przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści i uzasadni taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.62.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.62.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.62.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.62.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Dowolność prowadzenia wypasu przed lub po pokosie. W warunkach intensyfikacji produkcji - wielkość obsady jest większa niż proponowana w wymogach, prowadzenie wypasu przy dwukrotnym pokosie.

8.2.10.5.1.63. Pakiet 4.(4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych dubelta, kulika wielkiego) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.63.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.63.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.63.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.63.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.63.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.63.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Czasami łąki związane z występowaniem siedlisk dubelta najczęściej odpowiadające łąkom wilgotnym i podmokłym turzycowiskom na torfie, w warunkach użytkowania kośnego są wapnowane (gleby torfowe o niskim pH).

8.2.10.5.1.64. Pakiet 4.(4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych dubelta, kulika wielkiego) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.64.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.64.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.64.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.64.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.64.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.64.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W ramach zwykłej praktyki rolniczej bronowanie może występować czasami na łąkach wilgotnych, związanych z występowaniem siedlisk dubelta, rozwijających się na płytkich odwodnionych torfowiskach.

8.2.10.5.1.65. Pakiet 4.(4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych dubelta, kulika wielkiego) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.65.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.65.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz nawożenia przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym i pastwiskowym.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych
- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.65.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.65.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.65.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.65.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Działki objęte zwykłą praktyką rolniczą są nawożone zwłaszcza w sytuacjach, gdy następuje intensyfikacja produkcji, połączona np. z odwodnieniem.

8.2.10.5.1.66. Pakiet 4.(4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochrona siedlisk lęgowych dubelta, kulika wielkiego) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.66.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.66.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu w przypadku użytkowania kośnego i kośno-pastwiskowego lub do 10 lipca w przypadku użytkowania pastwiskowego.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.66.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.66.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.66.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądaney roślinności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.66.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W zwykłej praktyce rolniczej – na łąkach produkcyjnych często stosowane są zabiegi agrotechniczne w

okresie wiosennym (okres lęgowy), w terminie wymienionym w proponowanych wymogach (np. włókowanie, wałowanie).

8.2.10.5.1.67. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.67.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.67.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Koszenie:

- jeden lub dwa pokosy w roku (ilość pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej) - pierwszy pokos w terminie: od 10 lipca do 31 lipca,

drugi pokos w terminie: od 15 sierpnia do 31 października

lub

- w szczególnych przypadkach koszenie całej powierzchni działki rolnej co 2 lata (jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej) w ww. terminach.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.67.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.67.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.67.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.67.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Termin pierwszego pokosu zaproponowany w wymogach jest znacznie opóźniony w stosunku do zwykłej praktyki rolniczej (najlepszej jakości siano uzyskiwane jest na przełomie maja i czerwca).

8.2.10.5.1.68. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.68.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.68.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.68.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.68.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.68.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.68.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Obecnie brak obowiązku wynikającego z proponowanego wymogu skutkuje pozostawianiem biomasy na działkach, w tym biomasy rozdrobnionej co wpływa na pogarszanie jakości siedliska lęgowego.

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie

usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.69. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.69.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.69.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

W przypadku corocznego koszenia pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej (lub w szczególnych przypadkach w odniesieniu do turzycowisk, zwłaszcza kępiastych, określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej, pozostawienie 50% powierzchni działki rolnej nieskoszonej). W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.69.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.69.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.69.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c pkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych*

(w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów

8.2.10.5.1.69.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W przypadku użytkowania kośnego działek wykaszany jest cały obszar.

8.2.10.5.1.70. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.70.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.70.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas po pokosie do 31 października, przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.70.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.70.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.70.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.70.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Dowolność prowadzenia wypasu przed lub po pokosie. W warunkach intensyfikacji produkcji - wielkość obsady jest większa niż proponowana w wymogach, prowadzenie wypasu przy dwukrotnym pokosie.

8.2.10.5.1.71. Pakiet 4.(4k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. kośne) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.71.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.71.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Dopuszcza się ograniczone nawożenie azotem (do 60 kg/ha/rok) z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.71.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.71.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.71.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.71.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Łąki związane z występowaniem siedlisk dubelta w zwykłej praktyce rolniczej mogą być nawożone w dawkach wyższych niż w proponowanych wymogach (łąki wilgotne). Dotyczy to sytuacji, gdy następuje intensyfikacja produkcji – połączona np. z odwodnieniem.

8.2.10.5.1.72. Pakiet 4.(4p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.72.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.72.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Wypas przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem w sezonie od 15 maja do 10 lipca oraz przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem po 10 lipca do 31 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.72.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.72.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.72.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.72.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Istnieje ryzyko zbyt dużej obsady wynikające z intensyfikacji produkcji.

Ograniczenie dotyczące obsady nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania.

8.2.10.5.1.73. Pakiet 4.(4p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.73.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.73.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojądów (raz w roku) w terminie od 15 sierpnia do 15 listopada.

8.2.10.5.1.73.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.73.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.73.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.73.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W zwykłej praktyce rolniczej nie wykasza się niedojądów, co pogarsza stan siedliska.

8.2.10.5.1.74. Pakiet 4.(4p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ochr. siedlisk lęgowych dubelta - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.74.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.74.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wymóg ma zastosowanie również w przypadku ochrony siedlisk lęgowych kulika wielkiego.

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojądów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.74.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.74.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.74.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.74.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.75. Pakiet 4.(5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.75.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.75.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Ograniczone nawożenie azotem (do 60 kg/ha/rok) z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.75.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.75.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.75.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.75.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechnie, działki objęte zwykłą praktyką rolniczą są nawożone w przypadku braku stosownych zapisów w planach ochrony i planach zadań ochronnych - dawki nawozów mogą być wyższe niż 60kg N /ha/rok.

8.2.10.5.1.76. Pakiet 4.(5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.76.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.76.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wymogi obowiązkowe dla wszystkich typów użytkowania: zakaz stosowania jakichkolwiek zabiegów agrotechnicznych i pielęgnacyjnych w terminie od dnia 1 kwietnia do terminu pierwszego pokosu lub do 15 czerwca w przypadku użytkowania pastwiskowego; zakaz bronowania.

SMR 2 (cały kraj) – zakaz niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4. .

8.2.10.5.1.76.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.76.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.76.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.76.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W przypadku braku zapisów w planach ochrony i planach zadań ochronnych opracowanych dla obszarów chronionych występuje dowolność terminów stosowania zabiegów pielęgnacyjnych - na łąkach produkcyjnych często stosowane są zabiegi agrotechniczne w okresie wiosennym (okres lęgowy), w terminie wymienionym w proponowanych wymogach (np. włókowanie, wałowanie).

Zabieg bronowania jest możliwy do stosowania, bez ograniczeń odnośnie zakresu (również wiosną). Jest to praktyka powszechnie stosowana w przypadku siedlisk łąk świeżych oraz siedlisk murawowych.

8.2.10.5.1.77. Pakiet 4.(5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.77.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.77.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Koszenie w terminie od dnia 15 czerwca do 30 września, nie więcej niż dwa pokosy w roku.

8.2.10.5.1.77.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.77.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.77.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.77.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Początek zbioru siana jest zazwyczaj wcześniejszy niż proponowany w wymogach. Ze względu na zróżnicowanie warunków geograficznych oraz zmienność warunków pogodowych, pierwszy pokos rozpoczynać się może w niektórych regionach Polski w połowie maja. Przyjęty w wymogach początek koszenia na dzień 15.06 jest opóźniony, biorąc pod uwagę zwykłą praktykę rolniczą. Ze względu na wdrażanie wariantu na obszarze OSO funkcjonować mogą w tym zakresie specyficzne ograniczenia.

8.2.10.5.1.78. Pakiet 4.(5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.78.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.78.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.78.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.78.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.78.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.78.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.79. Pakiet 4.(5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.79.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.79.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. Fragment nieskoszony przy pierwszym i drugim pokosie jest ten sam w danym roku. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli doradca rolnośrodowiskowy dopuści taką możliwość.

8.2.10.5.1.79.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.79.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.79.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.79.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie areалу, w tym również całkowite wykaszanie działek rolnych. W wariancie ekstensywne użytkowanie na OSO, który obejmuje bardzo różnorodne siedliska, w tym łąki i pastwiska żyznych siedlisk, zmniejszenie areálu wykorzystywanego rolniczo jest istotnym ograniczeniem wymagającym rekompensaty.

8.2.10.5.1.80. Pakiet 4.(5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.80.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.80.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Dopuszczalny wypas zarówno po pierwszym jak i po drugim pokosie do 31 października, przy obsadzie zwierząt do 1,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli doradca rolnośrodowiskowy dopuści taką możliwość.

8.2.10.5.1.80.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.80.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.80.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.80.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W zwykłej praktyce rolniczej, w użytkowaniu kośno-pastwiskowym nie ma ograniczenia w prowadzeniu wypasu przed lub po pokosie. Proponowany wymóg nakłada określoną sekwencję użytkowania.

8.2.10.5.1.81. Pakiet 4.(5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.81.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.81.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wypas przy minimalnej obsadzie zwierząt wynoszącej 0,5 DJP/ha, a maksymalnej 1,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem.

8.2.10.5.1.81.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.81.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.81.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.81.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Ze względu na zmniejszenie liczby gospodarstw z ekstensywnie prowadzonym wypasem, a jednocześnie obserwowane tendencje do koncentracji oraz intensyfikacji produkcji zwierzęcej istnieje problem zapewnienia optymalnej obsady i obciążenia zwierzętami dostosowanych do uwarunkowań przyrodniczych. W warunkach koncentracji produkcji w gospodarstwach ukierunkowanych na produkcję zwierzęcą oraz intensyfikacji produkcji – obsada większa niż 1,5 DJP.

8.2.10.5.1.82. Pakiet 4.(5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.82.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.82.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wypas w sezonie pastwiskowym trwającym od 1 maja do 15 października na obszarach do 300 m n.p.m. lub od 20 maja do 1 października na obszarach powyżej 300 m n.p.m.;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich, jeżeli doradca rolnośrodowiskowy dopuści taką możliwość.

8.2.10.5.1.82.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.82.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.82.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.82.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Długość sezonu pastwiskowego ograniczają warunki pogodowe i stan runi lub zapisy wynikające z planów ochrony/zadań ochronnych uwzględniające lokalne uwarunkowania.

8.2.10.5.1.83. Pakiet 4.(5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.83.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.83.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Obowiązek wykaszania niedojadów raz w roku, w terminie do 31 października.

8.2.10.5.1.83.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.83.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.83.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.83.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zwykła praktyka rolnicza nie nakłada obowiązku wykaszania niedojadów. Nie określa również granicznego terminu zastosowania ww. zabiegu. Wpływa to negatywnie na jakość siedlisk.

8.2.10.5.1.84. Pakiet 4.(5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (ekstensywne użytkowanie na OSO - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.84.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.84.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.84.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.84.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.84.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.84.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zwykła praktyka rolnicza nie nakłada obowiązku zebrania i usunięcia skoszonych niedojadów. Nie precyzuje również terminu, w którym skoszona biomasa ma zostać usunięta, ani sposobu i formy jej przechowania.

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.85. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.85.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.85.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych
- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.85.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.85.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.85.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.85.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Stosuje się nawożenie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki dwukośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.86. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.86.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.86.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.86.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.86.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.86.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.86.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Stosuje się wapnowanie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki dwukośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.87. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.87.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.87.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.87.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.87.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.87.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.87.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Stosuje się bronowanie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki dwukośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.88. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.88.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.88.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Częstość koszenia: jeden pokos co roku lub co dwa lata (określone przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej);

Termin koszenia – od 1 września do 31 października (w uzasadnionych przypadkach od 15 do 30 czerwca, np. w sytuacjach wkraczania roślin niepożądanych w tym zbiorowisku, określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej).

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.88.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.88.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.88.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust.*

*1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.88.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Siedlisko jest często wyłączane z użytkowania, co skutkuje wkraczaniem gatunków inwazyjnych lub sukcesją bądź też są podejmowane próby intensyfikacji poprzez zwiększenie nawożenia, zmianę warunków wodnych, podsiew.

Pokos jest wykonywany wcześniej niż zaproponowano w wymogach wariantu, w szczególności, gdy podejmowane są działania w celu zwiększenia produktywności siedliska.

8.2.10.5.1.89. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.89.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.89.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przemy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.89.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.89.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.89.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.89.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie

usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.90. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 6

8.2.10.5.1.90.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.90.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej.

W dwóch kolejnych pokosach (wykonywanych w odstępie roku lub 2 lat) należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 0,5 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.90.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.90.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.90.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.90.2. *Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze*

W przypadku regularnie użytkowanych łąk w zwykłej praktyce rolniczej - cała działka podlega wykaszaniu

w celu pozyskania siana. Czasami podczas lat wilgotnych z obfitymi opadami, ze względu na zmiennowilgotny charakter siedliska, pozostawiane są fragmenty niekoszone związane są z utrudnionym dostępem dla sprzętu zmechanizowanego.

8.2.10.5.1.91. Pakiet 4.(s1) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 7

8.2.10.5.1.91.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.91.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Dopuszczalny wypas po pokosie, jednak nie wcześniej niż od 1 września do 15 października przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.91.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.91.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.91.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.91.2. *Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze*

W przypadku podejmowania wypasu na siedlisku odbywa się on wcześniej niż w proponowanych wymogach. W warunkach intensyfikacji wielkość obsady jest większa niż proponowane 0,5 DJP/ha.

8.2.10.5.1.92. Pakiet 4.(s2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.92.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.92.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych
- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.92.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.92.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.92.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.92.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Stosuje się nawożenie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki trzykośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska. W zwykłej praktyce rolniczej stosuje się nawożenie takich łąk, gdyż mają one wysoki potencjał produkcyjny.

8.2.10.5.1.93. Pakiet 4.(s2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.93.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.93.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.93.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.93.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.93.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.93.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Stosuje się wapnowanie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki trzykośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.94. Pakiet 4.(s2) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.94.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.94.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.94.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.94.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.94.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.94.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Stosuje się bronowanie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki trzykośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.95. Pakiet 4.(s2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.95.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.95.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek jednego lub dwóch pokosów w ciągu roku (liczba pokosów doprecyzowana w dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego);

Terminy koszenia - od 15 czerwca do 30 września.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.95.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.95.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.95.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądaney roślinności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.95.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Siedlisko jest wyłączane z użytkowania, co skutkuje wkraczaniem gatunków inwazyjnych lub sukcesją bądź też podejmowane próby intensyfikacji poprzez zwiększenie nawożenia, zwiększanie liczby pokosów, zmianę warunków wodnych, podsiew.

Ponieważ siedliska związane są z dolinami rzek, termin pokosu uzależniony jest od sytuacji hydrologicznej w danym roku, jednak proponowany termin pierwszego pokosu jest zdecydowanie późniejszy niż w sytuacji zwykłej praktyki rolniczej.

8.2.10.5.1.96. Pakiet 4.(s2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.96.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.96.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.96.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.96.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.96.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.96.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie

usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.97. Pakiet 4.(s2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.97.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.97.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.97.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.97.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.97.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądaney roślinności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.97.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie areалу, w tym również całkowite wykaszanie działek rolnych. Obowiązek pozostawienia w dwóch kolejnych latach innych fragmentów

nieskoszonych nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania.

W sytuacji zwykłej praktyki rolniczej nie pozostawia się fragmentów nieskoszonych. Czasami, ze względu na specyfikę morfologiczną i hydrologiczną związaną z występowaniem łąk selernicowych w dużych dolinach rzecznych (urozmaicona rzeźba powierzchni) - pozostawianie nieskoszonych fragmentów może być efektem utrudnionego dostępu do działek rolnych.

8.2.10.5.1.98. Pakiet 4.(s2k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.98.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.98.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas po pokosie do 15 października, przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.98.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.98.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.98.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.98.2. *Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze*

W warunkach intensyfikacji użytkowania dotrzymanie proponowanej obsady i dopuszczenie wypasu po pokosie są trudne do spełnienia ze względu na dowolność warunkowaną stanem runi i pogodą.

8.2.10.5.1.99. Pakiet 4.(s2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.99.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.99.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w sezonie od 1 maja do 15 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeśli jest ekspert przyrodniczy określi to w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.99.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.99.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.99.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.99.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W warunkach intensyfikacji wypas prowadzony z większą obsadą w terminie, kiedy pozwalają na to warunki pogodowe i stan runi.

8.2.10.5.1.100. Pakiet 4.(s2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.100.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.100.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 lipca do 31 października.

8.2.10.5.1.100.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.100.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.100.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.100.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zwykła praktyka rolnicza nie nakłada obowiązku wykaszania niedojadów. Nie określa również granicznego terminu zastosowania ww. zabiegu. Wpływa to negatywnie na jakość siedlisk.

8.2.10.5.1.101. Pakiet 4.(s2p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.101.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.101.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.101.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.101.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.101.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.101.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej

rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.102. Pakiet 4.(s3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.102.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.102.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych
- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.102.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.102.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.102.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.102.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Siedliska murawowe są najczęściej ekstensywnie użytkowane, jednakże czasami są nawożone.

8.2.10.5.1.103. Pakiet 4.(s3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.103.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.103.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.103.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.103.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.103.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.103.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Siedliska murawowe są najczęściej ekstensywnie użytkowane, jednakże czasami są wapnowane.

8.2.10.5.1.104. Pakiet 4.(s3) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.104.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.104.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.104.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.104.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.104.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.104.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Siedliska murawowe są najczęściej ekstensywnie użytkowane, jednakże czasami są bronowane.

8.2.10.5.1.105. Pakiet 4.(s3k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.105.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.105.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Koszenie:

- jeden pokos co roku lub

- jeden pokos co dwa lata (w szczególnych przypadkach określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej)

w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.105.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.105.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.105.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust.*

*I lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.105.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechnie, murawy nie są użytkowane kośnie.

8.2.10.5.1.106. Pakiet 4.(s3k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. kośnie) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.106.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.106.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.106.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.106.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.106.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.106.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.107. Pakiet 4.(s3k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.107.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.107.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej.

W dwóch kolejnych pokosach (wykonywanych w odstępie roku lub 2 lat) należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 0,5 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.107.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.107.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.107.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c pkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.107.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie arealu, w tym również całkowite wykaszanie działek rolnych. Obowiązek pozostawienia w dwóch kolejnych latach innych fragmentów nieskoszonych nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania.

8.2.10.5.1.108. Pakiet 4.(s3k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.108.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.108.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Dopuszczalny wypas przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w terminie od 1 maja do 15 października (jeżeli ekspert przyrodniczy określi w dokumentacji przyrodniczej).

8.2.10.5.1.108.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.108.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.108.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.108.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Konieczność zapewnienia obsady warunkującej utrzymanie zbiorowisk murawowych - promowanie wypasu na murawach jest trudne ze względu na zanikający chów zwierząt w gospodarstwach.

8.2.10.5.1.109. Pakiet 4.(s3p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.109.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.109.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,3 do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem w terminie od 1 maja do 15 października.

8.2.10.5.1.109.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.109.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.109.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.109.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechnie, wypas (w odpowiedniej obsadzie) na murawach jest trudny do prowadzenia, ze względu na zanikający chów zwierząt w gospodarstwach.

8.2.10.5.1.110. Pakiet 4.(s3p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.110.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.110.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązkowe wykaszanie niedojadów raz w roku lub raz na 2 lata w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

8.2.10.5.1.110.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.110.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.110.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.110.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zwykła praktyka rolnicza nie nakłada obowiązku wykaszania niedojadów. Nie określa również granicznego terminu zastosowania ww. zabiegu. Wpływa to negatywnie na jakość siedlisk.

8.2.10.5.1.111. Pakiet 4.(s3p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.111.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.111.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.111.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.111.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.111.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.111.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.112. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.112.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.112.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Nawożenie do 60 kg N/ha/rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.112.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.112.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.112.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.112.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Brak ograniczenia w dawce nawozów na poziomie 60 kg N/ha/rok skutkuje w warunkach intensyfikacji produkcji zwiększaniem dawki (szczególnie dotyczy łąk zakładanych na torfowiskach o małej żyzności podłoża organicznego).

8.2.10.5.1.113. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.113.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.113.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.113.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.113.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.113.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.113.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W ramach zwykłej praktyki rolniczej występuje czasami praktyka wapnowania łąk wilgotnych zakładanych na silnie odwodnionych torfowiskach.

8.2.10.5.1.114. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.114.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.114.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.114.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.114.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.114.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.114.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W ramach zwykłej praktyki rolniczej bronowanie może występować na łąkach wilgotnych rozwijających się na płytkich odwodnionych torfowiskach.

8.2.10.5.1.115. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.115.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.115.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Koszenie - jeden lub dwa pokosy w roku (liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej) w terminie od 15 czerwca do 30 września.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.115.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.115.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.115.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądaney roślinności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.115.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W warunkach intensyfikacji użytkowania stosowane są zwykle minimum dwa pokosy.

Termin pierwszego pokosu to moment kłoszenia pierwszych traw - w warunkach Polski pierwszy pokos stosowany jest najczęściej dużo wcześniej niż zaproponowany w wymogach wariantu. W skrajnych przypadkach - różnica sięgająca jednego miesiąca (pierwszy pokos w drugiej połowie maja).

8.2.10.5.1.116. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.116.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.116.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.116.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.116.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.116.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.116.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie arealu, w tym również całkowite wykaszanie działek rolnych. Obowiązek pozostawienia w dwóch kolejnych latach innych fragmentów nieskoszonych nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania łąk wilgotnych.

8.2.10.5.1.117. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 6

8.2.10.5.1.117.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.117.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.117.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.117.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.117.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.117.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.118. Pakiet 4.(s4) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 7

8.2.10.5.1.118.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.118.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Dopuszczalny wypas po pokosie, jednak nie wcześniej niż od 15 lipca do 15 października, przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.118.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.118.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.118.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.118.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Dowolność prowadzenia wypasu przed lub po pokosie. W przypadku podejmowania wypasu na siedlisku odbywa się on wcześniej niż w proponowanych wymogach (zazwyczaj wcześniejszy pierwszy pokos). W warunkach intensyfikacji wielkość obsady jest większa niż proponowane 0,5 DJP/ha.

8.2.10.5.1.119. Pakiet 4.(s5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.119.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.119.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Nawożenie dopuszczalne do 60 kg N/ha/rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.119.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.119.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.119.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.119.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Brak ograniczenia w dawce nawozów na poziomie 60 kg N/ha/rok skutkuje w warunkach intensyfikacji produkcji zwiększaniem dawki nawozów. Jest to często stosowana praktyka.

8.2.10.5.1.120. Pakiet 4.(s5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.120.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.120.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.120.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.120.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.120.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.120.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zabieg czasami stosowany w zwykłej praktyce rolniczej na siedliskach łąk świeżych.

8.2.10.5.1.121. Pakiet 4.(s5) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.121.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.121.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wapnowanie dopuszczalne po wykonaniu niezbędnych w tym zakresie analiz glebowych i uzgodnieniu z ekspertem przyrodniczym.

8.2.10.5.1.121.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.121.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.121.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.121.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Wykonywanie analiz glebowych nie jest powszechną praktyką.

8.2.10.5.1.122. Pakiet 4.(s5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.122.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.122.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Jeden lub dwa pokosy w roku (liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w

dokumentacji przyrodniczej);

Koszenie w terminie od 15 czerwca do 30 września.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.122.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.122.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.122.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądaney roślinności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.122.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zwykłą praktyką rolniczą jest stosowanie nawet trzech pokosów w roku.

W warunkach Polski, użytkowanie kośne łąk świeżych w zwykłej praktyce rolniczej rozpoczyna się nawet o miesiąc wcześniej niż proponowany termin wymogu.

8.2.10.5.1.123. Pakiet 4.(s5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.123.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.123.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej

biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.123.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.123.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.123.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.123.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.124. Pakiet 4.(s5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.124.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.124.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych - 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku zastosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić ten sam fragment działki rolnej nieskoszony. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.124.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.124.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.124.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.124.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie arealu, w tym również całkowite wykaszanie działek rolnych. Obowiązek pozostawienia w dwóch kolejnych latach innych fragmentów nieskoszonych nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania łąk wilgotnych łąk świeżych.

8.2.10.5.1.125. Pakiet 4.(s5k) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.125.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.125.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, po pokosie w terminie do 15 października, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.125.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.125.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.125.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.125.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zwykłą praktyką rolniczą jest dowolność prowadzenia wypasu przed lub po pokosie. W przypadku podejmowania wypasu na siedlisku odbywa się on wcześniej niż w proponowanych wymogach. W warunkach intensyfikacji wielkość obsady jest większa niż proponowane 1 DJP/ha.

8.2.10.5.1.126. Pakiet 4.(s5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (pólnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.126.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.126.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,0 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w sezonie od 1 maja do 15 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeśli jest ekspert przyrodniczy określi to w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.126.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.126.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.126.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.126.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W praktyce, wypas jest prowadzony przy większej obsadzie w terminie, kiedy pozwalają na to warunki pogodowe i stan runi - szczególnie w regionach koncentracji produkcji zwierzęcej – nawet do 3 DJP/ha.

8.2.10.5.1.127. Pakiet 4.(s5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.127.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.127.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 lipca do 31 października.

8.2.10.5.1.127.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.127.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.127.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.127.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zwykła praktyka rolnicza nie nakłada obowiązku wykaszania niedojadów. Nie określa również granicznego terminu zastosowania ww. zabiegu. Wpływa to negatywnie na jakość siedlisk.

8.2.10.5.1.128. Pakiet 4.(s5p) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.128.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.128.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.128.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.128.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.128.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.128.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.129. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymagania obowiązkowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.129.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.129.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Zakaz wydobywania torfu.

8.2.10.5.1.129.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.129.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

W parkach narodowych oraz w rezerwatach przyrody zabrania się: użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkodzenia, zanieczyszczania i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 15 ust. 1 pkt 6)

W parkach narodowych oraz w rezerwatach przyrody zabrania się: pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 15 ust 1 pkt 8)

W parku krajobrazowym mogą być wprowadzone następujące zakazy: pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 17 ust 1 pkt 4)

Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy: wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 24 ust. 1 pkt 4)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 45 ust 1 pkt 8)

8.2.10.5.1.129.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.129.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Pomimo istniejących ograniczeń, torf w dalszym ciągu jest wydobywany (szczególnie północna część kraju).

8.2.10.5.1.130. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.130.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.130.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz zalesiania.

8.2.10.5.1.130.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.130.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

Zakres działań ochronnych, o których mowa w ust. 8 pkt 5 *, może obejmować w szczególności: gospodarkę rolną, leśną i rybacką, w tym: wskazanie obszarów, które powinny być zalesione oraz obszarów wyłączonych z zalesiania.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 29 ust. 9 pkt 5 lit. b)

** Art. 29 ust. 8 pkt 5 - określenie działań ochronnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację*

8.2.10.5.1.130.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.130.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W związku z tym, że torfowiska są siedliskami o niskim potencjale produkcyjnym, czasami są one zalesiane.

8.2.10.5.1.131. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.131.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.131.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych
- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.131.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.131.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.131.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.131.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Czasami nawożenie jest stosowane.

8.2.10.5.1.132. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.132.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.132.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.132.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.132.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.132.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.132.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Gleby torfowe, na których zakładane są łąki wilgotne, w przypadku wartości pH poniżej 4,5 bywają wapnowane.

8.2.10.5.1.133. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.133.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.133.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz wykorzystywania sprzętu mechanicznego powodującego naruszenie wierzchniej warstwy gleby.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.133.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.133.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.133.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.133.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Sprzęt mechaniczny jest wykorzystywany do użytkowania na siedliskach torfowiskowych, co niszczy pokrywę glebową.

8.2.10.5.1.134. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 6

8.2.10.5.1.134.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.134.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy.

8.2.10.5.1.134.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.134.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.134.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.134.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.135. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 7

8.2.10.5.1.135.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.135.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.135.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.135.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.135.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.135.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zabieg bronowania jest rzadko stosowany.

8.2.10.5.1.136. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 8

8.2.10.5.1.136.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.136.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek usuwania odpadów pochodzenia antropogenicznego.

8.2.10.5.1.136.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.136.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

Utrzymanie czystości i porządku na obszarze gospodarstwa rolnego przez:

1) wyposażenie nieruchomości w pojemniki służące do zbierania odpadów komunalnych oraz utrzymywanie tych pojemników w odpowiednim stanie sanitarnym, porządkowym i technicznym,

(Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, art. 5 ust. 1 pkt 1)

8.2.10.5.1.136.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.136.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Czasami na tych siedliskach są składowane odpady pochodzenia antropogenicznego.

8.2.10.5.1.137. Pakiet 4.(s6wo) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 9

8.2.10.5.1.137.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.137.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wycięcie wskazanych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej zarośli i podrostu drzew w pierwszym roku wdrażania wariantu w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku.

8.2.10.5.1.137.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.137.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.137.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądaney roślinności (<i>przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013*</i>)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.137.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zabieg nie jest powszechnie stosowany.

8.2.10.5.1.138. Pakiet 4.(s6wo.) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 10

8.2.10.5.1.138.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.138.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Koszenie powierzchni, na której występują odrośla drzew i krzewów lub wycinanie tych odrośli co

roku lub raz na 2 lata (częstotliwość koszenia określona na poziomie dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego) w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku.

8.2.10.5.1.138.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.138.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.138.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.138.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zabieg nie jest powszechnie stosowany.

8.2.10.5.1.139. Pakiet 4.(s6wo.) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymagania obowiązkowe) - Wymóg 11

8.2.10.5.1.139.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.139.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w pryzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.139.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.139.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.139.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.139.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.140. Pakiet 4.(s6wu) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi uzupełniające) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.140.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.140.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Koszenie runi od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku (raz, dwa lub trzy razy w ciągu 5 lat zobowiązania, jednak nie częściej niż co dwa lata, co określi ekspert przyrodniczy na poziomie dokumentacji przyrodniczej); dopuszcza się pozostawienie do 20% powierzchni nieskoszonej (co określa ekspert przyrodniczy na poziomie dokumentacji przyrodniczej).

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.140.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.140.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.140.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust.*

*I lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.140.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zabieg nie jest powszechnie stosowany (jeśli koszenie występuje, to odbywa się w terminach wcześniejszych niż zaproponowany).

W sytuacji użytkowania torfowisk występują tendencje użytkowania całej działki rolnej.

8.2.10.5.1.141. Pakiet 4.(s6wu) Cenne siedl. i zagr. gat. ptaków na ob. N 2000 (torfowiska - wymogi uzupełniające) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.141.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.141.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.141.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.141.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.141.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.141.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.142. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 1

8.2.10.5.1.142.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.142.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.5.1.142.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.142.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.142.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.142.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Rolnicy stosujący zwykłe, przeciętne praktyki rolnicze nie posiadają planu działalności, czyli dokumentu, który pomaga rolnikom prowadzić gospodarkę, w sposób sprzyjający środowisku przyrodniczemu na wszystkich działkach rolnych.

8.2.10.5.1.143. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 2

8.2.10.5.1.143.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.143.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek posiadania dokumentacji przyrodniczej wykonanej przez eksperta przyrodniczego

8.2.10.5.1.143.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.143.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

Dla obszaru Natura 2000 sprawujący nadzór nad obszarem sporządza projekt planu zadań ochronnych na okres 10 lat; pierwszy projekt sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty lub od dnia wyznaczenia obszaru specjalnej ochrony ptaków.

Dla proponowanego obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty, znajdującego się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1 *, sprawujący nadzór może sporządzić projekt planu zadań ochronnych na okres 10 lat.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 28. ust.1 i 2)

** Art. 27 ust. 3 pkt 1 - Minister właściwy do spraw środowiska, po uzyskaniu zgody Rady Ministrów, przekazuje Komisji Europejskiej listę proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty*

8.2.10.5.1.143.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.143.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Rolnicy stosujący zwykłe, przeciętne praktyki rolnicze nie posiadają dokumentacji przyrodniczej wykonanej przez uprawnionego eksperta przyrodniczego botanika lub ornitologa, stanowiącej szczegółową charakterystykę siedliska przyrodniczego lub siedliska lęgowego ptaków, sporządzoną na podstawie inwentaryzacji terenowej.

8.2.10.5.1.144. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 3

8.2.10.5.1.144.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.144.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz przeorywania, wałowania, stosowania osadów ściekowych, stosowania podsiewu oraz mechanicznego niszczenia struktury glebowej.

SMR 1 (na obszarach OSN) – przestrzega się zalecanych dawek komunalnych osadów ściekowych określonych w dokumencie przekazanym przez wytwórcę komunalnych osadów ściekowych.

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.144.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin zostały zawarte w załączniku nr 9 pkt 8.

8.2.10.5.1.144.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.144.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.144.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Wymienione praktyki/zabiegi są stosowane na użytkach zielonych:

- w przypadku przeorywania - orka stosowana jest co trzy lata; zazwyczaj łączy się z obsiewem traw, gatunków roślin bobowatych, mieszanek;
- obsiewem częściej są obejmowane łąki wilgotne i świeże;
- mechaniczne niszczenie struktury gleby występuje na gruntach mineralnych i organicznych, na siedliskach wilgotnych w przypadku stosowania sprzętu zmechanizowanego;
- wałowanie jest zabiegiem stosowanym na łąkach wilgotnych i zmiennowilgotnych gdzie w podłożu występują utwory organiczne; wałowanie jest stosowane w okresie wiosennym.

8.2.10.5.1.145. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 4

8.2.10.5.1.145.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.145.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Zakaz włókowania w okresie:

- od 1 kwietnia do 1 września na obszarach nizinnych (do 300 m n.p.m.),
- od 15 kwietnia do 1 września na obszarach wyżynnych i górskich (powyżej 300 m n.p.m.).

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - – jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.145.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.145.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.145.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.145.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Włókowanie jest jednym z bardziej rekomendowanych zabiegów pielęgnacyjnych łąk i pastwisk, zalecany do stosowania głównie wiosną (w zależności od fazy rozwoju roślinności w danym roku, najczęściej - w kwietniu); w przypadku siedlisk silniej uwilgotnionych termin bywa opóźniony; zabieg stosowany szczególnie w sytuacjach, gdy teren jest nierówny (np. skutkiem bytowania kretów).

8.2.10.5.1.146. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 5

8.2.10.5.1.146.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.146.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Zakaz stosowania środków ochrony roślin z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych gatunków inwazyjnych z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych).

SMR 10 – możliwość stosowania środków ochrony roślin pod warunkiem spełnienia określonych warunków.

1. Stosuje się tylko środki ochrony roślin dopuszczone do obrotu;
2. Środki ochrony roślin stosuje się wyłącznie zgodnie z etykietą stosowania oraz w taki sposób, aby nie dopuścić do zagrożenia zdrowia ludzi, zwierząt i środowiska.
3. Środki ochrony roślin stosuje się sprzętem sprawnym technicznie, który użyty zgodnie z przeznaczeniem nie spowoduje zagrożenia dla zdrowia ludzi i zwierząt oraz środowiska;

8.2.10.5.1.146.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin zostały zawarte w załączniku nr 9 pkt 9.

8.2.10.5.1.146.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.146.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.146.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Stosowanie środków ochrony roślin występuje w szczególności w sytuacji intensyfikacji produkcji.

8.2.10.5.1.147. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 6

8.2.10.5.1.147.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.147.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz tworzenia nowych, rozbudowy i odtwarzania istniejących systemów melioracyjnych, za wyjątkiem konstrukcji urządzeń mających na celu dostosowanie poziomu wód wykorzystując istniejące systemy melioracyjne do wymogów siedliskowych gatunków / siedlisk będących przedmiotem ochrony w pakiecie, jeżeli takie działania zostaną szczegółowo opisane przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej.

SMR 2 – w strefach ochrony ostoi i, miejsc rozrodu i regularnego przebywania określonych ptaków objętych ochroną, zakaz wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków, wznoszenia obiektów, instalacji i urządzeń.

8.2.10.5.1.147.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.147.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

W parkach narodowych oraz w rezerwach przyrody zabrania się: budowy lub przebudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego albo rezerwatu przyrody;

W parkach narodowych oraz w rezerwach przyrody zabrania się: zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 15 ust 1 pkt 1 i pkt 7)

W parkach krajobrazowych mogą być wprowadzone zakazy: dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 17 ust. 1 pkt 6)

Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy: likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy: dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 24 ust. 1, pkt 3, 6)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 45 ust. 1 pkt 4)

W strefach ochrony, o których mowa w ust. 3, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 3)

8.2.10.5.1.147.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.147.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Z wyjątkiem obszarów objętych formami ochrony przyrody - brak jest zakazu budowy i odtwarzania systemów melioracyjnych. W przypadku siedlisk łąk wilgotnych, a częściowo także zmiennowilgotnych i

torfowisk występuje problem pogłębiania rowów melioracyjnych - umożliwienie osuszenia, a tym samym intensyfikowanie użytkowania.

8.2.10.5.1.148. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 7

8.2.10.5.1.148.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.148.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz składowania biomasy wśród kęp drzew i zarośli, w rowach, jarach i innych obniżeniach terenu (położonych na działkach zadeklarowanych we wniosku).

8.2.10.5.1.148.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.148.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.148.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.148.2. *Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze*

Na obszarach, gdzie obserwuje się zanik chowu zwierząt, często spotykaną praktyką, jest pozostawianie skoszonej biomasy w lokalnych obniżeniach, wśród zadrzewień i zarośli.

8.2.10.5.1.149. Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - Wymóg 8

8.2.10.5.1.149.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.149.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

W latach 2015 i 2016 r. w ramach zasady wzajemnej zgodności obowiązki dotyczące utrzymania trwałych użytków zielonych (obowiązek zapewnienia, aby na poziomie kraju udział TUZ w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju w stosunku do roku referencyjnego z 2005 r. nie zmniejszył się o więcej niż

10%)

GAEC 7 - zachowanie charakterystycznych cech krajobrazu (drzew będących pomnikami przyrody, rowów o szerokości do 2 m, oczek wodnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m²)

8.2.10.5.1.149.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.149.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 40 ust. 2)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 45. ust. 1 pkt 1)

W strefach ochrony ostoi, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z ochroną przyrody

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 2)

8.2.10.5.1.149.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.149.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Brak ograniczeń w stosunku do przekształcania trwałych użytków zielonych (TUZ) oznacza, że w praktyce mogą one być niszczone.

8.2.10.5.1.150. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.150.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.150.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych
- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.150.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.150.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.150.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.150.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Stosuje się nawożenie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki dwukośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.151. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.151.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.151.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.151.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.151.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.151.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.151.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Stosuje się wapnowanie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki dwukośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.152. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.152.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.152.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.152.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.152.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.152.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.152.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Stosuje się bronowanie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki dwukośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.153. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.153.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.153.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Częstość koszenia: jeden pokos co roku lub co dwa lata (określone przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej);

Termin koszenia – od 1 września do 31 października (w uzasadnionych przypadkach od 15 do 30 czerwca, np. w sytuacjach wkraczania roślin niepożądanych w tym zbiorowisku, określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej).

SMR 2 i 3 (obszar Natura 2000) – ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych oraz obowiązek zachowania siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych w ramach wymogów obligatoryjnych z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) - jedynie w zakresie pakietu 4.

8.2.10.5.1.153.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.153.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.153.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.153.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Siedlisko jest często wyłączane z użytkowania, co skutkuje wkraczaniem gatunków inwazyjnych lub sukcesją bądź też są podejmowane próby intensyfikacji poprzez zwiększenie nawożenia, zmianę warunków wodnych, podsiew.

Pokos jest wykonywany wcześniej niż zaproponowano w wymogach wariantu, w szczególności, gdy podejmowane są działania w celu zwiększenia produktywności siedliska.

8.2.10.5.1.154. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.154.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.154.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.154.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.154.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.154.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.154.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.155. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 6

8.2.10.5.1.155.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.155.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej.

W dwóch kolejnych pokosach (wykonywanych w odstępie roku lub 2 lat) należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 0,5 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.155.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.155.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.155.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego roślinności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.155.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W przypadku regularnie użytkowanych łąk w zwykłej praktyce rolniczej - cała działka podlega wykaszaniu

w celu pozyskania siana. Czasami podczas lat wilgotnych z obfitymi opadami, ze względu na zmiennowilgotny charakter siedliska, pozostawiane są fragmenty niekoszone związane są z utrudnionym dostępem dla sprzętu zmechanizowanego.

8.2.10.5.1.156. Pakiet 5.(s1) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zmiennowilgotne łąki trzęślicowe) - Wymóg 7

8.2.10.5.1.156.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.156.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Dopuszczalny wypas po pokosie, jednak nie wcześniej niż od 1 września do 15 października przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.156.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.156.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.156.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.156.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W przypadku podejmowania wypasu na siedlisku odbywa się on wcześniej niż w proponowanych wymogach. W warunkach intensyfikacji wielkość obsady jest większa niż proponowane 0,5 DJP/ha.

8.2.10.5.1.157. Pakiet 5.(s2) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.157.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.157.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych
- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.157.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.157.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.157.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.157.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Stosuje się nawożenie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki trzykośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska. W zwykłej praktyce rolniczej stosuje się nawożenie takich łąk, gdyż mają one wysoki potencjał produkcyjny.

8.2.10.5.1.158. Pakiet 5.(s2) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.158.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.158.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.158.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.158.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.158.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.158.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Stosuje się wapnowanie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki trzykośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.159. Pakiet 5.(s2) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalewowe łąki selernicowe i słonorośla) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.159.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.159.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.159.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.159.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.159.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.159.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Stosuje się bronowanie w celu dostosowania do reżimu użytkowania łąki trzykośnej z uwagi na poprawę potencjału produkcyjnego siedliska.

8.2.10.5.1.160. Pakiet 5.(s2k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.160.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.160.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek jednego lub dwóch pokosów w ciągu roku (liczba pokosów doprecyzowana w dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego);

Terminy koszenia - od 15 czerwca do 30 września.

8.2.10.5.1.160.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.160.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.160.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.160.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Siedlisko jest wyłączane z użytkowania, co skutkuje wkraczaniem gatunków inwazyjnych lub sukcesją bądź też podejmowane próby intensyfikacji poprzez zwiększenie nawożenia, zwiększanie liczby pokosów, zmianę warunków wodnych, podsiew.

Ponieważ siedliska związane są z dolinami rzek, termin pokosu uzależniony jest od sytuacji hydrologicznej w danym roku, jednak proponowany termin pierwszego pokosu jest zdecydowanie późniejszy niż w sytuacji zwykłej praktyki rolniczej.

8.2.10.5.1.161. Pakiet 5.(s2k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.161.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.161.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.161.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.161.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.161.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.161.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.162. Pakiet 5.(s2k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.162.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.162.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.162.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.162.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.162.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.162.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie arealu, w tym również całkowite wykaszanie działek rolnych. Obowiązek pozostawienia w dwóch kolejnych latach innych fragmentów nieskoszonych nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania.

W sytuacji zwykłej praktyki rolniczej nie pozostawia się fragmentów nieskoszonych. Czasami, ze względu na specyfikę morfologiczną i hydrologiczną związaną z występowaniem łąk selernicowych w dużych dolinach rzecznych (urozmaiconą rzeźbą powierzchni) - pozostawianie nieskoszonych fragmentów może być efektem utrudnionego dostępu do działek rolnych.

8.2.10.5.1.163. Pakiet 5.(s2k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.163.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.163.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas po pokosie do 15 października, przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.163.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.163.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.163.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.163.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W warunkach intensyfikacji użytkowania dotrzymanie proponowanej obsady i dopuszczenie wypasu po pokosie są trudne do spełnienia ze względu na dowolność warunkowaną stanem runi i pogodą.

8.2.10.5.1.164. Pakiet 5.(s2p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwisk.) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.164.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.164.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w sezonie od 1 maja do 15 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeśli jest ekspert przyrodniczy określi to w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.164.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.164.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.164.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.164.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W warunkach intensyfikacji wypas prowadzony z większą obsadą w terminie, kiedy pozwalają na to warunki pogodowe i stan runi.

8.2.10.5.1.165. Pakiet 5.(s2p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.165.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.165.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 lipca do 31 października.

8.2.10.5.1.165.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.165.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.165.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.165.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zwykła praktyka rolnicza nie nakłada obowiązku wykaszania niedojadów. Nie określa również granicznego terminu zastosowania ww. zabiegu. Wpływa to negatywnie na jakość siedlisk.

8.2.10.5.1.166. Pakiet 5.(s2p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (zalew. łąki selernicowe i słonorośla - użytk. pastwis.) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.166.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.166.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.166.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.166.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.166.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.166.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk

8.2.10.5.1.167. Pakiet 5.(s3) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.167.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.167.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym

składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.167.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.167.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.167.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.167.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Siedliska murawowe są najczęściej ekstensywnie użytkowane, jednakże czasami są nawożone.

8.2.10.5.1.168. Pakiet 5.(s3) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.168.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.168.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.168.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.168.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.168.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.168.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Siedliska murawowe są najczęściej ekstensywnie użytkowane, jednakże czasami są wapnowane.

8.2.10.5.1.169. Pakiet 5.(s3) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.169.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.169.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.169.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.169.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.169.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.169.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Siedliska murawowe są najczęściej ekstensywnie użytkowane, jednakże czasami są bronowane.

8.2.10.5.1.170. Pakiet 5.(s3k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.170.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.170.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Koszenie:

- jeden pokos co roku lub

- jeden pokos co dwa lata (w szczególnych przypadkach określonych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej)

w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

8.2.10.5.1.170.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.170.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.170.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.170.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechnie, murawy nie są użytkowane kośnie.

8.2.10.5.1.171. Pakiet 5.(s3k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.171.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.171.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.171.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.171.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.171.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.171.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.172. Pakiet 5.(s3k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.172.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.172.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej.

W dwóch kolejnych pokosach (wykonywanych w odstępie roku lub 2 lat) należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 0,5 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert

przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.172.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.172.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.172.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c pkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.172.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie arealu, w tym również całkowite wykaszanie działek rolnych. Obowiązek pozostawienia w dwóch kolejnych latach innych fragmentów nieskoszonych nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania.

8.2.10.5.1.173. Pakiet 5.(s3k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. kośne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.173.1. Poziom bazy

8.2.10.5.1.173.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Dopuszczalny wypas przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w terminie od 1 maja do 15 października (jeżeli ekspert przyrodniczy określi w dokumentacji przyrodniczej).

8.2.10.5.1.173.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.173.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.173.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.173.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Konieczność zapewnienia obsady warunkującej utrzymanie zbiorowisk murawowych - promowanie wypasu na murawach jest trudne ze względu na zanikający chów zwierząt w gospodarstwach.

8.2.10.5.1.174. Pakiet 5.(s3p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.174.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.174.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,3 do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem w terminie od 1 maja do 15 października.

8.2.10.5.1.174.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.174.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.174.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.174.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechnie, wypas (w odpowiedniej obsadzie) na murawach jest trudny do prowadzenia, ze względu na zanikający chów zwierząt w gospodarstwach.

8.2.10.5.1.175. Pakiet 5.(s3p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.175.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.175.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązkowe wykaszanie niedojadów raz w roku lub raz na 2 lata w terminie od 1 sierpnia do 31 października.

8.2.10.5.1.175.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.175.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.175.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.175.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zwykła praktyka rolnicza nie nakłada obowiązku wykaszania niedojadów. Nie określa również granicznego terminu zastosowania ww. zabiegu. Wpływa to negatywnie na jakość siedlisk.

8.2.10.5.1.176. Pakiet 5.(s3p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (murawy - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.176.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.176.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.176.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.176.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.176.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.176.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.177. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.177.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.177.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Nawożenie do 60 kg N/ha/rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych
- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.177.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie

wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.177.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.177.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.177.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Brak ograniczenia w dawce nawozów na poziomie 60 kg N/ha/rok skutkuje w warunkach intensyfikacji produkcji zwiększaniem dawki (szczególnie dotyczy łąk zakładanych na torfowiskach o małej żyzności podłoża organicznego).

8.2.10.5.1.178. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.178.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.178.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.178.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.178.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.178.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.178.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W ramach zwykłej praktyki rolniczej występuje czasami praktyka wapnowania łąk wilgotnych zakładanych na silnie odwodnionych torfowiskach.

8.2.10.5.1.179. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.179.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.179.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.179.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.179.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.179.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.179.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W ramach zwykłej praktyki rolniczej bronowanie może występować na łąkach wilgotnych rozwijających się na płytkich odwodnionych torfowiskach.

8.2.10.5.1.180. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.180.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.180.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Koszenie - jeden lub dwa pokosy w roku (liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej) w terminie od 15 czerwca do 30 września.

8.2.10.5.1.180.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.180.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.180.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.180.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W warunkach intensyfikacji użytkowania stosowane są zwykle minimum dwa pokosy.

Termin pierwszego pokosu to moment kłoszenia pierwszych traw - w warunkach Polski pierwszy pokos stosowany jest najczęściej dużo wcześniej niż zaproponowany w wymogach wariantu. W skrajnych przypadkach - różnica sięgająca jednego miesiąca (pierwszy pokos w drugiej połowie maja).

8.2.10.5.1.181. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.181.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.181.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych: 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku stosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.181.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.181.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.181.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust.*

*I lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.181.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie arealu, w tym również całkowite wykaszanie działek rolnych. Obowiązek pozostawienia w dwóch kolejnych latach innych fragmentów nieskoszonych nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania łąk wilgotnych.

8.2.10.5.1.182. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 6

8.2.10.5.1.182.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.182.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.182.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.182.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.182.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.182.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.183. Pakiet 5.(s4) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki wilgotne) - Wymóg 7

8.2.10.5.1.183.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.183.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Dopuszczalny wypas po pokosie, jednak nie wcześniej niż od 15 lipca do 15 października, przy obsadzie zwierząt do 0,5 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.183.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.183.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.183.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.183.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Dowolność prowadzenia wypasu przed lub po pokosie. W przypadku podejmowania wypasu na siedlisku odbywa się on wcześniej niż w proponowanych wymogach (zazwyczaj wcześniejszy pierwszy pokos). W warunkach intensyfikacji wielkość obsady jest większa niż proponowane 0,5 DJP/ha.

8.2.10.5.1.184. Pakiet 5.(s5) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.184.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.184.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Nawożenie dopuszczalne do 60 kg N/ha/rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych przez namuły rzeczne.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych

- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.184.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.184.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.184.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.184.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Brak ograniczenia w dawce nawozów na poziomie 60 kg N/ha/rok skutkuje w warunkach intensyfikacji produkcji zwiększaniem dawki nawozów. Jest to często stosowana praktyka.

8.2.10.5.1.185. Pakiet 5.(s5) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.185.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.185.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.185.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.185.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.185.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.185.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zabieg czasami stosowany w zwykłej praktyce rolniczej na siedliskach łąk świeżych.

8.2.10.5.1.186. Pakiet 5.(s5) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.186.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.186.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Wapnowanie dopuszczalne po wykonaniu niezbędnych w tym zakresie analiz glebowych i uzgodnieniu z ekspertem przyrodniczym.

8.2.10.5.1.186.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.186.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.186.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.186.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Wykonywanie analiz glebowych nie jest powszechną praktyką.

8.2.10.5.1.187. Pakiet 5.(s5k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.187.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.187.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Jeden lub dwa pokosy w roku (liczba pokosów określona przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej);

Koszenie w terminie od 15 czerwca do 30 września.

8.2.10.5.1.187.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.187.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.187.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.187.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zwykłą praktyką rolniczą jest stosowanie nawet trzech pokosów w roku.

W warunkach Polski, użytkowanie kośne łąk świeżych w zwykłej praktyce rolniczej rozpoczyna się nawet o miesiąc wcześniej niż proponowany termin wymogu.

8.2.10.5.1.188. Pakiet 5.(s5k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.188.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.188.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.188.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.188.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.188.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.188.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.189. Pakiet 5.(s5k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośne) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.189.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.189.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Pozostawienie fragmentów nieskoszonych - 15-20% powierzchni działki rolnej. W przypadku zastosowania dwóch pokosów w ciągu roku należy pozostawić ten sam fragment działki rolnej nieskoszony. W dwóch kolejnych latach należy pozostawić inne fragmenty nieskoszone;

Dla działek rolnych nie przekraczających powierzchni 1 ha dopuszczalne jest zrezygnowanie z pozostawiania powierzchni nieskoszonych i koszenie co roku całej działki rolnej, jeżeli ekspert

przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.189.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.189.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.189.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.189.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie arealu, w tym również całkowite wykaszanie działek rolnych. Obowiązek pozostawienia w dwóch kolejnych latach innych fragmentów nieskoszonych nie jest stosowane w zwykłej praktyce użytkowania łąk wilgotnych łąk świeżych.

8.2.10.5.1.190. Pakiet 5.(s5k) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. kośny) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.190.1. Poziom bazy

8.2.10.5.1.190.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Przy użytkowaniu jednokośnym dopuszczalny wypas przy obsadzie zwierząt do 1 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, po pokosie w terminie do 15 października, jeżeli ekspert przyrodniczy dopuści taką możliwość w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.190.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.190.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.190.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.190.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zwykłą praktyką rolniczą jest dowolność prowadzenia wypasu przed lub po pokosie. W przypadku podejmowania wypasu na siedlisku odbywa się on wcześniej niż w proponowanych wymogach. W warunkach intensyfikacji wielkość obsady jest większa niż proponowane 1 DJP/ha.

8.2.10.5.1.191. Pakiet 5.(s5p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.191.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.191.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wypas przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,0 DJP/ha trwałych użytków zielonych objętych wsparciem, w sezonie od 1 maja do 15 października;

Dopuszczalne jest wypasanie przez cały rok koników polskich i koni huculskich jeśli jest ekspert przyrodniczy określi to w dokumentacji przyrodniczej.

8.2.10.5.1.191.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.191.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.191.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.191.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W praktyce, wypas jest prowadzony przy większej obsadzie w terminie, kiedy pozwalają na to warunki pogodowe i stan runi - szczególnie w regionach koncentracji produkcji zwierzęcej – nawet do 3 DJP/ha.

8.2.10.5.1.192. Pakiet 5.(s5p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.192.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.192.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek corocznego wykoszenia niedojadów (raz w roku) w terminie od 15 lipca do 31 października.

8.2.10.5.1.192.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.192.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.192.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.192.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zwykła praktyka rolnicza nie nakłada obowiązku wykaszania niedojadów. Nie określa również granicznego terminu zastosowania ww. zabiegu. Wpływa to negatywnie na jakość siedlisk.

8.2.10.5.1.193. Pakiet 5.(s5p) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (półnaturalne łąki świeże - użytk. pastwiskowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.193.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.193.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) – dotyczy niedojadów; w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.193.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.193.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.193.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.193.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.194. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymagania obowiązkowe) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.194.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.194.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Zakaz wydobywania torfu.

8.2.10.5.1.194.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.194.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

W parkach narodowych oraz w rezerwatach przyrody zabrania się: użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkodzenia, zanieczyszczania i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 15 ust. 1 pkt 6)

W parkach narodowych oraz w rezerwatach przyrody zabrania się: pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 15 ust 1 pkt 8)

W parku krajobrazowym mogą być wprowadzone następujące zakazy: pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 17 ust 1 pkt 4)

Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy: wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 24 ust. 1 pkt 4)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 45 ust 1 pkt 8)

8.2.10.5.1.194.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.194.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Pomimo istniejących ograniczeń, torf w dalszym ciągu jest wydobywany (szczególnie północna część kraju).

8.2.10.5.1.195. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.195.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.195.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz zalesiania.

8.2.10.5.1.195.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.195.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

Zakres działań ochronnych, o których mowa w ust. 8 pkt 5 *, może obejmować w szczególności: gospodarkę rolną, leśną i rybacką, w tym: wskazanie obszarów, które powinny być zalesione oraz obszarów wyłączonych z zalesiania.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 29 ust. 9 pkt 5 lit. b)

** Art. 29 ust. 8 pkt 5 - określenie działań ochronnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację*

8.2.10.5.1.195.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.195.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W związku z tym, że torfowiska są siedliskami o niskim potencjale produkcyjnym, czasami są one zalesiane.

8.2.10.5.1.196. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 3

8.2.10.5.1.196.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.196.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz nawożenia.

SMR 1 (na obszarach OSN):

- zastosowana w danym roku dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 hektar użytków rolnych
- ograniczenie nawożenia azotem zawartym w płynnych nawozach naturalnych (do 85 kg/ha/rok) na użytkach rolnych – w przypadku użytkowania kośno-pastwiskowego i przy wypasie kwaterowym tych użytków.

8.2.10.5.1.196.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

(Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu Art. 17 ust. 3)

Obszary OSN: Przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia.

(Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych)

8.2.10.5.1.196.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.196.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.196.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Czasami nawożenie jest stosowane.

8.2.10.5.1.197. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 4

8.2.10.5.1.197.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.197.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz wapnowania.

8.2.10.5.1.197.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.197.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.197.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.197.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Gleby torfowe, na których zakładane są łąki wilgotne, w przypadku wartości pH poniżej 4,5 bywają wapnowane.

8.2.10.5.1.198. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 5

8.2.10.5.1.198.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.198.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz wykorzystywania sprzętu mechanicznego powodującego naruszenie wierzchniej warstwy gleby.

8.2.10.5.1.198.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.198.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.198.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.198.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Sprzęt mechaniczny jest wykorzystywany do użytkowania na siedliskach torfowiskowych, co niszczy pokrywę glebową.

8.2.10.5.1.199. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 6

8.2.10.5.1.199.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.199.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy.

8.2.10.5.1.199.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.199.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.199.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.199.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, skoszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.200. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymagania obowiązkowe) - Wymóg 7

8.2.10.5.1.200.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.200.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Zakaz bronowania.

8.2.10.5.1.200.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.200.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.200.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.200.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zabieg bronowania jest rzadko stosowany.

8.2.10.5.1.201. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 8

8.2.10.5.1.201.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.201.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek usuwania odpadów pochodzenia antropogenicznego.

8.2.10.5.1.201.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.201.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

Utrzymanie czystości i porządku na obszarze gospodarstwa rolnego przez:

1) wyposażenie nieruchomości w pojemniki służące do zbierania odpadów komunalnych oraz utrzymywanie tych pojemników w odpowiednim stanie sanitarnym, porządkowym i technicznym,

(Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, art. 5 ust. 1 pkt 1)

8.2.10.5.1.201.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.201.2. *Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze*

Czasami na tych siedliskach są składowane odpady pochodzenia antropogenicznego.

8.2.10.5.1.202. Pakiet 5.(s6wo) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 9

8.2.10.5.1.202.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.202.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wycięcie wskazanych przez eksperta przyrodniczego w dokumentacji przyrodniczej zarośli i podrostu drzew w pierwszym roku wdrażania wariantu w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego

kolejnego roku.

8.2.10.5.1.202.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.202.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.202.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.202.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zabieg nie jest powszechnie stosowany.

8.2.10.5.1.203. Pakiet 5.(s6wo.) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymagania obowiązkowe) - Wymóg 10

8.2.10.5.1.203.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.203.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Koszenie powierzchni, na której występują odrośla drzew i krzewów lub wycinanie tych odrośli co roku lub raz na 2 lata (częstotliwość koszenia określona na poziomie dokumentacji przyrodniczej przez eksperta przyrodniczego) w terminie od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku.

8.2.10.5.1.203.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.203.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.203.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.203.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zabieg nie jest powszechnie stosowany.

8.2.10.5.1.204. Pakiet 5.(s6wo.) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi obowiązkowe) - Wymóg 11

8.2.10.5.1.204.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.204.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.204.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.204.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.204.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.204.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem

biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.205. Pakiet 5.(s6wu) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi uzupełniające) - Wymóg 1

8.2.10.5.1.205.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.205.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Koszenie runi od 15 sierpnia do 15 lutego kolejnego roku (raz, dwa lub trzy razy w ciągu 5 lat zobowiązania, jednak nie częściej niż co dwa lata, co określi ekspert przyrodniczy na poziomie dokumentacji przyrodniczej); dopuszcza się pozostawienie do 20% powierzchni nieskoszonej (co określa ekspert przyrodniczy na poziomie dokumentacji przyrodniczej).

8.2.10.5.1.205.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.205.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.205.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. obowiązuje termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.205.2. *Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze*

Zabieg nie jest powszechnie stosowany (jeśli koszenie występuje, to odbywa się w terminach wcześniejszych niż zaproponowany).

W sytuacji użytkowania torfowisk występują tendencje użytkowania całej działki rolnej.

8.2.10.5.1.206. Pakiet 5.(s6wu) Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (torfowiska - wymogi uzupełniające) - Wymóg 2

8.2.10.5.1.206.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.206.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, stogi lub brogi.

8.2.10.5.1.206.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.206.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.206.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.206.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji. Efektem nie zebrania i nie usunięcia skoszonej biomasy jest pogarszanie jakości siedlisk.

8.2.10.5.1.207. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 1

8.2.10.5.1.207.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.207.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.5.1.207.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.207.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.207.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.207.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Rolnicy stosujący zwykłe, przeciętne praktyki rolnicze nie posiadają planu działalności, czyli dokumentu, który pomaga rolnikom prowadzić gospodarkę, w sposób sprzyjający środowisku przyrodniczemu na wszystkich działkach rolnych.

8.2.10.5.1.208. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 2

8.2.10.5.1.208.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.208.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek uprawy odmian regionalnych lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze z kwalifikowanego materiału siewnego w pierwszym i czwartym roku uprawy danej odmiany. W drugim, trzecim i piątym roku uprawy tej odmiany – obowiązek uprawy z materiału siewnego uzyskanego ze zbioru w poprzednim roku;

Obowiązek uprawy odmian regionalnych lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze z kwalifikowanego materiału siewnego w pierwszym roku uprawy danej odmiany. W drugim roku uprawy tej odmiany - obowiązek uprawy z materiału siewnego uzyskanego ze zbioru w poprzednim roku (w przypadku zobowiązań podejmowanych w okresie przejściowym, tj. od roku 2021 na okres 2 lat).

8.2.10.5.1.208.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.208.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

1. Odmianę regionalną wpisuje się do krajowego rejestru, jeżeli:

1) ma znaczenie w określonym regionie, w którym odmiana ta była tradycyjnie uprawiana i do którego naturalnie się przystosowała, zwanym dalej "regionem pochodzenia", dla:

- a) zachowania materiału genetycznego w jego naturalnym otoczeniu, a w przypadku gatunków roślin uprawnych - w środowisku rolniczego gospodarowania, w którym gatunki wykształciły swoje

właściwości wyróżniające (zachowania in situ),

b) zrównoważonego wykorzystania zasobów genetycznych roślin populacji miejscowych i odmian przystosowanych naturalnie do warunków lokalnych i zagrożonych erozją genetyczną;

2) jest odrębna, wyrównana i trwała, przy czym jeżeli poziom wyrównania jest określany na podstawie występowania roślin nietypowych, stosuje się 10% standard populacyjny przy przynajmniej 90% prawdopodobieństwie;

3) zachowujący odmianę nadał odmianie nazwę zgodnie z wymaganiami, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2, przy czym odmianie tej można nadać więcej niż jedną nazwę, jeżeli nazwy te są od dawna znane;

4) jest zachowywana w regionie pochodzenia;

5) nie jest wpisana do krajowego rejestru albo wspólnotowego katalogu jako odmiana inna niż odmiana regionalna albo odmiana amatorska lub

6) została skreślona z krajowego rejestru albo wspólnotowego katalogu co najmniej 2 lata przed dniem złożenia wniosku o jej wpis do krajowego rejestru albo dniem upływu okresu ustalonego na podstawie art. 104 ust. 2 - w przypadku, o którym mowa w art. 104 ust. 1 pkt 2;

7) nie została zgłoszona w celu przyznania wyłącznego prawa do odmiany albo nie jest chroniona wyłącznym prawem do odmiany, albo nie została zgłoszona do ochrony, albo nie jest chroniona przez Wspólnotowy Urząd Odmian Roślin (CPVO).

2. Odmianę amatorską wpisuje się do krajowego rejestru, jeżeli odmiana nie ma znaczenia dla towarowej produkcji warzyw oraz spełnia warunki, o których mowa w ust. 1 pkt 2, 3 i 5-7.

(Ustawa z dnia 9 listopada 2012 r., Art. 28)

8.2.10.5.1.208.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.208.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W praktyce rolnik kieruje się maksymalizacją zysków w swoim gospodarstwie, dlatego uprawia towarowe gatunki i odmiany roślin, których materiał siewny jest łatwo dostępny, które są łatwe w uprawie i wysokoplonujące oraz na które jest zapotrzebowanie na rynku.

8.2.10.5.1.209. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 3

8.2.10.5.1.209.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.209.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek wytwarzania materiału siewnego zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze odmian regionalnych i/lub amatorskich zgodnie z przepisami o nasiennictwie, przy utrzymaniu czystości i tożsamości odmianowej, prowadzenie dokumentacji plantacji oraz wykonywanych zabiegów i uzyskanie świadectwa oceny laboratoryjnej i/lub;

8.2.10.5.1.209.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.209.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

Inne odpowiednie wymagania ustanowione na mocy prawa krajowego zostały zawarte w załączniku nr 11.

8.2.10.5.1.209.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.209.2. *Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze*

W praktyce rolnik uprawia te gatunki i odmiany, kierując się zapotrzebowaniem na rynku na wytwarzane nasiona tych gatunków i odmian. Ponadto, rolnik uprawia te gatunki i odmiany, których materiał siewny jest łatwo dostępny, które są łatwe w uprawie i wysokoplonujące.

8.2.10.5.1.210. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 4

8.2.10.5.1.210.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.210.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek wytwarzania nasion gatunków roślin zagrożonych erozją genetyczną, wskazanych w Programie, spełniających minimalne wymagania jakościowe (określone w przepisach krajowych) oraz posiadanie wyników badań laboratoryjnych w tym zakresie.

8.2.10.5.1.210.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.210.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.210.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.210.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechnie, uprawa wymienionych gatunków roślin jest praktykowana rzadko lub prawie wcale. Jest to uwarunkowane specyfiką gatunkową, sposobem siewu, uprawy, pozyskiwaniem plonu i użytkowaniem roślin uprawnych zagrożonych erozją genetyczną, które wymagają często specyficznych, dawnych pracochłonnych technik i narzędzi oraz niskim plonowaniem i brakiem zapotrzebowania na rynku, a zatem nie generują przychodów w gospodarstwie.

8.2.10.5.1.211. Pakiet 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie - Wymóg 5

8.2.10.5.1.211.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.211.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

W latach 2015 i 2016 r. w ramach zasady wzajemnej zgodności obowiązki dotyczące utrzymania trwałych użytków zielonych (obowiązek zapewnienia, aby na poziomie kraju udział TUZ w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju w stosunku do roku referencyjnego z 2005 r. nie zmniejszył się o więcej niż 10%)

GAEC 7 - zachowanie charakterystycznych cech krajobrazu (drzew będących pomnikami przyrody, rowów o szerokości do 2 m, oczek wodnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m²)

8.2.10.5.1.211.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.211.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące

pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 40 ust. 2)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: niszczenia, uszkodzania lub przekształcania obiektu lub obszaru

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 45. ust. 1 pkt 1)

W strefach ochrony ostoi, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z ochroną przyrody

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 2)

8.2.10.5.1.211.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.211.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Brak ograniczeń w stosunku do przekształcania trwałych użytków zielonych (TUZ) oznacza, że w praktyce mogą one być niszczone.

8.2.10.5.1.212. Pakiet 7 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie - Wymóg 1

8.2.10.5.1.212.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.212.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej.

8.2.10.5.1.212.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.212.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.212.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.212.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Rolnicy stosujący zwykłe, przeciętne praktyki rolnicze nie posiadają planu działalności, czyli dokumentu, który pomaga rolnikom prowadzić gospodarkę, w sposób sprzyjający środowisku przyrodniczemu na wszystkich działkach rolnych.

8.2.10.5.1.213. Pakiet 7 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie - Wymóg 2

8.2.10.5.1.213.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.213.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

W latach 2015 i 2016 r. w ramach zasady wzajemnej zgodności obowiązki dotyczące utrzymania trwałych użytków zielonych (obowiązek zapewnienia, aby na poziomie kraju udział TUZ w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju w stosunku do roku referencyjnego z 2005 r. nie zmniejszył się o więcej niż 10%)

GAEC 7 - zachowanie charakterystycznych cech krajobrazu (drzew będących pomnikami przyrody, rowów o szerokości do 2 m, oczek wodnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m²)

8.2.10.5.1.213.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.213.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 40 ust. 2)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu

przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: niszczenia, uszkodzania lub przekształcania obiektu lub obszaru

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 45. ust. 1 pkt 1)

W strefach ochrony ostoi, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z ochroną przyrody

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 2)

8.2.10.5.1.213.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.213.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Brak ograniczeń w stosunku do przekształcania trwałych użytków zielonych (TUZ) oznacza, że w praktyce mogą one być niszczone.

8.2.10.5.1.214. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 1

8.2.10.5.1.214.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.214.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek posiadania planu działalności rolnośrodowiskowej

8.2.10.5.1.214.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.214.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.214.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.214.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Rolnicy stosujący zwykłe, przeciętne praktyki rolnicze nie posiadają planu działalności.

8.2.10.5.1.215. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 2

8.2.10.5.1.215.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.215.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje przyrody

GAEC 7 - zachowanie charakterystycznych cech krajobrazu (drzew będących pomnikami przyrody, rowów o szerokości do 2 m, oczek wodnych o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m²)

8.2.10.5.1.215.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.215.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 40 ust. 2)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: niszczenia, uszkodzania lub przekształcania obiektu lub obszaru

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Art. 45. ust. 1 pkt 1)

W strefach ochrony ostoi, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z ochroną przyrody

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 2)

8.2.10.5.1.215.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.215.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Brak ograniczeń w stosunku do przekształcania trwałych użytków zielonych (TUZ) oznacza, że w praktyce mogą one być niszczone.

8.2.10.5.1.216. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 3

8.2.10.5.1.216.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.216.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz stosowania komunalnych osadów ściekowych

8.2.10.5.1.216.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

Przy stosowaniu komunalnych osadów ściekowych na gruntach dawkę osadu ustala się oddzielnie dla każdej zbadanej objętości komunalnego osadu ściekowego, na podstawie wyników badań reprezentatywnych próbek komunalnego osadu ściekowego.

Dopuszczalna dawka komunalnego osadu ściekowego zależy od rodzaju gruntu, sposobu jego użytkowania, jakości komunalnego osadu ściekowego i gleby oraz zapotrzebowania roślin na fosfor i azot.

Przy ustalaniu dopuszczalnej dawki komunalnego osadu ściekowego wykorzystywanego na cele w rolnictwie oraz do rekultywacji gruntów na cele rolne uwzględnia się zasady dobrej praktyki rolniczej, stosowane na danym gruncie nawozy, środki wspomagające uprawę roślin lub dodatki do wzbogacenia gleby w rozumieniu przepisów rozporządzenia (WE) nr 1774/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 3 października 2002 r.

ustanawiającego przepisy sanitarne dotyczące produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego nieprzeznaczonych do spożycia przez ludzi (Dz. Urz. WE L 273 z 10.10.2002, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 37, str. 92, z późn. zm.).

Dopuszczalną dawkę komunalnego osadu ściekowego ustala się w taki sposób, aby jej zastosowanie na danym gruncie nie spowodowało przekroczenia w wierzchniej warstwie gruntu (0-25 cm) wartości dopuszczalnych i metali ciężkich określonych w załącznikach nr 2 i 3 do rozporządzenia.

Dopuszczalne dawki komunalnych osadów ściekowych, które mogą być stosowane w ciągu roku na jednostkę powierzchni gruntu, pod warunkiem przestrzegania dopuszczalnej zawartości metali ciężkich w komunalnych osadach ściekowych określonej w załączniku nr 1 do rozporządzenia, nie mogą przekraczać:

- w rolnictwie oraz do rekultywacji gruntów na cele rolne - 3 Mg s.m./ha/rok;
- do rekultywacji terenów na cele nierolne oraz przy dostosowywaniu gruntów do określonych potrzeb

wynikających z planów gospodarki odpadami, planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu, uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i do produkcji pasz - 15 Mg s.m./ha/rok.

Przy jednokrotnym w ciągu dwóch albo trzech lat stosowaniu komunalnych osadów ściekowych w rolnictwie oraz do rekultywacji gruntów na cele rolne dopuszczalna dawka komunalnych osadów ściekowych może być skumulowana i nie może przekraczać odpowiednio 6 Mg s.m./ha/2 lata i 9 Mg s.m./ha/3 lata.

Przy jednokrotnym w ciągu dwóch albo trzech lat stosowaniu komunalnych osadów ściekowych do rekultywacji terenów na cele nierolne oraz przy dostosowywaniu gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami, planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu, do uprawy roślin nieprzeznaczonych do spożycia i do produkcji pasz dopuszczalna dawka komunalnych osadów ściekowych może być skumulowana i nie może przekraczać odpowiednio 30 Mg s.m./ha/2 lata i 45 Mg s.m./ha/3 lata.

(Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych, §

8.2.10.5.1.216.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.216.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.216.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Stosowanie osadów ściekowych nie jest powszechną praktyką, jednak są dopuszczone w rolnictwie (np. do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji pasz lub do produkcji kompostu i do rekultywacji gruntów na cele rolne. W praktyce są stosowane m.in. w okolicach większych miast, gdzie jest oczyszczalnia ścieków.

8.2.10.5.1.217. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 4

8.2.10.5.1.217.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.217.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz włókowania i bronowania w okresie od dnia:

- 1 kwietnia do dnia 1 września na obszarach nizinnych (poniżej 300 m n.p.m.),
- 15 kwietnia do dnia 1 września na obszarach wyżynnych i górskich (powyżej 300 m n.p.m.)

8.2.10.5.1.217.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.217.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.217.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.217.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Włókowanie jest jednym z rekomendowanych zabiegów pielęgnacyjnych łąk i pastwisk, zalecany do stosowania głównie wiosną (w zależności od fazy rozwoju roślinności w danym roku, najczęściej – w kwietniu). Włókowanie jest stosowane w większości gospodarstw.

W przypadku siedlisk silniej uwilgotnionych termin bywa opóźniany.

8.2.10.5.1.218. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 5

8.2.10.5.1.218.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.218.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Zakaz przeorywania

8.2.10.5.1.218.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.218.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.218.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.218.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Orka na intensywnie gospodarowanych użytkach zielonych jest stosowana co kilka lat; zazwyczaj łączy się z obsiewem traw, gatunków roślin bobowatych, mieszanek.

8.2.10.5.1.219. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 6

8.2.10.5.1.219.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.219.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz stosowania środków ochrony roślin, z wyjątkiem selektywnego i miejscowego niszczenia uciążliwych gatunków inwazyjnych z zastosowaniem odpowiedniego sprzętu (np. mazaczy herbicydowych)

SMR 10 – możliwość stosowania środków ochrony roślin pod warunkiem spełnienia określonych warunków.

1. Stosuje się tylko środki ochrony roślin dopuszczone do obrotu;
2. Środki ochrony roślin stosuje się wyłącznie zgodnie z etykietą stosowania oraz w taki sposób, aby nie dopuścić do zagrożenia zdrowia ludzi, zwierząt i środowiska.
3. Środki ochrony roślin stosuje się sprzętem sprawnym technicznie, który użyty zgodnie z przeznaczeniem nie spowoduje zagrożenia dla zdrowia ludzi i zwierząt oraz środowiska.

8.2.10.5.1.219.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

1. Środki ochrony roślin należy stosować w taki sposób, aby nie stwarzać zagrożenia dla zdrowia ludzi, zwierząt oraz dla środowiska, w tym przeciwdziałać zniesieniu środków ochrony roślin na obszary i obiekty niebędące celem zabiegu z zastosowaniem tych środków oraz planować stosowanie środków ochrony roślin z uwzględnieniem okresu, w którym ludzie będą przebywać na obszarze objętym zabiegiem.
2. Środki ochrony roślin mogą być stosowane w odległości mniejszej od zbiorników i cieków wodnych niż szerokość strefy buforowej, o której mowa w załączniku III do rozporządzenia Komisji (UE) nr 547/2011 z dnia 6 czerwca 2011 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 1107/2009 Parlamentu Europejskiego i Rady odniesieniu do wymogów w zakresie etykietowania środków ochrony roślin (Dz. Urz. UE L 155 z 11.06.2011, 176), zwanego dalej "rozporządzeniem nr 547/2011", wskazanej w etykietach tych środków, jeżeli zostaną określone warunki stosowania środków ochrony roślin w takiej odległości w przepisach wydanych na podstawie art. 40 ust. 2.
3. Użytkownicy profesjonalni:
 - 1) stosują środki ochrony roślin z uwzględnieniem integrowanej ochrony roślin;
 - 2) w dokumentacji, o której mowa w art. 67 ust. 1 rozporządzenia nr 1107/2009, są obowiązani do

wskazania sposobu realizacji wymagań integrowanej ochrony roślin poprzez podanie co najmniej przyczyny wykonania zabiegu środkiem ochrony roślin.

(Ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin, Art. 35, ust. 1-3)

1. W ramach integrowanej ochrony roślin, przeprowadzając zabiegi chemicznej ochrony roślin, należy uwzględnić:

- 1) dobór środków ochrony roślin w taki sposób, aby minimalizować negatywny wpływ zabiegów ochrony roślin na organizmy niebędące celem zabiegu, w szczególności dotyczy to owadów zapylających i naturalnych wrogów organizmów szkodliwych;
- 2) ograniczanie liczby zabiegów i ilości stosowanych środków ochrony roślin do niezbędnego minimum;
- 3) przeciwdziałanie powstawaniu odporności organizmów szkodliwych na środki ochrony roślin poprzez właściwy dobór i przemienne stosowanie tych środków.

(Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin, § 1 ust. 2 (pkt 1-3))

oraz

1. Integrowana ochrona roślin obejmuje wszystkie dostępne działania i metody ochrony roślin przed organizmami szkodliwymi, w tym stosowanie przede wszystkim działań lub metod niechemicznych, a w szczególności:

- 1) stosowanie agrotechniki w sposób ograniczający występowanie organizmów szkodliwych, w tym stosowanie mechanicznej ochrony roślin,
- 2) stosowanie nawożenia, nawadniania i wapnowania, w sposób ograniczający występowanie organizmów szkodliwych,
- 3) ochronę organizmów pożytecznych oraz stwarzanie warunków sprzyjających ich występowaniu, w szczególności dotyczy to owadów zapylających i naturalnych wrogów organizmów szkodliwych

- jeżeli stosowanie danego działania lub metody jest możliwe, pozwala na ograniczenie występowania organizmów szkodliwych lub efektywną ochronę roślin przed tymi organizmami, stwarza mniejsze zagrożenie środowiska niż działania lub metody chemiczne oraz jest ekonomicznie uzasadnione.

(Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin, § 1 ust. 1 (pkt 2, 4, 6))

oraz

1. Wymagania dotyczące sprawności technicznej:

- 1) opryskiwaczy ciągnikowych i samobieżnych polowych lub sadowniczych określa załącznik nr 1 do rozporządzenia*;

(Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie wymagań dotyczących sprawności technicznej sprzętu przeznaczonego do stosowania środków ochrony roślin, § 3 ust. 1)

**tj. m.in. wymagania techniczne poszczególnych elementów sprzętu*

8.2.10.5.1.219.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.219.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.219.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Środki ochrony roślin stosowane są w szczególności w sytuacji intensyfikacji produkcji.

8.2.10.5.1.220. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 7

8.2.10.5.1.220.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.220.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz tworzenia nowych, rozbudowy i odtwarzania istniejących urządzeń melioracji wodnych, z wyjątkiem przypadków dotyczących dostosowania tych urządzeń do potrzeb związanych z utrzymaniem lub poprawą wartości przyrodniczej trwałego użytku zielonego, jeżeli takie działania zostaną dopuszczone przez doradcę rolnośrodowiskowego

SMR 2 – W strefach ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania ptaków wymienionych w załączniku nr 4 do rozporządzenia w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt zabrania się:

- 1) wycinania drzew lub krzewów;
- 2) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków;
- 3) wznoszenia obiektów, urządzeń i instalacji.

Powyższy zakaz nie dotyczy rolnika, który posiada, wydane na podstawie art. 60 ust. 7 ustawy o ochronie przyrody, zezwolenie regionalnego dyrektora ochrony środowiska

8.2.10.5.1.220.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.220.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

W parkach narodowych oraz w rezerwach przyrody zabrania się: budowy lub przebudowy obiektów

budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego albo rezerwatu przyrody;

W parkach narodowych oraz w rezerwach przyrody zabrania się: zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 15 ust. 1 pkt 1 i pkt 7)

W parkach krajobrazowych mogą być wprowadzone zakazy: dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 17 ust. 1 pkt 6)

Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 24 ust. 1, pkt 3, 6)

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy: dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 45 ust. 1 pkt 4)

W strefach ochrony, o których mowa w ust. 3, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się: dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków;

(Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Art. 60 ust. 6 pkt 3)

8.2.10.5.1.220.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.220.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Z wyjątkiem obszarów objętych formami ochrony przyrody – brak jest zakazu budowy i odtwarzania systemów melioracyjnych.

W przypadku łąk na podłożu organicznym występuje praktyka pogłębiania rowów melioracyjnych celem osuszenia terenu, a tym samym intensyfikowania użytkowania

8.2.10.5.1.221. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 8

8.2.10.5.1.221.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.221.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zakaz składowania biomasy wśród kęp drzew i zarośli, w rowach, jarach i innych obniżeniach terenu (położonych na działkach zadeklarowanych we wniosku o przyznanie płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej)

8.2.10.5.1.221.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.221.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.221.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.221.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Na obszarach, gdzie obserwuje się zanik chowu zwierząt, często spotykaną praktyką, jest pozostawianie skoszonej biomasy w lokalnych obniżeniach, wśród zadrzewień i zarośli.

8.2.10.5.1.222. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 9

8.2.10.5.1.222.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.222.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Dopuszczalne jest ograniczone nawożenie do 60 kg N/ha, rok, z wyłączeniem obszarów nawożonych

przez namuły rzeczne

SMR 1:

- Roczna dawka nawozów naturalnych wykorzystywanych rolniczo zawiera nie więcej niż 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych;
- Rolnik, który jest obowiązany do opracowania planu nawożenia azotem lub opracował go dobrowolnie, nie może stosować wyższych dawek nawozów niż wynikające z tego planu.
- Rolnik, którego nie dotyczy obowiązek opracowania planu nawożenia azotem lub nie opracował go dobrowolnie, stosuje nawozy w dawkach nieprzekraczających maksymalnych ilości azotu działającego ze wszystkich źródeł określonych w tabeli 14 załącznika nr 9 do programu działań, dla upraw w plonie głównym, dla plonów uzyskiwanych w warunkach uregulowanego odczynu gleby, zbilansowanego nawożenia azotem, fosforem i potasem (NPK) i stosowania integrowanej ochrony roślin

8.2.10.5.1.222.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

- Zastosowana w okresie roku dawka nawozów naturalnych wykorzystywanych rolniczo nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.
- Rolnik, który jest obowiązany do opracowania planu nawożenia azotem lub opracował go dobrowolnie, nie może stosować wyższych dawek nawozów niż wynikające z tego planu.
- Rolnik, którego nie dotyczy obowiązek opracowania planu nawożenia azotem lub nie opracował go dobrowolnie, stosuje nawozy w dawkach nieprzekraczających maksymalnych ilości azotu działającego ze wszystkich źródeł określonych w tabeli 14 załącznika nr 9 do programu działań, dla upraw w plonie głównym, dla plonów uzyskiwanych w warunkach uregulowanego odczynu gleby, zbilansowanego nawożenia azotem, fosforem i potasem (NPK) i stosowania integrowanej ochrony roślin

(Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne art. 105 ust. 1, art. 105a ust. 8, art. 105c ust. 1 i 2 – w zakresie odwołania do art. 105 a ust.8)

8.2.10.5.1.222.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.222.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.222.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechnie, trwałe użytki zielone objęte zwykłą praktyką rolniczą są nawożone, w przypadku braku

stosownych zapisów w planach ochrony i planach zadań ochronnych - dawki nawozów mogą być wyższe niż 60kg N /ha/rok.

8.2.10.5.1.223. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 10

8.2.10.5.1.223.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.223.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Częstotliwość koszenia: dwa pokosy w roku (przy użytkowaniu kośnym)

8.2.10.5.1.223.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.223.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.223.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. i 8. będzie obowiązywał termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.223.2. *Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze*

Na trwałych użytkach zielonych nieobjętych zobowiązaniem rolno-środowisko-klimatycznym rolnicy mają dowolność co do liczby stosowanych pokosów.

8.2.10.5.1.224. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 11

8.2.10.5.1.224.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.224.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Koszenie w terminie określonym przez doradcę rolnośrodowiskowego, przy czym termin ten

rozpoczyna się nie wcześniej niż w dniu 1 czerwca i kończy się nie później niż w dniu 30 września roku (przy użytkowaniu kośnym)

8.2.10.5.1.224.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.224.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.224.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c pkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. i 8. będzie obowiązywał termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.224.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Na trwałych użytkach zielonych wykorzystywanych w celu pozyskania paszy początek zbioru siana jest zazwyczaj wcześniejszy niż proponowany w wymogach. Użytkowanie kośne łąk w zwykłej praktyce rolniczej rozpoczyna się mniej więcej o dwa tygodnie wcześniej niż proponowany termin wymogu.

8.2.10.5.1.225. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 12

8.2.10.5.1.225.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.225.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zebranie i usunięcie skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi, powinna ona zostać usunięta z działki rolnej nie później niż do dnia 1 marca kolejnego roku (przy użytkowaniu kośnym)

8.2.10.5.1.225.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.225.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.225.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.225.2. *Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze*

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji.

8.2.10.5.1.226. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 13

8.2.10.5.1.226.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.226.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymagania SMR

Pozostawienie nieskoszonego fragmentu działki rolnej o powierzchni wynoszącej 5–10% powierzchni tej działki; w obydwu stosowanych pokosach należy pozostawić te same fragmenty działki rolnej nieskoszone; dopuszcza się niepozostawianie fragmentów nieskoszonych w przypadku działek rolnych nieprzekraczających powierzchni 1 ha roku (przy użytkowaniu kośnym)

8.2.10.5.1.226.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.226.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.226.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.226.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie areалу do celów produkcyjnych, w tym również wykaszanie całych działek rolnych. W pakiecie dotyczącym ekstensywnego użytkowania, który obejmuje bardzo różnorodne siedliska, w tym łąki i pastwiska żyznych siedlisk, zmniejszenie areálu wykorzystywanego rolniczo jest istotnym ograniczeniem w produkcji, ze względu na utrudnienia organizacyjne i niższą wartość paszy

8.2.10.5.1.227. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 14

8.2.10.5.1.227.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.227.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Częstotliwość koszenia: jeden pokos w roku (przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym)

8.2.10.5.1.227.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.227.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.227.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. i 8. będzie obowiązywał termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.227.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Na trwałych użytkach zielonych nieobjętych zobowiązaniem rolno-środowisko-klimatycznym rolnicy mają dowolność co do liczby stosowanych pokosów.

8.2.10.5.1.228. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 15

8.2.10.5.1.228.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.228.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Koszenie w terminie określonym przez doradcę rolnośrodowiskowego, przy czym termin ten rozpoczyna się nie wcześniej niż w dniu 1 czerwca i kończy się nie później niż w dniu 30 września (przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym) (przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym)

8.2.10.5.1.228.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.228.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.228.1.4. Minimalne działania

Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności (*przepisy krajowe na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013**)

**w odniesieniu do pakietów 4. i 5. i 8. będzie obowiązywał termin oraz zakres wykonywania zabiegów agrotechnicznych (w tym koszenia) ustalony zgodnie z wymogami tych pakietów*

8.2.10.5.1.228.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Na trwałych użytkach zielonych wykorzystywanych w celu pozyskania paszy początek zbioru siana jest zazwyczaj wcześniejszy niż proponowany w wymogach. Użytkowanie kośne łąk w zwykłej praktyce rolniczej rozpoczyna się mniej więcej o dwa tygodnie wcześniej niż proponowany termin wymogu

8.2.10.5.1.229. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 16

8.2.10.5.1.229.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.229.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Zebranie i usunięcie skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy); w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w przyzmy, w tym

przemy balotowe, stogi lub brogi, powinna ona zostać usunięta z działki rolnej nie później niż do dnia 1 marca kolejnego roku (przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym)

8.2.10.5.1.229.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.229.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.229.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.229.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji.

8.2.10.5.1.230. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 17

8.2.10.5.1.230.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.230.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Pozostawienie nieskoszonego fragmentu działki rolnej o powierzchni wynoszącej 5–10% powierzchni tej działki; dopuszcza się niepozostawianie fragmentów nieskoszonych w przypadku działek rolnych nieprzekraczających powierzchni 1 ha (przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym)

8.2.10.5.1.230.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.230.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.230.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.230.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Powszechną, zwykłą praktyką rolniczą jest maksymalne wykorzystywanie arealu, w tym również całkowite wykaszanie działek rolnych. W pakiecie dotyczącym ekstensywnego użytkowania, który obejmuje bardzo różnorodne siedliska, w tym łąki i pastwiska żyznych siedlisk, zmniejszenie arealu wykorzystywanego rolniczo jest istotnym ograniczeniem w produkcji, ze względu na utrudnienia organizacyjne i niższą wartość paszy.

8.2.10.5.1.231. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 18

8.2.10.5.1.231.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.231.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wypas w terminie określonym przez doradcę rolnośrodowiskowego, przy czym termin ten rozpoczyna się nie wcześniej niż w dniu 1 maja i kończy się nie później niż w dniu 15 października na obszarach do 300 m n.p.m. lub rozpoczyna się nie wcześniej niż w dniu 20 maja i kończy się nie później niż w dniu 1 października na obszarach powyżej 300 m n.p.m., przy obsadzie zwierząt wynoszącej od 0,3 DJP/ha do 1,5 DJP/ha gruntów objętych wsparciem w ramach pakietu (przy użytkowaniu kośno-pastwiskowym)

8.2.10.5.1.231.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.231.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.231.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.231.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

W warunkach koncentracji produkcji w gospodarstwach ukierunkowanych na produkcję zwierzęcą oraz intensyfikacji produkcji – obsada na intensywnych pastwiskach jest większa niż 1,5 DJP.

8.2.10.5.1.232. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 19

8.2.10.5.1.232.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.232.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wypas przy minimalnej obsadzie zwierząt wynoszącej od 0,5 DJP/ha, a maksymalnej 2 DJP/ha gruntów objętych wsparciem w ramach pakietu (przy użytkowaniu pastwisko

8.2.10.5.1.232.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.232.1.3. Inne odpowiednie wymagania krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.232.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.232.2. *Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze*

W warunkach koncentracji produkcji w gospodarstwach ukierunkowanych na produkcję zwierzęcą oraz intensyfikacji produkcji – obsada na intensywnych pastwiskach jest większa niż 2 DJP.

8.2.10.5.1.233. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 20

8.2.10.5.1.233.1. *Poziom bazowy*

8.2.10.5.1.233.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

Wypas w terminie określonym przez doradcę rolnośrodowiskowego, przy czym termin ten rozpoczyna się nie wcześniej niż w dniu 1 maja i kończy się nie później niż w dniu 15 października na obszarach do 300 m n.p.m. lub rozpoczyna się nie wcześniej niż w dniu 20 maja i kończy się nie później niż w dniu 1 października na obszarach powyżej 300 m n.p.m. (przy użytkowaniu pastwiskowym)

8.2.10.5.1.233.1.2. Minimalne wymagania dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.233.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.233.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.233.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Poza Działaniem rolno-środowiskowo-klimatycznym rolnicy mają możliwość wydłużenia sezonu pastwiskowego. Długość sezonu pastwiskowego ograniczają warunki pogodowe w danym roku i stan runi, co jest związane również ze zróżnicowaniem warunków geograficznych (różna długość sezonu wegetacyjnego w różnych regionach kraju).

8.2.10.5.1.234. Pakiet 8. Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk - Wymóg 21

8.2.10.5.1.234.1. Poziom bazowy

8.2.10.5.1.234.1.1. Odpowiednie warunki dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska lub wymogi SMR

W przypadku niedojadów: wykaszanie niedojadów raz w roku, w terminie określonym przez doradcę rolnośrodowiskowego, przy czym termin ten kończy się nie później niż w dniu 31 października, oraz zebranie i usunięcie skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy);

w terminie do 2 tygodni po pokosie biomasa powinna zostać usunięta z działki rolnej lub ułożona w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi; w przypadku ułożenia biomasy w przyzmy, w tym przyzmy balotowe, stogi lub brogi, powinna ona zostać usunięta z działki rolnej nie później niż do dnia 1 marca kolejnego roku (przy użytkowaniu pastwiskowym)

8.2.10.5.1.234.1.2. Minimalne wymogi dotyczące nawozów i środków ochrony roślin

8.2.10.5.1.234.1.3. Inne odpowiednie wymogi krajowe/regionalne

8.2.10.5.1.234.1.4. Minimalne działania

8.2.10.5.1.234.2. Odpowiednie zwykłe praktyki rolnicze

Zwykła praktyka rolnicza nie nakłada obowiązku wykaszania niedojadów. Nie określa również granicznego terminu zastosowania ww. zabiegu. W regionach rolniczych, gdzie zanika chów zwierząt, występuje częsty problem z zagospodarowaniem biomasy. Jest ona pozostawiana jako nieskoszona, koszona lecz nie zbierana lub też następuje jej rozdrabnianie. Rolnik ma w tym przypadku swobodę podejmowania decyzji.

8.2.10.6. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

W ramach działania, dla Pakietów 1, 2, 5, 6, 8 płatności podlegają degresywności w zależności od powierzchni objętej wsparciem. Stosuje się następujące progi degresywności powierzchni, która może być wspierana w ramach gospodarstwa rolnego:

- 100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 100 ha.

Degresywność nie ma zastosowania do Pakietów 3,4 i 9.

Zasady łączenia pakietów/działań

(1) Łączenie pakietów na poziomie działania

Dopuszcza się łączenie różnych pakietów działania w gospodarstwie, jednak, w przypadku łączenia Pakietu 1 z Pakietami 4, 5 i 8 – na cennych siedliskach oraz trwałych użytkach zielonych objętych zobowiązaniem w ramach tych pakietów obowiązują wymogi tych pakietów.

Nie dopuszcza się realizowania różnych pakietów na tej samej powierzchni, z wyjątkiem łączenia na tej samej powierzchni Pakietu 9 z Pakietami 4, 5 (nie dotyczy wariantu 4.3 i 5.3.) i Pakietem 8.

Nie dopuszcza się łączenia w gospodarstwie:

- Pakietu 1 z Pakietem 2;
- Pakietu 1 z Pakietem 6.

(2) Łączenie Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego oraz działania Rolnictwo ekologiczne

Zgodnie z art. 28 (8) rozporządzenia UE nr 1305/2013 wsparcie udzielane w ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego nie może być udzielane na zobowiązania objęte działaniem Rolnictwo ekologiczne. W ramach jednego gospodarstwa mogą być realizowane zobowiązania zarówno w ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego, jak i działania Rolnictwo ekologiczne, pod warunkiem ich realizacji na innej powierzchni. Powyższe nie ma zastosowania w przypadku realizacji Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone oraz działania Rolnictwo ekologiczne, których nie można łączyć w gospodarstwie, gdyż w ramach Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone beneficjent realizuje zobowiązanie na obszarze całego

gospodarstwa rolnego.

Na potrzeby realizacji Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego przyjmuje się, określone w przepisach krajowych, współczynniki przeliczeniowe DJP, opracowane na podstawie badań naukowych przez Instytut Zootechniki-PIB.

Krajowe współczynniki przeliczeniowe DJP uwzględniające poszczególne grupy technologiczne zwierząt w pełni odpowiadają rzeczywistym warunkom produkcyjnym pod względem użytych ras, procesów technologicznych, produktywności i są stosowane w wielu aspektach gospodarczych.

Płatności rolnośrodowiskowo-klimatyczne nie mogą być przedmiotem podwójnego finansowania, o którym mowa w art. 28 ust. 6 akapit drugi rozporządzenia EFRROW.

W przypadku Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego przewiduje się, że zastosowane warunki przystąpienia do programu, wymogi, ograniczenie interwencji do obszarów o szczególnych potrzebach, a także degresywność pomocy, zapewnią właściwe ukierunkowanie wsparcia.

Beneficjenci, którzy rozpoczęli realizację programu rolnośrodowiskowego w roku 2014 r. w ramach PROW 2007-2013 mogą, zgodnie z art. 27 ust. 12 Rozporządzenie Komisji (WE) NR 1974/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. *ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)* (Dz.U. L 368 z 23.12.2006, str. 15), dostosować zobowiązania i przejść w 2015 r. na zasady i warunki oraz odpowiednie progi degresywności określone dla analogicznych pakietów w Działaniu rolnośrodowiskowo-klimatycznym PROW 2014-2020.

Długość trwania zobowiązania, w przypadku jeśli beneficjent zdecyduje się na przejście w 2015 r. *na zasady i warunki określone dla analogicznych pakietów w Działaniu rolnośrodowiskowo-klimatycznym PROW 2014 - 2020 będzie wynosiła łącznie 5 lat (w tym 1 rok w ramach PROW 2007-2013 i 4 lata w ramach PROW 2014-2020).*

13. Współczynniki przeliczania zwierząt na duże jednostki przeliczeniowe (DJP) stosowane w przypadku wymogów dotyczących użytkowania pastwiskowego lub kośno-pastwiskowego trwałych użytków zielonych lub obszarów przyrodniczych – dla Pakietów: 4., 5. i 8.

Tabela: Współczynniki przeliczania zwierząt na duże jednostki przeliczeniowe (DJP) stosowane w przypadku użytkowania pastwiskowego lub kośno-pastwiskowego trwałych użytków zielonych
Współczynniki h lub obs
Pakietów: 4., 5. i 8.

Lp.	Rodzaj zwierząt	Współczynnik przeliczania zwierząt na DJP	Lp.	Rodzaj zwierząt
Konie ras dużych / konie pozostałe			18	Cielęta do 6 miesięcy
1	Ogiery, klacze, wałachy	1,2	Kozy	
2	Żrebaki powyżej 2 lat	1	19	Kozy matki
3	Żrebaki powyżej 1 roku do 2 lat	0,8	20	Koźłeta do 3,5 miesiąca
4	Żrebaki powyżej 6 miesięcy do 1 roku	0,5	21	Koźłeta powyżej 3,5 miesiąca do 1 roku
5	Żrebięta do 6 miesięcy	0,3	22	Pozostałe kozy

	Konie ras małych (m.in. hucuł, konik polski)		Owce	
6	Ogiery, klacze, wałachy	0,6	23	Owce powyżej 1,5 roku
7	Żrebaki powyżej 2 lat	0,5	24	Tryki powyżej 1,5 roku
8	Żrebaki powyżej 1 roku do 2 lat	0,35	25	Jagnięta do 3,5 miesiąca
9	Żrebaki powyżej 6 miesięcy do 1 roku	0,2	26	Tryczki
10	Żrebięta do 6 miesięcy	0,12	27	Maciorki
Bydło			Drób	
11	Buhaje	1,4	28	Gęsi
12	Krowy	1	Inne	
13	Jałówki cielne	1	29	Jelenie szlachetne
14	Jałówki powyżej 1 roku	0,8	30	Jelenie sika (wschodnie)
15	Jałówki powyżej 6 miesięcy do 1 roku	0,3	31	Daniele

8.2.11. M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)

8.2.11.1. Podstawa prawna

Art. 29 rozporządzenia EFRROW

8.2.11.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Celem działania Rolnictwo ekologiczne jest wspieranie dobrowolnych zobowiązań rolników, którzy podejmują się utrzymać lub przejść na praktyki i metody rolnictwa ekologicznego określone w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w *sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych* (Dz. Urz. UE L 189 z 20.07.2007, z późn. zm.).

W Polsce istnieje specjalny system kontroli i certyfikacji, mający na celu zagwarantowanie, iż produkty oznakowane jako ekologiczne zostały wytworzone zgodnie z obowiązującymi przepisami. System ten jest zgodny z przepisami rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 oraz spełnia warunki określone w rozporządzeniu (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w *sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym i regulami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt* (Dz. U. L 191 z 28.05.2004 r., str. 1, z późn. zm.). System ten mocą ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. *o rolnictwie ekologicznym* (Dz. U. Nr 116, poz. 975 z późn. zm.) jest nadzorowany przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, za pomocą Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi upoważnia do działania w zakresie rolnictwa ekologicznego jednostki certyfikujące, posiadające akredytację nadaną przez Polskie Centrum Akredytacji (PCA). W celu sprawowania efektywnego nadzoru nad jednostkami certyfikującymi oraz nad rynkiem rolnictwa ekologicznego, z Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych współpracują: Inspekcja Weterynaryjna, Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcja Handlowa jako część Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Wszystkie uprawy deklarowane do wsparcia finansowego w ramach działania Rolnictwo ekologiczne podlegają kontroli upoważnionych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi jednostek certyfikujących w ramach tego systemu. Jednostki certyfikujące ściśle współpracują z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, która pełni rolę instytucji wdrażającej działanie oraz agencji płatniczej.

Rolnictwo ekologiczne oznacza sposób gospodarowania o zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej w obrębie gospodarstwa rolnego, oparty na środkach pochodzenia biologicznego i mineralnego nieprzetworzonych technologicznie.

Podstawową zasadą rolnictwa ekologicznego jest zaniechanie stosowania w procesie produkcji żywności środków chemii rolnej, weterynaryjnej i spożywczej. Zasada ta dotyczy wszystkich rodzajów i etapów produkcji - zarówno uprawy roślin, chowu i hodowli zwierząt, jak i przetwórstwa.

W ramach działania Rolnictwo ekologiczne zostały również wykorzystane pozytywne doświadczenia z funkcjonowania systemu doradztwa rolnośrodowiskowego realizowanego w ramach działania Program rolnośrodowiskowy PROW 2007-2013. Jednym z wymogów w ramach wszystkich pakietów jest obowiązek posiadania, przygotowanego przy udziale doradcy rolnośrodowiskowego, planu działalności ekologicznej

(analogicznie, jak dla działania Program rolnośrodowiskowy PROW 2007-2013). Zadaniem doradcy rolnośrodowiskowego jest również informowanie beneficjentów oraz udzielanie porad mających na celu jak najlepsze i najefektywniejsze wdrożenie działania w indywidualnym gospodarstwie rolnym. Rola tego doradcy jest szczególnie istotna w procesie edukowania beneficjentów działania, jako istotnego elementu przyczyniającego się do efektywnego wykorzystywania środków.

Ponadto, na terenie całego gospodarstwa objętego działaniem Rolnictwo ekologiczne, istnieje obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody.

Wsparcie w ramach tego działania obejmuje następujące poddziałania :

- (11.1) Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne,
- (11.2) Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego.

W ramach poddziałania **(11.1) Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne** pomoc udzielana będzie na następujące typy operacji (pakiety):

1. Uprawy rolnicze w okresie konwersji.
2. Uprawy warzywne w okresie konwersji.
3. Uprawy zielarskie w okresie konwersji.
4. Uprawy sadownicze w okresie konwersji.
5. Uprawy paszowe na gruntach ornych w okresie konwersji.
6. Trwałe użytki zielone w okresie konwersji.

W ramach poddziałania **(11.2) Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego** pomoc udzielana będzie na następujące typy operacji (pakiety):

7. Uprawy rolnicze po okresie konwersji.
8. Uprawy warzywne po okresie konwersji.
9. Uprawy zielarskie po okresie konwersji.
10. Uprawy sadownicze po okresie konwersji.
11. Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji.
12. Trwałe użytki zielone po okresie konwersji.

Zobowiązania ekologiczne w ramach działania Rolnictwo ekologiczne podjęte do 2020 r. włącznie są realizowane przez okres 5 lat, natomiast zobowiązania ekologiczne podjęte w okresie przejściowym, tj w latach 2021-2022 są realizowane przez okres 3 lat (zgodnie z art. 7 pkt 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/2220 z dnia 23 grudnia 2020 r. ustanawiającego niektóre przepisy przejściowe dotyczące wsparcia z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) w latach 2021 i 2022 oraz zmieniającego rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, (UE) nr 1306/2013 i (UE) nr 1307/2013 w odniesieniu do zasobów i stosowania w latach 2021 i 2022 oraz rozporządzenie (UE) nr 1308/2013 w odniesieniu do zasobów i rozdziału takiego wsparcia na lata 2021 i 2022, Dz.Urz UE L 437 z 28.12.2020 r., s. 1). Oznacza to, że ostatnie wnioski kontynuacyjne zarówno w ramach zobowiązań 5-letnich jak i zobowiązań 3-letnich będą składane w 2024 r.

Cele szczegółowe i cele przekrojowe

Działanie Rolnictwo ekologiczne przyczynia się bezpośrednio do realizacji Priorytetu 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem, a w szczególności celu szczegółowego:

- zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą (4C).

Oprócz głównego celu szczegółowego (powyżej), działanie Rolnictwo ekologiczne będzie przyczyniało się również pośrednio do realizacji innych celów szczegółowych w ramach priorytetu 4. tj.:

- odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów (4A);
- poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów (4B).

Ponadto, działanie Rolnictwo ekologiczne przyczynia się pośrednio do realizacji Priorytetu 5. Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmiany klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym, poprzez następujące cele szczegółowe:

- redukcja emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa (5D);
- promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie (5E).

Działanie realizuje także cele przekrojowe polityki rozwoju obszarów wiejskich, którymi są: innowacyjność, środowisko oraz przeciwdziałanie zmianie klimatu i przystosowanie się do niej.

8.2.11.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.11.3.1. Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego

Poddziałanie:

- 11.2 - Płatność na rzecz utrzymania ekologicznych praktyk i metod w rolnictwie

8.2.11.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Pakiety obejmują gospodarstwa ekologiczne po okresie konwersji. Płatność w przypadku upraw znajdujących się po okresie konwersji przysługuje maksymalnie do 5 lat realizacji zobowiązania.

Wszystkie uprawy deklarowane do wsparcia finansowego w ramach powyższych pakietów podlegają kontroli upoważnionych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi jednostek certyfikujących. Kontrola jednostek certyfikujących prowadzona jest corocznie i obejmuje wszystkie gospodarstwa po okresie

konwersji.

Wymogi wspólne dla wszystkich pakietów w ramach poddziałania 11.2 Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego:

1. Obowiązek posiadania planu działalności ekologicznej;
2. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody;
3. Obowiązek produkcji ekologicznej i odpowiedniego przeznaczenia plonu (m. in. do przetwórstwa, sprzedaży, przekazania do innych gospodarstw, spasanía).

Wymogi dodatkowe dla Pakietu 10. Uprawy sadownicze po okresie konwersji

1. Obowiązek corocznego wykonywania na plantacji zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych, w szczególności usuwanie odrostów i samosiewów;
2. Obowiązek utrzymania minimalnej obsady dla poszczególnych gatunków roślin z tolerancją do 10%.

8.2.11.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Do płatności w ramach pakietów są uprawnione gospodarstwa posiadające ważny certyfikat wydany przez upoważnioną jednostkę certyfikującą, zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym, tj. ustawą z dnia 25 czerwca 2009 r. *o rolnictwie ekologicznym* i Rozporządzeniem Rady (WE) nr 834/2007.

Płatności w ramach pakietów są przyznawane corocznie przez okres maksymalnie do 5 lat, beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie zobowiązanie w zakresie tych pakietów. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty. Jeśli beneficjent korzystał ze wsparcia w ramach *Poddziałania: Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne*, to płatność przysługuje przez okres po zakończeniu okresu przestawiania, ale nie dłużej niż maksymalnie 5 lat.

Dla Pakietów 7-11 płatność jest przyznawana do powierzchni, na której są uprawiane gatunki roślin określone na poziomie przepisów krajowych.

8.2.11.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe,
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007,
- Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym.

8.2.11.3.1.4. Beneficjenci

Rolnicy oraz grupy rolników, którzy dobrowolnie podejmują się przestrzegać praktyk i metod rolnictwa ekologicznego określonych w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 i spełniają definicję rolnika aktywnego zawodowo.

8.2.11.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Nie występują.

8.2.11.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha;
- prowadzi produkcję rolną, zgodnie z przepisami określonymi w ustawie o rolnictwie ekologicznym i rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 i posiada certyfikat wydany zgodnie z tymi przepisami;
- utrzymuje sad przez 2 lata po zakończeniu okresu zobowiązania w przypadku Pakietu 10. Uprawy sadownicze po okresie konwersji;
- posiada zwierzęta w przypadku Pakietu 11. Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji i Pakietu 12. Trwałe użytki zielone po okresie konwersji;
- posiada minimalną obsadę zwierząt w przypadku Pakietu 12. Trwałe użytki zielone po okresie konwersji.

8.2.11.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.11.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawka płatności: Pakiet 7. Uprawy rolnicze po okresie konwersji - 1190 zł/ha, Pakiet 8. Uprawy warzywne po okresie konwersji - 1446 zł/ha, Pakiet 9. Uprawy zielarskie po okresie konwersji - 1673 zł/ha, Pakiet 10. Uprawy sadownicze po okresie konwersji - 1756 zł/ha (podstawowe uprawy sadownicze), 1960 zł/ha (uprawy jagodowe) i 1025 zł/ha (ekstensywne uprawy sadownicze), Pakiet 11. Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji – 764 zł/ha, Pakiet 12. Trwałe użytki zielone po okresie konwersji - 631 zł/ha.

Stawki płatności są ustalone w oparciu o bilans kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach Pakietów 7 - 12. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono: utracony dochód (stratę wartości plonów), dodatkowe nakłady pracy, większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami oraz koszt rozrzucenia obornika. Natomiast po stronie korzyści: oszczędności w środkach do

produkcji (kosztach bezpośrednich).

Koszty transakcyjne:

Płatność będzie powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych obejmujących koszt corocznych kontroli wykonywanych przez upoważnione jednostki certyfikujące. Kwota ta będzie nie większa niż 20% rocznej stawki płatności.

W celu uniknięcia podwójnego finansowania, pomoc w ramach kosztów transakcyjnych przyznawana jest pod warunkiem, że wnioskodawca nie jest beneficjentem działania Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych w zakresie poddziałania „Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości” w części dotyczącej rolnictwa ekologicznego.

8.2.11.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.11.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.11.3.1.9.2. Działania łagodzące

8.2.11.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.11.3.1.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Zidentyfikowanie i zdefiniowanie istotnych elementów bazowych, w tym istotne obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013, odpowiednie kryteria i działania minimalne ustanowione zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) i (iii) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymagania dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie obowiązkowe wymagania ustanowione na mocy prawa krajowego

Opis metody oraz założeń i parametrów agronomicznych, w tym opis wymogów minimalnych określonych w art. 29 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania wykorzystanego jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających koszty dodatkowe, dochody utracone w wyniku podjętego zobowiązania, poziom kosztów transakcyjnych; w stosownych przypadkach metoda ta uwzględnia pomoc przydzieloną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności z tytułu praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska, w celu uniknięcia podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana przy innych jednostkach zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.11.3.2. Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne

Poddziałanie:

- 11.1 - Płatność na rzecz konwersji na ekologiczne praktyki i metody w rolnictwie

8.2.11.3.2.1. Opis rodzaju operacji

Pakiety obejmują gospodarstwa w okresie konwersji, tj. przestawiające się na produkcję metodami ekologicznymi.

Wszystkie uprawy deklarowane do wsparcia finansowego w ramach pakietów podlegają kontroli upoważnionych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi jednostek certyfikujących. Kontrola wykonywana przez jednostki certyfikujące corocznie obejmuje wszystkie gospodarstwa w okresie konwersji.

Wymogi wspólne dla wszystkich Pakietów Rolnictwa ekologicznego w ramach poddziałania 11.1 Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne:

1. Obowiązek posiadania planu działalności ekologicznej;
2. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody;
3. Obowiązek produkcji ekologicznej i odpowiedniego przeznaczenia plonu (m. in. do przetwórstwa, sprzedaży, przekazania do innych gospodarstw, spasanja).

Wymogi dodatkowe dla Pakietu 4. Uprawy sadownicze w okresie konwersji

1. Obowiązek corocznego wykonywania na plantacji zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych, w szczególności usuwanie odrostów i samosiewów;
2. Obowiązek utrzymania minimalnej obsady dla poszczególnych gatunków roślin z tolerancją do 10%.

8.2.11.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Do płatności w ramach pakietów są uprawnione gospodarstwa posiadające ważny certyfikat wydany przez upoważnioną jednostkę certyfikującą, zgodnie z przepisami o rolnictwie ekologicznym, tj. ustawą z dnia 25 czerwca 2009 r. *o rolnictwie ekologicznym* i Rozporządzeniem Rady (WE) nr 834/2007.

Płatności w ramach pakietów są przyznawane corocznie przez okres maksymalnie do 3 lat, beneficjentom, którzy dobrowolnie przyjmują na siebie zobowiązanie w zakresie tych pakietów. Płatność w całości lub w części rekompensuje utracony dochód i dodatkowo poniesione koszty.

Dla Pakietów 1- 5 płatność jest przyznawana do powierzchni, na której są uprawiane gatunki roślin określone w przepisach krajowych.

8.2.11.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie horyzontalne dla WPR,
- Rozporządzenie ws. płatności bezpośrednich,
- Rozporządzenie przejściowe,
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007,
- Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym.

8.2.11.3.2.4. Beneficjenci

Rolnicy oraz grupy rolników, którzy dobrowolnie podejmują się przejść na praktyki i metody rolnictwa ekologicznego określone w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 i spełniają definicję rolnika aktywnego zawodowo.

8.2.11.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.11.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność przyznawana jest beneficjentowi, jeżeli:

- posiada gospodarstwo rolne położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, o powierzchni użytków rolnych nie mniejszej niż 1 ha;
- prowadzi produkcję rolną, zgodnie z przepisami określonymi w ustawie o rolnictwie ekologicznym i rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 i posiada certyfikat wydany zgodnie z tymi przepisami;
- posiada zwierzęta w przypadku Pakietu 5. Uprawy paszowe na gruntach ornych w okresie konwersji i Pakietu 6. Trwałe użytki zielone w okresie konwersji;
- posiada minimalną obsadę zwierząt w przypadku Pakietu 6. Trwałe użytki zielone w okresie konwersji.

8.2.11.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

-

8.2.11.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawka płatności: Pakiet 1. Uprawy rolnicze w okresie konwersji – 1475 zł/ha, Pakiet 2. Uprawy warzywne w okresie konwersji – 2249 zł/ha, Pakiet 3. Uprawy zielarskie w okresie konwersji – 1673 zł/ha, Pakiet 4. Uprawy sadownicze w okresie konwersji – 2591 zł/ha (podstawowe uprawy sadownicze), 2239 zł/ha (uprawy jagodowe) oraz 1025 zł/ha (ekstensywne uprawy sadownicze), Pakiet 5. Uprawy paszowe na

gruntach ornych w okresie konwersji – 1100 zł/ha oraz Pakiet 6. Trwałe użytki zielone w okresie konwersji – 631 zł/ha.

Stawki płatności są ustalone w oparciu o bilans kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach pakietów 1 - 6. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono: utracony dochód (strata wartości plonów), dodatkowe nakłady pracy, większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami oraz koszt rozrzużenia obornika, natomiast po stronie korzyści oszczędności w środkach produkcji (kosztach bezpośrednich).

Koszty transakcyjne:

Płatność będzie powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych obejmujących koszt corocznych kontroli wykonywanych przez upoważnione jednostki certyfikujące. Kwota ta będzie nie większa niż 20% rocznej stawki płatności.

W celu uniknięcia podwójnego finansowania, pomoc w ramach kosztów transakcyjnych przyznawana jest pod warunkiem, że wnioskodawca nie jest beneficjentem działania Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych w zakresie poddziałania „Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości” w części dotyczącej rolnictwa ekologicznego.

8.2.11.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.11.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.11.3.2.9.2. Działania łagodzące

8.2.11.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.11.3.2.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Zidentyfikowanie i zdefiniowanie istotnych elementów bazowych, w tym istotne obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013, odpowiednie kryteria i działania minimalne ustanowione zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) i (iii) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie obowiązkowe wymogi ustanowione na mocy prawa krajowego

Opis metody oraz założeń i parametrów agronomicznych, w tym opis wymogów minimalnych określonych w art. 29 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania

wykorzystanego jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających koszty dodatkowe, dochody utracone w wyniku podjętego zobowiązania, poziom kosztów transakcyjnych; w stosownych przypadkach metoda ta uwzględnia pomoc przydzieloną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności z tytułu praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska, w celu uniknięcia podwójnego finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana przy innych jednostkach zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

8.2.11.4. *Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji*

8.2.11.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

Trudności w kontroli gospodarstw, w których produkcja metodami ekologicznymi prowadzona jest na części gospodarstwa oraz w odniesieniu do obowiązku wykonywania na plantacji zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych.

8.2.11.4.2. Działania łagodzące

Doprecyzowanie wymogów na etapie wdrażania.

Weryfikacja wykonania zabiegów pielęgnacyjnych przeprowadzana w trakcie kontroli na miejscu obejmuje sprawdzenie dokumentacji posiadanej przez rolnika (plan działalności ekologicznej i rejestr działalności ekologicznej) oraz ocenę stanu upraw / plantacji.

8.2.11.4.3. Ogólna ocena działania

Doprecyzowanie wymogów na etapie wdrażania pozwoli na uniknięcie ryzyka w realizacji działania. Po wprowadzeniu działań łagodzących nie będzie istniało ryzyko we wdrożeniu działania.

8.2.11.5. *Informacje dotyczące konkretnego działania*

Zidentyfikowanie i zdefiniowanie istotnych elementów bazowych, w tym istotne obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013, odpowiednie kryteria i działania minimalne ustanowione zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) i (iii) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013, odpowiednie minimalne wymogi dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz inne odpowiednie obowiązkowe wymogi ustanowione na mocy prawa krajowego

I. Identyfikacja i definicja odpowiednich wymagań podstawowych:

Wsparcie udzielane będzie wyłącznie w odniesieniu do zobowiązań, które wykraczają poza:

- a. odpowiednie obowiązkowe normy i wymagania ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia horyzontalnego dla WPR,
- b. odpowiednie kryteria i minimalne działania ustalone zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. c) ppkt (ii) oraz (iii) rozporządzenia ws. płatności bezpośrednich,
- c. odpowiednie minimalne wymagania dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin,
- d. inne odpowiednie obowiązkowe wymagania ustanowione ustawodawstwem krajowym.

Ad a)

Poszczególne normy dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska zostały określone w prawodawstwie krajowym, tj. w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie norm w zakresie dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska (Dz. U. z 2015 r., poz. 344 z późn. zm). Wymogi wzajemnej zgodności (SMR) określone są w Obwieszczeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wykazu wymogów określonych w przepisach Unii Europejskiej z uwzględnieniem przepisów krajowych wdrażających te przepisy (M. P. z 2015 r., poz. 329, z późn. zm.). Do odpowiednich obowiązkowych norm i wymogów zalicza się następujące elementy:

1. woda: (i) **SMR 1** „Przestrzega się wymagań z programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla wyznaczonych obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzenia rolniczego (OSN), na terenie których położone jest gospodarstwo rolne lub jego część”, (ii) **GAEC 3** „Zabrania się wprowadzania bezpośrednio i pośrednio do wód podziemnych określonych substancji szczególnie szkodliwych (nie dotyczy sytuacji, gdy substancje niebezpieczne są zawarte w ściekach bytowych i komunalnych). Zabrania się wprowadzania do gleby określonych substancji szczególnie szkodliwych (nie dotyczy sytuacji, gdy rolnik posiada pozwolenie wodnoprawne i przestrzega warunków w nim zawartych lub gdy substancje niebezpieczne są zawarte w ściekach bytowych i komunalnych),
2. gleba i zasoby węgla: (i) **GAEC 4** „Powierzchnię stanowiącą co najmniej 30 % gruntów ornych, położonych na obszarach zagrożonych erozją wodną, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, pozostawia się pod pokrywą glebową w terminie co najmniej od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego” (ii) **GAEC 6** „Zabrania się wypalania gruntów rolnych”,
3. krajobraz, minimalny poziom utrzymania: **GAEC 7** „Zabrania się niszczenia: drzew będących pomnikami przyrody, rowów, których szerokość nie przekracza 2 m oraz oczek wodnych, o łącznej powierzchni mniejszej niż 100 m². Zabrania się przycinania drzew i żywopłotów w okresie od 15 kwietnia do 31 lipca (z wyłączeniem wierzb, drzew owocowych i zagajników o krótkiej rotacji)”,
4. środki ochrony roślin: **SMR 10**: „Przestrzega się wymagań związanych z właściwym stosowaniem środków ochrony roślin, które obejmuje stosowanie zasad dobrej praktyki ochrony roślin i spełnianie warunków ustanowionych zgodnie z art. 31 rozporządzenia nr 1107/2009 i podanych na etykietach”.

Ad b)

Beneficjent powinien utrzymać użytki rolne w stanie, dzięki któremu nadają się one do wypasu lub uprawy bez konieczności podejmowania działań przygotowawczych wykraczających poza zwykłe metody rolnicze i zwykły sprzęt rolniczy w oparciu o kryteria określone w przepisach krajowych na podstawie ram ustanowionych przez Komisję Europejską, lub prowadzić działania minimalne, określane w przepisach krajowych, na użytkach rolnych utrzymujących się naturalnie w stanie nadającym się do wypasu lub

uprawy.

Powyższe zostało zdefiniowane w przepisach krajowych na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c ppkt iii rozp. nr 1307/2013 jako: *Przeprowadzenie corocznie, w terminie do dnia 31 lipca, przynajmniej jednego zabiegu agrotechnicznego, zapobiegającego rozprzestrzenianiu się niepożądanego rośliności.*

Ad c)

Odpowiednie minimalne wymagania dotyczące stosowania nawozów i środków ochrony roślin są określone w przepisach krajowych na poziomie ustaw i rozporządzeń:

(i) Ustawa o nawozach i nawożeniu (Dz. U. z 2015 r., poz. 625, z późn. zm.) wskazuje na maksymalną dawkę nawozu naturalnego tj. 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych (art. 17 ust. 3);

(ii) Rozporządzenia właściwych terytorialnie dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych wskazują, że na obszarach OSN, przy użytkowaniu zmiennym (kośno-pastwiskowym) i przy wypasie kwaterowym stosuje się obniżoną dawkę azotu w ilości do 85 kg N/ha/rok z nawozów płynnych naturalnych, bezpośrednio po pokosie/wypasie, ale nie później niż do dnia 15 sierpnia;

(iii) Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. Nr 137, poz. 984 oraz z 2009 r. Nr 27, poz. 169) wskazuje na wykaz substancji niebezpiecznych, których zabrania się wprowadzać do gleby na których prowadzona jest działalność rolnicza (wykaz I i II załącznika nr 11);

(iv) Ustawa o środkach ochrony roślin (Dz. U. z 2015 r., poz. 547) definiuje wymagania stosowania środków ochrony roślin w sposób bezpieczny dla zdrowia ludzi, zwierząt oraz dla środowiska, w odpowiednich odległościach od zbiorników i cieków wodnych oraz obowiązek stosowania integrowanej ochrony roślin przez użytkowników profesjonalnych (Art. 35, ust 1-3);

(v) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wymagań integrowanej ochrony roślin (Dz. U. z dnia 26 kwietnia 2013 r., poz. 505) określa zasady stosowania integrowanej ochrony roślin (§ 1 ust. 1 pkt. 1-4, 6 i ust. 2 pkt 1-3).

Ad d)

Inne odpowiednie wymagania określone w prawodawstwie krajowym zawarte w przepisach Ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r., poz. 1651 z późn. zm.) dotyczą: drzew stanowiących pomniki przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo krajobrazowych oraz stref ochrony ostoi.

Opis metody oraz założeń i parametrów agronomicznych, w tym opis wymogów minimalnych określonych w art. 29 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania wykorzystanego jako punkt odniesienia przy obliczeniach uzasadniających koszty dodatkowe, dochody utracone w wyniku podjętego zobowiązania, poziom kosztów transakcyjnych; w stosownych przypadkach metoda ta uwzględnia pomoc przydzieloną na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, w tym płatności z tytułu praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska, w celu uniknięcia podwójnego

finansowania; w stosownych przypadkach metoda przeliczeniowa zastosowana przy innych jednostkach zgodnie z art. 9 niniejszego rozporządzenia

Płatność ekologiczna wypłacana jest corocznie w formie zryczałtowanej i stanowi rekompensatę utraconych przychodów i dodatkowych kosztów poniesionych w związku z wymogami działania. Uwzględniono wymogi prawodawstwa UE oraz wytyczne KE.

Kalkulacje dotyczące stawek płatności dla działania Rolnictwo ekologiczne zostały opracowane przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w Warszawie (IERiGŻ-PIB). Oświadczenie potwierdzające adekwatność i dokładność obliczeń znajduje się w rozdziale 18.2. Wkład ekspercki wniósł do tych kalkulacji Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach. Założenia odnośnie wpływu poszczególnych wymagań Programu na zmiany przychodów i kosztów oparte są o ekspertyzy innych krajowych instytutów naukowo-badawczych, dane GUS, ODR, IJHARS, IBMER, oraz konsultacje i szacunki eksperckie. Wykorzystano dane z lat 2010-2012.

W kalkulacjach stawek dla Pakietów 1 i 7 *Uprawy rolnicze* (w okresie konwersji i po okresie konwersji) uwzględniono średnie przychody i koszty dla koszyka zbóż ważonego strukturą zasiewów (pszenica, żyto, jęczmień, pszenżyto, kukurydza na ziarno).

Stawki dla Pakietów 2 i 8 *Uprawy warzywne* i dla Pakietów 4 i 10 *Uprawy sadownicze* (w okresie konwersji i po okresie konwersji) policzono jako średnie (ważone powierzchnią uprawy) stawek oszacowanych oddzielnie dla czterech grup warzyw i trzech grup upraw sadowniczych. Grupy te zostały wyodrębnione na podstawie wysokości SGM, wartości produkcji oraz podobieństw agrotechniki w celu uproszczenia i zobiektywizowania obliczeń. Dodatkowo, na podstawie tych wyliczeń w Pakietach 4 i 10 *Uprawy sadownicze* wyodrębniono dwie stawki, dla: (a) podstawowych upraw sadowniczych oraz (b) ekstensywnych upraw sadowniczych.

W kalkulacjach stawek dla Pakietów 3 i 9 *Uprawy zielarskie* (w okresie konwersji i po okresie konwersji) uwzględniono średnie przychody i koszty dla koszyka tych upraw (mięta pieprzowa - 50%, melisa - 50%).

W kalkulacjach stawek dla Pakietów 5 i 11 *Uprawy paszowe na gruntach ornych* (w okresie konwersji i po okresie konwersji) uwzględniono średnie przychody i koszty dla koszyka tych upraw (kukurydza na zielonkę, motylkowe pastewne, inne pastewne i trawy, strączkowe pastewne), według struktury zasiewów z lat 2010-2012.

W kalkulacji stawek Pakietów 1, 5, 7 i 11 *Uprawy rolnicze* i *Uprawy paszowe* (w okresie konwersji i po konwersji) zapewniono brak podwójnego finansowania z tytułu jednoczesnego wprowadzenia wymogu dywersyfikacji upraw w ramach systemu płatności bezpośrednich, jako wymogu częściowo „nakładającego się” z wymogiem poprawnego zmianowania wynikającym z zasad rolnictwa ekologicznego. Taka korekta nie dotyczy pozostałych pakietów tego działania realizowanych na gruntach ornych z uwagi na brak ryzyka podwójnego finansowania, związany z typową, zdywersyfikowaną strukturą upraw w gospodarstwach uczestniczących w tych pakietach (gospodarstwa warzywnicze i zielarskie).

Stawki dla upraw warzywnych i sadowniczych policzono oddzielnie dla czterech rejonów kraju, różnicując obliczenia w oparciu o dane FADN i na ich podstawie obliczono średnie stawki dla kraju. Różnice regionalne w oszacowanych stawkach wynikają przede wszystkim z różnic w efektywności ekonomicznej gospodarstw odzwierciedlonej w wynikach rachunkowości rolnej FADN. Są one konsekwencją różnic strukturalnych rolnictwa w analizowanych regionach, tj. zarówno różnic w wielkości gospodarstw, jak i różnic w strukturze produkcji (produkcji i typów rolniczych gospodarstw), a w mniejszym stopniu różnic w warunkach ekonomiczno-przyrodniczych. Wyliczenia te nie dają zatem wystarczających (jednoznacznych)

podstaw do różnicowania regionalnego stawek. Ujednolicenie stawek w skali kraju jest także uzasadnione dużą liczbą pakietów działania i tym samym silnym dopasowaniem każdego z nich do określonych warunków. Na ujednolicenie warunków i cech beneficjentów poszczególnych pakietów w skali kraju będzie mieć też wpływ degresywność stawek.

Dla niektórych pakietów działania podjęto decyzję o zastosowaniu stawki niższej niż wynikająca z bilansu utraconego dochodu i dodatkowych poniesionych kosztów. Kierowano się przy tym doświadczeniami PROW 2007-2013, w szczególności, liczbą aplikacji w latach 2010-2013, świadczącą o stopniu „atrakcyjności” stosowanych stawek. Brano także pod uwagę uwarunkowania rynkowe i zakładane cele danego pakietu w PROW 2014-2020 oraz ograniczenia budżetowe.

Pełne wyliczone stawki zastosowano w pakietach dotyczących upraw warzywnych (Pakiety 2. i 8.) i upraw sadowniczych (Pakiety 4. i 10.). W pozostałych pakietach działania zastosowano stawki odpowiadające 80% lub 85% poziomów wyliczonych. Zmianą zgłoszoną w 2018 roku podwyższono (do pełnej wysokości wyliczonej w Kalkulacji płatności stawki) stawki płatności w pakietach dotyczących upraw rolniczych (Pakiety 1. i 7.), upraw paszowych (Pakiety 5. i 11.) oraz trwałych użytków zielonych (Pakiety 6. i 12.).

Zakłada się możliwość zmian stawek w stosunku do wartości wyliczonych w trakcie realizacji działania.

Biorąc pod uwagę, że pierwotnie wyliczone stawki płatności ekologicznych opierały się na danych z lat 2010-2012 oraz mając na względzie dwuletni okres przejściowy, zmianą zgłoszoną w 2020 r. dokonano aktualizacji tych stawek.

Aktualizacji stawek płatności dokonał IERiGŻ–PIB wykorzystując dane liczbowe zgromadzone w latach 2015-2017 (oświadczenie potwierdzające adekwatność i dokładność obliczeń znajduje się w rozdziale 18.2.).

Stawki płatności zostały opracowane z wykorzystaniem publikacji statystycznych GUS, opracowań naukowych IERiGŻ-PIB i innych instytucji, wyników monitoringu Rachunków Ekonomicznych dla Rolnictwa (RER) prowadzonego w IERiGŻ-PiB we współpracy z GUS na potrzeby Eurostatu. Do charakterystyki technologii produkcji stosowanych w różnych grupach gospodarstw rolnych wykorzystano polskie i zagraniczne katalogi norm i normatywów oraz ekspertyzy sporządzone w instytutach naukowo-badawczych: IUNG-PIB w Puławach, ITP w Falentach koło Warszawy i Instytucie Ogrodnictwa w Skierniewicach oraz kalkulacje sporządzone przez wybrane ODR-y. Korzystano również z porad ekspertów.

W aktualizacji stawek płatności ekologicznych uwzględniono zarówno bieżącą wartość utraconego plonu (zmiany cen skupu produktów rolnych), jak również wzrost kosztów środków produkcji. Kalkulacje oparto, m.in. na wskaźniku zmian cen towarów i usług zakupywanych na cele bieżącej produkcji rolniczej - wzrost o 15,4% (sztuczne nawozy mineralne, środki ochrony roślin, itp.), wzroście kosztów roboczogodziny z 11,96 zł/h (średnia z lat 2010-2012) do 15,4 zł/h (średnia z lat 2015-2017) oraz wzroście kosztów zakupu i roztrząsania obornika z 14 zł/t do 33 zł/t. Uwzględniono, również spadek cen oleju napędowego z 5,06 zł/l do 4,49 zł/l. Wykorzystano ceny skupu opracowane przez Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego oraz skorygowano je wskaźnikiem zmiany cen produktów rolnych.

8.2.11.6. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Zasady łączenia pakietów/działań

Łączenie pakietów na poziomie działania Rolnictwo ekologiczne

Nie dopuszcza się realizowania różnych pakietów na tej samej powierzchni.

Łączenie Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego oraz Rolnictwa ekologicznego

Zgodnie z art. 28 (8) rozporządzenia UE nr 1305/2013 wsparcie udzielane w ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego nie może być udzielane na zobowiązania objęte działaniem Rolnictwo ekologiczne. W ramach jednego gospodarstwa mogą być realizowane zobowiązania zarówno w ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego, jak i działania Rolnictwo ekologiczne, pod warunkiem ich realizacji na innej powierzchni. Powyższe nie ma zastosowania w przypadku realizacji Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone oraz działania Rolnictwo ekologiczne, których nie można łączyć w gospodarstwie, gdyż w ramach Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone beneficjent realizuje zobowiązanie na obszarze całego gospodarstwa rolnego.

Płatności z tytułu działania Rolnictwo ekologiczne nie mogą być przedmiotem podwójnego finansowania, o którym mowa w art. 29 ust. 4 akapit drugi rozporządzenia EFRROW.

Na potrzeby realizacji działania Rolnictwo ekologiczne przyjmuje się, określone w przepisach krajowych, współczynniki przeliczeniowe DJP opracowane na podstawie badań naukowych przez Instytut Zootechniki-PIB.

Krajowe współczynniki przeliczeniowe DJP uwzględniające poszczególne grupy technologiczne zwierząt w pełni odpowiadają rzeczywistym warunkom produkcyjnym, pod względem użytych ras, procesów technologicznych, produktywności i są stosowane w wielu aspektach gospodarczych.

W przypadku działania Rolnictwo ekologiczne przewiduje się, że zastosowane warunki przystąpienia do programu, wymogi, a także degresywność pomocy, zapewnią właściwe ukierunkowanie wsparcia.

Beneficjenci, którzy rozpoczęli realizację programu rolnośrodowiskowego w roku 2014 r. w ramach PROW 2007-2013 w zakresie Pakietu 2. Rolnictwo ekologiczne mogą zgodnie z art. 27 ust. 12 Rozporządzenia Komisji (WE) NR 1974/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. *ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)* (Dz.U. L 368 z 23.12.2006, str. 15), dostosować zobowiązania i przejść w 2015 r. na zasady i warunki oraz odpowiednie progi degresywności określone dla analogicznych pakietów w działaniu Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020.

Długość trwania zobowiązania, w przypadku jeśli beneficjent zdecyduje się na przejście w 2015 r. na zasady i warunki określone dla analogicznych pakietów w działaniu Rolnictwo ekologiczne PROW 2014–2020 będzie wynosiła łącznie 5 lat (w tym 1 rok w ramach PROW 2007-2013 i 4 lata w ramach PROW 2014-2020).

Długość trwania zobowiązania ekologicznego w ramach działania Rolnictwo ekologiczne podjętego od

2021 r. będzie wynosiła łącznie 3 lata.

8.2.12. M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)

8.2.12.1. Podstawa prawna

Art. 31. rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013.

8.2.12.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Działanie to jest instrumentem wsparcia finansowego dla rolników, którzy prowadzą działalność rolniczą na obszarach górskich i innych obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (obszary ONW).

Realizacja tego działania ma ułatwić rolnikom kontynuowanie rolniczego użytkowania ziemi, a także umożliwić zachowanie walorów krajobrazowych obszarów wiejskich oraz utrzymanie i promowanie zrównoważonych systemów działalności rolniczej na tych terenach. W efekcie, wsparcie to będzie wpływało na utrzymanie żywotności obszarów wiejskich i na zachowanie różnorodności biologicznej.

Wkład działania w przeciwdziałanie marginalizacji gruntów i ich wypadaniu z produkcji rolnej

Wsparcie ONW w powiązaniu z innymi instrumentami WPR przeciwdziała marginalizacji i wypadaniu gruntów z produkcji rolnej. W Polsce po 2005 roku obserwowane jest zmniejszenie powierzchni odłogów (spadek z 6,5% do 2,9% powierzchni użytków rolnych w 2008 roku). Tendencja ta wskazuje, że podstawowy cel działania, polegający na motywacji rolników do ciągłości w użytkowaniu gruntów o niskiej produktywności lub charakteryzujących się innymi utrudnieniami (np. trudne warunki klimatyczne, strukturalne) w Polsce jest realizowany. Dla porównania w latach 2000-2005 spadek odsetka odłogów i ugorów wyniósł tylko 0,7%. W szczególności, wsparcie dla ONW typ górski i specyficzny (obejmujących w Polsce obszary górskie i podgórskie), przyczynia się do utrzymania działalności rolniczej na najmniej produktywnych glebach położonych głównie na stokach o dużym spadku. Z uwagi na przewagę stoków północnych w polskiej części Karpat i wcześniej pojawiającej się i długo zalegającej pokrywy śnieżnej, możliwości uprawy zbóż ozimych (żyta i pszenicy) są bardzo ograniczone. Ponadto w ramach ONW typ specyficzny wspierane są obszary o wysokich walorach przyrodniczych i turystycznych, na terenie których ważne jest utrzymanie prowadzenia działalności rolniczej. Walory przyrodnicze i turystyczne rosną wraz ze wzrostem udziału na danym obszarze powierzchni TUZ, lasów, bądź wód i innych obszarów nie poddanych silnej antropopresji. Duży udział obszarów cennych przyrodniczo przekłada się jednocześnie na mały udział użytków rolnych i ekonomiczne utrudnienia związane z niską koncentracją produkcji rolniczej. Stwarza to zwiększone ryzyko zaniechania gospodarowania gruntami na tych terenach.

Płatności ONW przyczyniają się do utrzymywania na tych obszarach obowiązkowych praktyk dobrej kultury rolnej, w tym przeciwdziałających erozji wodnej.

Rekompensowanie niższej naturalnej produktywności tych obszarów, zgodnie z celami rozporządzenia nr 1305/2013, pozwala na pełniejsze ich włączenie w realizację krajowych i unijnych celów w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego i zrównoważonego rozwoju, zarówno w wymiarze środowiskowym jak i

terytorialnym.

Wkład działania w realizację celów środowiskowych Programu

Kryteria delimitacji obecnych obszarów ONW (tj. jakość gleb, klimat, ukształtowanie terenu oraz wysokie walory przyrodnicze i turystyczne) determinują znacznie wyższy (niż poza obszarami ONW) udział obszarów o przewadze ekstensywnego rolnictwa i o szczególnych walorach środowiskowych. Dzięki temu wsparcie do ONW wzmacnia efekty innych instrumentów i polityk pro-środowiskowych UE. W szczególności z uwagi na fakt, iż ok. 80% obszarów Natura 2000, 72% trwałych użytków zielonych oraz 67% użytków rolnych zgłoszonych do Programu rolnośrodowiskowego PROW 2007-2013 znajduje się w granicach ONW. Obszary te charakteryzują się korzystniejszymi wskaźnikami środowiskowymi. Szacuje się, że w latach 2007-2009, wskaźnik FBI35 był średnio o 24% wyższy na obszarach z dużym udziałem ONW i Programu rolnośrodowiskowego niż na pozostałych terenach. Na obszarach ONW istnieje słabsza tendencja w stronę zmniejszania mozaikowatości gruntów rolnych niż poza ONW (mierząc wskaźnikiem różnorodności krajobrazu - ang. Patch Density Index). Z analiz wynika także, iż na obszarach ONW, w związku z bardziej ekstensywną gospodarką rolną, obserwowane jest ograniczenie zapasów azotu mineralnego w glebie, szczególnie w okresie jesiennym, co wpływa na zmniejszenie ryzyka wymywania azotu do wód.

Wkład działania w realizację celów klimatycznych Programu

Obszary ONW w Polsce zlokalizowane są głównie na glebach lekkich – jakość gleb jest podstawowym kryterium wyznaczenia obszarów z ograniczeniami naturalnymi. Na tych obszarach, charakteryzujących się niższą glebową pojemnością wodną i tym samym podatnością na stres wodny znacznie trudniej (i) wprowadzić do produkcji nowe uprawy, (ii) zwiększać dywersyfikację upraw, (iii) zastosować w płodozmianie międzyplony, czy (iv) zmiany w systemach uprawy, warunkujące adaptację do zachodzących zmian klimatycznych.

Ponadto, wśród kryteriów nowej delimitacji ONW znajduje się kryterium związane z niskim odczynem gleb ($\text{pH w H}_2\text{O} \leq 5$), który jest elementem silnie limitującym produkcję rolną. W glebach kwaśnych materia organiczna ma nietrwały charakter i jej akumulacja jest ograniczona, co sprzyja wzrostowi emisji dwutlenku węgla do atmosfery i zmniejsza odporność tych gleb na erozję w sytuacji intensywnych opadów.

Dodatkowe wsparcie w formie płatności ONW zwiększy tym samym zdolności adaptacyjne tych obszarów do zmian klimatu.

Wsparcie w ramach tego działania udzielane jest w celu zrekompensowania rolnikom wszystkich lub części dodatkowych kosztów oraz utraconych dochodów związanych z ograniczeniami dla produkcji rolnej na danym obszarze ONW.

Wsparcie w ramach tego działania obejmuje następujące poddziałania:

(13.1)[1] płatności dla obszarów górskich (ONW typ górski), art. 32, ust 1, lit. a rozporządzenia nr 1305/2013.

(13.2) płatności dla obszarów innych niż obszary górskie, charakteryzujących się znaczącymi ograniczeniami naturalnymi (ONW z ograniczeniami naturalnymi), art. 32, ust 1, lit. b rozporządzenia nr

1305/2013.

(13.3) płatności dla innych obszarów charakteryzujących się szczególnymi ograniczeniami (ONW typ specyficzny), art. 32, ust 1, lit. c rozporządzenia nr 1305/2013.

W ramach poddziałania **ONW typ górski** (13.1) wsparcie będzie udzielane w celu zrekompensowania efektów istniejących utrudnień w produkcji rolnej na obszarach górskich w stosunku do gospodarstw położonych poza granicami obszarów górskich. Obszary górskie, kwalifikujące się do wsparcia, charakteryzują się znacznymi ograniczeniami możliwości użytkowania gruntów i znacznym wzrostem kosztów produkcji w związku z występowaniem mniej korzystnych niż w nizinnej części Polski warunków klimatycznych, krótszego okresu wegetacyjnego oraz zbyt stromych zboczy do użycia sprzętu mechanicznego lub wymagających użycia bardzo drogiego sprzętu specjalistycznego.

Ponadto warunki przyrodnicze gór nie pozwalają na intensyfikację produkcji i chów wysokoprodukcyjnych ras zwierząt. Dlatego też, w strukturze gruntowej gospodarstw na tych obszarach dominują użytki zielone, predestynowane do utrzymywania w sposób ekstensywny o wiele mniej wymagających gatunków zwierząt takich jak owce czy bydło. Stwierdzona niska rentowność produkcji w sektorze rolnym przy jego unikalności w skali Polski, implikują konieczność indywidualnego podejścia do tych obszarów.

Dlatego wsparcie w ramach ONW typ górski będzie zróżnicowane w zależności od systemu rolniczego. Gospodarstwa rolne posiadające minimalną obsadę zwierząt (co najmniej 0,5 DJP/ha UR w całym gospodarstwie), otrzymają wyższą rekompensatę, ponieważ ich koszty produkcji wobec porównywalnych gospodarstw rolnych położonych poza obszarami o niekorzystnych warunkach gospodarowania są wyższe. Ponadto z uwagi na niższą wydajność zwierząt utrzymywanych na obszarach górskich gospodarstwa uzyskują niższe przychody. Jednocześnie, w porównaniu do gospodarstw położonych na obszarach ONW górskich i podgórskich specjalizujących się w uprawie polowej, gospodarstwa te charakteryzuje niższa opłacalność (mierzona stosunkiem wartości produkcji ogółem do kosztów ogółem), a także niższy dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną rodziny.

W ramach poddziałania **ONW z ograniczeniami naturalnymi** (13.2) wsparcie będzie udzielane w celu zrekompensowania efektów istniejących utrudnień w produkcji rolnej na obszarach nizinnych, położonych poza granicami obszarów górskich, wynikających ze skumulowania występowania na tych obszarach ograniczeń naturalnych, tj. niskiej temperatury, niekorzystnej tekstury i kamienistości gleby, ograniczonej głębokości uкорнення, niekorzystnych właściwości chemicznych, dużego nachylenia terenu w stosunku do obszarów, na których takie ograniczenia nie występują.

W ramach poddziałania **ONW typ specyficzny** (13.3) wsparcie będzie udzielane w celu zrekompensowania efektów istniejących utrudnień w produkcji rolnej na obszarach innych niż obszary górskie, na których występują specyficzne ograniczenia w stosunku do gospodarstw położonych na obszarach, na których takie ograniczenia nie występują. Na obszarach tych niezbędne jest kontynuowanie rolniczego użytkowania ziemi w celu zachowania lub poprawy środowiska, utrzymania terenów wiejskich, zachowania potencjału turystycznego obszaru lub w celu ochrony linii brzegowej.

Podobnie jak w poddziałaniu ONW typ górski na obszarach kwalifikujących się do ONW typ specyficzny (które spełniają warunek „co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.”) proponuje się zróżnicowanie wsparcia w zależności od systemu rolniczego. Gospodarstwa rolne posiadające minimalną obsadę zwierząt (co najmniej 0,5 DJP/ha UR w całym gospodarstwie) otrzymają wyższą rekompensatę, ponieważ ich koszty produkcji wobec porównywalnych gospodarstw rolnych położonych poza obszarami o niekorzystnych warunkach gospodarowania są wyższe. Ponadto, z uwagi na

niższą wydajność zwierząt utrzymywanych na obszarach podgórskich, gospodarstwa uzyskują niższe przychody.

W zależności od typu ONW (poddziałania) oraz systemu rolniczego dla ONW typ górski i ONW typ specyficzny (podgórskie), obowiązują różne stawki płatności z tytułu gospodarowania na obszarach ONW.

[1] Kodyfikacja działań zgodna z Rozporządzeniem Wykonawczym Komisji (UE) nr 808/2014.

Cele szczegółowe i cele przekrojowe

Działanie Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami przyczynia się bezpośrednio do realizacji Priorytetu 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem, a w szczególności celu szczegółowego:

- odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów (4A).

Oprócz głównego celu szczegółowego (powyżej), działanie Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami będzie przyczyniało się również pośrednio do realizacji innych celów szczegółowych w ramach priorytetu 4. tj.:

- poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów (4B);
- zapobiegania erozji gleby i poprawy gospodarowania glebą (4C).

Działanie będzie przyczyniało się również do realizacji priorytetu 5 wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym w zakresie adaptacji do zmian klimatu.

Działanie będzie realizować także cele przekrojowe polityki rozwoju obszarów wiejskich w zakresie środowiska oraz przeciwdziałania zmianom klimatu i przystosowania się do nich.

W ramach niniejszego działania wsparcie udzielane jest także ze środków Europejskiego Instrumentu Odbudowy, przy zastosowaniu tych samych zasad i w celu realizacji tych samych celów.

8.2.12.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.12.3.1. Płatności ONW

Poddziałanie:

- 13.1 - Rekompensata na obszarach górskich
- 13.2 - Rekompensaty na rzecz innych obszarów charakteryzujących się szczególnymi ograniczeniami naturalnymi

- 13.3 - Rekompensaty na rzecz innych obszarów charakteryzujących się szczególnymi ograniczeniami

8.2.12.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie w ramach tego działania obejmuje następujące poddziałania:

(13.1) płatności dla obszarów górskich (ONW typ górski),

(13.2) płatności dla obszarów innych niż obszary górskie, charakteryzujących się znaczącymi ograniczeniami naturalnymi (ONW z ograniczeniami naturalnymi),

(13.3) płatności dla innych obszarów charakteryzujących się szczególnymi ograniczeniami (ONW typ specyficzny).

8.2.12.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Płatność ryczałtowa, jednoroczna, do hektara użytków rolnych położonych na obszarach ONW.

Stawka płatności jest ustalona w oparciu o bilans kosztów i utraconych dochodów, wynikających z występowania ograniczeń naturalnych lub innych szczególnych ograniczeń na danym obszarze, obliczona przez porównanie z obszarami, które nie charakteryzują się takimi ograniczeniami.

8.2.12.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) nr 807/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i wprowadzające przepisy przejściowe,

Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) nr 808/2014 z dnia 17 lipca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW),

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i (WE) nr 485/2008,

Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) nr 640/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli oraz warunków odmowy lub wycofania płatności oraz do kar administracyjnych mających zastosowanie do płatności bezpośrednich, wsparcia rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności,

Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) nr 809/2014 z dnia 17 lipca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli, środków rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności,

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 637/2008 i rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009,

Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) nr 639/2014 z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie uzupełnienia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 ustanawiającego przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz zmiany załącznika X do tego rozporządzenia,

Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) nr 641/2014 z dnia 16 czerwca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 ustanawiającego przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej,

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1310/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające niektóre przepisy przejściowe w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 1305/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady w zakresie środków i ich rozdziału w odniesieniu do roku 2014, a także i zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009 oraz rozporządzenia (UE) nr 1307/2013, (UE) nr 1306/2013 i (UE) nr 1308/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady w zakresie ich stosowania w roku 2014.

8.2.12.3.1.4. Beneficjenci

Rolnicy aktywni zawodowo, którzy użytkują grunty rolne położone na obszarach z utrudnieniami naturalnymi lub innymi szczególnymi utrudnieniami.

8.2.12.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.12.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana, jeżeli:

- beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą na obszarach ONW;
- działki rolne, których dotyczy pomoc, są użytkowane jako użytki rolne;

- powierzchnia użytków rolnych należących do danego gospodarstwa rolnego, położonych w granicach ONW i wykorzystywanych do produkcji rolniczej, wynosi co najmniej 1 ha.

8.2.12.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Nie dotyczy (wykluczenie kryteriów wyboru na mocy art. 49 rozporządzenia EFRROW).

8.2.12.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Stawki płatności zostały zróżnicowane w zależności od typu obszaru ONW w celu właściwego uwzględnienia siły ograniczeń naturalnych dla produkcji rolnej na danym obszarze, co powinno zapewnić właściwą skuteczność pod względem przeciwdziałania porzucaniu gruntów i utracie różnorodności biologicznej.

Podział na strefy ONW z ograniczeniami naturalnymi został wykonany w oparciu o wartość wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP):

- do ONW z ograniczeniami naturalnymi strefy I zostały zakwalifikowane obszary z wartością WWRPP powyżej 52 punktów;
- do ONW z ograniczeniami naturalnymi strefy II zostały zakwalifikowane obszary z wartością WWRPP poniżej 52 punktów.

W ramach ONW typ specyficzny również wprowadzony został podział na strefy. Do ONW typ specyficzny strefa I zostały zakwalifikowane obszary:

- z wartością WWRPP od 52,1 do 66 punktów oraz wartością wskaźnika cenności przyrodniczo-turystycznej (WCPT) powyżej 35,6 punktów oraz
- z wartością WWRPP od 66,1 do 72,5 punktów oraz wartością wskaźnika cenności przyrodniczo-turystycznej (WCPT) powyżej 53,4 punktów.

Do ONW typ specyficzny strefa II zostały zakwalifikowane obszary w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m. Ponadto do ONW typ specyficzny strefa II zostały zakwalifikowane obszary z niekorzystnymi warunkami dla produkcji rolnej (wartość WWRPP poniżej 52 punktów), które nie zostały zakwalifikowane do ONW z ograniczeniami naturalnymi na podstawie kryteriów biofizycznych (jest to ok. 1,6% UR).

Stawki płatności zostały skalkulowane z uwzględnieniem wymogu, co do minimalnej średniej stawki płatności na hektar powierzchni w gospodarstwie, na jaką przyznaje się wsparcie. Obowiązuje także zasada degresywności stawek.

Stawki płatności dla poszczególnych typów ONW:

1. górski:

- 450 zł/ha/rok;
- 750 zł/ha UR/rok - dotyczy gospodarstw z obsadą zwierząt trawożernych na poziomie co najmniej

0,5 DJP/ha UR (obsada liczona na UR w całym gospodarstwie).

2. z ograniczeniami naturalnymi:

- strefa I - 179 zł/ha/rok;
- strefa II - 264 zł/ha/rok.

3. specyficzny:

- strefa I - 179 zł/ha/rok;
- strefa II:
 - 264 zł/ha/rok;
 - 550 zł/ha UR/rok - dotyczy gospodarstw z obsadą zwierząt trawożernych na poziomie co najmniej 0,5 DJP/ha UR (obsada liczona na UR w całym gospodarstwie).

8.2.12.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.12.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.12.3.1.9.2. Działania łagodzące

Brak

8.2.12.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.12.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.12.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Określenie poziomu progowego powierzchni na gospodarstwo, na podstawie którego państwo członkowskie oblicza degresywność płatności

[Wyznaczenie obszarów z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami] Opis poziomu lokalnej jednostki zastosowanego do wyznaczenia obszarów.

[Wyznaczenie obszarów z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami] Opis zastosowania metody, w tym kryteria, o których mowa w art. 32 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 dla wyznaczenia trzech kategorii obszarów, o których mowa w tym artykule, wraz z opisem i wynikami działań dostosowawczych dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami, innych niż obszary górskie

8.2.12.4. *Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji*

8.2.12.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

Brak

8.2.12.4.2. Działania łagodzące

Przejściowe płatności dla rolników, którzy na skutek nowej delimitacji utracili wsparcie w ramach ONW typ nizinny (ONW z ograniczeniami naturalnymi) (zgodnie z zapisami art. 31, ust. 5 rozporządzenia nr 1305/2013).

Lata	Poziom płatności przejściowych
2019	80% płatności ONW w PROW 2007-2013
2020	25 Euro/ha

W wyniku stopniowego zmniejszania poziomu płatności, w 2020 r. płatność wyniesie 25 Euro/ha.

Płatności przejściowe podlegają degresywności na poziomie gospodarstwa, w zależności od łącznej powierzchni działek rolnych lub ich części objętych pomocą, według progów degresywności ustalonych dla płatności ONW.

8.2.12.4.3. Ogólna ocena działania

Kryteria kwalifikowalności będą możliwe do weryfikacji.

8.2.12.5. *Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku*

Wsparcie przyznawane jest w formie rocznej płatności udzielanej na hektar użytków rolnych, stanowiącej iloczyn stawki ustalonej dla danego typu ONW oraz ilości hektarów zgłoszonych przez rolnika, z uwzględnieniem degresywności stawek.

Stawki płatności z tytułu gospodarowania na obszarach ONW zostały ustalone oddzielnie dla różnych typów ONW oraz w zależności od systemu rolniczego dla ONW typ górski i ONW typ specyficzny (które

spełniają warunek „co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.”).

Kalkulacje stawek płatności zostały wykonane przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - Państwowy Instytut Badawczy w Warszawie (IERiGŻ-PIB). Oświadczenia potwierdzające adekwatność i dokładność obliczeń znajdują się w rozdziale 18. Centralnym elementem obliczeń są wyniki polskiego FADN i IERiGŻ-PIB, które zawierają charakterystyki przychodów i kosztów bezpośrednich odnoszących się do polskich gospodarstw rolnych. Do analizy wybrano gospodarstwa, które prowadziły rachunkowość rolną dla polskiego FADN pomijając gospodarstwa o intensywnych kierunkach produkcji (głównie uprawy ogrodnicze i intensywna produkcja mleczna). Zbiorowość gospodarstw podzielono na dwie grupy, **pierwsza**, która znajduje się na obszarach ONW, **druga** z użytkami rolnymi poza obszarami ONW. Pozwoliło to na określenie wysokości dodatkowych kosztów i utraconych dochodów na terenach ONW przez porównanie z obszarami, które nie charakteryzują się ograniczeniami naturalnymi ani innymi szczególnymi ograniczeniami. W tym celu posłużono się kategorią dochodu netto w przeliczeniu na ha użytków rolnych.

Z uwagi na duży udział powierzchni użytków rolnych określonych jako ONW typ z ograniczeniami naturalnymi, dla tej kategorii ONW, w celu weryfikacji, wykonano pomocnicze szacunki z zastosowaniem metody wykorzystanej do wyliczeń stawek dla okresu 2007-2013. Jest to metoda oparta na modelu optymalizacyjnym dla zbioru głównych typów gospodarstw, reprezentujących około 90% obszaru użytków rolnych w Polsce (pominięto gospodarstwa specjalistyczne i intensywne, w tym drobiarskie, szklarniowe a także położone na terenach górskich). Te dodatkowe wyliczenia wskazały na wyższe poziomy stawek w stosunku do wyliczeń metodą zasadniczą.

W przypadku obszarów ONW wyznaczonych według nowych metod (tj. ONW z ograniczeniami naturalnymi oraz ONW typ specyficzny) dokonano stosownych kalkulacji stawek.

Dla wprowadzonego zróżnicowania wsparcia od systemu rolniczego, IERiGŻ-PIB oraz Instytut Zootechniki – PIB przygotowały stosowne analizy i kalkulacje.

Z danych Polskiego FADN za lata 2014-2016 r. wynika, że na obszarach ONW górskich i podgórskich stosunek wartości produkcji ogółem do kosztów ogółem w przypadku gospodarstw specjalizujących się w uprawie polowej wynosi 1,14, podczas gdy w przypadku gospodarstw specjalizujących się w chowie zwierząt trawożernych relacja ta wynosi 0,99. Podobnie, dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego w przeliczeniu na osobę pełnozatrudnioną rodziny jest wyższy w grupie gospodarstw specjalizujących się w uprawie polowej (wynosi 47,8 tys. PLN/FWU) niż w grupie gospodarstw specjalizujących się w chowie zwierząt trawożernych (w przypadku których wynosi 29,0 tys. PLN/FWU). Powyższe dane uzasadniają potrzebę stosowania wyższego poziomu wsparcia na hektar w odniesieniu do gospodarstw posiadających określoną minimalną obsadę zwierząt.

Ponadto, wykonane analizy dowodzą, że gospodarstwa ze zwierzętami trawożernymi z terenów ONW górskich i podgórskich na tle analogicznych gospodarstw spoza terenów ONW, miały mniejszą powierzchnię użytków rolnych (UR) i większy w niej udział odlogów. Ponadto, charakteryzował je również znacznie większy udział trwałych użytków zielonych (TUZ) w powierzchni UR. Dochody z tych gospodarstw w porównaniu do gospodarstw rolnych położonych poza tymi regionami są wyraźnie niższe. Wynika to z faktu, że gospodarstwa te prowadzą chów zwierząt gospodarskich w obiektywnie niekorzystnych warunkach środowiskowych takich jak m.in. zróżnicowanie warunków terenowych (uzależnienie od zmiennych warunków klimatycznych) czy sezonowa zmienność dostępności pasz, co znacząco ogranicza chów wysoko wydajnych ras zwierząt. Rolnicy są zmuszeni do utrzymania zwierząt przystosowanych do tych warunków klimatycznych, jednak o znacząco mniejszych wydajnościach

produkcyjnych. Dane jednoznacznie wskazują, że gospodarstwa rolne posiadające zwierzęta na terenach górskich i podgórskich, powinny otrzymywać wyższą rekompensatę. Ma to szczególne znaczenie w małych gospodarstwach rolnych (przeważających na obszarach górskich i podgórskich), gdzie wobec małej skali produkcji i wysokich kosztów jednostkowych trudniej jest zapewnić opłacalność produkcji zwierzęcej również dlatego, że warunki przyrodnicze obszarów górskich i podgórskich nie pozwalają na intensyfikację produkcji i chów wysokoprodukcyjnych ras zwierząt.

Jednocześnie, ze względu na ograniczone środki budżetowe i dużą powierzchnię UR w kraju, charakteryzującą się niekorzystnymi warunkami dla wszystkich typów ONW istnieje konieczność zredukowania stosowanego poziomu płatności poniżej stawek wyszacowanych. W decyzji tej uwzględniono ocenę ryzyka dla realizacji celów działania. Tym samym, zastosowane stawki będą stanowiły w przypadku: (1) strefy I ONW z ograniczeniami naturalnymi – 64,5%, (2) strefy II ONW z ograniczeniami naturalnymi – 81,7%, (3) strefy I ONW typ specyficzny – 56,1%, (4) strefy II ONW typ specyficzny – 70,9%, a w przypadku rolników posiadających zwierzęta trawożerne w minimalnej obsadzie – 81,4% oraz (5) ONW typ górski – 79,5%, a w przypadku gospodarstw posiadających zwierzęta trawożerne w minimalnej obsadzie – 90,5%, wyliczonych stawek.

8.2.12.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Określenie poziomu progowego powierzchni na gospodarstwo, na podstawie którego państwo członkowskie oblicza degresywność płatności

Płatności ONW podlegają degresywności na poziomie gospodarstwa, w zależności od łącznej powierzchni działek rolnych lub ich części objętych pomocą.

Płatność jest przyznawana w zależności od powierzchni obszarów ONW w gospodarstwie:

- 1) do 25 ha – 100% płatności;
- 2) 25,01 – 50 ha – 50% płatności;
- 3) 50,01 – 75 ha – 25 % płatności.

Ustalając powyższe progi degresywności uwzględniono analizy zjawiska degresywności kosztów dla polskich gospodarstw na podstawie danych FADN. Zaproponowane progi zapewniają przy tym minimalną kwotę wsparcia na hektar średnio na obszarze gospodarstwa objętego wsparciem, nie mniejszą niż 25 EUR/ha.

[Wyznaczenie obszarów z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami] Opis poziomu lokalnej jednostki zastosowanego do wyznaczenia obszarów.

Gmina lub obręb ewidencyjny

[Wyznaczenie obszarów z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami] Opis zastosowania metody, w tym kryteria, o których mowa w art. 32 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 dla wyznaczenia trzech kategorii obszarów, o których mowa w tym artykule, wraz z opisem i wynikami działań dostosowawczych dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi i innymi szczególnymi ograniczeniami, innych niż obszary górskie

Do obszarów ONW **typ górski** (13.1) zalicza się gminy i obręby ewidencyjne, w których zgodnie z numerycznym modelem terenu (DEM) ponad połowa użytków rolnych jest położona powyżej wysokości 500 m n.p.m. Do ONW typ górski, w okresie 2014-2020, zalicza się obszary, które zostały wyznaczone zgodnie z art. 32 ust. 1 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013. Lista tych obszarów będzie znajdować się w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Do obszarów ONW **z ograniczeniami naturalnymi** (13.2) zalicza się obszary, które zostały wyznaczone zgodnie z art. 32 ust. 1 lit. b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013. Zgodnie z zapisami ww. rozporządzenia w procesie delimitacji ONW z ograniczeniami naturalnymi stosowane były kryteria biofizyczne dotyczące klimatu (niska temperatura w okresie wegetacyjnym), gleby (niekorzystna tekstura i kamienistość gleby, ograniczona głębokość uкорзнення, niekorzystne właściwości chemiczne) oraz duże nachylenie terenu. Drugim obowiązkowym etapem delimitacji była ocena czy pomimo naturalnych utrudnień wskazane obszary zdołały je pokonać (tzw. *fine-tuning*). W warunkach polskich zostały określone miary (w oparciu o analizy gospodarstw FADN), dzięki którym można uznać, że obszary przewyższyły naturalne utrudnienia i powinny znajdować się poza wsparciem ONW. Chodzi o:

- obsadę zwierząt (świnie, bydło, owce i kozy) $\geq 0,9$ SD/ha UR,
- udział upraw trwałych w użytkach rolnych $\geq$ od 35,7%,
- udział upraw ogrodnich w użytkach rolnych $\geq 15,0\%$.

Szczegółowa informacja w zakresie sposobu delimitacji obszarów ONW z ograniczeniami naturalnymi została zawarta w załączniku nr 12 do PROW 2014-2020.

Lista tych obszarów będzie znajdować się w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Do obszarów ONW **typ specyficzny** (13.3) zalicza się gminy i obręby ewidencyjne rejonów podgórskich:

1. w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m., tj. obszary, które zostały wyznaczone na potrzeby ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1892 z późn. zm.), lub
2. które zgodnie z numerycznym modelem terenu (DEM) spełniają warunek "co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m."

Ponadto, na tych obszarach występują złożone problemy wynikające z rozdrobnionej struktury agrarnej i niekorzystnej rzeźby terenu, a jednocześnie posiadają one duże znaczenie dla rozwoju turystyki, zachowania

krajobrazu i ochrony dziedzictwa kulturowego. Z tego też względu gminy zaliczone do tych obszarów powinny dodatkowo spełnić co najmniej 2 z zamieszczonych poniżej kryteriów:

- średnia powierzchnia gospodarstw wynosi poniżej 7,5 ha;
- gleby zagrożone są występowaniem erozji wodnej;
- udział gospodarstw rolnych, które zaprzestały produkcji rolnej wynosi powyżej 25% wszystkich gospodarstw;
- udział trwałych użytków zielonych wynosi powyżej 40% w strukturze użytkowania gruntów.

Równocześnie do ONW typ specyficzny zalicza się również gminy lub obręby ewidencyjne o wysokich walorach przyrodniczych i turystycznych, na terenie których ważne jest utrzymanie prowadzenia działalności rolniczej w celu zachowania lub poprawy środowiska, utrzymania terenów wiejskich, zachowania potencjału turystycznego obszaru lub w celu ochrony linii brzegowej. Obszary te zostały określone w oparciu o wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP) oraz wskaźnik cenności przyrodniczo-turystycznej (WCPT). Zastosowanie kombinacji powyższych wskaźników pozwoliło na odwzorowanie szczególnych ograniczeń w produkcji rolnej w Polsce (tabela poniżej).

Wskaźnik cenności przyrodniczo-turystycznej (WCPT) [pkt.]*	Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP) [pkt.]**			
	≤52	52,1-66	66,1-72,5	>72,5
≤35,6	kwalifikacja do ONW typ specyficzny	brak ONW typ specyficzny		
35,7-53,4	kwalifikacja do ONW typ specyficzny	brak ONW typ specyficzny		
>53,4	kwalifikacja do ONW typ specyficzny	brak ONW typ specyficzny		

*średnia dla Polski – 35,6; ** średnia dla Polski – 66,6;

Z uwagi na charakter ONW typ specyficzny strefa I (niekorzystne warunki o dużych walorach przyrodniczo-turystycznych) z wyznaczonych (przyjętą metodą) obszarów wyłączono tereny charakteryzujące się intensywną produkcją. Takie rozwiązanie zapewnia spójność z podejściem zastosowanym do obszarów z ograniczeniami naturalnymi (dotychczasowe ONW typ nizinny).

Szczegółowa informacja w zakresie sposobu delimitacji obszarów ONW typ specyficzny została zawarta w załączniku nr 12 do PROW 2014-2020.

Do ONW typ specyficzny w okresie 2014-2020 zalicza się obszary, które zostały wyznaczone zgodnie z art. 32 ust. 1 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013. Lista tych obszarów będzie znajdować się w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

8.2.12.7. *Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania*

Beneficjent nie ponosi kosztów związanych z udziałem w działaniu.

Obszary ONW z ograniczeniami naturalnymi zostaną wyznaczone zgodnie z art. 32 ust. 3 rozporządzenia nr 1305/2013 będą obowiązywały od dnia 1 stycznia 2019 r.

Z uwagi na zachodzące w ostatnich kilkunastu latach zmiany granic administracyjnych oraz strukturalne w polskim rolnictwie, uaktualnione zostały dotychczasowe zasięgi ONW typ górski oraz ONW typ specyficzny. Uaktualnione zasięgi ONW typ górski oraz ONW typ specyficzny będą obowiązywały od dnia 1 stycznia 2019 r.

W 2014 r. nabór nowych wniosków w ramach płatności ONW przeprowadzony został według zasad obowiązujących w PROW 2007-2013 z tą różnicą, iż rolnicy składający wnioski o płatności ONW w 2014 r. nie są zobowiązani do prowadzenia przez 5 lat działalności rolniczej na obszarach ONW.

Do beneficjentów realizujących 5-cio letnie zobowiązania, podjęte w ramach PROW 2007-2013 mają zastosowanie dotychczasowe warunki w zakresie wysokości stawek oraz przedziałów powierzchniowych i procentowych pomniejszych w ramach degresywności stawek, tj. te jakie obowiązywały w chwili podjęcia zobowiązania.

Do beneficjentów realizujących 5-cio letnie zobowiązania, podjęte w ramach PROW 2007-2013, którzy na skutek nowej delimitacji utracą wsparcie w ramach ONW typ nizinny (zgodnie z zapisami art. 31, ust 5 rozporządzenia nr 1305/2013), zastosowanie będą miały płatności przejściowe, na tych samych zasadach co do beneficjentów nie realizujących takiego zobowiązania.

8.2.13. M14 – Dobrostan zwierząt (art. 33)

8.2.13.1. Podstawa prawna

Artykuł 33 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez EFRROW i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005.

8.2.13.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Celem działania jest zachęcenie rolników do promowania podwyższonych (ponad obowiązujące standardy) warunków dobrostanu zwierząt. Rolnikom udzielane będzie wsparcie za realizację zobowiązań w zakresie dobrostanu zwierząt, które wykraczają ponad odpowiednie obowiązkowe normy wynikające z powszechnie obowiązującego prawa. Wsparcie to ma na celu zrekompensowanie rolnikom dodatkowych poniesionych kosztów i utraconych dochodów w wyniku wprowadzenia praktyk hodowlanych związanych z podwyższonym dobrostanem zwierząt.

Istnieje wiele czynników, które mogą wpływać na dobrostan zwierząt, np. rodzaj obiektów, w których zwierzęta są utrzymywane, strefy odpoczynku, dostępna przestrzeń oraz obsada zwierząt, a także dostęp do wybiegu/pastwiska.

Poprzez wprowadzenie praktyk hodowlanych, które wykraczają poza odpowiednie obowiązkowe normy, zwierzętom zapewnia się możliwość realizowania potrzeb behawioralnych, a tym samym lepsze ich samopoczucie i zdrowie. Pozwala to również zapobiegać agresji między zwierzętami.

Działanie obejmować będzie sektory świń i bydła (krów). Te gatunki zwierząt dominują w produkcji zwierzęcej w Polsce. Biorąc pod uwagę obowiązujące standardy dobrostanu zwierząt i powszechne praktyki produkcyjne, w stosunku do tych gatunków zidentyfikowano największe potrzeby w zakresie promocji warunków ponadstandardowych.

Od 2021 roku działanie obejmować będzie również sektor owiec.

Działanie będzie realizowane na terenie całego kraju.

Zobowiązanie w ramach działania Dobrostan zwierząt podejmowane jest na okres jednego roku, z możliwością uczestnictwa w działaniu w kolejnych latach.

Wsparcie w ramach tego działania obejmuje następujące typy operacji (pakiety):

- **Pakiet 1. Dobrostan świń, a w nim:**

- wariant 1.1. Dobrostan loch - zwiększona powierzchnia w budynkach

- wariant 1.2. Dobrostan tuczników - zwiększona powierzchnia w budynkach

- wariant 1.3. Dobrostan loch - dostęp do wybiegu (dodatkowa opcja dla rolników realizujących

wariant 1.1.)

wariant 1.4. Dobrostan tuczników - dostęp do wybiegu (dodatkowa opcja dla rolników realizujących wariant 1.2.)

- Pakiet 2. Dobrostan krów, a w nim:

wariant 2.1. Dobrostan krów mlecznych - wypas

wariant 2.2. Dobrostan krów mlecznych utrzymywanych grupowo - zwiększona powierzchnia w budynkach

wariant 2.3. Dobrostan krów mamek

- Pakiet 3. Dobrostan owiec, a w nim:

wariant 3.1. Dobrostan owiec - zwiększona powierzchnia w budynkach

Cele szczegółowe i cele przekrojowe

Działanie Dobrostan zwierząt przyczynia się bezpośrednio do realizacji Priorytetu 3. Wspieranie organizacji łańcucha dostaw żywności, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, promowanie dobrostanu zwierząt i zarządzania ryzykiem w rolnictwie, a w szczególności celu szczegółowego 3A: „Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe”.

Ponadto, działanie Dobrostan zwierząt realizuje także cele przekrojowe polityki rozwoju obszarów wiejskich, którymi są: innowacyjność oraz środowisko.

W ramach niniejszego działania wsparcie udzielane jest także ze środków Europejskiego Instrumentu Odbudowy, przy zastosowaniu tych samych zasad i w celu realizacji tych samych celów.

8.2.13.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.13.3.1. Pakiet 1. Dobrostan świń

Poddziałanie:

8.2.13.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Pakiet ma na celu poprawę warunków utrzymania świń, dotyczących wielkości dostępnej dla nich powierzchni w budynkach inwentarskich oraz zapewnienia im dostępu do wybiegu, co poprawi ich dobrostan, przyczyni się do zmniejszenia stresu i agresji oraz poprawi ich ogólny stan zdrowotny.

Przy zmniejszeniu obsady zwierząt w budynkach inwentarskich o 20% w stosunku do warunków standardowych, następuje odczuwalna poprawa warunków bytowych.

Poprawa warunków utrzymania świń, wynikająca z realizacji wymogów w ramach pakietu, prowadzić będzie poprzez zmniejszenie stresu i zahamowanie zachowań agresywnych zwierząt, do eliminacji problemu obgryzania ogonów i konieczności ich cięcia w celu zapewniania zwierzętom bezpieczeństwa. Realizacja działania będzie miała komplementarny charakter w stosunku do dyrektywy Rady 2008/120/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. ustanawiającej minimalne normy ochrony świń.

W ramach Pakietu 1. Dobrostan świń realizowane są:

- wariant 1.1. Dobrostan loch - zwiększona powierzchnia w budynkach
- wariant 1.2. Dobrostan tuczników - zwiększona powierzchnia w budynkach
- wariant 1.3. Dobrostan loch - dostęp do wybiegu (dodatkowa opcja dla rolników realizujących wariant 1.1.)
- wariant 1.4. Dobrostan tuczników - dostęp do wybiegu (dodatkowa opcja dla rolników realizujących wariant 1.2.)

Płatność jest przyznawana rolnikowi:

- w ramach wariantów 1.1. i 1.2. - za zapewnienie odpowiednio lochom lub tuczniakom zwiększonej powierzchni bytowej w budynkach, o co najmniej 20% w stosunku do minimalnej powierzchni, wymaganej na podstawie obowiązujących standardów w tym zakresie;
- w ramach wariantu 1.3. i 1.4. – za zapewnienie odpowiednio lochom lub tuczniakom dostępu do wybiegu.

Wariant 1.1. Dobrostan loch - zwiększona powierzchnia w budynkach

Wymóg:

Zapewnienie wszystkim lochom w gospodarstwie powierzchni bytowej w budynkach inwentarskich większej, **o co najmniej 20%** w stosunku do wymaganego przepisami prawa minimum, zgodnie z poniższą tabelą.

Wymogi wariantu muszą być spełnione dla wszystkich loch w gospodarstwie.

Wariant 1.2. Dobrostan tuczników - zwiększona powierzchnia w budynkach

Wymóg:

Zapewnienie powierzchni bytowej w budynkach inwentarskich dla wszystkich tuczników większej, **o co najmniej 20%** w stosunku do wymaganego przepisami prawa minimum, zgodnie z poniższą tabelą.

Wymogi wariantu muszą być spełnione dla wszystkich tuczników w gospodarstwie.

Wariant 1.3. Dobrostan loch - dostęp do wybiegu i wariant 1.4. Dobrostan tuczników – dostęp do

wybiegu (dodatkowa opcja)

Wariant 1.3. Dobrostan loch – dostęp do wybiegu i wariant 1.4. Dobrostan tuczników – dostęp do wybiegu są wariantami dodatkowymi, możliwymi do realizacji jedynie w gospodarstwach, które realizują odpowiednio wariant 1.1. Dobrostan loch - zwiększona powierzchnia w budynkach lub 1.2. Dobrostan tuczników - zwiększona powierzchnia w budynkach.

Dostęp do wybiegu należy zapewnić odpowiednio wszystkim lochom lub wszystkim tucznikom (niezależnie od kategorii wagowej) utrzymywanym w gospodarstwie.

Stała możliwość przebywania na wybiegu oznacza, że lochy lub tuczniki będą miały możliwość swobodnego wyjścia na wybieg. Jednocześnie dopuszcza się możliwość zamykania wyjścia z chlewni w nocy lub podczas bardzo niekorzystnych zjawisk pogodowych (silne mrozy, opady, burze, upały itp.).

Wymóg:

Zapewnienie każdej grupie technologicznej tj. odpowiednio utrzymywanym grupowo: (wariant 1.3.) lochom lub (wariant 1.4.) tucznikom – bez względu na kategorię wagową – stałej możliwości przebywania na wybiegu.

Wymogi dla wariantu 1.1 - lochy			
Lp		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w wariantcie 1.1.
1.	Powierzchnia kojca, dla loch w okresie porodu i odchowu prosiąt ssących	co najmniej 3,5 m ²	co najmniej 4,2 m ²
2.	Powierzchnia kojca w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić, w przypadku utrzymywania grupowo:		
	loch	co najmniej 2,25 m ² , przy czym w przypadku loch prośnych, co najmniej 1,3 m ² powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża - otwory odpływowe	co najmniej 2,7 m ² , przy czym w przypadku loch prośnych, co najmniej 1,3 m ² powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża - otwory odpływowe
	loszek po pokryciu	co najmniej 1,64 m ² , przy czym co najmniej 0,95 m ² powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża - otwory odpływowe	co najmniej 2 m ² , przy czym co najmniej 0,95 m ² powierzchni kojca powinno stanowić stałe podłoże i nie więcej niż 15% tego podłoża - otwory odpływowe
3.	Lochy lub loszki po pokryciu w przypadku utrzymywania grupowego	– do 5 sztuk - powinna być większa o 10%**; – powyżej 39 sztuk - może być mniejsza o 10%**	– do 5 sztuk - powinna być większa o 10%**; – powyżej 39 sztuk - może być mniejsza o 10%**
4.	Powierzchnia kojca, dla loch utrzymywanych pojedynczo***	co najmniej: – długość - długość zwierzęcia powiększona o 0,3 m, nie mniej jednak niż 2 m; – szerokość 0,6 m.	co najmniej 2,7 m ²

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.)

(**) w stosunku do wartości wskazanych w danej kolumnie w pkt 2.

(***) Dotyczy gospodarstw utrzymujących mniej niż 10 loch lub loszek od 4. tygodnia po pokryciu do tygodnia przed przewidywanym terminem prosięcia

wymogi dla wariantu 1.1 - lochy

Wymogi dla wariantu 1.2 - tuczniki			
Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w wariancie 1.2.
1.	Powierzchnia kojca w przeliczeniu na jedną sztukę powinna wynosić, w przypadku utrzymywania grupowego dla warchlaków i tuczników o masie ciała, co najmniej:		
	• do 10 kg	0,15 m ²	0,18 m ²
	• powyżej 10 do 20 kg	0,2 m ²	0,24 m ²
	• powyżej 20 do 30 kg	0,3 m ²	0,36 m ²
	• powyżej 30 do 50 kg	0,4 m ²	0,48 m ²
	• powyżej 50 do 85 kg	0,55 m ²	0,66 m ²
	• powyżej 85 do 110 kg	0,65 m ²	0,78 m ²
	• powyżej 110 kg	1 m ²	1,2 m ²

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.)

wymogi dla wariantu 1.2- tuczniki

8.2.13.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Płatności w ramach pakietu są przyznawane do sztuki fizycznej: (i) lochy – w przypadku wariantu 1.1., (ii) tuczniaka – w przypadku wariantu 1.2., (iii) lochy – w przypadku wariantu 1.3., (iv) tuczniaka – w przypadku wariantu 1.4.

Płatności w całości rekompensują utracony dochód i dodatkowe koszty związane z zastosowaniem w produkcji podwyższonych standardów utrzymania zwierząt.

8.2.13.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013,
- Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 807/2014,
- Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 808/2014,
- Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 640/2014,
- Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 809/2014,

- ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt,
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt,
- inne prawodawstwo UE i krajowe regulujące zakres tej operacji, tj. dyrektywa Rady 2008/120/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. ustanawiająca minimalne normy ochrony świń oraz rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2010 r. poz. 344, z późn. zm.).

8.2.13.3.1.4. Beneficjenci

Rolnik, który dobrowolnie podejmuje się realizacji jednego lub więcej wariantów dotyczących dobrostanu świń.

8.2.13.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.13.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność jest przyznawana rolnikowi, jeżeli:

- posiada siedzibę stada zarejestrowaną zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt,
- wszystkie lochy w gospodarstwie są oznakowane indywidualnie zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt – w przypadku wariantu 1.1. i wariantu 1.3.,
- lochy w gospodarstwie nie są utrzymywane w systemie jarzmowym; dopuszcza się jednak utrzymywanie loch w jarzmie w okresie okołoporodowym nie dłużej jednak niż przez 8 dni – w przypadku wariantu 1.1. i wariantu 1.3.,
- po przystąpieniu do wariantów, rolnik utrzymuje wszystkie tuczniki w gospodarstwie w warunkach ulepszanego dobrostanu - w przypadku wariantu 1.2. i wariantu 1.4.,
- do płatności kwalifikują się tylko tuczniki pochodzące od loch utrzymywanych w gospodarstwie objętym wariantem 1.1. Dobrostan loch - zwiększona powierzchnia w budynkach - w przypadku wariantu 1.2. i wariantu 1.4.,
- wszystkie tuczniki w gospodarstwie są zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt - w przypadku wariantu 1.2. i wariantu 1.4.,
- gospodarstwo realizuje odpowiednio wariant 1.1. Dobrostan loch - zwiększona powierzchnia w budynkach lub 1.2. Dobrostan tuczników - zwiększona powierzchnia w budynkach - w przypadku wariantu 1.3. i wariantu 1.4.

8.2.13.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Mając na uwadze przepis art. 49 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013, nie przewiduje się ustalenia kryteriów wyboru dla działania M14.

8.2.13.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Roczna stawka płatności wynosi odpowiednio dla:

- wariantu 1.1. Dobrostan loch - zwiększona powierzchnia w budynkach: 301 zł/szt. (140,4 EUR/DJP),
- wariantu 1.2. Dobrostan tuczników - zwiększona powierzchnia w budynkach: 24 zł/szt. (56,0 EUR/DJP*),
- wariantu 1.3. Dobrostan loch - dostęp do wybiegu (dodatkowa opcja dla rolników realizujących wariant 1.1.): 612 zł/szt. (285,4 EUR/DJP),
- wariantu 1.4. Dobrostan tuczników - dostęp do wybiegu (dodatkowa opcja dla rolników realizujących wariant 1.2.): 33 zł/szt. (76,7 EUR/DJP*).

* Wyliczenia stawki płatności dokonano dla 1 sztuki fizycznej tuczniaka. Przeliczając wielkość płatności na DJP zastosowano współczynnik określony w zał. II rozporządzenia nr 808/2014 – wynoszący dla „pozostałych świń” 0,3 DJP. Współczynniki DJP dotyczą okresu rocznego; w przypadku planowanego wariantu płacone jest za zwierzę utrzymywane w gospodarstwie w okresie średnio ok. 4 miesiące, w związku z czym jednostkową stawkę płatności należy dodatkowo przemnożyć przez współczynnik 3 określający liczbę cykli produkcyjnych w roku.

Stawki płatności są ustalone w oparciu o bilans utraconych dochodów i dodatkowych kosztów ponoszonych przez gospodarstwo realizujące wymogi w zakresie dobrostanu świń, opisane dla poszczególnych wariantów pakietu. Wymogi te wykraczają ponad odpowiednie obowiązkowe normy wynikające z powszechnie obowiązującego prawa.

Koszty transakcyjne:

Płatność może być powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych obejmujących, w szczególności np. koszty opracowania planu dostosowania gospodarstwa do zmiany warunków utrzymania zwierząt. Wysokość kosztów transakcyjnych będzie określona w przepisach krajowych z uwzględnieniem przepisu art. 33 ust. 3 rozporządzenia nr 1305/2013.

8.2.13.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.13.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.13.3.1.9.2. Działania łagodzące

8.2.13.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.13.3.1.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja i określenie wymogów krajowych i unijnych odpowiadających obowiązkowym normom ustanowionym zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1306/2013

Opis metodyki oraz założeń i parametrów agronomicznych/zootechnicznych, w tym opis minimalnych wymogów, o których mowa w art. 33 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania, wykorzystanych jako odniesienie przy obliczeniach uzasadniających dodatkowe koszty i utracone dochody wynikające z podjętego zobowiązania

8.2.13.3.2. Pakiet 2. Dobrostan krów

Poddziałanie:

8.2.13.3.2.1. Opis rodzaju operacji

Pakiet ma na celu poprawę zdrowia i samopoczucia krów, zmniejszenie stresu i agresji poprzez zapewnienie im wypasu lub powiększonej powierzchni wybiegów/okólników lub - w przypadku utrzymania grupowego krów mlecznych - zwiększenie powierzchni bytowej w budynku inwentarskim.

Przy zmniejszeniu obsady zwierząt w budynkach inwentarskich o 20% w stosunku do warunków standardowych, następuje odczuwalna poprawa warunków bytowych.

W ramach Pakietu 2. Dobrostan krów realizowane są:

- wariant 2.1. Dobrostan krów mlecznych - wypas
- wariant 2.2. Dobrostan krów mlecznych utrzymywanych grupowo - zwiększona powierzchnia w budynkach
- wariant 2.3. Dobrostan krów mamek

Płatność jest przyznawana rolnikowi:

- w ramach wariantu 2.1. – za wypas krów mlecznych;
- w ramach wariantu 2.2. – za zapewnienie krowom mlecznym utrzymywanym grupowo zwiększonej powierzchni bytowej w budynkach inwentarskich, o co najmniej 20% w stosunku do minimalnej powierzchni, wymaganej na podstawie obowiązujących standardów w tym zakresie;
- w ramach wariantu 2.3. – za zapewnienie krowom mamkom, cielętom, jałówkom oraz opasom do 300 kg bydła użytkowanego w kierunku mięsnym (które w sezonie wegetacyjnym są wypasane przez minimum 140 dni w roku) poza okresem wypasu - dostępu do środowiska zewnętrznego; powierzchnia udostępniona dla krów mamek, cieląt i jałówek jest zwiększona, o co najmniej 20% w stosunku do minimalnej powierzchni, wymaganej na podstawie obowiązujących przepisów dotyczących utrzymania bydła w systemie otwartym.

Wariant 2.1. Dobrostan krów mlecznych - wypas

Wymóg:

Wypasanie krów mlecznych przez minimum 120 dni w okresie wegetacyjnym, przez minimum 6 godzin dziennie.

Wymogi wariantu muszą być spełnione dla wszystkich krów mlecznych w gospodarstwie.

Wariant 2.2. Dobrostan krów mlecznych utrzymywanych grupowo - zwiększona powierzchnia w budynkach

Wymóg:

Zapewnienie, dla wszystkich krów mlecznych utrzymywanych grupowo, powierzchni bytowej w budynkach inwentarskich większej, **o co najmniej 20%**, w stosunku do wymaganego przepisami prawa minimum, zgodnie z poniższą tabelą.

Wymogi wariantu muszą być spełnione dla wszystkich krów mlecznych w gospodarstwie.

Wariant 2.3. Dobrostan krów mamek

Wymogi wariantu muszą być spełnione dla wszystkich poniższych kategorii bydła w gospodarstwie.

Wymogi:

1. Stosowanie wypasu bydła użytkowanego w kierunku mięsnym (krów mamek wraz z cielętami, jałówek i opasów do 300 kg) przez minimum 140 dni sezonu wegetacyjnego.
2. Zapewnienie ww. kategoriom bydła, poza okresem wypasu, dostępu do środowiska zewnętrznego (pastwiska, wybiegi, okólniki) z zastosowaniem zwiększonych limitów powierzchni, w stosunku do norm obowiązujących dla systemu otwartego, **o co najmniej 20%** zgodnie z poniższą tabelą.

Wymogi dla wariantu 2.2 - krowy mleczne			
Lp		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w wariantcie 2.2.
1.	W systemie wolnostanowiskowym z wydzielonymi legowiskami: - wymiary wydzielonego legowiska - powierzchnia odpasowo - ruchowa	długość - co najmniej 2,1 m, szerokość - co najmniej 1,1 m; -	długość - co najmniej 2,1 m, szerokość - co najmniej 1,1 m; co najmniej 4 m ²
2.	Powierzchnia, w przeliczeniu na jedną sztukę w systemie wolnostanowiskowym bez wydzielonych legowisk na ściółce	co najmniej 4,5 m ²	co najmniej 5,4 m ²

(*) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (t. j. Dz. U. z 2017, poz. 127 z późn. zm.).

wymogi dla wariantu 2.2

Wymogi dla wariantu 2.3 - bydło użytkowane w kierunku mięsnym

Lp.		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w wariantcie 2.3.
Powierzchnia, na której jest utrzymywane bydło w przeliczeniu na 1 sztukę wynosi, co najmniej:			
1.	Cieleta	5 m ²	6 m ²
2.	Jałówki	10 m ²	12 m ²
3.	Opasy do 300 kg	-	12 m ²
4.	Krowy	15 m ²	18 m ²

(*) Przepisy prawa określają wyłącznie wielkość minimalną powierzchni dla bydła utrzymywanego w systemie otwartym, brak jest natomiast regulacji w odniesieniu do powierzchni wybiegów w przypadku chowu alkierzowo-wybiegowego, brak jest też regulacji dotyczącej powierzchni minimalnej dla opasów utrzymywanych poza budynkiem inwentarskim.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (t. j. Dz. U. z 2017, poz. 127 z późn. zm.).

Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.).

wymogi dla wariantu 2.3

8.2.13.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Płatności w ramach pakietu są przyznawane do sztuki fizycznej odpowiednio krowy mlecznej lub krowy mamki.

Płatności w całości rekompensują utracony dochód i dodatkowe koszty związane z zastosowaniem w produkcji podwyższonych standardów utrzymania zwierząt.

8.2.13.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013,
- Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 807/2014,
- Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 808/2014,
- Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 640/2014,
- Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 809/2014,
- ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt,
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt,
- inne prawodawstwo UE i krajowe regulujące zakres tej operacji.

8.2.13.3.2.4. Beneficjenci

Rolnik, który dobrowolnie podejmuje się realizacji jednego lub więcej wariantu dotyczącego dobrostanu krów.

8.2.13.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.13.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

↵

Płatność jest przyznawana rolnikowi, jeżeli posiada:

- krowy zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt.

8.2.13.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Mając na uwadze przepis art. 49 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013, nie przewiduje się ustalenia kryteriów wyboru dla działania M14.

8.2.13.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Roczna stawka płatności wynosi odpowiednio dla:

- wariantu 2.1. Dobrostan krów mlecznych - wypas: 185 zł/szt. (43,1 EUR/DJP),
- wariantu 2.2. Dobrostan krów mlecznych utrzymywanych grupowo - zwiększona powierzchnia w budynkach: 595 zł/szt. (138,7 EUR/DJP),
- wariantu 2.3. Dobrostan krów mamek: 329 zł/szt. (76,7 EUR/DJP).

Płatność dobrostanowa w przypadku wariantów dotyczących krów mlecznych jest przyznawana w wysokości:

1) 100% stawki płatności – za każdą sztukę krowy mlecznej od 1 sztuki do 100 sztuki;

2) 75% stawki płatności – za każdą sztukę krowy mlecznej od 101 sztuki do 150 sztuki;

3) 50% stawki płatności – za każdą sztukę krowy mlecznej powyżej 150 sztuki.

Stawki płatności są ustalone w oparciu o bilans utraconych dochodów i dodatkowych kosztów ponoszonych przez gospodarstwo realizujące wymogi w zakresie dobrostanu krów, które wykraczają ponad odpowiednie obowiązkowe normy wynikające z powszechnie obowiązującego prawa.

Koszty transakcyjne:

Płatność może być powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych obejmujących w szczególności np. koszty opracowania planu dostosowania gospodarstwa do zmiany warunków utrzymania zwierząt. Wysokość kosztów transakcyjnych będzie określona w przepisach krajowych z uwzględnieniem przepisu art. 33 ust. 3 rozporządzenia 1305/2013.

8.2.13.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.13.3.2.9.1. *Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań*

8.2.13.3.2.9.2. *Działania łagodzące*

8.2.13.3.2.9.3. *Ogólna ocena działania*

8.2.13.3.2.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja i określenie wymogów krajowych i unijnych odpowiadających obowiązkowym normom ustanowionym zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1306/2013

Opis metodyki oraz założeń i parametrów agronomicznych/zootechnicznych, w tym opis minimalnych wymogów, o których mowa w art. 33 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania, wykorzystanych jako odniesienie przy obliczeniach uzasadniających dodatkowe koszty i utracone dochody wynikające z podjętego zobowiązania

8.2.13.3.3. Pakiet 3. Dobrostan owiec

Poddziałanie:

8.2.13.3.3.1. Opis rodzaju operacji

Pakiet ma na celu poprawę warunków utrzymania owiec w zakresie wielkości dostępnej dla nich powierzchni bytowej w pomieszczeniach, co przyczyni się do zmniejszenia stresu, poprawy samopoczucia i ich ogólnego stanu zdrowotnego.

Przy zmniejszeniu obsady zwierząt w pomieszczeniach o 20% w stosunku do warunków standardowych, następuje odczuwalna poprawa warunków bytowych.

W ramach Pakietu 3. Dobrostan owiec realizowany jest:

- wariant 3.1. Dobrostan owiec - zwiększona powierzchnia w budynkach

Płatność jest przyznawana rolnikowi do samicy gatunku owca domowa w wieku, co najmniej 12 miesięcy, za zapewnienie odpowiednim grupom technologicznym zwierząt z gatunku owca domowa utrzymywanym w gospodarstwie rolnym (które w sezonie wegetacyjnym mają dostęp do wybiegów lub są przez co najmniej 120 dni w sezonie wegetacyjnym wypasane) zwiększonej powierzchni bytowej w pomieszczeniach, o co najmniej 20% w stosunku do minimalnej powierzchni wymaganej na podstawie obowiązujących standardów w tym zakresie.

Wariant 3.1. Dobrostan owiec - zwiększona powierzchnia w budynkach

Wymogi:

Zapewnienie wszystkim utrzymywanym w gospodarstwie rolnym odpowiednim grupom technologicznym zwierząt z gatunku owca domowa:

1. Dostępu do wybiegu w sezonie wegetacyjnym lub wypasu przez, co najmniej 120 dni w sezonie wegetacyjnym;
2. Powierzchni bytowej w pomieszczeniach większej, **o co najmniej 20%** w stosunku do wymaganego przepisami prawa minimum, zgodnie z poniższą tabelą.

Wymogi wariantu muszą być spełnione dla wszystkich utrzymywanych w gospodarstwie rolnym grup technologicznych zwierząt z gatunku owca domowa.

OWCE			
Lp		Obowiązujące normy prawne*	Wymogi obowiązujące w wariancie 3.1.
1.	Powierzchnia pomieszczenia dla owiec utrzymywanych pojedynczo powinna wynosić w przypadku utrzymywania:		
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	-	co najmniej 2,16 m ²
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy z jagnięciem	co najmniej 2,5 m ² i dodatkowo co najmniej 0,7 m ² dla każdego następnego jagnięcia ssącego	co najmniej 3 m ² i dodatkowo co najmniej 0,84 m ² dla każdego następnego jagnięcia ssącego
	samicy gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy	co najmniej 1,5 m ²	co najmniej 1,8 m ²
	samca gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy(**)	co najmniej 3 m ²	co najmniej 3,6 m ²
	samca gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy(**)	co najmniej 2 m ²	co najmniej 2,4 m ²
	samca gatunku owca domowa - skopka	co najmniej 0,8 m ²	co najmniej 0,96 m ²
2.	Powierzchnia pomieszczenia dla owiec utrzymywanych grupowo, w przeliczeniu na jedną sztukę , powinna wynosić w przypadku utrzymywania:		
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy	-	co najmniej 1,2 m ²
	samicy gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy z jagnięciem	co najmniej 1,5 m ² i dodatkowo co najmniej 0,5 m ² dla każdego następnego jagnięcia ssącego	co najmniej 1,8 m ² i dodatkowo co najmniej 0,6 m ² dla każdego następnego jagnięcia ssącego
	samicy gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy	co najmniej 0,8 m ²	co najmniej 0,96 m ²
	samca gatunku owca domowa w wieku powyżej 12 miesięcy(**)	co najmniej 2 m ²	co najmniej 2,4 m ²
	samca gatunku owca domowa w wieku od 6 do 12 miesięcy(**)	co najmniej 1,5 m ²	co najmniej 1,8 m ²
	samca gatunku owca domowa - skopka	co najmniej 0,6 m ²	co najmniej 0,72 m ²

(*) Rozporządzenie MRiRW z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2019 r., poz. 1966)

(**) nie dotyczy skopków

wymogi dla warinu 3.1

8.2.13.3.3.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Płatności są przyznawane do sztuki fizycznej samicy gatunku owca domowa w wieku, co najmniej 12 miesięcy.

Płatności w całości rekompensują utracony dochód i dodatkowe koszty związane z zastosowaniem w produkcji podwyższonych standardów utrzymania zwierząt.

8.2.13.3.3.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013,
- Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 807/2014,
- Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 808/2014,
- Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 640/2014,
- Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 809/2014,
- ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt,
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt,
- inne prawodawstwo UE i krajowe regulujące zakres tej operacji.

8.2.13.3.3.4. Beneficjenci

Rolnik, który dobrowolnie podejmuje się realizacji wymogów dotyczących dobrostanu owiec.

8.2.13.3.3.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.13.3.3.6. Warunki kwalifikowalności

Płatność jest przyznawana rolnikowi, jeżeli:

- posiada siedzibę stada zarejestrowaną zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt,

- wszystkie zwierzęta objęte wymogami wariantu są oznakowane i zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt.

8.2.13.3.3.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Mając na uwadze przepis art. 49 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013, nie przewiduje się ustalenia kryteriów wyboru dla działania M14.

8.2.13.3.3.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Roczna stawka płatności wynosi dla:

- wariantu 3.1. Dobrostan owiec - zwiększona powierzchnia w budynkach: 133 zł/szt. (206,7 EUR/DJP).

Stawki płatności są ustalone w oparciu o bilans utraconych dochodów i dodatkowych kosztów ponoszonych przez gospodarstwo realizujące wymogi w zakresie dobrostanu owiec. Wymogi te wykraczają ponad odpowiednie obowiązkowe normy wynikające z powszechnie obowiązującego prawa.

Koszty transakcyjne:

Płatność może być powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych obejmujących, w szczególności, np. koszty opracowania planu dostosowania gospodarstwa do zmiany warunków utrzymania zwierząt. Wysokość kosztów transakcyjnych będzie określona w przepisach krajowych z uwzględnieniem przepisu art. 33 ust. 3 rozporządzenia nr 1305/2013.

8.2.13.3.3.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.13.3.3.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.13.3.3.9.2. Działania łagodzące

8.2.13.3.3.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.13.3.3.10. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Definicja i określenie wymogów krajowych i unijnych odpowiadających obowiązkowym normom ustanowionym zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1306/2013

Opis metodyki oraz założeń i parametrów agronomicznych/zootechnicznych, w tym opis minimalnych wymagań, o których mowa w art. 33 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania, wykorzystanych jako odniesienie przy obliczeniach uzasadniających dodatkowe koszty i utracone dochody wynikające z podjętego zobowiązania

8.2.13.4. *Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji*

8.2.13.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

Pakiet 1. Dobrostan świń

Zgodnie z przepisami krajowymi dotyczącymi rejestracji i identyfikacji zwierząt, świni nie podlegają indywidualnemu oznakowaniu. Nie pozwala to na kontrolowanie stanu liczebności poszczególnych grup technologicznych w okresie realizacji zobowiązania, a także - spełniania wymagań dotyczących zwiększonej powierzchni, z wykorzystaniem systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt.

Rolnik będzie musiał dokonać zmian w organizacji produkcji tak, aby w gospodarstwie spełnione były wymagania dla wszystkich odpowiednich grup zwierząt.

Pakiet 2. Dobrostan krów

Wariant 2.1. dotyczący wypasu krów mlecznych oraz wariant 2.3. dotyczący dobrostanu krów mamek, zgodnie z zachowaniem wymagań tych wariantów jest trudny do skontrolowania.

Rolnik będzie musiał dokonać zmian w organizacji produkcji tak, aby w gospodarstwie spełnione były wymagania dla wszystkich odpowiednich grup zwierząt.

Pakiet 3. Dobrostan owiec

Rolnik będzie musiał dokonać zmian w organizacji produkcji tak, aby w gospodarstwie spełnione były wymagania dla wszystkich odpowiednich grup zwierząt z gatunku owca domowa.

8.2.13.4.2. Działania łagodzące

Pakiet 1. Dobrostan świń

W celu zapewnienia możliwości kontroli administracyjnej wariantu 1.1. i wariantu 1.3. wprowadzony będzie system indywidualnego znakowania loch, który będzie obowiązywał gospodarstwa beneficjentów korzystających ze wsparcia w ramach tych wariantów.

Wzmocnieniu możliwości kontroli działania będzie służyło wprowadzenie obowiązku opracowania przez rolnika, z udziałem odpowiedniego doradcy, Planu poprawy dobrostanu zwierząt, w którym opisana będzie

organizacja produkcji trzody chlewnej w gospodarstwie z uwzględnieniem realizacji wymogów pakietu.

Określenie liczby tuczników wyprodukowanych w gospodarstwie w okresie zobowiązania, na potrzeby realizacji wariantu 1.2. i wariantu 1.4. nastąpi w oparciu o dane w systemie IRZ określające liczbę tuczników pochodzących z danego gospodarstwa, oddanych do rzeźni w roku realizacji zobowiązania.

Pakiet 2. Dobrostan krów

W zależności od charakteru wymogów danego wariantu, wprowadzony będzie obowiązek posiadania, opracowanego z udziałem uprawnionego doradcy rolniczego, Planu poprawy dobrostanu zwierząt lub obowiązek posiadania odpowiedniego dokumentu związanego z wypasem zwierząt. Dokumenty te będą obowiązkowe w tych wariantach, w ramach których na ich podstawie kontrolowana jest realizacja wymogów działania.

Pakiet 3. Dobrostan owiec

Wprowadzony będzie obowiązek opracowania, z udziałem odpowiedniego doradcy, Planu poprawy dobrostanu zwierząt, uwzględniającego sposób organizacji produkcji, z uwzględnieniem realizacji wymogów pakietu.

8.2.13.4.3. Ogólna ocena działania

Doprecyzowanie wymogów na etapie wdrażania pozwoli na uniknięcie ryzyka w realizacji działania. Po wprowadzeniu działań łagodzących nie będzie istniało ryzyko we wdrożeniu działania.

8.2.13.5. Informacje dotyczące konkretnego działania

Definicja i określenie wymogów krajowych i unijnych odpowiadających obowiązkowym normom ustanowionym zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia (UE) nr 1306/2013

Wsparcie udzielane będzie wyłącznie w odniesieniu do zobowiązań, które wykraczają poza:

A. Odpowiednie obowiązkowe normy ustanowione zgodnie z tytułem VI rozdział I rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013:

- Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wykazu wymogów określonych w przepisach Unii Europejskiej z uwzględnieniem przepisów krajowych wdrażających te przepisy z dnia 10 marca 2015 r. (M. P. z 2015 r., poz. 329, z późn. zm.) w zakresie SMR 12 i 13.

B. Inne odpowiednie wymogi:

- Rozporządzenie MRiRW z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie

minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (t. j. Dz. U. z 2017, poz. 127 z późn. zm.).

Pakiet 1. Dobrostan świń

wariant 1.1. i wariant 1.2.: zwiększona, o co najmniej 20% powierzchnia bytowa w budynkach inwentarskich w stosunku do obowiązujących przepisami prawa powierzchni przypadającej odpowiednio na jedną lochę/tuczniaka:

1. SMR 12: rolnik jest obowiązany: (i) w przypadku grupowego utrzymywania knurów warchlaków, tuczników, knurków, loszek hodowlanych, loch i loszek po pokryciu, do zapewnienia im odpowiedniej powierzchni kojca, zgodnie z wymaganiami określonymi w § 24 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r. (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.), (ii) w stadach powyżej 9 sztuk loch, utrzymywać grupowo lochy i loszki od 4. tygodnia po pokryciu do tygodnia przed przewidywanym terminem prosięcia, przy czym długość każdego z boków kojca powinna spełniać warunki, o których mowa w § 24 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r. (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.), (iii) utrzymywać świnię w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia, (iv) zapewnić, aby pomieszczenia dla świń były zbudowane w sposób umożliwiający utrzymanie świń w warunkach, o których mowa w § 4, z zastrzeżeniem ust. 3 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r. (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.), (v) zapewnić, aby powierzchnia kojca do prosięcia umożliwiała prosię naturalne lub zapewniała osobie obsługującej dostęp do zwierzęcia.
2. SMR 13: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia.
3. Inne: (-).

wariant 1.3.i wariant 1.4.: dostęp do wybiegu:

1. SMR 12: (-).
2. SMR 13: (-).
3. Inne: (-).
4. Standardowa praktyka: świnię utrzymywane są w zamkniętych pomieszczeniach bez dostępu do wybiegu.

Pakiet 2. Dobrostan krów

wariant 2.1.: wypas krów mlecznych:

1. SMR 12: (-).
2. SMR 13: (-).
3. Inne: (-).
4. Standardowa praktyka: krowy mleczne utrzymywane są na uwięzi w zamkniętych pomieszczeniach,

bez dostępu do wybiegów i pastwisk.

wariant 2.2: zwiększona, o co najmniej 20% w stosunku do obowiązującej przepisami prawa powierzchnia bytowa w budynkach inwentarskich, przypadająca na jedną krowę mleczną utrzymywaną grupowo:

1. SMR 12: (-).
2. SMR 13: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia.
3. Inne: wymiary stanowiska zgodne z przepisami § 11 rozporządzenia z 28 czerwca 2010 r. (t.j. Dz. U. z 2017, poz. 127 z późn. zm.).

wariant 2.3.: zapewnienie dla bydła użytkowanego w kierunku mięsnym (krowy mamki, cielęta, jałówki, opasy do 300 kg) dostępu do zwiększonej, o co najmniej 20% powierzchni zewnętrznej:

1. SMR 12: (-)
2. SMR 13: rolnik jest obowiązany zapewnić zwierzętom gospodarskim, utrzymywanym w systemie otwartym, możliwość ochrony przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi i zwierzętami drapieżnymi.

Inne: rolnik jest obowiązany zapewnić utrzymywanym w systemie otwartym cielętom, powierzchnię, o której mowa w § 15 rozporządzenia z dnia 15 lutego 2010 r. (Dz. U. Nr 56, poz. 344, z późn. zm.), a jałówkom i krowom – powierzchnię, o której mowa w § 12 rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2010 r. (t. j. Dz. U. z 2017, poz. 127 z późn. zm.).

Pakiet 3. Dobrostan owiec

wariant 3.1.: zwiększona, o co najmniej 20% powierzchnia bytowa w pomieszczeniach w stosunku do obowiązującej przepisami prawa powierzchni przypadającej na jedno zwierzę objęte wymogami wariantu:

1. SMR 12: (-).
2. SMR 13: rolnik jest obowiązany utrzymywać zwierzęta gospodarskie w warunkach zapewniających im swobodę ruchu, a w szczególności możliwość kładzenia się, wstawania oraz leżenia.
3. Inne: (-).
4. Standardowa praktyka: owce w sezonie wegetacyjnym przebywają na pastwiskach lub wybiegach.

Opis metodyki oraz założeń i parametrów agronomicznych/zootechnicznych, w tym opis minimalnych wymogów, o których mowa w art. 33 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które są istotne dla każdego rodzaju zobowiązania, wykorzystanych jako odniesienie przy obliczeniach uzasadniających dodatkowe koszty i utracone dochody wynikające z podjętego zobowiązania

Płatność wypłacana jest corocznie w formie zryczałtowanej i stanowi rekompensatę utraconych korzyści i dodatkowych kosztów związanych z realizacją wymogów działania w zakresie stosowania w produkcji zwierzęcej (w sektorze świń, bydła i owiec) – praktyk wykraczających ponad obowiązujące lub

powszechnie stosowane standardy. Kalkulacje wykonano uwzględniając wymogi prawodawstwa UE oraz wytyczne KE.

Kalkulacje dotyczące stawek płatności dla działania Dobrostan zwierząt zostały opracowane przez Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy (IZ-PIB). Oświadczenie potwierdzające adekwatność i dokładność obliczeń znajduje się w rozdziale 18.2.

Dla wszystkich wariantów w ramach pakietów przeprowadzono kalkulację nadwyżki bezpośredniej dla produkcji standardowej i produkcji w poprawionych warunkach dobrostanu zwierząt. Na tej podstawie określono wysokość stawek płatności rocznych dla rolników realizujących zobowiązanie w ramach działania.

W wyliczeniach stawek wykorzystane były dane statystyczne oraz materiały źródłowe pochodzące z badań w gospodarstwach rolnych utrzymujących trzodę chlewną, bydło i owce prowadzonych przez IZ-PIB.

W kalkulacjach płatności dla **Pakietu 1. Dobrostan świń** uwzględniono koszty bezpośrednie produkcji, do których zaliczono m.in.: koszt pasz, koszt remontu stada (wariant 1.1 i 1.3), koszt leków i usług weterynaryjnych oraz inseminacji (wariant 1.1 i 1.3), koszt zakupu prosiąt (wariant 1.2 i 1.4). Do pozostałych kosztów bezpośrednich produkcji wliczono: ubezpieczenie zwierząt, koszt zużytej wody do produkcji, koszty specjalistyczne (np. znakowanie zwierząt, koszt środków do konserwacji i magazynowania pasz, koszt dokumentacji hodowlanej). W przypadku dostępu zwierząt do wybiegów dodatkowo wkalkulowane zostało czyszczenie (sprzątanie) wybiegów oraz opróżnianie studzienek gromadzących odchody,

Kalkulacje płatności w ramach poszczególnych wariantów **Pakietu 1. Dobrostan świń** przeprowadzono w następujący sposób:

1. Wariant 1.1. Dobrostan loch - zwiększona powierzchnia w budynkach

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu produkcji prosiąt, wynikający ze zmniejszenia o 20% obsady loch w budynkach inwentarskich oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt.

Stawkę płatności wyliczono do 1 szt. lochy utrzymywanej w gospodarstwie.

1. Wariant 1.2. Dobrostan tuczników - zwiększona powierzchnia w budynkach

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu produkcji tuczników wynikający ze zmniejszenia o 20% obsady tuczników w budynkach inwentarskich oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt.

Stawkę płatności wyliczono do 1 szt. tuczniaka wyprodukowanego w gospodarstwie.

1. Wariant 1.3. Dobrostan loch - dostęp do wybiegu

W kalkulacji płatności uwzględniono przede wszystkim wzrost (w stosunku do utrzymania świń wyłącznie wewnątrz budynków) kosztów pasz. Zwierzęta utrzymywane z dostępem do wybiegu mają zwiększone zapotrzebowanie na pasze ze względu na straty energetyczne związane z ruchem i termoregulacją. W kalkulacji uwzględniono także: (1) zmniejszenie liczby odchowanych prosiąt od lochy (o 1 szt./rok) w warunkach, gdy zwierzęta mają dostęp do wybiegu oraz (2) zwiększone wydatki

na energię (dogrzewanie gniazd dla prosiąt). W kalkulacji uwzględniono łączne koszty związane z utrzymaniem lochy i jej prosiąt.

Stawkę płatności wyliczono do 1 szt. lochy utrzymywanej w gospodarstwie.

1. **Wariant 1.4. Dobrostan tuczników - dostęp do wybiegu**

W kalkulacji płatności uwzględniono przede wszystkim wzrost (w stosunku do utrzymania świń wyłącznie wewnątrz budynków) kosztów pasz. Zwierzęta utrzymywane z dostępem do wybiegu mają zwiększone zapotrzebowanie na pasze ze względu na straty energetyczne związane z ruchem i termoregulacją.

Stawkę płatności wyliczono do 1 szt. tuczniaka wyprodukowanego w gospodarstwie.

W kalkulacjach płatności dla **Pakietu 1.** uwzględniono:

- cenę prosiąt - jako cenę średnią z 3 lat (2016 – 2018) na podstawie publikacji : "Skup i ceny produktów rolnych w 2018 roku", GUS 2019; "Skup i ceny produktów rolnych w 2017 roku", GUS 2018),
- cenę żywca wieprzowego – jako średnią z 3 lat (od połowy 2016 do połowy 2019), na podstawie danych z publikacji „Zintegrowany System Rolniczej Informacji Rynkowej – Rynek mięsa wieprzowego” nr 23/2019).

W kalkulacjach płatności dla **Pakietu 2. Dobrostan krów** uwzględniono koszty bezpośrednie produkcji, do których zaliczono m.in.: koszt pasz, koszt remontu stada, koszt leków i usług weterynaryjnych oraz inseminacji, koszt oceny użyteczności mlecznej i pracy hodowlanej.

Do pozostałych kosztów bezpośrednich produkcji wliczono także m. in.: ubezpieczenie zwierząt, środki czystości i dezynfekcyjne.

Kalkulacje płatności w ramach poszczególnych wariantów **Pakietu 2. Dobrostan krów** przeprowadzono w następujący sposób:

1. **Wariant 2.1. Dobrostan krów mlecznych – wypas**

Wyliczenie płatności przeprowadzono w odniesieniu do chowu alkiejzowego. W kalkulacji płatności uwzględniono spadek wydajności mlecznej krów korzystających z pastwisk w stosunku do krów utrzymywanych w budynkach oraz dodatkowe koszty ponoszone przez rolnika w związku z codziennym przeprowadzaniem krów między pastwiskiem a oborą i nadzorowaniem właściwego wyposażenia pastwisk (np. stan ogrodzeń, dowóz wody). Po stronie korzyści ze stosowania wypasu uwzględniono obniżone koszty żywienia zwierząt.

Stawkę płatności wyliczono do 1 szt. krowy mlecznej utrzymywanej w gospodarstwie.

1. **Wariant 2.2. Dobrostan krów mlecznych utrzymywanych grupowo - zwiększona powierzchnia w budynkach.**

W kalkulacji płatności uwzględniono spadek dochodu z tytułu zmniejszonej produkcji mleka

wynikający ze zmniejszenia o 20% obsady krów w budynkach inwentarskich oraz spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt.

Stawkę płatności wyliczono do 1 szt. krowy mlecznej utrzymywanej w gospodarstwie.

Wyliczając stawki płatności dla bydła mlecznego przyjęto:

- cenę mleka - średnią z 3 lat (2016 – 2018), na podstawie danych z: Rocznik Statystyczny Rolnictwa, GUS 2018 i „Skup i ceny produktów rolnych w 2018 roku”, GUS 2019,
- wydajność mleczną- średnią z 3 lat (2016 – 2018) na podstawie danych z: Rocznik Statystyczny Rolnictwa, GUS 2018.

• **Wariant 2.3. Dobrostan krów mamek.**

Płatność z tytułu utrzymania bydła mięsnego w polepszonych warunkach dobrostanu dotyczy stosowania wypasu oraz utrzymania zwierząt: krów mamek, cieląt, jałówek i opasów do wagi 300 kg (poza okresem pastwiskowym) z zapewnieniem stałego dostępu do środowiska zewnętrznego, z zastosowaniem powierzchni wybiegów powiększonej o 20% w stosunku do powierzchni minimalnej, wymaganej w systemie otwartym chowu bydła. Uznając, że zwykłą praktyką w produkcji bydła mięsnego jest wypas letni, kosztów z tym związanych nie uwzględniono w wyliczeniu stawki. Kalkulacja opiera się na stratach w produkcji wynikających z wymogu powiększenia dostępnej zwierzętom powierzchni wybiegów oraz uwzględnia również spadek kosztów wynikający ze zmniejszenia liczby zwierząt.

Stawkę płatności wyliczono do 1 szt. krowy – mamki.

Wyliczając stawki płatności dla bydła użytkowanego w kierunku mięsnym przyjęto:

- cenę żywca wołowego dla opasów o wadze 350 kg na podstawie danych z: <https://www.cenyrolnicze.pl/bydlo/cieleta-krajowe>; <https://www.cenyrolnicze.pl/bydlo/cieleta-importowane>,
- cenę żywca – wybrakowana krowa na podstawie danych z publikacji: „Zintegrowany System Rolniczej Informacji Rynkowej – Rynek wołowiny i cielęciny” nr 20/2019.

W kalkulacji płatności dla **Pakietu 3. Dobrostan owiec** uwzględniono koszty bezpośrednie produkcji, do których zaliczono, m.in. koszty pasz, koszty strzyży, koszty weterynaryjne (korekta racic, odrobaczanie, leki, usługi weterynaryjne) itp.

Kalkulacje płatności w ramach wariantu Pakietu 3. Dobrostan owiec przeprowadzono w następujący sposób:

Wariant 3.1. Dobrostan owiec – zwiększona powierzchnia w budynkach

Wyliczenie płatności przeprowadzono w odniesieniu do chowu alkierzowo – pastwiskowego owiec o mleczno-mięsnym kierunku użytkowania. Uznając, że zwykłą praktyką w produkcji owiec jest wypas letni/dostęp do wybiegów w sezonie wegetacyjnym, kosztów z tym związanych nie uwzględniono w wyliczeniu stawki.

Kalkulacja płatności opiera się na stratach w produkcji (spadek dochodu z tytułu produkcji jagniąt/mięsa/mleka/wełny) wynikających ze zmniejszenia liczebności owiec w celu zapewnienia zwiększonej powierzchni bytowej w pomieszczeniach oraz na spadku kosztów wynikającym ze zmniejszenia liczby zwierząt.

Stawkę płatności wyliczono do 1 sztuki samicy gatunku owca domowa w wieku, co najmniej 12 miesięcy utrzymywanej w gospodarstwie rolnym.

W kalkulacji płatności dla Pakietu 3. uwzględniono:

- Ceny żywca – średnia cena z 12 m-cy (maj 2019 r. – maj 2020 r.) - na podstawie danych z biuletynu informacyjnego Zintegrowanego Systemu Rolniczej Informacji Rynkowej (ZSRIR) – Rynek Baraniny – 5/2020; ceny żywca przy sprzedaży bezpośredniej - na podstawie danych rzeczywistych z gospodarstw, wg Zakładu Systemów i Środowiska Produkcji IZ-PIB (ZSiŚP IZ-PIB); sprzedaż bezpośrednia i samozaopatrzenie – 16% produkcji ogółem - na podstawie danych rzeczywistych z gospodarstw, wg ZSiŚP IZ-PIB oraz literatury przedmiotu.
- Ceny zbóż - średnia cena z 12 m-cy - na podstawie danych z biuletynu informacyjnego Zintegrowanego Systemu Rolniczej Informacji Rynkowej (ZSRIR) – Rynek Zbóż – 19/2020.
- Ceny wełny, ceny wybrakowanego żywca, koszty strzyży, koszty weterynaryjne, koszty zakupu zwierząt – na podstawie danych rzeczywistych z gospodarstw, wg ZSiŚP IZ-PIB.
- Ceny mleka owczego – brak skupu tego rodzaju surowca – ceny wyliczone w oparciu o koszt produkcji sera typu oscypek na podstawie danych rzeczywistych z gospodarstw, wg ZSiŚP IZ-PIB.
- Dawki żywieniowe dla poszczególnych grup technologicznych przeliczono na PLN w oparciu o ceny zaliczeniowe – dla pasz nietowarowych, o ceny rynkowe – dla pasz towarowych oraz wykorzystano dane rzeczywiste z gospodarstw, wg ZSiŚP IZ-PIB.

	Wariant	PLN/szt.	DJP*	PLN/DJP	kurs PLN/EUR**	EUR/DJP
1.1	Dobrostan loch – zwiększona powierzchnia w budynkach	301	0,5	602	4,2887	140,4
1.2	Dobrostan tuczników – zwiększona powierzchnia w budynkach	24	0,3	240***	4,2887	56,0
1.3	Dobrostan loch – dostęp do wybiegu	612	0,5	1224	4,2887	285,4
1.4	Dobrostan tuczników – dostęp do wybiegu	33	0,3	330	4,2887	76,9
2.1	Dobrostan krów mlecznych - wypas	185	1	185	4,2887	43,1
2.2	Dobrostan krów mlecznych utrzymywanych grupowo – zwiększona powierzchnia w budynkach	595	1	595	4,2887	138,7
2.3	Dobrostan krów mamek	329	1	329	4,2887	76,7
3.1	Dobrostan owiec	133	0,15	887	4,2887	206,7

*DJP - zał. II rozporządzenia nr 808/2014

**kurs PLN/EUR z 30.05.2019 r. do deklaracji wydatków dokonanych w czerwcu 2019 r.

*** Wyliczenia stawki płatności dokonano dla 1 sztuki fizycznej tuczniaka. Przeliczając wielkość płatności na DJP zastosowano współczynnik określony w zał. II rozporządzenia nr 808/2014 – wynoszący dla „pozostałych świń” 0,3 DJP. Współczynniki DJP dotyczą okresu rocznego; w przypadku planowanego wariantu płacimy za zwierzę utrzymywane w gospodarstwie w okresie średnio ok. 4 miesiące, w związku z czym jednostkową stawkę płatności należy dodatkowo przemnożyć przez współczynnik 3 określający liczbę cykli produkcyjnych w roku.

Stawki płatności dla działania Dobrostan zwierząt

8.2.13.6. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Zasady łączenia pakietów/działań

Łączenie pakietów na poziomie działania Dobrostan zwierząt

Dopuszcza się łączenie pakietów/wariantów działania w gospodarstwie.

Łączenie działania Dobrostan zwierząt z Działaniem rolno-środowiskowo-klimatycznym i działaniem Rolnictwo ekologiczne

Dopuszcza się na poziomie gospodarstwa równoczesną realizację działania Dobrostan zwierząt z Działaniem rolno-środowiskowo-klimatycznym, również w zakresie ochrony zasobów genetycznych zwierząt i działaniem Rolnictwo ekologiczne, gdyż zobowiązania w ramach tych działań uzupełniają się wzajemnie, przy czym ze względu na sposób kalkulacji płatności nie zachodzi ryzyko podwójnego finansowania.

8.2.14. M16 - Współpraca (art. 35)

8.2.14.1. Podstawa prawna

Art. 35 rozporządzenia EFRROW

8.2.14.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Działanie dotyczy wspierania działalności grup operacyjnych na rzecz innowacji (EPI) w rozumieniu art. 56 i 57 Rozporządzenia EFRROW, które w ramach działalności będą realizować projekty polegające na opracowywaniu i wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych do praktyki.

Zważywszy, że w ramach działania wspierane będzie funkcjonowanie grup operacyjnych na rzecz innowacji (EPI), zrzeszających rolników (w tym grup producentów rolnych, spółdzielni rolniczych), jednostki naukowe, przedsiębiorców, właścicieli lasów, organizacje pozarządowe, podmioty doradcze, które w ramach swojej działalności będą wspólnie opracowywać nowe rozwiązania do zastosowania w praktyce. Realizacja działania przyczyni się do zwiększenia innowacyjnych rozwiązań w polskim rolnictwie i na obszarach wiejskich - wpisując się bezpośrednio w realizację celu szczegółowego 1A. Zaangażowanie partnerów, w tym sektora nauki, w wypracowaniu praktycznego zastosowania innowacji, wzmocni powiązanie rozwoju sektora rolno-spożywczego z badaniami i innowacją - przyczyniając się bezpośrednio do realizacji celu szczegółowego 1B.

Zważywszy, że operacje, realizowane w ramach działania, skoncentrowane będą w zakresie produkcji i przetwarzania produktów rolnych wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, największe korzyści ostatecznie odniosą, w wyniku realizacji działania, producenci rolni, zwiększając w dłuższej perspektywie swoją konkurencyjność, dochodowość i uczestnictwo w rynku, zgodnie z celem szczegółowym 2A.

Obszary innowacji, ujęte w działaniu, dotyczą bezpośrednio lub pośrednio wszystkich uczestników łańcucha żywnościowego. Dzięki temu, poprzez współpracę większej liczby uczestników łańcucha żywnościowego należy oczekiwać efektu synergii w zakresie dochodzenia do innowacji wpisując się w realizację celu szczegółowego 3A.

Ze względu na przyjęty zakres wsparcia, działanie będzie się przyczyniać do realizacji celów przekrojowych polityki rozwoju obszarów wiejskich - w największym stopniu przyczyni się do realizacji celu przekrojowego promującego innowacyjność.

Poprzez premiowanie operacji mających potencjalne korzystne oddziaływanie na środowisko naturalne, łagodzenie zmian klimatu (w tym efektywne wykorzystanie zasobów), ograniczanie emisji w rolnictwie i leśnictwie, rolnictwo ekologiczne, tradycyjne metody produkcji, realizowane będą cele przekrojowe związane ze środowiskiem oraz przeciwdziałaniem zmianie klimatu i przystosowaniem się do niej.

8.2.14.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.14.3.1. Współpraca w ramach grup EPI

Poddziałanie:

- 16.1 - Wsparcie tworzenia i działania grup operacyjnych EPI na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa

8.2.14.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie dotyczy funkcjonowania grup operacyjnych na rzecz innowacji (EPI) oraz realizacji przez te grupy projektów, które prowadzą do opracowania nowych rozwiązań w zakresie nowych produktów lub technologii, metod organizacji i marketingu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym. Wsparcie może także dotyczyć realizacji przez EPI projektów prowadzących do tworzenia i rozwoju krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz promowania tej formy organizacji dostaw oraz rynków lokalnych.

8.2.14.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowanych.

Pomoc ma formę finansowania ryczałtowego określonego poprzez zastosowanie wartości procentowej do jednej lub kilku kategorii kosztów (flat-rate financing) w przypadku kosztów bieżących, zgodnie z art. 67 ust. 1 lit. d rozporządzenia UE nr 1303/2013.

Pomoc ma formę płatności zryczałtowanej (lump sum) w przypadku operacji dotyczącej horyzontalnej i wertykalnej współpracy między podmiotami łańcucha dostaw na rzecz tworzenia i rozwoju krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz wsparcie działań promocyjnych w kontekście lokalnym, związanych z rozwojem krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych, zgodnie z art. 67 ust. 1 lit. c rozporządzenia UE nr 1303/2013.

8.2.14.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.14.3.1.4. Beneficjenci

Grupy operacyjne na rzecz innowacji utworzone są co najmniej przez rolnika lub grupę rolników, a także podmiot należący do kategorii wymienionych poniżej.

Kategorie podmiotów:

- właściciele lasów;
- naukowcy; instytuty lub jednostki naukowe; uczelnie;
- przedsiębiorcy, których przedmiot działalności (PKD) ma związek z operacją realizowaną przez grupę operacyjną;
- podmioty doradcze.

W skład grupy operacyjnej na rzecz innowacji mogą wchodzić także inne podmioty, których udział w grupie operacyjnej jest uzasadniony i niezbędny do osiągnięcia celu operacji, wykonujące określone zadania w ramach operacji, z tym, że udział naukowców, uczelni, instytutów lub jednostek naukowych jest obowiązkowy w składzie grupy operacyjnej realizującej operację, w której występują koszty badań.

Grupa operacyjna na rzecz innowacji nie może ograniczać się wyłącznie do rolników i właścicieli lasów będących rolnikami.

Wyjątek od powyższych zasad stanowią grupy operacyjne realizujące operację dotyczącą horyzontalnej i wertykalnej współpracy między podmiotami łańcucha dostaw na rzecz tworzenia i rozwoju krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz wsparcie działań promocyjnych w kontekście lokalnym, związanych z rozwojem krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych, w których nie ma wymogu uczestnictwa podmiotów innych niż rolnicy.

W odniesieniu do operacji, dotyczących horyzontalnej i wertykalnej współpracy między podmiotami łańcucha dostaw na rzecz tworzenia i rozwoju krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz wsparcie działań promocyjnych w kontekście lokalnym, związanych z rozwojem krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych, wsparciu podlega realizowanie operacji przez grupę operacyjną na rzecz innowacji, w której skład wchodzi co najmniej 5 rolników.

8.2.14.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne (forma refundacji) obejmują:

- koszty ogólne operacji, o których mowa w art. 45 ust. 2 lit. c rozporządzenia nr 1305/2013,
- koszty badań stosowanych i prac rozwojowych – niezbędne do wdrożenia nowego rozwiązania i niebędące dominującą pozycją kosztów operacji,
- koszty bezpośrednie (inwestycyjne) operacji związane z realizacją planu biznesowego opartego na planie operacyjnym grupy operacyjnej EPI, w tym testowania.

Koszty bieżące związane z funkcjonowaniem grupy operacyjnej EPI (flat-rate financing).

Pomoc ma formę płatności zryczałtowanej (lump sum) w przypadku operacji dotyczącej horyzontalnej i wertykalnej współpracy między podmiotami łańcucha dostaw na rzecz tworzenia i rozwoju krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz wsparcie działań promocyjnych w kontekście lokalnym,

związanych z rozwojem krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych.

8.2.14.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Grupy operacyjne na rzecz innowacji

- Akt ustanawiający grupę operacyjną na rzecz innowacji określa role poszczególnych partnerów w grupie oraz odpowiedzialność prawną i finansową partnerów lub partnera reprezentującego grupę w związku z funkcjonowaniem grupy i realizacją operacji. Ponadto określa podział odpowiedzialności i własność rezultatów operacji w okresie 5 lat od uzyskania ostatniej płatności, zwłaszcza w odniesieniu do wydatków inwestycyjnych operacji finansowanych ze środków Programu.
- Grupa operacyjna na rzecz innowacji może otrzymać wsparcie w celu funkcjonowania oraz realizacji operacji - jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:
 - działa na podstawie ustalonych procedur wewnętrznych z zachowaniem przejrzystości działania, sposobu podejmowania decyzji, uwzględniając zabezpieczenie przed występowaniem konfliktu interesów;
 - powołana została w celu realizacji konkretnej operacji;
 - działa na podstawie planu operacyjnego zawierającego opis operacji, harmonogram realizacji, opis spodziewanych wyników, opis założeń przyjętych w celu osiągnięcia celów grupy operacyjnej na rzecz innowacji oraz priorytetów polityki rozwoju obszarów wiejskich, a także sposób finansowania realizacji operacji wraz ze źródłami finansowania, w tym wkładu własnego.

Przedmiot operacji

- Przedmiotem operacji, realizowanych przez grupę operacyjną na rzecz innowacji, mogą być produkty lub technologie związane z produkcją lub przetwarzaniem produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z zastrzeżeniem, że w przypadku technologii związanych z przetwarzaniem tych produktów, operacja kończy się przetworzeniem na produkt wymieniony w Załączniku nr 1.
- Operacje mogą również dotyczyć produktów lub technologii bezpośrednio związanych z produkcją bądź przetwarzaniem produktów rolnych (np. innowacje w zakresie oszczędności zasobów, wykorzystania odnawialnych źródeł energii, nawożenia, ochrony roślin, maszyn, urządzeń do produkcji rolnej, przetwórstwa, pasz, innowacje na poziomie działań organizacyjnych i zarządczych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu).
- Przedmiotem operacji jest tworzenie i rozwój krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych w odniesieniu do produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.
- W odniesieniu do operacji, dotyczącej horyzontalnej i wertykalnej współpracy między podmiotami łańcucha dostaw na rzecz tworzenia i rozwoju krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz wsparcie działań promocyjnych w kontekście lokalnym, związanych z rozwojem krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych, wsparciu podlega realizowanie operacji przez grupę operacyjną na rzecz innowacji, w której skład wchodzi co najmniej 5 rolników. W przypadku gdy operacja obejmuje działania informacyjne i promocyjne, mogą one dotyczyć informowania o powstaniu/rozwój krótkiego łańcucha dostaw lub rynku lokalnego, oraz zaletach wynikających z jego funkcjonowania dla konsumentów i producentów rolnych, natomiast nie mogą one służyć

wyłącznie reklamie poszczególnych produktów objętych operacją.

8.2.14.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Ocena merytoryczna operacji, zgłaszanych do finansowania, w uzasadnionych przypadkach wykonywana będzie przez powołany dla działania zespół ekspertów. Zastosowanie takiego rozwiązania wynika z potencjalnej różnorodności zakresów przedsięwzięć innowacyjnych, które mogą być potencjalnym przedmiotem operacji. Ze strony ekspertów wymagana będzie wiedza fachowa, niezbędna do oceny rozpatrywanych operacji.

Kryteria wyboru dla operacji innych niż horyzontalna i wertykalna współpraca między podmiotami łańcucha dostaw na rzecz tworzenia i rozwoju krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz wsparcie działań promocyjnych w kontekście lokalnym, związanych z rozwojem krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych dotyczyć będą w szczególności takich zagadnień jak:

- potencjał innowacyjny operacji,
- potencjalna skala oddziaływania rezultatów operacji (korzyści ekonomiczne, społeczne, zasięg zastosowania - geograficzny, branżowy itp.),
- stopień przyczyniania się do realizacji priorytetów przekrojowych UE w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatu,
- zróżnicowanie partnerów w grupie,
- adekwatność partnerów do zakresu operacji,
- stosowanie rozwiązań cyfrowych,
- operacja ma charakter badawczo – rozwojowy, metodologia badawcza jest adekwatna do rozwiązania problemu.

Kryteria wyboru dla operacji dotyczącej horyzontalnej i wertykalnej współpracy między podmiotami łańcucha dostaw na rzecz tworzenia i rozwoju krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz wsparcie działań promocyjnych w kontekście lokalnym, związanych z rozwojem krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych, dotyczyć będą w szczególności takich zagadnień jak:

- potencjalna skala oddziaływania rezultatów operacji (korzyści ekonomiczne, społeczne, zasięg zastosowania - geograficzny, branżowy itp.),
- stopień zintegrowania działań,
- skład grupy operacyjnej przewidyujący udział więcej niż 5 rolników.

Potencjał innowacyjny operacji zostanie zdefiniowany w przepisach krajowych, które pozwolą na przejrzystą ocenę wniosków o pomoc.

8.2.14.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Poziom pomocy wynosi 100% kwoty wydatków kwalifikowalnych w przypadku kosztów ogólnych, związanych z kosztami bieżącymi funkcjonowania grupy operacyjnej, studiów wykonalności, promocji rezultatów operacji.

Poziom pomocy wynosi 100% kwoty wydatków kwalifikowalnych związanych prowadzeniem prac badawczych, bezpośrednio związanych z wdrożeniem przedmiotu operacji, przy czym koszty te mogą stanowić maksymalnie 50% kwoty pomocy na daną operację.

Jeżeli operacja obejmuje inwestycje należące swym zakresem do jednego z działań lub poddziałań wymienionych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 1305/2013 poziom pomocy stosowany dla tej części operacji określa się zgodnie z wymienionym Rozporządzeniem, tj. 70% kwoty wydatków kwalifikowalnych na inwestycje.

Koszty bieżące funkcjonowania grupy operacyjnej na rzecz innowacji stanowią do 20% sumy kwalifikowalnych kosztów bezpośrednich (inwestycyjnych) i badań (flat-rate financing).

Koszty ogólne stanowią do 20% pozostałych kosztów kwalifikowalnych operacji oraz kosztów bieżących, lecz nie więcej niż 1 000 000 zł w okresie realizacji Programu.

Wsparcie operacji, związanych z funkcjonowaniem grup operacyjnych EPI oraz realizacji operacji przez grupę operacyjną EPI, udzielane jest w okresie maksymalnie 3 lat.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach (wynikających z uzasadnionego okresu realizacji operacji) okres wsparcia funkcjonowania grupy operacyjnej EPI może ulec wydłużeniu.

Pomoc ma formę płatności zryczałtowanej (lump sum) w przypadku operacji dotyczącej horyzontalnej i wertykalnej współpracy między podmiotami łańcucha dostaw na rzecz tworzenia i rozwoju krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz wsparcie działań promocyjnych w kontekście lokalnym, związanych z rozwojem krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych. Wysokość tej płatności wynosi 325 000 zł (w przypadku, gdy operacja przewiduje zakup środka transportu) lub 280 000 zł (pozostałe operacje), natomiast wypłata środków uzależniona jest od spełnienia określonych warunków zdefiniowanych w przepisach krajowych. Okres realizacji operacji wynosi 12 miesięcy.

Całkowita maksymalna wartość wsparcia w okresie realizacji Programu wynosi 12 000 000 zł, a limit pomocy na operację wynosi 6 000 000 zł.”

8.2.14.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.14.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

8.2.14.3.1.9.2. Działania łagodzące

8.2.14.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

8.2.14.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.14.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Specyfikacja cech projektów pilotażowych, klastrów, sieci, krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych

8.2.14.4. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.14.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

-

8.2.14.4.2. Działania łagodzące

-

8.2.14.4.3. Ogólna ocena działania

-

8.2.14.5. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Wartość stawki ryczałtowej w przypadku kosztów bieżących, obliczonej poprzez zastosowanie wartości procentowej do jednej lub kilku kategorii kosztów, zgodnie z art. 67 ust. 1 lit. d rozporządzenia UE nr 1303/2013 i została określona na podstawie analizy opracowanej przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Stawka ta określona została dla kosztów bieżących w wysokości 20 % kosztów bezpośrednich (inwestycyjnych) oraz badań, w ramach każdej z operacji.

Wysokość zryczałtowanej płatności, zgodnie z art. 67 ust. 1 lit. c rozporządzenia UE nr 1303/2013 dla operacji dotyczącej horyzontalnej i wertykalnej współpracy między podmiotami łańcucha dostaw na rzecz tworzenia i rozwoju krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz wsparcie działań promocyjnych w kontekście lokalnym, związanych z rozwojem krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych, została określona w oparciu o analizę opracowaną przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, na podstawie kosztów koniecznych do poniesienia przez grupy operacyjne w ramach tego typu operacji, na

podstawie danych pochodzących z umowy przyznania pomocy dla jednej z operacji, o której mowa powyżej w ramach działania Współpraca oraz jednej z operacji, która została zrealizowana w ramach Szwajcarsko – Polskiego Programu Współpracy. Proponowane kategorie kosztów dedykowanych dla ww. operacji szacowane na okres ok. 12 miesięcy to koszty inwestycyjne (jako 50% dofinansowania) i koszty bieżącego funkcjonowania (uwzględnione w całości). Wysokość tej płatności wynosi 325 000 zł (w przypadku, gdy operacja przewiduje zakup środka transportu) lub 280 000 zł (pozostałe operacje).

Podstawą dla ustalenia wysokości wsparcia są dane statystyczne, inne obiektywne informacje oraz ocena ekspercka, stosownie do art. 67 ust. 5 lit. a pkt i rozporządzenia 1303/2013.

8.2.14.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Specyfikacja cech projektów pilotażowych, klastrów, sieci, krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych

Broker innowacji – podmiot będący łącznikiem, zapewniający przepływ informacji oraz ułatwiający nawiązanie i utrwalenie współpracy w obszarze innowacji pomiędzy podmiotami sektora rolno-spożywczego, naukowo-badawczego i doradztwem.

Działanie „Współpraca” nie służy wspieraniu działalności badawczej. Wydatki związane z badaniami będą wspierane jedynie w przypadku badań niezbędnych do wdrożenia nowego rozwiązania i nie mogą być pozycją dominującą kosztów operacji.

Klasy mogą korzystać ze wsparcia w ramach działania, o ile spełniają warunki odnoszące się do grup operacyjnych na rzecz innowacji.

Zgodnie z art. 11 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 807/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i wprowadzającego przepisy przejściowe, przedmiotem wsparcia mogą być wyłącznie łańcuchy dostaw, w które między rolnikiem a konsumentem zaangażowany jest nie więcej niż jeden pośrednik, a za rynek lokalny uznaje się obszar jednego województwa i obszary powiatów sąsiadujących z tym województwem, położonych na obszarach innych województw, na którym odbywa się przetwórstwo i sprzedaż produktu pochodzącego z gospodarstw będących członkami grupy operacyjnej na rzecz innowacji.

W ramach realizacji działania „Współpraca”, Instytucja Zarządzająca może podjąć decyzję o ogłoszeniu naboru tematycznego, dotyczącego wybranego zakresu wsparcia/tematu objętego tym działaniem, który zidentyfikowano jako szczególnie istotny dla wsparcia ze środków Programu. Instytucja Zarządzająca może wyodrębnić środki na ten cel z budżetu dla działania „Współpraca”.

8.2.14.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Wsparcie obejmuje łącznie funkcjonowanie grup operacyjnych na rzecz innowacji oraz operacje (w tym inwestycyjne) przez nie realizowane.

8.2.15. M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)

8.2.15.1. Podstawa prawna

Art. 36 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez EFRROW i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005.

8.2.15.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Działanie M17 – Zarządzanie ryzykiem, Podziałanie 17.1 Ubezpieczenie upraw, zwierząt i roślin, Rodzaj operacji: Dopłaty do składek z tytułu ubezpieczenia od strat spowodowanych chorobami zwierząt (art. 37) stworzy możliwość dofinansowania kosztów zawarcia umów ubezpieczenia na warunkach komercyjnych z tytułu ubezpieczenia **od strat spowodowanych chorobami zwierząt**, do których nie jest stosowana pomoc w ramach programów pomocy krajowej.

Zgodnie z obecnie obowiązującym w Polsce systemem ubezpieczeń (ustawa z dnia 7 lipca 2005 r. o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich (Dz. U. z 2019 r. poz. 477) możliwe jest stosowanie dopłat z budżetu państwa do składek ubezpieczenia zwierząt w wysokości 65 % składki w przypadku ubezpieczenia zwierząt gospodarskich (bydła, koni, owiec, kóz, drobiu lub świń) od ryzyka wystąpienia szkód spowodowanych przez huragan, powódź, deszcz nawalny, grad, piorun, obsunięcie się ziemi, lawinę oraz w wyniku uboju z konieczności, na skutek wystąpienia tych zjawisk atmosferycznych.

Konkretnym rodzajem ryzyka objętym ubezpieczeniem będzie ryzyko od strat w produkcji zwierzęcej spowodowanych wystąpieniem choroby zwierząt wywołanych Salmonellozą.

Zgodnie z załącznikiem nr 1 Choroby zwierzęce i odzwierzęce Decyzji Rady z dnia 25 maja 2009 r. w sprawie wydatków w dziedzinie weterynarii Salmonelloza kwalifikuje się do wsparcia w zakresie zarządzania ryzykiem na podstawie art. 37 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013.

Salmonelloza jest zakaźną i zaraźliwą, bakteryjną chorobą wszystkich gatunków zwierząt i człowieka. Jej głównym rezerwuarem są zwierzęta rzeźne (drób, świnie, bydło).

Jest to jedna z chorób, która ze zwierząt może przenosić się na człowieka. Człowiek może zakazić się salmonellą poprzez spożycie produktów żywnościowych pochodzących od zwierząt zakażonych (mięso drobiowe, wieprzowe, wołowe, jaja, mleko) lub spożycie żywności zanieczyszczonej bakteriami.

Celem nowego działania jest wsparcie finansowe działań prewencyjnych hodowców zwierząt w zarządzaniu ryzykiem, w prowadzonej przez nich działalności poprzez wykupienie polis ubezpieczeniowych. Przyczyni się to do przeniesienia części ryzyka na zakłady ubezpieczeń oraz do podnoszenia świadomości i odpowiedzialności u hodowców w zakresie konieczności stosowania działań bioasekuracyjnych i naprawczych zapobiegających rozprzestrzenianiu się salmonellozy wśród zwierząt. Wymogi w zakresie bioasekuracji stawiane przez zakłady ubezpieczeń producentom umożliwią zmniejszenie zagrożenia wystąpienia tej choroby. Jednocześnie zastosowanie dopłat do składek ubezpieczeniowych zachęci producentów do korzystania z tego rodzaju instrumentu.

Wystąpienie salmonellozy u zwierząt powoduje określone straty w chowie i hodowli zwierząt

u producentów drobiu, świń czy bydła.

Działanie M17 Działanie skierowane jest do wszystkich producentów, którzy wykupią polisy ubezpieczenia od ryzyka wystąpienia strat w wyniku Salmonellozy.

Producenci drobiu oraz hodowcy krów i świń zmniejszając ryzyko związane ze stratami w przypadku wystąpienia Salmonellozy zapewnią sobie stabilny dochód na ubezpieczonym poziomie. Aktualnie niewielka część producentów i hodowców zwierząt korzysta z możliwości ubezpieczenia zwierząt na warunkach komercyjnych oferowanych przez zakłady ubezpieczeń. Ze względu na wysokie koszty polis ubezpieczenia jest to ryzyko rzadko ubezpieczane. Dofinansowanie składek w wysokości do 70 % kosztów ubezpieczenia umożliwi upowszechnienie ubezpieczeń oraz zdywersyfikuje ryzyko poniesionych strat przez producenta lub hodowcę.

Działanie obejmować będzie ubezpieczenie od strat spowodowanych wystąpieniem salmonellozy w chowie lub hodowli drobiu rzeźnego, drobiu nieśnego, krów lub świń.

Warunki, jakie muszą spełnić umowy ubezpieczeniowe, aby zakwalifikować się do wsparcia:

- dopłaty do składek ubezpieczenia dotyczą umów ubezpieczenia z tytułu wystąpienia ryzyka choroby wśród drobiu, krów i świń – Salmonelloza.
- ochroną ubezpieczeniową będą objęte straty, które przekroczą 20 % średniej rocznej produkcji z poprzednich trzech lat lub średniej z trzech lat opartej na okresie pięciu wcześniejszych lat, z wyłączeniem wartości najwyższej i najniższej
- do obliczenia średniej rocznej produkcji przez danego producenta będzie służyć ewidencja prowadzona do celów podatkowych i/lub ewidencja prowadzona przez inspekcję weterynaryjną albo agencję płatniczą (w systemie IRZ) oraz średnie ceny skupu drobiu, wołowiny i wieprzowiny.

O dopłaty w wysokości do 70 % poniesionych kosztów ubezpieczenia ww. zwierząt gospodarskich od strat spowodowanych Salmonellozami będą wnioskować producenci rolni.

Nabór wniosków o refundację 70 % kosztów ubezpieczenia będzie realizowany dwa razy w roku z zachowaniem możliwości realizacji wydatków do kwoty zaplanowanej na to działanie w rocznym budżecie PROW 2014 - 2020. Kosztem kwalifikowalnym będzie koszt zakupu ubezpieczenia potwierdzony kopią, potwierdzoną za zgodność z oryginałem, umowy ubezpieczenia.

Mechanizmem zapewniającym niewystępowanie nadmiernej rekompensaty będzie weryfikacja przez agencję płatniczą złożonych wniosków przez producentów (weryfikacja po ID beneficjenta).

8.2.15.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.15.3.1. Dopłaty do składek z tytułu ubezpieczenia od strat spowodowanych chorobami zwierząt

Poddziałanie:

- 17.1 - Składka z tytułu ubezpieczenia upraw, zwierząt i roślin

8.2.15.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Dopłaty do ubezpieczenia od strat spowodowanych wystąpieniem Salmonellozy wynikają z braku programów pomocy państwa gwarantujących wypłatę rekompensat w przypadku konieczności podejmowania czynności związanych ze zwalczaniem tej choroby, a w efekcie stratami ponoszonymi przez producentów. Udział własny w szkodzie wynoszący 20% oraz szczegółowe warunki ubezpieczeń zapewnią, że producenci będą stosowali profilaktykę zapobiegania powstaniu i rozszerzaniu się tej choroby.

8.2.15.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę refundacji do 70 % kosztów zawarcia umowy ubezpieczenia od strat spowodowanych Salmonellozami.

8.2.15.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (tj. Dz. U z 2020 r. poz. 1421)
- rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lutego 2019 r. w sprawie wprowadzenia "Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów w stadach kur niosek gatunku Gallus gallus" na lata 2019 i 2020 (Dz. U. poz. 346, z późn. zm.)
- rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 stycznia 2021 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów w stadach kur niosek gatunku Gallus gallus” na 2021 r. (Dz. U. poz. 143).
- rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lutego 2019 r. w sprawie wprowadzenia "Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów w stadach indyków rzeźnych" na lata 2019-2021 (Dz. U. poz. 352, z późn. zm.)
- ustawa z dnia 7 lipca 2005 r. o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich (Dz.U. z 2019 r. poz. 477)
- ustawa z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej
- ustawa z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
- ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

8.2.15.3.1.4. Beneficjenci

Producenci rolni - producenci prowadzący chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich z gatunku drób, bydło i świnie, którzy otrzymają refundację części wydatków poniesionych na zakup polisy ubezpieczenia od

utruty dochodów z prowadzonej produkcji od ryzyka wystąpienia Salmonellozy.

8.2.15.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Koszt zawarcia umowy ubezpieczenia od strat spowodowanych wystąpieniem Salmonellozy.

8.2.15.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana producentowi rolnemu, który w umowie ubezpieczenia ubezpieczy straty spowodowane Salmonellozami::

- co najmniej 1000 szt. kurcząt rzeźnych,
- co najmniej 1000 szt. gęsi rzeźnych,
- co najmniej 1000 szt. indyków rzeźnych,
- co najmniej 1000 szt. drobiu nieśnego,
- co najmniej 4 krowy
- co najmniej 14 świń.

Refundacja będzie realizowana przez agencję płatniczą w okresie 2 miesięcy od zakończenia okresu naboru wniosków o refundację.

8.2.15.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Zgodnie z art. 49 ust. 2 rozporządzenia 1305/2013 kryteria wyboru nie mają zastosowania do instrumentów zarządzania ryzykiem.

8.2.15.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Refundacja do 70 % składki ubezpieczenia.

8.2.15.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.15.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

Nie zidentyfikowano.

8.2.15.3.1.9.2. Działania łagodzące

Brak.

8.2.15.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

Zakłada się, że większość producentów rolnych zostanie objęte ubezpieczeniem z dopłatami do składek ubezpieczenia ze środków PROW 2014 - 2020.

8.2.15.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Wysokość wsparcia wynika z art. 37 ust. 1 rozporządzenia 1305/2013, tj., nie więcej niż 70 % stawki ubezpieczenia.

Stawki ubezpieczenia określają zakłady ubezpieczeń zgodnie z oceną ryzyka zapewniającą bezpieczeństwo finansowe wszystkim ubezpieczonym osobom i podmiotom w danym zakładzie ubezpieczeń. Zgodnie z art. 33 wyżej ustawy z 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U 2021 poz. 1130) zakład ubezpieczeń ustala wysokość składek ubezpieczeniowych po dokonaniu oceny ryzyka ubezpieczeniowego. Składkę ubezpieczeniową ustala się w wysokości, która zapewnia co najmniej wykonanie wszystkich zobowiązań z umów ubezpieczenia i pokrycie kosztów wykonywania działalności ubezpieczeniowej zakładu ubezpieczeń. Zakład ubezpieczeń gromadzi odpowiednie dane statystyczne w celu ustalania na ich podstawie wysokości składek ubezpieczeniowych. Wysokość składki za konkretną umowę ubezpieczenia ustalana natomiast jest z uwzględnieniem: rodzajów przedmiotów ubezpieczenia, zakresu ochrony ubezpieczeniowej, wysokości i sposobu ustalania sum ubezpieczenia stanowiących limit odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń oraz okoliczności mających wpływ na prawdopodobieństwo wystąpienia wypadku ubezpieczeniowego powodującego szkodę.

8.2.15.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Opis mechanizmów służących uniknięciu nadwyżki rekompensaty

Mechanizmem zapewniającym niewystępowanie nadmiernej rekompensaty będzie weryfikacja przez agencję płatniczą złożonych wniosków przez producentów (weryfikacja po ID beneficjenta).

[Ubezpieczenie upraw, zwierząt i roślin] Opis warunków kwalifikowania się umów ubezpieczeniowych do wsparcia, obejmujący przynajmniej: a) konkretne rodzaje ryzyka objęte ubezpieczeniem; b) konkretne straty gospodarcze objęte ochroną ubezpieczeniową

Pomoc może być przyznana producentowi rolnemu, który w umowie ubezpieczenia ubezpieczy od strat spowodowanych Salmonellozami::

- co najmniej 1000 szt. kurcząt rzeźnych,
- co najmniej 1000 szt. gęsi rzeźnych,

- co najmniej 1000 szt. indyków rzeźnych,
- co najmniej 1000 szt. drobiu nieśnego,
- co najmniej 4 krowy
- co najmniej 14 świń.

Refundacja będzie realizowana przez agencję płatniczą w okresie 2 miesięcy od zakończenia okresu naboru wniosków o refundację.

Dopłaty do składek ubezpieczenia dotyczą umów ubezpieczenia z tytułu wystąpienia ryzyka choroby wśród drobiu, krów i świń – Salmonelloza.

[Ubezpieczenie upraw, zwierząt i roślin] Zasady stosowane w celu obliczenia odsetka zniszczeń średniej produkcji rocznej danego rolnika

Zasady stosowane w celu obliczenia odsetka zniszczeń średniej produkcji rocznej danego rolnika oraz ustalenia podstawy do wypłaty odszkodowania przez zakład ubezpieczeń

- ochroną ubezpieczeniową będą objęte straty, które przekroczą 20 % średniej rocznej produkcji z poprzednich trzech lat lub średniej z trzech lat opartej na okresie pięciu wcześniejszych lat, z wyłączeniem wartości najwyższej i najniższej,
- do obliczenia średniej rocznej produkcji drobiu, krów lub świń przez danego producenta, która uległa zniszczeniu będzie służyć ewidencja prowadzona do celów podatkowych i/lub ewidencja prowadzona przez inspekcję weterynaryjną oraz średnie ceny skupu,
- wystąpienie ogniska salmonelli potwierdza powiatowy lekarz weterynarii (PLW). Warunek potwierdzenia przez PLW wystąpienia ogniska salmonelli uwzględnia się w ogólnych warunkach ubezpieczeń stanowiących element umowy zawieranej pomiędzy ubezpieczającym a ubezpieczycielem. Zgodnie z krajowymi przepisami Powiatowy Lekarz Weterynarii jest organem państwa.

[Fundusze wspólnego inwestowania na wypadek niekorzystnych zjawisk klimatycznych, chorób zwierząt i roślin, inwazji szkodników oraz incydentów środowiskowych] Zasady finansowania, tworzenia funduszy wspólnego inwestowania i zarządzania nimi, w tym w szczególności (zob. wykaz w załączniku 1 do rozporządzenia wykonawczego (UE) nr 808/2014)

[Fundusze wspólnego inwestowania na wypadek niekorzystnych zjawisk klimatycznych, chorób zwierząt i roślin, inwazji szkodników oraz incydentów środowiskowych] W przypadku gdy źródłem rekompensaty finansowej wypłacanej przez fundusz wspólnego inwestowania jest pożyczka komercyjna, minimalny i maksymalny okres pożyczki komercyjnej

[Narzędzie stabilizacji dochodów] Zasady finansowania, tworzenia funduszy wspólnego inwestowania i zarządzania nimi, (zasady przyznawania rolnikom rekompensat), w tym w szczególności (zob. wykaz w załączniku 1 do rozporządzenia wykonawczego (UE) nr 808/2014)

[Narzędzie stabilizacji dochodów] W przypadku gdy źródłem rekompensaty finansowej wypłacanej przez fundusz wspólnego inwestowania jest pożyczka komercyjna, minimalny i maksymalny okres pożyczki komercyjnej

8.2.15.4. *Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji*

8.2.15.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

8.2.15.4.2. Działania łagodzące

8.2.15.4.3. Ogólna ocena działania

8.2.15.5. *Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku*

8.2.15.6. *Informacje dotyczące konkretnego działania*

Opis mechanizmów służących uniknięciu nadwyżki rekompensaty

[Ubezpieczenie upraw, zwierząt i roślin] Opis warunków kwalifikowania się umów ubezpieczeniowych do wsparcia, obejmujący przynajmniej: a) konkretne rodzaje ryzyka objęte ubezpieczeniem; b) konkretne straty gospodarcze objęte ochroną ubezpieczeniową

[Ubezpieczenie upraw, zwierząt i roślin] Zasady stosowane w celu obliczenia odsetka zniszczeń średniej produkcji rocznej danego rolnika

[Fundusze wspólnego inwestowania na wypadek niekorzystnych zjawisk klimatycznych, chorób zwierząt i roślin, inwazji szkodników oraz incydentów środowiskowych] Zasady finansowania, tworzenia funduszy wspólnego inwestowania i zarządzania nimi, w tym w szczególności (zob. wykaz w załączniku 1 do rozporządzenia wykonawczego (UE) nr 808/2014)

Nie dotyczy.

[Fundusze wspólnego inwestowania na wypadek niekorzystnych zjawisk klimatycznych, chorób zwierząt i roślin, inwazji szkodników oraz incydentów środowiskowych] W przypadku gdy źródłem rekompensaty finansowej wypłacanej przez fundusz wspólnego inwestowania jest pożyczka komercyjna, minimalny i maksymalny okres pożyczki komercyjnej

Nie dotyczy.

[Narzędzie stabilizacji dochodów] Zasady finansowania, tworzenia funduszy wspólnego inwestowania i zarządzania nimi, (zasady przyznawania rolnikom rekompensat), w tym w szczególności (zob. wykaz w załączniku 1 do rozporządzenia wykonawczego (UE) nr 808/2014)

Nie dotyczy.

[Narzędzie stabilizacji dochodów] W przypadku gdy źródłem rekompensaty finansowej wypłacanej przez fundusz wspólnego inwestowania jest pożyczka komercyjna, minimalny i maksymalny okres pożyczki komercyjnej

Nie dotyczy.

8.2.15.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Kontrola dostępu do limitu dopłat do składek będzie możliwa dla zakładów ubezpieczeniowych w systemie udostępnionym przez agencję płatniczą.

8.2.16. M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

8.2.16.1. Podstawa prawna

Art. 32-35 rozporządzenia ramowego oraz art. 42-44 rozporządzenia EFRROW.

8.2.16.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

LEADER to rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS), wspierany ze środków EFRROW. Podstawowe reguły RLKS przewidziane są w Umowie Partnerstwa (UP).

LEADER może być realizowany na obszarach wiejskich, przez które (odmiennie niż jest to określone we wspólnych definicjach dla niniejszego programu) rozumieć należy obszar całego kraju, z wyłączeniem obszaru miast o liczbie mieszkańców większej niż 20 000.

Jedna LSR będzie realizowana na obszarze zamieszkanym przez minimum 30 000 mieszkańców z obszarów wiejskich i maksimum 150 000 mieszkańców oraz obejmować będzie obszar przynajmniej 2 gmin, których obszary stanowią (bądź zawierają) obszary wiejskie.

Z badania ewaluacyjnego „Ocena funkcjonowania lokalnych grup działania realizujących lokalną strategię rozwoju w ramach PROW 2007-2013” wynika, że rozwiązania prawne przyjęte w okresie programowania 2007-2013 dopuszczające możliwość powstawania LGD jednogminnych i małych, nie przyczyniają się do skuteczności i prawidłowości wdrażania podejścia Leader, zaś w LGD grupujących więcej gmin istnieje większa transparentność działań. Ponadto konsolidacja obszaru LSR powinna przyczynić się również do obniżenia kosztów bieżącego funkcjonowania LGD co umożliwi realizację większej ilości operacji w ramach LSR.

Cele szczegółowe i cele przekrojowe

Działanie LEADER realizuje cel szczegółowy 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich” w ramach priorytetu 6 „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich” poprzez wdrażanie lokalnych strategii rozwoju (LSR). LSR to oddolnie tworzony w partnerstwie trzech sektorów dokument strategiczny dotyczący danego, spójnego obszaru.

Ukierunkowanie wsparcia będzie zależeć od diagnozy obszaru, lokalnych potrzeb i priorytetów, wskazanych przez ww. partnerstwo.

LSR opracowywane są z udziałem społeczności lokalnej i odwołują się do lokalnych uwarunkowań i zasobów, muszą zatem brać pod uwagę nie tylko kwestie związane z wykluczeniem społecznym czy ubóstwem, ale także środowiskowo- klimatyczne. Społeczności lokalne są w najwyższym stopniu zainteresowane zrównoważonym rozwojem i przeciwdziałaniem pogorszeniu stanu środowiska, którego jakość w sposób bardzo istotny wpływa na warunki życia i potencjał rozwoju danego obszaru. Jednocześnie, poprzez podejście oddolne, możliwe jest zidentyfikowanie nowych, innowacyjnych kierunków rozwoju.

Pozostawienie szerokich możliwości co do sposobu ukształtowania LSR pozwala na ich dostosowanie do

warunków lokalnych, a jednocześnie sprzyja innowacyjnemu podejściu do problematyki rozwoju lokalnego. Beneficjenci mogą realizować operacje niezdefiniowane ogólnie, lecz wykorzystujące pomysły ściśle powiązane ze specyfiką danego obszaru.

Do realizacji celów przekrojowych w zakresie ochrony środowiska i klimatu przyczynią się inwestycje w rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej, zachowanie dziedzictwa lokalnego wpisują się także w Priorytetowe Ramy Działań (PAF), gdzie zaplanowano inwestycje na obszarach NATURA 2000 związane z ekoturystyką i zielonymi miejscami pracy (centra edukacyjne, obsługi ruchu turystycznego, punkty widokowe, tablice informacyjne a także rozwój przedsiębiorczości powiązanej z siecią NATURA 2000). W ramach działalności szkoleniowej będą mogły być realizowane operacje z zakresu podnoszenia świadomości czy promowania postaw prośrodowiskowych i proklimatycznych a także promujących innowacyjne rozwiązania.

W celu uproszczenia procesu monitorowania i zarządzania, choć działanie LEADER realizuje nie tylko cel szczegółowy 6B, całość budżetu działania LEADER została przypisana do tego właśnie celu szczegółowego.

W ramach głównego celu szczegółowego 6B wspierane będą operacje mające na celu:

1. wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR,
2. zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości,
3. dywersyfikację źródeł dochodu, w tym tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego tj. infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych w celu udostępniania jej lokalnym producentom (produkty objęte i nieobjęte załącznikiem nr 1 do TFUE),
4. podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR w powiązaniu z zakładaniem działalności gospodarczej, rozwojem przedsiębiorczości lub dywersyfikacją źródeł dochodów, w szczególności rolników i osób długotrwale pozostających bez pracy,
5. podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych a także innowacji,
6. rozwój produktów lokalnych,
7. rozwój rynków zbytu, z wyłączeniem targowisk,
8. zachowanie dziedzictwa lokalnego,
9. rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej,
10. budowę lub przebudowę publicznych dróg gminnych lub powiatowych, które umożliwiają połączenie obiektów użyteczności publicznej, w których świadczone są usługi społeczne, zdrowotne, opiekuńczo-wychowawcze lub edukacyjne dla ludności lokalnej z siecią dróg publicznych, albo skracają dystans lub czas dojazdu do tych obiektów,
11. przygotowanie oddolnych koncepcji rozwoju w skali mikro (Smart Village – inteligentna wioska), zwanych dalej „koncepcjami SV”, na obszarach zamieszkałych przez nie więcej niż 20 tys. mieszkańców (lub kilku miejscowości, których łączna liczba mieszkańców nie przekracza 20 tys. mieszkańców), mających na celu wypracowanie efektywnych i niestandardowych rozwiązań miejscowych problemów dzięki innowacyjnemu podejściu; Rozwiązania te będą:
 - a. uwzględniać użycie technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych lub lepsze wykorzystanie wiedzy,
 - b. wykazywać korzyść dla lokalnej społeczności, m.in. w zakresie poprawy jakości życia, podniesienia jakości usług lokalnych lub bezpieczeństwa, poszanowania środowiska i klimatu, problemów dotyczących niedoinwestowania, starzejącego się społeczeństwa,

wyludnienia, niewystarczającej ilości miejsc pracy, przepaści cyfrowej.

Z zakresu dotyczącego zakładania, rozwoju działalności gospodarczej oraz dywersyfikacji źródeł dochodu wyklucza się:

1. świadczenie usług związanych z rolnictwem i leśnictwem,
2. prowadzenia działalności w zakresie produkcji i przetwórstwa ryb, mięczaków i skorupiaków,
3. prowadzenia działalności, która ze względu na swoją skalę nie będzie mogła być realizowana w ramach LSR np. górnictwo, hutnictwo, transport lotniczy, transport kolejowy.

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu będzie realizowane m.in. poprzez obowiązkowe wskazanie w LSR grup defaworyzowanych, które uzyskają wsparcie w ramach LSR wraz z opisem stosowanego podejścia. Mając na uwadze konieczność ukierunkowania LSR na tworzenie miejsc pracy określanie grup defaworyzowanych powinno odbywać się w kontekście dostępu do rynku pracy.

Operacje realizowane w ramach LSR powinny wykorzystywać lokalne zasoby: surowce, miejscową infrastrukturę, lokalizację (położenia geograficzne), dziedzictwo, potencjał mieszkańców, itp. oraz powinny być w stosunku do siebie komplementarne i w sposób bezpośredni przyczyniać się do realizacji celów określonych w LSR.

Cele szczegółowe powiązane

- 3A – poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe.

W ramach LEADER wspierane będą operacje z zakresu małego przetwórstwa oraz tworzenie sieci w zakresie utworzenia krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz działań promocyjnych i marketingowych.

- 6A – ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy.

W ramach LEADER realizowane będą operacje w zakresie szeroko pojętej przedsiębiorczości oraz wspierane będą działania mające na celu wyposażenie w niezbędną wiedzę lub umiejętności oraz kwalifikacje m.in. osób planujących rozpoczęcie działalności dodatkowej do działalności rolniczej oraz osób odchodzących z rolnictwa. Celem będzie aktywizowanie bezrobotnych, grup defaworyzowanych, współpraca LGD z przedsiębiorcami w celu identyfikowania potencjalnych możliwości zatrudnienia dla osób z obszaru LSR, sieciowanie podmiotów zaangażowanych w pracę z grupami defaworyzowanymi i bezrobotnymi takimi jak: ośrodki opieki społecznej, powiatowe urzędy pracy, ośrodki doradztwa rolniczego.

- 6C – zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na obszarach wiejskich oraz podnoszenie poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości.

W ramach LEADER wspierane będą operacje z zakresu wykorzystania technologii informacyjnych w rozwoju pozarolniczych miejsc pracy czy udostępniania zasobów kulturowych, przyrodniczych i

turystycznych obszarów wiejskich.

8.2.16.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.16.3.1. Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju

Poddziałanie:

- 19.2 – Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

8.2.16.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie w ramach tego poddziałania musi spełniać cele szczegółowe dla działania oraz cele określone w LSR.

8.2.16.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę refundacji lub płatności zryczałtowanej w zależności od rodzaju operacji. W przypadku operacji polegających na rozpoczęciu prowadzenia działalności gospodarczej pomoc ma formę płatności zryczałtowanej (premii). W przypadku operacji polegających na przygotowaniu koncepcji SV operację realizowane są jedynie w formie projektów grantowych, a pomoc ma formę płatności zryczałtowanej (standard scales of unit costs).

8.2.16.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

W ramach działania stosowana będzie definicja mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw zawarta w Zaleceniu Komisji z dnia 6 maja 2003 r. dotyczącym definicji przedsiębiorstw mikro-, małych i średnich (Dz. Urz. L124 z 20.05.2003, str. 36).

W ramach działania stosowana będzie zasada de minimis zgodnie z rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis.

8.2.16.3.1.4. Beneficjenci

- Osoby fizyczne.

- Osoby prawne, w tym m.in. kółka rolnicze, JST z wyłączeniem województw, ich związki bądź ich jednostki organizacyjne, organizacje pozarządowe, spółdzielnie, kościoły, związki wyznaniowe.
- Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawy przyznają zdolność prawną.

W przypadku projektów grantowych, grantobiorcami mogą być również sformalizowane grupy nieposiadające osobowości prawnej (np. koła gospodyń wiejskich). Grantobiorcami nie mogą być podmioty prowadzące działalność gospodarczą lub deklarujące jej podjęcie.

W przypadku operacji mających na celu rozpoczęcie działalności gospodarczej pomoc może być przyznana osobie fizycznej, która nie podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy i w pełnym zakresie, chyba, że podejmuje działalność gospodarczą w zakresie przetwórstwa żywności.

W przypadku operacji mających na celu rozwijanie działalności gospodarczej pomoc może być przyznana podmiotowi, który wykonuje działalność, do której stosuje się przepisy ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców, w formie mikro lub małego przedsiębiorstwa.

Beneficjentem może być LGD jedynie w przypadku:

„operacji własnych LGD” (bez uszczerbku dla art. 34 ust. 3 lit b rozporządzenia ogólnego wskazującego na konieczność stosowania niedyskryminującej i przejrzystej procedury wyboru, pozwalającej unikać konfliktów interesów); „projektów grantowych” tj. operacji, gdzie beneficjentem ubiegającym się o wsparcie przed podmiotem wdrażającym jest LGD, i to LGD jest wskazywana w systemie jako beneficjent; operacja taka składa się z szeregu grantów, których realizatorami są różnorodne podmioty działające na obszarze objętym LSR; wszystkie granty wchodzące w skład projektu grantowego, są projektami komplementarnymi i łącznie przyczyniają się do realizacji, założonych dla danego projektu grantowego, celów i wskaźników.

8.2.16.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują koszty (nie dotyczy operacji, na które pomoc jest przyznawana w formie płatności zryczałtowanej):

- zakupu dóbr i usług,
- wykonania robót budowlanych,
- organizacji i przeprowadzenia spotkania, szkolenia, wydarzenia promocyjnego itp.;
- najmu, dzierżawy lub zakupu oprogramowania, sprzętu, narzędzi, urządzeń lub maszyn, materiałów lub przedmiotów;
- zakupu środków transportu przy czym koszt nie może przekroczyć 30% pozostałych kosztów

kwifikowalnych operacji, pomniejszonych o koszty ogólne;

- zatrudnienia osób zaangażowanych w realizację operacji tylko w przypadku operacji o charakterze szkoleniowym, funkcjonowania nowoutworzonych sieci oraz inkubatorów przetwórstwa lokalnego;
- ogólne;
- inne koszty związane z realizacją operacji.

Nie ma możliwości wsparcia zakupu używanych maszyn, urządzeń, sprzętu lub innego wyposażenia objętego operacją, za wyjątkiem zakupu eksponatów w ramach operacji dotyczących zachowania dziedzictwa.

Zgodnie z art. 61 ust. 3 rozporządzenia EFRROW do kosztów kwalifikowalnych zalicza się także wkład niepieniężny wnioskodawcy.

8.2.16.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana jeżeli:

- wnioskodawca wykaże doświadczenie lub uzasadni potencjał, lub kwalifikacje, lub prowadzi działalność odpowiednią do realizacji operacji;
- operacja jest uzasadniona ekonomicznie, za wyjątkiem operacji:
 - a. polegającej na nieodpłatnym lub niekomercyjnym udostępnianiu:
 - infrastruktury służącej działalności przetwórczej udostępnianej lokalnym producentom,
 - ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej lub drogowej gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego,
 - obiektów stanowiących dziedzictwo lokalne,
 - b. szkoleniowej,
 - c. promocyjnej w zakresie: turystyki, rekreacji, kultury, dziedzictwa, produktów lokalnych, rynków lokalnych,
 - d. polegającej na kultywowaniu dziedzictwa lokalnego,
 - e. polegającej na przygotowaniu koncepcji SV;
- operacja realizowana będzie na nieruchomości będącej własnością wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji w czasie jej realizacji oraz przez okres związania celem;
- w przypadku operacji z zakresu tworzenia i funkcjonowania sieci, operacja realizowana jest przez co najmniej 2 partnerów, których działalność jest ukierunkowana na tworzenie krótkich łańcuchów żywnościowych, rynków lokalnych lub usług turystycznych (wsparcie z tego zakresu nie dotyczy tworzenia grup producentów lub tworzenia grup operacyjnych na rzecz innowacji lub wsparcia przygotowawczego dla lokalnych grup działania).

W przypadku wsparcia w zakresie rozwijania działalności gospodarczej, uzyskanie pomocy powyżej 25 000

zł wymaga utworzenia co najmniej jednego miejsca pracy.

W przypadku zakładania działalności gospodarczej zawsze wymagane jest utworzenie przynajmniej 1 miejsca pracy (w tym samozatrudnienie).

W przypadku projektu grantowego w zakresie przygotowania koncepcji SV, grant na przygotowanie tych koncepcji może być udzielony grantobiorcy z obszaru objętego tą koncepcją, który zrealizuje zadanie w partnerstwie z co najmniej jednym podmiotem z tego obszaru.

Koncepcja SV obejmuje w szczególności:

- zapewnienie partycypacyjnego charakteru procesu opracowania koncepcji, tj. udział mieszkańców obszaru w pracach nad koncepcją (aktywne włączenie społeczności do jej przygotowania), w tym przeprowadzenie konsultacji ze społecznością obszaru wyników prac partnerstwa;
- uproszczoną analizę SWOT obszaru objętego koncepcją SV;
- przedstawienie planu włączenia społeczności w późniejszą ewentualną realizację koncepcji, z uwzględnieniem roli sołtysa lub rady sołeckiej w tym procesie;
- opracowanie listy projektów, które składać się będą na realizację koncepcji SV, zawierających komponent cyfrowy lub środowiskowy lub klimatyczny.

Koncepcja SV nie może być sprzeczna z innymi dokumentami strategicznymi dla obszaru, w szczególności z LSR.

Grant na przygotowanie koncepcji SV obejmującej dany obszar w okresie realizacji Programu przysługuje tylko raz. Dany obszar może być objęty tylko jedną koncepcją SV.

Projekty przewidziane w przygotowanej koncepcji będą premiowane w naborach realizowanych przez LGD.

Pomoc nie jest przyznawana na:

- operacje służące zaspokajaniu partykularnych potrzeb beneficjenta;
- organizację operacji cyklicznych, za wyjątkiem wydarzenia inicjującego cykl wydarzeń lub specyficznego dla danej LSR, wskazanych i uzasadnionych w LSR;
- promocję indywidualnych przedsiębiorców, ich produktów i usług.

Podmiotowi na rozpoczęcie działalności gospodarczej, pomoc przysługuje raz w okresie realizacji Programu.

Podmiotowi, który otrzymał pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej, pomoc na rozwój tej działalności może być przyznana nie wcześniej niż po upływie 2 lat od dnia przyznania tej pomocy.

Podmiotowi, któremu przyznano pomoc w ramach poddziałania „Pomoc na inwestycje w przetwórstwo/marketing i rozwój produktów rolnych” pomoc w zakresie przetwórstwa nie może być przyznana.

Podmiotowi, któremu przyznano pomoc w ramach poddziałania 6.2 Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich lub 6.3 Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw pomoc nie przysługuje.

W ramach działania LEADER jeden przedsiębiorca nie może uzyskać wsparcia zarówno na utworzenie inkubatorów przetwórstwa lokalnego, jak i na tworzenie lub rozwój przedsiębiorczości w zakresie przetwórstwa.

8.2.16.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Wybór operacji do finansowania będzie miał charakter konkursu.

Kryteria wyboru operacji oraz zasady dokonywania ich zmian określone zostaną przez LGD w LSR. Będą one podlegały ocenie przez komisję wybierającą w ramach konkursu na wybór LSR. Zmiana kryteriów wyboru będzie wymagała zgody samorządu województwa, z którym LGD podpisała umowę na realizację LSR.

Premiowane przez LGD będą operacje spełniające w szczególności jedno lub kilka z wymienionych kryteriów:

- innowacyjne;
- przewidujące zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska lub klimatu;
- generujące nowe miejsca pracy;
- realizowane przez podmioty zakładające działalność, której podstawę będą stanowiły lokalne produkty rolne (lokalny produkt rolny – wytwarzany na obszarze objętym lokalną strategią rozwoju);
- ukierunkowane na zaspokojenie potrzeb grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy, określonych w LSR.

Ponadto w kryteriach wyboru LGD przewidzi preferencje dla operacji:

1. w zakresie infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej lub drogowej gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego, realizowanych w miejscowościach zamieszkałych przez mniej niż 5 tys. mieszkańców;
2. objętych koncepcjami SV, które zostały przygotowane w ramach projektów grantowych zrealizowanych przez LGD.

Przy wyborze grantobiorców w ramach projektów grantowych w zakresie przygotowania koncepcji SV, LGD premiować będzie w szczególności:

- jakość planowanego procesu przygotowania koncepcji SV z uwzględnieniem partycypacyjnego charakteru (udział lokalnej społeczności oraz rola sołtysa lub rady sołeckiej w tym procesie);
- liczbę partnerów;
- powiązanie wnioskodawcy z obszarem objętym koncepcją SV;
- potencjał organizacyjny;
- obszary po PGR, jeśli dotyczy;
- miejscowości poniżej 5 tys. mieszkańców.

8.2.16.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Maksymalna kwota pomocy dla danego rodzaju operacji będzie ustalona przez LGD.

Limity pomocy na beneficjentów/grantobiorców:

Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych oraz LGD – maksymalnie 500 000 PLN w okresie realizacji Programu.

Grantobiorcy – maksymalnie 110 000 PLN. W przypadku podmiotu, który będzie ubiegać się o powierzenie grantu na rzecz sformalizowanej grupy nieposiadającej osobowości prawnej, limit jest liczony odrębnie na każdą sformalizowaną grupę.

W przypadku jednostek sektora finansów publicznych, wartość realizowanych przez nie zadań w ramach projektu grantowego nie może przekroczyć 20% danego projektu grantowego. Ograniczenie to nie ma zastosowania w przypadku, gdy sformalizowana grupa nieposiadająca osobowości prawnej realizuje zadanie we współpracy z jednostką sektora finansów publicznych, która ubiegała się o grant na rzecz tej grupy.

W przypadku realizacji operacji w partnerstwie limit pomocy każdego z partnerów jest pomniejszany proporcjonalnie.

Limity pomocy na operacje:

Limit na operacje – 500 000 PLN z wyłączeniem operacji z zakresu rozpoczęcia działalności gospodarczej.

Limit na operację z zakresu rozpoczęcia działalności gospodarczej – 100 000 PLN.

Limit na projekty grantowe – 300 000 PLN.

Limit na operację własną – 500 000 PLN.

Limity wartości operacji:

Całkowita wartość operacji realizowanych poza projektem grantowym wynosi co najmniej 50 000 PLN.

Całkowita wartość operacji realizowanej jako projekt grantowy w zakresie przygotowania koncepcji SV wynosi co najmniej 20 000 PLN.

Całkowita wartość grantu wynosi nie więcej niż 50 000 PLN.

Całkowita wartość grantu na przygotowanie oddolnej koncepcji SV wynosi 4 000 PLN.

Intensywność i charakter pomocy:

Intensywność pomocy wynosi do 100% kosztów kwalifikowalnych operacji, w zależności od kategorii beneficjenta, rodzaju operacji oraz zapisów LSR.

Pomoc przyznawana w związku z działalnością gospodarczą będzie miała charakter pomocy de minimis.

8.2.16.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.16.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

-

8.2.16.3.1.9.2. Działania łagodzące

-

8.2.16.3.1.9.3. Ogólna ocena działania

-

8.2.16.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.16.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Opis obowiązkowych elementów rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (zwanego dalej „RLKS”), z których składa się działanie LEADER: wsparcie przygotowawcze, wykonanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, przygotowanie i wdrożenie współpracy lokalnej grupy działania, koszty bieżące i koszty animowania, o których mowa w art. 35 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Opis stosowania pakietu startowego LEADER, o którym mowa w art. 43 rozporządzenia Rady (UE) nr 1305/2013, jako specyficznego rodzaju wsparcia przygotowawczego, w stosownych przypadkach

Opis systemu ciągłego naboru wniosków w sprawie projektów współpracy LEADER, o którym mowa w art. 44 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Procedura i harmonogram wyboru strategii rozwoju lokalnego

Uzasadnienie wyboru obszarów geograficznych dla wdrożenia strategii rozwoju lokalnego, których liczba ludności wykracza poza przedział określony w art. 33 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Koordinacja z innymi europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi (zwanymi dalej „EFSI”) w zakresie RLKS, w tym potencjalne rozwiązanie zastosowane w odniesieniu do opcji funduszu podstawowego i wszelkich globalnych komplementarności między EFSI w finansowaniu wsparcia przygotowawczego

Możliwość lub brak możliwości płacenia zaliczek

Określenie zadań instytucji zarządzającej, agencji płatniczej i lokalnych grup działania w ramach inicjatywy LEADER, w szczególności w odniesieniu do niedyskryminacyjnej i przejrzystej procedury wyboru i obiektywnych kryteriów wyboru operacji, o których mowa w art. 34 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Opis przewidzianych mechanizmów koordynacji i zapewniona komplementarność z działaniami wspieranymi w ramach innych działań w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, w szczególności w odniesieniu do: inwestycji w działalność pozarolniczą oraz pomocy na rozpoczęcie działalności gospodarczej na podstawie art. 19 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, inwestycji na podstawie art. 20 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, oraz współpracy na podstawie art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, w szczególności realizacji strategii rozwoju regionalnego za pomocą partnerstw publiczno-prywatnych.

8.2.16.3.2. Wdrażanie projektów współpracy

Poddziałanie:

- 19.3 – Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania

8.2.16.3.2.1. Opis rodzaju operacji

Przygotowanie projektu współpracy i realizacja projektu współpracy.

Projekty współpracy mogą dotyczyć współpracy międzyterytorialnej (pomiędzy LGD w ramach jednego województwa lub z różnych województw) lub międzynarodowej.

8.2.16.3.2.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę refundacji.

8.2.16.3.2.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.16.3.2.4. Beneficjenci

LGD, których LSR zostały wybrane do realizacji i finansowania ze środków Programu.

8.2.16.3.2.5. Koszty kwalifikowalne

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- zakup dóbr, usług,
- roboty budowlane,
- organizację i przeprowadzanie spotkań/wyjazdów/wydarzeń itp.,
- najem, dzierżawę lub zakup oprogramowania, sprzętu, narzędzi, urządzeń, maszyn, materiałów lub przedmiotów,
- przygotowanie badań, analiz, opracowań, dokumentacji,
- tłumaczenia,
- najem lub dzierżawę pomieszczeń, obiektów lub gruntu,
- promocję i informację,
- wynagrodzenie za pracę oraz usługi świadczone w związku z przygotowaniem lub realizacją projektu współpracy,

- inne koszty związane z realizacją operacji.

Koszty związane z poszukiwaniem partnerów projektu współpracy, nie są kosztem kwalifikowalnym działania. Zadania w tym zakresie mogą podlegać finansowaniu ze środków KSOW. W ramach KSOW udzielane będzie również wsparcie techniczne dla LGD mające na celu inicjowanie współpracy pomiędzy LGD, szczególnie w zakresie projektów współpracy międzynarodowej a także przygotowanie dobrych jakościowo projektów.

8.2.16.3.2.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana, jeżeli projekt współpracy:

- jest zgodny z LSR wszystkich LGD ubiegających się o wsparcie tego projektu w ramach Programu;
- jest realizacją wspólnego przedsięwzięcia;
- przyczyni się do osiągnięcia wskaźników określonych w LSR wszystkich wnioskujących LGD (tych wskaźników, których osiągnięcie zaplanowano poprzez projekt współpracy) – kryterium mierzalności, określoności w czasie, możliwości osiągnięcia w okresie realizacji projektu.

Jeżeli projekt współpracy zawarty jest w LSR, musi to mieć odzwierciedlenie we wskaźnikach przewidzianych w LSR. Powinno być jasno wskazane, które cele szczegółowe LSR zostaną zrealizowane przez dany projekt współpracy i na osiągnięcie jakiego wskaźnika realizacja projektu wpłynie. Wskaźnik powinien mieć określoną wartość wyjściową i docelową. Wymagany poziom osiągnięcia wskaźnika na koniec realizacji LSR wynosi minimum 50%.

Jeśli projekt nie jest zawarty w LSR, jego realizacja będzie możliwa, jeżeli do LSR zostaną dodane nowe wskaźniki lub zostanie podwyższony poziom obecnych, ze wskazaniem, że zostaną osiągnięte poprzez projekt współpracy. Pozostałe zasady są analogiczne jak w przypadku projektu od początku zawartego w LSR.

8.2.16.3.2.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Każda operacja będzie oceniana pod kątem spełniania kryteriów wyboru. Projekty wybrane do dofinansowania muszą osiągnąć minimum 60% punktów w ramach oceny prowadzonej zgodnie z kryteriami wyboru (jednolitymi dla całego kraju, skonsultowanymi z Komitetem Monitorującym).

Kryteria wyboru będą dotyczyć w szczególności innowacyjności oraz działań przyczyniających się do tworzenia miejsc pracy. Przy wyborze premiowane będą projekty współpracy międzynarodowej.

8.2.16.3.2.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Całkowity planowany koszt jednego projektu międzyterytorialnego wynosi minimum 50 000 zł.

Limit pomocy na LGD w okresie realizacji Programu: do 10% wsparcia kierowanego z Programu na daną LSR w ramach poddziałania Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Intensywność pomocy wynosi do 100% kosztów kwalifikowanych operacji.

8.2.16.3.2.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.16.3.2.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

-

8.2.16.3.2.9.2. Działania łagodzące

-

8.2.16.3.2.9.3. Ogólna ocena działania

Nie stwierdzono zagrożeń.

8.2.16.3.2.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.16.3.2.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Opis obowiązkowych elementów rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (zwanego dalej „RLKS”), z których składa się działanie LEADER: wsparcie przygotowawcze, wykonanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, przygotowanie i wdrożenie współpracy lokalnej grupy działania, koszty bieżące i koszty animowania, o których mowa w art. 35 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Opis stosowania pakietu startowego LEADER, o którym mowa w art. 43 rozporządzenia Rady (UE) nr 1305/2013, jako specyficznego rodzaju wsparcia przygotowawczego, w stosownych przypadkach

Opis systemu ciągłego naboru wniosków w sprawie projektów współpracy LEADER, o którym mowa w art. 44 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

W ramach poddziałania prowadzony jest ciągły nabór do wyczerpania środków lecz nie później niż do 31 grudnia 2022.

Procedura i harmonogram wyboru strategii rozwoju lokalnego

Uzasadnienie wyboru obszarów geograficznych dla wdrożenia strategii rozwoju lokalnego, których liczba ludności wykracza poza przedział określony w art. 33 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Koordinacja z innymi europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi (zwanymi dalej „EFSI”) w zakresie RLKS, w tym potencjalne rozwiązanie zastosowane w odniesieniu do opcji funduszu podstawowego i wszelkich globalnych komplementarności między EFSI w finansowaniu wsparcia przygotowawczego

Możliwość lub brak możliwości płacenia zaliczek

Określenie zadań instytucji zarządzającej, agencji płatniczej i lokalnych grup działania w ramach inicjatywy LEADER, w szczególności w odniesieniu do niedyskryminacyjnej i przejrzystej procedury wyboru i obiektywnych kryteriów wyboru operacji, o których mowa w art. 34 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Opis przewidzianych mechanizmów koordynacji i zapewniona komplementarność z działaniami wspieranymi w ramach innych działań w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, w szczególności w odniesieniu do: inwestycji w działalność pozarolniczą oraz pomocy na rozpoczęcie działalności gospodarczej na podstawie art. 19 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, inwestycji na podstawie art. 20 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, oraz współpracy na podstawie art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, w szczególności realizacji strategii rozwoju regionalnego za pomocą partnerstw publiczno-prywatnych.

8.2.16.3.3. Wsparcie kosztów bieżących i aktywizacji

Poddziałanie:

- 19.4 - Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji

8.2.16.3.3.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie bieżącego funkcjonowania LGD zapewniające sprawną i efektywną pracę LGD, w tym sprawne funkcjonowanie biura LGD oraz doskonalenie zawodowe osób uczestniczących w realizacji tych LSR.

Wsparcie procesu aktywizacji związanej z realizacją LSR. Zapewnienie wsparcia dla potencjalnych beneficjentów w opracowaniu projektów, przygotowaniu wniosków i realizacji projektów (prowadzenie przez LGD doradztwa na rzecz potencjalnych beneficjentów LSR). Wsparcie przyczyni się także do budowania kapitału społecznego na wsi, a poprzez to do pobudzenia zaangażowania społeczności lokalnej, zgodnie z zasadą partycypacyjności, w rozwój obszaru oraz lepszego wykorzystania potencjału obszarów wiejskich.

8.2.16.3.3.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę finansowania w oparciu o stawki ryczałtowe (flat-rate financing), obliczonego przez zastosowanie wartości procentowej do wydatków poniesionych w ramach wsparcia wdrażania LSR, o którym mowa w art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013.

8.2.16.3.3.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

-

8.2.16.3.3.4. Beneficjenci

LGD, których LSR zostały wybrane do realizacji i finansowania ze środków Programu.

8.2.16.3.3.5. Koszty kwalifikowalne

Nie określa się.

8.2.16.3.3.6. Warunki kwalifikowalności

Wybór do realizacji i finansowania ze środków Programu LSR, opracowanej przez LGD.

Możliwość uzyskania wsparcia zapewniona jest dla wszystkich LGD, których LSR wspierane są ze środków EFRROW, zgodnie z decyzją o wyborze LSR. Wsparcie nie może być łączone ze wsparciem kosztów bieżących i aktywizacji w ramach innych programów współfinansowanych ze środków funduszy EFSI.

8.2.16.3.3.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Nie ustala się

8.2.16.3.3.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Wysokość stawki ryczałtowej mającej zastosowanie w przypadku danej LGD ustalona zostanie jako iloraz kwoty wsparcia kosztów bieżących i aktywizacji, o których mowa w art. 35 ust. 1 lit. d i e rozporządzenia nr 1303/2013 oraz kwoty wsparcia wdrażania operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, o którym mowa w art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013, przysługujących w ramach LSR realizowanej przez tą LGD. Tak wyznaczona stawka zostanie zaokrąglona w górę do pełnych procent.

Stawka procentowa nie może być wyższa niż 25%.

Mając na uwadze zasady ustalania budżetu LSR i spodziewane wielkości poszczególnych LSR, stawka procentowa ustalona w powyższy sposób zawierać się będzie w przedziale 17-25%, w przypadkach gdzie EFRROW będzie jedynym EFSI współfinansującym LSR (LSR jednofunduszowe), oraz w przedziale 12-20%, w przypadkach gdzie EFRROW będzie wskazany jako fundusz wiodący (LSR wielofunduszowe).

Wyższe stawki zastosowanie będą miały w przypadku LSR z niższymi budżetami, a niższe – z wyższymi.

8.2.16.3.3.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.16.3.3.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

-

8.2.16.3.3.9.2. Działania łagodzące

-

8.2.16.3.3.9.3. Ogólna ocena działania

-

8.2.16.3.3.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

8.2.16.3.3.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Opis obowiązkowych elementów rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (zwanego dalej „RLKS”), z których składa się działanie LEADER: wsparcie przygotowawcze, wykonanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, przygotowanie i wdrożenie współpracy lokalnej grupy działania, koszty bieżące i koszty animowania, o których mowa w art. 35 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Opis stosowania pakietu startowego LEADER, o którym mowa w art. 43 rozporządzenia Rady (UE) nr 1305/2013, jako specyficznego rodzaju wsparcia przygotowawczego, w stosownych przypadkach

Opis systemu ciągłego naboru wniosków w sprawie projektów współpracy LEADER, o którym mowa w art. 44 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Procedura i harmonogram wyboru strategii rozwoju lokalnego

Uzasadnienie wyboru obszarów geograficznych dla wdrożenia strategii rozwoju lokalnego, których liczba ludności przekracza poza przedział określony w art. 33 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Koordinacja z innymi europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi (zwanymi dalej „EFSI”) w zakresie RLKS, w tym potencjalne rozwiązanie zastosowane w odniesieniu do opcji funduszu podstawowego i wszelkich globalnych komplementarności między EFSI w finansowaniu wsparcia przygotowawczego

Możliwość lub brak możliwości płacenia zaliczek

Określenie zadań instytucji zarządzającej, agencji płatniczej i lokalnych grup działania w ramach inicjatywy LEADER, w szczególności w odniesieniu do niedyskryminacyjnej i przejrzystej procedury wyboru i obiektywnych kryteriów wyboru operacji, o których mowa w art. 34 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Opis przewidzianych mechanizmów koordynacji i zapewniona komplementarność z działaniami wspieranymi w ramach innych działań w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, w szczególności w odniesieniu do: inwestycji w działalność pozarolniczą oraz pomocy na rozpoczęcie działalności gospodarczej na podstawie art. 19 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, inwestycji na podstawie art. 20 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, oraz współpracy na podstawie art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, w szczególności realizacji strategii rozwoju regionalnego za pomocą partnerstw publiczno-prywatnych.

8.2.16.3.4. Wsparcie przygotowawcze

Poddziałanie:

- 19.1 - Wsparcie przygotowawcze

8.2.16.3.4.1. Opis rodzaju operacji

Podnoszenie kompetencji podmiotów zaangażowanych w tworzenie LSR i społeczności lokalnych, szkolenie i tworzenie sieci kontaktów oraz wypracowanie mechanizmów współpracy i włączania lokalnych społeczności w celu przygotowania i wdrożenia LSR.

8.2.16.3.4.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę płatności ryczałtowej.

Wsparcie przygotowawcze może być wypłacone pod warunkiem zakończenia realizacji operacji w ramach działania 431 „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja” objętego PROW 2007-2013.

Warunkiem wypłaty ostatniej raty pomocy jest złożenie wraz z ostatnim wnioskiem o płatność projektu LSR spełniającego kryteria dostępu do wyboru LSR.

8.2.16.3.4.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

Wsparcie nie może być łączone ze wsparciem przygotowawczym w ramach innych programów współfinansowanych ze środków funduszy EFSI.

8.2.16.3.4.4. Beneficjenci

Stowarzyszenie, z wyłączeniem stowarzyszeń JST, działające na podstawie ustawy Prawo o stowarzyszeniach oraz ustawy o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności.

8.2.16.3.4.5. Koszty kwalifikowalne

Nie określa się.

8.2.16.3.4.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, jeżeli:

- obszar objęty jego działalnością, na którym realizowana ma być LSR zamieszkiwany jest przez nie więcej niż 150 000 mieszkańców, jest obszarem wiejskim lub zawiera obszar wiejski;
- obszar wiejski stanowiący lub zawierający się w obszarze objętym działalnością wnioskodawcy, na którym realizowana ma być LSR, składa się z obszaru przynajmniej 2 gmin i zamieszkiwany jest przez nie mniej niż 30 000 mieszkańców;
- obszar objęty jego działalnością, na którym realizowana ma być LSR jest spójny terytorialnie i nie stanowi przeszkody w spójności terytorialnej obszaru LSR wybranego i realizowanego w ramach PROW 2014-2020, jeżeli obszar ten jest objęty innym wnioskiem o przyznanie pomocy na wsparcie przygotowawcze;
- członkowie (partnerzy) wnioskodawcy nie są oraz nie byli do dnia 31 grudnia 2020 r. członkami (partnerami) innych wnioskodawców wsparcia przygotowawczego PROW; Warunek ten nie dotyczy członkostwa (partnerstwa) gmin; Warunek ten nie dotyczy LGD realizujących LSR w ramach PROW 2014-2020;
- członkami (partnerami) wnioskodawcy jest przynajmniej po jednym przedstawicielu z każdego sektora (społecznego, gospodarczego i publicznego) z każdej gminy, której obszar objęty jest działalnością wnioskodawcy, na którym realizowana ma być LSR;
- do wniosku o przyznanie pomocy na wsparcie przygotowawcze wnioskodawca załączył koncepcję rozwoju lokalnego obszaru LSR, zawierającą przynajmniej:
 1. opis obszaru (potencjału) i jego spójności,
 2. plan włączenia społeczności lokalnej w przygotowanie LSR (uwzględniający różnorodność sposobów komunikacji) wraz z harmonogramem,
 3. ukierunkowanie procesu tworzenia LSR na następujące zagadnienia: innowacyjność, cyfryzacja, środowisko i klimat, zmiany demograficzne (starzenie się społeczeństwa, wyludnianie), partnerstwo w realizacji LSR (wspólna realizacja przedsięwzięć/projektów).

Warunki dotyczące liczby mieszkańców uważa się również za spełnione, jeżeli obszar objęty działalnością wnioskodawcy, na którym ma być realizowana LSR w ramach nowej perspektywy finansowej (2021-2027) jest tożsamy z obszarem LSR z okresu 2014-2020.

8.2.16.3.4.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Nie ustala się.

Pomoc zostanie przyznana wszystkim wnioskodawcom, którzy spełnią warunki kwalifikowalności.

8.2.16.3.4.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Kwota pomocy na operacje w ramach pierwszego naboru wniosków o przyznanie pomocy równa jest:

- 110 000 złotych – w przypadku gdy obszar planowany do objęcia LSR jest zamieszkały przez co najmniej 30 000 i mniej niż 60 000 mieszkańców obszaru wiejskiego;
- 132 000 złotych – w przypadku gdy obszar planowany do objęcia LSR jest zamieszkały przez co najmniej 60 000 i mniej niż 100 000 mieszkańców obszaru wiejskiego;
- 154 000 złotych – w przypadku gdy obszar planowany do objęcia LSR jest zamieszkały przez co najmniej 100 000 i nie więcej niż 150 000 mieszkańców obszaru wiejskiego

Kwota pomocy na operacje w ramach kolejnego naboru wniosków o przyznanie pomocy równa jest 74 000 złotych.

8.2.16.3.4.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.16.3.4.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

-

8.2.16.3.4.9.2. Działania łagodzące

-

8.2.16.3.4.9.3. Ogólna ocena działania

-

8.2.16.3.4.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

-

8.2.16.3.4.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

Opis obowiązkowych elementów rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (zwanego dalej „RLKS”), z których składa się działanie LEADER: wsparcie przygotowawcze, wykonanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, przygotowanie i wdrożenie współpracy lokalnej grupy działania, koszty bieżące i koszty animowania, o których mowa w art. 35 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Opis stosowania pakietu startowego LEADER, o którym mowa w art. 43 rozporządzenia Rady (UE) nr 1305/2013, jako specyficznego rodzaju wsparcia przygotowawczego, w stosownych przypadkach

Z uwagi na znaczne pokrycie obszaru kwalifikującego się do objęcia działaniem LEADER przez LGD wybrane do realizacji LSR w ramach PROW 2007-2013 nie przewiduje się wsparcia w ramach Pakietu startowego LEADER dedykowanego jedynie dla obszarów niemających dotąd doświadczenia w realizacji LSR.

Opis systemu ciągłego naboru wniosków w sprawie projektów współpracy LEADER, o którym mowa w art. 44 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Procedura i harmonogram wyboru strategii rozwoju lokalnego

Uzasadnienie wyboru obszarów geograficznych dla wdrożenia strategii rozwoju lokalnego, których liczba ludności wykracza poza przedział określony w art. 33 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Koordinacja z innymi europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi (zwanymi dalej „EFSI”) w zakresie RLKS, w tym potencjalne rozwiązanie zastosowane w odniesieniu do opcji funduszu podstawowego i wszelkich globalnych komplementarności między EFSI w finansowaniu wsparcia przygotowawczego

Możliwość lub brak możliwości płacenia zaliczek

Określenie zadań instytucji zarządzającej, agencji płatniczej i lokalnych grup działania w ramach inicjatywy LEADER, w szczególności w odniesieniu do niedyskryminacyjnej i przejrzystej procedury wyboru i obiektywnych kryteriów wyboru operacji, o których mowa w art. 34 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Opis przewidzianych mechanizmów koordynacji i zapewniona komplementarność z działaniami wspieranymi w ramach innych działań w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, w szczególności w odniesieniu do: inwestycji w działalność pozarolniczą oraz pomocy na rozpoczęcie działalności gospodarczej na podstawie art. 19 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, inwestycji na podstawie art. 20 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, oraz współpracy na podstawie art. 35 rozporządzenia (UE)

nr 1305/2013, w szczególności realizacji strategii rozwoju regionalnego za pomocą partnerstw publiczno-prywatnych.

8.2.16.4. *Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji*

8.2.16.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

-

8.2.16.4.2. Działania łagodzące

8.2.16.4.3. Ogólna ocena działania

8.2.16.5. *Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku*

Każde poddziałanie ma określoną formę przyznawania pomocy.

Wysokość zryczałtowanej płatności w przypadku kosztów wsparcia przygotowawczego a także wartości stawek ryczałtowych oraz maksymalna kwota wsparcia w przypadku wsparcia kosztów bieżących i aktywizacji została określona w oparciu o analizę kosztów rzeczywiście poniesionych przez LGD wybrane do realizacji LSR w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Opinia na temat tej analizy, wydana przez Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk stanowi załącznik nr 12 do Programu.

W przypadku płatności ryczałtowej przyznawanej na rozpoczęcie działalności gospodarczej wysokość kwoty będzie określona w poszczególnych LSR w oparciu o analizę społeczno-gospodarczą danego obszaru. Przy ustalaniu tej kwoty LGD powinna brać pod uwagę m.in. dostępne dane statystyczne lub informacje na temat średniej wysokości wsparcia na operacje w zakresie podejmowania działalności gospodarczej w ramach PROW 2007-2013. Maksymalna wysokość nie może przekroczyć 100 tys. zł analogicznie jak w poddziałaniu 6.2 Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.

W przypadku podmiotów sektora finansów publicznych poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi maksymalnie 63,63% kosztów kwalifikowalnych. Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości co najmniej 36,37% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta.

Oprócz pomocy finansowej wypłacanej przez agencję płatniczą, wydatkami publicznymi w rozumieniu art. 2 pkt 15 rozporządzenia nr 1303/2013, w związku z art. 2 ust. 1 rozporządzenia nr 1305/2013 jest także

wkład własny beneficjenta, będącego jednostką sektora finansów publicznych, w realizowaną operację, z tym, że ta część tego wkładu, która powoduje zaburzenie proporcji pomiędzy pomocą finansową wypłacaną przez agencję płatniczą, a wkładem własnym tego beneficjenta równą 63,63% do 36,37% - nie stanowi kwalifikowalnych wydatków publicznych, w rozumieniu art. 59 ust. 2 rozporządzenia nr 1305/2013.

8.2.16.6. Informacje dotyczące konkretnego działania

Opis obowiązkowych elementów rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (zwanego dalej „RLKS”), z których składa się działanie LEADER: wsparcie przygotowawcze, wykonanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, przygotowanie i wdrożenie współpracy lokalnej grupy działania, koszty bieżące i koszty animowania, o których mowa w art. 35 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

-

Opis stosowania pakietu startowego LEADER, o którym mowa w art. 43 rozporządzenia Rady (UE) nr 1305/2013, jako specyficznego rodzaju wsparcia przygotowawczego, w stosownych przypadkach

-

Opis systemu ciągłego naboru wniosków w sprawie projektów współpracy LEADER, o którym mowa w art. 44 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

-

Procedura i harmonogram wyboru strategii rozwoju lokalnego

Wybór LSR do ich realizacji przez LGD będzie dokonywany przez samorząd województwa, jako instytucję odpowiedzialną zgodnie z art. 33 ust 3 rozporządzenia ramowego. Na poziomie regionalnym będzie ustanowiona komisja wybierająca.

Ogłoszenie konkursu na wybór LSR będzie skoordynowane w całym kraju. W celu zapewnienia, że wsparcie z Programu będzie wystarczające dla osiągnięcia celów określonych w LSR, wyznaczona zostanie podstawowa kwota przypadająca na każdą wybraną LSR (zarówno na realizację operacji w ramach LSR jak i wsparcie kosztów bieżących i aktywizacji).

Dla zapewnienia dostatecznego zróżnicowania budżetu w zależności od liczby ludności objętej LSR, kwota podstawowa zwiększana będzie maksymalnie o iloczyn liczby tej ludności wykraczającej ponad przyjęte minimum (30 tys. mieszkańców) oraz dodatkowej kwoty.

Po dokonaniu oceny LSR, ostateczny budżet będzie ustalony z uwzględnieniem otrzymanej liczby punktów.

Wsparcie przygotowawcze zostanie uruchomione najpóźniej w pierwszym półroczu 2015 r.

Opublikowanie zaproszenia dla LGD do składania wniosków na wybór ich LSR nastąpi nie później niż 9 miesięcy przed ostateczną datą przewidzianą na wybór LSR do ich realizacji przez LGD.

Jednocześnie samorząd województwa będzie odpowiedzialny za kontrolę i monitorowanie realizacji LSR i działalności LGD.

LGD zobowiązana również będzie do zawarcia w LSR przejrzystej procedury aktualizacji LSR oraz zmiany kryteriów wyboru. Każda zmiana wymagać będzie uzasadnienia i będzie zatwierdzana przez samorząd województwa. Zmiana LSR w zakresie celów szczegółowych powinna wynikać z konsultacji ze społecznością lokalną.

LGD zobowiązana będzie również do przedstawienia przejrzystej procedury w celu unikania wystąpienia konfliktu interesów. Wytyczne w tym zakresie zostaną sformułowane przez instytucję zarządzającą i będą wymagały wyłączenia co najmniej w przypadku, gdy członek organu LGD wybierającego operacje jest wnioskodawcą, reprezentuje wnioskodawcę, jest z nim powiązany służbowo lub jest z nim spokrewniony. Dodatkowo zostanie sformułowany obowiązek publikowania protokołów z posiedzeń dotyczących wyboru operacji zawierających informację o wyłączeniach w związku z potencjalnym wystąpieniem konfliktu interesów.

Przewiduje się okresową weryfikację osiągnięcia przez LGD założonych wskaźników realizacji LSR oraz budżetu LSR (tzw. kamieni milowych). W przypadku nieosiągnięcia określonego poziomu realizacji wskaźników oraz budżetu we wskazanym czasie, możliwa będzie redukcja budżetu LSR. Powstające w ten sposób oszczędności mogłyby być wykorzystane na dodatkowe wsparcie najbardziej efektywnych LGD na realizację dodatkowych zadań.

Uzasadnienie wyboru obszarów geograficznych dla wdrożenia strategii rozwoju lokalnego, których liczba ludności wykracza poza przedział określony w art. 33 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

-

Koordinacja z innymi europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi (zwanymi dalej „EFSI”) w zakresie RLKS, w tym potencjalne rozwiązanie zastosowane w odniesieniu do opcji funduszu podstawowego i wszelkich globalnych komplementarności między EFSI w finansowaniu wsparcia przygotowawczego

Mechanizmy koordynacji i ramy administracyjne dla realizacji RLKS zostały określone w umowie partnerstwa

Możliwość lub brak możliwości płacenia zaliczek

Zgodnie z opisem warunków mających zastosowanie do kilku działań/poddziałów w ramach działania

LEADER możliwe jest udzielanie zaliczek.

Określenie zadań instytucji zarządzającej, agencji płatniczej i lokalnych grup działania w ramach inicjatywy LEADER, w szczególności w odniesieniu do niedyskryminacyjnej i przejrzystej procedury wyboru i obiektywnych kryteriów wyboru operacji, o których mowa w art. 34 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Zadania instytucji zarządzającej zostały określone w rozdziale 15.1.2 .

Instytucją wdrażającą dla działania LEADER, zgodnie z treścią rozdziału 15.1.2, jest samorząd województwa; w szczególności odpowiada on za przeprowadzanie kontroli administracyjnych i kontroli na miejscu określonych w sekcji II rozdziału II rozporządzenia 809/2014.

Zadaniem LGD jest przede wszystkim aktywizacja społeczności lokalnej oraz udzielanie doradztwa potencjalnym beneficjentom. LGD będzie zobowiązana do przygotowania planu komunikacyjnego wskazującego m.in. metody współpracy ze społecznością lokalną, konkretne grupy docelowe, cele i efekty oraz powiązanie z celami i wskaźnikami LSR.

LGD wykonuje zadania określone w art. 34 ust. 3 rozporządzenia 1303/2013, w szczególności dotyczące wyboru operacji i ustalania kwoty wsparcia. Z uwagi na wyłączność kompetencji LGD w zakresie wyboru operacji również LGD będzie odpowiedzialna za rozpatrywanie odwołań w zakresie dokonanej oceny. W przypadku projektów grantowych, LGD jako beneficjent jest odpowiedzialna za całość procesu tj. weryfikację wniosku o udzielenie grantu, podpisanie umowy z grantobiorcą oraz rozliczenie grantu. W pozostałych przypadkach LGD nie jest stroną umowy z beneficjentem realizującym operację w ramach LSR.

Zadania Agencji Płatniczej zostały określone w rozdziale 15.1.2 i LGD nie jest zaangażowana w wykonywanie tych zadań.

W odniesieniu do poddziałania Wdrażanie projektów współpracy zadania określone w art. 34 ust. 3 lit. f) rozporządzenia 1303/2013, tj. wybór operacji i ustalenie kwoty wsparcia, realizowane będą przez odpowiedzialną instytucję zarządzającą. Zadania te instytucja zarządzająca powierza instytucji pośredniczącej, tj. samorządowi województwa.

Opis przewidzianych mechanizmów koordynacji i zapewniona komplementarność z działaniami wspieranymi w ramach innych działań w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, w szczególności w odniesieniu do: inwestycji w działalność pozarolniczą oraz pomocy na rozpoczęcie działalności gospodarczej na podstawie art. 19 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, inwestycji na podstawie art. 20 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, oraz współpracy na podstawie art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, w szczególności realizacji strategii rozwoju regionalnego za pomocą partnerstw publiczno-prywatnych.

Mając na uwadze doświadczenia związane z dwutorowym wdrażaniem operacji w ramach i poza podejściem Leader (w ramach PROW 2007-2013) na tym samym obszarze oraz zalecenie KE do programowania działania LEADER jako działania PROW 2014-2020, odchodzi się od wskazywania konkretnych działań, które będą wdrażane w ramach działania LEADER na rzecz wskazania zakresu

odpowiadającego na wyzwania zidentyfikowane w SWOT, które nie są powiązane z żadnym konkretnym działaniem PROW 2014-2020 (innym niż LEADER). Na poziomie poszczególnych LSR wymagane będzie dookreślenie w planie działania zakresu wsparcia z PROW 2014-2020, sposobu osiągnięcia celów LSR, mierzalnych wskaźników i planowanego budżetu. Jednocześnie jednak przewiduje się, że LGD opracują kompleksową strategię z szeroko określonymi celami, nie ograniczającą się do wsparcia z EFRROW czy innych funduszy EFSI. Strategia powinna stanowić dokument odpowiadający na zdiagnozowane w ramach analizy SWOT problemy. Dopuszczalna jest sytuacja, w której jedynie jej część znajdzie źródło finansowania w perspektywie najbliższych kilku lat.

Uznano, że podstawową wartością dodaną podejścia Leader jest jego zintegrowanie i oddolny charakter. Dlatego też wymagane będzie badanie na poziomie LGD operacji pod ww. kątem. Celem jest holistyczne rozwiązywanie lokalnych problemów poprzez wspieranie grupy operacji, które w sposób komplementarny i zintegrowany odpowiadają na zidentyfikowany problem.

Przewiduje się kontrole krzyżowe mające na celu zapobieżenie podwójnemu finansowaniu operacji, w szczególności w zakresie operacji, których zakres może pokrywać się z zakresem wsparcia w ramach działania Podstawowe usługi dla ludności wiejskiej. Dodatkowo w przypadku działania Współpraca przewiduje się wdrożenie następującego mechanizmu koordynacji: LGD w ramach kosztów aktywizacji mogą inicjować powstawanie grup operacyjnych na rzecz innowacji, o ile z ich strategii wynikać będzie zasadność i wartość dodana takiej działalności. Ma to szczególne znaczenie w przypadku LSR, które nastawione będą na skracanie łańcucha dostaw. W ramach LEADER planuje się również umożliwienie tworzenia i wspierania sieci.

8.2.16.7. Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania

Poza kryteriami wynikającymi z art. 32 – 34 rozporządzenia ramowego określone zostaną dodatkowe warunki dotyczące: sposobu funkcjonowania LGD oraz zaangażowania przedstawicieli poszczególnych sektorów, spójności obszaru objętego LSR, przyjętych przez LGD zasad współpracy z beneficjentami i zasad zapobiegających nakładaniu się pomocy z różnych funduszy UE oraz sposobu informowania lokalnej społeczności o realizowanej LSR.

Wybrana może zostać LSR, która będzie realizowana przez LGD działającą w formie prawnej stowarzyszenia posiadającego osobowość prawną przewidzianego w przepisach ustawy o realizacji Programu oraz o RLKS.

Zakłada się, że wybrane do realizacji mogą być tylko te LSR, w ramach których co najmniej 50% budżetu LSR przeznaczonego na realizację poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” przeznaczone będzie na przedsięwzięcia związane z tworzeniem lub utrzymaniem miejsc pracy.

Dodatkowo konieczne będzie aby wybrane do realizacji LSR otrzymały co najmniej minimalną liczbę punktów w ramach przeprowadzonej oceny. Ponadto w proces oceny zostaną zaangażowani eksperci wybrani na poziomie regionalnym. Po dokonaniu wyboru LSR, LGD przed rozpoczęciem realizacji LSR, będą miały obowiązek poprawy tych elementów strategii, które zostaną wskazane przez ekspertów jako jej wymagające.

Jakościowe kryteria wyboru dotyczyć będą oceny potencjału i doświadczenia LGD oraz LSR. Za jakościowo najlepsze LSR uznane będą te, które w możliwie szerokim zakresie realizują cele przekrojowe, przyczyniają się do tworzenia miejsc pracy w szczególności w odniesieniu do grup defaworyzowanych, przewidują wybór operacji, które w sposób komplementarny i zintegrowany odpowiadają na identyfikowany w LSR problem. Ponadto dodatkowe punkty zostaną przyznane LSR zawierającym na etapie wyboru opis projektu współpracy.

LEADER ma na celu m.in. przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, wzmocnienie kapitału społecznego, stworzenie warunków umożliwiających podjęcie pracy, w procesie wyboru LSR premiowane będą obszary o niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej przy uwzględnieniu liczby bezrobotnych oraz dochodów własnych gminy.

Podczas opracowywania kryteriów zostaną wykorzystane wyniki badania nt. kryteriów wyboru LGD i LSR, będą one także podlegały konsultacjom z podmiotami zaangażowanymi w działanie LEADER.

Warunki i kryteria wyboru będą jednolite w całym kraju, z ewentualnym uwzględnieniem specyfiki regionalnej.

Kryteria zostaną skonsultowane z Komitetem Monitorującym.

8.2.17. M21 - Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19 (art. 39b)

8.2.17.1. Podstawa prawna

Artykuł 39b rozporządzenia EFRROW

8.2.17.2. Ogólny opis działania łącznie z jego logiką interwencji i wkładem w cele szczegółowe oraz cele przekrojowe

Działanie M21 - Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19 (art. 39b) zostało zaprogramowane w związku z sytuacją wywołaną epidemią COVID-19 i jest jednorazowym, nadzwyczajnym mechanizmem będącym odpowiedzią na problemy z płynnością finansową zagrażającą ciągłości działalności rolniczej.

Okres ponoszenia największych strat dochodów rolników przypadł głównie na miesiące marzec i kwiecień 2020 r., kiedy to, z uwagi na zamknięcie lub znaczne ograniczenie funkcjonowania wielu lokalnych miejsc handlu detalicznego, zamknięcie sektora usług hotelarskich i gastronomicznych w wielu krajach UE czy ograniczeń w eksporcie, w tym wprowadzonych kontroli na granicach i w konsekwencji zakłóceń w transporcie międzynarodowym, nastąpił niespodziewany i gwałtowny spadek popytu na produkty rolne i w konsekwencji spadek cen.

Działanie obejmować będzie następujące sektory (rodzaje produkcji rolnej):

- bydła (wołowina),
- krowy (mleko krowie),
- świń (prosięta/lochy),
- owiec,
- kóz,
- drobiu rzeźnego (kurczęta, gęsi i indyki),
- drobiu nieśnego (produkcja jaj kur mięsnych) oraz
- upraw roślin ozdobnych (pod osłonami ogrzewanymi).

Jak wynika z przeprowadzonych analiz sektory te zostały w największym stopniu dotknięte załamaniem się rynku w wyniku wystąpienia pandemii COVID-19.

W ramach ww. sektorów wsparcia w kontekście płynności finansowej wymagają gospodarstwa o minimalnym rozmiarze produkcji, opisanym w części „Warunki kwalifikowalności”, który generuje wymierne problemy finansowe po stronie rolnika.

Poprzez wypłatę pomocy rolnikom udzielane będzie wsparcie mające na celu zrekompensowanie dochodów utraconych w wyniku wystąpienia pandemii COVID-19 w sektorach produkcji rolnej, które zostały dotknięte kryzysem w największym stopniu.

Biorąc pod uwagę wysokość strat w poszczególnych sektorach produkcji rolnej, jak również ograniczony budżet przewidziany na to działanie, w stosunku do tych sektorów zidentyfikowano największe potrzeby w

zakresie natychmiastowego wsparcia, którego celem jest rekompensata przynajmniej części strat jakie rolnicy ponieśli w wyniku wystąpienia pandemii COVID-19 i rozwiązania problemów z płynnością finansową zagrażającą ciągłości działalności rolniczej gospodarstw prowadzących produkcję w tych sektorach.

Działanie będzie realizowane na terenie całego kraju.

Działanie M21 - *Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19* (art. 39b) przyczyni się do realizacji priorytetu 2, dotyczącego zwiększenia konkurencyjności gospodarstw rolnych, a w szczególności celu szczegółowego 2a „Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej”.

8.2.17.3. Zakres, poziom wsparcia, kwalifikujący się beneficjenci oraz, w stosownym przypadku, metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia w podziale na poddziałania lub rodzaje operacji w razie potrzeby. Dla każdego rodzaju operacji specyfikacja kosztów kwalifikowanych, warunki kwalifikowalności, kwoty mające zastosowanie oraz stawki wsparcia i zasady w odniesieniu do ustalania kryteriów wyboru

8.2.17.3.1. Pomoc dla rolników szczególnie dotkniętych kryzysem COVID-19

Poddziałanie:

- M21 - Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19 (art. 39b)

8.2.17.3.1.1. Opis rodzaju operacji

Wsparcie zostało zaprogramowane w związku z sytuacją wywołaną epidemią COVID-19 i jest jednorazowym, nadzwyczajnym mechanizmem będącym odpowiedzią na problemy z płynnością finansową zagrażającą ciągłości działalności rolniczej gospodarstw prowadzących produkcję w sektorach, które w największym stopniu zostały dotknięte skutkami COVID-19.

8.2.17.3.1.2. Rodzaj wsparcia

Rodzaj wsparcia: Dotacje

Pomoc ma formę ryczałtu wypłacanego w zależności od rodzaju i wielkości prowadzonej produkcji rolnej i ma na celu zapewnienie ciągłości prowadzonej działalności poprzez częściową rekompensatę utraconego w wyniku wystąpienia pandemii COVID-19 dochodu.

8.2.17.3.1.3. Powiązania z innymi aktami prawnymi

- rozporządzenie (UE) nr 1306/2013

- rozporządzenie (UE) nr 1307/2013
- ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt

8.2.17.3.1.4. Beneficjenci

Rolnik.

8.2.17.3.1.5. Koszty kwalifikowalne

Nie dotyczy.

8.2.17.3.1.6. Warunki kwalifikowalności

Pomoc może być przyznana rolnikowi, który prowadzi na terytorium RP produkcję:

- co najmniej 3 szt. bydła płci męskiej, w wieku od 12 miesięcy do 24 miesięcy,
- co najmniej 3 szt. krów typu użytkowego mlecznego lub typu użytkowego kombinowanego, w wieku powyżej 24 miesięcy,
- co najmniej 21 szt. świń urodzonych w gospodarstwie rolnika,
- co najmniej 10 szt. owiec płci żeńskiej, w wieku od 12 miesięcy,
- co najmniej 5 szt. kóz płci żeńskiej, w wieku od 12 miesięcy,
- co najmniej 1 000 szt. kurcząt rzeźnych,
- co najmniej 1 000 szt. gęsi rzeźnych,
- co najmniej 1 000 szt. indyków rzeźnych,
- jaj wylęgowych kur mięsnych od co najmniej 1000 szt. drobiu nieśnego,
- roślin ozdobnych uprawianych w szklarniach ogrzewanych na powierzchni uprawy co najmniej 25 m²,
- roślin ozdobnych uprawianych w tunelach foliowych ogrzewanych na powierzchni co najmniej 50 m².

Pomoc jest przyznawana 1 raz dla rolnika.

8.2.17.3.1.7. Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru

Brak kryteriów wyboru. Zakłada się, że wsparcie otrzymają wszyscy wnioskujący, spełniający warunki kwalifikowalności, a wybór grupy docelowej został dokonany na poziomie analizy poszczególnych sektorów i został przełożony na warunki kwalifikowalności.

8.2.17.3.1.8. Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

Wysokość wsparcia wynosić będzie co najmniej:

- 5 100 zł – w przypadku bydła (wołowiny),
- 1 000 zł – w przypadku mleka krowiego (krów),
- 4 500 zł – w przypadku świń,
- 1 800 zł - w przypadku owiec,
- 1 000 zł – w przypadku kóz,
- 2 200 zł – w przypadku drobiu,
- 1 400 zł – w przypadku roślin ozdobnych,

przy czym łączna kwota nie może przekroczyć 7 000 euro na rolnika, tj. maksymalnego limitu określonego w przepisach rozporządzenia 1305/2013.

Wysokość wsparcia dla jednego rolnika jest sumą stawek z poszczególnych sektorów i rodzajów produkcji, dla których zostaną spełnione określone wymogi.

Rzeczywiste kwoty wsparcia zostaną określone z uwzględnieniem kursu euro oraz po zakończeniu naboru wniosków na podstawie liczby kwalifikujących się do wsparcia rolników z uwzględnieniem limitu dostępnych środków.

Szczegółowe zasady ustalania stawek płatności w poszczególnych sektorach zostaną określone w przepisach krajowych. Stawki zostaną zróżnicowane ze względu na wielkość produkcji.

8.2.17.3.1.9. Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji

8.2.17.3.1.9.1. Ryzyko lub ryzyka związane z realizacją działań

Jest to nowe działanie, nierealizowane dotychczas w ramach PROW 2014-2020, wobec czego mogą wystąpić trudności w zakresie weryfikacji potwierdzenia prowadzenia określonego rodzaju produkcji w wymaganym okresie w danym gospodarstwie, ustalenia wysokości stawek wsparcia oraz konieczności wypłaty pomocy w ograniczonym legislacją UE terminie.

8.2.17.3.1.9.2. Działania łagodzące

Określenie szczegółowych warunków kwalifikowalności w taki sposób, aby kontrola ich spełnienia prowadzona była przede wszystkim w oparciu o dane będące w posiadaniu agencji płatniczej lub z wykorzystaniem jak najmniejszej liczby i objętości dokumentów przedkładanych wraz z wnioskiem o przyznanie pomocy, co także powinno pozwolić na skrócenie procesu przyznawania pomocy.

8.2.17.3.1.9.3. *Ogólna ocena działania*

Po realizacji wskazanych działań łagodzących realizacja działania nie będzie zagrożona.

8.2.17.3.1.10. Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku

Podstawą dla ustalenia wysokości wsparcia są dane statystyczne, inne obiektywne informacje oraz ocena ekspercka, stosownie do art. 67 ust. 5 lit. a pkt i rozporządzenia 1303/2013. Punktem wyjścia przy ustaleniu wysokości wsparcia w poszczególnych grupach rolników ze względu na rodzaj produkcji była analiza i ocena płynności finansowej rolników przez pryzmat uogólnionych wniosków płynących z analizy systematycznie gromadzonych danych rynkowych oraz innych sygnałów rynkowych i eksperckiej wiedzy specjalistów zajmujących się analizą rynków rolnych. Przy ustalaniu wysokości wsparcia brano pod uwagę zarówno spadek cen, problemy ze zbytem, wydłużenie procesu produkcji i konieczność ponoszenia wyższych kosztów produkcji. Zróżnicowanie w poszczególnych grupach rolników ze względu na skalę produkcji skorelowane zostało ze skalą problemów związanych z płynnością finansową. Z uwagi na określoną wysokość środków, możliwą do wykorzystania w ramach tego działania stosownie do art.59 ust. 6a rozporządzenia 1305/2013, oraz z uwagi na dużą liczbę potencjalnych beneficjentów wymagających wsparcia na podstawie art. 39b rozporządzenia 1305/2013, wysokość stawek wsparcia zaproponowano na poziomie niższym z możliwych do zastosowania, w oparciu o rozeznanie i analizę sytuacji rolników, w jakiej się znaleźli w związku z COVID-19, w poszczególnych sektorach i rodzajach produkcji.

8.2.17.3.1.11. Informacje dotyczące konkretnej operacji

8.2.17.4. *Możliwość weryfikacji i kontroli działań lub rodzajów operacji*

8.2.17.4.1. Ryzyko związane z wdrażaniem działań

8.2.17.4.2. Działania łagodzące

8.2.17.4.3. Ogólna ocena działania

8.2.17.5. *Metoda obliczania kwoty lub stawki wsparcia, w stosownym przypadku*

8.2.17.6. *Informacje dotyczące konkretnego działania*

8.2.17.7. *Inne uwagi istotne dla zrozumienia i realizacji działania*

9. PLAN EWALUACJI

9.1. Cele i założenia

Oświadczenie dotyczące celów i założeń planu ewaluacji, sporządzone w celu zapewnienia podjęcia wystarczających i odpowiednich działań w ramach ewaluacji, w szczególności w celu przekazania informacji niezbędnych do sterowania programem, na potrzeby rocznych sprawozdań z realizacji w 2017 r. i 2019 r. oraz na potrzeby ewaluacji ex-post, a także aby zapewnić dostępność danych na potrzeby ewaluacji programów rozwoju obszarów wiejskich.

Nadrzędnym celem realizacji działań związanych z ewaluacją PROW 2014-2020, jest zapewnienie informacji niezbędnych dla celów zarządzania Programem i informowania ogółu społeczeństwa o wynikach jego realizacji.

Plan ewaluacji określa założenia odnośnie systemu oceny programu – opisuje sposób organizacji procesu ewaluacji i główne kierunki działań ewaluacyjnych podejmowanych przez IZ w okresie 2014-2020.

Plan ewaluacji pozwoli na:

- lepsze zaplanowanie i ustrukturyzowanie procesu oceny,
- bardziej ukierunkowane działania w zakresie monitorowania i oceny,
- lepsze wykorzystanie wyników ewaluacji.

9.2. Zarządzanie i koordynacja

Krótki opis warunków monitorowania i ewaluacji na potrzeby programu rozwoju obszarów wiejskich, ze wskazaniem najważniejszych zaangażowanych podmiotów oraz ich obowiązków. Wyjaśnienie, w jaki sposób działania w ramach ewaluacji są związane z wdrażaniem PROW pod względem treści i terminów.

Za ewaluację PROW 2014-2020 na poziomie całego Programu odpowiada jednostka ewaluacyjna funkcjonująca w ramach instytucji zarządzającej. Zleca ona realizację ocen podmiotom zewnętrznym lub realizuje oceny samodzielnie.

W procesie ewaluacji uczestniczą także instytucje, które biorą udział w procesie wdrażania PROW 2014-2020: Agencja Płatnicza i Instytucje Wdrażające.

Usprawnieniu współpracy i wsparciu całego procesu służy powołana przez IZ Grupa Zarządzającej Ewaluacją (GZE).

W realizację procesu ewaluacji zaangażowany jest także Komitet Monitorujący. Mając na uwadze doświadczenia poprzedniego okresu programowania, w okresie 2014-2020 większy nacisk zostanie położony na zaangażowanie KM w zadania dotyczące identyfikacji i rekomendowania obszarów badawczych oraz monitorowanie procesu wdrażania rekomendacji, wynikających z oceny Programu.

Oprócz wyżej wymienionych podmiotów, w procesie oceny uczestniczą również instytucje, które ze względu na wykonywane zadania własne, mogą dostarczyć cennej wiedzy z zakresu np.: danych statystycznych lub wiedzy eksperckiej (np.: Główny Urząd Statystyczny, ministerstwa, instytuty badawcze).

W realizację procesu ewaluacji zaangażowani są także beneficjenci, którzy z jednej strony mają obowiązek przekazać wszystkie niezbędne informacje, aby umożliwić ocenę i monitorowanie Programu, z drugiej strony - pełnią istotną rolę jako odbiorcy wyników ewaluacji.

Ponadto w ocenę podejścia LEADER zaangażowane będą LGD, które będą zobowiązane do dokonywania samooceny LSR. Oceny te będą stanowić istotny wkład do oceny działania LEADER na poziomie całego Programu. Jednocześnie proces ten będzie wspierany przez IZ w oparciu o wspólne wytyczne w zakresie oceny LGD i LSR.

Poniżej przedstawiono zadania głównych podmiotów zaangażowanych w ewaluację Programu.

Zadania instytucji zarządzającej:

- organizacja systemu zbierania i gromadzenia danych niezbędnych do ewaluacji;
- zapewnienie środków finansowych na realizację ewaluacji;
- koordynacja procesu ewaluacji w ramach PROW 2014--2020 poprzez:
 - organizację i obsługę prac Grupy Zarządzającej Ewaluacją (GZE);
 - przygotowanie planu ewaluacji Programu oraz jego ewentualnych modyfikacji;
 - przygotowywanie okresowych planów ewaluacji;
 - upublicznianie i rozpowszechnianie wyników wszystkich ewaluacji przeprowadzonych w ramach PROW 2014--2020;
 - współpraca z Krajową Jednostką Ewaluacji (KJE) w zakresie ewaluacji dotyczących obszarów Umowy Partnerstwa oraz badań o charakterze horyzontalnym;
 - współpraca z KE przy przeprowadzaniu ewaluacji inicjowanych przez KE;
- projektowanie badań ewaluacyjnych;
- zlecanie realizacji badań ewaluacyjnych podmiotom zewnętrznym;
- realizacja własna badań ewaluacyjnych;
- zarządzanie procesem wdrażania rekomendacji oraz ścisła współpraca w tym zakresie z KJE.

Zadania Agencji Płatniczej i Instytucji Wdrażających:

- gromadzenie i odpowiednia agregacja danych niezbędnych do ewaluacji, tj. m.in.: danych pochodzących z wniosków o udzielenie pomocy, umów, decyzji i wniosków o płatność, danych dotyczących wskaźników produktu i rezultatu;
- współpraca z IZ przy realizacji badań ewaluacyjnych;
- udział w pracach GZE;
- współpraca z podmiotami wykonującymi badania ewaluacyjne w tym w szczególności w zakresie przekazywania informacji i danych (w tym danych osobowych niezbędnych do przeprowadzenia badań ewaluacyjnych).

Zadania Komitetu Monitorującego:

Monitorowanie procesu ewaluacji poprzez:

- zapoznavanie się z okresowymi planami ewaluacji;
- identyfikację i rekomendowanie obszarów badawczych, które powinny zostać poddane ewaluacji;
- zapoznavanie się z wynikami ewaluacji, w szczególności z wnioskami i rekomendacjami oraz postępami w ich realizacji.

Zadania Grupy Zarządzającej Ewaluacją:

- planowanie ewaluacji PROW 2014-2020, w tym proponowanie tematów oceny;
- opiniowanie rocznych Planów oceny PROW 2014-2020;
- współpraca z IZ przy realizacji badań ewaluacyjnych;
- monitorowanie i ocena wdrożenia rekomendacji wynikających z przeprowadzonych ocen realizacji PROW 2014-2020.

W skład GZE wejdą przedstawiciele instytucji zarządzającej, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Komitetu Monitorującego, samorządów województw, Głównego Urzędu Statystycznego, ośrodków naukowo-badawczych oraz innych podmiotów zaproszonych przez IZ.

Ponadto, w zależności od potrzeb (determinowanych przez tematykę badania oraz złożoność zagadnień będących przedmiotem danego badania) mogą być tworzone grupy tematyczne, pełniące rolę doradczą, których zadania będą wynikały z charakteru ewaluacji, która będzie przedmiotem powołania danej grupy.

Koordinacja działań w zakresie ewaluacji z innymi funduszami EFSI.

Za koordynację zadań z zakresu ewaluacji na poziomie programów współfinansowanych z polityki spójności odpowiada Krajowa Jednostka Ewaluacji. IZ PROW będzie na bieżąco współpracować z KJE. Zasady współpracy i koordynacji działań w zakresie ewaluacji na poziomie wszystkich funduszy EFSI zostały opisane w Umowie Partnerstwa.

9.3. Tematy i działania w ramach ewaluacji

Indykatywny opis spodziewanych tematów i działań w ramach ewaluacji, w tym, ale nie wyłącznie, spełnienia wymogów określonych w rozporządzeniu (UE) nr 1303/2013 i w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013. Obejmuje ona: a) działania niezbędne do oceny, jaki wkład każdy priorytet unijny w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, o którym mowa w art. 5 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, wnosi w osiągnięcie celów w zakresie rozwoju obszarów wiejskich określonych w art. 4 wspomnianego rozporządzenia, ocena wartości wskaźnika rezultatu i oddziaływania, analiza efektów netto, kwestie tematyczne, w tym podprogramy, zagadnienia przekrojowe, krajowa sieć obszarów wiejskich, wkład strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność; b) planowane wsparcie dla ewaluacji na poziomie lokalnych grup działania; c) elementy specyficzne dla programu, takie jak nakład pracy niezbędny do opracowania metody lub zajęcia się konkretnymi obszarami polityki.

Ze względu na moment przeprowadzania ewaluacji w okresie programowania 2014-2020 wyróżnia się:

- ewaluację ex-ante – przed rozpoczęciem realizacji Programu
- ewaluację bieżącą – w trakcie realizacji Programu
- ewaluację ex-post – po zakończeniu realizacji Programu.

Planuje się następujące obszary badań ewaluacyjnych:

1. Ocena systemu instytucjonalnego PROW 2014-2020.

Warunkiem sprawnej realizacji Programu jest poprawne funkcjonowanie systemu jego wdrażania. Ocena

przyjętych rozwiązań organizacyjnych i sposób funkcjonowania instytucji zaangażowanych w realizację PROW będą przedmiotem badań ewaluacyjnych, których wyniki mogą przełożyć się na udoskonalenie stosowanych rozwiązań.

2. Ocena stopnia realizacji celów Programu i jego oddziaływania, w tym:

a) Ocena postępu w osiąganiu zakładanych wartości docelowych wskaźników produktu i rezultatu

W trakcie oceny badane będą postępy Programu poprzez bieżącą ocenę wartości wskaźników produktu i rezultatu.

b) Ocena realizacji celów szczegółowych Programu.

W tym obszarze realizowane będą oceny badające wpływ Programu na:

- zwiększanie innowacyjności i bazy wiedzy na obszarach wiejskich (P1A);
- wzmacnianie powiązań między rolnictwem i leśnictwem, a badaniami i innowacją (P1B);
- promowanie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnym i leśnym (P1C);
- ułatwianie restrukturyzacji gospodarstw stojących przed problemami strukturalnymi, szczególnie gospodarstw o niskim poziomie uczestnictwa w rynku, gospodarstw prowadzących działalność o charakterze rynkowym w określonych sektorach i gospodarstw wymagających zróżnicowania produkcji rolnej (P2A);
- ułatwianie wymiany pokoleniowej w sektorze rolnym (P2B);
- lepsze zintegrowanie głównych producentów z łańcuchem żywnościowym poprzez systemy jakości, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów i organizacje międzybranżowe (P3A);
- wspieranie zarządzania ryzykiem w gospodarstwach rolnych (P3B);
- odtwarzanie i zachowanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej i stanu europejskich krajobrazów (P4A);
- poprawę gospodarowania wodą (P4B);
- poprawę gospodarowania glebą (P4C);
- zwiększenie sekwestracji dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie (P5E);
- ułatwianie różnicowania działalności, zakładania nowych, małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy (P6A);
- wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich (P6B).

3. Ocena LEADER:

- ocena rozwiązań instytucjonalnych,
- wpływ lokalnych strategii rozwoju na realizację wybranych celów szczegółowych Programu,
- ocena wartości dodanej działania LEADER.

4. Ocena funkcjonowania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich

5. Ocena pomocy technicznej Programu

6. Oceny horyzontalne i przekrojowe, w tym:

- ocena wkładu Programu w realizację celów Europa 2020
- ocena wkładu Programu w realizację celów Wspólnej Polityki Rolnej
- ocena wpływu Programu na realizację jego celów przekrojowych (innowacyjność, środowisko, klimat)
- ocena wpływu środków EFSI na rozwój obszarów wiejskich.

7. Oceny tematyczne ad hoc

Realizowane będą oceny skoncentrowane na określonym temacie lub grupie zagadnień, które będą wynikały z bieżących potrzeb związanych z poszczególnymi etapami wdrażania Programu.

8. Oceny związane z przyszłym okresem programowania, w tym w szczególności ocena ex-ante i analizy tematyczne.

9. Działania związane z rozwojem metod badawczych.

W celu realizacji wyżej wymienionych tematów badawczych podejmowane będą działania zmierzające do wypracowania odpowiednich metodologii badawczych, w tym mierzenia efektów netto dla wspólnych wskaźników oddziaływania jak również metodologii oceny kontrfaktycznej w uzasadnionych, wybranych obszarach badawczych.

9.4. Dane i informacje

Krótki opis systemu do rejestrowania, przechowywania i zgłaszania informacji statystycznych na temat wdrażania programu rozwoju obszarów wiejskich i zarządzania tymi informacjami oraz dostarczania danych dotyczących monitorowania na potrzeby ewaluacji. Wskazanie źródeł danych, które zostaną wykorzystane, luk w danych, potencjalnych problemów o charakterze instytucjonalnym związanych z dostarczaniem danych, a także proponowanych rozwiązań. W niniejszej sekcji należy wykazać, że odpowiednie systemy zarządzania danymi zaczną funkcjonować we właściwym czasie.

W procesie ewaluacji wykorzystywane będą następujące źródła danych:

a) dane pozyskiwane w ramach monitorowania Programu – pozyskiwane z systemów informatycznych instytucji wdrażających i agencji płatniczej,

Informacje służące monitorowaniu i ocenie programu gromadzone są na szczeblu instytucji wdrażających oraz agencji płatniczej, na podstawie dokumentów przedłożonych przez wnioskodawców i beneficjentów oraz dokumentów opracowywanych przez instytucje wdrażające i agencję płatniczą. Najważniejsze informacje na temat każdej operacji wybranej do finansowania, a także na temat ukończonej operacji, potrzebne do monitorowania i oceny, w tym najważniejsze informacje o beneficjencie i projekcie, są rejestrowane i zachowywane w formie elektronicznej. Dane będą przekazywane do agencji płatniczej, a następnie do instytucji zarządzającej, zgodnie z ustalonymi, w formie odrębnych wytycznych, zasadami. Na podstawie sprawozdań otrzymanych od agencji płatniczej instytucja zarządzająca sporządzi roczne sprawozdania z postępu realizacji programu.

Na podstawie przepisów krajowych, instytucje wdrażające będą również obowiązane do przekazywania wszystkich gromadzonych danych, niezbędnych do przeprowadzenia ewaluacji, bezpośrednio ewaluatorom.

b) badania pierwotne wykonywane przez zewnętrznych ewaluatorów,

W zależności od charakteru i tematyki danego badania ewaluacyjnego konieczne będzie pozyskiwanie metodami ilościowymi lub jakościowymi dodatkowych danych pochodzących z różnych źródeł (beneficjenci, instytucje zaangażowane w realizację Programu, władze samorządowe, partnerzy społeczni itd.). Zakres i rodzaj badań pierwotnych będzie ustalony przez ewaluatorów lub instytucję zarządzającą na etapie planowania szczegółowego zakresu danego badania ewaluacyjnego.

c) badania pierwotne wykonywane w ramach badań własnych,

d) dane kontekstowe.

Na potrzeby badań ewaluacyjnych wykorzystywane będą również dane kontekstowe pochodzące ze statystyk publicznych, badań naukowych, badań ewaluacyjnych dotyczących I filara WPR i innych programów EFSI.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźniki monitorowania zostały zdefiniowane dla PROW 2014-2020 zgodnie z systemem określonym na poziomie unijnym, przy uwzględnieniu specyfiki poszczególnych działań realizowanych w ramach Programu. Określone zostały:

- Wskaźniki kontekstowe, opisujące ogólne trendy, które mogą mieć wpływ na realizację WPR, na rozwój społeczno-gospodarczy, sektor rolnictwa oraz środowiska w Polsce. Pozyskiwane będą ze statystyki publicznej.
- Wskaźniki produktu, charakteryzują zakres wsparcia udzielanego w ramach realizacji polityki, będące bezpośrednio efektem realizacji operacji w ramach działania, jako pierwszy krok w kierunku realizacji celu interwencji. Wskaźniki te, będą miały, określone wartości docelowe. Przedstawione będą w jednostkach liczbowych bądź w ujęciu finansowym. Pozyskiwane będą bezpośrednio z systemu monitorowania.
- Wskaźniki celu, określone przez KE dla poszczególnych celów szczegółowych na poziomie sześciu priorytetów rozwoju obszarów wiejskich, powiązane bezpośrednio z logiką i celami interwencji. Mierzone będą na podstawie planowanych wskaźników produktów dla poszczególnych działań.
- Wskaźniki rezultatu, określone na poziomie KE dla wybranych celów szczegółowych. Mierzą bezpośrednio efekty realizacji działań, które nastąpiły po zakończeniu i w wyniku realizacji operacji. Pomiar wskaźników rezultatów ma się odbywać za pomocą badania ewaluacyjnego.
- Wskaźniki oddziaływania, wychodzą poza bezpośredni efekt interwencji, oceniają efekty operacji w dłuższej perspektywie. Jako wskaźniki oddziaływania, na poziomie KE, wskazane zostały wybrane wskaźniki kontekstowe. Pozyskiwane będą ze statystyki publicznej oraz badań ewaluacyjnych.

Ponadto w celu uzupełnienia systemu wskaźników określonego na poziomie UE, IZ określi dodatkowy zestaw wskaźników produktu i rezultatu dla poszczególnych działań Programu, co umożliwi właściwą ocenę efektów PROW 2014-2020.

Wskaźniki połączone są ze strukturą i celami ram polityki rozwoju obszarów wiejskich oraz umożliwiają ocenę postępów, skuteczność i efektywność w zakresie realizacji polityki w stosunku do celów na poziomie unijnym oraz krajowym.

9.5. Ramy czasowe

Główne cele pośrednie w okresie programowania oraz szacunkowe określenie ram czasowych niezbędnych do zapewnienia, by wyniki były dostępne w odpowiednim terminie.

Ocenę Programu organizuje się na bazie wieloletniej i obejmuje ona okres 2014-2025. Harmonogram ewaluacji jest ściśle powiązany z terminami wynikającymi z przepisów UE, dotyczącymi przekazywania poszczególnych raportów z realizacji Programu oraz terminami dotyczącymi przekazania głównych raportów ewaluacyjnych (ex-ante i ex-post).

Roczne sprawozdanie z realizacji Programu

Od 2016 do 2026 r. instytucja zarządzająca, w terminie do dnia 30 czerwca każdego kolejnego roku, przedstawi Komisji Europejskiej roczne sprawozdanie z postępu realizacji Programu za rok poprzedni. Sprawozdanie przedłożone w 2016 r. obejmuje lata kalendarzowe 2014 i 2015.

Zgodnie z wymogami, roczne sprawozdania z postępu realizacji Programu zawierają w szczególności:

- Informacje na temat realizacji finansowej Programu (zobowiązania finansowe i wydatki w podziale na działania).
- Informacje na temat realizacji zakładanych wskaźników (produktów i celów), określonych ilościowo w Programie.
- Informacje na temat działań podejmowanych w celu spełnienia uwarunkowań ex-ante i wszelkie działania, które wpływają na wykonanie programu oraz podjęte środki naprawcze.
- Opis działań podjętych w odniesieniu do planu oceny.

Roczne sprawozdanie z postępu realizacji Programu przedłożone w 2017 r. zawiera dodatkowo:

- opis postępów dotyczących osiągnięcia celów Programu;
- opis realizacji działań mających na celu uwzględnienie zasad promowania równouprawnienia kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji, zrównoważonego rozwoju;
- informacje na temat wsparcia wykorzystanego do realizacji celów dotyczących zmiany klimatu;
- ocenę postępów w zapewnianiu zintegrowanego podejścia do wykorzystania EFRROW i innych instrumentów finansowych UE w celu wspierania rozwoju terytorialnego obszarów wiejskich, w tym poprzez lokalne strategie rozwoju;
- ustalenia dotyczące osiągnięcia celów w odniesieniu do każdego priorytetu zawartego w Programie.

Roczne sprawozdanie z postępu realizacji Programu przedłożone w 2019 r., poza wyżej wymienionymi zakresami informacji, zawiera dodatkowo opis wkładu Programu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Roczne sprawozdanie z postępu realizacji Programu, przed wysłaniem do Komisji Europejskiej, jest przedstawiane Komitetowi Monitorującemu w celu analizy i jego zatwierdzenia.

Roczne sprawozdania z postępu realizacji Programu przekazywane były ministrowi właściwemu do spraw rozwoju regionalnego w latach 2016-2020. Po zmianie legislacji krajowej obecnie nie są już przekazywane.

Harmonogram realizacji procesu ewaluacji w latach 2014-2026:

1. 2014-2015	Dostosowanie systemu informatycznego do wymogów monitorowania i ewaluacji
2. 2014 - 2015	Analiza pytań ewaluacyjnych /dobór wskaźników monitorowania
3. 2015-2016	Realizacja ocen niezbędnych do spełnienia wymogów raportu AIR 2017
4. 2017	Synteza wyników badań przeprowadzonych do roku 2017
5. 2017-2018	Realizacja ocen niezbędnych do spełnienia wymogów AIR 2019
6. 2019	Synteza wyników badań przeprowadzonych do roku 2019
7. 2019 - 2025	Realizacja ocen niezbędnych do spełnienia wymogów ewaluacji ex post
8. 2026	Raport z oceny ex post
9. 2017-2026	Analiza i monitorowanie procesu wdrażania rekomendacji
10. 2014-2026	Rozwijanie potencjału ewaluacyjnego
11. 2016-2026	Informowanie o wynikach ewaluacji.

9.6. Komunikacja

Opis sposobu rozpowszechniania wniosków z ewaluacji wśród odbiorców docelowych, wraz z opisem ustanowionych mechanizmów podejmowania działań następczych dotyczących wykorzystania wniosków z ewaluacji.

Instytucja zarządzająca będzie stale współpracowała z krajowymi i zagranicznymi podmiotami zewnętrznymi zaangażowanymi w proces monitorowania i oceny funduszy Unii Europejskiej (przede wszystkim z wykonawcami ewaluacji PROW 2014-2020, Komisją Europejską, Europejską Siecią Ewaluacyjną, Agencją Płatniczą, Instytucjami Wdrażającymi oraz Krajową Jednostką Ewaluacji). Dodatkowo IZ będzie współpracowała z ekspertami zewnętrznymi, beneficjentami i innymi podmiotami mającymi wpływ na proces monitorowania i oceny Programu.

W proces informowania o wynikach oceny Programu będzie włączona jak największa liczba instytucji, organizacji pozarządowych, partnerów społeczno-gospodarczych oraz związków zawodowych, stowarzyszeń i organizacji oraz JST. Podmioty te będą włączone w proces informowania zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym.

Rozpowszechnianie wiedzy i informacji na temat ewaluacji PROW 2014-2020 będzie realizowane głównie poprzez:

- publikowanie raportów z badań ewaluacyjnych,
- publikowanie informacji o wybranych wynikach badań ewaluacyjnych,
- prezentowanie wyników ewaluacji na posiedzeniach Komitetu Monitorującego,
- organizowanie spotkań i konferencji poświęconych omówieniu kluczowych wyników ewaluacji,
- przekazywanie informacji o wynikach ewaluacji pracownikom instytucji zarządzającej i innym instytucjom zaangażowanym we wdrażanie Programu a nie zaangażowanym bezpośrednio w proces ewaluacji.

Kwestie związane z wykorzystaniem badań ewaluacyjnych, jako źródła informacji o efektach Programu przekazywanych ogółowi społeczeństwa, zostały ponadto uwzględnione w strategii komunikacyjnej

Programu.

W okresie 2014-2020 zwiększony zostanie nacisk na sposób wykorzystania wniosków i rekomendacji z przeprowadzonych badań ewaluacyjnych. Regularne monitorowanie postępów we wdrażaniu rekomendacji zapewni większą przejrzystość procesu podejmowania decyzji oraz podniesie użyteczność ewaluacji w zarządzaniu i wdrażaniu Programu.

9.7. Zasoby

Opis niezbędnych i przewidywanych zasobów służących realizacji planu, wraz ze wskazaniem zdolności administracyjnych, danych, środków finansowych oraz potrzeb w zakresie IT. Opis przewidywanych działań w dziedzinie budowania potencjału mających na celu umożliwienie pełnej realizacji planu ewaluacji.

Środki finansowe

Działania związane z ewaluacją Programu, w tym dotyczące kosztów zatrudnienia, badań, dostępności danych, rozpowszechnienia informacji będą zapewnione ze środków pomocy technicznej Programu. Wysokość środków wykorzystywanych w danym roku na badania ewaluacyjne będzie określona w ramach okresowych planów ewaluacji.

Zakłada się możliwość współfinansowania badań ewaluacyjnych dotyczących rozwoju obszarów wiejskich, realizowanych we współpracy z KJE lub instytucjami zarządzającymi programami EFSI.

Zasoby ludzkie

W ramach instytucji zarządzającej zadania związane z ewaluacją wykonywane są przez właściwą komórkę organizacyjną. Ocena średniookresowa PROW 2007-2013 wykazała, że system oceny generalnie funkcjonuje sprawnie, w związku z czym do realizacji zadań związanych z ewaluacją obecnego Programu zostanie wykorzystana struktura zasobów poprzedniego okresu programowania.

System informacji elektronicznej

Zgodnie z Przepisami UE, najważniejsze informacje na temat realizacji programu, każdej operacji wybranej do finansowania, a także na temat ukończonej operacji, potrzebne do monitorowania i oceny, w tym najważniejsze informacje o beneficjencie i projekcie, są rejestrowane i zachowywane w formie elektronicznej. System informatyczny zapewniający te funkcjonalności oparty będzie na eksploatowanych obecnie systemach, poddanych działaniom optymalizacyjnym oraz nowej platformie aplikacyjnej. Zapewniać będzie m.in. wdrożenie narzędzi informatycznych integracji danych operacyjnych przechowywanych w systemach dziedzinowych, stworzenie zarządalnej i skalowalnej platformy wymiany danych pomiędzy ARiMR a rolnikami i instytucjami zewnętrznymi oraz wdrożenie biznesowych rejestrów referencyjnych i słowników. Powyższe umożliwi raportowanie oraz udostępnianie danych, na potrzeby ewaluacji, spełniających założone kryteria jakości poprzez odpowiednie procedury zarządzania danymi.

Rozwój potencjału

Potencjał ewaluacyjny będzie rozwijany m.in. poprzez następujące działania:

- współpracę z Krajową Jednostką Ewaluacji;
- współpracę z odpowiednimi komórkami analitycznymi w jednostkach wdrażających;
- współpracę z jednostkami ewaluacyjnymi innych programów operacyjnych;
- udział w szkoleniach, konferencjach, warsztatach;
- współpracę z ośrodkami akademickimi oraz eksperckimi;
- tworzenie bazy danych dotyczących ewaluacji, gromadzenie oraz udostępnianie publikacji.

10. PLAN FINANSOWY

10.1. Roczne wkłady EFRROW (w EUR)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Total
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	1 355 070 949,00	1 014 967 005,00	1 009 693 096,00	1 007 269 309,00	1 010 061 672,00	1 009 276 247,00	982 663 952,00	1 181 593 149,00	880 395 436,00	9 450 990 815,00
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	214 446 689,00	160 623 555,00	164 316 963,00	165 128 929,00	160 694 458,00	159 750 740,00	184 317 250,00	100 982 238,00	109 605 718,00	1 419 866 540,00
Art. 59 ust. 4 lit. e) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Operacje otrzymujące dofinansowanie ze środków finansowych przekazanych do EFRROW poprzez zastosowanie art. 7 ust. 2 i art. 14 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1307/2013	0,00	0,00	19 419 000,00	19 627 000,00	19 833 000,00	20 077 000,00	20 320 000,00	15 246 633,00	14 724 385,00	129 247 018,00
Całkowita kwota EFRROW (bez Instrumentu Unii)	1 569 517 638,00	1 175 590 560,00	1 193 429 059,00	1 192 025 238,00	1 190 589 130,00	1 189 103 987,00	1 187 301 202,00	1 297 822 020,00	1 004 725 539,00	11 000 104 373,00

Europejskiej na rzecz Odbudowy)										
z czego rezerwa wykonania (art. 20 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	94 171 058,28	70 535 433,60	70 440 603,57	70 343 894,31	70 245 367,83	70 141 619,25	70 018 872,16			515 896 849,00
Art. 59 ust. 4 lit. ea) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy(NextGeneration EU) / Operacje otrzymujące dofinansowanie z dodatkowych zasobów, o których mowa w art. 58a ust. 1.								279 494 858,00	665 197 761,00	944 692 619,00
Ogółem (EFRROW + Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy)	1 569 517 638,00	1 175 590 560,00	1 193 429 059,00	1 192 025 238,00	1 190 589 130,00	1 189 103 987,00	1 187 301 202,00	1 577 316 878,00	1 669 923 300,00	11 944 796 992,00

Total indicative amount for EAFRD and EURI of support envisaged for climate change objectives	4 984 736 939,00	Share of the total indicative amount for EAFRD and EURI of support envisaged for climate change objectives (%)	41,73
Total indicative amount, for EAFRD, of support envisaged for climate change objectives	4 513 185 891,40	Share of the total indicative amount, for EAFRD, of support envisaged for climate change objectives (%)	41,03
Total indicative amount, for EURI, of support envisaged for climate change objectives	471 551 047,60	Share of total indicative amount, for EURI, of support envisaged for climate change objectives (%)	49,92

EAFRD and EURI contribution for Art59(6)	4 058 845 466,00	Share of EAFRD and EURI contribution for Art59(6) (%)	33,98
Total EAFRD contribution for Art59(6)	3 737 835 466,00	Share of total EAFRD contribution for Art59(6) (RDP non-regression threshold) (%)	33,98
Total EURI contribution for Art59(6)	321 010 000,00	Share of total EURI contribution for Art59(6) (%)	33,98

10.2. Jednolita wielkość wkładu EFRROW dla wszystkich działań w podziale wg rodzaju regionu, o której mowa w art. 59 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013

Artykuł ustanawiający maksymalną wielkość wkładu	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW	Minimalna mająca zastosowanie stawka wkładu EFRROW 2014–2022 (%)	Maksymalna mająca zastosowanie stawka wkładu EFRROW 2014–2022 (%)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	63.63%	20%	85%
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	63.63%	20%	75%

10.3. Podział na poszczególne działania lub rodzaj operacji wraz z określonym udziałem wkładu EFRROW (w EUR całkowity okres 2014-2022)

10.3.1. M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. d) z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					18 775 175,00 (2A) 4 693 851,00 (3A) 1 564 541,00 (3B) 6 258 391,00 (P4)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest	Main	63.63%					3 367 973,00 (2A) 842 003,00 (3A) 280 654,00 (3B) 1 122 658,00 (P4)

wyższy niż 75 % średniego PKB w UE- 27							
Total (EAFRD only)						0,00	36 905 246,00
Total (EURI only)						0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)						0,00	36 905 246,00

10.3.2. M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					82 007 134,00 (2A)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					14 710 796,00 (2A)

Total (EAFRD only)	0,00	96 717 930,00
Total (EURI only)	0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)	0,00	96 717 930,00

10.3.3. M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					18 079 704,00 (3A)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					9 920 296,00 (3A)

Total (EAFRD only)	0,00	28 000 000,00
Total (EURI only)	0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)	0,00	28 000 000,00

10.3.4. M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%		63.63%		37 102 653,00	1 528 007 062,00 (2A) 500 933 340,00 (3A) 190 153 588,00 (P4)
	Art. 59 ust. 4 lit. e) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Operacje otrzymujące dofinansowanie ze środków finansowych przekazanych do EFRROW poprzez zastosowanie art. 7 ust. 2 i art. 14 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1307/2013	100%					0,00 (2A) 0,00 (3A) 90 782 035,00 (P4)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-	Main	63.63%		63.63%		6 547 527,00	233 920 991,00 (2A) 96 126 660,00 (3A) 23 202 412,00 (P4)
	Art. 59 ust. 4 lit. e) rozporządzenia (UE)	100%					0,00 (2A)

25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	nr 1305/2013 - Operacje otrzymujące dofinansowanie ze środków finansowych przekazanych do EFRROW poprzez zastosowanie art. 7 ust. 2 i art. 14 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1307/2013						0,00 (3A) 8 493 965,00 (P4)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 – art. 59 ust. 4 lit. ea) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy)NextGenerationEU - Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy(NextGenerationEU) / Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	100%					0,00 (2A) 0,00 (3A) 40 017 681,00 (P4)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 – art. 59 ust. 4 lit. ea) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy)NextGenerationEU - Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy(NextGenerationEU) / Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007–2013 był niższy niż 75% średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których	Main	100%					0,00 (2A) 0,00 (3A) 6 982 319,00 (P4)

PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75% średniego PKB w UE-27							
Total (EAFRD only)						43 650 180,00	2 671 620 053,00
Total (EURI only)						0,00	47 000 000,00
Total (EAFRD + EURI)						43 650 180,00	2 718 620 053,00

Całkowity wkład Unii zarezerwowany na operacje wchodzące w zakres art. 59 ust. 6 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (€)	359 632 000,00

z czego EFRROW (€)	312 632 000,00

z czego Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy (€)	47 000 000,00

10.3.5. M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. d) z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					90 687 770,00 (3B)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-	Main	63.63%					14 585 630,00 (3B)

27							
Total (EAFRD only)						0,00	105 273 400,00
Total (EURI only)						0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)						0,00	105 273 400,00

10.3.6. M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					624 698 850,00 (2A) 507 441 066,00 (2B) 385 029 226,00 (6A)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					112 032 995,00 (2A) 109 242 588,00 (2B) 63 356 970,00 (6A)

Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 – art. 59 ust. 4 lit. ea) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy)NextGenerationEU - Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy(NextGenerationEU) / Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	100%					153 364 999,00 (2A) 0,00 (2B) 0,00 (6A)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 – art. 59 ust. 4 lit. ea) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy)NextGenerationEU - Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy(NextGenerationEU) / Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007–2013 był niższy niż 75% średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75% średniego PKB w UE-27	Main	100%					23 625 001,00 (2A) 0,00 (2B) 0,00 (6A)
Total (EAFRD only)						0,00	1 801 801 695,00
Total (EURI only)						0,00	176 990 000,00
Total (EAFRD + EURI)						0,00	1 978 791 695,00

10.3.7. M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					33 414 433,00 (3A) 1 010 631 619,00 (6B)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					6 830 640,00 (3A) 118 072 166,00 (6B)

Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 – art. 59 ust. 4 lit. ea) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy)NextGenerationEU - Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy(NextGenerationEU) / Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	100%					0,00 (3A) 339 545 333,00 (6B)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 – art. 59 ust. 4 lit. ea) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy)NextGenerationEU - Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy(NextGenerationEU) / Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007–2013 był niższy niż 75% średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75% średniego PKB w UE-27	Main	100%					0,00 (3A) 36 807 286,00 (6B)
Total (EAFRD only)						0,00	1 168 948 858,00
Total (EURI only)						0,00	376 352 619,00
Total (EAFRD + EURI)						0,00	1 545 301 477,00

10.3.8. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					2 579 326,00 (P4) 128 547 048,00 (SE)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					602 174,00 (P4) 30 011 951,00 (SE)

Total (EAFRD only)	0,00	161 740 499,00
Total (EURI only)	0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)	0,00	161 740 499,00

10.3.9. M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					140 510 531,00 (3A)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					26 465 037,00 (3A)

Total (EAFRD only)	0,00	166 975 568,00
Total (EURI only)	0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)	0,00	166 975 568,00

10.3.10. M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					1 230 352 078,00 (P4)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					78 533 112,00 (P4)

Total (EAFRD only)	0,00	1 308 885 190,00
Total (EURI only)	0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)	0,00	1 308 885 190,00

10.3.11. M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					427 727 823,00 (P4)
	Art. 59 ust. 4 lit. e) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Operacje otrzymujące dofinansowanie ze środków finansowych przekazanych do EFRROW poprzez zastosowanie art. 7 ust. 2 i art. 14 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1307/2013	63.63%					27 363 539,00 (P4)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 %	Main	63.63%					40 758 292,00 (P4)
	Art. 59 ust. 4 lit. e) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Operacje otrzymujące dofinansowanie ze środków finansowych przekazanych do EFRROW poprzez zastosowanie art. 7 ust.	63.63%					2 607 479,00 (P4)

średniego PKB w UE-27	2 i art. 14 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1307/2013						
Total (EAFRD only)						0,00	498 457 133,00
Total (EURI only)						0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)						0,00	498 457 133,00

10.3.12. M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					1 188 194 446,00 (P4)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					267 926 198,00 (P4)

Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 – art. 59 ust. 4 lit. ea) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy)NextGenerationEU - Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy(NextGenerationEU) / Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	100%					223 592 160,00 (P4)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 – art. 59 ust. 4 lit. ea) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy)NextGenerationEU - Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy(NextGenerationEU) / Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007–2013 był niższy niż 75% średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75% średniego PKB w UE-27	Main	100%					50 417 840,00 (P4)
Total (EAFRD only)						0,00	1 456 120 644,00
Total (EURI only)						0,00	274 010 000,00
Total (EAFRD + EURI)						0,00	1 730 130 644,00

10.3.13. M14 – Dobrostan zwierząt (art. 33)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					73 030 696,00 (3A)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					16 687 604,00 (3A)

Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 – art. 59 ust. 4 lit. ea) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy)NextGenerationEU - Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy(NextGenerationEU) / Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	100%					57 256 760,00 (3A)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 – art. 59 ust. 4 lit. ea) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy)NextGenerationEU - Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy(NextGenerationEU) / Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007–2013 był niższy niż 75% średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75% średniego PKB w UE-27	Main	100%					13 083 240,00 (3A)
Total (EAFRD only)						0,00	89 718 300,00
Total (EURI only)						0,00	70 340 000,00
Total (EAFRD + EURI)						0,00	160 058 300,00

10.3.14. M16 - Współpraca (art. 35)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					50 015 062,00 (2A) 19 315 524,00 (3A)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					6 128 645,00 (2A) 3 215 515,00 (3A)

Total (EAFRD only)	0,00	78 674 746,00
Total (EURI only)	0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)	0,00	78 674 746,00

10.3.15. M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					58 669 993,00 (3B)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					10 349 468,00 (3B)

Total (EAFRD only)	0,00	69 019 461,00
Total (EURI only)	0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)	0,00	69 019 461,00

W odniesieniu do działań wdrożonych zgodnie z art. 37 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 proszę podać planowany orientacyjny wkład Unii ogółem (EUR)	69 019 461,00	orientacyjna stawka wkładu (%)	63,63
W odniesieniu do działań wdrożonych zgodnie z art. 39 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 proszę podać planowany orientacyjny wkład Unii ogółem (EUR)		orientacyjna stawka wkładu (%)	
W odniesieniu do działań wdrożonych zgodnie z art. 38 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 proszę podać planowany orientacyjny wkład Unii ogółem (EUR)		orientacyjna stawka wkładu (%)	
W odniesieniu do działań wdrożonych zgodnie z art. 39 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 proszę podać planowany orientacyjny wkład Unii ogółem (EUR)		orientacyjna stawka wkładu (%)	
W odniesieniu do działań wdrożonych zgodnie z art. 37 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 proszę podać planowany orientacyjny wkład Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy ogółem (EUR)		orientacyjna stawka wkładu (%)	
W odniesieniu do działań wdrożonych zgodnie z art. 38 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 proszę podać planowany orientacyjny wkład Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy ogółem (EUR)		orientacyjna stawka wkładu (%)	
W odniesieniu do działań wdrożonych zgodnie z art. 39 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 proszę podać planowany orientacyjny wkład Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy ogółem (EUR)		orientacyjna stawka wkładu (%)	
W odniesieniu do działań wdrożonych zgodnie z art. 39 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 proszę podać planowany orientacyjny wkład Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy ogółem (EUR)		orientacyjna stawka wkładu (%)	

10.3.16. M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. d) z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					548 005 893,00 (6B)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-	Main	63.63%					67 075 707,00 (6B)

27							
Total (EAFRD only)						0,00	615 081 600,00
Total (EURI only)						0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)						0,00	615 081 600,00

10.3.17. M20 - Pomoc techniczna z inicjatywy państw członkowskich (art. 51-54)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					304 239 195,00
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					0,00

Total (EAFRD only)	0,00	304 239 195,00
Total (EURI only)	0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)	0,00	304 239 195,00

10.3.18. M21 - Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19 (art. 39b)

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Art. 59 ust. 3 lit. a) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Regiony słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone oraz mniejsze wyspy Morza Egejskiego w rozumieniu rozporządzenia (EWG) nr 2019/93	Main	63.63%					147 858 466,00 (2A)
Art. 59 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 - Wszystkie regiony, w których PKB na mieszkańca w okresie 2007-2013 był niższy niż 75 % średniej UE-25 w okresie odniesienia, ale których PKB na mieszkańca jest wyższy niż 75 % średniego PKB w UE-27	Main	63.63%					26 092 670,00 (2A)

Total (EAFRD only)	0,00	173 951 136,00
Total (EURI only)	0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)	0,00	173 951 136,00

10.3.19. M113 – Wcześniejsza emerytura

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. d) z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Działania przerwane - Działanie zawieszone	Main	63.63%					167 973 719,00
Total (EAFRD only)						0,00	167 973 719,00
Total (EURI only)						0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)						0,00	167 973 719,00

10.3.20. M131 – Zgodność z normami opartymi na prawodawstwie wspólnotowym

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. d) z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Działania przerwane - Działanie zawieszone	Main	63.63%					0,00
Total (EAFRD only)						0,00	0,00
Total (EURI only)						0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)						0,00	0,00

10.3.21. M341 – Nabywanie umiejętności, aktywizacja i wdrożenie

Rodzaje regionów i dodatkowe alokacje		Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW na okres 2014-2022 (%)	Mająca zastosowanie wielkość wkładu EFRROW 2014–2022 (%) zgodnie z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej, por. art. 59 ust. 4 lit. d), 2014–2022 (%)	Stawka mająca zastosowanie do instrumentów finansowych w ramach odpowiedzialności instytucji zarządzającej – art. 59 ust. 4 lit. d) z art. 59 ust. 4 lit. g) rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, 2014–2022 (%)	Instrumenty finansowe Szacunkowa kwota EFRROW – art. 59 ust. 4 lit. d) –2014–2022 (EUR)	Całkowity planowany wkład Unii na okres 2014-2022 (€)
Działania przerwane - Działanie zawieszone	Main	63.63%					0,00
Total (EAFRD only)						0,00	0,00
Total (EURI only)						0,00	0,00
Total (EAFRD + EURI)						0,00	0,00

10.4. Orientacyjny podział według działania w odniesieniu do każdego podprogramu

Nazwa podprogramu tematycznego	Działanie	Całkowity planowany wkład Unii na lata 2014–2022 (w EUR)

11. PLAN WSKAŹNIKÓW

11.1. Plan wskaźników

11.1.1. P1: ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich

11.1.1.1. 1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich

Wskaźnik(i) celu 2014-2022

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.
T1: procent wydatków w ramach artykułów 14, 15 i 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do ogółu wydatków poniesionych w ramach PROW (cel szczegółowy 1A)	1,84
Całkowite planowane wydatki publiczne na program rozwoju obszarów wiejskich	18 152 414 301,00
Wydatki publiczne (cel szczegółowy 1A)	333 644 384,00

Planowane wskaźniki produktu 2014–2022

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość	Z czego finansowane z Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Całkowite wydatki publiczne w € (szkolenia, wymiany gospodarstw, demonstracje) (od 1.1 do 1.3)	57 999 757,00	0,00
M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)	Całkowite wydatki publiczne w € (od 2.1 do 2.3)	152 000 519,00	0,00
M16 - Współpraca (art. 35)	Całkowite wydatki publiczne w € (od 16.1 do 16.9)	123 644 108,00	0,00

11.1.1.2. 1B) Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonego zarządzania środowiskiem i lepszych wyników

Wskaźnik(i) celu 2014-2022

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.
T2: łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...) (cel szczegółowy 1B)	165,00

Planowane wskaźniki produktu 2014–2022

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość	Z czego finansowane z Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy
M16 - Współpraca (art. 35)	Liczba grup operacyjnych EPI, które mają otrzymać wsparcie (ustanowienie i funkcjonowanie) (16.1)	144,00	0
M16 - Współpraca (art. 35)	Liczba innych operacji w zakresie współpracy (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...) (od 16.2 do 16.9)	0	0

11.1.1.3. 1C) Wsparcie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa

Wskaźnik(i) celu 2014-2022

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.
T3: łączna liczba uczestników szkolenia na podstawie art. 14 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (cel szczegółowy 1C)	261 811,00

Planowane wskaźniki produktu 2014–2022

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość	Z czego finansowane z Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - liczba uczestników szkoleń	261 811,00	0,00

11.1.2. P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami

11.1.2.1. 2A) Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej

Wskaźnik(i) celu 2014-2022

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.
T4: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją (cel szczegółowy 2A)	3,38
Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją (cel szczegółowy 2A)	50 970,00

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
17 Gospodarstwa rolne - ogółem	1 506 620,00

Planowane wskaźniki produktu 2014–2022

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość	Z czego finansowane z Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - liczba uczestników szkoleń	154 670,00	0
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - Całkowite wydatki publiczne na szkolenia / nabywanie umiejętności	27 839 884,00	0
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Całkowite wydatki publiczne w € (szkolenia, wymiany gospodarstw, demonstracje) (od 1.1 do 1.3)	34 799 855,00	0
M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)	Liczba beneficjentów, którym udzielono porad (2.1)	96 000,00	0
M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)	Całkowite wydatki publiczne w € (od 2.1 do 2.3)	152 000 519,00	0
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Liczba gospodarstw otrzymujących wsparcie na inwestycje w gospodarstwa rolne (4.1)	50 970,00	0
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite wydatki publiczne na inwestycje w infrastrukturę (4.3)	421 426 977,00	0
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	5 166 614 995,00	0

M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite wydatki publiczne w EUR (4.1)	2 347 594 009,00	0
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite wydatki publiczne w €	2 769 020 986,00	0
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Liczba beneficjentów (gospodarstw) otrzymujących pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw (6.3)	57 336,00	0
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	1 885 405 046,00	353 980 000,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite wydatki publiczne w €	1 334 827 253,00	176 990 000,00
M16 - Współpraca (art. 35)	Całkowite wydatki publiczne w € (od 16.1 do 16.9)	88 234 648,00	0
M21 - Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19 (art. 39b)	Wydatki ze środków publicznych ogółem (w EUR)	273 379 123,00	0
M21 - Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19 (art. 39b)	Liczba gospodarstw objętych wsparciem	180 000,00	0

11.1.2.2. 2B) Ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń

Wskaźnik(i) celu 2014-2022

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.
T5: procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (cel szczegółowy 2B)	2,18
Liczba gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (cel szczegółowy 2B)	32 900,00

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
17 Gospodarstwa rolne - ogółem	1 506 620,00

Planowane wskaźniki produktu 2014–2022

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość	Z czego finansowane z Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Liczba beneficjentów (gospodarstw) otrzymujących pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników (6.1)	32 900,00	0
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Liczba beneficjentów (gospodarstw) otrzymujących wsparcie na inwestycje w działalność pozarolniczą na obszarach wiejskich (6.4)	0,00	0
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Liczba beneficjentów (gospodarstw) otrzymujących płatności transferowe (6.5)	0,00	0
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	969 171 231,00	0
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite wydatki publiczne w EUR (6.1)	969 171 231,00	0
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite wydatki publiczne w €	969 171 231,00	0

11.1.3. P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie

11.1.3.1. 3A) Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe

Wskaźnik(i) celu 2014-2022

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.
T6: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów (cel szczegółowy 3A)	1,13
Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów (cel szczegółowy 3A)	17 011,00

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
17 Gospodarstwa rolne - ogółem	1 506 620,00

Planowane wskaźniki produktu 2014–2022

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość	Z czego finansowane z Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - liczba uczestników szkoleń	36 251,00	0
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - Całkowite wydatki publiczne na szkolenia / nabywanie umiejętności	6 525 052,00	0
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Całkowite wydatki publiczne w € (szkolenia, wymiany gospodarstw, demonstracje) (od 1.1 do 1.3)	8 700 069,00	0
M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)	Liczba gospodarstw otrzymujących wsparcie (3.1)	8 006,00	0
M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (3.1 do 3.2)	44 004 400,00	0
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje (np. w gospodarstwa rolne, w przetwarzanie i wprowadzanie do obrotu produktów rolnych) (4.1 i 4.2)	1 870,00	0
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	1 976 661 950,00	0
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite wydatki publiczne w €	938 330 975,00	0
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje	0,00	0

obszarach wiejskich (art. 20)	w małą infrastrukturę, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii (7.2)		
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Całkowite wydatki publiczne (€)	63 248 582,00	0
M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie (powołane grupy producentów)	1 394,00	0
M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)	Liczba gospodarstw należących do grup producentów otrzymujących wsparcie	9 005,00	0
M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)	Całkowite wydatki publiczne (€)	262 416 420,00	0
M14 – Dobrostan zwierząt (art. 33)	Liczba beneficjentów	50 000,00	49 900,00
M14 – Dobrostan zwierząt (art. 33)	Całkowite wydatki publiczne (€)	211 340 000,00	70 340 000,00
M16 - Współpraca (art. 35)	Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących we współpracy lub lokalnej promocji między podmiotami łańcucha dostaw (16.4)	0,00	0
M16 - Współpraca (art. 35)	Całkowite wydatki publiczne w € (od 16.1 do 16.9)	35 409 460,00	0

11.1.3.2. 3B) Wsparcie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach

Wskaźnik(i) celu 2014-2022

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.
T7: procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem (cel szczegółowy 3B)	1,04
Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących w programie zarządzania ryzykiem (cel szczegółowy 3B)	15 636,00

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
17 Gospodarstwa rolne - ogółem	1 506 620,00

Planowane wskaźniki produktu 2014–2022

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość	Z czego finansowane z Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - liczba uczestników szkoleń	16 111,00	0
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - Całkowite wydatki publiczne na szkolenia / nabywanie umiejętności	2 899 882,00	0
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Całkowite wydatki publiczne w € (szkolenia, wymiany gospodarstw, demonstracje) (od 1.1 do 1.3)	2 899 882,00	0
M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)	Liczba beneficjentów wsparcia na środki zapobiegawcze (5.1) - gospodarstwa rolne	8 962,00	0
M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)	Liczba beneficjentów wsparcia na środki zapobiegawcze (5.1) - podmioty publiczne	0,00	0
M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)	Całkowite wydatki publiczne w EUR (5.1)	141 966 526,00	0
M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)	Całkowite wydatki publiczne w € (od 5.1 do 5.2)	165 446 174,00	0
M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)	Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie na składkę z tytułu ubezpieczenia (17.1)	6 674,00	0
M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)	Całkowite wydatki publiczne (€) (17.1)	108 470 000,00	0
M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (17.1) – z czego wydatki wspierające progi minimalnych strat poniżej 30%	108 470 000,00	0

M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)	Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących w funduszach wspólnego inwestowania (17.2)	0	0
M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)	Całkowite wydatki publiczne (€) (17.2)	0	0
M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (17.2) – z czego wydatki wspierające progi minimalnych strat poniżej 30%	0	0
M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)	Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących w narzędziu stabilizacji dochodów (17.3)	0	0
M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)	Całkowite wydatki publiczne (€) (17.3)	0	0
M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (17.3) – z czego wydatki wspierające progi minimalnych strat poniżej 30%	0	0

11.1.4. P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem

Rolnictwo

Planowane wskaźniki produktu 2014–2022

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość	Z czego finansowane z Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - liczba uczestników szkoleń	54 779,00	0
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - Całkowite wydatki publiczne na szkolenia / nabywanie umiejętności	9 859 958,00	0
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Całkowite wydatki publiczne w € (szkolenia, wymiany gospodarstw, demonstracje) (od 1.1 do 1.3)	11 599 951,00	0
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje nieprodukcyjne (4.4)	0,00	0
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	747 859 245,00	94 000 000,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Całkowite wydatki publiczne w €	481 583 245,00	47 000 000,00
M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)	Obszar (ha) objęty działaniami rolno-środowiskowo-klimatycznymi (10.1)	2 022 544,00	0
M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)	Wydatki publiczne na zachowanie zasobów genetycznych (10.2)	133 251 114,00	0
M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)	Całkowite wydatki publiczne (€)	2 057 025 287,00	0
M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)	Obszar (ha) - konwersja na rolnictwo ekologiczne (11.1)	137 557,00	0
M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)	Obszar (ha) - utrzymanie rolnictwa ekologicznego (11.2)	270 705,00	0
M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)	Całkowite wydatki publiczne (€)	783 368 117,00	0
M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)	Obszar (ha) - obszary górskie (13.1)	177 940,00	132 102,00
M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)	Obszar (ha) - inne obszary o znaczących ograniczeniach naturalnych (13.2)	7 584 297,00	4 951 299,00
M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)	Obszar (ha) - obszary o szczególnych ograniczeniach (13.3)	1 236 587,00	1 000 615,00
M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)	Całkowite wydatki publiczne (€)	2 562 428 425,00	274 010 000,00

Lasy

Planowane wskaźniki produktu 2014–2022

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość	Z czego finansowane z Instrumentu Unii

			Europejskiej na rzecz Odbudowy
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.1)	0	0
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.2)	0	0
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.3)	0	0
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.4)	0	0
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Liczba beneficjentów wsparcia na środki zapobiegawcze (8.3)	0	0
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.5)	5 000 000,00	0
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Liczba operacji (inwestycje zwiększające odporność i wartość ekosystemów leśnych) (8.5)	5 303,00	0
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Obszary, których dotyczą inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość środowiskową (8.5)	29 123,00	0
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.6)	0	0

11.1.4.1. 4A) Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów

Rolnictwo

Wskaźnik(i) celu 2014-2022

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.
T9: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy (cel szczegółowy 4A)	14,07
Grunty rolne w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy (ha) (cel szczegółowy 4A)	2 032 763,00

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
18 Użytki rolne - wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych ogółem	14 447 290,00

Lasy

Wskaźnik(i) celu 2014-2022

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.
T8: procent lasów/innych zalesionych obszarów w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną (cel szczegółowy 4A)	0,31
Lasy/inne zalesione obszary w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną (ha) (cel szczegółowy 4A)	29 123,00

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
29 Lasy lub inne grunty zalesione ogółem (FOWL) (000) - ogółem	9 319,00

11.1.4.2. 4B) Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów

Rolnictwo

Wskaźnik(i) celu 2014-2022

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.
T10: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (cel szczegółowy 4B)	14,00
Grunty rolne w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (ha) (cel szczegółowy 4B)	2 021 969,00

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
18 Użytki rolne - wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych ogółem	14 447 290,00

Lasy

Wskaźnik(i) celu 2014-2022

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.
T11: procent gruntów leśnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (cel szczegółowy 4B)	0
Grunty leśne w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (ha) (cel szczegółowy 4B)	0,00

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
29 Lasy lub inne grunty zalesione ogółem (FOWL) (000) - ogółem	9 319,00

11.1.4.3. 4C) Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą

Rolnictwo

Wskaźnik(i) celu 2014-2022

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.
T12: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)	16,82
Grunty rolne w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (ha) (cel szczegółowy 4C)	2 430 231,00

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
18 Użytki rolne - wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych ogółem	14 447 290,00

Lasy

Wskaźnik(i) celu 2014-2022

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.
T13: procent gruntów leśnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)	0,31
Grunty leśne w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (ha) (cel szczegółowy 4C)	29 123,00

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
29 Lasy lub inne grunty zalesione ogółem (FOWL) (000) - ogółem	9 319,00

11.1.5. P5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu

11.1.5.1. 5A) Poprawa efektywności korzystania z zasobów wodnych w rolnictwie

W strategii dla tego celu szczegółowego nie wybrano działań.

11.1.5.2. 5B) Poprawa efektywności wykorzystania energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym

W strategii dla tego celu szczegółowego nie wybrano działań.

11.1.5.3. 5C) Ułatwianie dostaw i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, produktów ubocznych, odpadów i pozostałości oraz innych surowców nieżywnościowych dla celów biogospodarki

W strategii dla tego celu szczegółowego nie wybrano działań.

11.1.5.4. 5D) Redukcja emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa

W strategii dla tego celu szczegółowego nie wybrano działań.

11.1.5.5. 5E) Promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie

Wskaźnik(i) celu 2014-2022

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.
T19: procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla (cel szczegółowy 5E)	0,02
Grunty rolne i leśne objęte umowami o zarządzanie przyczyniające się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla (ha) (cel szczegółowy 5E)	5 100,00

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
18 Użytki rolne - wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych ogółem	14 447 290,00
29 Lasy lub inne grunty zalesione ogółem (FOWL) (000) - ogółem	9 319,00

Planowane wskaźniki produktu 2014–2022

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość	Z czego finansowane z Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Obszar (ha) przeznaczony do zalesienia (zakładanie – 8.1)	5 100,00	0
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.1)	249 189 060,00	0
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Obszar (ha) przeznaczony na zakładanie systemów rolno-leśnych (8.2)	0,00	0
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.2)	0,00	0
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.3)	0,00	0
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.4)	0,00	0
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.5)	0,00	0
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Liczba operacji (inwestycje zwiększające odporność i wartość ekosystemów leśnych) (8.5)	0,00	0
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.6)	0,00	0

11.1.6. P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich

11.1.6.1. 6A) Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy

Wskaźnik(i) celu 2014-2022

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.
T20: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (cel szczegółowy 6A)	25 654,00

Planowane wskaźniki produktu 2014–2022

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość	Z czego finansowane z Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Liczba beneficjentów (gospodarstw) otrzymujących pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich (6.2 i 6.4)	17 203,00	0
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	704 677 347,00	0
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Całkowite wydatki publiczne w €	704 677 347,00	0

11.1.6.2. 6B) Wsparcie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich

Wskaźnik(i) celu 2014-2022

Nazwa wskaźnika celu	Wartość docelowa na 2025 r.
T21: procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju (cel szczegółowy 6B)	72,65
Ludność wiejska objęta strategiami lokalnego rozwoju (cel szczegółowy 6B)	20 126 294,00
T22: procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług/infrastruktury (cel szczegółowy 6B)	23,50
T23: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER) (cel szczegółowy 6B)	14 420,00
Ludność netto korzystająca z ulepszonych usług	6 510 600,00

Wskaźnik kontekstowy stosowany jako mianownik dla celu

Nazwa wskaźnika kontekstowego	Wartość dla roku bazowego
1 Liczba ludności - obszary wiejskie	35,94
1 Liczba ludności - obszary przejściowe	35,94
1 Liczba ludności - ogółem	38 538 447,00

Planowane wskaźniki produktu 2014–2022

Nazwa środka	Nazwa wskaźnika	Wartość	Z czego finansowane z Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na sporządzanie planów rozwoju wsi oraz planów zarządzania obszarami Natura 2000 i innymi obszarami o wysokiej wartości przyrodniczej (7.1)	0,00	0
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje w małą infrastrukturę, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii (7.2)	7 253,00	350,00
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje w podstawowe usługi lokalne dla ludności wiejskiej (7.4)	610,00	0
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje w infrastrukturę rekreacyjną i infrastrukturę turystyczną (7.5)	0,00	0
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na badania i inwestycje związane z dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym wsi, w tym z miejscami o wysokiej wartości przyrodniczej (7.6)	109,00	0
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje w przeniesienie działalności w celu ochrony środowiska lub poprawy jakości życia (7.7)	0,00	0
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Liczba operacji Inne (7.8)	0,00	0

M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Ludność korzystająca z ulepszonych usług / infrastruktury (7.1; 7.2; 7.4; 7.5.;7.6; 7.7)	6 510 600,00	624 000,00
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	Całkowite wydatki publiczne (€)	2 150 207 382,00	376 352 619,00
M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	Liczba wybranych lokalnych grup działania	291,00	0
M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	Liczba ludności na obszarze lokalnej grupy działania	20 126 294,00	0
M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) – wsparcie przygotowawcze (19.1)	15 941 729,00	0
M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) – wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii RLKS (19.2)	789 854 109,00	0
M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) – przygotowanie i realizacja przedsięwzięć w zakresie współpracy lokalnej grupy działania (19.3)	17 370 392,00	0
M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	Całkowite wydatki publiczne (EUR) – wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji (19.4)	143 487 235,00	0

11.1.6.3. 6C) Zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na obszarach wiejskich oraz podnoszenie poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości.

W strategii dla tego celu szczegółowego nie wybrano działań.

11.2. Przegląd planowanych produktów i planowanych wydatków wg działania i celu szczegółowego (generowany automatycznie)

Działania	Wskaźniki	P2		P3		P4			P5					P6			Ogółem
		2A	2B	3A	3B	4A	4B	4C	5A	5B	5C	5D	5E	6A	6B	6C	
M01	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - liczba uczestników szkoleń	154,670		36,251	16,111	54,779											261,811
	Szkolenie / nabywanie umiejętności (1.1) - Całkowite wydatki publiczne na szkolenia / nabywanie umiejętności	27,839,884		6,525,052	2,899,882	9,859,958											47,124,776
	Całkowite wydatki publiczne w € (szkolenia, wymiany gospodarstw, demonstracje) (od 1.1 do 1.3)	34,799,855		8,700,069	2,899,882	11,599,951											57,999,757
M02	Liczba beneficjentów, którym udzielono porad (2.1)	96,000															96,000
	Całkowite wydatki publiczne w € (od 2.1 do 2.3)	152,000,519															152,000,519
M03	Liczba gospodarstw otrzymujących wsparcie (3.1)			8,006													8,006
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (3.1 do 3.2)			44,004,400													44,004,400
M04	Całkowite inwestycje w €	5,166,614,995		1,976,661,950		747,859,245											7,891,136,190

	(publiczne + prywatne)														
	Całkowite wydatki publiczne w €	2,769,020,986		938,330,975		481,583,245									4,188,935,206
M05	Liczba beneficjentów wsparcia na środki zapobiegawcze (5.1) - gospodarstwa rolne				8,962										8,962
	Liczba beneficjentów wsparcia na środki zapobiegawcze (5.1) - podmioty publiczne				0										0
	Całkowite wydatki publiczne w € (od 5.1 do 5.2)				165,446,174										165,446,174
M06	Całkowite inwestycje w € (publiczne + prywatne)	1,885,405,046	969,171,231									704,677,347			3,559,253,624
	Całkowite wydatki publiczne w €	1,334,827,253	969,171,231									704,677,347			3,008,675,831
M07	Całkowite wydatki publiczne (€)			63,248,582									2,150,207,382		2,213,455,964
M08	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.1)										249,189,060				249,189,060
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.2)										0				0
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.3)										0				0

	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.4)										0				0
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.5)					5,000,000					0				5,000,000
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (8.6)										0				0
M09	Całkowite wydatki publiczne (€)			262,416,420											262,416,420
M10	Obszar (ha) objęty działaniami rolno- środowiskowo- klimatycznymi (10.1)					2,022,544									2,022,544
	Całkowite wydatki publiczne (€)					2,057,025,287									2,057,025,287
M11	Obszar (ha) - konwersja na rolnictwo ekologiczne (11.1)					137,557									137,557
	Obszar (ha) - utrzymanie rolnictwa ekologicznego (11.2)					270,705									270,705
	Całkowite wydatki publiczne (€)					783,368,117									783,368,117
M13	Obszar (ha) - obszary górskie (13.1)					177,940									177,940
	Obszar (ha) - inne obszary o znaczących ograniczeniach naturalnych (13.2)					7,584,297									7,584,297

	Obszar (ha) - obszary o szczególnych ograniczeniach (13.3)					1,236,587									1,236,587
	Całkowite wydatki publiczne (€)					2,562,428,425									2,562,428,425
M14	Liczba beneficjentów			50,000											50,000
	Całkowite wydatki publiczne (€)			211,340,000											211,340,000
M16	Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących we współpracy lub lokalnej promocji między podmiotami łańcucha dostaw (16.4)			0											0
	Całkowite wydatki publiczne w € (od 16.1 do 16.9)	88,234,648		35,409,460											123,644,108
M17	Całkowite wydatki publiczne (€) (17.1)				108,470,000										108,470,000
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (17.1) – z czego wydatki wspierające progi minimalnych strat poniżej 30%				108,470,000										108,470,000
M19	Liczba wybranych lokalnych grup działania												291		291
	Liczba ludności na obszarze												20,126,294		20,126,294

	lokalnej grupy działania														
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) – wsparcie przygotowawcze (19.1)												15,941,729		15,941,729
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) – wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii RLKS (19.2)												789,854,109		789,854,109
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) – przygotowanie i realizacja przedsięwzięć w zakresie współpracy lokalnej grupy działania (19.3)												17,370,392		17,370,392
	Całkowite wydatki publiczne (EUR) – wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji (19.4)												143,487,235		143,487,235
M21	Wydatki ze środków publicznych ogółem (w EUR)	273,379,123													273,379,123
	Liczba gospodarstw objętych wsparciem	180,000													180,000

11.3. Skutki uboczne: identyfikacja potencjalnego wkładu środków/podśrodków rozwoju obszarów wiejskich zaprogramowanych w ramach danego celu szczegółowego do innych celów szczegółowych

CS z planu wskaźników	Środek	P1			P2		P3		P4			P5					P6		
		1A	1B	1C	2A	2B	3A	3B	4A	4B	4C	5A	5B	5C	5D	5E	6A	6B	6C
2A	M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)				P														
	M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)				P														
	M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)				P							X	X	X	X				
	M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)				P														
	M16 - Współpraca (art. 35)				P														
	M21 - Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19 (art. 39b)				P														
2B	M06 - Rozwój gospodarstw					P													

	i działalności gospodarczej (art. 19)																		
3A	M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)						P												
	M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)						P												
	M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)						P												
	M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)						P												
	M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)						P												
	M14 – Dobrostan zwierząt (art. 33)						P												
	M16 - Współpraca (art. 35)						P												
3B	M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)							P											
	M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej							P											

	zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)																		
	M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)							P											
5E	M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)								X	X	X					P			
6A	M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)																P		
6B	M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)																	P	
	M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)																	P	
P4 (FOREST)	M08 - Inwestycje w rozwój obszarów								P	P	P								

	leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)																		
P4 (AGRI)	M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)								P	P	P								
	M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)								P	P	P								
	M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)								P	P	P				X	X			
	M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)								P	P	P				X	X			
	M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)								P	P	P								

11.4. Tabela ilustrująca w jaki sposób środki/programy ochrony środowiska są zaprogramowane, aby osiągnąć przynajmniej jeden cel środowiskowy/klimatyczny

11.4.1. Grunty rolne

11.4.1.1. M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)

Rodzaj operacji lub grupa rodzaju operacji	Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne - typologia	Wydatki ogółem (w EUR)	Całkowity obszar (ha) w podziale na środek lub rodzaj operacji	Bioróżnorodność cel szczegółowy 4A	Gospodarowanie wodą cel szczegółowy 4B	Gospodarowanie glebą cel szczegółowy 4C	Redukcja emisji gazów cieplarnianych i amoniaku cel szczegółowy 5D	Pochłanianie dwutlenku węgla/ochrona węgla cel szczegółowy 5E
10.1.9 - Retencja wody	Ograniczenie odwadniania, gospodarka terenami bagiennymi	41 496 264,00	710 225,00	X	X	X		
10.1.5 - Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000	Ograniczenie odwadniania, gospodarka terenami bagiennymi	516 993 618,00	270 702,00	X	X	X		
10.2.2 - Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie	Inne	90 668 382,00	0,00	X				
10.1.3 - Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych	Tworzenie i utrzymanie cech ekologicznych (np. skraje pól, obszary buforowe, miedze porośnięte roślinami kwitnącymi, żywopłoty, drzewa)	1 839 020,00	575,00	X				
10.1.4 - Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura	Ograniczenie odwadniania, gospodarka terenami bagiennymi	567 693 000,00	293 761,00	X	X	X		

2000								
10.1.8 - Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk	Utrzymanie systemów gruntów ornych i użytków zielonych o wysokiej wartości przyrodniczej (np. techniki koszenia, praca ręczna, pozostawianie ściernisk na gruntach ornych na zimę), wprowadzenie ekstensywnych praktyk wypasu, przekształcanie gruntu ornego w użytki zielone.	58 093 535,00	308 492,00	X	X	X		
10.1.2 - Ochrona gleb i wód	Pokrycie gleby, techniki orania, uprawa konserwująca	143 626 046,00	154 786,00	X	X	X		
10.1.1 - Rolnictwo zrównoważone	Dywersyfikacja upraw, płodozmian	264 093 241,00	284 003,00	X	X	X		
10.2.1 - Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie	Inne	15 522 181,00	10 219,00	X				
Zobowiązania z PROW 2007-2013	Inne	357 000 000,00	0,00					

11.4.1.2. M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)

Poddziałanie	Wydatki ogółem (w EUR)	Całkowity obszar (ha) w podziale na środek lub	Bioróżnorodność cel szczegółowy 4A	Gospodarowanie wodą cel szczegółowy 4B	Gospodarowanie glebą cel szczegółowy 4C	Redukcja emisji gazów cieplarnianych i amoniaku cel szczegółowy 5D	Pochłanianie dwutlenku węgla/ochrona węgla cel szczegółowy 5E

		rodzaj operacji					
11.1 - Płatność na rzecz konwersji na ekologiczne praktyki i metody w rolnictwie	161 970 645,00	137 557,00			X		
11.2 - Płatność na rzecz utrzymania ekologicznych praktyk i metod w rolnictwie	621 397 472,00	270 705,00			X		

11.4.1.3. M12 - Płatności dla obszarów Natura 2000 i płatności związane z ramową dyrektywą wodną (art. 30)

Poddziałanie	Wydatki ogółem (w EUR)	Całkowity obszar (ha) w podziale na środek lub rodzaj operacji	Bioróżnorodność cel szczegółowy 4A	Gospodarowanie wodą cel szczegółowy 4B	Gospodarowanie glebą cel szczegółowy 4C	Redukcja emisji gazów cieplarnianych i amoniaku cel szczegółowy 5D	Pochłanianie dwutlenku węgla/ochrona węgla cel szczegółowy 5E
12.3 - Rekompensata na rzecz obszarów rolnych objętych planami gospodarowania wodami w dorzeczu							
12.1 - Rekompensata na rzecz obszarów rolnych w ramach sieci Natura 2000							

11.4.1.4. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)

Poddziałanie	Wydatki ogółem (w EUR)	Całkowity obszar (ha) w podziale na środek lub rodzaj operacji	Bioróżnorodność cel szczegółowy 4A	Gospodarowanie wodą cel szczegółowy 4B	Gospodarowanie glebą cel szczegółowy 4C	Redukcja emisji gazów cieplarnianych i amoniaku cel szczegółowy 5D	Pochłanianie dwutlenku węgla/ochrona węgla cel szczegółowy 5E
8.2 - Wsparcie na rzecz tworzenia i utrzymania systemów rolno-leśnych							

8.1 - wsparcie na zalesianie i tworzenie terenu zalesionego	249 189 060,00	5 100,00					X

11.4.2. Obszary leśne

11.4.2.1. M15 - Usługi leśno-środowiskowe i klimatyczne oraz ochrona lasów (art. 34)

Rodzaj operacji lub grupa rodzaju operacji	Wydatki ogółem (w EUR)	Całkowity obszar (ha) w podziale na środek lub rodzaj operacji	Bioróżnorodność cel szczegółowy 4A	Gospodarowanie wodą cel szczegółowy 4B	Gospodarowanie glebą cel szczegółowy 4C

11.4.2.2. M12 - Płatności dla obszarów Natura 2000 i płatności związane z ramową dyrektywą wodną (art. 30)

Poddziałanie	Wydatki ogółem (w EUR)	Całkowity obszar (ha) w podziale na środek lub rodzaj operacji	Bioróżnorodność cel szczegółowy 4A	Gospodarowanie wodą cel szczegółowy 4B	Gospodarowanie glebą cel szczegółowy 4C
12.2 - Rekompensata na rzecz obszarów leśnych w ramach sieci Natura 2000					

11.4.2.3. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)

Poddziałanie	Wydatki ogółem (w EUR)	Całkowity obszar (ha) w podziale na środek lub rodzaj operacji	Bioróżnorodność cel szczegółowy 4A	Gospodarowanie wodą cel szczegółowy 4B	Gospodarowanie glebą cel szczegółowy 4C
8.5 – Wsparcie inwestycji zwiększających odporność ekosystemów leśnych i ich wartość środowiskową	5 000 000,00	29 123,00	X		X

11.5. Cel i produkt specyficzne dla programu

Specyficzny wskaźnik celu (specyficzne wskaźniki celu)

Kod	Nazwa wskaźnika celu	Cel szczegółowy	Wartość docelowa na 2025 r.	Jednostka
5.1	Liczba beneficjentów w ramach inwestycji zapobiegających zniszczeniu potencjału produkcji rolnej	3B	9 740,00	-

Specyficzny wskaźnik produktu (specyficzne wskaźniki produktu)

Kod	Nazwa wskaźnika produktu	Środek	Cel szczegółowy	Planowana wartość wskaźnika produktu	z czego Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy	Jednostka
4.3	liczba operacji w ramach zarządzania zasobami wodnymi	M04	P4	205,00	0,00	-

12. DODATKOWE FINANSOWANIE KRAJOWE

W odniesieniu do działań i operacji wchodzących w zakres art. 42 Traktatu, tabela dotycząca dodatkowego finansowania krajowego przypadającego na działania zgodnie z art. 82 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, w tym kwoty dotyczące poszczególnych działań, oraz wskazanie zgodności z kryteriami określonymi w rozporządzeniu w sprawie rozwoju obszarów wiejskich.

Środek	Dodatkowe finansowanie krajowe w latach 2014-2022 (w EUR)
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	0,00
M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)	0,00
M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)	0,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	0,00
M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)	0,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	0,00
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	0,00
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	0,00
M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)	0,00
M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)	0,00
M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)	0,00
M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)	0,00
M14 – Dobrostan zwierząt (art. 33)	0,00
M16 - Współpraca (art. 35)	0,00
M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)	0,00
M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	0,00
M20 - Pomoc techniczna z inicjatywy państw członkowskich (art. 51-54)	0,00
M113 – Wcześniejsza emerytura	0,00
M131 – Zgodność z normami opartymi na prawodawstwie wspólnotowym	0,00
M341 – Nabywanie umiejętności, aktywizacja i wdrożenie	0,00
M21 - Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19 (art.	0,00

39b)	
Ogółem	0,00

12.1. M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.2. M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.3. M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.4. M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.5. M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.6. M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.7. M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.8. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.9. M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.10. M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.11. M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.12. M113 – Wcześniejsza emerytura

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.13. M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.14. M131 – Zgodność z normami opartymi na prawodawstwie wspólnotowym

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.15. M14 – Dobrostan zwierząt (art. 33)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.16. M16 - Współpraca (art. 35)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.17. M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.18. M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.19. M20 - Pomoc techniczna z inicjatywy państw członkowskich (art. 51-54)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.20. M21 - Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19 (art. 39b)

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

12.21. M341 – Nabywanie umiejętności, aktywizacja i wdrożenie

Wskazanie zgodności operacji z kryteriami określonymi w rozporządzeniu (UE) nr 1305/2013

-

13. ELEMENTY NIEZBĘDNE DLA OCENY POMOCY PAŃSTWA

W przypadku działań i operacji, które nie są objęte zakresem art. 42 Traktatu, – zestawienie programów pomocy objętych art. 81 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, które mają być wykorzystane do wdrażania programów, w tym nazwa programu pomocy, jak również wkład EFRROW, współfinansowanie krajowe oraz dodatkowe finansowanie krajowe. Zgodność z unijnymi przepisami dotyczącymi pomocy państwa musi być zapewniona przez cały okres trwania programu.

Tabeli powinno towarzyszyć zobowiązanie państwa członkowskiego do zgłaszania indywidualnie takich działań zgodnie z art. 108 ust. 3 Traktatu, jeżeli jest to wymagane na mocy przepisów dotyczących pomocy państwa lub też na mocy szczególnych warunków zawartych w decyzji o zatwierdzeniu pomocy państwa.

Działanie	Nazwa programu pomocy	EFRROW (EUR)	Współfinansowanie krajowe (EUR)	Dodatkowy krajowy wkład finansowy (w EUR)	Ogółem (EUR)
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	Pomoc państwa wyłączona z wymogu zgłoszenia na mocy art. 108 ust. 3 Traktatu	36 905 246,00	21 094 511,00		57 999 757,00
M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)	Pomoc państwa wyłączona z wymogu zgłoszenia na mocy art. 108 ust. 3 Traktatu	96 717 930,00	55 282 589,00		152 000 519,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	Pomoc de minimis				
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	Pomoc de minimis	863 090 109,00	392 165 031,00		1 255 255 140,00
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	Pomoc państwa wyłączona z wymogu zgłoszenia na mocy art. 108 ust. 3 Traktatu	161 740 499,00	92 448 561,00		254 189 060,00
M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	Pomoc de minimis				
Ogółem (EUR)		1 158 453 784,00	560 990 692,00	0,00	1 719 444 476,00

13.1. M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)

Nazwa programu pomocy: Pomoc państwa wyłączona z wymogu zgłoszenia na mocy art. 108 ust. 3 Traktatu

EFROW (EUR): 36 905 246,00

Współfinansowanie krajowe (EUR): 21 094 511,00

Dodatkowy krajowy wkład finansowy (w EUR):

Ogółem (EUR): 57 999 757,00

13.1.1.1. Wskazanie:*

Wyłączenie na podstawie art. 21 i art. 38 rozporządzenia 702/2014 uznającego niektóre kategorie pomocy w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

13.2. M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)

Nazwa programu pomocy: Pomoc państwa wyłączona z wymogu zgłoszenia na mocy art. 108 ust. 3 Traktatu

EFROW (EUR): 96 717 930,00

Współfinansowanie krajowe (EUR): 55 282 589,00

Dodatkowy krajowy wkład finansowy (w EUR):

Ogółem (EUR): 152 000 519,00

13.2.1.1. Wskazanie:*

Wyłączenie na podstawie art. 22 i art. 39 rozporządzenia 702/2014 uznającego niektóre kategorie pomocy w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

13.3. M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)

Nazwa programu pomocy: Pomoc de minimis

EFROW (EUR):

Współfinansowanie krajowe (EUR):

Dodatkowy krajowy wkład finansowy (w EUR):

Ogółem (EUR):

13.3.1.1. Wskazanie:*

Wsparcie w formie instrumentów finansowych udzielane ostatecznym odbiorcom w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój”, w przypadku przetwarzaniu lub wprowadzania do obrotu produktów nieobjętych Załącznikiem I do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, ma charakter pomocy de minimis, zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis.

Z racji tego, że w formie instrumentów finansowych wdrażane będą operacje różnego typu, także objęte zakresem art. 42 Traktatu, dla których nie mają zastosowania zasady pomocy państwa (art. 81 ust. 2 rozporządzenia 1305/2013) w chwili obecnej nie jest możliwe określenie wysokości środków, w ramach których realizowana będzie pomoc de minimis.

13.4. M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)

Nazwa programu pomocy: Pomoc de minimis

EFROW (EUR): 863 090 109,00

Współfinansowanie krajowe (EUR): 392 165 031,00

Dodatkowy krajowy wkład finansowy (w EUR):

Ogółem (EUR): 1 255 255 140,00

13.4.1.1. Wskazanie:*

Pomoc udzielana w ramach poddziałania „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej” oraz „Rozwój przedsiębiorczości” ma charakter pomocy de minimis, zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis

13.5. M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)

Nazwa programu pomocy: Pomoc państwa wyłączona z wymogu zgłoszenia na mocy art. 108 ust. 3 Traktatu

EFROW (EUR): 161 740 499,00

Współfinansowanie krajowe (EUR): 92 448 561,00

Dodatkowy krajowy wkład finansowy (w EUR):

Ogółem (EUR): 254 189 060,00

13.5.1.1. Wskazanie:*

Wyłączenie na podstawie art. 32 i art. 35 rozporządzenia 702/2014 uznającego niektóre kategorie pomocy w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

Numery zezwoleń na przyznanie pomocy państwa w odniesieniu do wszystkich działań spoza zakresu art. 42 TFUE, chyba że są one objęte rozporządzeniami (UE) 1407/2013 lub nr 1408/2013 (de minimis)

- Poddziałanie 8.1: Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych **SA.62807 (2021/XA)**,

- Poddziałanie 8.5 Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska **SA.62598 (2021/XA)**.

13.6. M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Nazwa programu pomocy: Pomoc de minimis

EFRROW (EUR):

Współfinansowanie krajowe (EUR):

Dodatkowy krajowy wkład finansowy (w EUR):

Ogółem (EUR):

13.6.1.1. Wskazanie:*

Pomoc udzielana w ramach niektórych zakresów operacji w ramach poddziałania „Realizacja operacji w ramach lokalnych strategii rozwoju” charakter pomocy de minimis, zgodnie z rozporządzeniem Komisji (UE) 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis

W chwili obecnej nie jest możliwe określenie wysokości środków, w ramach których realizowana będzie pomoc de minimis. Szacunków takich można będzie dokonać po zatwierdzeniu Lokalnych Strategii Rozwoju

14. INFORMACJE DOTYCZĄCE KOMPLEMENTARNOŚCI

14.1. Ocena i sposób osiągnięcia komplementarności i spójności z:

14.1.1. Innymi instrumentami Unii, w szczególności w ramach EFSI i pierwszego filaru, w tym zazieleniania, oraz innymi instrumentami wspólnej polityki rolnej

Komplementarność z innymi funduszami EFSI

Działania w zakresie wsparcia z polityki spójności (CT1) infrastruktury sfery B+R oraz badań w jednostkach naukowych, wzrostu innowacyjności przedsiębiorstw, rozwoju powiązań pomiędzy przedsiębiorstwami i innymi uczestnikami systemu innowacji, a także wsparcia usług instytucji otoczenia biznesu (IOB), wpływać będą na realizację **priorytetu 1** PROW 2014-2020 dotyczącego transferu wiedzy i innowacji. W uzupełnieniu ww. działań dotyczących zwiększenia powiązań nauki z gospodarką w ramach EFRR, w ramach Programu wspierane będzie tworzenie i funkcjonowanie grup operacyjnych na rzecz innowacji zrzeszających podmioty współpracujące w rolnictwie i w łańcuchu żywnościowym. Przedmiotem działalności partnerstw na rzecz innowacji będzie rolnictwo lub przetwarzanie, wprowadzanie do obrotu lub rozwój produktów rolnych objętych załącznikiem I do Traktatu.

W Programie współfinansowane będą również szkolenia ukierunkowane na rozwój wiedzy i umiejętności zawodowych rolników lub właścicieli lasów, w zakresie związanym z prowadzeniem działalności rolniczej i związanej z rolnictwem oraz leśnictwem. Natomiast w ramach polityki spójności wspierane będzie kształcenie ustawiczne w zakresie innym niż rolnicze, osób zamieszkujących obszary wiejskie.

Ponadto, rolnicy lub grupy rolników objęci będą kompleksową pomocą doradczą, której zakres powinien być powiązany z poprawą konkurencyjności rolnictwa oraz celami przekrojowymi w zakresie środowiska, klimatu i innowacji. Zakres doradztwa może dotyczyć wprowadzania innowacyjnych rozwiązań. Wsparcie doradcze mogą uzyskać również właściciele lasów.

Wsparcie w ramach **priorytetu 2** Programu działań nakierowanych na ułatwianie restrukturyzacji gospodarstw (w tym gospodarstw o niskim poziomie uczestnictwa w rynku), podejmowania działalności przez młodych rolników oraz rozwoju usług związanych z rolnictwem i leśnictwem, uzupełnia interwencję w zakresie podnoszenia konkurencyjności MŚP, w ramach polityki spójności (CT3). Jako element restrukturyzacji gospodarstw prowadzącej do wzrostu wartości dodanej brutto w gospodarstwie, wsparciem mogą zostać objęte inwestycje w odnawialne źródła energii oraz inwestycje przyczyniające się do zwiększenia efektywności wykorzystania energii lub wody w procesie produkcyjnym. Wsparcie to ma uzupełniający charakter w stosunku wsparcia polityki spójności w celu tematycznym 4 i 5.

Dla lepszego zintegrowania producentów z łańcuchem żywnościowym, w ramach **priorytetu 3** Programu wspierany będzie rozwój i poprawa infrastruktury handlowej (budowa lub modernizacja targowisk), tworzenie grup i organizacji producentów rolnych, uczestnictwo rolników w systemach jakości oraz promocja produktów wysokojakościowych. Istotnym elementem tego priorytetu jest wsparcie mikro- oraz MŚP prowadzących przetwórstwo produktów rolnych ujętych w załączniku I do Traktatu, jeżeli produktem finalnym jest również produkt ujęty w załączniku I do Traktatu.

W ramach polityki spójności (CT3) możliwie będzie wsparcie tworzenia i rozwoju MŚP, wsparcie w zakresie międzynarodowej współpracy gospodarczej przedsiębiorstw (w tym producentów rolno-spożywczych) oraz promocji przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych (w tym m.in. branży rolno-

spożywczej). Wsparciem EFRROW mogą zostać objęte inwestycje przyczyniające się do wprowadzania innowacji, ochrony środowiska, przetwarzania produktów rolnych na cele energetyczne (załącznik I do Traktatu), poprawy efektywności wykorzystania energii. Wsparcie to ma uzupełniający charakter w stosunku wsparcia polityki spójności m.in. w celu tematycznym 4. Przewiduje się również wsparcie rozpoczynania działalności przetwórczej przez rolników, co uzupełnia wsparcie przedsiębiorczości z polityki spójności w CT 8.

Przedsięwzięcia dotyczące rozwoju oraz poprawy skuteczności systemów zintegrowanego monitoringu i wczesnego ostrzegania, prognozowania zagrożeń i reagowania na nie, wspierane będą na poziomie krajowym ze środków FS (projekty o zasięgu powyżej jednego województwa), jak i regionalnym ze środków EFRR (projekty realizowane na obszarze jednego województwa).

Poprawa bezpieczeństwa powodziowego poprzez: budowę lub modernizację infrastruktury zabezpieczającej przed powodzią i urządzeń wodnych (np. jazów, zastawek, zbiorników i stopni wodnych) będzie również objęta wsparciem ze środków polityki spójności (w CT 5). Działania infrastrukturalne wspierane z PS koncentrowały się będą przede wszystkim na projektach mających na celu zwiększenie naturalnej retencji (np. renaturyzacja przekształconych cieków wodnych, obszarów zalewowych oraz obszarów wodno-błotnych) czy np. zapobieganie suszom w dorzeczach rzek. Rozwój form małej retencji będzie realizowany na poziomie krajowym ze środków Funduszu Spójności (projekty realizowane na obszarze więcej niż jednego województwa) i regionalnym przy wykorzystaniu środków EFRR (projekty realizowane na obszarze jednego województwa).

W uzupełnieniu do wsparcia z PS, wsparcie PROW udzielane będzie na nabycie sprzętu służącego utrzymaniu urządzeń wodnych wykorzystywanych do celów ochrony gospodarstw członków spółki wodnej przed skutkami powodzi lub deszczu nawalnego. Wspierane będą również operacje (realizowane przez rolników) odtwarzające potencjał produkcji roślinnej lub zwierzęcej, zniszczony w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof.

W **prioryecie 4** wsparcie opracowania i wdrażania planów zadań ochrony uwzględnione w POiŚ (w CT6) ma charakter komplementarny do wsparcia PROW (w CT 6) w zakresie inwestycji ułatwiających realizację wymogów wynikających z planów zadań ochrony (poddziałanie Modernizacja gospodarstw rolnych) oraz wsparcia ochrony różnorodności biologicznej (Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne). Wsparcie w ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego, pakiet Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 i pakiet Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000, jest komplementarne wobec POIiŚ 2014-2020 w zakresie działań zaplanowanych w prioryecie inwestycyjnym 6.4. W ramach ww. pakietów wsparcie będzie ukierunkowane na ochronę cennych, zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych poprzez ich odpowiednie użytkowanie rolnicze przez beneficjentów działania, natomiast działania w ramach priorytetu inwestycyjnego 6.3 będzie wspierane m.in. opracowanie dokumentów planistycznych, w tym planów zadań ochronnych i planów ochrony. W POiŚ podejmowane będą także działania związane z ochroną wybranych gatunków i siedlisk na terenach Parków Narodowych oraz obszarów Natura 2000, jak również poza obszarami chronionymi w ramach kompleksowych projektów. Projekty będą realizowane przez szeroki katalog beneficjentów m.in. GDOŚ, RDOŚ, jst.

W PROW na realizację **priorytetu 5** jako głównego celu ukierunkowane jest wsparcie zalesiania i tworzenia terenów zalesionych. Jednakże do realizacji priorytetu 5 przyczynia się również pośrednio realizacja Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego oraz Rolnictwo ekologiczne oraz innych działań

programu poprzez realizację celów przekrojowych.

Wsparcie na realizację projektów inwestycyjnych dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej (CT4) będzie udzielane w ramach polityki spójności, na obszarach, które mają potencjał do realizacji tego typu projektów. Wsparcie operacji przyczyniających się do realizacji celów przekrojowych w zakresie klimatu i środowiska w Modernizacji gospodarstw rolnych (priorytet 2) i Przetwórstwa produktów rolnych (priorytet 3) ma charakter komplementarny w stosunku do wsparcia polityki spójności.

W **prioryecie 6** w działaniu „Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich” wsparcie realizacji operacji z zakresu gospodarki wodno – ściekowej (w tym operacji dotyczących przydomowych oczyszczalni ścieków, jeśli inne rozwiązania są nieuzasadnione) w miejscowościach zlokalizowanych poza aglomeracjami zdefiniowanymi

w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych uzupełni interwencję PS w CT6, zaś wsparcie z PROW budowy lub modernizacji dróg lokalnych łączących jednostki osadnicze z istniejącą siecią drogową, uzupełni wsparcie PS w CT7. W CT9 komplementarne działania polityki spójności dotyczą poprawy dostępu do usług publicznych i włączenia społeczności zamieszkujących obszary problemowe, poprawę dostępności usług publicznych (takich jak pomoc społeczna, usługi opiekuńcze, zdrowotne). Wsparcie „małej infrastruktury” (dróg lokalnych i gospodarki wodno-ściekowej) z PROW dotyczy operacji realizowanych w miejscowościach wiejskich i miastach do 5 tys. mieszkańców. Ponadto w działaniu Leader możliwe jest wsparcie rozwoju infrastruktury drogowej gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego na potrzeby realizacji celów lokalnych strategii rozwoju.

Preferencje w „Podstawowych usługach...” dla operacji kompleksowych z inwestycjami dotyczącymi tworzenia infrastruktury szerokopasmowej, zapewnią komplementarność wsparcia dostępu do sieci szerokopasmowych z CT2 polityki spójności. Uzupełniając, w ramach PROW może być wspierane wykorzystanie TIK m.in. w ramach Leader w zakresie podejmowania działalności gospodarczej, marketingu produktów rolnych, czy tworzenia narzędzi elektronicznych służących gromadzeniu oraz udostępnianiu informacji związanych z turystyką i rekreacją. W zakresie upowszechnienia wykorzystania TIK ze środków polityki spójności możliwe będzie przede wszystkim wsparcie dla przedsiębiorców (w tym producentów rolnych) w zakresie rozwoju produktów i usług opartych na TIK, wsparcie rozwoju elektronicznych usług publicznych (projekty zarządzane przez JST), dygitalizacja zasobów, udostępnianie informacji sektora publicznego i zasobów nauki i kultury oraz zwiększenie dostępu obywateli do usług oferowanych za pośrednictwem TIK.

Ponadto, dla zachowania i odbudowy dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego wsi i krajobrazów wiejskich, w PROW wspierana będzie odbudowa i poprawa stanu dziedzictwa kulturowego wsi w miejscowościach wiejskich i miastach do 5 tys. mieszkańców na obszarach wiejskich oraz rozwój i poprawa infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarach wiejskich. Wsparcie to będzie miało komplementarny charakter z działaniami rewitalizacyjnymi (CT9) oraz ochroną zabytków na poziomie krajowym (CT6) w ramach polityki spójności. Niezbędna będzie koordynacja wsparcia ochrony zabytków i inwestycji w obiekty pełniące funkcje kulturalne w ramach PROW i RPO.

Wsparcie rozwoju działalności pozarolniczej przez rolników (lub domowników) ubezpieczonych w KRUS i pracujących w małych gospodarstwach w ramach priorytetu 6, będzie wymagało koordynacji ze wsparciem rozwoju pozarolniczej przedsiębiorczości na obszarach wiejskich z PS (CT8). W ramach polityki spójności celem działań jest bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy. W odniesieniu do rolników i

członków ich rodzin, którzy są zainteresowani odejściem z rolnictwa, wsparcie polegać będzie na reorientacji zawodowej rolników i domowników, którzy zamierzają podjąć działalność pozarolniczą (w formie zatrudnienia lub rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej). Ponadto wspierane będą również kompleksowe projekty na rzecz obszarów ze specyficznymi problemami (np. PGR).

Dla zwiększenia efektywności podejmowanych działań, w ramach polityki spójności możliwe będą działania zapewniające profesjonalizację usług ośrodków doradztwa rolniczego w zakresie aktywizacji zawodowej osób na rynku pracy.

Wsparcie w ramach CT 9 będzie przyczyniało się do zmniejszenia liczby osób zagrożonych i wykluczonych społecznie, zwiększając ich szanse na zatrudnienie i integrację ze środowiskiem dzięki rozwojowi sektora ekonomii społecznej. Ze środków EFS, na poziomie regionalnym - w zakresie tworzenia nowych oraz funkcjonowania istniejących instytucji ekonomii społecznej. Na poziomie krajowym w ramach POWER, wsparcie podmiotów ekonomii społecznej obejmie w szczególności sieciowania i koordynację współpracy sieci OWES z innymi sieciami. Uzupełniając, ze środków PROW, podmioty ekonomii społecznej mogą uzyskać wsparcie na realizację operacji w ramach Leader.

W obszarze edukacji (CT10) – wsparcie obszarów wiejskich z polityki spójności dotyczy zapewnienia równego dostępu do oferty edukacyjnej wszystkim zainteresowanym, w tym zwłaszcza osobom z mniej uprzywilejowanych grup społecznych. Podejmowane będą także działania na rzecz upowszechnienia edukacji przedszkolnej obejmujące zarówno wzrost dostępności, jak i jakości edukacji przedszkolnej. Wsparcie PROW nie obejmuje działań uwzględnionych w polityce spójności dotyczących poprawy dostępu do usług publicznych takich jak pomoc społeczna, usługi opiekuńcze, zdrowotne. Natomiast możliwe jest wsparcie świadczenia usług społecznych ogólnego interesu (w tym opieki nad dziećmi, osobami starszymi, opieki zdrowotnej, opieki nad osobami niepełnosprawnymi) jako działalności gospodarczej podejmowanej przez rolników pododdziałaniu „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej”.

Obszarem komplementarności priorytetu 6 PROW i CT9 PS jest wsparcie rozwoju lokalnego w ramach RLKS. Zasady koordynacji wdrażania tego instrumentu zostały opisane w części UP poświęconej instrumentom rozwoju terytorialnego w sekcji 3.1 UP. W zależności od funduszy uczestniczących w realizacji LSR z ramach RLKS, zapewniona zostanie koordynacja i komplementarność wsparcia pomiędzy poszczególnymi funduszami w zakresie ujętym w LSR. Wspólne zasady, na ile to tylko możliwe, zostaną opracowane dla wszystkich funduszy (z wyjątkiem FS).

Założenia systemu koordynacji zostały przedstawione w Umowie Partnerstwa.

Komplementarność z innymi instrumentami WPR

Zaprojektowane działania, w tym w szczególności wybrane pakiety w ramach „Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego” są przede wszystkim komplementarne (uzupełniające się) z poszczególnymi elementami nowego systemu płatności bezpośrednich, przyczyniając się łącznie do realizacji zdefiniowanych potrzeb, jak i szczegółowych celów unijnych. Uzupełniający charakter w stosunku do systemu płatności bezpośrednich mają również działania: „Rolnictwo ekologiczne”, „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)”, „Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych” i „Dobrostan zwierząt”.

W odniesieniu do **Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego**:

Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone jest działaniem komplementarnym i równoważnym do jednej z praktyk

korzystnych dla klimatu i środowiska (zazielenienia), tj. dywersyfikacji upraw. Równoważność tego pakietu polega na wprowadzeniu obowiązku zastosowania minimum 4 upraw w plonie głównym w ciągu roku w gospodarstwie, w tym udział głównej rośliny, w tym zbóż w strukturze zasiewów, nie może przekraczać 65% powierzchni gruntów ornych i jednocześnie: (i) w przypadku zastosowania 4 upraw - udział każdej uprawy nie może być mniejszy niż 10% powierzchni gruntów ornych, (ii) w przypadku zastosowania więcej niż 4 upraw - udział każdej z trzech największych z tych upraw z osobna nie może być mniejszy niż 10% powierzchni gruntów ornych oraz udział pozostałych upraw łącznie nie może być mniejszy niż 10% powierzchni gruntów ornych.

Ponadto, pakiet ten jest komplementarny do niektórych wymagań w ramach systemu płatności bezpośrednich, tj. normy GAEC 6 dotyczącej utrzymania poziomu materii organicznej poprzez wprowadzenie obowiązku dotyczącego prawidłowego doboru i następstwa roślin w płodozmianie oraz obowiązku zastosowania jednej z praktyk, których celem jest uzyskanie dodatniego bilansu materii organicznej, tj. zastosowanie międzyplonu oraz zastosowanie (oprócz międzyplonu) przynajmniej raz, najpóźniej w 4 roku okresu zobowiązania, jednej z następujących praktyk: przyoranie słomy lub przyoranie obornika.

Powyższe wymogi pakietu mające uzupełniający charakter w stosunku do I filaru stanowią dopełnienie kwestii ochrony gleby, poprawy jej jakości oraz korzystnego wpływu na środowisko przyrodnicze.

Pakiet 2. Ochrona gleb i wód ma komplementarny charakter do normy GAEC 4 w zakresie minimalnej pokrywy glebowej oraz normy GAEC 1 w zakresie utrzymania stref buforowych. Jest także działaniem komplementarnym do jednej z praktyk zazielenienia, tj. utrzymania obszarów proekologicznych (EFA). Komplementarność tego pakietu polega na określeniu dodatkowych wymogów, polegających na stosowaniu jednej z praktyk agrotechnicznych tj.: międzyplonu ozimego lub międzyplonu ścierniskowego poprzez m.in. stosowanie wyłącznie mieszanki złożonej z minimum 3 gatunków roślin, przy czym gatunek rośliny dominującej w mieszance lub gatunki zbóż wykorzystane w mieszance nie mogą przekroczyć 70% jej składu oraz utrzymanie pasów ochronnych na stokach o nachyleniu powyżej 20%.

Powyższe wymagania obowiązkowe określone w ramach systemu płatności bezpośrednich oraz praktyki ww. pakietu w komplementarny sposób przyczyniają się do ochrony gleb przed erozją wodną, przeciwdziałają utracie substancji organicznej w glebie oraz wpływają na ochronę wód przed zanieczyszczeniami.

Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 oraz Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 mają komplementarny charakter w stosunku do wymagań w ramach I filaru, tj. obowiązku ochrony siedlisk położonych na obszarach Natura 2000 w ramach zasady wzajemnej zgodności oraz praktyki zazielenienia dotyczącej utrzymania trwałych użytków zielonych (TUZ), w zakresie ochrony cennych TUZ na obszarach Natura 2000 oraz ogólnego wymogu dotyczącego ochrony TUZ. Wymienione powyżej działania, zarówno w ramach I jak i II filaru, w komplementarny sposób wpływają na ochronę cennych siedlisk przyrodniczych oraz ochronę różnorodności biologicznej.

W odniesieniu do działania **Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)** biorąc pod uwagę potrzebę zapewnienia trwałości rolnictwa na obszarach z ograniczeniami naturalnymi należy podkreślić uzupełniający się charakter (komplementarność) między płatnościami ONW a systemem wsparcia bezpośredniego. Obie płatności rozpatrywane łącznie przeciwdziałają zaniechaniu działalności rolniczej na tych obszarach.

W odniesieniu do działania **Rolnictwo ekologiczne** stanowi ono dopełnienie działań podejmowanych w I

filarze, przewidzianych w ramach zazielenienia, w ramach którego gospodarstwa ekologiczne z definicji spełniają warunki zazielenienia.

Podobnie komplementarny (uzupełniający) charakter z płatnościami bezpośrednimi w ramach I filaru WPR ma działanie **Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych**. Od 2015 r. obszary zalesione w ramach PROW 2007-2013 oraz PROW 2014-2020 będą mogły zostać objęte jednolitą płatnością obszarową, o ile zapewniły rolnikowi prawo do płatności w 2008 r. w ramach systemu jednolitej płatności obszarowej.

Również działanie **Dobrostan zwierząt** ma komplementarny charakter względem płatności bezpośrednich w ramach I filaru WPR poprzez promowanie utrzymania zwierząt w warunkach wykraczających ponad minimalny standard, w tym ponad wymogi i normy określone w ramach zasady wzajemnej zgodności. Ponadto, działanie to poprzez wymóg wypasu przyczynia się również do utrzymania struktury krajobrazu rolniczego wraz z jego zróżnicowanym bogactwem przyrodniczym. W każdym środowisku gdzie pasą się zwierzęta, powstaje bowiem związek przyczynowo skutkowy: siedlisko – roślinność – zwierzęta. Wypas konieczny jest dla zachowania otwartych terenów i ich różnorodności biologicznej. Ponadto, wypas zwierząt jest istotny dla wzrostu biomasy, urozmaicenia i wzbogacenia składu gatunkowego oraz odtwarzania zbiorowisk roślinnych. Działanie Dobrostan zwierząt ma również uzupełniający charakter względem Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego, ponieważ zaproponowane wymogi są szczególnie istotne w przypadku ras rodzimych.

Organizacje producentów w sektorze owoców i warzyw, utworzone na podstawie przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007, nie mogą ubiegać się o wsparcie w ramach działania Tworzenie grup i organizacji producentów. Zostanie zapewniona komplementarność wsparcia w ramach innych działań PROW z realizacją Strategii krajowej dla programów operacyjnych organizacji producentów owoców i warzyw, zgodnie z zapisami w rozdziale dotyczącym warunków ogólnych mających zastosowanie do kilku działań (8.1).

14.1.2. Jeżeli państwo członkowskie zdecydowało się przedłożyć krajowy program oraz zbiór programów regionalnych, o których mowa w art. 6 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, informacje dotyczące komplementarności między nimi

-

14.2. W stosownych przypadkach, informacje dotyczące komplementarności z innymi instrumentami finansowymi Unii, w tym LIFE

Jednym z najważniejszych narzędzi realizujących cele SZRWRiR jest PROW 2014–2020.

Uzupełniając wobec priorytetów, wyznaczonych dla rozwoju obszarów wiejskich, realizowane będą następujące programy UE:

Priorytet 1 – program: **Horyzont 2020** – badania podstawowe i stosowane, transfer wiedzy lub innowacje. Działania w zakresie: podniesienia jakości i wartości produktów rolniczych – wypracowania bardziej zrównoważonych i produktywnych systemów rolnictwa – w tym chowu zwierząt – i leśnictwa; sektora rolno-spożywczego – zapewnienia zdrowej i bezpiecznej żywności, wypracowania konkurencyjnych metod przetwarzania żywności wykorzystujących mniej zasobów i dodatków i generujących mniej produktów ubocznych, odpadów i gazów cieplarnianych; **Erasmus+** – mobilność edukacyjna osób młodych, studentów, praktykantów i uczniów w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego; współpraca na rzecz innowacji i wymiany dobrych praktyk, na rzecz umiejętności sektorowych między organizatorami kształcenia i szkolenia a środowiskiem pracy.

Grupy operacyjne na rzecz innowacji, będące beneficjentem działania **Współpraca** w ramach PROW 2014-2020 będą mogły być uczestnikami projektów realizowanych w ramach mechanizmu **Horizon 2020**.

Zakres wsparcia w ramach działania „Współpraca” jest, poprzez swoją tematykę, spójny z zakresem zagadnień jakie są objęte wsparciem w ramach Horizon 2020.

Priorytet 2 – program: **COSME** – promocja przedsiębiorczości, rozwój i ułatwianie edukacji, szkolenia, wykształcanie umiejętności oraz postawy w dziedzinie przedsiębiorczości; mobilność nowych przedsiębiorców; wsparcie ramowych warunków konkurencyjności i trwałość MŚP, w tym w sektorze turystyki; nowe strategie rozwoju konkurencyjności i biznesu; **Horyzont 2020** – wsparcie MŚP działających w dowolnych sektorach w dziedzinie badań naukowych i innowacji.

Priorytet 3 – program: **COSME** – poprawa dostępu MŚP do rynku wewnętrznego, rynków unijnych i zewnętrznych; **LIFE** – rozwój i prezentacja innowacyjnych technologii, systemów, metod i instrumentów służących dostosowywaniu się do skutków zmiany klimatu; **Horyzont 2020** – badania podstawowe i stosowane, transfer wiedzy lub innowacje w zakresie rozwoju i oceny środków i strategii łagodzących zmianę klimatu i umożliwiających przystosowanie się do niej - badania, rozwój i demonstracja innowacyjnych technologii wychwytywania i składowania CO₂.

Priorytet 4 – program: **LIFE** - wdrażanie dyrektywy "ptasiej" i "siedliskowej"; wdrażanie i zarządzanie siecią Natura 2000; działania informacyjne i upowszechnianie wiedzy na temat ekosystemów i ich usług; **Horyzont 2020** – poszerzanie wiedzy na temat różnorodności biologicznej i funkcjonowania ekosystemów, ich interakcji z systemami społecznymi i roli w zakresie zrównowżenia gospodarki.

W komponencie tematycznym dotyczącym zmian klimatu (adaptacja, przeciwdziałanie zmianom klimatu) ze środków **LIFE+** realizowane będą jedynie projekty demonstracyjne, pilotażowe lub najlepsze praktyki – best practices oraz projekty z zakresu podnoszenia świadomości, rozpowszechniania informacji czy budowania potencjału na szeroką skalę. W ramach PROW 2014-2020 nie przewiduje się realizacji takich projektów. Niemniej jednak w komponencie tematycznym dotyczącym środowiska programu LIFE są zagadnienia, które mogą być komplementarne z działaniami PROW.

Wsparcie w ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego jest komplementarne wobec LIFE, w szczególności obszarów priorytetowych podprogramu działań na rzecz środowiska tj. (i) ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami oraz (ii) przyroda i różnorodność biologiczna, określonych w art. 9 *Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1293/2013 z dnia 11*

grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia programu działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE) i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 614/2007. Biorąc pod uwagę priorytety tematyczne wskazanych powyżej obszarów priorytetowych, komplementarne wobec LIFE są przede wszystkim: Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone (promujący zrównoważony system gospodarowania, zapobieganie ubytkowi substancji organicznej w glebie), Pakiet 2. Ochrona gleb i wód (ukierunkowany na odpowiednie użytkowanie gleby, ochronę przed erozją wodną i wietrzną, przeciwdziałanie utracie substancji organicznej w glebie, ochronę wód przed zanieczyszczeniami), Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 oraz Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (ukierunkowane na ochronę cennych, zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych poprzez ich odpowiednie użytkowanie rolnicze przez beneficjentów działania).

Również działanie zalesieniowe PROW będzie komplementarne do niektórych projektów LIFE z zakresu leśnictwa realizowanych w ramach obszaru priorytetowego „Łagodzenie skutków zmiany klimatu.

Priorytet 5 – program: **COSME** – propagowanie wśród przedsiębiorców wiedzy nt. gospodarki niskoemisyjnej, odpornej na zmiany klimatu, zasobo- i energooszczędnej; **Horyzont 2020** – badania, rozwój i demonstracja innowacyjnych OZE.

Priorytet 6 – program: **EFPNP** – wsparcie krajowych programów pomocy niefinansowej osobom najbardziej potrzebującym (np. osobom bezdomnym i dzieciom zagrożonym ubóstwem); wsparcie środków towarzyszących, przyczyniających się do włączenia oraz rozpowszechnianie dobrych praktyk; **EaSI** – zwiększenie poziomu i dostępu do mikrofinansów dla osób w trudnej sytuacji skłonnych założyć lub rozwijać własne mikroprzedsiębiorstwo bądź mikroprzedsiębiorstw, w których zatrudnione są takie osoby; **Horyzont 2020** rozwój usług, koncepcji i polityk wspierających rozwój środków utrzymania na obszarach wiejskich; **EaSI**, oś **PROGRESS** – testowanie innowacji w ramach polityki społecznej i polityki rynku pracy oraz budowanie potencjału głównych podmiotów w zakresie opracowywania i realizowania eksperymentów polityki społecznej; tworzenie sieci kontaktów i współpracy między wyspecjalizowanymi instytucjami oraz innymi zainteresowanymi podmiotami, organami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi oraz służbami zatrudnienia na szczeblu europejskim; promowanie dobrowolnej mobilności pracowników.

15. WARUNKI DOTYCZĄCE WDRAŻANIA PROGRAMU

15.1. Wyznaczenie przez państwo członkowskie wszystkich instytucji, o których mowa w art. 65 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, oraz krótki opis struktury zarządzania i kontroli wymaganej na podstawie art. 55 ust. 3 ppkt (i) rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 oraz rozwiązań, o których mowa w art. 74 ust. 3 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

15.1.1. Instytucje

Instytucja	Nazwa instytucji	Imię i nazwisko osoby odpowiedzialnej w instytucji	Adres	E-mail
Managing authority	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi		sekretariat@minrol.gov.pl
Certification body	Szef Krajowej Administracji Skarbowej	Szef Krajowej Administracji Skarbowej		Sekretariat.sekretarzastanu3@mofnet.gov.pl
Accredited paying agency	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa		info@arimr.gov.pl

15.1.2. Skrócony opis struktury zarządzania i kontroli w ramach programu oraz ustaleń w zakresie niezależnego badania skarg

15.1.2.1. Struktura zarządzania i kontroli

Funkcję instytucji zarządzającej pełni minister właściwy do spraw rozwoju wsi na podstawie przepisów o realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 oraz o rozwoju lokalnym kierowanym przez społeczność. Zadania instytucji zarządzającej wykonywane są przy pomocy komórek organizacyjnych wyodrębnionych w tym celu w strukturze urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw rozwoju wsi. Do zadań ministra jako instytucji zarządzającej należy zarządzanie Programem i wdrażanie go w efektywny, skuteczny i prawidłowy sposób, w szczególności: określenie kryteriów wyboru operacji w ramach wszystkich działań (z wyjątkiem kryteriów, do określenia których właściwe są LGD) i zapewnienie, że operacje są wybierane zgodnie z tymi kryteriami, monitorowanie realizacji Programu, sporządzanie rocznych sprawozdań z postępu wdrażania Programu, zagwarantowanie przeprowadzania ocen Programu.

Funkcję agencji płatniczej pełni Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) na podstawie uzyskanej akredytacji. Zadania związane z przyznaniem i cofaniem akredytacji wykonuje minister właściwy do spraw finansów publicznych na podstawie przepisów o uruchamianiu środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej przeznaczonych na finansowanie wspólnej polityki rolnej. Minister Finansów sprawuje stały nadzór nad agencją płatniczą. Agencja płatnicza jest odpowiedzialna za zarządzanie wydatkami oraz ich kontrolę. Do zadań agencji płatniczej należy m.in. zarządzanie operacjami związanymi z interwencją publiczną, za które jest odpowiedzialna oraz zapewnienie kontroli tych operacji; na Agencji spoczywa ogólna odpowiedzialność w tym zakresie, dokonywanie płatności na rzecz beneficjentów, sporządzanie rocznych sprawozdań finansowych dotyczących wydatków, poświadczenia dotyczącego zarządzania w odniesieniu do kompletności, rzetelności i prawdziwości sprawozdań rocznych, prawidłowości funkcjonowania systemów kontroli wewnętrznej, legalności i prawidłowości transakcji; sporządzanie rocznych streszczeń końcowych sprawozdań z audytu i przeprowadzonych kontroli;

sporządzanie deklaracji wydatków.

Funkcję jednostki certyfikującej pełni Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej (GIKS). Funkcję Generalnego inspektora Kontroli Skarbowej pełni sekretarz albo podsekretarz stanu w Ministerstwie Finansów. Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej wykonuje swoje zadania za pośrednictwem Departamentu Ochrony Interesów Finansowych UE Ministerstwa Finansów oraz 16 urzędów kontroli skarbowej. W urzędach kontroli skarbowej zostały utworzone wyodrębnione komórki organizacyjne odpowiedzialne za audyt środków pochodzących z Unii Europejskiej. Jednostka Certyfikująca dba o to, aby czynności audytowe uwzględniały uznane w skali międzynarodowej standardy audytu. Jednostka Certyfikująca jest operacyjnie niezależna od agencji płatniczej, jednostki koordynującej, jak również od organu, który akredytuje agencję płatniczą.

Audyt realizowany przez jednostkę certyfikującą obejmuje sprawdzenie: skuteczności funkcjonowania systemów zarządzania i kontroli, prawidłowości rachunków, prawidłowości i zgodności z prawem wydatków, wywiązywania się z warunków finansowania pomocy. Audyt jest przeprowadzany w instytucji zarządzającej, instytucjach wdrażających, agencji płatniczej oraz podmiotach i jednostkach organizacyjnych wydających, przekazujących i otrzymujących środki EFRROW.

W celu zapewnienia sprawnego wdrażania Programu, instytucja zarządzająca i agencja płatnicza mogą delegować przypisane im zadania. W przypadku delegowania zadań instytucja zarządzająca oraz agencja płatnicza zachowują pełną odpowiedzialność za skuteczność i prawidłowość zarządzania i wykonywania tych zadań.

Działania Programu wdrażane będą przez ARiMR, samorządy województw (SW) oraz podmiot, któremu ARiMR powierzy wykonywanie tych zadań.

Działania Programu wdrażają, odpowiednio:

- SW – w przypadku działań: „Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich”, „LEADER” oraz poddziałania „Scalanie gruntów”;
- podmiot, któremu ARiMR powierzy wdrażanie działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych”;
- ARiMR – w przypadku pozostałych działań Programu.

Zadania związane z wdrażaniem pomocy technicznej, w tym dotyczące przyznawania tej pomocy, wykonuje ARiMR. W przypadku, gdy o przyznanie pomocy technicznej ubiega się ARiMR, pomoc tę przyznaje minister właściwy do spraw rozwoju wsi.

Do zadań związanych z wdrażaniem działań należą w szczególności zadania związane z przyjmowaniem wniosków o przyznanie pomocy i wniosków o płatność oraz przeprowadzaniem kontroli administracyjnej tych wniosków.

15.1.2.2. Mechanizmy rozpatrywania skarg

Zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami Działu VIII Kodeksu postępowania administracyjnego, każdy ma prawo składania skarg do organów państwowych, organów jednostek samorządu terytorialnego, organów samorządowych jednostek organizacyjnych. Organy te rozpatrują skargi w ramach swojej właściwości. Skargi składa się do organów właściwych do ich rozpatrzenia.

Właściwym do rozpatrzenia skargi dotyczącej zadań lub działalności Prezesa ARiMR Prezesa ARR oraz Dyrektora Generalnego Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa (KOWR) jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a skargi dotyczącej zadań lub działalności samorządu województwa – sejmik województwa.

Organ właściwy do rozpatrzenia skargi może ją przekazać do załatwienia organowi niższego stopnia, o ile skarga nie zawiera zarzutów dotyczących działalności tego organu.

Skargę na pracownika można przekazać do załatwienia również jego przełożonemu służbowemu, z obowiązkiem zawiadomienia organu właściwego do rozpatrzenia skargi o sposobie jej załatwienia.

O przekazaniu skargi zawiadamia się równocześnie skarżącego.

Organ właściwy do załatwienia skargi powinien załatwić skargę bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w ciągu miesiąca.

O sposobie załatwienia skargi zawiadamia się skarżącego.

Niezależnie od powyższego w ramach działań i poddziałań Programu, w których pomoc przyznaje się w drodze decyzji administracyjnej, wnioskodawcy przysługuje prawo wniesienia odwołania do organu wyższego stopnia. Organem tym jest w przypadku decyzji wydanych przez kierownika biura powiatowego ARiMR – dyrektor oddziału regionalnego ARiMR, a w przypadku decyzji wydanych przez dyrektora oddziału regionalnego ARiMR, dyrektora oddziału terenowego ARR oraz dyrektora oddziału terenowego KOWR – odpowiednio Prezes ARiMR, Prezes ARR oraz Dyrektor Generalny KOWR. Natomiast w stosunku do Prezesa ARiMR Prezesa ARR organem wyższego stopnia w postępowaniu administracyjnym jest Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Ponadto wnioskodawcy przysługuje prawo zaskarżenia decyzji do sądu administracyjnego.

Natomiast w ramach działań i poddziałań Programu, w których pomoc jest przyznawana na podstawie umowy, w przypadku odmowy przyznania tej pomocy, wnioskodawcy przysługuje prawo wezwania podmiotu wdrażającego do usunięcia naruszenia prawa a następnie do wniesienia skargi do sądu administracyjnego.

15.2. Przewidywany skład komitetu monitorującego

Komitet Monitorujący Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 powołany zostanie przez instytucję zarządzającą. Komitet będzie działał na podstawie zarządzenia o jego powołaniu i przyjętego regulaminu, w których szczegółowo zostaną określone zadania, skład oraz sposób wyboru jego członków, zapewniający partnerstwo z właściwymi instytucjami regionalnymi i lokalnymi. W zależności od potrzeb przewiduje się możliwość powoływania grup tematycznych. Podjęte zostaną działania w celu usprawnienia

procesu wymiany informacji z członkami Komitetu.

Dla zapewnienia reprezentatywności szerokiego grona interesariuszy, w skład Komitetu Monitorującego wejdą przedstawiciele strony rządowej, samorządowej, organizacji pozarządowych oraz partnerów społecznych i gospodarczych oraz środowisk naukowych, w szczególności:

- instytucji zarządzającej;
- ministrów, których zakres działania ma związek z realizowanymi działaniami PROW 2014-2020;
- samorządu terytorialnego;
- terenowej administracji rządowej;
- partnerów społecznych i gospodarczych, w tym organizacji rolniczych, pozarządowych organizacji związanych z ochroną środowiska oraz organizacji działających na rzecz wyrównywania szans, włączenia społecznego;
- przedstawiciele pełnomocników rządu ds. równego traktowania oraz ds. osób niepełnosprawnych.

W pracach Komitetu uczestniczyć będą ponadto przedstawiciele podmiotów wdrażających, Komisji Europejskiej oraz środowisk naukowych.

Określając skład KM, IZ będzie dążyć do zrównoważenia udziału partnerów reprezentujących stronę rządową, samorządową i pozarządową. Skład KM będzie podlegał konsultacjom. Przedstawiciele partnerów będą delegowani do prac w KM przez właściwych partnerów, a lista podmiotów delegujących członków KM zostanie zamieszczona w zarządzeniu powołującym KM, co zapewni przejrzystość sposobu wyznaczania członków KM.

Zadania Komitetu określają przepisy UE tj.: Rozporządzenie Ramowe i Rozporządzenie EFRROW, zgodnie z którymi Komitet Monitorujący zostanie powołany przez instytucję zarządzającą w celu zapewnienia monitorowania jakości realizacji programu. Do zadań Komitetu należeć będzie w szczególności: dokonywanie przeglądu wdrażania programu i postępów w realizacji założonych celów, konsultowanie wszelkich zmian programu zaproponowanych przez instytucję zarządzającą, przedstawianie uwag dotyczących wdrażania oraz monitorowanie procesu ewaluacji programu. Komitet będzie dokonywał przeglądu programu, w szczególności poprzez konsultowanie kryteriów wyboru finansowanych operacji oraz zatwierdzanie rocznych sprawozdań przed ich wysłaniem do Komisji Europejskiej. Komitet Monitorujący będzie także zaangażowany w realizację zadań z zakresu oceny Programu poprzez udział w planowaniu badań i monitorowanie procesu realizacji rekomendacji – zgodnie z opisem zawartym w rozdziale Plan ewaluacji.

15.3. Przepisy zapewniające upowszechnienie programu, w tym za pośrednictwem krajowej sieci obszarów wiejskich, z umieszczeniem odniesienia do strategii informacyjnej i reklamowej, o której mowa w art. 13 rozporządzenia wykonawczego (UE) nr 808/2014

Zgodnie art. 66 ust.1, lit. c rozporządzenia EFRROW, instytucja zarządzająca zapewnia reklamę i promocję programu, w tym z wykorzystaniem krajowej sieci obszarów wiejskich. Realizuje to zadanie poprzez informowanie potencjalnych beneficjentów, organizacji zawodowych, partnerów gospodarczych i społecznych, podmiotów zaangażowanych we wspieranie równości kobiet i mężczyzn oraz organizacji pozarządowych (w tym organizacji zajmujących się kwestiami środowiska naturalnego), o możliwościach

oferowanych przez program i zasadach oraz trybie udzielania pomocy finansowej w ramach programu, w tym o terminach naborów wniosków w ramach poszczególnych instrumentów PROW 2014-2020, a także poprzez informowanie beneficjentów o wysokości wkładu Unii i ogółu społeczeństwa o roli odgrywanej przez Unię w programie. Cel ten będzie realizowany poprzez Strategię komunikacji obejmującą elementy określone w akcie wdrożeniowym Komisji oraz Plan komunikacyjny, stanowiący element Planu Działania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

Elementy Planu Komunikacyjnego

Upowszechnianie wiedzy na temat Programu, zasad jego wdrażania oraz wkładu Wspólnoty w realizację Programu, w tym dla potencjalnych beneficjentów w zakresie praktycznej wiedzy i umiejętności o sposobie przygotowywania wniosków, biznesplanów oraz dla beneficjentów w zakresie przygotowania wniosków o płatność.

Upowszechnianie może odbywać się w szczególności poprzez następujące formy komunikacji:

- szkolenia, warsztaty, konferencje i seminaria,
- publikację materiałów informacyjnych,
- publikację aktualnych informacji i dokumentów dotyczących Programu na stronach internetowych,
- wykorzystanie narzędzi, elektronicznych i internetowych do przekazywania aktualnych informacji,
- punkty informacyjne,
- szkolenia dla pracowników punktów informacyjnych oraz doradców.

Polska będzie dążyć do synchronizacji szkoleń i warsztatów dla potencjalnych beneficjentów i beneficjentów Programu oraz szkoleń dla doradców z zakresu praktycznej wiedzy i umiejętności w przygotowywaniu wniosków i biznesplanów z harmonogramem naboru wniosków w szczególności działaniach inwestycyjnych adresowanych do rolników.

Zapewnienie odpowiedniej wizualizacji Programu

Celem jest zwiększenie świadomości społeczeństwa na temat jego realizacji i wkładu Wspólnoty oraz rozpowszechnienie wizualnej marki Programu. Odbiorcami projektów komunikacyjnych są: ogół społeczeństwa, środki masowego przekazu, partnerzy społeczni i gospodarczy, organizacje i instytucje pozarządowe, związki, stowarzyszenia i instytucje działające bezpośrednio i pośrednio w sektorach rolnym i obszarów wiejskich, centra informacji europejskiej, Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce.

Informowanie społeczeństwa o Programie, rezultatach jego realizacji oraz o wkładzie Wspólnoty w realizację Programu

Upowszechnianie może odbywać się w szczególności poprzez następujące formy komunikacji:

- współpracę ze środkami masowego przekazu,
- publikowanie materiałów informacyjnych w prasie, kampanie reklamowe horyzontalne w radio i telewizji,
- realizację konkursów wiedzy o PROW 2014-2020 i polityce rozwoju obszarów wiejskich,
- opracowywanie audycji i programów edukacyjnych rozpowszechniających wiedzę na temat Programu i jego realizacji,
- prowadzenie stałych działań informacyjnych na stronach MRiRW, stronach Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju (MIR) poświęconych Funduszom Europejskim oraz na portalu KSOW,

- udział w kampaniach informacyjno-promocyjnych organizowanych przez MIR.

Zapewnienie informacji o nowym okresie programowania 2021-2027 dla potencjalnych beneficjentów i ogółu społeczeństwa.

Konsultacje społeczne programu rozwoju obszarów wiejskich na lata 2021-2027 rozpoczną się przed zatwierdzeniem nowego Programu, dlatego niezbędne jest finansowanie tego rodzaju wydatków w oparciu o PROW 2014 – 2020. Organizowane będą konferencje, spotkania informacyjne, prace grup roboczych oraz interaktywne konsultacje on-line wykorzystujące dostępne narzędzia informatyczne i telefonii mobilnej.

Sposób realizacji działań informacyjno-promocyjnych PROW 2014-2020

Instytucja zarządzająca opracowuje strategię komunikacji PROW 2014 – 2020. Strategia jest przedkładana do informacji Komitetowi Monitorującemu i Grupie Roboczej ds. KSOW. Na podstawie strategii przygotowywany jest we współpracy z jednostką centralną KSOW Plan Komunikacyjny stanowiący integralną część planu działania oraz plany komunikacyjne IZ i podmiotów, którym delegowano zadania IZ. Plan Komunikacyjny jest opiniowany, jako element planu działania KSOW, przez Grupę Roboczą ds. KSOW.

Upowszechnianie wiedzy i informacji o warunkach i trybie przyznawania pomocy w ramach PROW 2014-2020, realizowane jest przez instytucję zarządzającą i podmioty, którym delegowano zadania IZ.

Zadania z zakresu informowania o rezultatach programu dla ogółu społeczeństwa, w tym upowszechnianie dobrych praktyk są realizowane przez Krajową Sieć Obszarów Wiejskich zgodnie z zasadami przyjętymi dla realizacji działań w ramach planu działania.

Działania informacyjno – promocyjne dotyczące nowej perspektywy 2021-2027 prowadzone są w ramach KSOW. Konsultacje nowego programu realizowane są przez IZ.

15.4. opis mechanizmów służących zapewnieniu spójności ze strategiami lokalnego rozwoju wdrażanymi w ramach programu LEADER, planowane działania w ramach współpracy, o której mowa w art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, działania dotyczące podstawowych usług i odnowy wsi na obszarach wiejskich, o których mowa w art. 20 tego rozporządzenia, i inne EFSI

Mechanizmy koordynacji pomiędzy wsparciem w ramach działania „LEADER” a wsparciem w ramach działań „Współpraca” i „Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich” zawarte są w opisie działania „LEADER”, zaś mechanizmy koordynacji pomiędzy działaniem „LEADER” a wsparciem w ramach innych funduszy EFSI zawarte są w Umowie Partnerstwa.

15.5. Opis działań mających na celu zmniejszenie obciążeń administracyjnych dla beneficjentów, o których mowa w art. 27 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Przepisy rozporządzenia w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny

na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), zakładają konieczność zapewnienia przez państwo członkowskie weryfikowalności i kontroli wszystkich środków rozwoju obszarów wiejskich, jakie mają zamiar wdrażać. Zdecydowana większość obowiązków nałożonych na beneficjentów wynika z przepisów prawa unijnego lub jest ich konsekwencją, ewentualny obszar do zmniejszenia obciążeń administracyjnych stanowią regulacje prawa krajowego czy też postanowienia umów o przyznanie pomocy. Przy konstruowaniu Programu oraz przepisów krajowych brany będzie zatem pod uwagę postulat zmniejszenia obciążeń administracyjnych dla beneficjentów, bez uszczerbku w zakresie naruszania przepisów czy też jakości projektów. Należy mieć na uwadze, że zmniejszenie barier administracyjnych dla beneficjentów może oznaczać jednocześnie zwiększenie obciążeń dla instytucji odpowiedzialnych za realizację działania i wypłatę środków, co jednocześnie będzie się wiązało z koniecznością wzmocnienia administracyjnego tych instytucji. W trakcie realizacji Programu planuje się dokonanie oceny obciążeń administracyjnych nałożonych na beneficjentów i w razie konieczności podjęcie działań mających na celu dalszą ich redukcję.

Działania mające na celu redukcję obciążeń będą podejmowane również w wyniku zidentyfikowania w trakcie realizacji Programu obszarów problemowych, w wyniku rekomendacji innych podmiotów zewnętrznych np.: Komitetu Monitorującego PROW 2014-2020 czy sygnałów pojawiających się od potencjalnych beneficjentów.

Mając zatem na uwadze wymóg redukcji obciążeń administracyjnych, poniżej zostały przedstawione planowane uproszczenia dla beneficjentów. Uproszczenia dla beneficjentów zostaną odzwierciedlone w Programie, przepisach ustawowych, przepisach rozporządzeń, instrukcji dla beneficjentów czy wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Wdrożenie części planowanych redukcji administracyjnych najprawdopodobniej będzie miało miejsce z chwilą uruchomienia poszczególnych działań, w pozostałych przypadkach termin wdrożenia jest uzależniony m.in. od zakresu i terminu zmian legislacyjnych, terminu uruchomienia niezbędnej infrastruktury teleinformatycznej umożliwiającej wymianę informacji, czy też uzyskania dostępu do publicznych baz danych. W związku z powyższym, należy przyjąć, że część rozwiązań będzie funkcjonować od momentu uruchomienia działania, a niektóre w miarę możliwości będą wdrażane sukcesywnie w trakcie realizacji Programu.

Przy konstruowaniu Programu, w miarę możliwości, uwzględniane będą poniższe kwestie.

- Wprowadzenie możliwości składania wniosków za pomocą formularza umieszczonego na stronie internetowej podmiotu wdrażającego.
- Udostępnienie generatora wniosków, przy pomocy którego możliwe będzie prawidłowe przygotowanie wniosku poprzez dostępną instrukcję wypełniania wniosku w formie pomocy przy każdym wypełnianym polu oraz w formie listy błędów przy walidacji wniosków; aplikacja będzie umożliwiała tworzenie, edycję i drukowanie wniosków.
- Usprawnienie kontaktu pomiędzy beneficjentami a podmiotem wdrażającym poprzez wdrożenie narzędzi informatycznych ułatwiających komunikację.
- Wykorzystanie narzędzi informatycznych w celu upowszechniania informacji o Programie, w szczególności informowania o warunkach przyznania pomocy, wymaganych dokumentach aplikacyjnych, najczęściej występujących błędach popełnianych przez beneficjentów, udostępnianie na stronie internetowej poradników, zbioru pytań i odpowiedzi tzw. FAQ (ang. *Frequently Asked Questions*), pomocniczych narzędzi informatycznych dotyczących sporządzania dokumentów oraz wszelkich innych informacji pomocnych dla beneficjentów.
- Zminimalizowanie liczby załączników do wniosku poprzez weryfikację informacji przy pomocy narzędzi elektronicznych/internetowych; rezygnacja z wymogu przedstawiania zaświadczeń na rzecz składania oświadczeń, rezygnacja z obowiązku złożenia ważnych certyfikatów, pod warunkiem, iż

możliwa będzie weryfikacja wymaganych informacji w udostępnionych przez inne podmioty bazach danych (np. dane zawarte w Krajowym Rejestrze Sądowym, Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej – CEiDG, informacje udostępnione przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Urząd Skarbowy, informacje zawarte w rejestrze prowadzonym przez Dyrektorów Oddziałów Regionalnych Agencji Rynku Rolnego w zakresie zarejestrowanych grup producentów rolnych).

- Uproszczenie dokumentacji związanej z wnioskowaniem o przyznanie pomocy, w tym ograniczenie do niezbędnego minimum wymaganych dokumentów.
- Wprowadzenie jednego wspólnego wniosku, obejmującego oprócz płatności bezpośrednich, płatności dla obszarów ONW, płatności rolnośrodowiskowych, również płatności w ramach zalesień. Wniosek kontynuacyjny, który jednocześnie powszechnie byłby dostępny w wersji elektronicznej.
- Ograniczenie obowiązku składania ankiety monitorującej (we wszystkich przypadkach, gdzie jest to możliwe, pozyskiwanie danych dotyczących realizacji wskaźników na etapie zakończenia operacji – wraz z wnioskiem o płatność końcową, w przypadku jeżeli zastosowanie ankiety będzie wskazane, proponuje się ograniczenie ich liczby – jedna ankieta zamiast kilku składanych cyklicznie).
- Zredukowanie liczby podmiotów „wdrażających” działania skierowane do beneficjentów z obszaru LSR.
- Wdrożenie koncepcji tzw. „operacji parasolowej”, dzięki której dotychczasowi beneficjenci pomocy udzielanej na realizację projektów o małym budżecie, poza koniecznością poddania się ewentualnej kontroli ze strony podmiotu wdrażającego, nie będą mieć z nim styczności, wszelkie formalności załatwiając bezpośrednio w LGD.
- Wykorzystanie możliwości udzielania pomocy w formach zryczałtowanych (w tym standardowych kosztów jednostkowych, płatności ryczałtowych, stopy ryczałtowej).
- Wprowadzenie możliwości korzystania z systemu zaliczkowego.
- Wprowadzenie możliwości realizacji projektu w systemie „zaprojektuj i wybuduj”.
- Ogłaszanie harmonogramu wniosków z odpowiednim wyprzedzeniem, co pozwoli beneficjentom na lepsze przygotowanie dokumentów aplikacyjnych i zwiększy ich szanse na otrzymanie pomocy; ponadto pozwoli to beneficjentom na odpowiednie zaplanowanie realizacji operacji.

15.6. Opis wykorzystania pomocy technicznej, w tym działań w zakresie przygotowania, zarządzania, monitorowania, ewaluacji, informacji i kontroli w odniesieniu do programu i jego realizacji, jak również działań dotyczących poprzednich lub kolejnych okresów programowania, o których mowa w art. 59 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Podstawa prawna

Art. 59 rozporządzenia ramowego

Art. 51 ust. 2 rozporządzenia EFRROW

Art. 54 rozporządzenia EFRROW

Cele

- Zapewnienie odpowiedniego wsparcia dla instytucji odpowiedzialnych za przygotowanie, zarządzanie, monitorowanie, ocenę, informację i komunikację, tworzenie sieci, rozpatrywanie skarg oraz kontrolę i audyt;
- Zapewnienie realizacji zadań objętych zakresem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, w tym sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, wdrożenie sprawnego i efektywnego systemu informacji i promocji PROW 2014-2020 oraz zapewnienie wspierania działań mających na celu wzmocnienie potencjału, odpowiednich partnerów, zgodnie z art. 5 ust. 3 lit e rozporządzenia ramowego, w celu wspierania wymiany najlepszych praktyk pomiędzy takimi partnerami;
- Zapewnienie zmniejszenia obciążenia administracyjnego dla beneficjentów, w tym działań takich jak systemy elektronicznej wymiany danych oraz wzmocnienie potencjału organów państwa członkowskiego i beneficjentów w zakresie zarządzania i wykorzystania funduszy;
- Zapewnienie finansowania kosztów związanych z pracami przygotowawczymi na potrzeby wytyczenia obszarów z ograniczeniami naturalnymi;
- Zapewnienie finansowania działań dotyczących poprzedzającego oraz kolejnego okresu programowania – zgodnie z art. 59 rozporządzenia ramowego.

Opis

W ramach Pomocy technicznej realizowane będą dwa schematy:

Schemat I: Wzmocnienie systemu wdrażania Programu

Celem tego schematu jest stworzenie optymalnych warunków dla zapewnienia efektywnej i skutecznej realizacji działań w ramach Programu. Osiągnięcie tego celu możliwe będzie poprzez odpowiednie wsparcie instytucji zaangażowanych w realizację działań objętych Programem, w tym w przygotowanie, zarządzanie, monitorowanie, ocenę, rozpatrywanie skarg oraz kontrolę i audyt.

Ponadto, środki pomocy technicznej mogą być kierowane na finansowanie działań na rzecz zmniejszenia obciążenia administracyjnego dla beneficjentów (w tym działań takich jak systemy elektronicznej wymiany danych oraz działań mających na celu wzmocnienie potencjału organów państwa członkowskiego i beneficjentów w zakresie zarządzania i wykorzystania EFRROW) oraz na finansowanie kosztów związanych z pracami przygotowawczymi na potrzeby wytyczenia obszarów z ograniczeniami naturalnymi.

Powyższe kategorie działań, które dotyczą poprzedzającego oraz kolejnego okresu programowania również mogą być finansowane ze środków pomocy technicznej.

Schemat II: Wsparcie funkcjonowania krajowej sieci obszarów wiejskich oraz realizacja działań informacyjno-promocyjnych PROW 2014-2020

Celem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich jest zwiększenie udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu rozwoju obszarów wiejskich, podniesienie jakości realizacji programu rozwoju obszarów wiejskich, informowanie społeczeństwa i potencjalnych beneficjentów o polityce rozwoju obszarów wiejskich i wsparciu finansowym oraz promowanie innowacji w produkcji żywności na obszarach wiejskich i w leśnictwie. Celem niniejszego schematu jest natomiast zapewnienie finansowania działań wynikających z realizacji KSOW oraz zapewnienie odpowiedniego wsparcia dla struktur niezbędnych do obsługi tych działań.

Ponadto, niniejszy schemat służy finansowaniu sprawnego i efektywnego systemu informacji i promocji Programu w celu zapewnienia informacji w szczególności na temat jego realizacji, warunków i trybu

przyznawania pomocy w ramach Programu oraz o wkładzie Wspólnoty w jego realizację.

Powyższe kategorie działań, które dotyczą poprzedzającego oraz kolejnego okresu programowania również mogą być finansowane ze środków pomocy technicznej.

Zapewnienie efektywności wydatkowania pomocy technicznej

W celu zapewnienia efektywnego wydatkowania środków obu schematów pomocy technicznej wprowadzony zostanie plan działania pomocy technicznej. Będzie on przygotowywany przez beneficjentów corocznie i weryfikowany przez instytucję zarządzającą. Plan działania będzie odnosił się w szczególności do obszaru zasobów ludzkich zaangażowanych we wdrażanie Programu oraz działań szkoleniowych i edukacyjnych nakierowanych na indywidualne potrzeby poszczególnych instytucji (obejmujące najbardziej skomplikowane procesy wdrożeniowe, dotyczące wykrywania i zwalczania oszustw oraz nadużyć, zapobiegania i wykrywania korupcji, obarczone potencjalnym ryzykiem nieprawidłowości). Koszty ujęte w zaakceptowanych przez instytucję zarządzającą planach będą mogły podlegać refundacji z pomocy technicznej. Efektywnemu wydatkowaniu środków pomocy technicznej służyć będzie również monitoring potencjału instytucjonalnego instytucji wdrażających, który będzie polegał na badaniu zdolności administracyjnych, efektywności oraz zorientowania na rezultaty poszczególnych instytucji wdrażających. Ponadto w odniesieniu do instytucji bezpośrednio zaangażowanych w weryfikację wniosków, wprowadzony zostanie mechanizm uzależniający wysokość pomocy technicznej od osiągniętych efektów w realizacji przedmiotowych zadań. Szczegółowe rozwiązania dotyczące ww. narzędzi zapewniających efektywność wydatkowania pomocy technicznej będą ustanowione w przepisach krajowych. Dopuszcza się również możliwość finansowania do 5% zadań realizowanych w ramach Schematu II ze środków Schematu I (lub odwrotnie).

Koszty kwalifikowalne

Kwalifikowalne będą wydatki poniesione od dnia 1 stycznia 2014 r.

Wydatek można uznać za kwalifikowalny jeżeli:

- jest niezbędny dla realizacji projektu;
- jest racjonalny;
- jest rzetelnie udokumentowany i możliwy do zweryfikowania;
- jest spójny z obowiązującymi przepisami;
- jest ujęty na liście kosztów podlegających refundacji.

Szczegółowe zasady dotyczące kwalifikowalności wydatków, w tym ich racjonalności, a także kategorie kosztów podlegających refundacji określone zostaną w przepisach krajowych.

W przypadku finansowania z pomocy technicznej wynagrodzeń osób, które ze względu na realizowane przez nie zadania nie są finansowane z pomocy technicznej w całości, beneficjent jest zobowiązany do wprowadzenia mechanizmu umożliwiającego weryfikację ich czasu pracy na rzecz zadań finansowanych z pomocy technicznej.

Do kosztów kwalifikowalnych nie zalicza się kosztów ponoszonych przez Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych w związku z kontrolą projektów realizowanych przez Urząd w ramach pomocy technicznej.

Beneficjenci

- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;
- Ministerstwo Finansów;
- Podmioty, którym zostaną delegowane zadania instytucji zarządzającej i agencji płatniczej;
- Podmioty zaangażowane w działania związane z funkcjonowaniem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, w tym podmioty odpowiedzialne za zapewnienie rozpowszechniania informacji na temat Programu;
- Prezes Urzędu Zamówień Publicznych
- Podmioty, realizujące działania kwalifikowalne w ramach pomocy technicznej, dotyczące poprzednich oraz kolejnego okresu programowania.
- Rządowe Centrum Legislacji.

Zasady dotyczące ustanawiania kryteriów wyboru

A - kryteria dostępu

- projekt jest zgodny z celami Pomocy technicznej;
- projekt obejmuje koszty kwalifikowalne;
- okres realizacji projektu jest zgodny z okresem realizacji PROW 2014-2020- przewiduje się możliwość skrócenia okresu realizacji z powodu konieczności rozliczenia środków Unii Europejskiej.

B – kryteria wyboru

Pomoc techniczna przewidziana jest jako wsparcie określonych beneficjentów, udzielane w zależności od istniejących i zgłoszonych potrzeb, pod warunkiem, że są one zgodne z zasadami kwalifikowalności, co podlega weryfikacji zgodnie z przyjętymi procedurami.

System wdrożenia

Podmiot uprawniony do ubiegania się o wsparcie w ramach pomocy technicznej składa wniosek o przyznanie pomocy wraz z załącznikami do ARiMR. Wnioski są weryfikowane pod względem formalnym oraz merytorycznym. ARiMR podpisuje umowy z wnioskodawcami, których wnioski zostały pozytywnie zweryfikowane.

W przypadku, gdy wnioskodawcą jest ARiMR, pomoc techniczną przyznaje minister właściwy do spraw rozwoju wsi.

Jeżeli jest to wymagane wnioskodawca realizuje projekt przeprowadzając przetarg na wyłonienie wykonawcy. Po zakończeniu realizacji etapu/całego przedsięwzięcia, wnioskodawca składa stosowny wniosek o płatność do ARiMR. ARiMR przeprowadza weryfikację wniosku pod względem formalnym i zgodności z zapisami umowy. Po dokonaniu weryfikacji ARiMR dokonuje płatności.

Rodzaj wsparcia

Pomoc będzie udzielana na zasadzie zwrotu poniesionych kosztów. Projekty mogą być realizowane w kilku etapach.

Kwota i wielkość wsparcia

Poziom pomocy udzielanej beneficjentowi może wynosić maksymalnie 100% wysokości kosztów kwalifikowalnych.

16. WYKAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ, KTÓRE NALEŻY PODJĄĆ W CELU ZAANGAŻOWANIA PARTNERÓW

16.1. I etap konsultacji publicznych

16.1.1. Temat odpowiednich konsultacji

Przedmiotem konsultacji w toku I etapu konsultacji był Wstępny Zarys PROW 2014-2020. Dokument obejmował przegląd priorytetów Programu oraz wstępne opisy działań.

W trakcie prac Zespołu - Grupy Roboczej i grup tematycznych omawiana była analiza SWOT oraz wypracowywano szczegółowe rozwiązania dla poszczególnych działań Programu.

16.1.2. Podsumowanie wyników

Łącznie w ramach I etapu konsultacji zebrano prawie 200 pism z postulatami i uwagami. Główne uwagi zgłoszone podczas pierwszego etapu konsultacji dotyczyły m.in. rozszerzenia katalogu beneficjentów, wskazywano także na potrzebę objęcia wsparciem sektorów produkcji zwierzęcej (w tym prosiąt), produkcji mięsa (w tym wołowego), produkcji mleka, produkcji roślinnej i rolnictwa ekologicznego. Samorządy województw oraz samorządy gmin i powiatów postulowały natomiast o włączenie do programu działań z zakresu gospodarki wodno - ściekowej na terenach wiejskich oraz uwzględnienie budowy i modernizacji dróg lokalnych.

Zespół - Grupa Robocza wspierająca prace nad przygotowaniem programu rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020 wypracowała propozycje rozwiązań do poszczególnych działań.

16.2. II etap konsultacji publicznych

16.2.1. Temat odpowiednich konsultacji

Przedmiotem konsultacji w trakcie II etapu konsultacji był I projekt Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 opracowany w oparciu o postulaty i uwagi zgłaszane w trakcie konsultacji publicznych oraz o wyniki prac Zespołu-Grupy Roboczej. I Projekt Programu Dokument obejmował analizę SWOT, opis priorytetów i działań, opis systemu instytucjonalnego, zestawienie wskaźników monitorowania celów szczegółowych oraz opis planu komunikacyjnego i Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

16.2.2. Podsumowanie wyników

Łącznie w toku II etapu konsultacji zebrano blisko 600 pisemnych postulatów opinii i uwag. Podstawowe

postulaty zgłoszone w trakcie II etapu konsultacji dotyczyły potrzeby określenia wysokości budżetu PROW 2014-2020 i jego struktury (wysokości środków przeznaczonych na realizację poszczególnych działań). Postulowano również o określenie budżetów dla samorządów województw na zadania realizowane przez nie w ramach Programu. Ponownie wiele samorządów terytorialnych postulowało rozszerzenie zakresu PROW 2014 – 2020 o inwestycje w zakresie infrastruktury technicznej wsi, zwłaszcza wodociągi i kanalizację. Część postulatów dotyczyła warunków i trybu przyznawania pomocy w ramach poszczególnych działań, w tym kwestii ukierunkowania pomocy. W zakresie modernizacji gospodarstw rolnych zwracano uwagę na potrzebę szerszego uwzględnienia produkcji zwierzęcej, w tym szczególną uwagę zwrócono na sektor trzody chlewnej i potrzebę zwiększenia kwoty wsparcia dla gospodarstw inwestujących w produkcję prosiąt. Niektórzy z respondentów postulowali konieczność wsparcia produkcji pszczelarskiej. W odniesieniu do wsparcia inwestycyjnego gospodarstw rolnych zwrócono uwagę na zaproponowane kryteria dostępu odnoszące się do wielkości gospodarstw, przy czym jedne środowiska podnosiły potrzebę wsparcia także większych niż proponowano gospodarstw, inne były temu przeciwnie lub wskazywały na potrzebę objęcia pomocą mniejszych gospodarstw. Liczne postulaty dotyczyły kwestii związanych z płatnościami dla gospodarstw położonych na obszarach o niekorzystnych warunkach dla gospodarowania i płatnościami rolnośrodowiskowymi. Wskazywano też na potrzebę zwiększenia alokacji przeznaczonej m.in. na wdrażanie podejścia Leader.

16.3. III etap konsultacji publicznych

16.3.1. Temat odpowiednich konsultacji

Przedmiotem konsultacji w trakcie III etapu konsultacji był II projekt Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 opracowany m.in. w oparciu uwagi i postulaty zgłaszane w toku konsultacji publicznych oraz przez Zespół-Grupę Roboczą. II projekt Programu został uzupełniony o opis wyników ewaluacji ex ante, opis strategii, plan finansowy oraz plan wskaźników

16.3.2. Podsumowanie wyników

Łącznie w III etapie konsultacji wpłynęło ponad 1200 pism z uwagami i postulatami. Zgłaszane uwagi dotyczyły m.in. rozszerzenia katalogu beneficjentów Programu, rozszerzenia zakresów działań i kosztów kwalifikowalnych, doprecyzowania definicji, zmodyfikowania warunków dostępu w poszczególnych działaniach, rozszerzenia katalogu instytucji wdrażających działania Programu czy podwyższenia limitów pomocy.

Niektóre uwagi nie dotyczyły bezpośrednio lub wykraczały swoim zakresem poza ramy Programu, w związku z tym nie mogą być uwzględnione w pracach nad dokumentem. Część uwag dotyczyła szczegółowych rozwiązań w zakresie wdrażania poszczególnych działań Programu, stąd uwzględnione mogą być dopiero na etapie prac legislacyjnych.

16.4. (Opcjonalne) wyjaśnienia lub dodatkowe informacje uzupełniające wykaz przedsięwzięć

Proces konsultacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 prowadzony był równolegle z pracami nad przygotowaniem Programu w ramach trzech etapów:

Etap I - konsultacje Wstępnego zarysu PROW 2014-2020,

Etap II - konsultacje I projektu PROW 2014-2020,

Etap III – konsultacje projektu PROW 2014–2020.

Konsultacje były prowadzone w trybie on-line za pośrednictwem stron internetowych MRiRW (www.minrol.gov.pl) i Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (www.ksow.gov.pl).

Umożliwiło to szerokiemu gronu interesariuszy udział w opiniowaniu Programu

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zarządzeniem z dnia 8 kwietnia 2013r., powołał organ opiniodawczo-doradczy, tj. Zespół - Grupę roboczą wspierającą prace nad przygotowaniem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Określony w zarządzeniu skład Zespołu - Grupy roboczej odpowiada zakresowi interesariuszy wskazanemu w uchwale nr 1/2013 Międzyresortowego Zespołu do spraw Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej, uwzględniając przedstawicieli strony rządowej oraz samorządowej, a także szerokie grono partnerów społecznych działających w obszarze objętym przygotowywanym programem operacyjnym, jak również przedstawicieli środowisk naukowych i służb doradczych.

Do zadań Zespołu - Grupy należało w szczególności:

- opiniowanie, analizowanie i omawianie sposobu ukierunkowania i koordynacji poszczególnych instrumentów wsparcia;
- opiniowanie, analizowanie i omawianie wniosków płynących z dokumentów związanych z przeprowadzaniem ewaluacji ex-ante i oceny oddziaływania na środowisko Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;
- monitorowanie postępów w wypełnianiu warunkowości ex-ante istotnych dla przygotowania i realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Zgodnie z ww. zarządzeniem powołano również 5 podgrup tematycznych, które wspomagały pracę Zespołu - Grupy. Celem utworzonych podgrup było wypracowanie szczegółowych propozycji i rekomendacji odnośnie kształtu PROW 2014-2020:

- podgrupa 1: ds. ułatwiania transferu wiedzy w rolnictwie,
- podgrupa 2: ds. poprawy konkurencyjności i zwiększenia rentowności gospodarstw rolnych oraz poprawy organizacji łańcucha żywnościowego i promowania zarządzania ryzykiem w rolnictwie,
- podgrupa 3: ds. odtwarzania, ochrony i wzmacniania ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa oraz wspierania efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym,
- podgrupa 4: ds. zwiększenia włączenia społecznego, ograniczania ubóstwa i promowania rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich,

- podgrupa 5: ds. pomocy technicznej.

Konsultacje wstępnych założeń do PROW 2014-2020 oraz działania informacyjne, dotyczące nowego okresu programowania rozpoczęły się we wrześniu 2012r. W ramach organizowanych przez zewnętrznych partnerów spotkań oraz seminariów informacyjnych i szkoleń w zakresie PROW 2007-2013, przekazywane były informacje na temat prowadzonych wstępnych prac nad przygotowaniem programu, projektów rozporządzeń UE dotyczących PROW 2014-2020 oraz prowadzonych badawczych prac eksperckich w zakresie przygotowania programu. Informacje te były prezentowane, m.in. na seminariach i konferencjach dla samorządów województw, członków grup producentów rolnych, przedstawicieli ośrodków doradztwa rolniczego, izb rolniczych. Dodatkowo w listopadzie i grudniu 2012r. w 16 województwach zorganizowano konferencje regionalne, na których prezentowane były efekty wdrażania PROW 2007-2013 oraz informacje na temat nowego okresu programowania 2014-2020. W konferencjach tych uczestniczyli rolnicy, producenci rolni, przedstawiciele regionalnych branżowych organizacji i stowarzyszeń rolniczych oraz przedstawiciele samorządów gminnych, powiatowych i wojewódzkich.

Dodatkowe informacje odnośnie działań podejmowanych w ramach poszczególnych etapów konsultacji

I etap konsultacji

Konsultacje on line – od 24 kwietnia do 30 czerwca 2013 r. Zaproszenia do udziału w konsultacjach w ramach I etapu przekazywane były w formie komunikatów publikowanych na stronie internetowej MRiRW i KSOW.

W okresie od kwietnia do lipca 2013r.odbyło się 14 posiedzeń Zespołu–Grupy Roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz pięciu podgrup tematycznych, działających w ramach Zespołu–Grupy.

Ponadto założenia PROW 2014-2020 były prezentowane na posiedzeniu Komitetu Monitorującego PROW 2007 – 2013 oraz Grupy Roboczej ds. KSOW.

Dodatkowo przedstawiciele MRiRW uczestniczyli w 40 spotkaniach , w trakcie których były zgłaszane postulaty i komentarze do Wstępnego zarysu PROW 2014-2020.

II etap konsultacji

Konsultacje on line – od 26 lipca do 15 września 2013 r. Zaproszenia do udziału w konsultacjach w ramach II etapu przekazywane były w formie komunikatów publikowanych na stronie internetowej MRiRW i KSOW oraz rozesłane pismem do wszystkich partnerów społeczno-gospodarczych i instytucjonalnych, administracji rządowej i samorządowej.

W okresie od sierpnia do września 2013r.odbyło się 8 posiedzeń Zespołu–Grupy Roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz pięciu podgrup tematycznych, działających w ramach Zespołu–Grupy.

W dniu 26 września 2013 roku odbyła się konferencja podsumowująca II etap konsultacji, w której uczestniczyli partnerzy – społeczno-gospodarczy, instytucjonalni, przedstawiciele administracji rządowej i samorządowej, służby doradztwa oraz izby rolnicze.

Dodatkowo przedstawiciele MRiRW uczestniczyli w 70 spotkaniach , w trakcie których były zgłaszane postulaty i komentarze do I projektu PROW 2007-2013.

III etap konsultacji

Konsultacje on line – od 24 stycznia do 14 lutego 2014 r. Zaproszenia do udziału w konsultacjach w ramach III etapu przekazywane były w formie komunikatów publikowanych na stronie internetowej MRiRW i KSOW oraz rozesłane pismem do wszystkich partnerów społeczno-gospodarczych i instytucjonalnych, administracji rządowej i samorządowej. Uwagi można było zgłaszać na udostępnionym formularzu elektronicznym.

W okresie od stycznia do lutego 2014 r. odbyło się 1 posiedzenie Zespołu–Grupy Roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem programu rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020.

Projekt programu był konsultowany również z Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz Radą Pożytku Publicznego.

Równolegle przeprowadzono konsultacje międzyresortowe.

Dodatkowo w dniach 18 luty – 5 marca 2014 roku przeprowadzono spotkania informacyjno-konsultacyjne dotyczące PROW 2014-2020 w 16 województwach.

W trakcie spotkań przedstawiciele partnerów społeczno-gospodarczych , instytucjonalnych oraz samorządów lokalnych i regionalnych prezentowali swoje stanowiska w odniesieniu do Programu.

17. KRAJOWA SIEĆ OBSZARÓW WIEJSKICH (KSOW)

17.1. Procedura i harmonogram utworzenia krajowej sieci obszarów wiejskich (zwanej dalej KSOW)

W latach 2007-2013 zbudowana została struktura organizacyjna KSOW zapewniająca realizację celów określonych w PROW 2007-2013. Planowana w ramach PROW 2014-2020 struktura organizacyjna zapewnia kontynuację utworzonej Sieci.

Dalszy rozwój i zapewnienie funkcjonowania KSOW, w okresie 2014-2020, wymaga podjęcia następujących działań ze strony instytucji zarządzającej, pełniącej funkcję jednostki centralnej, i jednostek regionalnych:

- przygotowanie i opublikowanie przepisów krajowych określających zadania jednostek działających w strukturze organizacyjnej KSOW oraz procedur dotyczących realizacji zadań Sieci,
- określenie struktury organizacyjnej na poziomie centralnym oraz województwa,
- powołanie Grupy Roboczej ds. KSOW i wojewódzkich grup roboczych,
- zatwierdzenie planu działania.

Pełna funkcjonalność KSOW zostanie zapewniona w okresie do 12 miesięcy od dnia zatwierdzenia Programu.

17.2. Planowana struktura organizacyjna sieci, tj. sposób zaangażowania organizacji i administracji uczestniczących w rozwoju obszarów wiejskich, w tym partnerów, o których mowa w art. 54 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013, oraz sposób ułatwiania tworzenia sieci kontaktów

KSOW ma charakter otwarty, uczestnikami mogą być podmioty zaangażowane w rozwój obszarów wiejskich. Udział partnerów zapewnia jednostka centralna (JC), jednostki regionalne (JR), CDR, wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego (WODR), wojewódzkie grupy robocze (WGR) i Grupa Robocza (GR ds. KSOW).

Jednostka centralna zapewnia koordynację funkcjonowania Sieci na poziomie krajowym. Jej funkcję pełni instytucja zarządzająca (IZ), która może ją powierzyć jednostce sektora finansów publicznych albo fundacji, której jedynym fundatorem jest Skarb Państwa.

Jednostka centralna realizuje zadania na poziomie krajowym, do których należy w szczególności:

- ułatwianie tworzenia sieci kontaktów partnerom przez prowadzenie działań aktywizujących, powołanie i organizację pracy GR ds. KSOW i grup tematycznych oraz zarządzanie portalem i internetowymi narzędziami umożliwiającymi wymianę informacji i prowadzenie dyskusji pomiędzy partnerami;
- opracowanie planu działania i dwuletnich planów operacyjnych we współpracy z IZ (w przypadku powierzenia funkcji JC innemu podmiotowi), CDR, WODR, podmiotami wdrażającymi (PW), agencją płatniczą (AP) oraz JR;
- realizacja planu działania na podstawie dwuletnich planów operacyjnych;
- identyfikacja partnerów i współpraca z nimi;

- zapewnienie informacji i promocji KSOW;
- opracowanie co pół roku informacji i co dwa lata sprawozdania z realizacji dwuletniego planu operacyjnego oraz co roku sprawozdania z realizacji planu działania we współpracy z JR, IZ (w przypadku powierzenia funkcji JC innemu podmiotowi), PW, AP, WODR oraz CDR;
- koordynacja współpracy oraz zapewnienie partnerom dostępu do działań Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (ESROW).

Jednostki regionalne (samorządy województw) realizują zadania w zakresie dotyczącym województwa, do których należy w szczególności:

- ułatwianie tworzenia sieci kontaktów partnerom przez prowadzenie działań aktywizujących, powołanie i organizację pracy WGR i grup tematycznych oraz zarządzanie portalem i internetowymi narzędziami umożliwiającymi wymianę informacji i prowadzenie dyskusji pomiędzy partnerami;
- realizacja planu działania na podstawie dwuletnich planów operacyjnych;
- udział w opracowaniu planu działania i dwuletnich planów operacyjnych we współpracy z WGR;
- identyfikacja partnerów i współpraca z nimi;
- zapewnienie informacji i promocji KSOW;
- opracowanie co pół roku informacji i co dwa lata sprawozdania z realizacji dwuletniego planu operacyjnego oraz co roku sprawozdania z realizacji planu działania.

W ramach KSOW funkcjonuje SIR. Zadania SIR wykonują na poziomie województwa WODR-y, co koordynuje na poziomie krajowym CDR. Cele i zadania SIR zostały opisane w rozdziale 5.5.

Udział podmiotów działających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, w tym tych objętych partnerstwem, o którym mowa w art. 54 ust. 1 rozporządzenia EFRROW, w opracowaniu i realizacji planu działania oraz opracowaniu co pół roku informacji i co dwa lata sprawozdania z realizacji dwuletniego planu operacyjnego oraz co roku sprawozdania z realizacji planu działania zapewniony jest poprzez powołanie GR ds. KSOW i WGR.

Do zadań GR ds. KSOW należy w szczególności:

- akceptacja planu działania oraz dwuletnich planów operacyjnych i ich zmian;
- opiniowanie rocznych sprawozdań z realizacji planu działania oraz półrocznych informacji i dwuletnich sprawozdań z realizacji dwuletnich planów operacyjnych, w tym wydawanie rekomendacji w sprawie ich zmian;
- zapewnienie wymiany wiedzy tematycznej i analitycznej oraz ułatwianie współpracy pomiędzy partnerami przez możliwość tworzenia grup tematycznych na poziomie krajowym.

WGR wykonują zadania na poziomie województwa, w szczególności:

- opiniowanie planu działania i dwuletnich planów operacyjnych oraz propozycji ich zmian;
- opiniowanie rocznych sprawozdań z realizacji planu działania oraz półrocznych informacji i dwuletnich sprawozdań z realizacji dwuletnich planów operacyjnych, w tym wydawanie

- rekomendacji w sprawie ich zmian;
- zapewnienie wymiany wiedzy tematycznej i analitycznej oraz ułatwianie współpracy pomiędzy partnerami poprzez możliwość tworzenia grup tematycznych.

Aktywizacja partnerów oraz ułatwianie tworzenia sieci kontaktów pomiędzy partnerami odbywa się poprzez organizację spotkań i warsztatów, moderowanych tematycznych dyskusji na portalu KSOW oraz tworzenie grup tematycznych powoływanych z inicjatywy partnerów lub jednostek KSOW w oparciu o tematy zgłaszane przez partnerów. JC, JR, CDR oraz WODR umożliwiają wymianę wiedzy i tworzenie kontaktów pomiędzy partnerami, wykorzystując instrumenty internetowe, portal KSOW i narzędzia takie, jak portale społecznościowe czy zaawansowane narzędzia internetowe wymiany wiedzy i informacji.

Przygotowywanie planu działania – JC, JR, WODR i CDR organizują badanie ankietowe wśród partnerów KSOW w celu zebrania propozycji dodatkowych działań niż wymienione w art. 54 ust. 3 lit. b rozporządzenia EFRROW. Propozycje dodatkowych działań mogą też zgłaszać ww. jednostki KSOW oraz PW i AP. Na podstawie zebranych propozycji JC we współpracy z JR, CDR, PW i AP opracowuje projekt planu działania, opiniowany przez WGR. Po zaopiniowaniu JC sporządza i przedkłada plan działania do akceptacji GR ds. KSOW. WGR i GR ds. KSOW mogą tworzyć grupy tematyczne i zapraszać ekspertów w celu oceny projektu i uzyskania opinii co do jego zgodności z potrzebami partnerów działających na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich.

Przygotowanie dwuletnich planów operacyjnych – plany operacyjne zawierają operacje jakie będą realizowane. Plany operacyjne opracowuje JC we współpracy z JR, IZ (w przypadku powierzenia funkcji JC innemu podmiotowi), CDR i WODR w zakresie SIR, PW i AP w zakresie planu komunikacyjnego, w oparciu o plan działania, operacje własne ww. podmiotów i wybrane w drodze konkursu operacje partnerów KSOW. Plany obejmują opis operacji zawierający temat, formę realizacji np. warsztaty, szkolenia, wizyty studyjne, spotkania dyskusyjne, doradztwo, wymiany eksperckie etc., określenie grupy odbiorców, harmonogram realizacji oraz budżet. Plany opiniują WGR, z wyłączeniem operacji w ramach SIR, i akceptuje GR ds. KSOW.

JC i JR prowadzą stały monitoring realizacji planu działania i dwuletnich planów operacyjnych. Okresowe przeglądy realizacji planów operacyjnych zapewniają możliwość dostosowania planu działania do aktualnych potrzeb partnerów Sieci i podmiotów realizujących jej zadania. Przeglądy przeprowadzane są co pół roku. W celu dokonania przeglądu JC, we współpracy z IZ (w przypadku powierzenia funkcji JC innemu podmiotowi), JR, PW, AP i CDR, sporządza informację półroczną z realizacji dwuletniego planu operacyjnego, przedkłada ją WGR, GR ds. KSOW oraz IZ (w przypadku powierzenia funkcji JC innemu podmiotowi). GR ds. KSOW, WGR oraz IZ mogą rekomendować wprowadzenie zmian do dwuletnich planów operacyjnych i do planu działania. WGR nie analizuje danych i nie rekomenduje zmian dotyczących SIR. Z wnioskiem o zmianę dwuletniego planu operacyjnego i planu działania mogą wystąpić do JC również JR, CDR, WODR, PW i AP. JC opracowuje projekt zmiany planu operacyjnego i planu działania we współpracy z JR, CDR, WODR, PW oraz AP i przedkłada zmieniony plan, zaopiniowany przez WGR, do akceptacji GR ds. KSOW.

17.3. Krótki opis głównych kategorii działań, które mają być podjęte przez KSOW zgodnie z celami programu

Cele Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich:

- zwiększenie udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich;
- podniesienie jakości realizacji Programu;
- informowanie społeczeństwa i potencjalnych beneficjentów o polityce rozwoju obszarów wiejskich i wsparciu finansowym;
- promowanie innowacji w rolnictwie, produkcji żywności i w leśnictwie;
- aktywizacja mieszkańców wsi na rzecz podejmowania inicjatyw w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, w tym kreowania miejsc pracy na terenach wiejskich.

Realizacja celów Sieci odbywa się w ramach planu działania, obejmującego w szczególności:

- rozpowszechnianie informacji na temat wyników monitoringu i oceny realizacji działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w perspektywie finansowej 2014-2020;
- zapewnienie działań sieciujących dla doradców i służb wspierających wdrażanie innowacji na obszarach wiejskich;
- gromadzenie przykładów projektów z zakresu wszystkich priorytetów Programu ;
- zapewnienie szkoleń i sieciowania lokalnych grup działania, w tym pomoc techniczna w zakresie współpracy międzyterytorialnej i transnarodowej, ułatwianie współpracy pomiędzy LGD oraz poszukiwanie partnerów do współpracy w ramach działania *Współpraca*, zgodnie z art. 35 rozporządzenia EFRROW;
- ułatwianie wymiany wiedzy tematycznej i analitycznej pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w rozwoju obszarów wiejskich oraz wymiana i rozpowszechnianie rezultatów;
- Plan Komunikacyjny obejmujący działania informacyjne dotyczące warunków i trybu przyznawania pomocy w ramach PROW 2014-2020 , w tym dla potencjalnych beneficjentów w zakresie praktycznej wiedzy i umiejętności o sposobie przygotowywania wniosków, biznesplanów oraz dla beneficjentów w zakresie przygotowania wniosków o płatność. Plan będzie zawierał również działania informacyjne w zakresie upowszechniania oraz rezultatów Programu i wkładu Wspólnoty w jego realizację. Plan uwzględni cele i działania określone w Strategii komunikacji IZ oraz wyznacza podział zadań pomiędzy IZ i KSOW. Jasno określone są grupy docelowe działań komunikacyjnych, do których adresowane są poszczególne rodzaje planowanych działań
- prowadzenie działań na rzecz promowania współpracy w sektorze rolnym i realizacji przez rolników wspólnych inwestycji;
- współpracę z ESROW.

17.4. Dostępne środki na utworzenie i funkcjonowanie KSOW

Zasoby jednostek realizujących zadania Sieci.

Funkcję jednostki centralnej pełni instytucja zarządzająca, która może ją powierzyć jednostce

sektora finansów publicznych albo fundacji, której jedynym fundatorem jest Skarb Państwa.

W przypadku powierzenia, podmiot ten powinien posiadać odpowiedni zasób kadrowy i organizacyjny, zapewniający sprawną i terminową realizację zadań jednostki centralnej. Powinien posiadać doświadczenie w zakresie działalności analityczno-badawczej, popularyzatorskiej, informacyjnej we wdrażaniu programów na rzecz rozwoju rolnictwa, obszarów wiejskich, jak również we współpracy międzynarodowej.

Realizację zadań Sieci na poziomie województwa zapewnią jednostki regionalne, których zadania wykonują samorządy województw. Umiejscowione w 16 województwach, sekretariaty regionalne realizowały w latach 2007-2013 plany działania oraz prowadziły działania sieciujące partnerów społeczno-gospodarczych, reprezentujących środowiska wiejskie z terenu województw. Doświadczenie w tym zakresie zapewni sprawne wykonywanie działań ułatwiających tworzenie sieci kontaktów partnerów na poziomie województw.

Samorządy województw będą mogły powierzyć wykonywanie zadań jednostki regionalnej, w szczególności jednostkom sektora finansów publicznych.

Zadania SIR, w tym zadania brokera innowacji, wykonują WODR-y umiejscowione we wszystkich 16 województwach, a koordynację wykonania tych zadań zapewni CDR. Struktura organizacyjna CDR i WODR-ów oraz kadra doradcza posiadająca wieloletnie doświadczenie we współpracy z rolnikami, przedsiębiorcami działającymi na obszarach wiejskich oraz z jednostkami naukowo-badawczymi umożliwi realizację zadań SIR.

Finansowanie

Budżet KSOW wynosi ponad 60 mln euro EFRROW i jest zapewniony w ramach Pomocy Technicznej. Obejmuje środki na wsparcie funkcjonowania struktur organizacyjnych jednostek realizujących zadania KSOW oraz na realizację planu działania, w tym na działania informacyjno-promocyjne PROW 2014-2020. Podział środków na wsparcie funkcjonowania struktur organizacyjnych jednostek realizujących zadania KSOW oraz na realizację planu działania określają przepisy krajowe.

18. OCENA EX-ANTE MOŻLIWOŚCI WERYFIKACJI I KONTROLI DZIAŁAŃ ORAZ RYZYKA WYSTĄPIENIA BŁĘDU

18.1. Oświadczenie instytucji zarządzającej i agencji płatniczej dotyczące weryfikowalności i możliwości kontroli środków finansowanych w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich

Instytucja Zarządzająca wraz z Agencją Płatniczą dokonały oceny możliwości weryfikacji i kontroli poszczególnych działań PROW 2014-2020 podczas wymiany pisemnych informacji oraz spotkań. Ocena ta została przeprowadzona z uwzględnieniem praktyk, doświadczeń oraz wyników kontroli z poprzedniego okresu programowania. W wyniku wspólnych konsultacji określono możliwość wystąpienia zagrożenia dla realizacji każdego z działań, działania łagodzące, jeśli takie zagrożenie wystąpiło oraz wskazana została ocena ogólna.

Po dokonaniu ww. oceny w przypadku działań „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych”, „Płatności z tytułu obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami” oraz poddziałania „Płatności dla rolników kwalifikujących się do wsparcia w ramach systemu dla małych gospodarstw (Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa)” nie stwierdzono zagrożeń dla realizacji.

W przypadku pozostałych działań stwierdzono trudności w weryfikacji i kontroli oraz zaproponowano działania łagodzące, których wprowadzenie ma przyczynić się do wyeliminowania tych trudności. Poszczególne elementy dotyczące możliwości weryfikacji i kontroli zostały zawarte w opisie każdego z działań Programu.

18.2. Oświadczenie podmiotu funkcjonalnie niezależnego od instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie programu potwierdzające adekwatność i dokładność obliczeń kosztów standardowych, kosztów dodatkowych i utraconych dochodów

-

INSTYTUT BADAWCZY LEŚNICTWA

FOREST RESEARCH INSTITUTE

Istnieje od 1930 roku / Established in 1930

DOB-070-14/2014

Sękocin Stary, dn. 12.03.2014 r.

Pani
Zofia SZALCZYK
Podsekretarz Stanu
Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi
ul. Wspólna 30
00-930 Warszawa

Szanowna Pani Minister,

Instytut Badawczy Leśnictwa zaświadcza, że kalkulacje stawek ryczałtowych na hektar płatności w ramach działania Zalesianie i tworzenie terenu zalesionego ujętego w projekcie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich (EFFROW) – PROW 2014-2020 – z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczych, ekonomicznych, przestrzennych i społecznych, przygotowane przez pracowników Instytutu, zostały wykonane w sposób ekspercki na podstawie danych uzyskanych bezpośrednio z jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych oraz danych publikowanych przez GUS i ośrodki doradztwa rolniczego zgodnie ze standardami stosowanymi w badaniach ekonomiczno-leśnych.

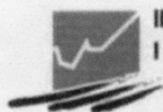
W związku z tym Instytut potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje Certyfikat metodyki kalkulacji płatności dla ww. działania do Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

Z wyrazami szacunku

ZASTĘPCA DYREKTORA
ds. Naukowo-Badawczych

dr hab. Jacek Hilszczański

Sękocin Stary, ul. Braci Leśnej 3, 05-090 Raszyn, P.O. Box 10, Poland
Tel. +48 22 7150 300 ; Fax +48 22 7200 397 ; E-mail: ibl@ibles.waw.pl ; www.ibles.pl

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

KONKURENCYJNOŚĆ POLSKIEJ GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ W WARUNKACH
GLOBALIZACJI I INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

D(271)-070(M)-42/14

Warszawa, 11.03.2014 r.

Szanowna Pani
Zofia Szalczyk
Podsekretarz Stanu
Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szanowna Pani Minister,

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB zaświadcza, że ustalenia dotyczące poziomu dopłat do poszczególnych kategorii gruntów ONW oraz zakresu i poziomu degresywności tych opłat w ramach „Działania Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami” ujętego w projekcie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich (EFFROW) – PROW 2014-2020 – z uwzględnieniem uwarunkowań ekonomicznych, przyrodniczych i przestrzennych, a przygotowane przez pracowników Instytutu, zostały wykonane w sposób ekspercki na podstawie standardów polskiej agrotechniki wynikającej z warunków agroklimatycznych naszego kraju oraz zgodnie z polskimi uwarunkowaniami ekonomicznymi.

W związku z tym Instytut potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje Certyfikat metodyki kalkulacji płatności dla ww. działania do Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

Z uprzejmym pozdrowieniem

DYREKTOR
Prof. dr hab. Andrzej Kowalski

Oswiadczenie podmiotu niezależnego (3/3)

**INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY**

KONKURENCYJNOŚĆ POLSKIEJ GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ W WARUNKACH
GLOBALIZACJI I INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

D(1129)-070(M)-132/14

Warszawa, 14.11.2014 r.

Szanowna Pani

Zofia Szalczyk

Podsekretarz Stanu

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szanowna Pani Minister,

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy zaświadcza, że kalkulacje płatności do „Działania Rolnośrodowiskowo-klimatycznego” oraz „Działania Rolnictwo ekologiczne” realizowanych w ramach PROW 2014 – 2020, a przygotowane przez pracowników Instytutu przy udziale pracowników z wiodących Instytutów Naukowo – Badawczych, zostały wykonane w sposób ekspercki na podstawie standardów polskiej agrotechniki wynikającej z warunków agroklimatycznych naszego kraju oraz zgodnie z polskimi uwarunkowaniami ekonomicznymi, a przedstawione stawki pozwalają na uniknięcie podwójnego finansowania.

W związku z tym Instytut potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje Certyfikat metodologii kalkulacji płatności dla „Działania Rolnośrodowiskowo-klimatycznego” oraz „Działania Rolnictwo ekologiczne” realizowanych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

Z uprzejmością

DYREKTOR

Prof. dr hab. Andrzej Kowalski

Oswiadczenie podmiotu niezależnego (1/3)

Warszawa 22.01.2016

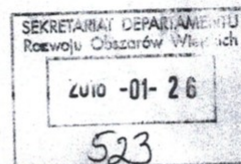
Pan
Krzysztof Jurgiel
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szanowny Panie Ministrze,

W nawiązaniu do opinii wyrażanych w pismach z dnia 18 marca
i 21 września 2015 r. Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii
Nauk, potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń w metodologii ustalania
kwot wsparcia w ramach poddziałań „Wsparcie przygotowawcze” oraz
„Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji” objętych Programem
Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

2 wyrazami szacunku

M. Drygas
DYREKTOR INSTYTUTU
Dr Mirosław Drygas

ul. Nowy Świat 72, 00-330 Warszawa
tel.: (48-22) 826-63-71; 826-94-36; fax: (48-22) 657-27-50
<http://www.irwirpan.waw.pl>; e-mail: irwir@irwirpan.waw.pl

M7.C1/25.01.2016

1522-310/2016.01.25

Oświadczenie podmiotu niezależnego

INSTYTUT BADAWCZY LEŚNICTWA

FOREST RESEARCH INSTITUTE

Istnieje od 1930 roku / Established in 1930

Sękocin Stary, dn. 14.11.2017 r.

SII-070-52/2017

Pan
Ryszard ZARUDZKI
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
ul. Wspólna 30
00-930 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

Instytut Badawczy Leśnictwa zaświadcza, że przygotowane przez pracowników Instytutu kalkulacje stawek ryczałtowych na hektar płatności w ramach poddziałania 8.5 *Inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska*, planowanego do wdrożenia w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020), w ramach umowy o dzieło nr 332/17 z dnia 27.10.17 r. zostały wykonane w sposób ekspercki na podstawie danych uzyskanych m.in. z jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, a także opublikowanych przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej i Główny Urząd Statystyczny, zgodnie ze standardami stosowanymi w badaniach ekonomiczno-leśnych.

W związku z tym Instytut potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje Certyfikat metodyki kalkulacji płatności dla ww. działania do Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

Z poważaniem,

ZASTĘPCA DYREKTORA
ds. Naukowy-Badawczych

prof. dr hab. Jacek Hillszczański

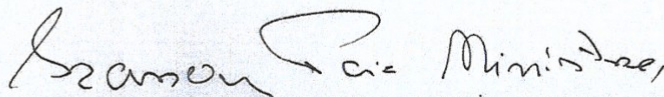
Oświadczenie podmiotu niezależnego

D. 4201.29.2018

Warszawa, 06.11.2018 r.

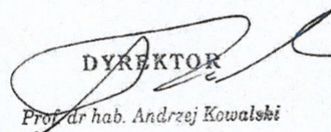
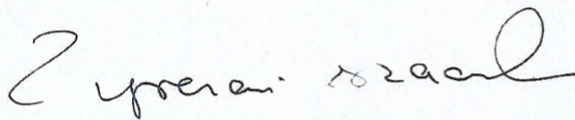
Pan

Ryszard Zarudzki
Podsekretarz Stanu
Ministerstwa Rolnictwa
i Rozwoju Wsi
ul. Wspólna 30
00-930 Warszawa

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB zaświadcza, że kalkulacje stawek płatności dla poszczególnych typów obszarów ONW w celu różnicowania wsparcia na obszarach ONW typ górski i ONW typ specyficzny strefy II (tzw. podgórskie) w ramach działania M13 - *Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami* przygotowane zostały przez pracowników Instytutu. Zostały one wykonane w sposób ekspercki na podstawie danych z gospodarstw rolnych prowadzących rachunkowość dla Polskiego FADN.

W związku z tym Instytut potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje certyfikat metody kalkulacji płatności dla ONW typ górski i ONW typ specyficzny strefy II (tzw. podgórskie).

DYREKTOR
Prof. dr hab. Andrzej Kowalski

Oświadczenie podmiotu niezależnego

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

D.4201.21.2018

Pan

Ryszard Zarudzki

Podsekretarz Stanu

Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

ul. Wspólna 30

00-930 Warszawa

Stanisław Bar Minster

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB zaświadcza, że kalkulacje stawek płatności dla poszczególnych typów obszarów ONW wykonane w ramach dostosowania działania M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, do nowego wyznaczenia obszarów ONW, wynikającego z przepisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 przygotowane zostały przez pracowników Instytutu. Zostały one wykonane w sposób ekspercki na podstawie danych z gospodarstw rolnych prowadzących rachunkowość dla Polskiego FADN oraz danych Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa-PIB w Puławach.

W związku z tym Instytut potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje certyfikat metody kalkulacji płatności dla poszczególnych typów ONW.

Z uprzejmą

DYREKTOR

Prof. dr hab. Andrzej Kowalski

Oświadczenie podmiotu niezależnego - nowa delimitacja

**INSTYTUT ZOOTECHNIKI
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY**

NATIONAL RESEARCH INSTITUTE OF ANIMAL PRODUCTION

Balice, 05.07.2019r.

D/300/19

Sz. Pan
Ryszard Zarudzki

Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
ul. Wspólna 30
00-930 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze

Instytut Zootechniki PIB oświadcza, że kalkulacje płatności do działania M14 – „Dobrostan zwierząt”, realizowanego w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, a przygotowane przez pracowników Instytutu, zostały wykonane z całą starannością w oparciu o ogólnie uznane metody i materiał, zgodnie z obowiązującą aktualnie wiedzą i stanem faktycznym. W szczególności potwierdzamy, że do ww ekspertyzy użyto własnych baz danych IZ PIB, stale monitorujących standardy i uwarunkowania krajowej produkcji zwierzęcej, a także poziom dobrostanu zwierząt gospodarskich, prowadzonych w ramach Programu wieloletniego IZ PIB. Wykonane kalkulacje kosztów i utraconych korzyści uwzględniają wszystkie niezbędne uwarunkowania ekonomiczne i gwarantują uniknięcie nieuzasadnionych korzyści przez beneficjentów działania. W związku z powyższym Instytut Zootechniki PIB potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje Certyfikat metodologii opracowania i kalkulacji płatności działania M14 – „Dobrostan zwierząt”, realizowanego w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

Z poważaniem
DYREKTOR
Maciej Pompa
**Prof. dr hab. inż. Maciej Pompa-
Roborzyński**

Adres do korespondencji:
32-083 BALICE, ul. Krakowska 1
tel. +48 12 35 72 700, +48 666 081 111
fax +48 12 422 80 65
www.izoo.krakow.pl
e-mail: sekretariat@izoo.krakow.pl

Adres siedziby:
31-047 KRAKÓW, ul. Sarego 2
tel. +48 12 35 72 700, +48 666 081 111
KRS 0000125481
NIP 675-000-21-30
REGON 000079728

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

Warszawa, 17.08.2020 r.

Szanowny Pan
Ryszard Kamiński
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szanowny Panie Ministrze!

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy zaświadcza, że przygotowana przez pracowników Instytutu aktualizacja stawek płatności dla Działania Rolnictwo ekologiczne na lata 2021-2022, wykonana została w sposób ekspercki, zgodnie ze standardami stosowanymi w badaniach ekonomiczno-rolniczych.

W związku z tym Instytut potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje Certyfikat metodologii kalkulacji płatności dla Działania Rolnictwo ekologiczne na lata 2021-2022.

Z poważaniem.
DYREKTOR
Prof. dr hab. Marian Podstawka
Marian Podstawka

**INSTYTUT ZOOTECHNIKI
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY**
NATIONAL RESEARCH INSTITUTE OF ANIMAL PRODUCTION

D/315/2020

Balice, 20.07.2020r.

Sz. Pan
Ryszard Kamiński

Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
ul. Wspólna 30
00-930 Warszawa

Szanowny Panie Ryszardzie

Instytut Zootechniki PIB oświadcza, że kalkulacje płatności do działania M14 – „Dobrostan zwierząt”, realizowanego w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, a przygotowane przez pracowników Instytutu, zostały wykonane z całą starannością w oparciu o ogólnie uznane metody i materiał, zgodnie z obowiązującą aktualnie wiedzą i stanem faktycznym. W szczególności potwierdzamy, że do ww ekspertyzy użyto własnych baz danych IZ PIB, stale monitorujących standardy i uwarunkowania krajowej produkcji zwierzęcej, a także poziom dobrostanu zwierząt gospodarskich, prowadzonych w ramach Programu wieloletniego IZ PIB. Wykonane kalkulacje kosztów i utraconych korzyści uwzględniają wszystkie niezbędne uwarunkowania ekonomiczne i gwarantują uniknięcie nieuzasadnionych korzyści przez beneficjentów działania. W związku z powyższym Instytut Zootechniki PIB potwierdza adekwatność i dokładność obliczeń oraz nadaje Certyfikat metodologii opracowania i kalkulacji płatności działania M14 – „Dobrostan zwierząt”, realizowanego w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020.

[Signature]
p.o. Dyrektora
[Signature]
dr Krzysztof Duda

[Signature]

Adres do korespondencji:
32-083 BALICE, ul. Krakowska 1
tel. +48 12 35 72 700, +48 666 081 111
fax +48 12 422 80 65
www.izoo.krakow.pl
e-mail: sekretariat@izoo.krakow.pl

Adres siedziby:
31-047 KRAKÓW, ul. Sarego 2
tel. +48 12 35 72 700, +48 666 081 111
KRS 0000125481
NIP 675-000-21-30
REGON 000079728

Oświadczenie podmiotu niezależnego (owce)

19. UZGODNIENIA PRZEJŚCIOWE

19.1. Opis warunków przejściowych dot. poszczególnych działań

Z budżetu PROW 2014-2020 finansowane będą zobowiązania podjęte w okresach programowania 2004-2006 oraz 2007-2013.

Na sfinansowanie podjętych zobowiązań z tytułu rent strukturalnych, w budżecie PROW 2014-2020 została zaplanowana kwota 319 985 100 euro.

Ponadto:

- zobowiązania z działania „Grupy producentów rolnych” PROW 2007-2013 – wynoszące około 110 mln euro – będą finansowane w ramach działania „Tworzenie grup i organizacji producentów” PROW 2014-2020;
- zobowiązania z działania „Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności” PROW 2007-2013 – wynoszące około 7 mln euro – będą finansowane w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” PROW 2014-2020;
- zobowiązania z osi IV Leader PROW 2007-2013 wynoszące ok 1,8 mln euro – będą finansowane w ramach działania – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) PROW 2014-2020.

Dodatkowo, szacuje się, że zobowiązania kontynuacyjne, finansowane w ramach działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020, wyniosą około 357 mln euro. Kwota ta uwzględnia dodatkowo płatności wynikające z zakończonych administracyjnych postępowań sądowych.

Zobowiązania te obejmują następujące pakiety programu rolnośrodowiskowego PROW 2007-2013:

- Rolnictwo zrównoważone (ok. 101,9 mln euro),
- Ekstensywne trwałe użytki zielone (ok. 11,5 mln euro),
- Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000 (ok. 72,6 mln euro),
- Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000 (ok. 97,5 mln euro),
- Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie (ok. 12,2 mln euro),
- Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie (ok. 14,8 mln euro),
- Ochrona gleb i wód (ok. 46,5 mln euro),
- Strefy buforowe (ok. 0,04 mln euro).

Powyższe zobowiązania finansowane będą do kampanii wniosków kontynuacyjnych w 2018 r. włącznie (pakiet „Ekstensywne trwałe użytki zielone” do kampanii 2017 r. włącznie) jednak ze względu na m.in. odwołania beneficjentów od decyzji może zaistnieć sytuacja, że płatność taka dokonana będzie w terminie późniejszym.

Z działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2007-2013 szacuje się, że kwota zobowiązań kontynuacyjnych (wynikających z realizacji pakietu „Rolnictwo ekologiczne” w ramach programu rolnośrodowiskowego PROW 2007-2013) wyniesie około 130 mln euro. Zobowiązania te będą finansowane w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014-2020. Kwota zobowiązań uwzględni wnioski nowe składane w

2014 roku.

Podobnie jak w przypadku działania Program rolnośrodowiskowy, powyższe zobowiązania finansowane będą do kampanii wniosków kontynuacyjnych w 2018 r. włącznie, jednak ze względu na m.in. odwołania beneficjentów od decyzji może zaistnieć sytuacja, że płatność taka dokonana będzie w terminie późniejszym.

W ramach działania "Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne" PROW 2007-2013 oraz "Zalesianie gruntów rolnych" PROW 2004-2006 kwota zobowiązań kontynuacyjnych szacowana jest na około 204,7 mln euro. Zobowiązania te będą finansowane w ramach działania "Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów" PROW 2014-2020. Kwota zobowiązań uwzględnia wnioski nowe składane w 2014 roku.

Powyższa szacowana kwota dotyczy wydatków przewidzianych na finansowanie ww. zobowiązań do końca 2025 r., zgodnie z zasadą N+3.

Ponadto z budżetu PROW 2014-2020 finansowane będą płatności w ramach działania „Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania” PROW 2007-2013, wynikające z naboru 2014 r. i wcześniejszych, dla których kwota dostępnego limitu w PROW 2007-2013 była niewystarczająca aby pokryć podjęte zobowiązania w tym naborze lub stanowią potencjalną kwotę wynikającą z odwołań i spraw toczących się aktualnie przed sądami. Szacuje się, że będzie to kwota ok. 1 mln euro.

Kwoty powyższe są szacunkowe i mogą ulec zmianie m.in. ze względu na zmiany kursu euro.

19.2. Orientacyjna tabela przeniesień

Działania	Całkowity planowany wkład Unii na lata 2014–2022 (EUR)
M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)	0,00
M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)	0,00
M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)	4 453 981,00
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)	0,00
M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)	0,00
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)	0,00
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)	0,00
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)	130 250 610,00

M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)	69 991 134,00
M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)	227 159 100,00
M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)	82 719 000,00
M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)	636 283,00
M14 – Dobrostan zwierząt (art. 33)	0,00
M16 - Współpraca (art. 35)	0,00
M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)	0,00
M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	1 145 448,00
M20 - Pomoc techniczna z inicjatywy państw członkowskich (art. 51-54)	0,00
M21 - Wyjątkowe tymczasowe wsparcie dla rolników i MŚP szczególnie dotkniętych kryzysem związanym z COVID-19 (art. 39b)	0,00
M113 – Wcześniejsza emerytura	167 973 719,00
M131 – Zgodność z normami opartymi na prawodawstwie wspólnotowym	0,00
M341 – Nabywanie umiejętności, aktywizacja i wdrożenie	0,00
Total	684 329 275,00

20. PODPROGRAMY TEMATYCZNE

Nazwa podprogramu tematycznego

Dokumenty

Tytuł dokumentu	Typ dokumentu	Data dokumentu	Lokalny nr referencyjny	Nr referencyjny Komisji	Liczba kontrolna	Pliki	Data wysłania	Wysłane przez

